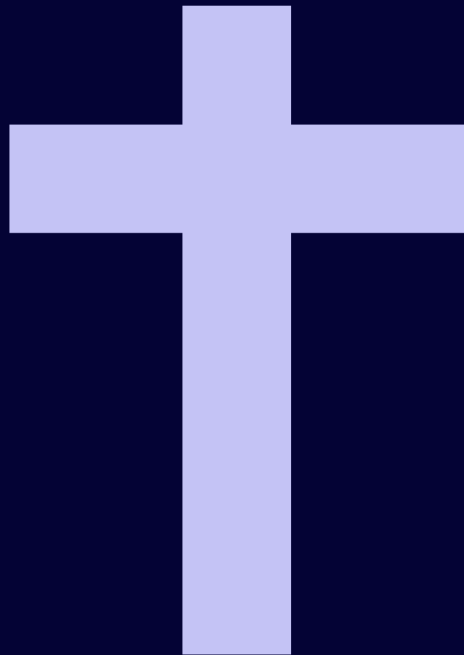

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

front	1
Legic	2
Mataio	90
Mareko	135
Luka	163
Yohane	212
Méliméli icac ai	245
Roma	290
1 Korinti	311
2 Korinti	331
Galatia	344
Efeso	351
Filipai	358
Kolosai	363
1 Tesalonika	368
2 Tesalonika	373
1 Timoteo	376
2 Timoteo	382
Tito	386
Filemon	389
Hebiraio	391
Yakobo	406
1 Petero	412
2 Petero	418
1 Yohane	422
2 Yohane	427
3 Yohane	428
Yuda	429
Ac Saṇa	431
Read the New Testament	454

**Sisipac Ac Qelia
Sampela hap Buk Baibel
long tokples Kube long
Niugini**

**The New Testament and
Psalms in the Kube language
of Papua New Guinea**

Global Bible Translators

Sisipac Ac Qelia

Sampela hap Buk Baibel long tokples
Kube long Niugini

The New Testament and Pasmals in the
Kube language of Papua New Guinea
[iso]

Translation: © 2012, Global Bible
Translators

Print publication, 2012, Global Bible
Translators

Web version
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
under the terms of the Creative Commons
license (Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share — to copy, dis-
tribute and transmit the text under the
following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the
work to *Wycliffe Bible Translators* (but not
in any way that suggests that they endorse
you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this
work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not
alter, transform, or build upon this work.

- **In addition,** you have permission to
port the text to different file formats, as
long as you don't change any of the text
or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution,
you must make clear to others the license
terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok
orait na lo bilong Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Deriva-
tive Works license. Em i tok olsem
**yu ken givim kopi long narepela
manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim
long husat i laikim. Tasol, yu mas tok
klia dispela samting i kam long [http://
tokplesbaibel.org](http://tokplesbaibel.org). Yu no ken kisim mani
na salim dispela. **Yu mas givim nating.**

Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na nara-
pela buk i stap long dispela sait i gat tok
orait long usim wantaim dispela samting
tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu
mas askim husat i papa bilong copyright
long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
long dispela tok orait, stretim tok, salim
Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long
nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
i stap long [http://creativecommons.org/li-
censes/by-nc-nd/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode).

Sapos yu gat askim long dispela, **plis
askim mipela.**

Legic Kiwi 1

1

(Legic 1–41)

Héna éréhéc.

¹ Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac niniñ areñgia imi ménda méndacma kemma, kápésic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda tacanzac. ² Néñ Yaweac† héna acwac‡ ewa siña heyu, siñi kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³ Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaguc himicgic nañanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haianzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keñanzac.

⁴ Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosona sénéwéra luhucnéñ mihilañgéyu keñanzac ésécnec. ⁵ Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria melenéñ ésécmiyu hia ménda nañselimu. Wañu kápésic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶ Ic hiabia imi Yawenéñ inicgaleñ wañ ésécmianzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima keñanzu héna imuac tetcgia imi humu qai wawaña.

2

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézéyec.

¹ Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qeçetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosona imuhucyawac niñareñ wañanzu? ² Wañu Yawe zéma iwac halécnéñ météré mima gésimimia iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zérénqéréñ wamma nañgic, baecac galeñhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu; ³ Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma

* **1:1:** Hebiraio aciguc; Ionac tataciguc. † **1:2:** Yawe; Anutuac qara, kiwi téryaiguc ogic hezac, néñ qac térya imi ménda olomma Miñ Kewu zéanzu. ‡ **1:2:** Héna ac; Hebiraio aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihénaiguc hezac imuac qara. * **3:2:** Hebiraio aciguc; Kekec unjanawac. † **3:4:** Zion baec boña, imuac gahaiguc Dawidiac demin selia neun kiroponéñ lelecgéma nanzac.

hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac gilidacbiñ.

⁴ Wañu ou kurumeniguc taczac inéñ desi énécmizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac. ⁵ Inéñ qeri geric wamma ac wañ ésécmizac, tericgé ésécmima yomuhuc zézac; ⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña térya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷ Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau ésécmiwa baec séc kenzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nañna. Deguc ni héri haima mihicñi génzua. ⁸ Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wañu baec tetcgia séc moczon guac buña wandacmu. ⁹ Wañu geñ aiñ qarucganéñ hazéchécga unuwésémañ. Kewuc nomuñ ésécnec qésénénécmiwa.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niñtegic qinñtegic ginaguc wammu. Baera baera galeñ ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac welenéñ qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹² Qeri geric wañ ésécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niñac. Iwac naña kiricne mima welenéñ qemimu. Qeri birianéñ élanzañnec geric bélañ ésécnec yacma onowac niñac. Iwac muru héima nañanzu imi eneñ moczon ségiségi ginaguc wammu.

3

Hazéc hécgina ieneñ helanzi ésécmigic Anutuac muru héima nammu.

¹ (Dawidinéñ eñeya naña Apsalomac wésia igucnec néngacma keñec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannémma yaré qewiñ zéma yacma nanzu imi sasala yanda. ² Ic embac sasalanéñ nuac* yomuhuc zéanzu; Anutunéñ añañéña ménda tianzac. (Ohec)

³ Néñ Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néñanzañ.

⁴Ni Yaweac kucnec ewa ewananéh qacma héiwa, inéh iwac baec boŋa téréyaiguc† acna melené néŋanzac. (Ohec)

⁵Ni ama siŋiyu gau heanzua. Waŋu Yawenéh néŋgaleŋ waŋnéŋu siŋunec muŋguc yacanzua. ⁶Hazéchécna tausenŋ tausenŋ ienené lelecgé néŋgic, néŋ ni bac yandi yandi ménda waŋanzua.

⁷⁻⁸Aŋgéh titi imi Yawe guac murunec. Miŋ kewuac mériaŋ imi ic embachécga qacginaiguc mama heanzac. Imuac niŋac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni aŋgéhna tina. Nuac hazéchécna nekaŋgina kuma ic zipiliŋ zapalaŋa ionac zécgina hézéhéna.

4

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec waŋec.

¹(Legic galeŋawac; waŋgoŋ hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solaŋa miŋina, ni guac qacma guruwa acna melené némbésémaŋ, ni baec wéhéŋgiaiguc kecha baec kondonŋa mihicŋi nénec, imuac ewa hia niŋnémma zéwelecna niŋna.

²Baec ic ionac nanhéra* ini nalé dahecac séc gamu qeŋe mihicŋi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi melenŋic gamu qeŋeac buŋa waŋu, haka biriawac siŋa nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec) ³Yawenéh eŋeya niŋac wamma siŋ niŋmianzac i gésimiyec imi niŋasarimu. Imuac ni zéwelec wamba Yawenéh nimma kecaŋzac. ⁴Ini bac yandi yandi wamma késpedes ménda wammu. Gaugina hewiŋ zé emma acgina qaiyu bészéhneŋ qeriginanéŋ zéma nimmu. (Ohec) ⁵Miŋ Kewuac muru hakagina solaŋa iminéŋ mulu ésécneŋ haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶Ic embac sasalanéh Mérénéŋ haka silic hiabia méné nénézéyu hémbiŋ? zéanzu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararaŋa gucnéh ninicna. ⁷Miŋ Kewunéh nuac ewa qerinaiguc ségiségi kuneŋ yanda tiyu sécgéanzac. Ségiségi iminéŋ padi me waiŋ qelianéh sécgéyu ségiségi waŋanzih imi qeyu maanzac. ⁸Ni imuhuc

solaŋaneŋ demihé menéma néŋgaleŋ waŋnéŋanzac imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déŋ waŋu gauna heanzua.

5

Anutunéh yéwéri igucnec metecgé némmac zéma niŋkinzéŋ wamma zéwelereŋ.

¹(Legic galeŋawac; kuŋaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yaiwisisiŋ acna niŋnéna. ²Méra némbésémaŋ niŋ wamma guru héhéli génzua imi nimbésémaŋ. ³Yawe, siŋunec séc geŋ nuac ac ewana niŋanzaŋ. Acna melené némbésémaŋ niŋac siŋunec zéwelecma bészéhneŋ mambéc kecaŋza.

⁴Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewu gi biriawac siŋa ménda niŋanzaŋ. Ic birianéh giguc hia tacyac ménda wammac. ⁵Séwi eŋeŋ icnéŋ guac wéségaiguc nammuc séc qahac. Miŋ Kewu gi imi haka silic biria waŋanzu imi onac mézéga kuneŋ yanda tianzac. ⁶Yawenéh ikoc ac zéanzu imi unuma sac naec énécmianzu imi zéma tilic qilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷Ni imi Miŋ Kewu guac goi héihéiganéh nanŋé néŋu kucna mihicŋima Miŋ Kewuac ocmuŋ téréyaiguc keremmaŋ. Eega héigemma simiŋ héigémba Miŋ Kewu guac ocmuŋ téréyawac muru kemmac. ⁸Yawe, nuac leleciguc hazéchécna sasala keczu, imuac Miŋ Kewu guac hénia solaŋaiguc nuagicma kenna, Miŋ Kewu, hénaga dindiŋa imi nézéna hémba.

⁹Imuac hénia imi yomuhuc; Kuagi-naiguc imi ac héla méné ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiria énécmiwiŋ zé niŋareŋgéŋic sécgédaczac. Waŋu déméŋgina imi kic suaŋ aŋaŋgia ésécneŋ. Waŋu ezelaŋgina iminéŋ haléc ac efima zéanzu. ¹⁰Anutu, ionac imi késpedes ginaguc zéénécmiŋa. Waiénécmiŋa eŋaŋ niniŋ bétaciguc eŋaoc hiŋgacŋic inimac. Ienené Miŋ Kewu andé qeanzu, imuac niŋac wawaŋ memegina biria imuac niŋac wamma nesi énécmiŋa kemmu.

* 4:2: Ac haka silicginaiguc ic tosara kuc buŋaginaguc ionac icac nanhéra zéanŋic.

¹¹ Nénj ménjnénj ménj guac muru hama sanjianzu imi ségiségi mihicji énécmína. Ionac imi wai énécmína nalé tetcgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa wañ énécmína, guac wañanzu imi enej guac niñ wamma ségiségi wammu. ¹² Yawe, gi imi hélacnec ic solañ mériañ mihicji énécmianzan. Guac ewa hiaganénj saiwa éséc demin meénécmína.

6

Qenzen manzen qeriaiguc Min Kewu zéwelec wammiyec.

¹ (Dawidiac ewa biricac legic, wañgoñ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda wañnéna. Min Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiñi ménda wañnéna. ² Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia wañnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac. ³ Nuac kekec uñananénj zuracgézac ésécnec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecmanjac hezac?

⁴ Yawe, lilingéma hama kekec uñana metecgé néna, Min Kewuna goi héihéiganénj ni humuc igucnec anjéñna tina. ⁵ Ménjnénj ménj humumaguc Min Kewu niñqelimaac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasangia igucnec méréñénj gi hia mepési gémmac? ⁶ Ni zésilac wamma kecma birizua. Siji herec kic qelinec kecma siacba kic masinanénj hehena mézégézac. Siacma kecba aturu hehenanénj dokuyaguc wandaczac. ⁷ Siac yanda wañkecba kicnanénj biriyu hia hémmañac séc qahac wanzac. Hazéchécna niñac siacba kic masinanénj wañu kicnawac kuhanénj mazac.

⁸ Haka biria wañanzu ini moczoñ nuac murunec néngacma kendacmu. Yawenénj nuac zésiacna niñnéñzac. ⁹ Ewa biric wañ némmac niñac qerinanénj hélacnec qacma zéwelecba Yawenénj niñnéñzac. Wañu nuac zéwelecna imi késa anjéñzac. ¹⁰ Nuac hazéchécna imi gamu qeque zéma bac yandi yandi kuneñ yanda mihicji énécmiyu, gamugina nimma néngacma lilingéma kemmu.

7

Ununesi mihicjima Anutunénj méra mimac niñ zéwelerec.

¹ (Benzaminac qelia ménj Kusinénj ac wammiyu Dawidinénj ara bakia melenjmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Min Kewunawac muru sanji sangina mihicjizua. Nesinénzu moczoñ yanda ionac murunec anjéñna tima kératacnec népésina. ² Imuhuc ménda wañ némbañnec, ieneñ laion wañ ésécnec kucnec hama kekec uñana kiricqiric wañ némbunec. Gi qahac wañu metecgé néñéña ménj ménda keczac.

³ Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc wañi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmína imuhuc hia wañ némmu. ⁴ Ni ic ménjac kápésic ménj wammiyi iguc, héniaya qahac hazécnawac iwawai ménj wagiri iguc, ⁵ wai énécmína hazéchécna ieneñ kekec uñana nesima hama népésimu. Wañu wai énécmína ieneñ baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoñiguc giligic hia mamac. (Ohec)

⁶ Yawe, qeri biricgaguc yacbésémañ. Nuac hazéchécna geric bélanjinaguc hazéc wañ énécmína yacbésémañ. Anutuna, yacma nambésémañ. Héna ac nénezénec imuac séhaiguc wañ énécmiwésémañ. ⁷ Baera baera unuruna hama lelecgé géngic, genjaoc lilingéma hama ou eñeña tacma inicgalen wañ énécmiwésémañ.

⁸ Min Kewunénj baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eñeña miñina, genjaoc solañ dindiña zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héngésiwésémañ. ⁹ Qeri héhénj, solañ miñina, gi imi niñinina batucgéma héñanzan. Ic zipilin zapalañ ionac haka biria imi metecgéma haka solañ mesolañanina nammac.

¹⁰ Eñeña miñina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inénj ic embac qeri solañ keczu imi anjéñ tiénécmianzac. ¹¹ Anutu imi zégésigési ic solañ. Inénj naléya naléya qeri biric niñnéñécmianzac. ¹² Ieneñ ewa qerigina ménda mindinimiguc Anutunénj souya zéra qericma tewiya héré muimañac zé zérénj qérénj wammac.

¹³ Anutunénj zérabéra humumia zérénqérénj wandaru hezac. Inénj tewi geric bélanaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianénj haka biria azi kiyu mihicnjizac. Inénj réwéri héri haima imuac-nec merac ikora mezac. ¹⁵ Baec sésénj tewi luacyaguc mihicnjianzac i eneyaoc imuaru mama hincaganzac. ¹⁶ Kaizilwenja iminénj eneya oruc qahaiguc maanzac. Zipiliñ zapalaña iminénj eneya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷ Ni Yawe imi solanawac niñac ewa hia ac ézémañ. Eñeña miñinawac qara mepésimañ.

8

Ic imi némac hiaya niñac niñmianzanj?

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, wanjon hésiaguc.) Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganénj baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumenjiguc asac mararañga haina sécgéma hezac. ² Miñ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembiñj zé wananzu imi enej acgina qaimac niñac, Miñ Kewunénj wanju kokoc namu nene ienenj Miñ Kewu mepésimigic kuhaguc wananzac.

³ Miñ Kewuna méraga merawanénj memeya kurumenj zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma ménni sikiluc imi kicna hima hémba kunenj yanda wanzac. ⁴ Néñ icac niñna némaria wanju, Miñ Kewunénj niñmianzanj. Wanju icac naña imi némaria wanju héngalenj wammianzanj? ⁵ Ic imi mihicñima séha komora ménj memamina kuaya meme uña ionac bacginaiguc kerec.* Wanju edamu zéma qac buña eñeñanénj ic kewuac opocya ésécnec haiminec.

⁶ Wanju Miñ Kewunénj zéhicñiyec kekec iwawai imi moczonj inicgalenj wammac niñac zémima iwac héna bawaiguc onopocnec. ⁷ Imi mia rama tuña tuña, burumakao tuña tuña, zéma zélénj baec kondonajiguc wiri yanj zéma ⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma kondunj dokuiguc lambéc zéma iwawai hicñima héna hezac séc kenha wananzu imi moczonj yanda momacnec.

* 8:5: Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

⁹ Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganénj baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

9

Anutuac kuha zéma zégésigési solaña.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra; Songonj legic 'Naña humuzac' imuac ewaiguc.) Oh, Miñ Kewu, ni ewa qerina moczonj nec Yawe qacma mepési génzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczonj zéau énécmimanj. ² Ni Miñ Kewu guac ségiségi wamma ewa hia nimmanj. Eñeña miñina kecanzanj guac qacga gita kulele qema mepési gémmañ.

³ Nuac hazéchécna ienenj néngacbiñj zé lilingégic, néñ guac wéségaiguc qonzontonj géma mama humudacgic. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Geñ mia nuac solanj dindiña zéma acna héipuc wannémma meselinec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiñanec zétecgéneç. ⁵ Geñ baera baera ac geriwiguc wanj énécmima ic biria mebiri énécmima qacgina hémbénañawac auna qahac wandaczac. ⁶ Humuc hémbénañanénj hazéchécna énépésiyecac keczac. Wanju ama areña areña yanda deminj seliaginaguc imi ic gétéya ésécnec héréma qézidacnec. Ménjnéñ ménj ama areñj imuac méndagucnec niñqelianzac.

⁷ Yawenénj hémbénaña kecanzac. Inénj zégésigési ai niñac ic kewu tatacya miyacgéyu hezac. ⁸ Inénj solananeç baera baera imuac tacyachéra zégési énécmianzac. Wanju dindiñanec ic embac galenagé énécmianzac. ⁹ Yawe imi helanzj énécmimia ionac kiropo selia wanzac, zérabéra naléiguc eneyaoc deminj seli wanj énécmimac. ¹⁰ Geñ guac hochoc ai meanzu imi ménda wai énécmianzanj, imuac niñac Yawe guac qacga ninzu imi enej guac héima nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecanzac Yawe imi mepési migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac sugginaiguc zéau énécmigic. ¹² Ic ménjac sacnéñ mayu haka imuac zéqesi énécmianzac inénj mia niñqeli énécmima kecmac. Inénj maqeqeya, gum

bénzénzéh mema amuma kekec, tidacgé énécmimia ionac zésiacginawac ménda eluḡ qemac.

¹³ Yawe ewa hia waḡnéna, hazéc wannénzu ienenḡ tilanzi néḡkeczu imi hénna. Gi humuc ac saḡulaḡaiguc ni meyac néḡanzaḡ. ¹⁴ Imuhuc waḡ néna ni guac mepé qepésiac legic imi énézédacmaḡ. Ninna béracga tanec waḡanzaḡ Zion kiropo imuac saḡulaḡ yandaiguc* aḡgéhḡ titi aiga menec imuac wamma ségiségi wammaḡ.

¹⁵ Baera baera ienenḡ baec séséh eḡaoc éségic imuaru mama hiḡgacgic. Waḡu ufiḡ eḡaoc musaḡgéma haigic iminéh eḡaḡ hénagina késazac. ¹⁶ Yawenéhḡ tasia meénécmima eḡeya hénia mewininiyu niḡgicac nindaczu. Ic biria eneḡ iwawai eḡaḡ méraginanéhḡ miyacgéic iminéh ziki sipac meénécmizac. (Ohec) ¹⁷ Kaižiliweḡ ic ienenḡ humuc ic ionac baec saḡeḡaiguc liliḡgéma kendacmu. Anutuac eluḡ unuyec imi eneḡ moczoḡ imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeqeya ionac imi nalé séc eluḡ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic hihi imi hémbénaḡa haréḡa ménda wammac.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnéḡ meseliwu niḡac. Baera baera imi eneḡ guac kicgaiguc zétecgé énécmimia wammac. ²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mihicḡi énécmia, baera baera imi eneḡ héniaḡa niḡtegicma baec icdac imuhucya keczu imi niḡasarimu. (Ohec)

10

Helanzi mianzu ionac murunec aḡgéhḡa timac niḡac zéwelerec.

¹ Yawe, némac niḡac lakec naḡkeczanḡ? Némac niḡ zérabéra naléiguc saḡgima keczanḡ? ² Ic birianéhḡ séwi eḡeḡ wamma ic kucya mamaya nesi mikeczac. Geḡ zéna manam batuc areḡgéyu hezac imuaru eḡeyaoc mama hiḡgacmac.

³ Ic birianéhḡ eḡeya kekec uḡayawac ewa siḡ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnéḡ Yawe zéhiaru mimaguc memaiti

wammima keḡanzaḡ. ⁴ Ic birianéhḡ séwi eḡeḡ ac kic tanecya wamma Yawenéhḡ ménda kic hima néḡanzaḡ zéma niniaḡa imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niḡanzaḡ. ⁵ Iwac hénayanéhḡ nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiac tat-acnéḡ ou taru inéhḡ héḡtegicmacac séc qa-hac waḡu, hazéchéra moczoḡ ionac imi memaiti waḡ énécmima keczanḡ.

⁶ Eḡeya ewa qerianéhḡ ni imi keḡe haḡena qahac hicḡisaiya hicḡisaiya yéwéri ménḡ ménda mihicḡimaḡ imuhuc zéanzaḡ. ⁷ Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéḡ sécgéma heyu ezelaḡa bawaiguc imi réwéri zéma kaižiliweḡnéḡ hezac.

⁸ Inéhḡ ama areḡ maréḡaiguc mambéc tacma sasaḡgiaiguc ic képésic solaḡ kekera unuhumuanzac. Waḡu ic maqeqeyawac niḡu neneyawac tanec waḡu imuac kiwa hima awima tacanzaḡ. ⁹ Inéhḡ laion yaḡnéḡ zunzuḡaiguc tacanzaḡ éséc nec sasaḡgiaiguc héima tacma ic maqeqeya késamaḡ zé mambéc keru hayu uficyanéḡ késahéréma keḡanzaḡ. ¹⁰ Inéhḡ tererema héima taru ic maqeqeyanéḡ mériaiguc eḡanzaḡ. ¹¹ Waḡu ic birianéhḡ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzaḡ; Anutunéhḡ eluḡ qeyu keczanḡ. Waḡu kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaḡa hémmacac séc qahac.

¹² Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna eḡu. Ic maqeqeya helanzi énécmimiawac eluḡ ménda gumac. ¹³ Ic birianéhḡ Anutu memaiti wammima Inéhḡ hakana biria yomuac ménda zéqesi waḡ némmac. zéma niḡanzaḡ imuac niḡac imuhuc zézua.

¹⁴ Geḡ imi héndaczanḡ. Ewa biric zéma yéwéri imi héḡsosolima méraganéḡ tasia melemmaḡ zé ninzanḡ. Imuac ic maqeqeyanéḡ guac muru héianzaḡ. Gi imi becarunec gupaḡ merac héipuc wammianzanḡ. ¹⁵ Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoḡ mihicḡi dacmaguc hocma waiwésémaḡ.

¹⁶ Yawenéhḡ tetecgia qahac hémbénaḡa ic kewu keczanḡ, baera baera ic embac* imi iwac baec iguc nec auénécmiyu humuqai

* **9:14:** Yuda ic ienenḡ saḡulaḡ yandaiguc ac gésigési ai meanḡic. * **10:16:** Ic enia ionac zézéya.

wandaczu. ¹⁷ Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa singina imi niñénémianzan. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niñna. ¹⁸ Gupañ merac zéma helanzi énécmimia ionac niñac wamma zétecgé énécmima baec ic eneñ muñguc ménda tericgé énécmimu.

11

*Niñkinzénina imi Miñ
Kewuninawac muru haini hemac.*

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néngacma Yaweac muru sanjizua. Ini némac niñac kekec uñanawac ézéma nei ésécnec néngacma nonac baec boñaguc hana zézu? ² Ic biria ieneñ tewiginaiguc zakonja mui hérétéñ wanzu. Ic qeri solañ tunumaniguc qewiñ zé wanzu. ³ Baec nanañanéh bacgéyu ic solañanéh dimuhuc wammac?

⁴ Yawenéh eneña ocmuñ téréyaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumeniguc taczac. Imuacnec inéh kic hima baec ic neñañ ninic tegicanzac. Kicyanéh ninic sosolianzac. ⁵ Yawenéh ic solañ batucgé inicma ic biria zéma kaiziliwenac siña niñanzac iwac kekec uñayawac mézia tianzac. ⁶ Inéh zéyu salfanéh kia ésécnec mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma luhuc bélanagucnéñ ionac sokociguc mesécgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solañ dindiña, imuac ai solañawac siña niñanzac. Imuac ic solañ ieneñ iwac kic tanera hémmu.

12

*Nalé biriaiguc méra mimac
niñac zéwelerec.*

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémañ. Eega héianzac imi humuqaimañ zé wanzac. Ic hélanéñ ic onac suggina igucnec qahac wammañ zé wanzac. ² Ic ieneñ ama momac hécgina ac ikoc wañ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanéñ luken luha wañu ac zéanzu. ³ Yawenéh haléc ac zéanzu ionac kua taségina zéma séwi eneñ ac zéanzu ionac ezelañgina imi hericdacmac. ⁴ Ieneñ

ezelañ ninanéñ meseliwiñ, kuanina imi neñañ buña, imuac mérénéñ neuñ hia héi néncmimac? Imuhuc zéanzu, imuac niñac imuhuc wañ énécmiwésémañ.

⁵ Yawenéh yomuhuc zézac; Ic mété qététaña, helanzi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niñac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeñ me imuhucgeñ kemin zé niñkumu wanzu baec zéra béra qahac imuaru keñ onopocmañ.

⁶ Yaweac ackuazécnéh siliwa nomuñ geric wenwenanéñ hatac ⁷ zesolañaniyu hiaruyec ésécnec laclalac gocya qahac wanzac. ⁷ Yawe, ic imi hicñisai yomi onac murunec demin memina hémbénaña guac buña kecmac. ⁸ Baec ic ionac sugginaiguc haka kai ziliwenawac niñgic enu ic biria imi baec séc lelecgéma keñha wanzu.

*Hazéchéra ionac murunec angéña timac
niñac zéwelerec.*

13

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaña eluñ guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc musañgésémañ? ² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanéh niñareñgéma, kaiwe herec niñyéwérimañ? Hazécnanéh nalé dahecac séc mematiti wannéma tétéc qeqe wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niñnémma acna melené némbésémañ. Kicna meqeli néna gau yanda* hewi niñac. ⁴ Hazécnanéh ni ic imi ogiczua zéwac niñac. Ni qeken qeha wamba hazéchécna ieneñ ségiségi wambu niñac. ⁵ Ni imi guac goi héihéigawac héima kecmañ. Nuac ewa qerinanéh guac angéñ titigawac niñac wamma ségiségi wammac. ⁶ Yawenéh goina héinéñanzac imuac niñac ni legicya héimimañ.

14

Anutunéh ic solañawac horec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelañanéñ ewa qerianéh zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya

* **13:3:** Humuc niñac gau yanda zéanjic.

enenj houdacma haka ewa loloŋa Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac waŋanzac imi ménj ménda keczac.

² Yawenénj baeciguc ic ménjénj niŋtegic qinŋtegicyaguc wamma Anutuac niŋkewu waŋanzac ménj keczac me qahac imi inicy-acgémanj zé kurumenj igucnec sigéma kic hiyu mazac. ³ Néj momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeŋe wandacgic. Imuac haka hiawac waŋanzac ménj ménda keru, qahac téngénj waŋu horec.

⁴ Képésic wamma saménj neanzu ésécnec nuac ic embachécna neénémianzu. Waŋu Anutugina ni ménda nuruanzu imi enenj niniŋgina qahac kecanzu me? ⁵ Waŋu Anutunénj ic solanaguc kecanzac imuac niŋac ienenj imuaru zénénj hirihiri wamma keczu. ⁶ Biriya meme ini imi maŋeŋeya ionac niniŋ arenjia imi gamu mamasuŋiguc opocanzu, néj Yawenénj iwac sanjia sanjia wanzac.

⁷ Israelac* anjénj titi iminénj Zion igucnec hicŋimac niŋac wanzua. Yawenénj ic embachéra melej énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac arenjéra ienenj ségiségi wammu. Israel ienenj ségiségi wammu.

15

Méréénj Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe méréénj guac hali téréyaiguc* hia tacyac wammac? Méréénj guac baec boŋa téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanénj kecmac;

² Haka solanŋa wamma kecmac qeŋeŋ qeŋa qahac namma ewa qerianénj ac héla zéanzac ic imuhucyawac buŋa wanzac. ³ Waŋu ezelaŋanénj memaiti ac ménda zéma alaya haka bira ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

⁴ Kicyanénj kaiziliwenj ic memaiti wammima Yaweac zénénj hirihiri waŋanzu ionac eegina héianzac. Waŋu qerianénj wammaŋ zéma ac ménj zéselima andiaiguc niŋu yéwériyuguc kilenj ewaya

hai netec ménda waŋanzac. ⁵ Soukiwa énécmiaciguc kosia ménda meanzac. Waŋu ic késpedesicya qahac yéwéri miwiŋ zé hena ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niŋénécmianzac.

Waŋu haka hiabia imuhuc wamma kecanzac iminénj hémbénaŋa qeŋeŋ qeŋa qahac kecmac.

16

Anutu niŋkinzénj wammima ewa déj wamma keckec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, demin menénna, ni néngacma guac muru hazua. ² Ni Yawe guac yomuhuc zézua; Gi imi nuac Miŋ Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, néj gi sac keczan.

³ Baeciguc météré ic keczu imi moczon eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczon ionac muru hezac. ⁴ Anutu ménjac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroŋe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ienenj hai énécmianzu imi ni ménda haiman. Waŋu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenénj nuac mératéc buŋa zéma sokocna kuaya qeŋeŋ. Gi nuac buŋa héngalenj waŋanzan. ⁶ Qanŋan sililic hainénzan imi baec hiabia, méra téc nuaru imi hiabia téngénj.

⁷ Ac pakeŋ waŋnéŋanzac Yawe i siminj héimima zéhiaru miman. Siŋia séc nuac wéiwécnanénj ac pakeŋ waŋnéŋanzac.

⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma anjétima kecanzua. Waŋu inénj nuac méra héinaiguc keru ni keŋeŋe haŋe qahac kecmac. ⁹ Imuac nuac ewa qerinanénj ségiségi waŋu nuac qeri uŋananénj* ségiségi waŋu nuac séwina acguc bénzénj heanzac.

¹⁰ Miŋ Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac niŋac gi nuac keckec uŋana imi humuc ic ionac baec sanjénaguc ménda waina hemac. ¹¹ Geŋ imi keckec hena nézéna hémmaŋ. Guac wéségaiguc imi ségiséginénj sécgéma hezac. Guac méra

* **14:7:** Anutunénj Yakoboac qara qelia ménj Israel miyec. * **15:1:** Yuda ic ionac hali imi yanj séwélanénj nec meyacgéanigic. Imi ama hémbénaŋa qahac. Israel ic embac ienenj baec kéra kérésiaiguc kecgic imuaru Anutunénj suginaiguc tacyac waŋu hali imi memigic. * **16:9:** Hebiraio aciguc; edamuna. † **16:11:** Méra héiyaiguc; Imuac niŋic kuhaguc zéma eeyaguc wanec.

héigaiguc† imi ségiségi hémbénañanén heanzac.

17

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solañ nimbésémañ. Nuac qaçaciguc gezac haiwésémañ. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicñi hicñiya zéwelecna imuac gezac haiwésémañ. ² Ac zésolañi nénéña imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganén solañana hémbésémañ.

³ Geñ nuac ewa qerina héngésima héipuc wañ nénzan. Wañu siñiyaiguc ni hanémma kicganén némma képésicna hoczan, imuac ni ewa qerinanén zéseli amuma képésic mén ménda wammañ. ⁴ Baec ic nanañ ninaiguc hémma zénimba ni imi kaižiliwen ic ionac héna biria imi héñara mema guac ackuazéc niñtohoma kecanzua. ⁵ Keñken hahanaiguc guac héna imi tima kamba seligiya hénananén tisuçisurac ménda wañi.

⁶ Anutu gi acna niñanzañ imuac gu-ruwa gezac haima acna niñnémbésémañ. ⁷ Ic tosara hazéc hécgina ionac murunec néngacma guac méra héigawac bawaiguc sañgianzu ionac aṅgén titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicñiyu hémmañ. ⁸ Ni guac kic gomacga ésécnec galeṅgé némma guac qeñgaṅga amiaiguc musañgé némbésémañ.

⁹ Ic biria helanzi néñanzu imi zéma hazéchécna wésé polañ ginagucnén* lelecgé némma nanzu ionac murunec metecgé néna. ¹⁰ Ieneñ eñañ haléginanén oso énécmiyu† niñiṅgina qahac wañu kuaginanén tétéc qeçe ac wamma zéanzu.

¹¹ Deguc nini kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac niñ ninictima awima keczu. ¹² Ieneñ imi laion yañnéñ neneya kiric qiricmañ zé wañanzac ésécnec. Wañu laion sac qelinén sasañgiaiguc héima taczac ésécnec.

¹³ Yawe, geñgaoc yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfaccgé énécmiña maunuyu. Guac souganén ic biria ionac murunec nuac kekec uñaña metecgé néna. ¹⁴ Yawe, ic tosara baeciguc eñañ buña késa keczu ionac murunec guac méraganén metecgé némbésémañ. Ic imuhucya ieneñ haleñ guac buña haihaiyanén tomeṅgina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiségi wamma kecgic, ai buña saméña he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzu.

¹⁵ Ni imi solañ kekeciguc kecmanec guac kic tanecga hémmañ. Gau yanda igucnec‡ yacmañ imuaru guac tanecga hémba ségiséginén séccgé némmac.

18

Ewa hia ac.

¹ (Legic galeñawac; Yaweac welenqeqe ic Dawidiac legic zéra. Yawenén Dawidi hazéchéra ionac murunec metecgémiyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna Yawe, ni siṅga ninzua. ² Yawe imi nuac zamanziñ,* nuac demin seli, aṅgén titi ic, nuac Anutu, hoc seli musañgé nénéña, nuac saiwa, aṅgén titiac iliha, neun kiropo selina wanzac.

³ Ni mepé qepési miñina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec aṅgéña tinémmac. ⁴ Humucac hésianén dérécgé néñu héna logilogiac hakanén doku qaonja luma keñkenja ésécnec tericgé nénzac.

⁵ Kic suañac hésanén dérécgé néñu humucac bétacnéñ wésé bacna tizac. ⁶ Wañu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inén iwac ocmuñ téryaiguc nuac ewana niñu, wésiaiguc zésiacnanén kemma gezawaiguc héiyu niñec.

⁷ Nimma qeri biric wañu baecnén hiriyu baec boñawac qambaña acguc hiriyec. ⁸ Iwac sunḡurunaiguc hofac mayu kuayaiguc geric bélañanén éréma zeyu bélañ imuac qeriaiguc geric lokocnéñ weñweñgéma zezac.

⁹ Inén kurumeñ tilicgéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawaiguc

* **17:9:** Hebiraio aciguc; kekec uña. † **17:10:** Hénia imi; qerigananén yéwériyu. ‡ **17:15:** Humuc igucnec.

* **18:2:** Musañgé nénéña.

tunumañ yandanéñ sijindéngéma heyec. ¹⁰ Wañu welen qeçe uña qeñgañaguc imuac qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeñgañanéñ mihilañgéyu uuuknec mayec. ¹¹ Inéñ tunumañnéñ hali éséc nec hoturumiyu sañgianzac. Sawaiguc dokuac tunumañ zéma hosusu dépañ yandanéñ hoturumiyec. ¹² Wésiaiguc asac mararañ iminéñ hosusu dépañ yanda qéndemma keñec. Wañu komboc zéma geric loko-ranéñ mayec.

¹³ Kurumeniguc parandañ héiyu eñeña miñinanéñ ac ewa zéhicñiyu komboc zéma geric lokoc mayec. ¹⁴ Inéñ luhucnéñ zakon éséc nec muiyu mama hazéchéra héndéñ énécmiyec. Wañu pilitic sasalanéñ nesi énécmiyec. ¹⁵ Nalé imuaru Yaweac zéqindiñi ac wañ énécmiyu konduñ dokunéñ keñha wañu dumuc sira wininiyu baec qambaña wininiyec.

¹⁶ Wañu inéñ ounec méramma mama népésiyec. Népésima doku yanda igucnec hérénéñec. ¹⁷ Ni hazéchécna selia zéma nuac mézétiti wañanzu ionac murunec metecgé néñec. Kucginanéñ kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéñec. ¹⁸ Ieneñ nuac zérabéra naléiguc hosucgé néñgic, néñ Yawenéñ nuac héipuc wannéñec. ¹⁹ Wañu ni nuagicma kemma baec kondonaiguc noporec. Inéñ nuac ségiségi wamma añgéñna tiyec.

²⁰ Yawenéñ nuac haka solaña niñac bakia hiabia melenéñec. Wañu mérana solaña niñac tasia hiabia ku néñec. ²¹ Ni Yaweac hénac ac tohotoho wamma ic biria éséc nec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niñac imuhuc wannéñec. ²² Wañu hénac ac imi nuarunec ménda giliwa keñec, néñ zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec. ²³ Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solañanec kecma kápésic igucnec nena añgéñna tima galañgé amuyi. ²⁴ Imuac niñac Yawenéñ nuac solaña niñac wamma bakia hiabia menémma kiwaiguc mérana solañanec keru imuac séhaiguc tasia menéñec.

²⁵ Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzañ. Ic solañawac imi solañaga ézéna héñanzac. ²⁶ Ic météré amuma kekec imi guac téreyaga mewinini

mima ic qarini qariniawac imi héimindiñi wammianzañ. ²⁷ Hénacoriñ maqeqeya imi añgégina tiéncmima sugcinaiguc méñnéñ séwi eñeñ kic hiyu memama mianzañ.

²⁸ Miñ Kewu geñ mia nuac kifana otorianzañ. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac. ²⁹ Ni guac muru héima namma hazéchécna sugcinaiguc usuñec keñha wañanzua. Nuac Anutuac muru héima namma demini hézicgé néñéña imi hia técgélogima keñanzua.

³⁰ Anutuac hénac acnéñ solaña wanzac. Yaweac ackuazécnéñ gocya qahac. Inéñ eñeña muru néñgacma haanzu séc saiwa wañ énécmianzac. ³¹ Mérénéñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Mérénéñ neñañ zamanziñ wanzac? Anutunéñ sac neñañ zamanziñ wanzac. ³² Anutu iminéñ kucyanéñ rikunna menémma nuac hénac mesolañananzañ. ³³ Nuac hénana imi haséñ yañ dia hénaya éséc nec meefinémma ou baec boñaiguc noporu nañanzua.

³⁴ Inéñ mérana yaré qequeac hénia kumiyec. Kumiyu mérananéñ aini tewi neñgocya héréanzua. ³⁵ Geñ añgég titigawac saiwaya nénénc, wañu méra héiganéñ meyac kumu nénénc. Wañu guac gum bénzénzénaganéñ meyandi nénénc. ³⁶ Gi hénac titina mehoruginec. Wañu meseli néñna tisuqisurac ménda wañanzua.

³⁷ Ni hazéchécna nesi énécmima onogiri. Wañu keñkecma unuwa humuqai wandacgicguc lilingéyi. ³⁸ Unu hézézac énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima hénac bakanaiguc tendiñgédacgic. ³⁹ Geñ mia yaré qemañ niñac kucganéñ rikunna menénec. Wañu hazéc wannémma yacgic geñ mebélacgé énécmiwa hénac bakanaiguc sicgé néñgic.

⁴⁰ Geñgaoc wañ énécmiwa andégina numa néñgacgic, hazéc wannénzu imi unudacba qahac wandacgic. ⁴¹ Qac kuc kuc wañgic méñnéñ méñ ménda metecgé énécmiyec. Miñ Kewuninawac muru acguc wammigic, néñ ac kitiwa méñ ménda melenéñ énécmiyec. ⁴² Neñ unuma

qézéza énécmiwa luhucnéj seitotoj mi-
hilaŋgéyu keŋanzac ésécnec kendacgic,
waŋu hoŋnec qolacgé énécmiwa gizon
ésécnec séŋgaŋeŋ mama hedacgic.

⁴³ Geŋ mia ni baera baera ic embac
ionac zébiri qébiri igucnec metecgé némma
meyac nénna orucgina wamma kecba
tosara ménda niŋénécmiyi imi eneŋ acguc
hama welen qenéŋanzu. ⁴⁴ Ieneŋ nuac
buŋa nimma nalé sosola qahac acna to-
hoanzu. Ic enia ieneŋ méra bacnaiguc
qeka meka wandaczu. ⁴⁵ Ic mérera ieneŋ
kucgina loloma mayu eŋaŋ neuŋ kiropo
selia igucnec zénéŋ hiri wamma mama
hadacanzu.

⁴⁶ Nuac zamanziŋ Yawe kekecyaguc,
simiŋ héima zéhiaru mimia waŋu. Nuac
aŋgéj titiac Anutu, meyac mimia waŋu.

⁴⁷ Anutu iminéŋ mia nuac wamma
hazéchéna bakia melen énécmima baera
baera ic embac méra bacnaiguc onoporec.

⁴⁸ Inéŋ ni hazéchéna ionac murunec
metecgé némma hazéc wannéŋzu ionac
qacginaiguc meyac némma ic qeri gericgi-
naguc ionac murunec metecgé néŋec.

⁴⁹ Yawe, hénia imuac niŋac baera baera
sucginaiguc ni ewa hia ac gézémaŋ.
Waŋu guac qacga mepésigemma legic
héigemmaŋ. ⁵⁰ Yawenéŋ eneya ic
kewuya méra miyu hazéchéra onogic-
darec. Halécnéŋ météré mimia iwac goi
héihéi wammianzac. Waŋu Dawidi zéma
qelihéra ionac momacnec hémbénaŋa
imuhuc waŋénémianzac.

19

Kaiwe zéma Anutuac ackuazéc.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic
zéra.) Kurumeŋnéŋ Anutuac edamuya
zéauanzac. Waŋu iwawai iwac mérianéŋ
meyec imi ou sawanéŋ mewininianzac.

² Kaiwe méŋnéŋ kaiwe méŋac ac
zéhicŋimiyu, siŋi méŋnéŋ siŋi méŋac ninj
zéaumianzac. ³ Ac qahac ewa méŋ ménda
niŋanzu, néŋ ⁴ ac ewa imi baec séc
keŋha wandaru ackuazéc iminéŋ baec
tetegia séc kereŋdaczac. Anutunéŋ kaiwe
niŋac wamma kurumeŋ imi hali ésécnec
héréyec. ⁵ Kaiwe iminéŋ ic méŋ embac
meyec iminéŋ ama gianjiyu ama igucnec

mazac ésécnec, waŋu ic kawali eneya
hénia ségiségi wamma usuŋnec keŋanzac
ésécnec, ⁶ Kurumeŋ néwéc igucnec éréma
néwéciguc hénia méndacma keŋanzac.
Waŋu iwawai méŋnéŋ méŋ geriwa imuac-
nec ménda saŋgima kecanzac.

⁷ Yaweac hénia acnéŋ solaŋa waŋu
kekec uŋanina meqeli nénécmianzac.
Yaweac héipuc acnéŋ niŋkinzéŋaguc
nambérac ewa kekec ic niŋtegic qin-
tegic mihicŋi mianzac. ⁸ Yaweac ac pakeŋ imi
dindiŋa waŋu ewa qerininaiguc ségiségi
mihicŋianzac. Waŋu Yaweac zézé seli
acnéŋ qala qala waŋu kicnina measari
nénécmianzac.

⁹ Yawe eeya héimimiawac haka imi
météré qeŋe waŋu hémbénaŋa hema kec-
mac. Yaweac haka silicac pakeŋ ac imi
héla waŋu moczoŋ solaŋa wanzac. ¹⁰ Imi
mia goli solaŋa ogicma waŋmimiawac
séc waŋu, morombazecac dokuya, doku
howia imi ogicma siŋaguc wanzac.

¹¹ Iminéŋ guac welen qeŋe icac goro ac
wammianzac. Waŋu nimma niŋtoho-
yú mériaŋ kuneŋ yandanéŋ bakia melenmiyu
meanzac. ¹² Mérénéŋ eneya biriaya hia
niŋtegicmac? Biriana musaŋ gégéya
imuacnec hetecgé némbésémaŋ. ¹³ Waŋu
meseli nénna guac welen qeŋe icganéŋ
séwi eŋeŋac kápésic waŋaŋiac waŋanzua
imuac méra bawaiguc ménda kecmaŋ.
Imuhuc waŋ nénna ni ikoc ménda
wamma kápésic kuneŋ yanda imuacnec
zuacnéŋa wammac.

¹⁴ Nuac zamanziŋ, nuac boŋhéré meme
miŋina, Yawe, nuac kuanaiguc ac zézéna
zéma ewa qerinaiguc ac zéma niŋanzua
imi guac kicgaiguc hénna sécgéyu késa
aŋgé tiwésémaŋ.

20

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgic.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic
zéra.) Zérabéraiguc Yawenéŋ guac acga
niŋgémmac. Qara qacna Yakoboac Anu-
tunéŋ ou eŋeŋaiguc goporu tacbésémaŋ.

² Ocmuŋ téréya igucnec méria su-
lugémmac. Zioniguc gi késa naŋgé
gémmac. ³ Guac lémbaŋ sese imi moczoŋ

niñqelimac. Guac hofac oo seseya imi anjé timac. (Ohec)

⁴ Ewa sinja hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñarenjéna hezac séc héla mihicji gémmac. ⁵ Anjén tinénécmína* hériañ legic héima neñañ Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenén guac zéwelecga moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶ Yawenén eneya buña qemima halécnén météré mimia imi anjéña tianzac imi deguc ni ninzua. Anutuac méra héiyaiguc anjén titiac kuha hezac. Inén kurumené téréyaiguc iwac ara nim-mima kuha iminén mia méra mimac.

⁷ Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néñ nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianziñ. ⁸ Ieneñ imi licgéma mada-canzu, néñ nini imi héñgeñnec yacma nañanzziñ.

⁹ Yawe ic kewuninawac anjéña tina. Guru héhéli génziñ séc, niñnéncmína.

21

Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminén guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac anjén titigawac niñac kunen yanda ségiségi wammac. ² Geñ, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wañu iwac kua tasiánén zéweleru ménda qaecgémianzan. (Ohec) ³ Geñ iwawai hiabianén mériañ mihicji mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solañanén memeya haiminec. ⁴ Inén kekecac zéweleru mima kekec hémbénaña minec.

⁵ Guac anjén titiganén iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héminec. ⁶ Nalé tetcgia qahac, mériañ mihicji mina meanzac. Wañu ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷ Ic kewu iminén Yaweac muru héima nañanzac. Imuac niñac eneya miñinawac goi héihéianén wammiyu qeken qehaya qahac kecanzac.

* **20:5:** Hebiraio aciguc; anjén titigawac qeriaiguc.

⁸ Ic kewu, guac méraganén guac hazéchécga moczoñ mihicjima guac méra héiganén mézétiti wañgénanzu imi moczoñ mihicji énécmiwésémañ. ⁹ Geñ wininiwésémañ nalé imuaru hazéchécga ieneñ geric lokoc wenweña ésécnec wammu. Yawenén qeri birianén qécgé énécmiyu zema qahac wandacmu. ¹⁰ Gi imi qelihécgina baec igucnec metecgé énécmína, qelihécgina ieneñ baec ic ionac suggina igucnec humu qai wandacmu. ¹¹ Ieneñ mebirigémbiñ zé haka biria niñarené gémuiguc hia ménda meseli gémmu. ¹² Musuginaiguc tewiganén héré mui wanna liliñgéma néñgacmu.

¹³ Yawe, guac kucga mewininina meyac géñgéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbiñ.

22

Anjéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra. Legic mén Siñunecac dia yan imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niñac wainénzan? Némac niñac lakec namma méra ménda néñzan? Némac niñac nuac zésilacna ménda niñnéñzan? ² Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siñiya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda melené néñzan.

³ Israel ic ieneñ legic héigic imuaru tatac dunğa mihicjima tacanzan gi imi téréya. ⁴ Yanda hécninanén guac héima nañanjic. Ieneñ imuhuc wañgic yéwérigina igucnec anjéngina tiénécmianñec. ⁵ Ieneñ guru héhélima anjén titi mihicjigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicjigic.

⁶ Ni imi ic qahac, néñ gisic zinañgoc ésécnec. Ic ieneñ zédesi desiac buña zéma mema titiac buña nopocgic kecanzua. ⁷ Néngic séc zédesi némma kichoc menéma orucgina gilima yomuhuc zéanzu; ⁸ Inén Yaweac héima nanzac waigic inén hama metecgé mimac. Iwac niñac ségiségi wanzaciguc i eneyaoc metecgé mimac.

⁹ Wañu gi geñgaoc ni neñgocnawac héri qeri igucnec népésinec. Wañu

nenjocnawac namu nekeri imuaru genjgaoc waŋ nenna ni ewa denj keru. ¹⁰ Ni hicŋihicŋinaiguc guac buŋa zénénéŋa. Waŋu nenjocnawac héri qeri igucnec hicŋiyi imuarunec genjgaoc nuac Anutuna waŋnecac waŋanzanŋ.

¹¹ Imuac lakec ménda nambésémaŋ. Zérabéra hosucgé néŋu méra nénéŋa ménj ménda keczac. ¹² Burumakao sasalanéŋ* lelecgé nénzu. Basan baec boŋawac burumakao kuc seliseli ginagucnéŋ ni lelecgé nénzu. ¹³ Kiric qiric wamma qacma kuagina anjéanzu laion imuhucya ésécnec waŋ nénzu.

¹⁴ Waŋu ni doku ésécnec wamma mazua.† Nuac sicna imi moczoŋ tecgéma sicsaoc waŋu nuac ewa qerinanéŋ kendol dokuya ésécnec pépélíma mazac. ¹⁵ Nuac kuana‡ imi qakarajéyu ezelaŋnanéŋ kewuc nomuŋ ésécnec waŋu, nuac ezelaŋnanéŋ ewa siraiguc qékétazac. Geŋ mia muŋguc ni humumac seitoŋiguc nopocna hezua. ¹⁶ Kazu enej lelecgé néŋgic. Ic biria tuŋaguc ienenj lelecgé némma méra hénana tiricqiric§ wannéŋgic. ¹⁷ Ni sicna zanjégina imi moczoŋ olommaŋac séc.** Ienenj néŋtima ¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewinŋ zé sumbic nézu. ¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémaŋ. ²⁰ Nuac kekec uŋana imi sou zéra igucnec anjéŋa tina. Momacguc henénéŋa imi kazu onac kucgina igucnec anjéŋa tina. ²¹ Laionac kua igucnec kekec uŋana anjéŋa tina acna niŋnémma haséŋ burumakao ilicgina igucnec anjéŋa tinénna. ²² Ni guac qacga imi dacmuna hécna ionac sucginaiguc zéau énécmima hénaroinŋ sucginaiguc mepésimaŋ. ²³ Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoŋ qac buŋaya meyacmu. Israelac qelihéra ini moczoŋ eeya héimimu. ²⁴ Inéŋ helanzi énécmigic kecanzu ionac helanzi

énécmimia imi niŋu enjomia ménda waŋanzac. Waŋu imuac ewa lonlon ménda waŋanzac. Inéŋ kic tanecya ménda musanjé énécmimac. Qacgic séc niŋénécmianzac. ²⁵ Azoazoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac. Eega héianzu ionac sucginaiguc ac koroma zézé seli ac zéyi imi moczoŋ meseli-maŋ. ²⁶ Memaamuma kekec imi enej negic sécgé énécmimac. Yaweac hochoc waŋanzu imi enej i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kekecyaguc kecmac. ²⁷ Baec tetcgia séc Yawe niŋqelima lilingéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi enej guac wéségaiguc sicgégemmu. ²⁸ Héŋgaleŋ ama yanda imi Yaweac buŋa. Yawe imi baera baera ic embac ionac héŋgaleŋ waŋ énécmianzac. ²⁹ Baec séc ic embac mériaŋginaguc ini negic sécgé énécmiyu mepésimimu. Eneya kekec uŋaya meqeli amumacac séc qahac seitotoŋiguc†† maqezac i acguc iwac wésiaiguc siminŋ héimimac. ³⁰ Qelihéra moczoŋ i welenqemimu. Imuhuc wamma hicŋisai qelia hahaya ionac minŋ kewuac hénia énézégic nimmu. ³¹ Hama iwac hénia solana imi hicŋisai kecma hahaya ionac énézéma inéŋ‡‡ haka waŋec imi suruc waŋ énécmimu.

23

Kurumenjac rama galenj téréya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galenŋa, ni imuac me imuac ménda hocmaŋ. ² Inéŋ ni qézézac téŋginŋ téŋginŋiguc noporu hemaŋ. Waŋu doku ginŋina hétéŋa qahac imuaru nuagicma keŋanzac. ³ Nuac kekec uŋana meqeli néŋna.

Inéŋ eneya qac buŋaya niŋac wamma hénia solanaiguc nuagicma keŋanzac. ⁴ Ni humucac baec wénwénjia sinŋi déndénjiaiguc keŋha wammaŋiguc, geŋ mia niguc kecanzaŋ, imuac kilenŋ zérabérawac bac yandi yandi ménda

* **22:12:** Ic biria ionac zéma burumakao zézac. † **22:14:** Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac. ‡ **22:15:** Kiwi tosaraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebiraio aciguc sécgira érérenŋ tanec wanzaoc; ytk 'kuc', ykt 'kua'. § **22:16:** Hebiraio ac momacgucac hénia éréhécnec imuac niŋac kiwi téréya tosaraiguc 'laion yanj ésécnec' ogic hezac. ** **22:17:** Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zanjégina olommacac séc waŋec. †† **22:29:** Humucac décguc. ‡‡ **22:31:** Minŋ Kewunéŋ.

wammañ. Guac tacga zéma qarucganéñ ni qindini néñanzañ.

⁵ Geñ mia nuac hazécnawac kicginaiguc neneac zae hainémma halécnéñ orucna naecma météré nénna nuac sokocnéñ sécgéma mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héihéiganéñ hélacnec méndac néñu, ni Yawe guac amaiguc hémbénaña kecammañ.

24

Métére amuma ocmuñ téreyaiiguc kerembiñ.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoñ Yaweac buña wanzu. ² Yawenéñ baec qambaña imi kondun qeriaiguc* haiyu nanu doku téfara qeriaiguc† miy-acgéyu nanec.

³ Méréneñ Yaweac baec boñaiguc hia emmac? Méréneñ iwac baec boña téreya imuaru hia nammac? ⁴ Mérayaiguc késpedesira qahac zéma qeri solanaiguc kecma haka sicsaocyawac eneya kekec unyaya ménda oporu kenju zéselima ac ikoc ménda wanzazac imuhucya. ⁵ Ic imuhucya imi Yaweac muru mériañ mema angéñ titiac Anutu iwarunec késpedesic solañ mihicñimac. ⁶ Imuhucya imi hicñisai Yaweac hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac wanzazu. (Ohec) ⁷ Sañgulañ séc orucgina meyacgic endacmac. Sañgulañ hehe selia ini moczoñ imuhuc wandacgic, Miñ Kewu edamuyagucnéñ keremmac.

⁸ Méréneñ ic kewu edamuyaguc? Kuc miñina, wandac wandac miñina, Yawe imi mia. Yaré miñina Yawe imi mia.

⁹ Sañgulañ séc orucgina meyacgic endaru. Sañgulañ hehe selia ini moczoñ imuhuc wandacgic, ic kewu edamuyagucnéñ keremmac.

¹⁰ Méréneñ ic kewu asac mararañaguc? Kurumenac téñgij ic ionac Yawe iminéñ mia ic kewu edamuyaguc wanzac. (Ohec)

25

Héngaleña wammima saiwa memimac niñac wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec unyananéñ kic hiwa enju génzua. ² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanzua. Imuac méra nénna, gamuna mihicñiwi niñac. Nuac hazéc hécnanéñ nogicbu niñac. ³ Guac kichihi wanzazu imi eneñ gamu qequeiguc ménda onopocgic emmu, néñ hénia qahac ikoc wañ énécmianzu imi eneñ gamu qeque mihicñimu. ⁴ Yawe, guac hénaga nézéna hémba. Guac hénia imi nézéna ku némbésémañ. ⁵ Guac ac hélianéñ ni ku némma zéqindini nénna. Gi imi nuac angéñ titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma keczua.

⁶ Yawe, guac wésé niniñ zéma goi héihéiga hegéñecac hegénzac imuac niñqeliwésémañ. ⁷ Yawe, komocnawac késpedesic zéma haka biria ménda niñqelina. Guac goi héihéiiguc ni niñqeli némma ewa hiagawac niñac niñnémbésémañ. ⁸ Yawe imi hiabia zéma solaña, imuac inéñ eneya hénia acnéñ késpedesic ic ku énécmianzac.

⁹ Inéñ gum bénzénzén ic imi wagicma hénia solanaiguc kenanzac. Wañu gum bénzénzén ic imi eneya hénia kumianzac. ¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niñtohoanzu ionac muru imi Yaweac hénia imi moczoñ goi héihéi zéma haka héli wanzazac.

¹¹ Yawe, nuac késpedesic imi kuneñ yanda, guac qacga niñac auna. ¹² Méréneñ Yawe bac yandi yandiiguc eeya héimianzac? Yawenéñ ic imuhucyawac hénia imuac me imuac angé timacac hezac imuac kumimac. ¹³ Iwac kekec unyananéñ luaeguc kecmac. Wañu qelihéra ieneñ baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnéñ eeya héimianzu ionac muru he énécmimac. Inéñ sisipac acya énézéyu nimmu. ¹⁵ Nuac kicnanéñ susucnec Yaweac hiwa enanzac. Imuac niñac, inéñ ufic igucnec nuac hénana hetecgé némmac. ¹⁶ Ni nenacnec niñgumbi niñgun wamma kecha zérabéra mihicñi néngic keczua. Liliñgéma ewa hia niñ

* 24:2: Hebiraio aciguc; kondun qahaiguc. † 24:2: Hebiraio aciguc; doku téfara qahaiguc.

némbésémañ. ¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc niñyéwéc sasala henénzac. Yéwécna igucnec metecgé néñna. ¹⁸ Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac kápésicna moczoñ auna qahac wañu.

¹⁹ Nuac hazéchécna inicna, zañgégina imi sasala, wañu nuac mézé titi kuney yanda wañanzu. ²⁰ Nuac kekec uñana héngalen wamma añgéhna tiwésémañ. Ni néñgacma guac muru hazua. Méra néñna gamu qeçe mihicñi némbu niñac. ²¹ Ni ewa qerina moczoñnec niñtoho wañgéhanzua. Imuac gi hakaga solaña zéma dindiñanéñ ni osonénna.

²² Anutu, Israel zérabéra hénia hénia imuacnec boñhérégina meénécmina.

26

Zésolañi mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solañanec wañanzua. Wañu keñqe haqe qahac Yaweac héima kecanzua. Imuac Yawe néngési wambésémañ. ² Yawe ni néñsosolima batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siñna mesolañi néñna. ³ Guac goi héihéiganéñ nuac wésénaiguc hezac ni guac haka héla imuac méndacma keñha wammañ. ⁴ Ic gorosona iniguc ménda tacyac wañanzua. Wañu ic diwi qiwiliña iniguc momacnec keñha ménda wammañ. ⁵ Ni kaiñziliweñ ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammañ.

⁶ Yawe ni kápésicna qahac, imuac mérana zuacma* guac zaki téréyaiguc kereñ haré wammañ. ⁷ Ewa hia ac zéhicñima guac haka welic welicgia imi zéau énécmimañ. ⁸ Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuñ téréya guac edamugaguc imuac qerinanéñ wammianzua. ⁹ Nuac kekec uñana imi kápésic ic iniguc, wañu nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna. ¹⁰ Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéñ heyu méra héginaiguc imi ikociguc boñhéré wawañawac iwawainéñ sécgéma hezac.

¹¹ Néñ nenaoc solañanec hakana wamma kecanñ imuac ni boñ héréna menénma ewa hia niñénna.

¹² Ni hénana baec kondonaiguc tima nanzua.* Hénaoriñ ionac sucginaiguc Yawe zéhiaru mimañ.

27

Ewa déñ wamma Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararañ, nuac añgéh titi miñina, ni mérac zénéñ hirihiri wammañ? Yawe imi kuhanéñ kekecnawac saiwa wañnéñanzac, ni mérac mia bac yandi yandi wammañ? ² Biria meme ic, hazéc wañ némma, héñacna meanzu, ieneñ nuac séwi busuna newiñ zé hagic, hama tisugisura wamma maunudarec. ³ Téñgiñ ic tuñagucnéñ yaré wañ némbiñ zé areñgéma lelecgémuiguc kileñ nuac qerinanéñ bac yandi yandi ménda wammac. Yaré hicñi némmaciguc kileñ niñkinzégéma kecanñ.

⁴ Ni Anutunéñ yomuhuc wañ némmac niñac qesimiyi imuac wamma kecanñ. Inéñ niñu sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmuñ téréyaiguc emma kecma Yaweac hénia héñsorocya imuac kic hihi wamma ocmuñ téréyaiguc qerinanéñ iwac wamma kecanñ.

⁵ Yawenéñ zérabéra naléiguc eñeya haliiguc ni sasañgianec néñgaleñ wannénma hali imuac sañgi sañgiiguc ni musañgé némmac. Wañu kecma zamanziñ yanda qahaiguc ou meyac néñu nammañ. ⁶ Inéñ deguc nuac orucna meyac néñu* ni hazéchécna lelecgé nénzu imi moczoñ onogicma ou emmañ. Wañu ni hali téréya imuaru ewa hiawac hériañ wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimañ.

⁷ Yawe, ni ac ewanaguc qacba niñnémma ewa biric wañ némma acna meleñ némbésémañ. ⁸ Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihi wammu zéneñ imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wanzua. ⁹ Guac kic tanecga imi ménda musañgé néñna. Guac welen qeçe icga qeri biric nimma ménda nesinénna. Gi

* 26:6: Mat 27:24, Hén 21:6

* 26:12: Baec luaeyaguc.

* 27:6: Edamuna mihicñi néñu.

imi méra néhannecac néhanzan. Nuac anghéj titina Anutu ni ménda wainémma kembéséman. ¹⁰ Nuac nenjoc manjocnéj wai némbaocnec, Yawenéj kilej anghéjna timac.

¹¹ Yawe, guac hénaga ku némma hazéchéna kicgalej wannénzu imi icma héná kondonajug hezac imuaru ni nuagicma kembéséman. ¹² Héipuc ic ikora zéma ac biria lojanzu imi enej yacma nuwiñ zé wanzu, imuac nuac kekec uñana imi hazéchéna ionac méraginaiguc ménda opocna. ¹³ Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémmañ zéma ninzéhégéyac deguc ic kekecginaguc ionac baeciguc kecza.

¹⁴ Gi imi Yaweac ewa kewu wambéséman. Kucgaguc wamma zénéj hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambéséman.

28

Méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanziñ gi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaiyu kecbésémaniguc ni imi kic suanjiguc higacbi niñac. ² Ni guac ocmuñ téréyawac qeria météré qeqeya imuac melemma mérana meemma zéwelecma guruwa nuac zésiacna niñénna.

³ Ic biria zéma haka biria wañanzu iniguc ni momacnec ménda hérénémma gilina. Ienej imi ama momachéra luae ac énézémaguc ewa qeriginaiguc imi niniñ biria donjégic heanzac. ⁴ Ionac haka silic séc wawañ meme biriawac séc tasia melenj énécmína. Méraginanéj wañgic séc tasia memuac hezac séc melenj énécmiwéséman. ⁵ Ienej imi ai Yawenéj meyec imi zéma mérianéj meyec imuac niñgic ménda eñanzac, imuac niñac Yawenéj mebiri énécmíma muñguc ménda meyacgé énécmímac.

⁶ Zéwelecna niñnézjac imuac niñac Yawe imi mepésimíman. ⁷ Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéj iwac niñkinzéh wamba méra nénzac. Imuac

ewa qerinanéj ségiségi kunej yanda nimma legicnanéj i mepésimizua.

⁸ Yawe imi halécnéj météré énécmíma ionac kucgina zéma anghéj titiac neuñ kiropo wanzac. ⁹ O, ic embachéca anghéjgina tiénécmína, guac mératéc buñaga mozoc ac wañ énécmína. Geñ rama galeñ wañ énécmíma hémbénañ énépésíma kecbéséman.

29

Yaweac kuc yanda.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buña zéma kuc buña imi Yaweac melenjmic iwac buña wañu. ² Edamu asaha qac buñayawac séha mihicñi mima séwi usu téréya héima Yawe mepési mic.

³ Yaweac ewa hétéj imi doku qahaiguc hicñima hezac. Anutu edamuyaguc inéj parandañ mihicñianzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. ⁴ Yaweac ewa hétéj imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéj imi kuc eeyaguc. ⁵ Yaweac ewa hétéj iminéj yéménzéc ic kuanzac. Yawenéj Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac. ⁶ Inéj wañu Lebanon* imi haséh burumakao merawa tanec técgéyu Sirion† imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷ Yaweac ewa hétéjnénj wañu geric bélaña téma maanzac. ⁸ Yaweac ewa hétéj iminéj wañu baec kisianéj hirianzac. Inéj wañu Kadesi baec kérékérasianéj hirizac. ⁹ Yaweac ewa hétéjnénj wañu dia yañnéj aurima aži kiyu merac alia mezac. Wañu ic zuñ imi hetecgéyu katanec wañanzac. Imuac ocmuñ téréyaiguc haka imi moczoñnéj edamuyaguc! zémizu.

¹⁰ Yawenéj doku qaon luyu imuaru tatacya késa tarec. Wañu Yawenéj tetecgia qahac ic kewu wamma kec-mac. ¹¹ Yawenéj ic embachéra kuha qeénécmianzac. Yawenéj ic embachéra luaeac mériaña énécmianzac.

* **29:6:** Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec wañgoña Not iguc nanzac. † **29:6:** Herimon baec boñawac qara ménj, Lebanon baec boñajug hénni kaiwe éré éréyaiguc nanzac.

30

Hafi humuc igucnec yacma ewa hia ac zéyec.

¹ (Dawidiac legic, ocmuḡ téréya qelia Anutuac buḡa qemima legic yomi héiyec.) Yawe geḡ mia meyac néna hazéchécna ieneḡ nuac niḡ ségiségi wammuc séc qahac waḡec. Imuc gi meyacgézua.

² Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénc. ³ Yawe geḡ mia kekec uḡana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuaḡiguc ménda hiḡari.

⁴ Miḡ Kewuc météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téréyawac ewa hia ac zému. ⁵ Qeri biria imi nalé hotoḡadac heheya, néḡ ewa hiyawac buḡa imi kekecnawac séc henémnac. Siḡiyaiguc zésiactnéḡ hama hemac, néḡ ama gianaḡyú ségiséginéḡ hama hemac.

⁶ Méḡac méḡ ménda osiaḡi nalé imuaru ni hémbénaḡa qekeḡ qeha ménda wammaḡ zéyi. ⁷ Yawenéḡ ewa hiawac nuac baec boḡa meyacgéyu seligima naḡec, néḡ kic tanera musaḡgéyu ni niḡyéwériyi.

⁸ Yawe ni guac qacma zéwelecma yomuhuc zéyi; ⁹ kic suaḡiguc hiḡacmaḡiguc sacnanéḡ némaciguc naḡgé némmac. Dimuhuciguc seitotoḡ wawaḡanéḡ gi mepésigemma guac ac héla imi zéau énécmimac. ¹⁰ Yawe acna niḡnémma ewa hia niḡnémbésémaḡ. Yawe nuac héipuc icna waḡ némbésémaḡ imuhuc ézéyi.

¹¹ Geḡ mia nuac soḡoḡac zésiactna meleḡna legic hirihiri waḡu soḡoḡac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikuḡa menéḡanzaḡ. ¹² Imi mia acna ménda qaiyu nuac kekec uḡananéḡ gi mepési gémmaḡ niḡac imuhuc waḡ néḡanzaḡ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetecgia qahac ewa hia ac zégemmaḡ.

31

Zérabéra naléiguc zéwelec wammiyec.

¹ (Legic galeḡawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néḡacma guac muru hazua. Guac hiaganéḡ ni metecgé néna gamuna méndaḡucnec nimmaḡ. ² Nuac gezac qema kératacnec népésina. Nuac wamma

hoc baḡec kuhaguc zéma deminḡ seli aḡgéḡ tinéneḡa wambésémaḡ.

³ Gi imi nuac zamanziḡ zéma deminḡ seli baec boḡaiguc tatara, guac qacga niḡac ni nuagicma kemma hénana qindiḡi néna.

⁴ Népesiwiḡ zé sasaḡgiaiguc ufiac haigic hezac imuacnec héré némbésémaḡ. Gi imi nuac hoc baḡec. ⁵ Ni nuac qeri uḡana guac méragaiguc haizua. Haka hélawac Anutu gi boḡa héréna menec.

⁶ Ni imi iwawai eḡomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yaweac muru héima naḡanzaḡ. ^{7 (7a)} Geḡ nuac yéwécna héḡtegicma kekec uḡana zérabéraiguc keczac imi nimmizaḡ. Imuc guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammaḡ. ⁸ Imuhuc wamma hazéchécna ionac méraiguc ménda wainemma nuac hénana baec kawé qeḡeya yandaiguc nopoczaḡ. ^(7b) Imuc niḡac ni guac goi héihéiiguc ewa hia nimma ségiségi waḡanzaḡ.

⁹ Yawe nuac zérabéra niḡac wamma ewa hia niḡnémbésémaḡ. Ni imi niḡ yéwécna niḡac kicna zéma kekec uḡana zéma séwinanéḡ méiméiya wanzaḡ. ¹⁰ Kekecna imi ewa biriciguc sohoanzaḡ. Yawuḡna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niḡac nimbiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

¹¹ Hazéchécna ieneḡ zédesi waḡnéḡanzaḡ, waḡu ama momachécna imi eneḡ acguc ogicma imuhuc waḡnéḡanzaḡ. Alahécna eneḡ néḡqacgéma keḡanzaḡ. Waḡu ic tosara imi hénraiguc mihiacni némma néḡgacanzaḡ. ¹² Ni imi humuc ic éséc nec eluḡ unudaczac. Waḡu ni kewuc nomuḡ tétéya éséc nec, ewa qeriginanéḡ ménda niḡnéḡzu. ¹³ Ic tuḡagucnéḡ zébiri néḡgic niḡanzaḡ. Ieneḡ lelecgé némma tericgé néḡzu. Ieneḡ hazéc waḡ némma zéeminiḡ wamma kekec uḡana nuagicbiḡ zé niḡareḡgézu.

¹⁴ Néḡ ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu zéanzaḡ. ¹⁵ Naléna imi méragaiguc hezac. Hazéchécna zéma nunesi waḡanzaḡ ionac méragina igucnec kératacnec népésina. ¹⁶ Guac kic tanecga asahagucnéḡ welenḡ

qege icga ni némma guac goi héihéiganén anghéna tina.

¹⁷ Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qege mi-hicni énécmima kic suaniguc onopocna acgina qaimac. ¹⁸ Séwi eñeñ ac zéma ac zérágucnéñ ic solañ unuanzu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaimac.

¹⁹ Guac bac yandi yandi wamma kecanzu ionac niñac sese qauqau haina emma hezac imi yei kuneñ yanda wanzac. Ewa hiawac buña imi guac néngacma haanzu ionac niñ wamma sasala haina hezac. ²⁰ Geñ ic imuhucya guac sanji sanjiiguc musañgé énécmima, ic onac manam batucac ai areñgégic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac haliiguc musañgé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qizizihéma keczu.

²¹ Yawe zéhiaru mimia wañu. Inéñ ama areña demin seliaguc imuhucgeñ goi héihéiya welic welicgia nézéyu héñi. ²² Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéña wanzua zéyi, néñ guac qachéhéliwa nuac zéwelecna selia imuac hétéña niñnec.

²³ Ic embac météré énécmimia ini moczoñ Yawe siña niñmigic. Yawenén ic hakagina héla imi inicgaleñ wañ énécmima, séwi eñeñ ic imi bakia yéwéria meleñ énécmimac. ²⁴ Yaweac mambéc kekec ini zénéñ hirihiri qahac seligima nammu.

32

Képésic waiwaiac ségiségi.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima késpedesiya hoturu mimia wañu ségiségiyaguc wammac. ² Qeri uñaguc ikoc ménda heyu Yawenén késpedesiraguc ménda zémíyu imi ségiségiyaguc wammac.

³ Ni késpedesicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec héisilac wamba sicnanén lokoliyec. ⁴ Héña imi yomuhuc; Guac méraganén siñi kaiwe helanzi néñu kaiwe geriwanén zeriru iwawai moczoñ zicgéanzac ésécnec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵ Wañu ni késpedesicna Yaweac muru zéaumañ zéma nuac késpedesicna zéma

hakana biria ménda musañgéma auwa geñ imi késpedesicnaguc zénénéña imuacnec metecgé nénec. (Ohec)

⁶ Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicni géngéña wammac nalé imuaru gi zéwelec wañgémmu. Imuhuc wañgic doku qaoñ érémac imi ionac hia ménda emma énépésimac. ⁷ Gi imi nuac sanji sanjina, zérabéraiguc ni néngaleñ wañ némma, anghéñ titiac hériañ legicnéñ ni lelegé néñanzañ. (Ohec)

⁸ Ni imi gi imuhucgeñ me imuhucgeñ kemmañ zé niñna héna imi gézéwa hémbésémañ. Wañu géñsosolima zéqindiñi gémmañ. ⁹ Ini imi becosic kuneñ me komora niniñgina qahac imuhucya ésécnec ménda wammu. Ieneñ imi kuaginaiguc pinzun zéma déméñginaiguc hésanéñ koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰ Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicni énécmimac, néñ Yawe niñkinzén wammianzu ionac imi goi héihéiya lelegé énécmimac. ¹¹ Ic solaña ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindiñanec kecanzu ini moczoñ ségiségi wamma hériañ haimu.

33

Anutu imi hiabia.

¹ Ic solaña ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solaña ionac buña sécya. ² Gita zéma kulele hésia sasalanén Yawe ewa hia wammima mepési mimu. ³ Legic qelianén héimima ségiségiac ewa hétéñnéñ hiabianec mezericma héimimu.

⁴ Yaweac ackuazéc imi solañ dindiña, wañu iwac haka silic imi moczoñ hélacnec. ⁵ Inéñ haka solaña zéma haka dindiñawac siña niñanzañ. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianén sécgéma hezac.

⁶ Yaweac ackuazécnén kurumeña kurumeña mihicniyec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoñ kuaya wéséséyanén mi-hicnidarec. ⁷ Inéñ kondun doku qauqau haiyu eñu doku hiñgac hiñgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzañ. ⁸ Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi wañgic.

Baera baera miñina ini eeya héi mimu. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Iwawai imi moczoñ inéñ zéyu hicñidarec. Wañu inéñ zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰ Yawenéñ baera baera ionac niniñ areñgia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Wañu hicñisai hénia hénia ionac niniñ hiñgac hiñgara imi melenju enomia wandaczac. ¹¹ Yawenéñ niniña niñareñgéyu hehe seli nañselianzac. Iwac niniña hiñgac hiñgaranéñ hicñisaiya hicñisaiya emma hema kecmac. ¹² Yaweac neñañ Anutu zémima añgénéñ tigid Anutuac ic embac buña zéénécmiyu keczu imi eneñ ségiségi ginaguc. ¹³ Yawenéñ kurumenjiguc ninicsosolima baec ic moczoñ ninicanzac. ¹⁴ Tacyac wañanzac ama duña imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoñ kiwa hiyu mayu ninicanzac. ¹⁵ Inéñ mia ic séc ionac ewa qerigina héniaquina meyacgéma wawañ memegina héñsosolianzac.

¹⁶ Ic kewu méñac añgénéñ timimia imi téñgiñ ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méñac añgénéñ timimia imi acguc eneya kuha kuneñ yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷ Kekecnina imi becosic me kuc yandanéñ ménda añgénéñ tiwiñac séc. ¹⁸ Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu imi onac inicgaleñ wañ énécmianzac. ¹⁹ Imuhuc wamma ionac kekec uña imi humuc igucnec metecgé énécmima béti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰ Kekec uñaninanéñ Yaweac kic hihi wañanzin. Inéñ mia neñañ héipuc ic zéma saiwantina wanzac. ²¹ Ewa qerininanéñ iwac ségiségi wamma iwac qac téreyawac héima nañanzin imuac mia imuhuc wañ nénécmianzac. ²² Yawe, guac mambéc wañanzin nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

34

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidinéñ ic kewu Awimelekac wésiaiguc ic moroha tanec haka wañu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mi-mañ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc

susucnec hemac. ² Nuac kekec uñananéñ Yaweac niñac zézé ségiségi ac wammañ. Maqeqeya ieneñ nimma ségiségi wammu. ³ Niñguc momacnec Yawe imi kuneñ yanda kuneñ zéni. Neñawu iwac qac buñaya meyacmini.

⁴ Ni Yawe zéwelecmiwa niñnémma zénéñ hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néñec. ⁵ Ieneñ iwac niñkumuma kecmac asac mararañ séwi usu ésécnec héiénécmimia wañec. Ionac kic tanecgina imi hémbénaña gamuyaguc ménda wammac. ⁶ Kekec uña maqeqeya imuhucyanéñ qac héhéli miyu Yawenéñ nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec añgénéñ tiyec.

⁷ Yaweac kua meme uñanéñ Miñ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma añgénéñ tiénécmianzac. ⁸ Ini imi Yawe imi hiabia wanzac imi batucgéma siña niñgic. Néñgacma iwac muru kemma kecanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc.

⁹ Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi eneñ sécgé énécmiyu iwawai méñac méñ niñac ménda wammu. ¹⁰ Laion sac qelinéñ yaka niñ humuwacnec, néñ Yaweac wamma kecanzu imi eneñ buña hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac qema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimañ. ¹² Mérénéñ kekecac niñ kumuma yawuñ sasala kecmac mériañ miñicñimañ zé wanzac? ¹³ Gi imi guac ezelañgawac neñ héiamuma kua tasiañéñ ac biria ménda zéna. ¹⁴ Haka biria gilina keñu, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémañ.

¹⁵ Yaweac kiwanéñ ic solañawac hiyu keñanzac. Wañu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. ¹⁶ Yaweac kic tanera imi kaiziliweñ wañanzu imi onac musuqeqe wañ énécmima ionac eluñ unudacmac niñac baeciguc metecgé énécmimañ zé niñanzac. ¹⁷ Qac héhélima zéwelecmanzu imi onac niñénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁸ Yawe imi ewa biri

wan̄keczu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina melen̄ énécmianzac. Wan̄u ewa qerigina qésénu howuc howuc* wanzac imi an̄gégina tiénécmianzac.

¹⁹ Ic solan̄anéj zérabéra sasala mi-hic̄nimacac hezac, néj Yawen̄éj zérabéra séc metecgé mianzac. ²⁰ Sicya imi moczoj galen̄géyu mén̄ ménda zéjgémac.

²¹ Birian̄éj ic biria qeyu humumac. Wan̄u ic solan̄awac mézétiti wammianzu imi kápésic ginaguc zéénécmimac. ²² Yawen̄éj welen̄ qeqehéra ionac kekec uña imi moczoj bon̄hérégina meénécmimac. Néngacma iwac muru ken̄anzu imi onac imi kápésic ginaguc ménda zéénécmimac.

35

Angéna timac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanzu iniguc tohalic wamma, niguc euqege wanzu iniguc euqege wambésémañ.

² Saiwa yanda zéma asamañ késama yacma méra némbésémañ. ³ Luac héréma nesin̄enzu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac an̄géḡ titi miñina. zénenna.

⁴ Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeqe mihic̄ni énécmina. Mebiri némbiñ zé wanzu imi nesi énécmina andé andé kemma gamun̄éj unu humudacmac. ⁵ Kua meme uñahécga énézéna ienen̄ luhucnéj goc mihilan̄géyu ken̄anzac ésécnec mihilan̄gé énécmiyu kendacmu. ⁶ Hénaginaiguc sin̄i zéma susurac mihic̄ni énécmima kua meme uñaga ézéna nesi énécmimac. ⁷ Ienen̄ héniana qahaciguc ni népésiwiñ zé baec séséñiguc ufic musan̄gé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebiri némbiñ zé baec séséñ éséma lekiñ himicanzu. ⁸ Zéna élanzan̄nec humucnéj hic̄ni énécmimac. Ufic musan̄gégic hezac imuaru en̄aoc en̄gic énépésiyu humucac buña hiñgacdacmu.

⁹ Nuac kekec uñananéj Yaweac ségiségi wammac. Iwac an̄géḡ titi niñac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Nuac sicna moczoj yomuñuc zému; Mérénéj Yaweac séc

wammac? Inéj maqeqeya imi kucginaguc helanzi énécmianzu ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. Wan̄u maqeqeya imi iwawaigina onagicanzu ionac murunec metecgé énécmianzac.

¹¹ Héipuc ic ikoranéj yacma haka ni ménda ninin̄nawac qesin̄enzu. ¹² Hakana hiawac haka birianéj melen̄ néngic, kekec uñananéj niñgumbi niñguñ keczua. ¹³ Ni imi ienen̄ hafi iniyu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecma kekec uñana helanzi amuyi, néj zéwelecnanéj en̄ lilingéma hayu tétécgézua. ¹⁴ Nuac alana zénimma dac muna wan̄ énécmianzua ésécnec wan̄ énécmiyi. Wan̄u nen̄gocnawac siari ésécnec ionac wamma sicgéma siari.

¹⁵ Wan̄u ni zérabéra mihic̄nima kecha ienen̄ ségiségi wamma azorogic. Wan̄u kaižiliwen̄ ic ni ménda nimmianzua imi enen̄ sasan̄giaiguc tocgéma susucnec nunesi néñanzu. ¹⁶ Wan̄u ienen̄ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wan̄anzu ésécnec nuac niñac zécgina kizéñgézuanzu. ¹⁷ Miñ kewu, nalé dahecac séc en̄ inicma kecbésémañ? Nuac kekec uñana imi kisikiyoñ ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéja imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémañ. ¹⁸ Ni hénaoñ suginaiguc mepésigémma, ic embac tuña tuña suginaiguc gi mepésigémmañ.

¹⁹ Ménda wai énécmina, nuac hazéchécna ienen̄ sicsaoc nuac niñac ségiségi wambu niñac. Hazéc wan̄néñanzu ienen̄ héniana qahaciguc kic hoc menémma zébiri némbu niñac. ²⁰ Ienen̄ imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénezéj kecanzu imi onac ac ikocnéj yéwéri mihic̄ni énécmianzu. ²¹ Wan̄u ienen̄ kuagina kunen̄ yanda an̄géma nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéj héipuc wamma héndaczin̄. zézu.

²² Yawe, geñ mia haka imi héndaczan̄ imuac acga qaiyunec ménda kecbésémañ. Wan̄u lakec ménda kecbésémañ. ²³ Nuac Anutu, Miñ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémañ. ²⁴ Yawe, nuac Anutu, guac

* 34:18: Yer 23:29

haka solañaguc zégési néjna. Ieneñ nuac niñac ségiségi ménda wammu. ²⁵ Ménda wai énécmína, ewa qeriginanéñ ahaec ewa siñnina* séc hicñizac, ic imi qécgé miziñ. zéwu niñac.

²⁶ Zéna yéwécna niñac ségiségi wañanzu ieneñ gamu qeque mihicñima gamu mamasuñ kuney yanda nimmu. Wañu nuac muru séwi eñeñ wañanzu imi onac gamunéñ qacginaiguc endacmac.

²⁷ Nuac solañ dindiñanawac niñgic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenqeque icya luaeiguc keru ségiségi wañanzac Yawe imi kuney yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸ Ni ezelañnanéñ kaiwe herec guac haka solaña zénimma kaiwe herec gi mepési gémmañ.

36

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

¹ (Legic galenawac; Yaweac welenqeque ic Dawidiac legic zéra.) Ic biria ionac héniagina biriawac niñtegic qñtegic ac mén ewa qerinaiguc yomuhuc hicñizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi mén ménda hezac. ² Inéñ séwi eñeñ wamma eñeya késpedesicyawac zéma ménéñ mén mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia. ³ Kuayawac ac imi késpedesicyaguc zéma ikocyaguc. Inéñ niñtegic qñtegicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴ Inéñ hehe taticiguc hema biria niñareñgéma eñeya hena biriaiguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac kecanzac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka hela iminéñ ou hosusu iguc sécgéma hezac. ⁶ Solaña imi Anutuac baec boña ésécnec. Guac zégésigésinéñ konduñ ésécnec. Yawe geñ imi ic embac zéma yañ momacnec ninicgalen wañ nénécmianzañ.*

⁷ Anutu guac goi héihéiganéñ yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczoñ guac qeñgaña amiayaiguc néngacma sañgianzu. ⁸ Ieneñ imi guac amaiguc

iwawai kindindiña hezac imi nezélélén wamma, ségiségiac doku téfara igucnec gumu énécmína neanzu. ⁹ Kekec dokuac kiwanéñ guac muru hezac. Guac asac mararañiguc asaha hémbiñ.

¹⁰ Gi niñgéñanzu ionac muru goi héihéi susucnec wañ énécmima ewa solañ kecanzu ionac guac solaña imuhucyanec mihicñi énécmína. ¹¹ Séwi eñeñ ic ionac hena tawéginanéñ nesinémbac niñac. Galengé néjna ic biriawac méraginanéñ nesinémbac niñac.

¹² Kaiziliwen wañanzu imi eneñ imuaru maunuyec. Ieneñ mama hema muñguc yacmuac séc qahac wammac.

37

Miñ Kewuac muru kemma sañgimu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Haka biria wañanzu ionac niñac qeri geric hélandañnec ménda wamma késpedesic wañanzu imi onac nimbupuc ménda wambésémañ. ² Ieneñ imi qézézac ésécnec focdac qeriru qasima mamu. Wañu zuazua ésécnec méima humumu.

³ Yaweac muru héima namma haka hiabia wambésémañ. Baeciguc kecma iwac haka hela imi nene ésécnec nema kecbésémañ. ⁴ Yaweac ségiségi wamma kecbésémañ. Inéñ guac ewa siñgawac hela mihicñigémmac.

⁵ Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inéñ wamma medacmac. ⁶ Inéñ wañgéñu, guac solaña imi asac mararañ ésécnec, guac hakaga solaña imi meñeñ kaiwe wenzoroñiguc kaiwe asaha ésécnec wammac.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzéhñec mambéc kecbésémañ. Ic birianéñ hena qeréngé mimia wañ ai areñ biria meseliyu kindindiña yaru hémma qeri biric hélandañnec ménda wambésémañ.

⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina keñu. Zénasiñ menasiñ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicñimac. ⁹ Haka biria wañanzu imi eneñ qer-icénécmiyu qahac wandacmu, néñ Yaweac mambéc kecanzu imi eneñ baec késamu.

* 35:25: Hebiraio aciguc; kekec uñanina. ✧ 36:6: Yon 4:11

¹⁰ Ic biria imi hotonjadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbipiwésémañ. ¹¹ Wañu gum bénzénzénj ic imi baec késamu. Wañu ewa momac hakanénj sécgé énécmiyu ségiségi wamma kecmu.

¹² Ic birianénj ic hiabia qemañ zé niñareñ wamma kic hiyu iwac muru kenju zéra kizéngéanzac. ¹³ Miñ Kewunénj ic imuhucyawac naléya hosucgéyu héntegiczac imuac niñac zédesi wammianzac. ¹⁴ Ic birianénj maqeqeya zéma iwawai niñac hocanzu imi enej maunumac niñac zéma ic dindiñanec kenja wañanzu imi unuhumumañ zé souya héréma tewiya awianzac. ¹⁵ Néñ sou iminénj eneya wéiwécya nézénngémac. Wañu tewi imi zéngédacmac. ¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zéngémac, néñ ic hiabia imi Yawenénj kesa seligimimac.

Imuac niñac ic solañawac iwawai komodianénj ic biria sasala ionac iwawai kuney yanda imi ogicanzac.

¹⁸ Yawenénj ic késpedesya qahac iwac kekec naléya imi moczonñ nindaru hezac. Iwac mératéc ai buña imi heheseli hema emma kecmac. ¹⁹ Ic imuhucya ienenj imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mi-hicñima béti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyu kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazéchéra imi rama merawawac haléc éséc nec zepépélíma hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda meñanzu, néñ ic solaña imi ewa hiawac enj énécmianzac. ²² Miñ Kewuac mériañginaguc imi enej baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenénj ic onac tikenj tihagina meseligima kekecac hena imuac ségiségi wañanzac. ²⁴ Ic imuhucya imi Yawenénj késaseligianzac imuac niñac qonzontonj gémaciguc moczonñec ménda tendiñédacmac.

²⁵ Ni komocna igucnec éréma deguc yandanaiguc, ic solaña andé qema waimimia méñ ménda héñiac héñzua. Wañu hémba iwac qelihéra méñnéñ méñ yaka niñ ménda zéwelec wañec. ²⁶ Ic imuhucya

imi kaiwe herec ewa hiawac enj énécmima haiyu kenj haiyu ha wañanzac. Imuac qelihéra enej mériañ miñicñi énécmiyu kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetecgia qahac kecmu. ²⁸ Yawenénj haka solañawac siña nimma météré ic imuhuc wañanzu imi ménda wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalé tetecgia qahac inicgaleñ wañ énécmimac, néñ kaiziliwenj ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu. ²⁹ Ic solaña imi baec késama imuaru hémbénaña kecmu.

³⁰ Ic solañawac kua imi ac niñtegic qinñtegicyaguc zéhicñima, ezelañanénj haka dindiñawac zémac. ³¹ Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac hena acnéñ heyu kenkenj ha-haiguc tisugisurac ménda wammac.

³² Ic biria enej ic solaña unuwijnj zé awima kecanzu. ³³ Yawe imi ic solaña ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Wañu zégésigési naléiguc acguc késpedesiraguc ménda zémimac.

³⁴ Yaweac niñkumuma iwac kekecac hena imi méndacma kembésémañ. Inej meyac gémma baec buña qegéñu añgétiwésémañ. Wañu kaiziliwenj ic imi birima qahac wañgic kicganénj hima inicbésémañ.

³⁵ Ni ic biriawac kuha hémba ic hésa téñginj téñginj eneya baeciguc nanaña éséc nec wanzac, néñ ³⁶ ic hésa imi éléñ nec humuqai wañu hocma hocbipiyi.

³⁷ Néñ ic solaña héñsosoligic. Ic dindiña héñgic. Luae ic imuhucya imi enej andi-aginaguc. ³⁸ Ac qeque ic ienenj momacnec biridacmu. Kaiziliwenj ic ionac tetecgia imi humu qaiyaguc.

³⁹ Ic solañawac añgénj titi imi Yaweac muru hezac. Inej zérabéra naléiguc hoc bañec éséc nec wammimac. ⁴⁰ Yawenénj méra énécmima metecgé énécmimac. Ic biria ionac murunec metecgé énécmimac. Ienenj imi néñgacma iwac muru sañgianzu hénia imuac niñac imuhuc wañ énécmianzac.

38

Eñeya kápésic niñac ewa biric wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic yomi hofac omiwiñ zé héiañgic.) Yawe, guac qeri biricganéñ kápésicna ménda zénénna. Guac qeri gericnéñ ni ménda zéqindiñi nénna. ² Guac zakonéñ nuac séwinaiguc nézéhégéma hiñgaczac. Guac méraganéñ selianec helanzi néñzac.

³ Guac qeri biric niñac séwi busuna solañja ménj ménda hezac. Nuac kápésic niñac nuac sicna imi bénezéña qahac wanzac. ⁴ Nuac kápésicnanéñ orucnaiguc sécgéma eñu hinac yéwéria tanec wañu bisiqatéñ wammanjac séc qahac.

⁵ Nuac wizinanéñ houyu wéréñ biria haizac. Imi mia nuac haka qelañja imuac tasia. ⁶ Ni geriwa noyu qoucégéma kaiwe herec ewa biric wamma kecanzua. ⁷ Nuac maréñnaiguc geriwa sécgénénzac. Wañu nuac séwina solañja ménj ménda hezac. ⁸ Séwina hézézayu humumia tanec wanzac. Ewa qerina waizalañ wañu zésilac wanzua.

⁹ Miñ Kewu nuac niñ kewu imi moczoñ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéñ guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰ Wéiwécnanéñ hélandañ yaru kucnanéñ mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia wañu asaha qahac wanzac.

¹¹ Numindiñjiga imi nuac séwinaiguc hezac imuac niñac nuac sorochécna zéma alahécna lakec kecgic sac taséhécna ini acguc lakec nanzu. ¹² Nuac kecec uñanawac hochoc ai meanzu ieneñ bétac hainénzu. Mebiri némbiñ zé wanzu imi eneñ humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiñ zé haka biria zéareñgéma keczu.

¹³ Ni gezac héñ ésécnec niñbipima ic ara qahac ésécnec kuana ménda añgéma kecanzua. ¹⁴ Ni gezac héñ ésécnec wamma acgina ménda meleanzua.

¹⁵ Yawe ni guac niñkumuma kecanzua. Nuac Miñ Kewu Anutu, gi acna melenéñ némbésémanjac hezac. ¹⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni tisuqisurac wamba ieneñ nuac

niñac ségiségi wamma séwi eneñ wañ némbu niñac.

¹⁷ Ni léklék manumacac heyu niñyéwécnanéñ nalé séc henénzac. ¹⁸ Hénia imi yomuhuc; Ni kápésicna zéauma nuac kápésic niñac ewa biric wañanzua. ¹⁹ Nuac hazéchécna ieneñ kucginaguc kenha wañanzu. Wañu téñésima mézétiti wañnéñanzu ionac zañgégina imi sasala. ²⁰ Wañu haka birianéñ haka hiawac melenéñ énécmianzu imi eneñ ni haka hiawac méndacma kamba hénia imuac niñac mia hazéc wañ néñanzu.

²¹ Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémanj. ²² Focdac qenanéñ wañ nénna. Miñ Kewu, gi nuac añgégéñ titina.

39

Niñtegitic qinñtegitic mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Neñ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma ezelañnanéñ kápésic ménda mihicñimanj. Ic biria ieneñ wésénaiguc nanzu séc kua-naiguc neñ zékalañja haiwa hemac. ² Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niñ yéwécna imi muñguc yandizac.

³ Nuac ewa qerina geriwaguc wañu qerinanéñ zénimba hiñgacma éséyu qeri biric yaru ezelañnanéñ yomuhuc zézua; ⁴ Yawe, kekecnawac tetecgia zéma nalénawac séha imi nézéna niñasarima nuac kekecna dodowima hazac imi niñtegiticmanj niñac ku nénna. ⁵ Geñ mia nuac naléna imi méra tawé ésécnec mehotoñina nuac kekecnanéñ guac kicgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icyá icyá nañselima kecanzu, néñ hofac ésécnec aucgéanzu. (Ohec) ⁶ Hélacnec, ic neñac neñac imi héla qahac, néñ uña tanec kenha wamma ai enomiawac kenkésa hakésa wamma iwawai mihicñima saméñaguc haini emma hezac, néñ hélacnec mérénéñ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niñasarima kecanziñ.

⁷ Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc kecmánj? Nuac niñkumuna imi guacnec hezac. ⁸ Ni

képésicna moczoŋ imuacnec metecgé némma galeŋgé nénna, ewa soho ic ieneŋ zébiri qébiri waŋ némbu niŋac. ⁹ Waŋu Miŋ Kewunéŋ haka imi waŋ nénzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

¹⁰ Guac numindiŋi nuac muru hezac imi nuagicma gilina keŋu. Méraganéŋ nuna ni qeka meka wanzua. ¹¹ Geŋ ac zéénémima ic unu qindiŋianzaŋ nalé imuaru iwawaigina eeyaguc imi waŋ énécmima gisicnéŋ neyu qahac waŋanzac ésécnec qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé ésécnec wanzu. (Ohec)

¹² Yawe nuac zéwelecná niŋnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéŋna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahécna ésécnec ic kian tanec, ic qaŋ tanec giguc kecua. ¹³ Képésicnawac ménda héŋsosolima, hafina mehiaru némma kekecná komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

40

Méra mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéŋ mambéc kecha gezac haima zésiacna niŋec. ² Inéŋ ni baec séséŋ biriŋiria igucnec hérénéŋu éréwa hénana zamanziŋ hilaŋeŋiguc nopocma keŋkeŋ hahana imi meseli néŋec. ³ Legic qelia Anutuac mepé qepésiác buŋa, kua-naiguc haiyu ic embac sasalanéŋ némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

⁴ Yaweac héima namma séwi eŋeŋ ic zéma ac ikociguc lukeŋ luha waŋanzu imi onac kichihi ménda waŋanzu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc. ⁵ Yawe nuac Anutuna, wawaŋ meme welic welicgia geŋ wannec imi sasala. Waŋu niniŋga nonac niŋ wamma niŋna hiŋgacanzac imi acguc sasala waŋu ni olomma zémaŋac séc qahac wanzac.

⁶ Geŋ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niŋi; Ni mulumanaŋ zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma képésic waiwaiac olémbaŋ imuac ménda waŋanzua. ⁷ Imuhuc zéma imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya

imi kiwi limbi limbiŋaiguc hezac. ⁸ O, nuac Anutu, ni guac ewa siŋ niŋtohomaŋ zé ségiségi waŋanzua! Imuac guac héná acnéŋ nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹ Ni hénáoriŋ yandaiguc guac solaŋ dindiŋaga imuac buŋa suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Niŋzaŋ, Yawe ni kua taséna ménda héiwa eŋ heanzac imi gi nindaczaŋ. ¹⁰ Ni guac solaŋga imi nuac ewa qerinaiguc ménda musaŋgéwa heyec, néŋ guac haka hélé imi zéma aŋgéŋ titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga hélé imi hénáoriŋ yandaiguc ménda musaŋgé énécmianzua.

¹¹ Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Waŋu goi héihéiga zéma hakaga hélé iminéŋ ni nalé séc néŋgaleŋ waŋ némbésémaŋ.

¹² Biria gelec malec qahac ni lelecgé néŋu nuac képésicnanéŋ méramma nuaru hayu kic hima gémmaŋac séc qahac. Képésic imuac zaŋgéŋina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananéŋ sohodaczac. ¹³ Yawe ewa biric waŋ némma aŋgéŋna tina. Yawe focdac méra némbésémaŋ.

¹⁴ Nuac kekec uŋana mihicŋjima mebirini némbiŋ zé wanzu imi moczoŋ gamu qeŋe zéma gamu mamasuŋ mihicŋi énécmima. Waŋu zéna zérabéra hicŋinéŋu ségiségi wanzu imi moczoŋ néŋgacma kemma gamu qeŋe mihicŋimu. ¹⁵ Waŋénécmima nuac niŋac ahaec zéma desianzu ieneŋ eŋaŋ gamugina héŋteŋicma aurimu.

¹⁶ Waŋénécmima, guac hochoc wamma mihicŋianzu imi eneŋ guac niŋac ségiségi wammu. Waŋu guac aŋgéŋ titiac qerinéŋ wammianzu imi eneŋ nalé séc Yawe imi kuneŋ yanda kuneŋ zému.

¹⁷ Ni imi maŋeŋeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niŋac Yawe imi nuac niŋnémmac. Gi imi nuac méra nénéŋ zéma metec metec miŋna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

41

Hafiya mehiaru mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecanzu ionac niŋkewu waŋ énécmianzac ic imi zézé

ségiségiyaguc, nalé biriaiguc Yawenén hénaya méwéréngéyu orima kemmac. ² Yawenén demin memima kekecy galengé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecmac. Wañu hazéc onac ewa sinjiguc* i ménda waimimac. ³ Hafi kiyu heyu Yawenén nanjémimac, Hehe tataciguc hafiya mehiaru midacmac. ⁴ Wañu neñ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niñénna. ni guac kicgaiguc kápésicna mihicñizua. Nuac kekec uñana mehiaruna.

⁵ Hazéc hécnanéñ nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluñ nunudacmac zézu. ⁶ Ni némbin zé hama ac gorosona wamma néwéc ewa qeriginaiguc zébiri qébiri niñtocgéma amana igucnec hiñgacma kemma zésaigic keñanzac.

⁷ Mézétiti wañ nénzu ieneñ moczon nuac andé ac zéma mebiru némbin zé arengéma yomuhuc zéanzu; ⁸ Hafi biria késazac imuac ic imi hema muñguc ménda yacmac. ⁹ Ala sorocna ninzéhégé miwa nuac saméñ momacnec neañic i acguc hazéc wannémma sou andianéñ qéfacgé néñec.

¹⁰ Wañu Yawe Min Kewuna ni ewa hia niñémma hafi igucnec metecgé néna bakia melen énécmiman. ¹¹ Hazécnanéñ hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzan imi ni ninzua. ¹² Ni qerina mesolananima kecha nanjé némma kecnec. Kumu néna wéségaiguc hémbénañ namman.

¹³ Min Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

42

(Legic 42–72)

Anutuac ewa siñsiñ wamma kekec.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra niñtegiç qinçtegiçyaguc.) Anutu, dia yañ déméña qañgararañ qeyu hakhak géma doku téfara niñac hocanzac ésécnec nuac kekec uñananéñ guac ewa ewa wañanzac. ² Nuac kekec

uñananéñ Anutu kekec miñinawac déméña kérékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininiman. ³ Ic embac eneñ kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi wañ néngic nuac kic masinéñ siñi kaiwe nenena éséc wañanzac.

⁴ Ni becneç nalé téréyawac tacniniñ kecañgic iniguc momacnec keñha wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuñ téréyaiguc onopocañi. Wañu deguc haka silicna imuac niñqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua. ⁵ Kekec uñana, gi némac niñac niñméima waizalañ nukeczan? Gi imi Anutuac niñkumu wambéséman. Ni imi iwac añgéh titiac kic tanera niñac néwéc i mepésimiman.

⁶ Anutuna, kekec uñananéñ qerinaiguc niñméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec boñaguc gi niñqeli gémmañ. ⁷ Guac kondun dokunéñ qaru kondun hiñgac hiñgaranéñ qac héhéli amugic, guac doku renduñanéñ zéma doku temboña limbima hama hoturu nénzac.

⁸ Kaiweiguc Yawenéñ goi héihéiya wañ némma siñiyaiguc legicnéñ nuac muru henéñu, kekecnawac Anutu zéwelec miman.

⁹ Zamanziñna Anutu, yomuhuc zézua; Némac niñac nuac eluñ guzac? Némac niñac hazéc hécnanéñ helanzi néngic ewa biric wamma keñha wañanzua me?

¹⁰ Sounéñ sicna nézac ésécnec hazéchécna eneñ zébiri qébiri wannémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

¹¹ Kekec uñana, némac niñac kucmama wamma, némac niñac qerinaiguc siroñ qaron wamma keczan? Gi imi Anutuac niñkumu wambéséman. Ni imi kileñ kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési miman.

43

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

¹ Anutu ni niñgési némma, baec yanda eega ménda héigéñanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc

* 41:2: Heberaio aciguc; kekec uñaginawac.

ic, h na ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé n mb s maŋ. ² Gi imi Anutu nuac hoc baŋecna kecmaguc n mac niŋac ni h ŋacna mena hazéchécna ieneŋ helanzi néŋgic ewa biric wamma keŋha waŋanzua?

³ Guac asac mararaŋga z ma acga h la mélina hama ni qindiŋi n mma nuagicma kemma guac baec boŋa téréya z ma haliga téréya imuaru nopocmac. ⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, z z  ségiségina, nuac ewa hiawac buŋa, guac muru har maŋ. Anutu, Anutuna, ni waŋgoŋna hésiaguc imi qema gi mep sig mmaŋ.

⁵ Kekec uŋana, n mac niŋac kuc mama wamma n mac niŋac qerinaiguc waizalaŋ numa keczaŋ? Gi imi Anutuac niŋkumu wambésémaŋ. Ni imi n w c kic tanecna meyac n ŋanzaŋac Anutu i mepési mimaŋ.

44

Baec yandagina imi aŋg ŋa timac niŋ zéwelecgic.

¹ (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic, niŋgic hiŋgac hiŋgara.) Anutu geŋ becneŋc yanda h cna ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénézégic gezacninan ŋ niŋiŋ. ² Gi imi baera baera hicŋisai wamma kecgic imi m ragan ŋ nesi énécmina keŋgic, yanda h cna imuaru ic h sa  s cneŋc himic  n cminec. Hicŋisaia hicŋisaia tosara imi yéwéri mihicŋi énécmima, yanda h cna imi m nd ŋ énécmigic baecgina s c kemma késagic ³ Ieneŋ souginan ŋ baec imi m nda késagic. Eŋaŋ m raginan ŋ yar guc m nda onogicgic, n ŋ geŋ mia ewa hia niŋ n cmima h nia imuac niŋac guac m raga z ma huaga z ma kic tanecgawac asac mararaŋan ŋ imuhuc waŋ  n cminec.

⁴ Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niŋac wamma yar iguc onogicdacmu z ma z tecg neŋc. ⁵ Nini guac muru h ima namma haz ch cna helanzi  n cmima nunuwiŋ z  yacgic s c guac qacgan ŋ tidag   n cmianziŋ. ⁶ Ni imi tewinawac m nda h ima nammaŋ. Soucguc hia m nda metecg  n mmac. ⁷ Gi

sac hazéchécna ionac murunec aŋg ŋnina tin n cmima mézétiti waŋ nénécmianzu imi onac gamu qeqe mihicŋi  n cmianzaŋ.

⁸ Nini kaiwe hereŋc Anutuac niŋac z z  ségiségi wanziŋ. Nini Anutuac qara hémbénaŋa ewa hia ac wammiwiŋ.

⁹ Kileŋdac deguc imi geŋ mia h ŋacnina mema gamuiguc memama waŋ nénécmima téŋgiŋ ic h cna iniguc momacneŋc m nda keŋha waŋanzaŋ.

¹⁰ Geŋ imuhuc wanna nini hazéchécna wéséginaiguc liliŋgéma n ŋgac  n cmini, haz c waŋ nénécmianzu imi eneŋ eŋaŋ siŋginawac nunuma iwawainina nonagicdaczu. ¹¹ Geŋ mia nini rama qeqeyawac

buŋa  s cneŋc nonopocna, baera baera h nd ŋ q nd ŋ rouc wamma kecz ŋ.

¹² Geŋ ic embachécga boŋtegc hai énécmina megc, n ŋ imuac boŋa m ŋ m nda g ŋgic mezaŋ.

¹³ Geŋ imi lelec lelec tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema kecni lelecgéma nanzu imi eneŋ zédesi waŋ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu. ¹⁴ Geŋ baera baera ionac sugcinaiguc gamu mamasuŋac nonopocna kuaginaiguc eŋanzaŋ. Waŋu sugcinaiguc oruc h in n c mimiawac buŋa imuac sésécya wamma kecz ŋ.

¹⁵⁻¹⁶ S wi eŋeŋ wamma ac waŋ n mma zébiri qébiri waŋ n nzu ionac niŋac z ma hazéchécna tas  meleŋ némbiŋ z  waŋzu imi onac niŋac, isocfagocnan ŋ kaiwe hereŋc wésénaiguc hen ŋu gamunan ŋ musuna hoturu n nzaŋ.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczoŋ hicŋi nénécmiyec, n ŋ guac eluŋ m nda nunuyunec guac sisipac ac imi m nda logianzaŋ. ¹⁸ Ewa qerininanéŋ h ŋacga m nda mema liliŋg yec. Waŋu keŋkeŋ haha ninaiguc imi guac h na imi m nda waiyiŋ. ¹⁹ Geŋ imi has ŋ kazuac baec kisiaiguc h z za nénécmima humucac tunumaŋn ŋ hoturu n n cmizaŋ.

²⁰ Nini Anutuac qara eluŋ nunuyeciguc me m ranina ic enia ionac anutu hécgina ionac muru sulu m raŋ waŋiŋiguc imi ²¹ Anutu in ŋ ewa qerinaiguc niniŋ saŋa hezac imi nindaczac, imuac niŋac h nia imi hia menzamma mihicŋiwacneŋ.

²² Nini kaiwe herec guac niṅac humuciguc nonopocgic kecanziṅ. Waṅu rama qehu-mumiawac buṅa ésécnec waṅanzṅiṅ.

²³ Miṅ Kewu gi yacna, némac niṅac gau hekeczan? Yacma nanṅa. Nini hémbénaṅa héṅacnina ménda mewésémaṅ. ²⁴ Némac niṅac kic tanecga musaṅgé nénécmima zérabéranina zéma helanzi nénécmimia imuac eluṅ guyu keczan? ²⁵ Kekec uṅanina imi baec gizoniguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac. ²⁶ Gi yacma méra nénécmiwésémaṅ. Guac goi héihéigawac niṅac wamma nini boṅ hérénina menénéc mina.

45

Ic kewuac zammaréṅ legic.

¹ (Legic galenawac; Korawac qeli méṅnéṅ legic zéra niṅu hiṅgac hiṅgara yomi oyec. Sosannim waṅgoṅ hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema siṅ nimmima legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianéṅ kuaya qema mayu ic kewuac zéareṅgéyiac hezac imuac zémaṅ. Eze-laṅna imi kiwi oo ic qacguc méṅac kirifi ésécnec wanzac.

² Ic kewu gi imi baec ic ionac nanhécgina moczoṅ onogicma hiabia soroc wanzan. Waṅu ewa hia acnéṅ kuaga igucnec qocgéma maanzac. Imuac Anutunéṅ nalé séc gi mérian mihicṅi géṅanzac. ³ Kuc miṅina gi, souga zikina hénaga kembraiguc hiṅgaru, ic kewuac asac mararaṅ zéma qac buṅa séwi usu ésécnec héina. ⁴ Ic kewu gi, ac héla zéma gum bénzénzén zéma haka solanawac wamma edamugaguc becosic qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogicbésémaṅ. Guac méra héiganéṅ gi haka welic welicgia kugémmac. ⁵ Ic kewu, guac zakonṅanéṅ zéra qizilic, guac hazéchécgā ionac wéiwécgina nézénagéma keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc simiṅ héigémmu.

⁶ Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaṅa, baec héṅgaleṅ wawanawac ic kewu qarucganéṅ héna ac dindiṅanec meselimac. ⁷ Gi imi haka solanawac siṅa

nimma haka biriawac mézége tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéṅ zézé ségiségiac halécnéṅ météré gémma guac qocgémmā meyac géṅu alahécgā onogiczāṅ. ⁸ Guac séwi usuga imi moczoṅ hémbénaṅa guac hiabia, ziniṅ kizubera sanṅara imuac héméṅa héimimia waṅu elefante yaṅac zuṅanéṅ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géṅanzac. ⁹ Guac inihécgā eeginaguc ionac sugginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanéṅ keczu. Guac iniṅga qézianéṅ Ofri baecac golinéṅ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac qema niṅna, gi geṅga ic embachécgā zéma maṅgocgawac ama areṅa yanda imuac eluṅ gumac. ¹¹ Imuhuc wanna ic kewunéṅ guac tanec héṅ sorocya imuac ewa siṅsiṅ waṅgémmac. Inéṅ mia guac miṅga wanzac imuac siggé miwésémaṅ. ¹² Ic kewu guac imi Tirowac béraranéṅ* sese eeyaguc haigémmac. Waṅu imuac ic embac zuṅa masapu ginaguc imi enéṅ ewa hia waṅ énécmimac niṅac hulunṅa késama yaizézé ac waṅgémmu. ¹³ Guac béracganéṅ zuṅa masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinéṅ bilongéma memeya. ¹⁴ Béracga séwi usu kiwiyaguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seranṅa imi enéṅ momacnec on-agiru hamu. ¹⁵ Waṅu onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

¹⁶ Guac nanhécgā ieneṅ guac yandahécgā mératécgina mema nanṅic geṅ imi baera baera imuac baec galen buṅa onopochésémaṅ.

¹⁷ Ni waṅ énécmiwa ic kewu guac qacga hicṅisaiya hicṅisaiya niṅqelimu. Imuac baec séc ic embac ieneṅ ic kewu gi hémbénaṅa mepési gémmu.

46

Anutunéṅ ic embachéra zéma ama baecginawac saiwa meénécmianzac.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamot legic imuac ewaiguc

* 45:12: Ama areṅ yanda imuac ic embachéra.

héihéiya.) Anutu imi sanji sanjinina zéma kucnina. Méra nénéhina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia. ² Imuac baecnéj melenj baec bojanéj qeken qeha wamma konduniguc hingacmaciguc me ³ kondun dokunéj qac silacma yacma sépéc sépéra lonj baec bojanéj sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kilenj bac yandi yandi ménda wammaj. (Ohec)

⁴ Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma ejeja minina Anutuac ama areja yanda, ocmunj térya imi ségiségi mihicji mianzu. ⁵ Anutunéj ama areja yanda imuac suraiguc keru ama areja yanda imi seligima ménda hirimac. Wanju ama gianjmac imuaru Anutunéj méra mimac.

⁶ Baera baera qewelonj qegic héngalenj ama areja yanda imuac minina enej zénéjgina hirizac. Wanju inéj ac zéyu baecnéj pépélima mazac.* ⁷ Kurumenjác téngij ic tausenja tausenja imuac minina Yawenéj niniguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminéj nejanj hoc banec ejeja wanzac. (Ohec)

⁸ Hama Yaweac wawanj meme imi hémmu. Inéj baec melenj kérésizac. ⁹ Wanju inéj baec tetcgia séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézégéma becosiac karisi imi gericnéj odarec. ¹⁰ Zéyecnéj gi imi bénzéhj kecma ni Anutu wanzua imi héj tegicbésémanj. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac sugginaiguc meyac nénéja wammac.

¹¹ Ic téngija tausenja tausenja ionac Yawenéj niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi nejanj hoc banec ejeja wanzac. (Ohec)

47

Anutunéj galengé énécmianzac.

¹ (Legic galenjawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu. ² Ejeja minina Yawenéj kuc buja eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu wanj

énécmima keczac. ³ Yawenéj baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welenj qenénécmimu ninjac hénanina duandiaiguc onoporec. ⁴ Nejanj ninjac wamma mératécac baec imi gésima anjé tiyec. Imi mia sij ninmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buja wanzac. (Ohec)

⁵ Anutu ségiségi legic héimini enanzac. Tomunj hihini qacma enanzac.* ⁶ Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Anutunéj baec ic embac momac yanda nejanj ic kewu keczac. Legic zéra ninjegic qinjtegicyaguc mepésimimu.

⁸ Anutunéj baera baera inicgalenj wamma ic kewu tatak téryaiguc taczac. ⁹ Saiwa baec séc hezac imi moczonj Yaweac buja. Inéj ejeja minina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galenjera, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

48

Anutuac baec boja Zion.

¹ (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kunenj yanda, Anutuninawac ama areja yanda deminj seliaguc, baec boja térya imuaru i kunenj yanda mepési mimia wammac. ² Zion baec boja, ic kewu yandawac ama areja yanda, baec wanjoja Not iguc nanzac imi nanaja ejeja zéma héj sorocya. Wanju baec séc ic embac ienenj imuac zézé ségiségi wanzu. ³ Ic kewuac ama areja yanda deminj seliaguc imuac qeria séc Anutunéj keczac. Kecma eneyaoc imi anjéhj tinénéc mimiawac neunj kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴ Ninzu, imuaru ic kewu enej azoroma momacnec ototonj qema kenjic. ⁵ Ienenj ama areja yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néngacjic. ⁶ Wanju zénéj hirihirinéhj énépésiyu embacnéj azi kiyu merac mihicjianzac ésécnec geriwanéj kunenj yanda onoyec. ⁷ Gi imi

* **46:6:** Baec ic enej bacgina yandizac. * **47:5:** Dimuaru enec zéma eminingic ac zéra haréwéc wanec; 1) Sésépac acwac katapa huama Zioniguc enjic imuac ninqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéj mama yaréiguc Israel méra énécmima munjuc kurumenju enec. 3) Yesu mama aiya metecgéma kurumenjuc enec.

luhuc Is igucnec hahayanéh Tarasisiac zéic imi moczoŋ qéséŋdacnec. ⁸ Gezac ninanéŋ niŋiŋ ésécnec, téŋgiŋ ic tausenja tausenja miŋina Yawe iwac ama arenja yanda demin seliayaguc, neŋaŋ Anutuac ama arenja yanda demin seliayaguc imuaru kicninanéh héŋiŋ. Anutunéh ama arenja yanda imi hémbénaŋa meselimi-mac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuŋ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac niŋiŋ. ¹⁰ Anutu guac qacga ésécnec mepé qepésiga imi acguc baec tetcgia kereŋdaczac. Waŋu guac méra héigaiguc imi haka solananéh sécgéma hezac. ¹¹ Guac zégésigési niŋac Zion baec boŋanéŋ ségiségi wanzac. Yuda baecac ama arenja kuneŋ kuneŋ séc* imi eneŋ ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boŋa imi baec hena tima kereŋdacma lelecgéma kemma awiawi ama horua imuac zaŋgégina olommu. ¹³ Demin seli imuac tanera hényacgéma ic kewuac ama imi moczoŋ héndacma énézégic bian hicŋisaia hicŋisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema kecmac. ¹⁴ Anutu imi hémbénaŋa neŋaŋ Anutu kecmac. Qindiŋi nénécmimacnec keru nalé tetcgia hamac.

49

Baecac iwawaiiguc héima nanaŋa imi ewa soho haka.

¹ (Legic galeŋawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niŋgic. Gezacgina nuac muru haima niŋgic. ² Ic eŋeŋa me mamaya, ic zuŋa masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczoŋ niŋgic. ³ Kuananéŋ niŋtegic qinŋtegic ac zéma ewananéh hénia héiqelima nimmaŋ. ⁴ Ni qeqaiŋ ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimaŋ.

⁵⁻⁶ Ic tosara imi iwawai kindindiŋ he énécmimia zéma saméh bipiyaguc imuac héima namma séwi eŋeŋ waŋanzu, hazéchécna imuhucya ionac haka qariŋ qariŋgianeŋ méndac némma lelecgé

némmac nalé imuaru ni némac niŋ bac yandi yandi wammaŋ? ⁷ Ic méŋnéŋ méŋ dac munaya méŋac kekecy a boŋ héré waŋ mimacac séc qahac. Waŋu iwac niŋ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méŋ haimacac séc qahac. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Kekec uŋawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanéh hémbénaŋa boŋ mewinac séc qahac. ⁹ Houhouya ménda mihicŋi mima hémbénaŋa kecmacac niŋ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰ Méŋnéŋ méŋ hémma hénia yomi niŋtegicmac. Niŋtegic qinŋtegic ic imi humumu, waŋu ic qelaŋa zéma ic zampaliliŋa imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai saméh bipiyaguc he énécmimia imi ic méŋnéŋ késaanzu. ¹¹ Waŋu qeriginanéŋ niŋgic amagina imi hémbénaŋa heyu baec tacyac waŋanzu imi hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecmac tanec waŋu baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹² Baec ic imi eeginagucnéŋ hémbénaŋa ménda kecanzu. Yaŋqesi ésécnec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac niniŋ sicsaocya zéauanzac, néŋ qelihécgina hahaya ieneŋ ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec) ¹⁴ Rama ésécnec ieneŋ humucac buŋa zéénécmimia. Humucnéŋ ionac galeŋgina wammac. Ama ganiŋyu ic solana ionac méra bacginaiguc kecmu. Waŋu ionac haihaka héŋsoroc sorocya imi humuc ac buŋa wandaru ama duŋgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵ Néŋ Anutunéh ni népésimac. Imuac nuac kekec uŋana imi humuc igucnec boŋhéré menémmac. (Ohec)

¹⁶ Ic méŋnéŋ iwawai saméh bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc waŋu gi kileŋ bac yandi yandi ménda wammiwésémaŋ. ¹⁷ Ic imi humumac nalé imuaru iwawai méŋ ménda mema kemmac. Qac buŋaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inéh kekec uŋayaguc kecmanc mepési amuma mezeric amuyu ic embac eneŋ iwac niŋgic emmac, néŋ ¹⁹ yandahécgina ionac muru liliŋgéma

* 48:11: Hebiraio aciguc; bérachéra.

kemma toroqe énécmimac. Wañu hémbénaña kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰ Eñeña kecma kekecac hénia ménda niñtegicanzu imi eneñ haséñ yañ éséc nec humumu.

50

Mulu ai héla añgé timacac séha.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenén Is igucnec Wes igucgeñ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ² Zion baec boña héñsoroc sorocya imuarunec Anutunén asaha qetagaliyu kenzac.

³ Anutunina imi hama hétén qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qéccgé énécmimiawac geric bélañanéñ nañu wiliñ wiliñ luhucnéñ leleccgémima humumia qeanczac. ⁴ Anutunén ic embachéra zégési énécmimañ zé ou kurumenjiguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec; ⁵ Nuac météré ic hécna mulu meme aiguc niguc sisipac ac megic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégésigési ai miñina wanzac. Imuac niñac kurumenjnéñ iwac solaña measarimac. (Ohec)

⁷ Ic embachécna gezac qema niñgic neñ énézémañ. Israel, neñ héipuc ac wañ énécmimañ. Ni imi Anutu, eñañ Anutu kecza. ⁸ Hofac ooginanén nalé séc wésénaiguc hezacnec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niñac ac ménda wañ énécmimañ. ⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me demingina qeriaiguc noniñ iwa imi ménda onagicmañ.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Haséñiguc wiri yañ zéma zélén boña boñaiguc burumakao hezac imi moczoñ nena. ¹¹ Baec boñaiguc nei hénia hénia imi moczoñ neñ kampi-titi nindacba hezu. Baec kisiaiguc keñha wañanzu imi acguc moczoñ nuac buña.

¹² Wañu baec kurumenj zéma iwawai imuaru séccgéma hezac imi moczoñ nena buña, yaka niñ wañ némbacnec qesi énécmiwinec. ¹³ Niñgic, ni burumakao busia nema noniñ sawa neanzua tanec wanzac me? ¹⁴ Ewa hia acginanéñ hofac oo éséc nec Anutu haimima eñeña miñina

iwac muru zézé seli acgina megic imi wamma mema melenj midacgic. ¹⁵ Wañu zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buñana meyac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunén yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac hénia ac zéau énécmima nuac sisipac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna eñanzac? ¹⁷ Geñ imi ac pakeñnawac mézéga tiyu acna andégaiguc gilina mazac? ¹⁸ Kowu nene ic inicma toroqe énécmima kaisero ic iniguc ala wañamuma ¹⁹ kuaga haka biri-awac buña qemima ezelaña zéma ac ikocga déréccgéma zéanzañ. ²⁰ Tacma dac munahécga hazéc ac wañ énécmima, neñgocgawac naña zébiri mianzañ.

²¹ Gi haka imuhucya wañanzañ, néñ ni acna qaiyu kecha, gi imi nuac niñna gi éséc nec wañec. Wañu neñ gi ac wañgémma kápésicga guac kicgaiguc qer-erema areñgéwa hémbésémañ. ²² Anutuac eluñ unuyu kecanzu ini deguc haka yomuac qeriginanéñ niñgic, imuhuc ménda wammuiguc imi neñ ini meric qeric wañ énécmiwa méñnéñ méñ metecgé énécmimacac séc qahac wammac.

²³ Ewa hia acnéñ hofac onénzu imi eneñ mia nuac qac buñana meyac néñanzu. Wañu haka silic dindiñanec wamma meanzu imi onac mia neñ Anutuac añgéñ titi énézéwa hémmu.

51

Ac qeqe hakayawac tasia waimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic, inén Batsebaguc heyicguc Anutuac tiliñ tiliñ ic Natannén hayec nalé imuaru[☆] legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi héihéigawac séhaiguc ewa hiawac wañénna. Ewa biricga zékéñanéñ acqeqe hakana auna qahac wañu. ² Hakana qariniñ qariniñgia imi moczoñnec zuacnéndacna, kápésicna solañanec zuacnéñna. ³ Nuac kápésicna imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qeqe hakana niñtegicanzua, imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Ni guac, guacnec sac, kápésic wamma, guac kicgaiguc haka biria waji.

☆ 50:3: Mmh 19:16,18 ☆ 51:1: 2Sa 11:2-6

Imuac niḡac acga zéna nimba solanḡa wanzac, zégésina nimba dindinḡa wanzac.

⁵ Hénna! Ni hakana qarini qariniaguc hicniyi. Nengocnawac héri qeriiguc kerinále imuaru acguc késpedesna qeriaiguc kerinále. ⁶ Ewa qerinaiguc ac héla hemac niḡac ewa ewa wanḡanzaḡ. Qerinaiguc geḡgaoc niḡtegic qiniḡtegic ku némma mihicni néanzaḡ. ⁷ Ic hésa haréḡanéḡ zuacnéna, ni lalac lalac wammaḡ. Zuacnéna ni komboc sanḡeḡa lalac lalac imi ogicma lalac qeḡe wammaḡ. ⁸ Zéhiaru néna nimma zézé ségiségi wammaḡ. Sicsa hézégénecc imi* qelima ségiségi wammaḡ. ⁹ Késpedesnawac musuqeḡe imi waima késpedesna imi moczoḡauna. ¹⁰ Anutu nuac qerinaiguc ewa lalac lalac mihicni némma qeriniḡana seligima nanaḡa imuhucyawac meḡeli némbésémaḡ. ¹¹ Guac wéséga igucnec ménda nesinéna. Uḡaga térya ménda nuagicna.

¹² Guac anḡeḡ titiac zézé ségiségi imimeḡeli néna. Wésé polanḡac qeriniḡana qenanḡé néna. ¹³ Ni ac qeḡe ic ionac guac héna ku énécmiwa, késpedes ic ieneḡ guac liliḡéma hamu. ¹⁴ Anutu, anḡeḡ titiac Anutu, sac naec énécmiawac késpedesna igucnec kératacnec metecgé néna. Ezelaḡnanéḡ hakaga solanḡawac qacma mepésigemmaḡ.

¹⁵ Miḡ Kewu kuana meefina anḡéma legicga héima zéau énécmimaḡ. ¹⁶ Gi imi hofac oo niḡac ségiségi ménda wanḡanzaḡ. Imuhuc wambaḡnec bec hofac ogémbinecc. Gi imi hofac oo imuac ewa hiaménda niḡanzaḡ. ¹⁷ Hofac oo Anutunéḡ niḡkumuanḡac imi ewa biric nimma kekecc. Anutu gi imi qerinéḡ ewa biric wamma késpedes niḡac zésiacc wawaḡa imi mematiḡi ménda wanḡanzaḡ.

¹⁸ Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac demina imimeyacgéna. ¹⁹ Nalé imuaru imi gi mulu solanḡa zéma hofac oo solanḡa zéma hofac oo howiawac ségiségi wanna ieneḡ burumakao iwa hofac ogemma.

* **51:8:** Késpedesac niḡac niḡu ewa howuc wanḡu geriwa imi sicya zéḡgéyec tanec wanḡec.

52

Ikoc ic zégési énécmiawac ara.

¹ (Dawidiac Héḡgésigésiacc legic zéra, Edom ic Doeknéḡ ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinéḡ Ahimelekecc amaiguc hayec zéma ézéyec nalé imuaru oyec.) Kaiziliweḡ ic gi, dimuhuc haka biria niḡareḡéma imuac zézé ségiségi wanḡaḡ? Anutuac goi héihéianéḡ hémbénaḡa heanzaḡ. ² Ezelaḡnanéḡ haka biria téḡgéḡ zéareḡéma sou zéra ésénecc ikoc wanḡanzaḡ. ³ Gi imi haka hiabia imuac niḡna mayu haka biriawac niḡna enu ac solanḡa waima ac ikorawac siḡa niḡanzaḡ. (Ohec) ⁴ Ezelaḡ ikora miḡina gi imi ac qéccgé énécmimia imuhucyawac siḡa niḡanzaḡ.

⁵ Imuac Anutunéḡ gi hémbénaḡa mebirigemma gépésima guac ama igucnec hérema baec tacyac wanḡanzaḡ imuacnec héreḡeḡu gété zaligaguc éréwésémaḡ. (Ohec) ⁶ Ic solanḡa eneḡ haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému; ⁷ Ic imi Anutuac nuac sanḡi sanḡinawac banḡec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma eneḡya haka birianéḡ meseli amuyec.

⁸ Néḡ ni imi oliwa ic téḡḡina Anutuac amaiguc nanzac ésénecc Anutuac goi héihéiyaiguc hémbénaḡa héima nammaḡ. ⁹ Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézémaḡ. Wanḡu guac qacgaiguc héima nammaḡ. Qacga imi hiabia imuac niḡac météré ichéccga ionac kicginaiguc imuac mambéc keccaḡ.

53

Anutunéḡ ic solanḡawac horec.

¹ (Legic galenḡawac; Dawidiac legic zéra niḡu hiḡac hiḡara, Mahalat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Ic qelaḡ imi ewa qerianéḡ zéma Anutu ménda keczac zéanzaḡ. Ic imuhucya eneḡ houdacma haka ewa lolonḡawac wanḡanzu. Imuac haka hiabiawac wanḡanzaḡ imi méḡ ménda keczac.

² Anutunéḡ ic niḡtegic qiniḡtegicyaguc, Anutuac hochoc ai meanḡac méḡ taczac

me qahac imi hémmanj zé, kurumenj igucnec baec icac nanhéra neñanj niñac kic hiyu mazac. ³ Héñu momac yanda andé andé kemma momacnec biridacgic, imuac haka hiabia wañanzac ménj ménda kerec, qahac téngéj wañu horec.

⁴ Képésic wamma saménj neanzu ésécnec nuac ic embachéna neénémima Anutugina ni ménda nuruanzu imi enej niniñgina qahac kecanzu me? ⁵ Onac yaré qewiñ zé areñgéma nanzu imi onac sicgina imi Anutunéj héndéj énécmiyec, imuac niñac ienej zénéj hirihiriac iwawai ménj ménda heyec imuaru zénéj hirihiri yanda wañgic. Anutunéj ionac héñacgina meyec imuac niñac gi gamu qeque mihicji énécminec.

⁶ Israelac añgéj titi miñinanéj Zion igucnec hamac. Anutunéj ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliñgému nalé imuaru Yakobonéj zézé ségiségi wañu, Israelnéj ewa hia nimmac*

54

Héipuc wammimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra niñu hiñgac hiñgara, gita kuleleginaguc, Zip ic enej Sauloac hama ézéma, Dawid-inéj sucninaiguc ménda sañgima taczac? zégic nalé imuaru oyec.) * Yawe qacganéj añgéjna tima kucganéj wañ néna solañanimañ.* ² Anutu zéwelecna nimma kuana igucnec acna gezac qema niñna. ³ Ic enianéj yacma nuwiñ zé wanzu. Helanzi tilanzi wannénzu ienej nuac kekec uñanawac hochoc wanzu, imuac niñac guruzua. Ienej imi Anutuac ewa éréhéc ménda wañanzu.† Ohec

⁴ Héñgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miñ Kewuna imi kekec uñana qenanjé némma kecanzac. ⁵ Inéj hazéchécna bakia biria meénémimac. Miñ kewu, hakaga héla iminéj unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geñ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néjna hazéchécna ienej bakia megic kicnanéj iniri, imuac niñac ni ewa

siñnawac sese haigémmanj. Qacga imi hiabia imuac niñac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmannj.

55

Alayanéj andé qeyu imuac ac zéraguc zéyec.

¹ (Legic galeñawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niñu hiñgac hiñgara.) Anutu zéwelecna nawac gezac qena. Guruhéhéliwa ménda sañgiwésémanj. ² Gezacga qema acna bakia melej néjna. Ni niñ yéwérima waizalañ wamma zésilac mezua. ³ Imi mia hazéchécna ionac ewa hétéj zéma ic biria ionac helanzi nénéja niñac imuhuc wañanzua. Ienej yéwéri mihicji némma qeri biric wamma niniñ hazérawac héwiña meanzu. ⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéj hosucgé néju zénéjna hirizac. ⁵ Bac yandi yandi zéma zénéj hirihirinéj hicñinéju humucnéj tericgé nénzac.

⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeñgañna henémbacnec putitima kemma bénzénec tac hiaruwinec. ⁷ Lakec putitima kemma baec kéra kérésiaiguc kemma kecbinec. (Ohec) ⁸ Sasañgiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéj qiziziñgé néju kecbinec.

⁹ Ni neñanj ama areña yanda neuj kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaiñiliweñ zéma euqeqe hicñiyu héñi. Miñ Kewuna mebiri énécmima acgina* héndéj énécmima. ¹⁰ Ienej siñi kaiwe neuj kiropo seli imuac qahaiguc keñha wañgic imuaru haka qaríñ qaríñgia zéma réwéri hicñianzac. ¹¹ Kisikiyonj zéma helanzi énécmimia zéma ac ikocnéj sombenj yandagina imi ménda waima kenzac.

¹² Ac geriwaguc wannéñec imi hazécna qahac. Hazécnanéj imuhuc wañ némbacnec hia bisiqatéj wammiwinec. Nuac hama séwi enej wanzu imi hazécna qahac. Hazécnanéj imuhuc wambacnec

* **53:6:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéj qacmimia, wañu qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanzac.

† **54:1:** 1Sa 23:19 * **54:1:** Hebiraio aciguc; Zégési néjna. † **54:3:** Hebiraio aciguc; Anutu wéséginaiguc ménda opocgic kecanzac. * **55:9:** Hebiraio aciguc; ezelañgina.

néngacma sanġibinec. ¹³ Ic imi mia nuac séc. Waŋu alahécna, alahécna eŋomia qahac, néŋ nekawu qéqéhéréŋ wamma kecaŋic imi mia. ¹⁴ Niri nekawu siŋa nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋ mama waŋiŋ.

¹⁵ Haka biria humumianéŋ ionac sugcinaiguc acguc he énécmizac, imuac niŋac waŋ énécmia, humucnéŋ élanzaŋnec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuaŋiguc hiŋgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéŋ aŋgéŋna timac. ¹⁷ Siŋiya zéma siŋunec zéma kaiweiguc ni niŋyéwécnaŋuc zésilacba Yawenéŋ qacsilacna imi niŋnémmac. ¹⁸ Sasalanéŋ hazéc waŋ néŋgic, inéŋ yaré mihicŋi nénéŋa imuacnec luae qema uŋana boŋhéré menéŋec. ¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminéŋ acna niŋnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia melen énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecanzu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec. ²¹ Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac wanzac, néŋ ewa qeriaiguc imi yaré doŋgéma keczac. Ac zéanzac imi moczoŋ haléc ogicma bénzéŋa wanzac, néŋ imuac héla imi sou bec meyacma nanaŋa ésécnec wanzac.

²² Guac yéwécga Yaweac muru hetecgé haina, inéŋ ic solaŋanéŋ hémbénaŋa keŋqe haŋe ménda wammac niŋac késaselimac. ²³ Anutu zéna, ieneŋ humucac baec séséŋiguc hiŋgacmu. Sac naec énécmima ikoc waŋ énécmianzu imi eneŋ kecec naléŋina bakia ménda kecma humudacmu, néŋ ni imi guac muru niŋkinzéŋna haima kecmaŋ.

56

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac niŋkumuma kecec.

¹ (Legic galeŋawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hétéŋ qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Fileset ic eneŋ Gat baeciguc i késagic nalé imuaru oyec.)

Anutu, ewa biric waŋ néŋna. Ic imi qécgé némmaŋ zéma kaiwe herec numa helanzi nénzac. ² Hazéc hécnanéŋ kaiwe herec qécgé némbiŋ zé wanzu. Waŋu séwi eŋeŋ wamma nuanzu ionac zaŋgéŋina imi sasala imuac niŋac. ³ Bac yandi yandi wammaŋ nalé imuaru guac muru héima nammaŋ. ⁴ Ni Anutuac muru héima namma ackuazécya mepési miman. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi ménda wammaŋ. Baec icnéŋ némac haka hia waŋ némmu?

⁵ Ieneŋ kaiwe herec acna megic qariŋ qariŋgia waŋu nuac niŋgic niniŋgina areŋareŋgia imi moczoŋ biria waŋanzac. ⁶ Ieneŋ qeriiguc ésé ésé waŋ énécmiyu euqeŋe waŋanzu. Nuac kekecna mebiriwiŋ zéma eŋaoc tocgo amuma sanġima hena titinawac awima keczu. ⁷ Ieneŋ haka qariŋ qariŋgia wamma dimuhuc tasiawac hia qiziziŋgéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénécmia.

⁸ Néngacma lelecgéma keŋha wamba gi yéwécna imi oloŋniŋnec. Nuac kic masi imi guac kiruŋiguc haina hiŋgaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac oloŋnimbésémaŋ.

⁹ Ni gi gurumaŋ nalé imuaru hazéchécna ieneŋ héréamuma kemmu. Anutunéŋ nuac keczac imi ni ninzua. ¹⁰ Ni Anutuac muru héima namma ackuazéc imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazécya mepésimaŋ. ¹¹ Anutuac muru niŋkinzéŋna haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammaŋ. Baec icnéŋ némac haka hia waŋ némmu?

¹² Anutu ni ac zéseliyac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigemmaŋ. ¹³ Geŋ nuac kecec uŋana humuc igucnec metecgé nénnec imuac mia imuhuc zézua. Ni Anutu wéségaiguc kecec asahaiguc keŋha wammaŋ niŋac geŋgaoc hénana galeŋgé néŋna tisugisura ménda waŋi, imi gi qahac waŋu méré?

57

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutu mepésimiyec.

1 (Legic galenawac; Ménda mebirí nénécmína, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Saulo inéj qemañ zéyu néngacma kemma baneciguc sanjiyec nalé imuaru oyec.) Ewa biric wañ nénna, Anutuna, kekec uñananéj néngacma guac muru sanjima hezac imuac niñac, ewa biric wañ nénna. Zéra béranéj nogicma kemmac nalé imuac suraiguc séc ni néngacma qeñganawac amiaiguc hama kecmañ. 2 Ni eneña minjina Anutu, nuac niñ wamma iwawai moczoñ meseligianzac iwac mia qachéhélizua. 3 Inéj kurumeñ igucnec méramma ni qécgé némbiñ zé wanžu ionac murunec metecgé némmac. (Ohec) Anutunéj iwac goi héihéi zéma haka héla imi wañ néñu hicñinémmac.

4 Ni laion yañ hémbaoc wamma qécgé énécmianzu ionac sugcinaiguc kecanzua. Imi mia baec ic mia,* néj zécgina imi luac zéma zakonj zéra ésécnec, wañu ezelañgina imi sou zéraguc ésécnec.

5 Anutu, meyac génni ou kurumeñiguc kecbésémañ. Guac edamuganéj baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meenmimia wammac.

6 Ieneñ nuac keñkeñ hahanaiguc ufc haigic hezac. Imuac qerinanéj† memamimiawac hezac. Wañu ieneñ wésénaiguc baec séséñ éséma mihicñigic, néj enaoc imuaru hiñgacgic unuyec. (Ohec) 7 Qeri uñana imi béñ qema hezac. O Anutu, qeri uñananéj keñqe haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémmañ. 8 Neñ gianñana imi mindiwa yacmac. Nuac qeri uñana gi yacna,‡ gita kulelena iri yaric. 9 Ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézémañ. Baera baera ionac sugcinaiguc legic héigémmañ. 10 Guac goi héihéiganéj imi kurumeñiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminéj ou hosusuiguc sécgéma hezac.

11 Anutu gi meyac géñgéña wamma ou kurumeñiguc kecbésémañ. Guac edamuganéj baera baera ionac qacginaiguc hemac.

58

Hazéchéra bakia melenj énécmimac niñac zéwelerec.

1 (Legic galenawac; legic ‘Ménda mebirí nénécmína’ imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac nanhéra* ini, ini hena ac solañanec zéanžu? Ini henaorinj hécgina keñkésa hakésaya qahac zégési énécmianžu? 2 Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc enañ méraginawac kaijiliweñ imuac yéwéria imi sasala korohémma énécmianžu. 3 Ic zipilinj zapalaña imi neñgoc hériiguc kecmanec kemma rouc wañgicac hicñima imuarunec bec qizizíngéma kemma ikoc ac zéma kecanžu. 4 Ionac sacmasi biria imi mokoleñac sac masi biria ésécnec. Wañu ieneñ gezac héñ qaté mokoleñ gezacgina hézicgé énécmimia ésécnec wañu 5 zina icnéñ ac wañu ménda niñanzac. Gété manirawac kuhanéj haréña wañanzac.

6 Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi kuna. Laion sac qeli zérawac erinja imi kuna mayu. 7 Waiénécmína ieneñ doku téfara focfoc keñanzac ésécnec keñ qahac wammu. Zakonja muigic zéñgézanzac ésécnec zéñgédacmu. 8 Wañénécmína, gulucnéñ keñkecma loloma humuanžu ésécnec wammu. Wañu kokocnéñ naléya heyunec hicñima asac mararañ ménda hémmanc humuanžu ésécnec wammu. 9 Ic hésa waiyaguc imuac geric bélañanéñ kuzi zeyu geriwaguc ménda wañunec nene qelikinj zéma geric bélañaguc momacnec luhuc neñgocyanéñ mihilañgéyu élérnec keñanzac ésécnec auénécmimac.

10 Ic solaña ieneñ ic biria eneñ bakia megic inicma ségiségi wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. 11 Nalé imuaru ic embac ieneñ yomuhuc zému; Hélacnec ic solaña imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélacnec baeciguc Anutunéñ zégési nénécmianzac.

* 57:4: Hebiraió aciguc; icac nanhéra † 57:6: Kekec uñana. ‡ 57:8: Hebiraió aciguc; uñanina imi Anutu arunec hahaya imuac niñac uñana ménda oma edamuna ogic hezac. * 58:1: Me ic kewu kucñinaguc.

59

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac ‘Ménda mebiri nénna.’ Miktam tanera, Saulonéñ Dawidi qehumuman zé amayawac awima tacmu niñ énézéyec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchécna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanžu ionac muruenc ni ou meyac néñna. ² Haka biria wañanzu ionac murunec metecgé néñna. Siña nimma sac naec énécmianžu ionac murunec kekecna anğéñ tina.

³ Ieneñ nuac kekecna mebiriwiñ zé héima tacma mambécanzu. Ic kawali eneñ tocgéma ni nuwiñ zé wanžu. Yawe, imi mia ac qeçe hakana me késpedesna niñac qahac. ⁴ Hakana qarinqarinqia qahac, néñ ieneñ kucnec hama eñaoc zéréñ qéréñ wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmañ zé nuac awima tacbésémañ. ⁵ Téñgiñ ic miñina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia melen énécmína. Andé qeçe ic biria ionac ewa biric ménda wañ énécmína. (Ohec)

⁶ Ieneñ ama sinjiyu lilingéma hama kazu eneñ ésécnec qacma ama areña yanda séc lelecgéanzu. ⁷ Kua taséginaiğuc sou zéraguc heyu Kuaginaiguc ac zéraguc géréréc mericma mérénéñ gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanzu.

⁸ Yawe geñ zédesi énécmína, baera baera zédesi énécmína. ⁹ Anutu, nuac neñ kiropona selia, nuac kuc miñina, guac kic hihi wamma kecmañ. ¹⁰ Nuac Anutunéñ goi héihéiyaguc tétéçgé némma. Wañ hazéchécna bakia megic nézéyu kicanéñ inicmañ. ¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachécna ieneñ eluñ unuwac niñac.

Saiwanina Miñ Kewu, kucganéñ héndéñ énécmína memaénécmína. ¹² Ezelañginawac ac imi kuaginawac késpedes wanzac. Saec ac zéma ikoc ac zéanzu imuac niñac waina séwi eñeñ wamma kecgicnec énéc énépésia wammac. ¹³ Qeri gericganéñ onona, qahac wammuc séhaiguc onona. Hémma

* **60:1:** Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina. † **60:1:** Siria baec namuñaiğuc Aram ic kecgic ionac qacgina.

Anutunéñ Yakoboac qelihéra sugginaiguc inicgaleñ keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴ Wañu ieneñ ama sinjiyu lilingéma hama kazu ésécnec qacma lelecgéanzu. ¹⁵ Ieneñ nene niñac hocma lelecgégic tomeñgina ménda qeyu lelecgémanec kecgic ama gianjianzac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigemma sinjunec guac goi héihéiga meyacma legic héigemmañ. Gi imi nuac demin selina baec boñaiğuc nanaña. Wañu zérabéra naléiguc sanji sanjina wanzañ. ¹⁷ Nuac kucna, ni gi mepésigemmañ. Anutu imi neñ kiropona selina baec boñaiğuc nanaña. Anutu imi ewa biric wañ néñanzac.

60

Anutuac héima nammu.

¹ (Legic galeñawac; ‘Sésépac acac baorac zariñ.’ imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc pakeñ ac wañ énécmimañ zé oyec. Dawidinéñ Aram Naharaim* zéma Aram Zobaguc† yaré wamma yéwéri mihicñiyecac eñeya kawali ic Yoapnéñ yaré ic énépésima lilingéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boña wéñwéñgia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héñacnina mema héndéñ nénécmína qeri biric wañ nénécminec. Wañu deguc mehiaru nénécmína. ² Geñ wanna baec mimiñzalizac, geñ wanna baecnéñ tézac. Téma hirizac imuac niñac toroqema qotona. ³ Geñ imi geña ic embachécga nalé yéwéria mihicñi nénécmizañ. Waiñ tarac turuc mihicñi nénécmímia gumu nénécmína neyiñ.

⁴ Néñ eega héianžu ionac filac énécmína énézéna ac hélawac meyacgic eñec. (Ohec) ⁵ Goi héihéi wañ énécmianzañ neñañ metecgé nénécmimañ zé acnina melen nénécmína méra héiganéñ metecgé nénécmína.

⁶ Anutunéñ ocmuñ téréyaguc nénézéyec imuac séciguc; Ni Dawidinéñ téçgéma aria memañ. Sikem baec méndemma Sukot baec wéñwéñgia imuac sécyá olommañ. ⁷ Gileade imi nuac, Manase imi

imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aij opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸ Moabi imi nuac naec naecac doku pak-ena, Edom baeciguc imi hena usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qac-mac.

⁹ Méréneñ nuagicma ama neuj kiropo seliaguc keremmac? Méréneñ Edomoac hena nézēju hémmañ. ¹⁰ Anutu geñ nini ménda wai nénécmizañ me? Anutu gi neñañ téngiñ ic iniguc momacnec ménda kenzañ. ¹¹ Méra nénécmiña hazéchécnina unuwiñ. Ic onac aņgérñ titi ai imi gorosona wanzac. ¹² Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kembij. Inéñ mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

61

Anutunéñ aņgérñ timac zéma ninzéngeyec.

¹ (Legic galeñawac; waņgoñ hésiaguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaçacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ² Ewa qerina imi helanzi mimia wañu baec tetcgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keñ nopocna. ³ Gi imi nuac saņgi saņgina, neuj kiropoña selia hazéchécna hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénaña guac haliiguc kecmañ. Néngacma qeņgaņgawac amiaiguc hama kecmañ. ⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buña imi nuac qenénec.

⁶ Ic kewu iwac kekecyia imi mehorug-ina yawuña yawuña ogicma emma kecmac. ⁷ Inéñ hémbénaña Anutuac wésiaiguc ic kewu wañ énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaña zéma hakaga héla zéréñ qéréñ wamma wammima héngaleñ wammiwésémañ.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetcgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna meselima wammañ.

62

Anutu arunec sac héima nammañ.

¹ (Legic galeñawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uñananéñ bénzérñec Anutuacnec sac niñkumuma kecmañ. Nuac aņgérñ titi imi iwarunec haanzac. ² Inéñ sac nuac zamanziña, aņgérñ titina, demin selina baec boña eņeñaiguc nanaña, imuac ni kuneñ yanda keñqe haqe ménda wammañ.

³ Nalé dahecac séc ini ic demin qasima nanaña zéma demin miminçalia imuhucya ni nuwiñ zé momacnec néfacgé némbij zé wanzu? ⁴ Ieneñ dimuhuc wammini ou eņeña igucnec mama qemac zéma niñareņgéma ac ikoc efima zéanzu. Kuaginanéñ mériañ ac zéma qeriginanéñ saec ac zéanzu. (Ohec)

⁵ Niñkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niñac qeri uñana gi imi bénzérñec iwacnec sac niñ kumuma kecbésémañ. ⁶ Inéñ sac nuac hoc saiwana zéma aņgérñ titina zéma demin selina baec boñaiguc nanaña, imuac ni keñqe haqe qahac kecmañ. ⁷ Aņgérñ titina zéma edamunanéñ Anutuac muru hezac. Nuac zamanziña selia zéma saņgi saņgina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸ Anutunéñ neñañ saņgi saņginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéic mayu. (Ohec)

⁹ Hélacnec baec ic maqeqeya* imi héla qahac,† ic eņeña acguc ac ikocginaguc, momac yanda eñañ eegina imuac qétéya imi komodia dac, korohénni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰ Hénia qahac helanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késagic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Wañu hinacgina yandima kuneñ yanda he énécmizaciguc kileñ imuac ménda niñkinzén wammu.

¹¹ Anutunéñ hatac éréhécnéñ mén zēju yomuhuc niñi; Kuc imi Anutuac buña wanzac. ¹² Miñ Kewu, geñ icya icya wamma meanzu séc bakia melené énécmianzañ imuac niñac goi héihéi imi acguc guac buña.

* 62:9: Baec icac nañhécgina. † 62:9: Hebiraiio aciguc; wésésé.

63

*Anutu ninzénge ma ewa bénzén mi-
hicniyec.*

¹ (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uñananén moczoñ nec guac hochoc wamma baec kéra kériasia, kic giligili mihicni nénéña imuaru gi niñ héhéli gémma kecha nuac séwina acguc guac siñsiñ wañ néñu kecza.

² Ni guac kucga zéma edamuga hémmañ zé yomuhuc ocmuñga téréyaiguc kichihi wamma kecza. ³ Guac goi héihéiganén kekec ogiczac imuac kua tasénanén mepési gémmac. ⁴ Imuac kekecnawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecmañ. ⁵ Anjaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanzu éséc nec nuac qeri uñananén sécgémimia wañu kua tasénanén ségiségi wamma gi mepési gémmac.

⁶ Ni hehe tataknaiguc gi niñqeli gémma siñyaiguc kicqeli kecma qerinanén guac zénimmañ nalé imuaru imuhuc wammañ. ⁷ Gi nuac héipucna wañ nénnec imuac niñ imuhuc wammañ. Ni guac qeñganawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimañ. ⁸ Nuac kekec uñananén qéhéréngaiguc nañu méra héiganén népési seligianzañ.

⁹ Kekec uñana mihicnima qewiñ zé wanzu imi eneñ baec sésén hiñgac hiñgaraiguc hiñgacmu. ¹⁰ Sounén énériyu hasén kazuac neneya wandacmu.

¹¹ Néñ ic kewu inéñ* imi Anutuac ségiségi wammac. Wañu guac zéseligéñgic séc zézé bipi ac wañgémmu, néñ ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeéncmimac.

64

Angéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niñyéwécna wac ewa hétén imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi yandi igucnec metecgé némbésémañ. ² Gi ni musañgé némma ic biria ionac niñaren areñgia saña imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qeweloñ igucnec ni musañgé

nénna. ³ Ieneñ ezelañginawac zéra imi sou éséc nec qerícma acgina howura zakon éséc necnéñ muiñanza. ⁴ Sasañgiaiguc ic solaña unuwiñ zé bac yandi yandi ménda wamma éléñ nec unuanzu.

⁵ Ieneñ haka biria wambiñ zé niñkumugic heheya imuac selianec késa anjétima sasañgiaiguc bétac haiwiñ zé eminimma mérénén hia ninicmac zéanzu. ⁶ Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neñañ héna diwi qiwiliña qacguc niñaren gédacziñ zéanzu. Héla nec enac enac ionac ewa siñgina zéma ewa qerigina imi hiñgac hiñgara.

⁷ Néñ Anutunén ini unumac. Élénec zakonéñ unuyu biridacmu. ⁸ Enañ ezelañ ginanén wañu qonzontoñ géma maunuyu birianzu. Wañu inicanzu séc orucgina gilianzu. ⁹ Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianén hiñgac hiñgarawac nimmu.

¹⁰ Ic solaña eneñ Yaweac niñac wamma zézé ségiségi wamma néñgacma iwac muru kemmu. Qeri solañ kecza séc ségéra herec wammu.

65

Mériañ hemiyu ewa hia ac zéyec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepésiac legicnéñ Zioniguc guac mambéc hezac. Ic eneñ zézé seli acgina meselima wandacmu.

² Anutu gi zéwelecna niñanzañ. Ic séwiginaguc moczoñ guac muru hamu. ³ Képésicnéñ nonogiczac. Gi kápésicnina aunénécmina. ⁴ Ic embac geñ unuruna hosucgaiguc hama kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuñ téréyawac tanec héñsoroc sorocgia imi héñni zézé ségiséginén sécgé néncmimac.

⁵ Miñ Kewu geñ mia haka solaña méndacma haka silicga welic welicgianén acnina melenéñ néncmianzañ. Neñañ anjéñ titinina Anutu, baec tetcgia zéma konduñ lakec arunecnéñ guac muru héima nammuac hezac. ⁶ Gi kucga imi rikun éséc nec zikima kucganén baec boña miyacgé nec. ⁷ Konduñac hétéña

* 63:11: Dawidinén eneya niñac zézac.

zéma temboṅawac hétéṅa zéma ic embac ionac qewelonṅ yanda imi mebélac géanzaṅ. ⁸ Baec tetcgiaiguc kecanzu imi eneṅ guac asé kiwiga méréra niṅac bac yandi yandi waṅanzu. Wainénécmina ama gĩaṅgĩaṅawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neṅaṅ ségiségi legic héiwiṅ.

⁹ Baec goiya héima doku haimima halécya mihicṅjima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzaṅ. Baec imuhuc mindiṅjima nene yaka* mihicṅj nénécmianzaṅ. ¹⁰ Geṅ mia ai takareṅiguc doku sécyā haimima baec boṅa héimindiṅjima kia silic silicyanéṅ héiyu qérawia qeanzaṅ. ¹¹ Ai yawuṅṅina imi guac ewa hiawac mériaṅnéṅ ic kewuac opoc héimina, tikeṅ tiha waṅanzaṅ baec imuac séc halécyaiguc waṅanzaṅ. ¹² Baec kisia, baec lulucyaiguc imi acguc halécyaiguc waṅu, baec boṅa komoc komocnéṅ zézé ségiségiac séwi usuginaguc† wanzu. ¹³ Baec lulucyaiguc ramanéṅ hoturu mima hezac. Baec wéṅwéṅgia kondonaiguc imi padinéṅ hoturuma hezac. Imuac momac yanda ieneṅ ségiségi wamma qacma legic héizu.

66

Anutuac hiaya niṅac mepésimigic.

¹ (Legic galeṅawac; Legic ménac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ² Qac buṅayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³ Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niṅac hazéchécga eneṅ méra bacgaiguc keczu. ⁴ Waṅu baera baera eneṅ simiṅ héima legic héigemma guac qacga mepési géngu. (Ohec)

⁵ Hama haka silic Anutunéṅ wamma meyec imi héṅgic. Baec ic neṅaṅ niṅac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria. ⁶ Anutunéṅ kondunṅ melenṅ baec waṅec. Waṅu doku téfara qeriru baec héna doku néwéc hagic. Hama iwac niṅac ségiségi

waṅiṅ. ⁷ Inéṅ kuhanéṅ hémbénaṅa ninicgaleṅ waṅ nénécmima kicyanéṅ baera baera héṅsosolianzac. Imuac ac qeṅe ic ini séwi eṅeṅ ménda wammu. (Ohec)

⁸ Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéṅ iminéṅ héiyu nimmac. ⁹ Inéṅ kekec uṅanina galeṅgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziṅ. Waṅu inéṅ naṅgé nénécmiyu hénaninanéṅ tisuqisura ménda waṅanzaṅ.

¹⁰ Anutu gi imi manam batuc waṅ nénécmima siliwa oanṅu ésécnec mezeric nénécminec. ¹¹ Imuhuc wamma nonagicma ufciguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec. ¹² Waṅu wai énécmima ic embac ieneṅ orucnina tidacgéma keṅha waṅgic. Nini geric zéma doku yandaqericma hani geṅ mia hére nénécmima baec halécyaiguc imuhucgeṅ nonopocnec.

¹³ Ni hofac ooac buṅa mema amaga téreyaguc emma zézé seli acnawac tasia imi melenṅ gémmaṅ. ¹⁴ Imi mia kua tasénanéṅ zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéṅ zéseliyi. ¹⁵ Ni rama iwawac wéréṅaguc zéma halécyaiguc hofac ogemma burumakao iwa zéma noniṅ momacnec haigemmaṅ. (Ohec)

¹⁶ Anutuac bac yandi yandi wamma kecanzu ini moczoṅ hama niṅgic. Anutunéṅ kekec uṅanawac ai meyec imuac zéau énécmimaṅ. ¹⁷ Neṅ nena kuananéṅ qacmima ezelaṅnanéṅ legic héimimaṅ. ¹⁸ Ni qerinaiguc kápésic doṅgéma kecbinec inéṅ ménda niṅ némbacnec, néṅ ¹⁹ inéṅ hélacnec niṅnémma nuac zéwelecnawac gezac qeyec. ²⁰ Anutu mepésimigic, inéṅ zéwelecnā ménda elicgéma goi héihéiya ménda aṅgé tinéṅec.

67

Anutu mepésimimu.

¹ (Legic galeṅawac; waṅgoṅ hésiaguc, legic ménac legic zéra.) Anutu, goi héihéi waṅ nénécmima mériaṅ nénécmima kic tanecga asahagucnéṅ ninicna. (Ohec) ² Imuhuc wamma guac héna imi baeciguc,

* 65:9: Hebiraio aciguc; seṅgoṅ padi. † 65:12: Hebiraio aciguc; rikunṅinaguc.

guac anjén titiac buña imi baera baera énézéna nimmu.

³ Anutu wai énécmiña baec séc ic embac tuña tuña gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ieneñ legic héigémmu. ⁴ Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inén ic embac kenkésa hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaiguc ic embac hénia hénia imi galeñgé énécmimac. (Ohec) ⁵ Anutu wai énécmiña baera baera ic embac ieneñ gi mepési gémmu. Ic embac momac yandanén gi legic héigémmu.

⁶ Baecnén héla haizac. Anutunén neñañ muru mériañ nénécmimac. ⁷ Anutunén mériañ nénécmiyu baec tetcgia séc moczoñ Anutu eeya héimu.

68

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndén énécmiyu tuidacmu. Héñara meanzu ionac wañ énécmiyu moczoñ iwac murunec néngacma kendacmu. ² Luhucnéñ hofac mihilañgéyu kenanzac éséc nec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéñ pépélíma maanzac éséc nec ic biria eneñ Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu. ³ Ic solaña eneñ ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc técgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu. ⁴ Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosusuiguc tacma baec kéra kérésiaiguc kenha wañañec i meyacmigic.* Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria memu.

⁵ Rara téréyaiguc kecañzac Anutu iminén gupañ merac onac mañgoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanzac. ⁶ Anutunén niñgumbi niñguñ keczu imi ama géséhéra mihicñi énécmima hésa amaiguc keczu imi metecgé énécmima kekecgina mébéréñgé énécmianzac. Néñ acqeçe ic ionac tacyacac buña imi baec kérékérésia wañanzac.

⁷ Anutu, ic embachécga wéséginaguc walac kenec nalé imuaru, baec kéra kérésia qericma kenec nalé imuaru, (Ohec) ⁸ baecnén hiriyu kurumeñnéñ mayec.† Wañu Sinai baec boña acguc Israelac Anutu guac wéségaiguc hiriyec. ⁹ Anutu geñ kia sécyá haina mayec. Guac mératéc buñahécganén météqététañ wañgic meseli énécminec. ¹⁰ Imuhuc wamma guac hénaríñ hécgá imuaru onopocna kecgic. O Anutu, geñga hiaga niñac maqeçeya ionac imi iwawai mihicñi énécminec.

¹¹ Geñ ackuazéc nénézéna embac gezac qézén ac zéauanzu imi tuñ yandaguc wanzac. ¹² Téñgíñ ic tuña tuña ionac ic kewu hécginanén ichéra iniguc néngacma kendacgic, embac amaiguc kecgic ieneñ‡ acguc téñgíñ ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndén énécmiyec. ¹³ Ini rama demíñ qeriaiguc hegic tanera imi kembo nei qeñgaña siliwanén oso osoya, nei zucya goli qaoranén oso osoya éséc nec wañec.

¹⁴ Wandac wandac medac medac miñinanén ic kewu héndén énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucnéñ mihilañgéyu sicsaoc maanzac tanec wañgic.

¹⁵ Basanac baec boña imi Anutuac buña. Basanac baec imi eñeña yanda. ¹⁶ Baec boña eñeña eñeña ini némac niña baec boña§ Anutunén tacyac wammañ zé wanzac imuac nimbupuc wamma héñ sosolizu? Héla nec Yawenén baec boña imuaru hémbénaña kecmac.

¹⁷ Anutuac yaré qeçeac becosiac karesi imi zañgégina tausenja tausenja wanzu. Miñ Kewunén sugginaiguc keru héñni Sinai baec boña tacyacac buña téréyaiguc keczac éséc nec wanzac. ¹⁸ Gi ou eñeñaiguc eñec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima kemma ic onac murunec me acqeçe ic ionarunec acguc momac nec sese menec. Memá Yawe Anutunén imuaru tacyac wammañ zé eñec.**

* **68:4:** Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'héna yanda haimigic' ooyawac hezac. † **68:8:** Anutunén Mose hénia ac mimañ zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandanñ pilitic qeyu hosusu zapéla mayec imuac niñqelima zézac. ‡ **68:12:** Hebiraio aciguc; embac mén amaiguc kerec. § **68:16:** Zion baec boña niñac zézac.

** **68:18:** Zion baec boñaiguc eñec.

¹⁹ Kaiweya kaiweya yéwérinina nonag-icma bisianzac Miñ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) ²⁰ Anutu imi aṅgéh titi miñina. Humuc igucnec qizizingéma kenkeña imi Anutuac murunec.

²¹ Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc kápésicac héna tima kenha wañanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunéh qésémma unumac. ²² Miñ Kewunéh zézac; Neñ wañ énécmiwa ieneñ Basañ igucnec lilingéma hamu. Wañu kondun hingac hingara igucnec muṅguc lilingéma érému.†† ²³ Hagic eneñ humumia unuma sacginaiguc hénagina tindunégic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴ Anutuna, ic kewuna gi ocmuñ téréyaiguc kereña ieneñ géngic. ²⁵ Walac legic héihéi ic eneñ hocma kenjic imuac andiaiguc wañgoñ ic eneñ embac serañ tambariñ ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima kenjic. ²⁶ Israel hénaroiñ sugcinaiguc Miñ Kewu Anutu mériañ ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicñihicñiya ini imuhuc wammigic. ²⁷ Imuaru imi ziaquina Benzaminac sac taséhéra ieneñ kiwa wañ énécmima kecgic. Wañu Yudawac galenéhéra zéma Sebulonac galenéhéra zéma Naftaliac galenéhéra ieneñ momacnec kecgic.

²⁸ Anutunéh kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neñañ niñac wañ nénécminec imi meseligina. ²⁹ Ocmuñga Yerusalem taczac imuac niñac wamma ic kewu eneñ guac sese mema hamu.

³⁰ Zéléñ baeciguc haséh yan zéma burumakao iwa tuñaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc wañ énécmima. Anutunéh ic yaréac siña niñanzu imi héndéh énécmima siliwagina tidacgéyec. ³¹ Ic kuneh eneñ Izipte baeciguc érégic, Etiopia ic eneñ focdac méragina meyacma Anutuaru opocumumu.

³² Baecac hénngalen ama areña yanda moczoñ Anutu legic héimimu. Miñ Kewu mepésimimu. (Ohec) ³³ Inéh kurumen

kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandan ésecnec ac zéanzac.

³⁴ Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwériañéh Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanéh kurumeniguc hezac. ³⁵ O Anutu ocmuñgaiguc kecanzañ gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eneña ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

69

Qenesi wawaña igucnec metecgé mimac niñ welerec.

¹ (Legic galenawac; ‘Baorac zariñ’ ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunéh déméhnaiguc* éréma sécgézac. ² Ni hauruc gizoñ dumuñ qahac imuac qeriaiguc hingacmanec keczua. Ni doku hingac hingaraiguc hingacba, temboñ yandanéh hoturu nénzac. ³ Guac qacma kecba kucna qahac wañu, déméhna kérékérasia wanzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya wanzac.

⁴ Héniana qahac mézétiti wannénzu imi oruc zucna ogicma sasala wanzu. Héniana qahac numa mebiri némbiñ zé wanzu imi eneñ gelec malec qahac. Iwawai ni kowu ménda meyi, wañu melen énécmimañ niñac téhésima qesinéngic énécmimañac hezac. ⁵ Anutu, gi imi ni ic témpina keczua héniana imi niñzañ. Imuac kápésicna kicgaiguc winiñu hezac.

⁶ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja Anutu Yawe, guac niñkumuma kecanzu imi eneñ nuac niñac wamma gamugina nimbu niñac. O Israelac Anutu, guac hochoc ai meanzu imi eneñ nuac niñac mematiti mihiñiwu niñac. ⁷ Gamunéh kic tanecna osonénzac. Wañu ni guac niñ wamma imi bisiqatéh wanzua. ⁸ Ni nuac dac munahécna ionac muru ic méréra ésecnec wamma keczua. Sac taséhécna ionaru ic enia tanec keczua.

⁹ Imi mia guac amagawac siñniñ henénzac iminéñ geric bélañ ésecnec noyu imuhuc wanzua. Zébiri géñanzu

†† **68:22:** Hénia imi Anutuac hazéchéra eneñ néngacma kemmauc séc qahac wañu baec boña zun igucnec me Kondun Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac. * **69:1:** Hebiraiio aciguc; kekec uñanaiguc.

ionac zébiri qébirinéh nuac qacnaiguc mazac. ¹⁰ Ni nene ziki kecma kekec uñana memaamuma kecba ic embac eneh zédesi wañ nénzu. ¹¹ Ni ewa biricac séwi usuna héima kecba ic embac ieneñ isocfagociguc nopoczú. ¹² Ama areñ yanda imuac sañgulañiguc taczu imi eneh zédesi wañ nénzu. Doku seli nema ewa soho keczu imi eneh acguc legiciguc nopocma zédesi wañ nénzu.

¹³ O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéwelec génzua. O Anutu, zéwelečna niñnémma guac goi héihéiga yandanéh mehiaru némbésémañ. ¹⁴ Ni gizonñ hiñgac hiñgara igucnec metecgé némma hiñgacbi niñac. Hazéc wañ nénzu ionac murunec zéma doku yanda igucnec metecgé némma. ¹⁵ Doku yandanéh hoturu némma qécgé néñu dumuñaguc hiñgacbi niñac. Gizonñ hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba kuayanéh qacnaiguc ha kizicgéwac niñac.

¹⁶ Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna meleh némma guac ewa biric yanda niñac nuac liliñgésémañ. ¹⁷ Guac kic tanecga imi welen qe qe icga ménda musañgé némbésémañ. Ni zérabéra qeriaiguc taczua focdac acna nimbésémañ. ¹⁸ Qeri uñanawac hosucgé némma mulu menéma hazéchécna ionac murunec boñhéré menémbésémañ.

¹⁹ Gi imi nuac gamuna zéma zébiri qébiri imi nindaczañ. Nuac hazéchécna imi moczon wéségaiguc keczu. ²⁰ Zébiri qébirinéh nuac ewa qerina mebiriyu niñyéwécna imi sécgénéñu kic hima hocba ewa biric wañ nénéña méñ ménda keczac. Wañu kic hima hocba mebélacgé nénéña méñ ménda keczac. ²¹ Ieneñ sacmasi biria imi nemañ niñac néñgic. Déméñna zicgéyu doku howuraguc nemañ niñac néñgic.

²² Wañénécmína wéséginaiguc neneac tatacnéh hénagina dérécgéyu luaeginanéh bétac wamma iniyu. ²³ Wañénécmína kicginanéh siñindéñgéyu hémmuac séc qahac wammac. Kembañ ginanéh kuha qahac wañu hirimu. ²⁴ Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélañagucnéñ ionaru suluma kemma énépésimac. ²⁵ Tacyacginawac buñanéñ biridaru ama kisia wandacmac.

²⁶ Ieneñ imi ic gen ununec imi muñguc ununesi wañ énécmína, ic geric mihicñi énécminec imuac suruc siña nimma wanzu. ²⁷ Hakagina qaríñ qaríñgia imuac qahaiguc hakagina qaríñ qaríñgia muñguc toroqe énécmína, guac zégésigési solañaguc ménda keremmu. ²⁸ Qacgina imi kekec hémbénaña imuac kiwiiguc auna ic solaña ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac. ²⁹ Ni imi maqeqeya wamma zérabéraiguc qenzeñ manzeñ qema keczua. Anutu guac añgéh titiganéh meyac némbésémañ.

³⁰ Ni legiciguc Anutuac qara héimimañ. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac buñaya meyandimañ. ³¹ Iminéh mia burumakao ilihaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mihicñi mimac. ³² Gumbéñzénzén icnéñ imi hémma ségiségi wanzu. Anutuac hochoc wañanzu ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac. ³³ Yawe imi maqeqeya niñénécmína eñeya hia niñac wamma hésa ic keczu imi mematiti ménda wañ énécmimac.

³⁴ Baec kurumeñnéñ i mepésimiyic, kondun zéma doku yañ imuaru sécgéma hezu imi moczon i mepésimu. ³⁵ Anutunéh Zionac añgéña tima Yuda ama areña kuneñ kuneñ meyacgémac. Wañu henaoríñ hécga imuaru kecma miñina wammu. ³⁶ Iwac welen qe qe ichéra ionac qelihéra ieneñ Zion baec imi mératéc memu. Qara siñ nimmianzu imi eneh imuac qeriaiguc kecmu.

70

Hazéchéra ionarunec metecgé mimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, haka méñac niñqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé némma, Yawe focdac méra némbésémañ. ² Wañénécmína nuac kekec uñanawac hochoc wañanzu imi eneh gamu qe qe zéma gamu mamasuñ mihicñimu. Mebiri némbiñ zé wañanzu imi wañ énécmína andé andé kemma gamu mihicñimu. ³ Ahaec, ahaec zéma desizu imi wañ énécmína gamugina niñac wamma andé andé kendacmu.

⁴ Guac hochoc wañanzu imi moczoñ wañ énécmína guac niñ wamma ségiségi wamma ewa hía nimmu. Wañu guac aṅgəñ titiac niñkumuma kecanzu imi wañ énécmína nalé séc Anutu imi kuney yanda! zémanec kecmu. ⁵ Ni maqeqeya zéma météqététañ keczua. Anutu focdac hawésémañ.

Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé nénéña imuac miñina, sosola ménda wamma focdac hawésémañ.

71

Saiwa memima méra mimac niñac zéwelerec.

¹ Yawe ni néngacma guac muru hazua. Hémbénaña gamunaguc ménda wammañ niñac galenǵé néna. ² Hakaga solañanén metecgéma hulac némbésémañ. Gezac qenimma metecgé némbésémañ. ³ Gi imi nalé séc sañgi sañginawac bañec wambésémañ. Gi imi nuac zamanziñ zéma demin seli baec boñaiguc nanaña, imi aṅgéna timac niñac zéna hicñima hezac.

⁴ Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé néna. Kaiziliweñ zéma biria meme icnéñ népésiyu méria igucnec metecgé néna. ⁵ Héña imi yomuhuc; Miñ Kewu Yawe, Nuac niñkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héima namma kecanzua. ⁶ Neñgocnawac hériiguc kecbanec népésinecac népésianzan. Neñgocnawac tomeñaiguc kecba geñ nuagicna mayi. Mepé qepésina zéñgé toroya qahac imi guac buña wanzac.

⁷ Ic tuñagucnéñ nuac niñgic ic témpina tanec wañu néñsosoligic. Wañu geñ mia nuac sañgi sañgi selina wañanzan. ⁸ Nuac kuananén kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganén sécgéanzac. ⁹ Ic yanda wamma kecmañ nalé imuaru ménda wainémbésémañ. Kucna audacba mamaya wañu ménda wai némbésémañ. ¹⁰ Hazéchécna ieneñ nuac zéemi niñzu. Wañu kecec uñanawac awima taczu imi eneñ nuwiñ zé zéareñ wamma yomuhuc zégic imuhuc zéweleczua; ¹¹ Anutunén i waimizac metecgé mimiawac ic mén

ménda keczac, nesima késani. ¹² Anutu lakec ménda néngac némma kembésémañ. Nuac Anutuna focdac méra némbésémañ. ¹³ Wañénécmína qeri uñanawac hazéc wannénzu imi eneñ gamu qeqe zéma humuc mihicñimu. Wañénécmína mebirí némbiñ zé wanzu imi zédesi zéma mematitinén hoturu énécmimac. ¹⁴ Ni imi nalé séc guac niñkumuma gi séc mén meemma mepési gémmañ. ¹⁵ Ni guac haka solaña oloñ oloñawac séc qahac imi zéma guac aṅgəñ titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmimañ. ¹⁶ O Miñ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawañ memega kuhaguc imi mepési gémmañ. Ni guac haka solaña imuacnec sac niñqelima zémañ.

¹⁷ Anutu gi imi ni komocna igucnec ac pakeñ ku nénécac néñanzan imuac mia ni éréma deguc guac wawañ memega welic welicgia imi zéau énécmianzua. ¹⁸ O Anutu ni ic yanda wamba oruc zucna lalac lalac wammac nalé imuaru acguc ni ménda wainémbésémañ. Ni kucga imi hicñisai méndacma hahaya ionac énézédacmañ imuac nalé sura séc ménda wainemma niguc kecbésémañ. ¹⁹ Anutu guac haka solaña imi eneña yanda. Anutu gi haka silic kuney yanda menec, imuac mérénén gi ésécnec wammac.

²⁰ Zérabéra réwéria sasala mihicñi nénécac Miñ Kewu geñ mia ni muñguc meqeli némma baec dumuc sira hiñgac hiñgara igucnec muñguc hérénénña éremañ. ²¹ Ni séc mén meyan di néna. Liliñgéma ewa qerina mebélacgé néna.

²² Anutuna ni gita kulelenén gi mepésima guac haka héla imuac mepésigémmañ. Israelac Miñ Kewu téréya ni gita kulelenén gi mepési gémmañ. ²³ Gi mepési gémba, kua tasénanén ségiségi wamma qacmac. Wañu kecec uñana aṅgéña tinec imi acguc imuhuc wañgémmac. ²⁴ Nuac ezelaña acguc kaiwe herec guac haka solaña zéaumac. Imi mia mebirí némmañ zé wanzu imi eneñ gamu mihicñima sicsaoc wanzu imuac mia imuhuc wañgémmañ.

72

Ic kewu nañgémima galenǵé

mimac niñ zéwelerec.

¹ (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niñgési gésigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémañ. Solañanec galençgé énécmiawac kuha imi ic kewuac naña mina. ² Inéñ ic embachécga solañanec niñgésima maqeqe héçga hénac ac méndacma dindiñanec zégési énécmimac. ³ Inéñ imuhuc wañu baec boña eñeña eñeñanéñ ic embac ionac mériañ mihicñi énécmimu. Wañu baec boña komoc komoc acguc imuhuc wañ énécmimu. ⁴ Wañu inéñ ic embac maqeqeya héipuc wañ énécmima météqététañ ic añgégina tima helanzi énécmianzu imi hézénçgé énécmidacmac. ⁵ Inéñ kaiwe zéma maso nañicnec nañselima hicñisaiya hicñisaiya inicgaleñ wammac niñac wammiwésémañ. ⁶ Inéñ qézézac qegic mama heheya imuaru kianéñ mazac ésécnec, wañu kia yanda baec mézécgézac ésécnec wañ énécmimac. ⁷ Iwac naléiguc imi ic solaña eneñ yandi saima keçgic maso asaha nañunec luae séçgé énécmima hemac.

⁸ Inéñ konduñ hénihénia igucnec tetcgiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec tetcgiawac séc galençgé énécmimac. ⁹ Baec zéléñaiguc kecanzu imi eneñ iwac wésiaiguc sigémigic hazéchera eneñ seitotoñ ezelañ ginanéñ bézema nemu. ¹⁰ Tarasisi zéma konduñ baec komoc komoc imuac ic kewu ieneñ takis haimimu. Arabia zéma Ediopia* ic kewunéñ sese eeyaguc mema hamu. ¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc sigémigic baera baera i welençemimu.

¹² Inéñ ic embac iwawai niñac osiqosi kecanzu imi eneñ qacgic metecgé énécmima maqeqeya héipuc ichéçgina qahac imi metecgé énécmianzac. ¹³ Inéñ maqeqeya zéma météqététañ kekec ionac ewa biric wañ énécmima iwawai niñac hochoc ai mema kecanzu imi humuc igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁴ Inéñ ic embac helanzi énécmianzu ionac murunec zéma kaiçiliweñ ic ionac murunec sacginawac niñu eeyaguc wañu kekec uñagina añgégina tiénécmianzac.

* **72:10:** Hebiraió aciguc; Shewa zéma Sewa.

¹⁵ Inéñ kekecyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niñac wanzua. Wañu ic embac ieneñ iwac niñac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niñac wanzua. ¹⁶ Baec séc padinéñ séçgéma hemimac. Baec boña qahaiguc acguc padi heyu luhucnéñ mihilañgyu Lebanonac ic hésa ésécnec hirima nammac. Ama areña yandaiguc imi ic embac eneñ imi baec kisiaguc zéléñ ésécnec kucginaguc saima kemmu. ¹⁷ Qara imi hémbénaña, kaiwe ésécnec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niñac wamma mériañ énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneñ iwac mia mériañaguc zémimu.

¹⁸ Momacguc eñeyanec wawañ meme welic welicgia wañanzac Israelac Anutu, Yawe mepésimimu. ¹⁹ Qara zézé bipiyaguc imi hémbénaña mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéñ séçgéma hemac, hélacnec, hélacnec!

²⁰ Yesiac naña Dawidiac zéwelec méñnéñ you hama tecgézac.

Kiwi 3**73**

(Legic 73-89)

Hélanzi énécmianzu ionac méra igucnec hulac énécmimac niñ zéwelerec.

¹ (Asafeac legic.) Anutunéñ Israel ionac sugcinaiguc ewa qerigina lalac lalac kecanzu ionac muru hia wañ énécmianzac. ²⁻³ Néñ ni imi kaiçiliweñ ic ionac kekec mériañaguc imi hémma séwi eñeñ ic ionac nimbupuc wañi imuac niñac hénana tisuqisurac wamma manumañ zé wañec. Wañu nanañnawac qambaña imi keñ sañgimañ zé wañec. ⁴ Ieneñ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc keçma humuanzu. ⁵ Tosara ionac ésécnec zérabéra ménda mihicñima yéwéri ménda mihicñianzu.

⁶ Imuac séwi eñeñginanéñ soronçina wañu kaiçiliweñ ginanéñ ionac séwi usu wañanzac. ⁷ Ieneñ haléginaguc wañu kicgina qégélianzac. Wañu iwawai ewa siñginawac séc ogicma késa keçzu. ⁸ Ieneñ zédesi wañ énécmima zébiri qébiri

wañ énécmima séwi eņeņginaiguc tericgé énécmima helanzi énécmianzu. ⁹ Kuagina imi kurumeņac séc emma keczac. Waņu ezelaņgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneņ lilingéma keņ toroqe énécmima dokugina kuaya qeqeya moczoņ qécgéanzu.

¹¹ Anutunéņ dimuhuc niņtegicmac? Eņeņa miņina imi niniņaguc wambacnec zéanzu. ¹² Inictegicgic. Ieneņ imi ic biria ionac héniagina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina meyandianzu. ¹³ Ni ewa qerina galeņgé kecha lalac lalac waņu mérana zuacma kápésicna qahac zéma kecaņi imi héla qahac wanzac. ¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihicņima siņunec séc zéqindiņi waņneņu kecaņi. ¹⁵ Ni imuhuc zéaumaņ zé zéwinec miņ kewuac nambérac héra ikoc waņ énécmiwinec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niņasarimaņ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria waņec. ¹⁷ Waņu Anutuac ocmuņ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecginawac tetecgia imi niņasariyi. ¹⁸ Hélaacnec geņ mia ic biria ini baec susuraciguc onopocma humucac buņa gili énécmianzaņ. ¹⁹ Ieneņ dimuhuc éléņnec birianzu? Tericgé énécmima aurigic, usunéncmina qahac waņanzu. ²⁰ Ic neņaņ gau igucnec yacma gau héniņ imuac ninni eņomia waņanzac ésécnec gi yacbésemaņ nalé imuaru ionac niņna eņomia wandacmac.

²¹ Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu ²² ni sicsaoc niniņna qahac kecha kicganéņ néna wéségaiguc haséņ yaņ ésécnec waņi. ²³ Waņu geņ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecanzu. ²⁴ Geņ pakeņ acganéņ zéqindiņi némma biaņ kecma edamugaiguc nuagicma kembésémaņ. ²⁵ Gi qahac waņu mérénéņ kurumeņiguc kecnézac? Gi qahac waņu, baeciguc méņac méņ niņkumuma kecmaņac séc qahac. ²⁶ Séwi qerina imi qasima kenzac, néņ Anutu gi imi ewa qerinauwac kuha* zéma buņana hémbénaņa wanzaņ.

²⁷ Anutu héņacya mema lakec keczu imi eneņ moczoņ biridacmu. Gi waigemma keņgic séc mebiri

énécmianzaņ. ²⁸ Anutuac hosuraiguc kekec iminéņ nuac mériaņa wanzac. Gi imi nuac saņgi saņgina imuhuc zéma nimma wawaņ memega moczoņ zéau énécmimaņ.

74

Héņgaleņ ama areņ yandaginawac zéwelecgic.

¹ (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niņac hémbénaņa wai nénécmizaņ? Dimuhuc ramahécga galeņgé nénécmianzaņ ionac qeri biricac hofac qéfaccgé nénécmizaņ? ² Hénaoriņ hécga ionac kisic areņ tuņa tuņa becarunec aņgéņ tima metecgé énécminec imi niņqeli énécmima guac baec boņa téréya Zion imi momacnec niņqeliwésémaņ. ³ Hémbénaņa mebiri mimia imuaru hénaga lilingéma hana, hazéhcécga eneņ ocmuņa téréyaiguc kaižiliweņ hénia hénia wamma keczu.

⁴ Hazéhcécga eneņ imi geņ mihicņi nénécminec ama areņa yanda imuaru hériaņ héima filacgina imuaru kumugic nanzac. ⁵ Ieneņ imi naka meyacma ic zuņ héianzu ésécnec waņ nénécmima keczu. ⁶ Deguc ieneņ imi naka zéma aiņ hamanéņ ocmuņac méra kiwi imi héiqéséņ wamma ⁷ ocmuņa geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸ Qeriginanéņ imi qéséņni qahac wandacmac zéma Anutuac azoazoro amaya amaya baec yomuaru naņgic imi moczoņ kumugic zedarec. ⁹ Kiwi méréra méņ ménda hénzij Anutuac tiliņtiliņ ic muņguc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucni-naiguc méņnéņ méņ ménda ninzac.

¹⁰ Nalé dahecac séc hazécganéņ zédesi waņgémmac? Inéņ hémbénaņa gi zébiri gémmac? ¹¹ Némac niņac méraga, guac méra héiga imi aņgétima zikima keczan? Méraga imi tétécga igucnec hulacma méra némbésémaņ.

¹² Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecnecac keczan. Waņu ic embac sugi-naiguc aņgéņ tinénc mimiauwac ai imi

* 73:26: Hebiriaio aciguc; zamanziņ.

meanec. ¹³ Gi imi kucganéh konduj doku qericna éréhéc wañec. Doku qerai-guc mokolej yandawac oruha qéséhñec. ¹⁴ Oawac oruha* hézéhégéma imi zéléh yañ baec kéra kérésiaiguc kecanzu ionac nene buña énécminec. ¹⁵ Baña zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaña kenkeña imi zéna zicgédarec. ¹⁶ Siñi kaiwe imi moczoñ guac. Geñ mia maso† zéma kaiwe zéna hicñiyoc. ¹⁷ Baecac suc séré mihicñima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicñinec.

¹⁸ Hazéc hécganéj zébiri gémma ic embac niniñgina qahac ienej guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niñ asariwésémañ. ¹⁹ Kembo neiac kekec uña‡ imi haséh yañ ménda énécmima, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaña eluñ ménda gumac. ²⁰ Baec tosara siñidéñgézac imuaru kaiziliweñ ic ionac bañec sécgéma hezu. Imuac niñac sisipac acga imi niñqeliwésémañ. ²¹ Helanzi énécmimia ienej gamuginaguc andé andé ménda kemmu niñac wañ énécmima. Maqeqeya zéma iwawai niñac osiqosi kecanzu imi enej mepésigémmu niñac wañ énécmima. ²² Anutu yacma zé solañanina. Ic témpina imuhucyanéh kaiwe herec zébiri qébiri wañgénzu imi niñqeliwésémañ. ²³ Hazéchécga ionac ewa hétéh imuac eluñ ménda gumac. Yacma hazéc wañgénzu imi onac qewelon acginanéñ nalé séc guac muru haanzac.

75

Anutuac haka welic welicgiawac ewa hia ac wammigic.

¹ (Legic galeñawac; Ménda mebiru nénécmima. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézézij, o Anutu nini ewa hia ac gézézij. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma melenj nénécmianzanj. Ic enej guac wawañ meme welic welicgiawac zéaugic guac qacga gezac ninaiguc heyu niñanzij.

² Gi yomuhuc zézanj; Naléya imi mewa hezac, ni hena aciguc dindiñanec zégési

énécmimañ. ³ Baec zéma imuac tacyachéra imi hirimu, néñ neñ imi baecac tandéya késaseligima keczua. ⁴ Séwi enej ic ionac séwi enej ménda wañgic zéma kaiziliweñ ic ionac ilicgina ménda meyacgic enu zézua. ⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wañu séwi enejac déméñginanéñ ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec wañgoña Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷ Zégésigési miñina Anutunina Yawenéh méñac meyacmima méñac memamianzac. ⁸ Yaweac mériaiguc sokoc taru waiñ hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érézac. Waiñ imi inéñ qocgéyu mazac. Mayu waiñ imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ienej nedacmu. ⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaña zéau énécmima mepésimimañ.

¹⁰ Wañu kaiziliweñ ic ionac ilicgina imi moczoñ mericdacma ic solaña ionac ilicgina meyac énécmimañ.

76

Zégésigési miñina Israelac Anutu.

¹ (Legic galeñawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niñmimia. Wañu qara imi Israel sugginaiguc niñgic kuneñ yanda wañanzac. ² Haliya imi Salem héngalen ama areñaiguc, tacyacwac ama duña imi Zioniguc hezac.* ³ Imuaru inéñ yaréac iwawai zakonj gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséñu qahac wandarec. (Ohec)

⁴ Gi imi baec boña yaré qema onag-icna saocga wañec imuaru edamugaguc wanzanj. ⁵ Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méñnéñ méñ méragina meyacmac ac séc qahac wanzac. ⁶ Yakoboac Anutu gi ac wañ énécmima yaréac karisi zéma becosic imi moczoñ gau yanda hezu.

⁷ Gi momacguc sac bac yandi yandi wañgéhégéñawac buña keczanj. Geñ qeri biric wanna mérénéñ guac wéségaiguc hia

* **74:14:** Izipte ic ionac zézéya. † **74:16:** Kiwi tosaraiguc; asac mararañ ooyawac hezac. ‡ **74:19:** Mété qététañ icac kekec uña. * **76:2:** Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéangic. Zion imi acguc Yerusalem baec boña imuac qara. Dawidinéñ zéyu imuaru Anutuac hena acac katapa imi huama hagic.

nañselimac? ⁸ Gi kurumenjiguc zétecgéna baecnéh zénéh hirihiri wamma néh qema hezac. ⁹ Imi mia, o Anutu geñ baeciguc gum bénzénzéh ic anğéngina timañ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicñiyec. (Ohec) ¹⁰ Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneñ mepési génzu. Qeri biricga saméña hegénzac imi rikuj ésécnec zikiamuna hezac.

¹¹ Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi meselima melen mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoñnec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu. ¹² Inéh kawali wéségina makikia wésé qoñqoñ mihicñi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

77

Anutuac haka silic kuhaguc imi niñqeliyec.

¹ (Legic galenawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéh Anutuac muru qacmañ. Inéh gezac qenémmac. ² Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma sinjiaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uñananéh ic onac héibélac qéibélac imuac héñara meyec. ³ Anutuac nimma ewa goro wamma niñyéwériwa nuac qerinanéh birima kemma qiritic numañac zé wañ nénzac. (Ohec)

⁴ Kicna héménzalimañ zéwa ménda wainénna niñyéwériwa acna zémanñac séc qahac wañec. ⁵ Becnecac naléna niñqelima ⁶ legic ménñ sinji ménju héiyi imuac nimba qerinanéh hiñgaru kekecac héniaawac hocma zéyi; ⁷ Miñ Kewunéh hémbénaña wai nénécmimac me? Ewa hia muñguc ménda wañ nénécmimac? ⁸ Iwac goi héihéianéh hémbénaña tecgézac me? Inéh hémbénaña ménda niñnénécmimac me? ⁹ Eluñ qeyu ewa hiawac ménda wañ nénécmianñac me? Qeri biricnéh goi héihéiya hézicgézac me? (Ohec) ¹⁰ Wañju muñguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu

nimba birizac. Ni eneña miñinawac méra héiyawac nalé* imuac niñqelimañ.

¹¹ Ni Yaweac, wawañ memeya becnec wañec imi niñqelima haka wañec imi zéaumañ. ¹² Imuacnec toroqema ai menec imi moczoñ nimba hiñgaru guac wawañ memega imi hiñgac hiñgarawac nimmañ. ¹³ Yawe guac hénna imi téreyá yanda. Anutu ménñ gi éséc kuneñ yanda ménñ ménda keczac. ¹⁴ Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaña. Imuac hicñisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu. ¹⁵ Guac kucganéh guac ic embachécga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boñhére meénec minec. (Ohec)

¹⁶ Anutu doku yanda yandanéh gi géngic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuñanéh hiriyec. ¹⁷ Hosusunéh kia qocgéyu mayu sawanéh buñ parandañ héiyu piliticga acguc zakonéh ésécnec nówéc nówéc mayec. ¹⁸ Luhuc nenğocya qeri-aiguc guac parandañ qaru pilitic asahanéh baec séc qetagaliyu baecnéh hirima kenha wañec.

¹⁹ Guac hénna dunğanéh kondun doku yandaiguc heyec. Wañju hénna tawégawac uñaya imi hocanzin. ²⁰ Ic embachécga rama tuñ ésécnec Mose zéma Aron iorac méragiranéh onagicma hayoc.

78

Israel ic eneñ Anutuac hiaya ménda nimmigic.

¹ (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakeña nimma gezacgina kuanaiguc haigic. ² Kuana anğéma qeqain aciguc héima ac saña becarunec imi zéau énécmimañ. ³ Imi yanda hécninanéh nénézégic gezacninanéh nimma niñtegicma kecziñ imi mia. ⁴ Nini imi qelihécgina ionac ménda musañgé énécmima Yaweac qac buña zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hicñisai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵ Hénna ac imi Yawenéh Yakoboac niñac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañju yanda hécninanéh hénna ac imi qeli hécgina

* **77:10:** Anutunéh méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec igucnec énépésima hayec imuac naléya.

ku énécmimu niñac énézéyec. ⁶ Imi mia qelihécgina bianğuc hicñi saima kecmu imi onac énézégic nimma ienen acğuc imuhucyanec wañgic hema kecmac niñac imuhuc énézéyec. ⁷ Wañu qelihécgina ienen Anutuac niñkumuma Anutuac wawañ meme imuac eluñ ménda unuyu héna ac imi niñtohoma kecmu. ⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeçe wamma ewa qeriginanéh eñeñ mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu solañanec ménda welen qemigic ionac ésécnec ménda wamma kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Eferaim* qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néñ yaré hicñi énécmiyu andé andé kendacgic. ¹⁰ Ienen Anutuac sisipac ac ménda niñtohoma héna acwac héñara mema ménda méndacma keñgic. ¹¹ Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenéh wañec zéma énézéyu héñgic imuac eluñ unudarec. ¹² Becnec Anutunéh Izipte baec yanda Soan baec kondonçaguc haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wañec.

¹³ Inéh konduñ qeriru dokunéh néwéc néwéc qauqau emma nañu onagiru sucnéñ suc keñgic. ¹⁴ Wañu kaiweiguc imi hosusunéh, siñi herec imi geric bélañanéh walac andu wañ énécmiyec.† ¹⁵ Baec kéra kérésiaiguc imi baña qeriru dokunéh doku hogocya hiñgac hiñgaraiguc éréanzac ésécnec éréyu doku sécgina gumu énécmiyec. ¹⁶ Wañu doku imi baña imuacnec éréma doku téfara ésécnec wamma keñec.

¹⁷ Wañu kilen ienen imi toroqemanec képésic wamma baec kéra kérésiaiguc eñeña miñina andé qegic. ¹⁸ Ienen ionac séwiac siñ méndacma nene yaka niñ qesima ewa qeriginanéh Anutu manam batuc

wammigic. ¹⁹ Imuacnec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunéh baec kéra kérésiaiguc neneac tatak imi hia hai nénécmimacac séc? zégic. ²⁰ Inéh Moseac mérianéh baña qema doku mihicñi énécmiyu doku téfara ésécnec luma keñec, néñ ienen muñguc Anutu zégicsiñ megicsiñ zémima inéh saméh zéma yañ busia hia mihicñi nénécmimac ac séc? zégic.

²¹ Wañu Yawenéh nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwiguc wammima Israel onac hazéc eñeña wañ énécmiyec.‡ ²² Imi mia Anutu ménda niñzéhğémima iwac añgéh titi ai imuac ménda héima nañgic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³ Wañu néwécgeñaguc inéh ou sawa ézéma kurumeñac nagu auma ²⁴ ionac muru ManaŞ imi kia ésécnec haiyu mayec. Mayu kurumeña nene haima gumu énécmiyec. ²⁵ Baec icnéñ kuc miñina ionac** saméh negic. Anutunéh nene énécmiyu sécgé énécmiañec.

²⁶ Inéh zéyu baec wañgoña Is igucnec luhucnéñ yacma hayec. Wañu iwac kuhanéh baec wañgoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec. ²⁷ Imuhuc wamma ionac yañ busia imi seitotoñ ésécnec haiyu mayec. Nei putitima keñkeñanéh mama konduñ sakasac ésécnec sécgéma heyec. ²⁸ Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelecgéma heyec.

²⁹ Wañu ienen negic sécgé énécmiyec. Anutunéh séwiac siñgina séc hai énécmiyec. ³⁰ Wañu ienen séwiac siñ imuac héñacya ménda mema keñgic kuaginaiguc nene he énécmiyunec, ³¹ Anutunéh ionac hazéc wañ énécmima sugina igucnec haléginaguc†† imi unuyu Israelac sacqeli ienen tendiñgéma mama humudacgic.

* **78:9:** Yakobonéh walac Ruben mihicñjima imuac andiaiguc Eferaim mihicñiyec. Wañu mériañ ac méréç meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. † **78:14:** Hosusu imi hazéchéra héñagina nezicgé énécmima Israel ic amia mihicñi énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindiñi énécmiyec. Geric bélaña imi siñi tunumañ measari énécmima siñiac sanjeña igucnec mehocñi énécmiyec. ‡ **78:21:** Israel imi Yakoboac qara mén Anutunéh qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli héçginawac imuhuc qacénécmizac. § **78:24:** Nene mén kurumeñiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac? ** **78:25:** Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme uñahéra ogic hezac. †† **78:31:** Kiwi tosaraiguc; kucginağuc.

32 Imuhuc waŋ énécmiyec, nér ienenéwéc kápésic susucnec wamma kilen haka welic welicgia imi ménda ninzénégic. 33 Anutunén kekecac naléginá en mesoho énécmima waŋ énécmiyu zénén hirihiri waizalaniguc nanjicnec yawuŋa yawuŋa hama keŋec. 34 Anutunén tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ienenéwéc zéwelecmima lilingéma hama Anutuac hochoc wammigic. 35 Imuhuc wamma Anutunén enaŋ zamanziŋ hilanenéwéc keczac imi zéma anjén titi miŋina keczac imi ninqeligic. 36 Nén ienenéwéc kuaginanén haléc ac wammima ezelaŋ ginanén ikoc ac wammigic. 37 Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminén keŋhéi hahéi waŋu sisipac acyaiguc hélacnec ménda héima nanjic.

38 Waŋu kilen Anutunén ewa biric waŋ énécmima kápésicgina wai énécmima moczoŋ ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoŋnec ménda pocgé énécmiyec. 39 Ienenéwéc imi baec ic kecima luhuc ésécnec kemma muŋguc ménda hamu imi ninqelima imuhuc waŋ énécmiyec.

40 Baec kéra kérésiaiguc ienenéwéc yei hatac dahec acqeqe wamma ewa biric mihicŋi migic? 41 Ienenéwéc muŋguc muŋguc Anutu manam batuc wammima Israelac téréya miŋina qeri biric mihicŋi migic. 42 Ienenéwéc iwac kuha ménda ninqelima hazéc hécgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acguc ménda ninqelima kecgic.

43 Nalé imuaru Anutunén Izipte baec Soan baec kendoŋaiguc haka welic welicgia imi mihicŋi énécmima 44 doku téfara yanda me komora melenju sac waŋu hima nemuac séc qahac wandarec. 45 Sék tuŋaguc méli énécmiyu hama awéénécmima inigic taŋa méli énécmiyu hama mebiri énécmigic.

46 Waŋu padi imi kambin onac buŋa qeyec. Waŋu aiiguc hicŋima heyec imi zikoŋ onac buŋa qeyec. 47 Waŋu waiŋ ic imi kombocnéŋ, saŋsaŋ ic imi siŋunecac doku saŋgeŋanéŋ unuyec. 48 Waŋu ama

waŋhécgina imi kombocac buŋa, rama waŋhéra imi piliticac buŋa onoporec.

49 Qeri biric geriwaguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua meme uŋahéra imuhucya méli énécmiyec. 50 Inén qeri biric imi mewininimaŋ zé hénaya areŋéma méndarec. Waŋu humucnéŋ qiziziŋéma kemmu niŋac ménda wamma kekecgina imi wizi selia kuhaiguc onoporec. 51 Izipte baeciguc méréc merac, kucginawac hénihénia wawaŋa, Ham wac‡‡ ama hali séc kecgic imi moczoŋ unuhumudarec.

52 Imuhuc wamma eneya ic embachéra imi rama ésécnec énépésima hama baec kéra kérésiaiguc rama tuŋ ésécnec qindinji énécmiyec. 53 Bénzénec walac andu waŋ énécmiyu zénén hirihiri qahac kecgic, nér hazéc hécgina ienenéwéc imi konduniguc dokunén téŋgé énécmiyec.

54 Waŋu baec téréya eneya méra héiyawac kuhanén onagirec baec boŋa yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec. 55 Waŋu baera baera imuac miŋina imi wéséginaiguc nesi énécmiyu keŋgic baec buŋagina ic suŋ qema méndén énécmima Israel areŋa areŋa ama hali imuaru onoporu tacyac waŋgic.

56 Nén kilen imi enenéwéc eneŋa miŋina Anutu batucgéma acqeqe wamma hena acya imi ménda nintoho waŋgic. 57 Yandahécgina ésécnec andé qeqe wamma haka biria waŋgic. Tewi merawa qarŋ qarŋgia muigic qelu qeluluma sigima keŋanzac ésécnec andé qema keŋgic. 58 Kemma baec boŋa eneŋa eneŋa séc ocmuŋ meyacgéma méraganenéŋ banarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicŋi migic.

59 Waŋu Anutunén nimma qeri biric wamma Israel hazéc kunenéwéc yanda waŋ énécmiyec. 60 Waŋu Siloac ama hali téréya baec ic onac suginaiguc hésicgéyec imi hénara mema 61 eneya kuha zéma eneya edamu asahawac buŋa hena acac katapa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema keŋgic.

‡‡ 78:51: Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaguc hicŋihicŋiya. Izipte ic embac ienenéwéc imi Hamwac qelihéra wanju.

⁶² Wañu souac buña onopocma eñeya buña ionac qeri geric wañ énécmiyec. ⁶³ Qapé wilingina yaréac gericnéñ onoyu humugic imuac niñac seraña ionac muru zammaréñac legic hétéña imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Wañu neunñ héiénécmiyu embac maléhécgina zésiñac ménñ ménda wañgic.✧

⁶⁵ Wañu nalé imuaru Miñ Kewunéñ gau igucnec yacanzu ésécnec yacma ic kawali waiñ doku selianéñ wammiyu qacanzu ésécnec ⁶⁶ hazéchéra ununesi wañ énécmima gamu qeque hémbéñaña mihicñi énécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim areña imi ménda énépésima ⁶⁸ Yuda areña zéma héñsoroc wammimia Zion baec boñanec sac énépésima ⁶⁹ eñeya ocmuñ téréya imi baec boña eñeña ésécnec, baec hémbéñaña hemac niñ haiyec ésécnec meyacgéyec.

⁷⁰ Wañu eñeya welenñ qeque icya Dawidi gésimimañ zé rama deminñ qeriaiguc késayec. ⁷¹ Wañu rama namu nene imuac galeña imi wagicma eñeya ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu énécmimac niñac oporec. ⁷² Wañu Dawidi inéñ qeri hélanéñ héñgaleñ wañ énécmima méria welic welicgianéñ galeñgé énécmiyec.

79

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

¹ Anutu, baera baera ieneñ guac buñaiguc haréma ocmuñga téreya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic. ² Ieneñ welenñ qeqehécgga ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac énécmima météré ichécgga ionac séwigina imi yañ onac énécmigic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku ésécnec qocgéyic mayec. Wañu qamocgina téñgémuac icya ménñ ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miñina ionac zébiri qébiri imuac buña kecziñ. Ieneñ zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

✧ **78:64:** 1Sa 4:19-22

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbéñaña qeri biric wañ nénécmiwésémañ? Qeri biricganéñ geric bélañ ésécnec nonomac me? ⁶⁻⁷ Ieneñ Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héñgaleñ amaya amaya gi ménda niñgéñanzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé énécmiwésémañ.

⁸ Yanda hécninawac késpedescigina niñqelima nonac muru ménda melenñ nénécmiwésémañ. Nini maqeqeya gamu qeqeninaguc wamma kecziñ. Ewa biric wañ nénécmima tétécgé nénécmima. ⁹ Angéñ titi miñina Anutu, guac qac buñagawac niñac méra nénécmima, guac qac buñaga niñac wamma metecgé nénécmima késpedescigina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai énécmima baera baera ieneñ Anutugina imi dimia zénénzu? Welenñ qeqehécgga sac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miñina kecanzañ imi niñtegicmu.

¹¹ Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buña qeénécmimia imi kucga yandanéñ angé tiénécmima kecmu. ¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri wañgéñanzu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima melenñ énécmima. ¹³ Imuhuc wanna ic embachécgga rama héñgaleñ wañ énécmimia nini hémbéñaña ewa hia ac gézéma guac qac buñaga hicñisaiya hicñisaiya énézéni hema emma kecmac.

80

Israel meqeli énécmimac niñac welerec.

¹ (Legic galeñawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tuñ ésécnec héñgaleñ wañ énécmianzañ, Israelac rama galeñ gi, gezac qema niñnécmima. Kua meme uña Kerubim iorac sucgiraiguc kecanzañ gi, asac mararañga qetagali nénécmima. ² Eferaim zéma Benzamin zéma Manase ionac

wéséginaiguc kucga meqelima mehiaru nénécmimañ zé hawésémañ. ³ Anutu acnina melen nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, anğéñ titi guac murunec hahaya mihicñiwiñ.

⁴ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, ic embachéçga ionac zéwelecçgina ménda niñénécmima nalé dahcac séc qeri biric niñnénéc miwésémañ? ⁵ Geñ imi kic masigina imi nene éséc nec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzañ. ⁶ Baera baera ic embac lelec lelec kecçu ionac muru tohaliac buña nonopocna hazéc hécnina ieneñ enjauw tacma desi nénécmianzu. ⁷ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu, acnina melen nénécmima guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna anğéñnina tinénécmimia wammac.

⁸ Geñ waiñ ic momacguc Izipte baec igucnec mema hama baera baera ic embac imi nesina keñgic baec imuaru himicnec. ⁹ Geñ walac zérénqérén wandacnec imuac niñac zalianén emu hiñgacma baec késama séçgéyec. ¹⁰ Imuac amiyanén baec boña hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac. ¹¹ Hawa imi suluma kemma konduñ késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerenzac.

¹² Némac niñ gi deminja imi hézénçgína hénaiguc keñha wanzu imi eneñ imuac héla gocmia metecçéançu? ¹³ Wañu hasén bericnéñ mebirigic hasén yañ eneñ neanzu.

¹⁴ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu, zéwelecçgínziñ. Liliñçéma kurumen igucnec kic hina mayu hémma waiñ ic imi héngalen wammiwésémañ. ¹⁵ Wariha imi méra héiganén himicnec. Wañu imi mia guac niñac wamma meseli mimia wajec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Geñgaoc ac wañ nénécmima ic embachéçga imi biridacçu. ¹⁷ Guac méra héigaiguc tacyac wawaña, guac niñac wamma meyacna nanzac ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima

kembiñ. Meqeli nénécmima nini qacga qacbiñ.

¹⁹ Kurumenac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, melen nénécmima guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, nini anğéñnina tinénécmimia wammac.

81

Israel ic ewa seli ménda wañgic.

¹ (Legic galeñawac; Gitit wañgoñguc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiséçi wamma kucnec qacma legic héimiwiñ. Yakoboac Anutu ségiséçi wamma hériañ héimiwiñ. ² Legic zéra zéauma tambariñ qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³ Maso qeliawac témuñ qemu. Maso bakianén yandima howia wañu kendor ariá naléiguc imuhuc wammu. ⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac héna wanzac. ⁵ Anutunén Izipte baec unumañ zé keñec nalé imuaru Yosefeac areñ ionac sugçinaiguc zézé seli ac imi kumuyu nañec.

Ni imuaru ac méréra mén yomuhuc niñi; ⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecçéma wagicmañ. Méria igucnec kodoc wagicba efima keçmac. ⁷ Gi zéra béraiguc qac héhéline metecçé çemma parandañ hétéñaguc acga melen çemma Meriba doku giñçinaiguc batucçé çéñi. (Ohec)

⁸ Ic embachéçna gezac qema niñçic neñ gorogina qema énézézua. Israel ini acna nimmu niñac wanzua. ⁹ Sugçinaiguc anutu tosara ménda onopocçic keçmu. Baera baera ionac anutuhéçgina ménda sicçé énéçmigic. ¹⁰ Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kunenec anğéçic kuaya qeénécmimañ.

¹¹ Nuac ic embachéçna ieneñ acna ménda niñnémmu. Israel imi nuac niñ ménda efimu. ¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énéçmiwa hakagina siñçinawac sicsaoc wammu.

¹³ Ic embachéçna imi eneñ ni niñtoho wañ némmu niñac wanzua. Israel eneñ nuac héna wamma memu niñac wanzua. ¹⁴ Imuhuc wañçic ni focdac hazéc héçgina helanzi énécmima mérana melemma hazéc héçgina unumañ. ¹⁵ Yaweac

mézétiti wañanzu imi enej ikoc wamma sicgémimu, néj taségina hémbénaña he énécmimac. ¹⁶ Wañu onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niñgic sécgémac.

82

Héna ac dindiñanec hicñitegicmac niñac zéwelerec.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac sugginaiguc nammac. Wañu anutu tosara sugginaiguc namma zégési énécmimac. ² Ini héna solañanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru kenhéi hahéi wammu? (Ohec) ³ Maqeqeya zéma gupañ merac onac niñac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niñac osiqosi wamma kecanzu imi onac héna solañanec zégési énécmimu. ⁴ Maqeqeya zéma mété qététañ kecanzu imi anjéngina tima kaiziliwenj ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi enej niñtegic qñtegicgina qahac kecma siñi qeriaiguc kenha wañgic baec qambaña moczoñ hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczoñ anutu, eneña miñinawac nañhéra zéyi, ⁷ néj ini ic enjomia éséc nec humuma baec galenj tosara éséc nec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmima baera baera ic embac imi moczoñ guac buña wandacmu.

83

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémañ. Acga ménda qaimac; ménda néj qemac. ² Guac hazéchécga ienenj hériañ haizu. Hazéchécga ienenj orucgina meyacma keczu. ³ Ienenj ic embachécga unuwiñ zé imuac héna humumia niñarenjéma geñ musañgé énécmima keczu imi unuwiñ zé enawu éminimma keczu. ⁴ Wañu yomuhuc zéanzu; Mebiri énécmimi ionac héngalenj ama areña yanda imi muñguc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluj unudacmac.

⁵ Ienenj ewa momac wamma éminimma gi hazéc wañgémma acgina zikizu. ⁶ Ienenj imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷ zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra, ⁸ wañu Asiria acguc iniguc torogema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic wañ énécminec éséc nec, wañu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac wañ énécminec éséc nec ionac acguc imuhuc wañ énécmima. ¹⁰ Ienenj imi Endoroiguc maunuyu baecac sézénj wandacgic. ¹¹ Ionac ic eneña imi wañ énécmima, Orep zéma Zeep éséc nec wammu. Galenjhécgina imi Zeba zéma Zalmunna éséc nec wandacmu. ¹² Ienenj yomuhuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac buña wammac.

¹³ Anutuna wañ énécmima ienenj imi luhuc nenjocyanénj seitotoñ meyaru melenj qelenj wañanzac éséc nec wammu.

¹⁴ Gericnéñ ic zuñ zeanzac éséc nec, wañu geric bélaña baec boña zeanzac éséc nec

¹⁵ guac luhuc selianénj nesi énécmima guac luhuc humumianénj tericgé énécmima.

¹⁶ Yawe, wañ énécmima gamunénj kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc wañ énécmima ienenj guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷ Wañénécmima gamuginaguc wamma aurima hémbénaña humu qai wammu. ¹⁸ Qacga imi Yawe wanzac imi zéma gi sac baec séc ionac eneña miñina kecanzañ imi niñtegicdacmu.

84

Ama téréyaiguc mepé qepési ai imi ségiségiyaguc.

¹ (Legic galenjawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumenjac ténginj ic tausenja tausenjac Yawe, yei guac ama haliga imi héñsorocya yanda.

² Nuac kekec uñananénj guac ama yanda deminaguc imuac niñkumuma kecba séwi qerina momac nec kuc qahac wañu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wanzua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumenjac ténginj ic tausenja tausenjac Yawe, guac ocmuñiguc rezorezo nei acguc haecgina

mihicnjanġic zipilalec acguc haecgina mihicnjanzu.

⁴ Guac amaiguc tacyac waŋanzu imi enej zézé ségiségi ginaguc. Ienej imi nalé séc gi mepési gémma kecanzu. ⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héna yanda béréngé énécmiyu kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. ⁶ Ienej imi baec wocwocya qara Baka* imuac nec keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihicnjanzu. Waŋu kia nalé ménda ducnyunec hahaya imi acguc doku zékéŋa mihicni énécmianzac. ⁷ Ienej imi kuc mema toroqema ogicma mema eŋac eŋac keremma guac baec boŋa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋac Yawe, zéwelecna niŋnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niŋna. (Ohec) ⁹ Saiwanina Anutu, gi halécnéŋ météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémaŋ.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kekera iminéŋ ama tosaraiguc ai meme tauseŋ kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néŋ guac amagawac saŋgulaŋ imuac galeŋdac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina waŋanzac. Yawenéŋ ewa hia waŋ nénécmima kekec eeyaguc mihicni nénécmianzac. Ikoc qahac kecanzu ionac iwawai hiabia ménda aŋgé tiénécmianzac.

¹² Kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋac Yawe, guac héima nananzu imi enej zézé ségiségi ginaguc.

Anutunéŋ muŋguc ewa hia waŋ énécmimac niŋ zéwelerec.

85

¹ (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areŋ hésa ic keczu imi onagicna liliŋgéma hagic. ² Ic embachécga kápésicgina imi wai énécmima kápésicgina moczoŋ oso énécminec. (Ohec) ³ Qeri biricga

imi moczoŋ waina keŋu, kimbeŋga imi qiziziŋgéna keŋu.

⁴ Aŋgéŋ titiac Anutu, acnina meleŋ nénécmima. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac waŋu. ⁵ Geŋ imi hémbénaŋa qeri biric waŋ nénécmima hazéc waŋ nénécmi wésémaŋ me? ⁶ Meqeli nénécmima ic embachécga guac niŋ wamma ségiségi wambiŋ. ⁷ Yawe goi héihéiga mewininina hémbiŋ. Waŋu aŋgéŋnina tina.

⁸ Inéŋ ic embachéra eŋeya météré ichéra luae qeénécmimac. Imuhuc wamma ienej muŋguc kápésic wambiŋ zé ménda liliŋgému niŋac meseli énécmimac. Imuac niŋac ac imuac me imuac Yawe Anutunéŋ zémaŋ zé wanzac imi ni moczoŋ niŋtoho wammaŋ. ⁹ Héla nec iwac aŋgéŋ titi ai imi eeya héimianzu ionac muru hosuru hezac. Imuac niŋac odamuyanéŋ neŋaŋ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héihéi hémbénaŋa zéma haka héla iminéŋ aŋanzaoc. Haka solaŋa zéma luaenéŋ kiricne amuzaoc. ¹¹ Ac héla imi baeciguc doku éréanzac éséc nec érézac. Haka solaŋa miŋinanéŋ kurumeŋiguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenéŋ iwawai hiabia nénécmiyu baecninanéŋ imuac héla gocmia haimac. ¹³ Haka solaŋanéŋ wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac keŋkeŋ hahayawac héna héimindiŋi wammac.

86

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niŋac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya keczua. Gezac qema niŋnéna. ² Eega héima kekera nuac qeri uŋana galeŋgé néna. Miŋ Kewu Anutuna guac muru héima nananzua. Weleŋ qeqe icga ni aŋgéŋna tina. ³ Ni kaiwe herec guac guru héhélizua, imuac wamma goina héina. ⁴ Miŋ Kewu, kekec uŋanawac kiwanéŋ hiwa éreyu génzua. Weleŋ qeqe icga qeri uŋana ségiségi mihicni néna. ⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma kápésic wai énécmianzaŋ. Waŋu

* **84:6:** Baka imi baec wocwocya méŋ Palesitainiguc hezac imuac qara. Waŋu qac imuac hénia imi 'zésiac wawaŋa'.

guac guru héhélíma kecanzu ionac goigina héianzan̄ imuac niñac imuhuc zéwelec̄zua. ⁶ Yawe, nuac zéwelecnaiguc gezac qema niñna. Zéwelecna selia niñsima gézé̄zua imi niñné̄na. ⁷ Nuac zérabé̄ra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niñné̄mbésémañ zé̄ma ninzégé̄zua.

⁸ Miñ Kewu Anutu nemu ionac sugcnaiguc guac séc mēñ mé̄nda kec̄zac. Mé̄ñné̄ñ mēñ wawañ memega imuac séc mēñ mé̄nda wamma. ⁹ Hé̄ngalen̄ ama areña areña geñ zé̄na hic̄ñima hezac moczoñ wésé̄gaiguc hama odamuga mepési gé̄mmu. ¹⁰ Gi imi kuneñ yanda imuac kiwi welic welicgia meanzan̄. Gi sac Anutu kec̄zañ.

¹¹ Yawe guac hé̄na né̄zé̄na niñareñgé̄mañ, ni guac ac hé̄la mé̄ndac̄ma kemmañ. Ewana momacguc wañu qacga eeya hé̄igé̄mmañ niñac mé̄ra né̄na. ¹² Nuac Anutu, ni ewa moczoñnec legic hé̄igé̄mma hé̄mbé̄naña guac qacga mepési gé̄mmañ. ¹³ Imi mia goi hé̄ihé̄iga nuac hezac imi kuneñ yanda wañu kekec uñana humucac dé̄c igucnec metecgé̄ né̄nnec imuac niñac mia imuhuc wañgé̄mmañ.

¹⁴ Anutu, sé̄wi eneñ ic eneñ yacma ni nuwiñ zé̄ wanzu. Kaiziliweñ ic tunagucné̄ñ qeri uñanawac hochoc ai megic. Wañu ieneñ guac niñac niñ é̄ré̄héc̄ mé̄nda wanzu. ¹⁵ Wañu gi imi goi hé̄ihé̄iac Anutu, qeri biric foc̄dac mé̄nda wamma goi hé̄ihé̄i zé̄ma haka hé̄la iminé̄ñ guac muru sé̄cgé̄ma hezac. ¹⁶ Nuac liliñgé̄ma hama welen̄ qēqe icga ni meseli né̄mma guac welen̄ qēqe embacgawac naña ni imi humuc igucnec metecgé̄ né̄na. ¹⁷ Ewa hiagawac asé̄ kiwiya imi mewininina hé̄mba. Imuhuc wañ né̄na hazéc̄ wañ né̄nzu imi eneñ gamugina nimmu. Yawe gi imi mé̄ra né̄mma mebélac̄gé̄ né̄janzan̄.

87

Zioniguc tacyac wawaña imi sé̄gisé̄giyaguc

¹ (Korawac sac taséhé̄ra ionac legic zé̄ra.) Iné̄ñ baec boña té̄ré̄yaiguc tacyac wañanzac. ² Yawené̄ñ Yakoboac tacyacac buña tosara onogicma Zionac nagu imuac

siña niñanzac. ³ Anutuac ama areña yanda, guac zé̄ma edamugaguc zé̄anzu. (Ohec)

⁴ Ni niñné̄janzu ionac sugcnaiguc Rahab* zé̄ma Babilon hezaoc zé̄mañ. Filisitia, Turo zé̄ma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hic̄ñihic̄ñiya zé̄é̄nc̄mimañ.

⁵ Eñeña miñina eñeyaoc Zion imi meycgémac imuac niñac Zionac yomuhuc zé̄mu; Ic yomi me imi imuacnec hic̄ñi hic̄ñiya. ⁶ Yawené̄ñ ic embac qacgina oma zan̄gé̄gina olomma ic yomi acguc imuacnec zé̄mac. (Ohec)

⁷ Legic hé̄ima hirianzu imi eneñ yomuhuc zé̄mu; Doku kiwana imi moczoñ guac muru hezac.

88

Qeri mamaiguc mé̄ra mimiawac zé̄welerec.

¹ (Legic galeñawac; Korawac sac taséhé̄ra ionac legic zé̄ra, Kuñaguc.) Yawe, nuac aṅgé̄ñ titiac Anutu, ni siñi kaiwe wésé̄gaiguc guru hé̄hélianzua. ² Nuac zé̄welecnané̄ñ guac wésé̄gaiguc é̄ré̄mac niñ wanzua. Guru hé̄héliwa gezac qema niñné̄na.

³ Kekec uñana imi yé̄wériné̄ñ sé̄cgé̄ né̄ñu, kekecna imi humucac dé̄ciguc hezac. ⁴ Nuac niñgic ic kic suañiguc hiñgac hiñgarawac tanec kuc mama wanzac. ⁵ Ni imi humuc ic ionac sugcnaiguc giliné̄né̄ña éséc̄nec. Nuhumugic kic suañ qeriaiguc heheya éséc̄nec. Humuc ic imi guac mé̄ra igucnec elicgé̄ é̄né̄cmimia, imuac niñac gi imi ionac mé̄nda niñqeli é̄né̄cmianzan̄.

⁶ Gi imi ni baec sé̄sé̄ñ horua dumuc sira tunumañiguc nopocnec. ⁷ Guac qeri biricgané̄ñ ni ré̄wé̄rianec helanzi né̄nzac. Doku temboñgané̄ñ nuagicken̄ nuagicha wañ né̄nzan̄. ⁸ Ni niñné̄janzu imi moczoñ é̄né̄zé̄na lakec kendac̄gic. Wainé̄ña kekecnawac niñgic qaorac qe-qeya wanzac. Ni imi nagu hé̄inéné̄ña wañu, né̄ñgac̄ma kemmañac séc qahac wanzac. ⁹ Niñ yé̄wérīma kecha kicna mugu mizac.

* 87:4: Izipteac qara mēñ. Qac yomi yañ kuneñ yanda kondun̄jiguc kekecna imuac qara.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélíma kecma méra éréhécna meyacma kecanzua. ¹⁰ Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicgia wañ énécmína hia hémmu? Uñaginanén yacma gi hia mepési gémmu me? ¹¹ Guac goi héihéiga imi kic suañ qeriaiguc, wañu guac haka héla imi humuc ic ionac sugginaiguc hia zéau énécmímia wammac me? ¹² Tunumañ qeriaiguc guac haka welic welicgia, wañu baec eluñ unuunuyaiguc guac haka solaña imi hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli génzua. Siñunec nuac zéwelecnanén guac muru érémac. ¹⁴ Yawe némac niñac nuac qeri uñana imi waizañ? Némac niñac guac kic tanecga musañgé nénzañ? ¹⁵ Ni komocna igucnec yéwéri mihicñima hakecma deguc humucac déciguc kecza. Bac yandi yandi mihicñi nérna niñkinzérna imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnén hoturu nénzac. Guac nimba zénén hirihirinanén bacna mésénzac. ¹⁷ Haka imuhucya imuhucyanén doku ésécnec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu nénzu. ¹⁸ Geñ imi ala sorochécna nuac murunec elicgé énécmína lakec kendaczu. Tunumañnéñ nuac ala sorochécna ésécnec niguc qéqéhérén kecanzac.

89

Sésépac ac Anutunén Dawidiguc memeya.

¹ (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héihéiya imi nalé tetecgia qahac legic héigémmañ. Guac haka héla imi kuananén énézéwa hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. ² Ni yomuhuc zéau énécmímañ; Goi héihéiga hémbénaña seligima nañanzac. Hakaga héla imi kurumeniguc kumuna seligima nañanzac.

³ Wañu geñ yomuhuc zénec; Ni nuac gésimímia i guc sisipac ac memañ. Welenqege icna Dawidiac sipacgéma yomuhuc zéyi; ⁴ Neñ qelihécga meseli énécmímia guac ic kewu tatacga

edamuyaguc imi kumuwa hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. (Ohec)

⁵ Yawe guac haka welic welicgia imi kurumené enéñ mepésimu. Wañu hakaga héla imi météré énécmímia ienéñ kurumenjac hénaorin sugginaiguc mepésimu.

⁶ Sawaiguc mérénén Yaweac séc wammac? Uña kucginaguc ionac sugginaiguc mérénén Yaweac séc wammac?

⁷ Anutunén kurumenjac météré ic ionac azoazoroiguc eeyaguc yanda wañu lelecgé mimia moczoñ onogicma bac yandi yandi wammiwiñac hezac.

⁸ Yawe, kurumenjac téngin ic tausenja tausenja ionac Anutu, mérénén gi éséc kuhaguc wammac? Haka hélanén lelecgé gémma hezac.

⁹ Geñ mia kondun temboñaguc galengéanzañ. Temboñ yaru geñ zéna nén qeanzac.

¹⁰ Gi Rahab* imi qegic bec humuma hayec ésécnec efefianec qésérnec. Hazéchécga imi méragawac kuhanén héndén énécmíne.

¹¹ Kurumené imi guac, baec imi acguc guac. Baec kurumené zéma imuac qeriaiguc iwawai sécgéma hezac imi moczoñ geñ zéna hicñidarec.

¹² Baec wañgoña Not zéma Saut imi geñ zéna hicñiyec. Saut baec boña Taboro zéma Not baec boña Helmon imi qacgawac niñac ségiségi wanzaoc.

¹³ Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, wañu méra héiga imi enéña.

¹⁴ Hakaga solaña zéma zégésigésiga solañanén tatacga edamuyaguc imuac qambaña wanzac. Goi héihéiga hémbénaña zéma hakaga héla iminén wéségaiguc heanzac.

¹⁵ O, Yawe hériañ héigémma imuac hénia nintegicanzu imi enéñ ségiségi ginaguc. Ienéñ imi kic tanecga asahaiguc keñha wanzu.

¹⁶ Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Wañu imi enéñ imi hakaga solaña niñac meyac énécmímia wanzac.

¹⁷ Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzañ imuac niñac imuhuc wañanzu. Ilicninanén† ewa hiaga niñac yandima enanzac.

¹⁸ Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téréya minjina iwac buña wanzac.

* **89:10:** Izipteac qara mén imi kondun yan yanda méjac waséya mema Rahap zéanzu. † **89:17:** Ic kewugina kuha iwac niñac zézéya.

19 Becnec qeri uŋawac haka mén hicŋi énécmiyu héngic imuacnec météré ichécga yomuhuc énézénec; Ni méra énécmiawac kuha ic kawali ménac mima i ic embachéra ionac suginaiguc meyacba eŋec. 20 Ni welen qeŋe icna Dawidi mihicŋima haléc téréya qocgémiyi. 21 Mérananéŋ iguc zéŋgé toroya qahac hemac. Huananéŋ meseli mimac.

22 Ic imi hazécya ménénéŋ mén eŋeya méra bawaguc opocmacac séc qahac. Ic biria ménénéŋ mén helanzi mimacac séc qahac. 23 Ni wésiaiguc hazéchéra mebiri énécmima hazéchéra unudacmaŋ. 24 Hakana héla zéma goi héihéinanénéŋ i guc momacnec hemac. Qacnawac niŋac ilihanénéŋ yandimac. 25 Ni méria meyacba konduŋ qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac. 26 Imuhuc wammiwa inénéŋ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac maŋgocna, nuac Anutu, aŋgénéŋ titiac zamanziŋna.

27 Ni imi i méréc meracna kumuwa inénéŋ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac. 28 Iwac niŋ wamma goi héihéi wammima kecmaŋ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseliŋiwa hekecmac.

29 Waŋu qelihéra waŋ énécmiwa hémbénaŋa hicŋisai wamma kecmu. Waŋu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumeŋa kurumeŋanéŋ nalé horua heanzac ésécnec horua hemac. 30 Qelihéra ieneŋ héna acna waima zézé seli acnawac séc niŋtoho ménda wamma 31 héna acna mesohoma zézé seli acna ménda niŋtoho wammuiguc imi 32 qarucnanénéŋ kápésic ginawac unumindiŋi énécmima hihilocnéŋ haka biriagina unumindiŋi énécmimaŋ. 33 Waŋu kileŋ goi héihéina moczoŋ ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimaŋ.

34 Sisipac acna ménda auma ac kuananéŋ zéhicŋiyi imi ménda melemmaŋ. 35 Hakana téréyanénéŋ hatac momacguc zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimaŋ. 36 Qelihéra imi eneŋ hémbénaŋa hicŋisai wamma kecmu. Ic kewu tatacyanénéŋ kaiwe

ésécnec wésénaiguc nalé tetecgia qahac hema kecmac. 37 Waŋu sawawac héipuc ic‡ qekeŋ qehaya qahac nanaŋa maso ésécnec hémbénaŋa seligima nammac. (Ohec)

38 Néŋ gi kileŋ halécnénéŋ météré mimia imi qeri biric kuneŋ yanda wamma zésure wammima héjara menec. 39 Welen qeŋe icgawac sisipac ac imuac mézéga tiyu ic kewu opocya imi baeciguc gilina qaurac qezac. 40 Waŋu deminŋa imi hézénéŋ gédacma neuŋ kiropo selia imi mebiridaczaŋ. 41 Imuac héna keŋkeŋ haha waŋanzu imi eneŋ kisikiyoŋ qemigic ama lelec lelec ieneŋ imi isocfagociguc opocanzu.

42 Geŋ imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyac énécmima eŋu hazéc eneŋ moczoŋ ségiségi wanzu. 43 Waŋu iwac souya mebirina zéra qahac waŋu yaréiguc kemmacac séc qahac wanzac. 44 Edamuya auna tecgéyu ic kewu tatacya imi meleŋna baeciguc mazac. 45 Iwac sac qeli naléya imi meducŋima gamunénéŋ qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

46 Yawe nalé dahecac séc me? Geŋgaoc hémbénaŋa musaŋgé amuwésémaŋ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaŋa téma zeanzac ésécnec waŋ némbésémaŋ? 47 Yei naléna hotoŋa dac wanzac imi niŋqeliwésémaŋ. Gi imi baec ic moczoŋ mihicŋi énécmima imuhuc wai énécmima kekecgina yei gorosoŋa ésécnec wanzac. 48 Mérenénéŋ kecma humuc ménda mihicŋima hémma eŋeya qeri uŋaya humucac kuha igucnec hia metecgé amumac? (Ohec)

49 Miŋ Kewu hakaga héla iminéŋ Dawidi sisipac ac wamminec. Waŋu imuac goi héihéi becnec heaŋec imi dimuaru keŋ saŋgizac? 50 Welen qeŋe ichécga zébiri qébiri wammianzu imi niŋqelina, kucginaguc hicŋi saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéŋ nuac wésénaiguc hezac. 51 Yawe zébiri qébiri imi mia hazéc hécganéŋ guac halécnénéŋ météré wammimia inénéŋ tima keŋec héna imuac mia zébiri qébiri wammizu.

‡ 89:37: Maso imi tunumaŋ qeriaiguc ninicanzac imuac niŋac héipuc ic zézac.

⁵² Yawe, hémbénaŋa mepésimini, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 4

90

(Legic 90–106)

Kekec hémbénaŋa imi Anutuac muru hezac.

¹ (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miŋ Kewu, guac niŋni gi imi hicŋisaiya hicŋisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuŋ wanzaŋ. ² Baec boŋa ménda hicŋigicnec, baec kurumeŋ ménda zéna hicŋiyunec hémbénaŋa igucnec hémbénaŋa gi imi Anutu kecanzaŋ.

³ Geŋ zéna ic embac eneŋ liliŋgéma seitotoŋ waŋanzu. Geŋ mia baec ic ini liliŋgéma kemmu zénecc. ⁴ Kicgaiguc yawuŋ tausenŋa imi oraŋ ésécnec hotoŋa waŋu siŋi bakia tanec wanzaŋ.

⁵ Geŋ mia doku qaŋ ésécnec luma usuŋénécmima keŋanzaŋ. Ieneŋ imi gau héhéŋ ésécnec, zariŋ siŋunec zuria qeanzaŋ ésécnec wanzaŋ. ⁶ Zariŋ imi siŋunec zuria qema heyu kaiwenéŋ qeyu mariyaiguc sélécgéanzaŋ. ⁷ Nini imi guac qeri gericnéŋ nonoyu zema qahac wanzaŋ. Waŋu guac qeri gericnéŋ hoturu nénécmizac. ⁸ Geŋ mia késpedesicnina wéségaiguc haima, hakanina biria saŋa imi kic tanecgawac asahaiguc haianzaŋ.

⁹ Nalénina moczoŋ imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac waŋanzaŋ. Kekecnina howianéŋ wésénina ésécnec tecgéanzaŋ. ¹⁰ Yawuŋnina imi 70, waŋu tosara kucŋinaguc imi 80 wanzaŋ. Waŋu imuac surucya imi bisi qatéŋ zéma zésiac. Waŋu imi focdac keŋu nini putitima keŋ humuanziŋ. ¹¹ Mérénéŋ qeri gericgawac kuha hia niŋtegicmac? Mérénéŋ héniaga séha niŋtegicma bac yandi yandi wammac? ¹² Ku nénécmina nalénina hia olomma niŋtegic qinŋtegic ewa qerininanéŋ doŋgéma kecbiŋ.

¹³ Yawe, némac naléiguc hawésémaŋ? Focdac liliŋgéma hana. Welenŋeŋeŋe ichécga goi héihéi waŋ nénécmina. ¹⁴ Siŋunec guac goi héihéiganéŋ meséccgé nénécmina kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbiŋ. ¹⁵ Yéwéri

mihicŋi nénécminec imuac naléya moczoŋ zéma qeri biric waŋ nénécminec imuac yawuŋ moczoŋ toroqema imuac séc zézé ségiségi mihicŋi nénécmiwésémaŋ. ¹⁶ Wawaŋ memega welenŋ qeŋe ichécga ionac muru mewinini énécmima guac edamuga imi qelihécgina ionac muru mewinini énécmina. ¹⁷ Miŋ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neŋaŋ muru haina mayu. Méraninanéŋ wamma meanziŋ imi meseligina nammac. O, méraninanéŋ wamma meanziŋ imi meseligina nammac.

91

Anutunéŋ saiwa wammimac zéma ninzéŋgéyec.

¹ Eŋeŋa miŋinanéŋ hoturumiya saŋgima kecanzac imi wandac wandac miŋinawac amiaiguc kecmac. ² Ni Yaweac yomuhuc zéanzaŋ; Inéŋ saŋgi saŋgina, zéma neuŋ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima naŋanzaŋ.

³ Imuac mia inéŋ nei késakésa ic ionac ufic igucnec zéma yaŋhafi warihaguc humumia imuacnec metecgé gémmac. ⁴ Inéŋ gi kuruc neŋgocya ésécnec qeŋgaŋ zucyanéŋ hoturugéŋu qeŋgaŋa bawaiŋuc kemma saŋgiwésémaŋ. Imuhucyanec iwac haka héla iminéŋ saiwaga zéma asamaŋga ésécnec hézicgé gémmac.

⁵ Gi imi siŋiyawac zéra imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakonŋ muigic hahaya imuac zénéŋ hirihiri ménda wambésémaŋ. ⁶ Yaŋhafi wariha tunumaŋiguc hahaya zéma kisi kiyonŋ kaiweiguc hicŋi hicŋiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambésémaŋ.

⁷ Tausenŋ me 10 tausenŋnéŋ wésé andégaiguc mama humuwu, néŋ gi imi saec imuhucyanéŋ ménda hosucgé gémmac. ⁸ Gi imi kaiŋiliwenŋ ic ieneŋ bakia megic kicganéŋ inicbésémaŋ. ⁹ Gi imi Yawe aŋgétina saŋgi saŋgigawac buŋa wanzaŋ. Eŋeŋa miŋina aŋgétina tacyacgawac ama ocmuŋa wanzaŋ. ¹⁰ Imuac niŋac zérabéra guac muru ménda haréma yaŋ hafinéŋ ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

11 Inéj guac wamma kua meme uñahéra énézéyu héná kenkeñ haha wañanzañ imuaru galeñgé gémmu. 12 Ienej méraginanéj gépésigic hénaga imi hocnéj ménda héimac. 13 Gi imi laion zéma qaté mokoleñ tidacgéwésémañ. laion sacqeli zéma mokoleñ hénaga bawaiguc tidacgé énécmiwésémañ.

14 Anutunéj yomuhuc zézac; Inéj goina héianzac imuac añgéña timañ. Inéj qacna niñnéñanzac imuac i meyacmimañ. 15 Inéj zéwelecnéñu acya melenj mimañ. Zérabéra naléiguc i guc momacnec kecma metecgé mima méra miwa eebipiyaguc wammac. 16 Yawuñ mehorugiwa niñu sécgémac. Wañu añgéñ titiac ai ézéwa hémmac.

92

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

1 (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Eñeña miñina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelonj legiciguc héigéngéña imi hiabia. 2 Siñunec goi héihéiga zéauma siñiyaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia. 3 Gita kulele zéma wañgoñ qema mepési géngéña imi hiabia soroc. 4 Yawe, wawañ memeganéj ségiségi mihicñi nénzañ. Ni méragawac haka silic niñac ewana meyacma mepési génzua.

5 Yawe, wawañ memega imi yei kunej yanda. Guac niñiñga imi yei kunej yanda wanzac. 6 Ic diwi qiwiliña imi ménda niñasarianzac. Ic sicsaocya imi ménda niñtegicanzac. 7 Ic biria imi qézézac ésécnec saigic. Kaižiliweñ ic enej kindindiñ ginaguc wanzu, néj kecma hémbéñaña birima qahac wandacmu. 8 Yawe, gi imi hémbéñaña eñeña miñina wanzañ. 9 Niñzañ? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ienej kileñ biridacmu. Képésic meme ic imi héndéj qéndéj wañ énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zézua.

10 Wañu geñ imi ilicna haséj burumakao ésécnec meyac néñanzañ.

Haléc hiabia orucnaiguc qocgé nénzañ.* 11 Hazéchécna haka biriawac bakia megic kicnanéj inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zégic gezacnanéj niñanza.

12 Ic solaña imi yéménzéc ic ésécnec lonjo biacbiac wamma Lebanonac sida ic ésécnec yandimu. 13 Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic lonjo biacbiac wamma nanzu. 14 Wañu ic yanda wammaguc kileñ héla haianza. Dokugina ménda zicgéyu téngiñ téngiñ wañanza. 15 Yawe hakaga dindiña imi mewininina. Yawe imi nuac zamanziñ. Iwaru imi késpedesic ménj ménda hezac.

93

Anutuac héngaleñ ai imi edamuyaguc.

1 Yawenéj héngaleñ wamma eñeyaoc héngaleñ aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanéj séwi usuya zéma rikuña héiamuzac. Imuac baec kurumeñ kumuyu qekeñ qehaya qahac seligima nammac. 2 Gi imi nalé hémbéñaña igucnec kecneac keczañ. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

3 Yawe doku yandanéj luma yaczac. Doku yandanéj luma hétéña meyaczac. Doku yandanéj luma géréréc mericzac. 4 Ou eñeña tacanzañ, Yawe guac kucga imi doku qara zéma konduj temboñ yanda ogicma kunej yanda wanzac. 5 Yawe, ackuazécga imi héla téngéj. Téréyaganéj amaga mezericna sécya wañu hémbéñaña hema kecmac.

94

Anutunéj ic solaña ionac hazéc hécgina bakia melenj énécmimac.

1 Yawe, tasé kuku miñina Anutu, bakia melenmelenj miñina Anutu, geñ asac mararañ qetawaliwésémañ. 2 Yacna, baec yandawac zégésigési miñina gi. Yacma séwi eñeñ ic tasé ku énécmina. 3 Yawe, ic biria enej nalé dahecac séc hériañ haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

* 92:10: Halécnéj météré mima kuc buña qemima Israelac ic kewu kumu mimiawac zézéya.

⁴ Ienen séwi enen wamma zébiri qébiri wananzu. Biria meme ienen moczon séwi enen wamma keczu. ⁵ Yawe, ienen ic embachéca qézéngé unuma guac buña imi helanzi énécmianzu. ⁶ Embac malé zéma, ic kian unuhumuma, gupañ merac unuhumuanzu. ⁷ Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniña qahac.

⁸ Ic embac sugcinaiguc ic qelana keczu ini qeriginanén ninjic. Niniñgina qahac ini, némac naléiguc ninjetic qinjetic ginaguc wammu? ⁹ Gezacnina meyacgé nénécmiyec inén acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inén hakanina hia ménda hémmac me? ¹⁰ Baera baera bakia meénécmima ic paken ac ku nénécmianzac inén niniña qahac zéma ninzu me? ¹¹ Yawenén ic onac niniñgina nindaczac. Niniñgina imi gorosona wanzac imi nindaczac.

¹² Yawe, gi zéqindiñi mianzan ic imi zézé ségiséiyaguc. Héna acganén paken ac wammianzan ic imi ségiséiyaguc. ¹³ Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec sésén éséénécmimia wammac. ¹⁴ Yawenén ic embachéra ménda wai énécmianzac. Wanu eneya buña héñacgina ménda meanzac. ¹⁵ Zégésigési imi haka solanaguc lilingéma hamac. Hayu ewa qerigina solanac kecanzu imi enen moczon qeriginanén méndacmimu.

¹⁶ Mérénén nuac niñ yacma biria meme ic unumac? ¹⁷ Yawenén ménda méra némbacnec kecec unananén bec humuma nén qema kecbacnec. ¹⁸ Yawe, hénana tisuracgéyi nalé imuaru goi héihéiganén ni népésinec. ¹⁹ Qerinaiguc niniñ sasala hicñinéñu guac mebélac qebélac ainén kecec unanaguc ségiségi mihicñi néñanzañ. ²⁰ Héna aciguc koroma haka biria wananzac gésigési ic kiwa biria imuhucyanén dimuhuc giguc ala kecec wammac? ²¹ Ienen tocgéma ic solanawac kececya qewiñ zé wamma ic késpedesica qahac imi késpedesiraguc zéma zétecgéma sac naecmianzu.

²² Yawe imi neun kiropo selia baec boñaguc nanaña. Nuac Anutu imi

zamanziñ selia, réwéri igucnec néñgacma imuaru sanjianziñ. ²³ Késpedesicgina melen énécmina ionac muru lilingéma kemmac. Haka biriagina niñac mebiri énécmina qahac wandacmu. Yawe Anutunanén mebiri énécmimac.

95

Mepésimima niñtoho wammiwiñ zé nunuruzac.

¹ Hagic nini Yawe legic héimima, neñan angén titiac zamanziñ ségiségi wamma legic héimiwiñ. ² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kunen yanda, anutu moczon ionac qacginaiguc eneña keczac. ⁴ Baec hiñgac hiñgara imi mériaiguc hezac. Baec boña eneña acguc iwac buña wanzac. ⁵ Konduñ imi iwac, inén zéyu hicñiyec. Wanu baec acguc mérianén meyec.

⁶ Hagic nini sicgéma mepésimima, kecec-nina mihicñi nénécmiyec Yawe iwac muru simiñ héimiwiñ. ⁷ I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tuña mériaiguc ono onopora.

Ini nalé yomuaru ewaya nimbiñ zé wanuiguc imi; ⁸ Meriba zéma baec kérékérasia Masa imuac nalé ésécnec ewa qerigina seliseli ménda wammu. ⁹ Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawan memena imi héngic. ¹⁰ Ni yawuñ 40 séc hicñisai imuac niñyéwécnaguc wamma zéyi; Ienen imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac héna imi ménda ninzu. ¹¹ Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ienen nuac tac hiahiaaruiguc harémuac séc qahac.

96

Zégési nénécmiman zé hahaya Anutu i mepésimini.

¹ Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic. ² Yawe legic héimima qara mepési migic.

Angén titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic. ³ Edamuya imi baera baera ionac. Wanu kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau

énécmigic. ⁴ Yawe imi kunen yanda, imuac niñac hélacnec mepésimimu. Anutu tosara moczoñ onogicma eeya héimimu. ⁵ Anutu baera baera keczu imi moczoñ enomia. Tosara qahac, nēñ Yawe inēñ mia kurumeñ zéyu hicñiyec imuac mia imuhuc zézua. ⁶ Eeya enēña zéma ic kewuac qarucnēñ iwaru hezac. Kuha zéma héñsorocyanēñ iwac ocmuñ téréyaiguc hezac.

⁷ Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic. ⁸ Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. ⁹ Héñsorocya* zéma téréya niñac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénēñ hirihiri wammu.

¹⁰ Baera baera sugginaiguc ini yomuhuc zému; Yawenēñ héngalen wanzac imuac baec momac yandanēñ seligima qeken qeha ménda wammu. Inēñ ic embac momac yanda hénia ac hezac séc dindiñanec zégési énécmimac.

¹¹ Kurumeñ imi ségiségi wañu baec imi zézé ségiségi wañu kondun zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hériañ haimimu. ¹² Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoñ ségiségi wammu. Imuhuc wañgic zuniguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu. ¹³ Inēñ hamac. Baec zégési énécmimañ zé hamac. Inēñ solañanēñ baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, nēñ hélacnec ic embachéra zégési énécmimac.

97

Anutuac héngalen ai imuac edamuya.

¹ Yawenēñ héngalen wañ énécmimac. Imuac baecnēñ ségiségi wañu konduniguc baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. ² Hosusu zéma tunumañnēñ lelecgémizac. Haka solaña zéma zégésigési solaña iminēñ ic kewu tatacyawac qambaña wanzac. ³ Geric bélañanēñ wésia

igucnec hicñima hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. ⁴ Iwac piliticnēñ baec séc ken qetagaliyu baecnēñ hémma zénēña hirizac. ⁵ Baec boñaya boñaya iminēñ Yawe baec yanda miñina iwac wésiaiguc kufañ ésécnec pépélima mazac.

⁶ Kurumeñnēñ iwac solañ dindiña zéauyu ic embac moczoñ edamuya héñanzu. ⁷ Anutu méraginaneñ seima memeya welen qemima iwawai enomia niñac séwi enēñ wañanzu imi enēñ moczoñ gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

⁸ Yawe guac zégésigési imi Zionac hénarioñ enēñ nimma ségiségi wanzu. Yudawac ama arenja kunen kunen séc* ienenēñ imuac wamma zézé ségiségi wanzu. ⁹ Yawe gi imi baec séc enēña keczañ. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczañ.

¹⁰ Yawe siñniñ wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Inēñ hénarioñ héra galengé énécmima ic biria ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. ¹¹ Ic solaña onac asac mararañ zilaloña qesa énécmima qerigina dindiña kecanzu ionac ségiségiac gocmia qesa énécmianzac. ¹² Ic solaña ini Yaweac niñac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

98

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

¹ (Legic zéra.) Yawenēñ haka welic welicgia wañec imuac niñac legic qelianēñ mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanēñ onogicma kawali wañec. ² Yawenēñ añgēñ titi ai imi énézéyu héngic. Wañu iwac solañ dindiña imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec. ³ Inēñ goi héihéiya zéma haka héra imi Israel hénia géséhéra ionac niñac wamma sisipac acya niñqelima imuhuc wañec. Wañu baec zécgéria séc Anutuac añgēñ titi ai imi héñdacgic.

⁴ Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétēñ héimigic. Ewagina meyacma ségiségi wamma legic héima mepési migic. ⁵ Gitanēñ Yawe mepésigic. Gita zéma

* **96:9:** Ic kewunēñ zuri zambayaguc nañu héñsoroc wammiangic ésécnec. * **97:6:** Rom 1:20 * **97:8:** Hebraio aciguc; bérachéra.

ewaginanéj mepési migic. ⁶ Tomuñ mimisuleac hétéjanéj ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hériañ haimu.

⁷ Konduñ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi zéma baec zéma imuaru tacyac wañanzu imi moczoñ hériañ haimimu.

⁸ Yaweac wésiaiguc dokunéj luma méra qeçe wañgic baec boñanéj momacnec ségiségi wamma legic héimigic. ⁹ Inéj mia baec zégési énécmimañ zé hamac. Inéj solañ dindiñayanéj baec zégési énécmima, keñkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Héna imuac niñac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

99

Anutuac héna téréya imuac wamma mepésimigic.

¹ Yawenéj héngalen wañ énécmizac, ic embac momac yanda zénéj hirihiri wañgic. Yawenéj Kerubim kua meme uña qacginaiguc taczac. Baecnéj hiriyu.

² Yawenéj Zioniguc kunej keczac. Icembac héna héna ionac qacginaiguc meyac mimiawac keczac. ³ Énézéna ienej qacga yanda welic welicgia imi mepésimu. Inéj téréya wanzac! ⁴ Ic kewunina imi kuhaguc. Inéj zégésigési dindiñawac siña niñanzac. Inéj haka keñkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac sugginaiguc héna aciguc nanañ seli zéma haka solaña kumuyec. ⁵ Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac hénaiguc mepésimu. Inéj téréya wanzac.

⁶ Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, wañu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanéj ewagina moczoñnec Yawe zéwelecmigic acgina niñénécmiyec. ⁷ Yawenéj hosusu tandéyaiguc namma ionac énézéyu héna ac zéma zézé seli ac imi niñtoho wañgic.

⁸ Yawe, Anutunina, gi imi acgina niñénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melenj énécminec, néj gi imi késpedes waiwaiac Anutu keczañ. ⁹ Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boña téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu niñac unuruyec.

100

¹ (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe onhériañ haimigic. ² Ségiségi wamma Yawe welenj qemima legic héima iwac wésiaiguc kereñgic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niñasarigic. Inéj zéyu nini hicñjima keczñ. Wañu nini imi iwac buña. Iwac ic embachéra zéma rama inéj ninicgaleñ wañ nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma sañgulañaguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu. ⁵ Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbénaña imi nalé tetcgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicñjsaiya hicñjsaiya ionac muru hema emma kecmac.

101

Ic kewu zéma sisipac acya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiga zéma zégési gésigawac legic héimañ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi wañgemmañ.

² Ni héna solañawac ewama kecmañ. Néma naléiguc nuac hanémbésémañ? Ni amanaiguc ewa solañanec hakana wamma kecmañ.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema keczanzu ionac mézétiti wamma kecha haka iminéj ménda qéqéhéréj wañnémmac. ⁴ Ewa qerigina qariñ qariñgia ienej nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héjara mema kecmañ.

⁵ Méñnéj méñ alahéra sasañgiaiguc zébiri qébiri wañ énécmianzac imi mebiru énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi enej imi bisiqatéj ménda wañ énécmimañ.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicñj énécmima énézéwa niguc momacnec kecmu. Héna solaña tima keñanzu imi kumu énécmiwa welenj qenémmu.

⁷ Ikoc ic imi méñnéj méñ amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi enej

kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu. ⁸ Siñunec séc ni baec yomuaru ic biria moczoñ mebirí énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ieneñ Miñ Kewuac ama areña yandaiguc qahac wandacmu.

102

Méra mimac niñac zéwelecma Ic kewu hémbénaña ézéyec.

¹ (Yéwéri mihicñima ewa biric wamma niñyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecwelecna niñnéna. Waina guru héhéliwa qaqañanéñ guac muru haréyu. ² Helanži nénéñawac kecba nalé imuaru kic tanecga ménda musañgé némbésémañ. Guru héhélimañ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melené némbésémañ.

³ Kekecnawac naléya imi hofac ésécnec emma sohoanzac. Sicnanéñ geric lokora ésécnec zeanzac. ⁴ Ni eluñ nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec kékérasiawac qézézac ésécnec zicgézac. ⁵ Zésilacna niñac séwinanéñ sicnaiguc qékétazac. ⁶ Ni imi baec kéra kérasiawac guae nei ésécnec, baec kisiaiguc kouterañ nei ésécnec wanzua. ⁷ Siñiiguc kic qeli kecba ama bauyaiguc maulalac nei ésécnec wanzua.

⁸ Hazéchécna eneñ kaiwe herec zébirí qébirí wañ némma meeqesac memaqesac wañ némma sésécac wammac niñac qacna imi saeciguc haianzu. ⁹ Sigic* newa nenena ésécnec wañu doku newa kic masina mayu momacnec neanzua. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric niñac imuhuc wanzua. Gi ni népési yacmaguc duña gilina nuanzac. ¹¹ Naléna imi tecgémañ zé mariawac amia ésécnec melemma mazac. Qézézac ésécnec zañgéma kenzua.

¹² Néñ Yawe gi imi hémbénaña kecanzañ. Qacga imi niñqeligic hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. ¹³ (13a) Deguc imi Zion wéséniniñ wañmimiawac naléya. Nalé niñna hezac imi ducñizac. ¹⁴ Wañu welen qeqe ichécga nini Zionac hoc banjec

niñac ségiségi wanzñ. Wañu imuac seitotoñadac imuhucya acguc siña nim-mianziñ. (13b) Imuac niñac geñ yacma Zion ewa hia wammiwésémañ.

¹⁵ Baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhéra ieneñ edamugawac eeya héimu. ¹⁶ Yawenéñ Zion miyacgéma eneña edamuya qeriaiguc wininiyu imuhuc wammu. ¹⁷ Yawenéñ maqeqeya inic sosoli wañ énécmima zéwelecgina mematiti ménda wañu imuhuc wammu.

¹⁸ Haka imi bianac hicñisai ionac ogic heyu ic embac bianac hicñimu imi eneñ Yawe mepési mimu. ¹⁹⁻²² (21) Wañu hésa ic ionac zésilacgina nimma humucac buña qeénécmimia hulac énécmiyu. (22) Ic embac hénia hénia zéma héngalen ama areña yanda Yawe mepésimiwiñ zé tocgému nalé imuaru, (21) Yaweac qara imi Zioniguc, wañu qac buñaya imi Yerusalemiguc zéau énécmimu niñac (19) Yawenéñ ocmuñ téréya eneña imuaru kic hiyu mayu nini-canzac. Inéñ kurumeñ igucnec baec héngalen wañanzac.

²³ Inéñ kekec hénanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotoñiyec. ²⁴ Wañu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kembangan ménda nuagicna. Guac yawuñga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵ Geñ mia becnecc baec qambaña hainec. Kurumeñ acguc méraganéñ mihicñinecc. ²⁶ Baec kurumeñ imi hia qahac wammac, néñ gi imi hémbénaña kecanzañ. Iwawai imuhucya imi séwi usu ésécnec méiméiya wamma tegi-canzac. Wañu séwi usu ésécnec hainetec wañanzañ. ²⁷ Gi imi ménda melemma imuhucyanec kecanzañ. Yawuñga imi tectecgia qahac. ²⁸ Welen qeqehécga ionac qelihécgina imi nalé séc kecmu. Qelihécgina imi wéségaiguc seligima nammu.

103

Anutuac hiyawac niñac ewa hia ac wammiyec.

* **102:9:** Ewa biric mihicñima sigic naecangic.

1 (Dawidiac legic zéra.) Kecec uņana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya ini moczoņ qara téreya zéhiaru migic. 2 Kecec uņana, Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac buņa iwarunec hahaya moczoņ imuac eluņ ménda gumac.

3 Inéņ kápésicga moczoņ augémma yaņhafiga moczoņ mehiaruma 4 kekecga imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé niniņanéņ ic kewu opoc héigémmac. 5 Waņu iwawai hiabianéņ ewa siņa mesécgé gémmac. Waņu séwigawac sac qeli imi meqeligéņu kunta nei ésécnec kucgaguc wambésémaņ.

6 Yawenéņ haka solaņa wamma mema helanzi énécmimia ionac niņac wamma hazéc hécgina hena acac séhaiguc zétecgé énécmianzac. 7 Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, waņu wawaņ memeya imi Israel qelihéra énézéyu niņgic.

8 Yawe imi wésé niniņ waņ énécmima ewa hia waņ énécmima qeri biric focdac ménda niņénécmima goi héihéi kuaya qeņeya waņ énécmianzac. 9 Inéņ kápésicninawac nalé séc tualefic ac ménda waņanzac. Waņu qeri biric nalé horua ménda doņgéanzac. 10 Kápésic ninawac séc ménda meleņ nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda meleņ nénécmianzac.

11 Hénia imi yomuhuc; Kurumeņnéņ baec igucnec ou eņeņa hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kuneņ yanda he énécmianzac. 12 Baec waņgoņa Is néņ Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inéņ ac qeņe wawaņanina imi qetecgéyu lakec keņec.

13 Maņgocnéņ nambérac héra ionac wésé niniņ waņ énécmianzac ésécnec, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé niniņ waņ énécmianzac. 14 Inéņ séwininawac hénia nimma, nini imi seito-toņ wanziņ imi niņqelima imuhuc waņ nénécmianzac. 15 Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariņ zuria ésécnec. 16 Imuhucya imi luhuc geriwagucnéņ qacginaiguc qeyu qahac waņu, baec kisianéņ zariņa hocanzac.

17 Néņ Yaweac goi héihéianéņ eeya héimianzu ionac hémbénaņaguc hémbénaņa hema emma kecmac. Solaņ dindiņaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. 18 Imi mia sisipac acya niņtoho wamma hena acya niņqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc waņ énécmianzac.

19 Yawenéņ ic kewu tatacya kurumeņiguc meyacgéma, héngaleņ kuhanéņ kecec momac yanda galeņgé énécmianzac. 20 Kucginaguc wamma Yaweac ackuazéc meselima, ac ewaya niņtohoanzu kua meme uņa ini Yawe zéhiaru migic. 21 Yawe weleņ qemima iwac ewa siņ wamma meanzu kua meme uņa ini Yawe zéhiaru migic. 22 Yawenéņ zéhicņi énécmiyu baec imuaru me imuaru inéņ héngaleņ waņanzac séc kecnazu ini moczoņ Yawe zéhiaru migic. Kecec uņana Yawe zéhiaru mina.

104

Baec kurumeņ miņina Anutunéņ héngaleņ waņ nénécmianzac.

1 Kecec uņana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kuneņ yanda, eega eņeņa zéma edamuga imi maleku ésécnec héima kecanzaņ. 2 Inéņ asac mararaņa imi séwi usu ésécnec héima, kurumeņ imi sel hali ésécnec hérétéņ haiyu hezac. 3 Dokuiguc amayawac nanduņ kumuma hosusu ézéyu kareya waņu luhuc ézéyu qeņgaņa waņu keņha waņanzac. 4 Luhuc oporu eņeya weleņ qeņe icya waņu, geric oporu eņeya ai icya wanzac.

5 Baec imi qambaņa qahaiguc haimiyu hémbénaņa qekeņ qeħa ménda wanzac. 6 Geņ baec imi konduņ doku yandanéņ séwi usu ésécnec hoturuna baec boņa qahaiguc naņec.* 7 Waņu geņ mia ac wammina dokunéņ néngacma keņec. Parandaņa qaru foc foc keņec. 8 Keņu baec boņanéņ eņu baec wéņwéņgianéņ hiņgacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac. 9 Waņu dokunéņ muņguc ménda hama hoturumu niņ ménda logimu zéma qaņa silic hai énécminec.

* 104:6: Hén 1:2

¹⁰ Yawenéh zéyu doku hogocyanéh baec boña wénwéngia séc hicñima éréma baec boña namuñ ginaiguc téfara wamma keñanzu. ¹¹ Kemma baec kisiaiguc haséh yañ sécgina séc gumu énécmiyu haséh becosic enej acguc negic déméngina qañgararaña imi méwécgéyu hiaruanzac. ¹² Sawa nei acguc imuac giñgiñgiac aségina haima ic hawaiguc tacma ewa hétéh wañanzu. ¹³ Inéh ou ai amayaiguc tacma baec boña séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc sécgéma hezac. ¹⁴ Inéh wañu ama yañ onac qézézac zéma ic neñañ niñac zuazua yandianzac. Wañu inéh zéyu baeciguc nene yaka hicñianzac. ¹⁵ Icac ewa qeriaiguc zézé ségiségi mihicñi mimia waiñ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicñi mimia nene yaka imi inéh zéyu hicñidarec.

¹⁶ Yaweac ic hésa dokunéh sécgé énécmiyu hezac. Lebanonac yéménzéc ic imi inéh himiru hezac. ¹⁷ Nei enej imuaru haegina haianzu. Zanzań nei enej imi kumbu* iciguc amia mihicñianzu. ¹⁸ Baec boña eñeña imi haséh noniñ ionac buña, wañu hoc bañec imi nehec qérandenñ ionac sañgi sañgiac buña wanzac.

¹⁹ Inéh maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Wañu kaiwe imi naléya nimma hiñgacanzac. ²⁰ Geñ mia tunumañ mihicñina ama siñiyu haséh yañ hénia hénia mama keñha wañanzu. ²¹ Laion sac qelinéh neneyawac buña nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu. ²² Kaiwe éréyu kemma teñginaiguc heanzu. ²³ Duña ic enej mama kuc qema ai mema kecgic ama siñianzac.

²⁴ Yawe ai geñ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geñ mia niñtegic qañtegicganéh kekec imi moczoñ mihicñina mériañganéh baec séc sécgéma hezac. ²⁵ Eri konduñ hilañeñ kuneñ yanda hezac. Wañu imuac qeriaiguc imi, iwawai bacginanéh héima keñha wañanzu zéma doku yañ kuneñ komora hénia hénia zañgégina ménda oloñ oloñawac séc hezac. ²⁶ Zéicnéñ imuac qahaiguc keñha wañgic geñ zéhicñi mimia konduñ yañ

oa gazugazu enej doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷ Imuhucya ieneñ moczoñ nalégina séc méndacma geñ nene gumu énécmiwésémañ niñac guac kichihi wamma kecanzu.

²⁸ Gumu énécmia neanzu. Méraga auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac.

²⁹ Kic tanecga musañgéna ieneñ zénéñ hirihiri wamma kecanzu. Wañu geñ wéségina onagicna humuma baec igucnec hicñigicac imuac muñguc liliñgéma keñanzu. ³⁰ Wañu geñ uñaga téréya mélina hama kekec hezac séc mihicñi énécmiyec. Wañu inéh baec séwiya imi muñguc meqelianzac.

³¹ Yaweac edamuya imi hémbénaña hema emma kemmac. Yawenéh eñeya ai niñac zézé ségiségi wammac. ³² Inéh baec héñu baecnéh hirianzac. Wañu baec boña osiyu hofacnéñ yacanzac. ³³ Kekecnawac séc Yawe legic héimimañ. Kic qeli kecmañ imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimañ. ³⁴ Zézé niniñnanéh ségiségi mihicñi mimac niñac wanzua. Ni imi Yaweac niñac zézé ségiségi wammañ.

³⁵ Zéna késpedesic ic baeciguc humuc qai wañgic, kaiziliweñ ic imuaru muñguc ménda kecmu. Kekec uñana, Yawe mepé qepési wammina, haleluya ohec wahec!

105

Miñ kewunina imi hakaya hélanéh galenagé nénécmianzac.

¹ Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda sugginaiguc wawañ memeya imi zéau énécmimu. ² Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia wañec imi moczoñ zéau énécmigic. ³ Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc wañanzu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴ Yawe zéma kuhawac niñkewu wañgic. Kic tanecyawac nalé séc niñkewu wañgic. ⁵⁻⁶ Weleñ qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi mérera zéma kuayaiguc zégésigési ac inéh wamma meyec imuac niñqeligic.

* **104:17:** Me yéménzéc.

7 I imi Yawe Anutunina wanzac. Iwac zégésigésinéj baec séc sécgéma hezac. 8 Inéj sisipac ac hicñisai lépaya tausenja imuac buña qeénécmima zéselima zéyec imi hémbénaña niñqelima kecañzac. 9 Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia. 10 Wañu inéj Yakoboac muru imi hénac acwac buña meseligiyu Israelac sisipac ac hémbénaña wañecac hezac. 11 Zéyecnéj; Ni Kanaan baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

12 Wañu nalé imuaru imi zañgégina sasala qahac efefia komodia dac téngén ic kian wamma kecgic. 13 Kecma hicñisai méñac murunec méñac muru, héngalen ama areña yanda méñac murunec méñac muru kian wamma lelecgégic. 14 Néj ic enej mebirí énécmimu niñac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac niñac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwaguc wañ énécmima yomuhuc zéyec; 15 Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilin tilin ic imi ménda mebirigic.

16 Inéj baec imuaru béti zéhicñi énécmima saménj padi imuac ura imi moczonj hézéhégéyu qahac wañec. 17 Béti igucnec añgéhégina timañ zé ic ménj méliyu walacgina mema keñec. Qara imi Yosefe, welenj qeque buña qeyu, mamboñ mema wagicma keñgic. 18 Hénaya imi iwawai sou zérágucnéj kima heyec. Séwiya* imi senj hésanéj dérécgégé migic heyec.

19 Yaweac ackuazécnéj hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnéj† Yosefe manam batuc wañ mimanec kerec. 20 Keru baec imuac ic kewunéj icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéj imuhuc wammiyec. 21-22 Ic kewu inéj eneyu ewa siña méndacma galenj ichéra dérécgégé énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda niñtegic qindegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héngalenj ama areña yanda imuac galenja wamma iwawaiya moczonj galenjégéyec.

23 Nalé imuaru Israelnéj‡ Izipte baeciguc kereñec. Yakobonéj§ Ham baeciguc** ic kian kerec. 24 Yawenéj Israelac ic embachéra imi kunenj yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. 25 Wañu Anutunéj hazéc hécgina ionac ewa qerigina melenj énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutuc welenj qeque ichéra diwi qiwilinj wañ énécmigic. 26 Wañu welenj qeque icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec. 27 Ierenj imi ic embac ionac sugcinaiguc asé kiwiyawac haka énézégic héngic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wañoc. 28 Yawenéj tunumañ méliyu siñindéngéyec. Wañu ierenj ara qema niñtohojic 29 Anutunéj doku melemma sac mihicñima lambéc unuhumudarec. 30 Wañu baec imuaru tañanéj sasala saima sécgéma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgéma kecgic. 31 Yawenéj zéyu sék tunagucnéj hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc iminj sasala sécgéma kecgic.

32 Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu buñ parandanj geric bélañagucnéj baecgina séc qocgé énécmiyec. 33 Qocgéma ionac wainj ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec. 34 Yawenéj zéyu gaoc zéma kambin enej gelec malec qahac harégic. 35 Haréma baec imuac zuazua moczonj nedacma aiiguc héra gocmia heyec imi nedacgic. 36 Yawenéj baec imuac méréc merac moczonj unuyu humudacgic. Ienenj imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

37 Wañu ic embachéra énézégéyu siliwa goli medacgic onagiru érégic. Wañu areña areña séc méñnéj ménj météqétetanj ménj ménda wañgic. 38 Izipte ic enej ionac zénéj hirihiri wañgic imuac niñac waima hagic ségiségi wañgic. 39 Yawenéj hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wañu geric bélaña imi siñiiguc asahaginawac lémbéc

* **105:18:** Hebraio aciguc; Kekec unjaya. † **105:19:** Ackuazéc inéj gauiguc hémma niñec imi manam batuciguc ménda waima ninzéhégéyec. ‡ **105:23:** Yosefeac mañgoc. § **105:23:** Israelac qara wahala. ** **105:23:** Izipte ic ienenj Hamac qelihéra hénia imuac niñac Iziptec baecac qacma Ham baec zéañgic. (Hén 10:6) †† **105:39:** Hebraio aciguc; Hoturu énécmiyec.

énécmiyec.††

⁴⁰ Wañu ienen zéwelecgic zéyu koneñ nei hagic. Wañu kurumen nene mayu negic sécgé énécmiyec. ⁴¹ Wañu baña kuaya auyu doku mama baec kéra kérésiaiguc doku téfara ésécnec hama keñec. ⁴² Imi mia eneya ackuazéc téréya zéma welen qeçeya Abaraham niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴³ Ic embachéra wañ énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ienen legic héima mama hagic. ⁴⁴ Héngalen ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ienen ai yanda mema mihicñigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec. ⁴⁵ Imi mia ienen hena ac imi niñtohoma zézé seli ac imi méndacmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Halleluya ohec wahec!

106

Israelac késpedesic.

¹ Halleluya, Yawe imi hiabia. Wañu goi héihéiya imi hémbénaña. Imuac niñac ewa hia ac ézégic. ² Mérénén Yaweac wawañ meme kuhaguc imi hia énézéma qac buñaya moczoñ hia zéau énécmimac? ³ Héngalen wawañawac hena ac tohodacma nalé séc haka solaña wañanzu imi enen ségiségi ginaguc.

⁴ Yawe, ic embachéçga ewa hia wañ énécmiwésémañ nalé imuaru ni niñqeli néna. Anjéngina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ. ⁵ Wainénna guac gési énécmimia ienen mériañginaguc kecgic inicmañ. Inicma héngalen ama areña yandagawac mératéc buña niñac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ.

⁶ Nini yanda hécnina wañgic éséc haka biria wamma kaiziliwen wamma késpedesic mihicñiyiñ. ⁷ Yanda hécninanén Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niñtegicma goi héihéiga yanda imi ménda niñqelima kondun, kondun pésia imuaru ac qeçe haka wañgic.

⁸ Wañu Yawenén eneya qac buñaya niñac wamma anjéngina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu

héntegicmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁹ Imuhuc nimma kondun pésia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru kondun dumuc sira imi baec kérékérésia ésécnec tima hagic. ¹⁰ Imuhuc wamma hazéc hécgina ionac méragina igucnec anjéngina tiénécmima ununesi wañ énécmigic ionac méragina igucnec boñhére meénécmiyec. ¹¹ Wañu hazéc hécgina imi mia dokunén hoturu énécmiyu moczoñ humuqaigic méñnéñ méñ ménda kerec. ¹² Imuacnec ienen ackuazéc imi niñzéngéma legicya héimigic.

¹³ Wañu ienen nalé sosola ménda wañunec haka imi eluñ unuyu iwac zéaren areñgiawac ménda mambéc wañgic. ¹⁴ Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kunen yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgégic. ¹⁵ Yawenén zéwelecgic séc énécmiyec, néñ kekec uñaginawac imi hafi mihicñi énécmiyu zañgéma keñec.

¹⁶ Ienen baec méñ tacyac wañgic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc wañgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic baecnén téma Datan qéçgé mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec. ¹⁸ Wañu geric bélañanén tohotoho ic tuñ imi késama onodarec.

¹⁹ Ienen Horep baec boñaiguc burumakao merawa ireha meycgégic. Goli opépélma qocgéma memeya baniara imi mepésimigic. ²⁰ Imuhuc wamma Anutuac asac mararañ imi melenjic qézézac nema kekera burumakao tanec wañec. ²¹ Izipte baeciguc haka kunen yanda wañec anjén titi miñina Anutu imi eluñ unuyec. ²² Inén Ham baeciguc kiwi mérera zéma kondun pésiaiguc haka welic welicgia wañec imi mia. ²³ Imuac Yawenén unuhumumañ zéyec, néñ gésimimia Mosenén Anutu zéma icembac héra téamuma nañgic imuac sugginaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac niñac qeri biria mebélacgéyec.

²⁴ Wañu ienen ackuazéçya ménda niñzéngéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda niñtohomic. ²⁶ Imuhuc wañgic inén

zéselima zéyec; Neñ wañ énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷ Wañu qelihécgina imi héndéñ énécmiwa baera baera ic embac ionac sugcinaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ieneñ Peol baec boñawac Baal iwac muru toroqema baniara kekecy qahac imuac wamma nene saméñ ohai wammigic imi mema negic. ²⁹ Imuhuc wamma wawañ meme iminéñ Miñ Kewu qeri biric yanda mihicñi migic yañ hafi humumianéñ saima énépésiyec. ³⁰ Nalé imuaru Pinehasinéñ yacma Anutuac ewa siña méndacma acqege ic imi bakia melen énécmiyu saec buña imi tecgéyec.* ³¹ Imuhuc wañu Anutunéñ iwac niñu ic solaña wañec imi hémbénaña niñyacgéwiñac hezac.

³² Wañu ieneñ imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicñi migic haka imuac niñac wamma yéwéri mén Moseac muru hicñimiyec. ³³ Imi mia ieneñ Anutuac uñawac ac qege wammigic Mose imi kua tasianéñ ac sicsaocya zéyec imuac niñac imuhuc hicñiyec.

³⁴ Wañu ieneñ Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic. ³⁵ Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi niñareñgéma késagic. ³⁶ Késama banarawac ireha imi mepésigic iminéñ ionac muru bétac ésécnec wañec. ³⁷ Ieneñ nambérac hécgina banarawac mulu buña hai énécmigic. ³⁸ Sac solaña késpedesicya qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaañ ic ionac banarawac mulu buña hai énécmigic baec imi sac iminéñ mezapi qeyec. ³⁹ Ieneñ imi wawañ meme iminéñ mezapi qeamuma kaiseroac haka wañgic.

⁴⁰ Hénia imuac niñac Yawenéñ eñeya ic embachéra qeri biric kunéñ yanda niñénécmima eñeya buña mézétiti wañ énécmiyec. ⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti wañ énécmianzu imi onac méra bacginaiguc kecgic. ⁴² Hazéchécgina ieneñ helanzi énécmigic ionac méra bacginaiguc welen qege ic kecgic. ⁴³ Yawenéñ hatac

sasala mehiaru énécmiyec, néñ niniñgina qarinqarinqia méndacma andé qegic. Wañu eñañ késpedesic niñac memaénénc mimia wañec.

⁴⁴ Wañu Yawenéñ ionac qachéhéli imi niñénécmiyec nalé imuaru zénañgé énécmiyec. ⁴⁵ Wañu ionac niñac wamma sisipac ac imi niñqelima goi héihéiya zékéñaguc imi méndacma ewaya melenec. ⁴⁶ Melemma ionac wañ énécmiyu hésa ic énépésigic ieneñ moczoñ ewa biric wañ énécmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina angéñnina tima baera baera igucnec tocgé nénécmina qacga téréyawac ewa hia nimma qac buñaga mepési gémbiñ.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu hémbénaña igucnec hémbénaña mepésimigic. Ic embac momac yandanéñ 'Hélaçnec!' zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

107

(Legic 107-150)

Angéñgina tiyu ewa hia ac zégic.

¹ Yawe imi hiabia, wañu goi héihéiya imi hémbénaña imuac niñac i ewa hia ac zémigic. ² Yawenéñ boñhére meénécmiyu keczu imi eneñ imuhuc zému. Ini Yawenéñ hazéc hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec. ³ Baec wañgoña Is, Wes, Saut zéma Not igucnec tocgé énécmiyec.

⁴ Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac tauña mén ménda mihicñima ⁵ nene doku niñac humugic déméñgina kérékérasia wañec. Wañu imuac niñac kekec uñaginanéñ kuc mama wandacgic. ⁶ Imuac ieneñ qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecgé énécmiyec. ⁷ Wañu hénia dindiña mihicñi énécmima tacyacwac tauñ méñiguc kemma onoporec. ⁸ Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niñac wamma haka welic welicgia inéñ wañec imuac niñac i mepésimigic. ⁹ Inéñ doku niñ humuanzu imi meséçgé énécmima yaka niñac humuanzu imi iwawai hiabia gumu énécmianzac.

* 106:30: Qét 25:11-18

¹⁰ Tunumanj zéma humucac amiaiguc tacgic yéwéri zéma seŋ hésanéŋ dérécgé énécmiyu keczu imi ¹¹ Anutuac ackuazéc andé qema eŋeŋa miŋinawac ewa siŋ imi mematiti waŋgic imuac mia imuhuc hicŋi énécmiyec. ¹² Imuac zérabéra yéwéria mihicŋi énécmiyu maunuyec, néŋ méŋnéŋ méŋ méra ménda énécmigic. ¹³ Imuaru ieneŋ yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéŋ zérabéra igucnec aŋgégina tiyec. ¹⁴ Inéŋ tunumanj zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmima heyec imi qéséŋu bororoŋanec madarec.

¹⁵ (15a) Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicgia baec ic onac waŋec imi zéma ¹⁶ inéŋ nagu aiŋnéŋ memeya imi qésémma aiŋ wétéya imi kuyec imuac wamma (15b) i ewa hia ac zémigic.

¹⁷ Tosara imi acqeqe wamma ic diwi qiwiliŋa wamma kecgcic. Kecma kápésicgina niŋac zérabéra mihicŋigic. ¹⁸ Ieneŋ imi nene yaka moczoŋ héŋacya mema kecma humucac saŋgulaŋiguc hosucgégic. ¹⁹ Nalé imuaru ieneŋ yéwérigina niŋac Yawe qachéhéli wammigic. Waŋu inéŋ helanzi énécmiyec yéwéri imuacnec aŋgégina tiénécmiyec. ²⁰ Inéŋ ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec.

²¹ Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicgia ic onac waŋec imuac ewa hia ac zémigic. ²² Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségic legic héima wawaŋ meme Yawenénéŋ waŋec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³ Tosara zéiciguc kemma kondun yandaiguc nénnagémba ai meanzu imi eneŋ ²⁴ Yaweac wawaŋ meme zéma haka welic welicgia kondun hiŋgac hiŋgaraiguc héŋgic. ²⁵ Yawenénéŋ zéyu luhuc selianéŋ yacma kondun temboŋa meyarec. ²⁶ Yaru ieneŋ ou kurumenjiguc emmaguc duŋa emu dumuc siraiguc hiŋgacgic. Waŋu haka iminéŋ tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépélima mayec. ²⁷ Waŋu ieneŋ tendiŋ tendiŋ kemma qekeŋ qeŋa wamma duŋa waiŋ dokunéŋ waŋ énécmiyu waŋanzu ésécnec sicsaoc qasiken qasiha waŋgic niŋtegic qinŋtegicgina aulanjéyec. ²⁸ Waŋu ieneŋ

niŋ yéwéri Yawe qachéhéligic yéwéri helanzi énécmimia imuacnec metecgé énécmiyec. ²⁹ Waŋu luhuc selia imi ézéyu néŋ qema qahac waŋu kondun temboŋa ézéyu néŋ qeyec. ³⁰ Néŋ qeyu ieneŋ bénezéŋ kekec imuac ségiségi waŋgic Yawenénéŋ zéic ala imuaru me imuaru kembiŋ zé niŋkumuma kecgcic imuaru onagicma kenanzac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac waŋec imuac ewa hia ac zémigic. ³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galen ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenénéŋ doku téfara melemma baec kérékérasia mihicŋianzac. Waŋu doku hogocya melemma baec témbaŋa mihicŋianzac. ³⁴ Tacyachéra ionac biria niŋac baec halécya melemma baec kérékérasia mihicŋianzac.

³⁵ Waŋu baec kérékérasia melemma doku zékéŋ mihicŋima baec témbaŋa melemma doku hogocya mihicŋianzac. ³⁶ Waŋu maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac taungina meanzu. ³⁷ Waŋu aiiguc iwawai gocmia qesama waiŋ ai galenjéma héla mihicŋianzu. ³⁸ Waŋu mériaŋ mihicŋi énécmiyu zaŋgégina saima sasala waŋanzu. Waŋu ama yaŋhécgina zaŋgégina imi ménda maanzac.

³⁹ Waŋu duŋa muŋguc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yaŋhafinéŋ waŋ énécmiyu zaŋgégina maanzac. ⁴⁰ Yawenénéŋ galen ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérékérasia hena qahac imuhucgeŋ onoporu rouc waŋanzu. ⁴¹ Waŋu néwéc maqeqeya imi météqététaŋ igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuŋ ésécnec mesai énécmianzac. ⁴² Ic dindiŋa imi haka imi hémma zézé ségiségi waŋanzu, néŋ ic biria momac yanda eneŋ eŋaŋ kuagina wézéc qema ac qahac kecgcic.

⁴³ Eŋaŋ niŋac niŋgic niŋtegic qinŋtegic ginaguc wanzuiguc Yaweac haka imuhucyawac héŋsosolima iwac goi héihéi imi niŋtegicgic.

108

Méra mimac niñac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi keñqe haqeya qahac, qeri uñana moczoñnec legic héima mepési gémman.

² Gita kulele zéma wañgoñna, ini yacgic. Ni gianñana imi mindiwa yacmac. ³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sugginaiguc ewa hia ac gézéma baera baera ionac sugginaiguc gi mepési gémman.

⁴ Guac goi héihéiga ou kurumenñiguc kuneñ yanda wanzac. Wañu guac haka héla iminéñ ou hosusu igucgeñ sécgéma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumenñiguc meyac géngéña wammac. Asac mararañga imi baec séc ic embac ionac qacginaiguc meycyara wammac. ⁶ Méra héiganéñ añgéña tima zéwelecna niñna. Goi héihéi wañ énécmianñan ionac muru añgéñ titi hicñimac.

⁷ Anutunéñ ocmuñ téréyaiguc zézac. Ni técgéma técgéma aria memañ. Sekem méndemma Sukot baec wéñwéñgia imuac qétéya memañ. ⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héñgaleñ ainawac qarucya wanzac. ⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac hena usuna giliwa hemac wañu Filisitia qahaiguc ni hériañ haimañ.

¹⁰ Mérénéñ nuagicma ama neuñ kiropo seliaguc imuaru keremmac? Mérénéñ Edomac hena nézéyu hémmañ? ¹¹ Anutu gi imi wai nénécmiñan me? Anutu gi imi némac niñac téñgiñ icnina iniguc momacnec ménda keñanñan? ¹² Méra nénécmina hazéchécnina unuwiñ. Baec icnéñ méra nénécmigic gorosona wañanzac. ¹³ Nini Anutuaru héima namma bac yandi yandi qahac kembiñ. Inéñ hazéchécnina tidacgé énécmimac.

109

Zésolañanima hazéchéra bakia zéracguc meénécmimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu, acga ménda qaiyu. ² Ieneñ imi kua biria zéma kua

ikora añgéma ni zébiri nénzu. Eze-lañgina ikoranéñ ac wañnéñanzu. ³ Wañu mézétiti ac wamma helanzi némma hénia qahaciguc zébiri qébiri wannénzu. ⁴ Ni imi ala wañ énécmianñua néñ ieneñ imi nénéwéc hazéc wannénzu imuac ni zéwelec sac wañanzua. ⁵ Ieneñ haka birianéñ hakana hiawac bakia melenéñ nénzu. Wañu nuac ala siñnawac bakiawac mézétiti wañ nénzu.

⁶ Ieneñ yomuhuc zégic; Kaiziliwen icac mériaiguc opocna helanzi mimac. Hazécya mihicñi mina méra héiyaiguc namma aciguc opocmac. ⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina képésicyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecya acguc melemma képésicya wammac. ⁸ Kekecyawac yawuñ imi meducñima ai buñaya imi wagicma ic tosara énécmina. ⁹ Waiénécmina nambérac héra ieneñ gupañ merac wandacmu. Iniña imi malé wammac. ¹⁰ Nambérac héra enéñ lelecgéma yaka niñac zéqesi énécmima kecmu. Amagina kisiya wañu waima météqététañ wamma kecmu.

¹¹ Soukiwa kosia meme icnéñ iwawaiya moczoñ wagicmu. Iwawai inéñ kuc qema mihicñiyec imi ic tosanéñ medacmu. ¹² Ic méñnéñ méñ iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupañ merachéra ionac méñnéñ méñ ewa biric ménda wañ énécmimac. ¹³ Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczoñ eluñ unudacmac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac képésic imi nimmanec kecmac. Neñgocñinawac képésic imi ménda auna. ¹⁵ Képésicgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buñaya imi auna baeciguc qahac wammac. ¹⁶ Imi mia inéñ goi héihéi wañénécmimawac haka imuac niñ éréhéc ménda wamma maqeqeya zéma mété qététaña zéma ewa biric mihicñima kecanñu imi ununesi wamma unuhumu-mañ zé wañec imuac mia imuhuc zéziñ.

¹⁷ Inéñ siña nimma saec ac énézéyec. Wañu iminéñ eñeya muru liliñgéyec. Mériañ ac zémañ zé mézétiti wañec imuac mériañnéñ héñacya mema lakec keñec. ¹⁸ Inéñ séwi usu héianñac éséc saec ac

wañ énécmiyec. Wañ saecnéñ doku ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc ésécnec sira mézécgéma késayec. ¹⁹ Wammina saecnéñ séwi usu zéma rikuña ésécnec nalé séc héi ziki wañu hemimac.

²⁰ Qeri uñana hazéc wammima zébiri qébiri imuhuc wammianzu ionac imi Yawenéñ bakia imuhucyanec melen énécmimac niñac wanzua. ²¹ Yawe qacga niñac wamma goina hiabianec héina. Guac goi héihéiga hiabia imuac niñac wamma metecgé nénna.

²² Ni imi maqeqeya météqététan wamma kecha ewa qerinanéñ birizac imuac mia. ²³ Kekecna imi mariyawac amia ésécnec melemma mazac. Wañ gaoc dac imuhucya luhucnéñ mihilañgéyu kenzu ésécnec efefianec kenzac. ²⁴ Nene sigi kecha simiñna kuha qahac séwina mazac. ²⁵ Ni imi ionac zébiri qébiriac buña wanzua. Ieneñ ni némma oruc gilianzu.

²⁶ Yawe Anutuna, méra néñna goi héihéigawac niñac ni metecgé nénna. ²⁷ Imuhuc wanna ieneñ haka iminéñ guac méraga wanzac imi héñtegicmu. Yawe geñ imuhuc wañ nénnec imi niñtegicmu. ²⁸ Ieneñ saecnec sac zénémmu, néñ geñ mia mériañ mihicñi némbésémañ. Ieneñ hazéc wañ némma yacmu imuaru gamugina mihicñimu, néñ guac wleñ qeqega imi ségiségi wammañ. ²⁹ Wañénécmina hazéchécna ieneñ zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi sañgeña maleku ésécnec he énécmimac.

³⁰ Ni kuananéñ Yawe ewa hia kuney yanda zémima ic embac tuñaguc ionac succinaiguc legic héimimañ. ³¹ Inéñ maqeqe icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri uñayawac késpedesraguc zéwiñ zé wanzu ionac méragina igucnec añgeña timac.

110

Anutuac hofac oo ic hélanéñ, ic kewu wañ énécmimac.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawenéñ Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaiguc tacnanec ni hazéchécga

hénagaiguc héna titigawac buña onopocmañ.

² Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi méranna kemmac. Miñ Kewu gi hazéchécga succinaiguc inicgaleñ wambésémañ. ³ Héñgaleñ kucgawac naléiguc hénaoriñ hécga séwi usu météré mimiaguc ségiségi wamma welen qema kecgic. Gianñ gianawac héri igucnec sac qelihécga sénjérec ésécnec hicñima guac muru hamu. ⁴ Yawenéñ zéselima méñzé méñzéya ménda wañanzac. Inéñ mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac[✧] areñ méndacma hofac oo ic hémbénaña wambésémañ.

⁵ Miñ Kewuna guac méra héigaiguc keczac inéñ qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizi kukuginaguc wandacmu. ⁶ Baera baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéñ ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qésemma unudacmac. ⁷ Unudacmaguc héna giñgiñaiiguc doku téfara nema usuña meqelima oruha meyacmac.

111

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

¹ Haleluya, ni ic solañ dindiña ionac azoazoroiguc zéma hénaoriñ ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoñnec Yawe ewa hia ac ézémañ. ² Yaweac wawañ meme imi kuney yanda, imuac ségiségi wañanzu imi eneñ moczoñ hénia imuac niñareñ géanzu. ³ Wawañ memeya imi eeya eñeña, héñgaleñ kuc buñayaguc. Wañu solañ dindiñanéñ hémbénaña heanzac.

⁴ Haka welic welicgia imi ic embac wañ énécmiyu niñqelimanec keczu. Yawe imi ewa hia wañ nénécmima goi héihéi wañ nénécmianzac. ⁵ Yawe imi eeya héimianzu ionac nene yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénaña nimmanec kecmac. ⁶ Inéñ baera baera imi ic embachéra énécmima wawañ memeyawac kuha énézéyu héñgic.

⁷ Mériawac wawañ meme imi héla zéma gésigési aiya imi solaña. Héna acya imi niñkinzénaguc. ⁸ Imi mia hémbénañawac

[✧] 110:4: Hén 14:18, Heb 7:3

buña qemimia, wañu ewa héla zéma solar dindiñanec wamma memeya. ⁹ Yawenén ic embachéra boñhéré meénéc mima sisipac ac hémbénañawac buña kumu énécmiyec. Imuac niñac qara imi téréya zéma welic welicgiaguc.

¹⁰ Yaweac bac yandi yandi wawaña imi niñtegic qinñtegicac hénihénia wanzac. Héna acya niñtoho wañanzu imi eney moczoñ niñtegic qinñtegic ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénaña heanzac.

112

Ic solar dindiñawac muru ségiségi hemimac.

¹ Haleluya, Yawe eeya héimima héna acyawac ségiségi kuney yanda wañanzac inén zézé ségiségiyaguc. ² Qelihéra ieney baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solar dindiña ionac qelihécgina ieney zézé ségiségi ginaguc. ³ Amayaiguc mérian hemimac. Hakaya solar dindiñanén hémbénaña hemimac. ⁴ Ic solar dindiña ionac imi tunumañ qeriaiguc asac mararañnéñ éréanzac. Asacmararañ iminén ewa hia zéma ewa biric zéma haka solar dindiña wañ énécmianzac.

⁵ Ewa hia wañ énécmima iwawaiyanén ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inén ai memañ zé héna ac séciguc dindiñanec meanzac. ⁶ Inén qeken qehaya qahac. Ic solarña imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ⁷ Inén gezac qézéñ ac biriawac bac yandi yandi ménda wañanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima nañu waizalaña qahac. ⁸ Ewa qerianén seligima heyu zénén hirihiri ménda wammanec keru Hazéchéra bakia megic inicmac. ⁹ Inén iwawaiya méndemma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solarña imi hémbénaña heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰ Kaiziliwen ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélisma qahac

wammac. Kaiziliwen ic ionac ewa siñgina imi gorosña wandacmac.

113

Anutunén météqétetan wamma kecanzu i méra énécmianzac.

¹ Haleluya, Yaweac welen qeqehéra, Yaweac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaña Yaweac qara mepésigic. ³ Baec wañgoña Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac. ⁴ Yawe imi baera baera moczoñ yanda imuac qacginaiguc eney keczac. Edamuya imi eney ou kurumeniguc hezac.

⁵ Mérénen Yawe Anutunina éséc? Inén ou eney keczac. ⁶ Wañu eneyaac memaamuma kiwa hiyu mayu baec kurunen héñanzac. ⁷ Hémma maqeqeya seitotoñ igucnec meyac énécmima météqétetan ic muñguc sendurun igucnec meyac énécmianzac. ⁸ Wañu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenécgina iniguc momacnec nañanzu. ⁹ Wañu embac héña mehiaru miyu amaiguc bénzén kecma nambérac héra mihicñima neñgoc wañ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

114

Anutuac haka welic welicgia.

¹ Israel, Yakobo zémimia iwac ic embachéra ieney Izipte baeciguc acgina mén zéangic ionac murunec éréic.* ² Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuñ téréya wañec. Israel imi iwac ama baera wañec.

³ Konduñ imi hémma néngacma keñec. Wañu Yodan doku acguc héréma andé andé keñec. ⁴ Baec boña imi eney rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boña komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc wañgic.

⁵ Konduñ doku gi némac niñac néngacma keñec? Yodan doku gi némac niñac héréma andé andé keñec? ⁶ Baec boña ini némac niñac rama iwa ésécnec

* **114:1:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunén zémimia. Ic embac acgina mén zéanzu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembaña 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muñguc melemma Israel zézac. Yakobonén Yudawac mérian ac sasala zéma aren imuacnec ic kewu sasala hicñimac zéyec imi niñqelimu.

técgéma aria megiç? Baec boᅇa komoc komoc ini némac niᅇac rama merawa ésécnec técgéma aria megiç?

⁷ Baec ini imi miᅇ kewuninawac ki-waiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénéᅇ hirihiri wammu. ⁸ Inéᅇ baᅇa hilaᅇeᅇ melemma doku zékéᅇ mihicᅇjima hoc selia melemma doku hogocya mi-hicᅇjianzac.

115

Anutu imi kuney yanda.

¹ Yawe, goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niᅇac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac. ² Némac niᅇac baera baera ic embac ieneᅇ Anutugina dimia zéma zédesi waᅇ nénécmianzu?

³ Anutunina imi kurumeᅇjiguc kecma imuac me imuac siᅇa hemizac séc waᅇanzac. ⁴ Néᅇ ionac* baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanéᅇ memeya. ⁵ Kuaginaguc, néᅇ ac zézégina qahac, kicginagucnéᅇ kic hihigina qahac. ⁶ Gezacginaguc, néᅇ ac nimmuac séc qahac. Suᅇguruᅇ ginaguc, néᅇ wéréᅇa nimmuac séc qahac. ⁷ Méraginaguc, néᅇ késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néᅇ keᅇha wammuc séc qahac. Waᅇu démeᅇginaguc, néᅇ ewa hétéᅇ wammuc séc qahac. ⁸ Baniara meyacgéanzu imi eneᅇ zéma imuaru héima naᅇanzu imi eneᅇ moczoᅇ imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inéᅇ méra énécmima saiwa waᅇ énécmianzac. ¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inéᅇ méra énécmima saiwa waᅇ énécmianzac. ¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inéᅇ méra énécmima saiwa waᅇ énécmianzac.

¹² Yawenéᅇ niᅇnécmima mériaᅇ mihicᅇjini nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³ Kuney komora momacnec Yaweac muru héima naᅇanzu imi onac mériaᅇ mihicᅇjini énécmimac.

¹⁴ Yawenéᅇ ini zéma qelihéçgina séc méᅇ meemma mesai énécmimac niᅇac wanzua.

* 115:4: Izipte ic ionac.

¹⁵ Ini imi baec kurumeᅇ zéyu hicᅇjyec Yawenéᅇ mériaᅇ mihicᅇjini énécmimac niᅇ wanzua.

¹⁶ Kurumeᅇ imi Yaweac buᅇa. Waᅇu baec imi ic neᅇaᅇ buᅇa qenénécmiyec. ¹⁷ Humuc icnéᅇ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérenéᅇ hiᅇgacma néᅇ qema hema hia mepési mimac. ¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbénaᅇa Yawe mepési miwiᅇ.

116

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

¹ Yawenéᅇ ac ewana zéma zéweleçna selia niᅇnéᅇanzac imuac ni siᅇa niᅇanzua. ² Gezac qema niᅇnéᅇec imuac kekeçnawac séc zéweleç wammimaᅇ. ³ Humucac hésanéᅇ déréçgé néᅇu kicsuaᅇac zéra béranéᅇ nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicᅇjyi. ⁴ Waᅇu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéweleç génzua qeri uᅇana metecgé néna.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma solaᅇ dindiᅇayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaᅇa galeᅇgé énécmianzac. Ni mematiti waᅇ nénéᅇawac keçba aᅇgéᅇna tiyec. ⁷ Kekeç uᅇana, liliᅇgéma hama bézéᅇ keçbésemaᅇ. Yawenéᅇ goihéihéi waᅇgéᅇanzac.

⁸ Inéᅇ kekeç uᅇana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, waᅇu hénana imi qonzontoᅇ igucnec metecgé néᅇec. ⁹ Kekeçninaguc kecaᅇziᅇ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc keᅇha wammaᅇ. ¹⁰ Ni yéwéri kuney yanda mihicᅇjzua imuhuc zéma kerini nalé imuaru niᅇzéᅇgéma kerini. ¹¹ Focdac nimba ménda séçgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹² Ewa hiawac buᅇa Yawenéᅇ néᅇec imi némac iwawainéᅇ bakia meleᅇmimaᅇ? ¹³ Ni kekeçna aᅇgéᅇ tinénéᅇawac sokoc mema Yaweac qara qacma ¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséçinaiguc zézé selinawac tasia imi Yawe meleᅇ mimaᅇ. ¹⁵ Météré ic méᅇnéᅇ humuyu Yawenéᅇ niᅇu eeyaguc waᅇanzac.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welenᅇ qeçe icga wanzua. Guac welenᅇ qeçe embacgawac

naŋa guac welen qeŋe ic wanzua. Geŋ mia dérécgέ nénéŋa imi hulac nénec. 17 Ni guac muru ewa hiawac mulu haigemma Yawe guac qacga qacmaŋ. 18 Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséŋinaiguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melen gémmaŋ. 19 O Yerusalem, tacyachécga ionac sugŋinaiguc, Yaweac ocmuŋ téréyaiguc taséna melen mimanŋ, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117

1 Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic. 2 Anutuac goi héihéi imi nonac muru kuneŋ yanda he nénécmizac. Waŋu Yaweac haka héla imi hehe seli naŋselimac, haleluya!

118

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

1 Yawe ewa hia ac zémigic. Inéŋ hiaŋa waŋu goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac.

2 Israel ini goi héihéianéŋ hémbénaŋa zéma zémimu. 3 Aronac ama ini goi héihéianéŋ hémbénaŋa zéma zémimu. 4 Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianéŋ hémbénaŋa zéma zémimu.

5 Ni qenzeŋ manzeŋiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenéŋ acna melen némma ni baec kondona yandaiguc hulac néŋec.

6 Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic mérénéŋ némac waŋnémmac? 7 Yawenéŋ niguc keczac. Méra néŋanzu ionac sugŋinaiguc keczac. Imuac hazéc waŋ nénzu imi bakia melen énécmiyu hémmaŋ. 8 Yaweac muru héima nanaŋ imi ic onac héima nanaŋ ogiczac. 9 Néŋgacma Yaweac muru keŋkeŋa imi galeŋ ionac niŋkinzén wawaŋa imi ogiczac.

10 Baera baera icembac ieneŋ ni lelecgé nénzu, néŋ ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimaŋ. 11 Ieneŋ ni lelecgéma wésé andu lelecgé nénzu imuac ni Yaweac

qaraiguc qeric énécmimaŋ. 12 Ieneŋ morombazec ésécnec ni lelecgé nénzu, néŋ sécmaŋ imuac geric bélaŋa ésécnec focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimaŋ. 13 Néfacgé néŋgic manumaŋ zé waŋec, néŋ Yawenéŋ méra néŋec. 14 Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Waŋu inéŋ nuac aŋgén titina wanzac.

15 Ic solaŋawac haliiguc zézé ségiségi, aŋgén titiac hérianŋ hicŋjima hezac. Yaweac méra héiyanéŋ kuc yanda mihicŋjima 16 Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héiyanéŋ kuc mihicŋi nénzac.

17 Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawaŋa meme imi zéau énécmimaŋ. 18 Yawenéŋ yéwéria humumia mihicŋi némma mindi qindiŋi néŋec, néŋ humucac buŋa ménda noporec.

19 Haka solaŋawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimaŋ.

20 Nagu imi Yaweac saŋgulaŋ, ic solaŋanéŋ imuacnec keremmu.

21 Inéŋ acna melen némma nuac aŋgén titina waŋec. Imuac ni miŋ kewu mepésimimaŋ. 22 Mericqe ic ieneŋ hoc méŋ héŋara mema gilic keŋkeŋa iminéŋ ama waŋgoŋaiguc ama imuac hoc oruha waŋec.

23 Haka imi Yawenéŋ waŋec. Waŋu héni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac. 24 Nalé yomi Yawenéŋ meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambiŋ. 25 Yawe zéwelec génziŋ; Aŋgénina tina. Nini zéwelecgénziŋ; Mehiaŋu nénécmina.

26 Yaweac qaraiguc hahaya imi mériaŋaguc. Nini Yaweac ocmuŋ téréyaiguc mériaŋ ac waŋgénziŋ.

27 Yawe imi Anutu, neŋaŋ muru qetagali nénécmiyec. Ic hésa haréŋa mema ségiségiac areŋiguc toroqema naŋgic, zaki téréya ilihaiguc kerembiŋ.*

* **118:27:** Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Képésicnina niŋac hofac oo ic eneŋ méragina merawa saciguc tunduŋéma zaki téréya imuac ilihaiguc zuacgic ésécnec Yesunéŋ neŋaŋ niŋac wamma sacya qocgéma képésicnina zuac nénécmiyec.

28 Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégemmañ. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmañ.

29 Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

119

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

1 Wawañ meme solañanec Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi enej ségiségi ginaguc. 2 Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczoñnec Yaweac ewama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc.

3 Ieneñ haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. 4 Geñ héna ac zéseli nénécmima imi niñtohodacbiñ niñac nénézénec. 5 Kekecac hénananéñ imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga keñhéi hahéi qahac niñtohomañ niñac wanzua. 6 Guac héna acga moczoñ nimma héiqelima kecmañ imi gamunaguc ménda wammañ. 7 Zégésigési aiga solaña niñareñgémañ imuaru ewa qeri solañanec mepési gémmañ. 8 Ni guac zézé seliga wamma medacmañ. Ni moczoñ ménda wainémbésémañ.

9 Sac qeli méñnéñ némacnéñ eñeya wawañ memeya lalac lalac galenjíma kecmañ? Imi mia ackuazécga méndacma kecma imuhuc wammac. 10 Ni ewa qeri moczoñnec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemmañ. 11 Ni guac muru kápésic ménda wammañ niñac ackuazécga ewa qerinaiguc haiwa hezac. 12 Yawe, gi imi zéhiaru géñgéña wanzac. guac héna ac imi ku néna. 13 Kuagawac zézé seli ac moczoñ kuananéñ zéauanzua. 14 Ni baecac iwawai niñac ségiségi wañanzua ésécnec guac héna acgawac ségiségi wañanzua. 15 Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héñ sosolianzua. 16 Ni guac zézé seli acga moczoñ imuac me imuac ségiségi wamma ackuazécgawac eluñ ménda numac.

17 Welenj qeque icga hiabia wañ néna kecmañ. Imuhuc wañ néna ackuazécga niñtohomañ. 18 Uñanawac kiwa mebéreñgéna héna acgawac héna welic

welicgia imi héñtegicmañ. 19 Baeciguc ic kian wamma keczua, héna acga imi ménda musañgé néna. 20 Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecha kekec uñananéñ kuha qahac wanzac. 21 Séwi enej ic saecginaguc héna ac waima keñanzu imuhucya ac geriwaguc wañ énécmianzanj. 22 Ni guac ackuazéc niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina keñu. 23 Galenj enej acguc tacma zébiri qébiru wannéñgic, néñ welenj qeque icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi. 24 Guac héngalenj héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

25 Qeri uñananéñ gizonjiguc héima hezac, ackuazécga méndacma ni meqeli némbésémañ. 26 Wawañ memena gézéwa acna melenj nénénc. Imuac guac héna ac imi ku néna. 27 Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegicmañ. Imuhuc wañ néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimañ. 28 Kekec uñana imi helanzi mimia wañu pépélíma mazac. Ackuazécga méndacma ni meyac néna. 29 Haka ikora, wawañ memena ikora metecgéna keñu. Héna acga imi ewa hiawac bénezéñnec ku néna. 30 Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua. 31 Ni guac héngalenj héna ac imuaru qéqéhéréñ kecanzua. Yawe ménda wainéna gamunaguc wambi niñac. 32 Ewa qerina meyandina hilaneñ yanda wañu zézépañ acgawac hénaiguc usuñnec kemmañ.

33 Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku néna niñtohomanec kemma kecma humumañ. 34 Méra néna niñtegicma héna acga niñtohoma ewa qerina moczoñnec wamma memañ. 35 Héna acga hezac imuac héna nézéña hémma tima kemmañ. Ni imuac ségiségi wañanzua imuac mia imuhuc zézua. 36 Ewa qerina melenj hémbaoc qahac, néñ héna acgawac niñkumu wammañ. 37 Kicna melenj néna iwawai gorosonañawac kic hihi ménda wammañ. Kekecna imi ackuazécga méndacma galenjí néna. 38 Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welenj qeque icga nuac muru meselina. 39 Guac héna acga imi hiabia

imuac niḡac ionac mema titigina zénéḡ hirihiri mihicḡi nénéḡa imi nesina keḡu.
 40 Pakeḡ acgawac niḡkumuma kecaḡzua. Solaḡ dindiḡaganéḡ ni héiqeli néḡna.

41 Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma aḡgéḡ titiga imi hainémbésémaḡ.
 42 Imuhuc waḡ néḡna zébiri qébiri waḡ néḡanḡu ionac ac bakia mihicḡima énézéḡmaḡ. Ni ackuazécga imuaru héima naḡanḡua imuac mia imuhuc zézua.
 43 Ni héna acgawac niḡkumuma kecaḡzua, imuac mia naḡgé néḡna ac hélanéḡ kuana igucnec komodia méḡ ménda waima kemmac.
 44 Ni héna acga nalé séc hémbénaḡa niḡtoho wammaḡ. 45 Ni héna acgawac zéwelecaḡzua imuac solaḡanima keḡha wammaḡ. 46 Waḡu ic kewu momac yanda ionac wéséḡinaiguc guac héna ac zémaḡ nalé imuaru gamunaguc ménda wammaḡ. 47 Ni guac zézé seli acgawac niḡsiḡsiḡ waḡanḡua imuac niḡac imuaru séḡiséḡi mihicḡianḡua. 48 Zézé seli acga héna héna niḡsiḡsiḡ waḡanḡua. Imuac mérana meyacma mepési géḡzua. Ni héna ac imi nimma héiqelianḡua.

49 Ackuazéc welenḡ qeḡe icgawac zénec imuac niḡqeliwésémaḡ. Geḡ ac imi zéma ewa qerinaiguc niḡkumu kumuna mihicḡi nénécc. 50 Iminéḡ yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruanḡac. Ackuazécganéḡ kekec wésé polaḡaguc mihicḡi nénzacc.
 51 Tétéc qeḡe ic eneḡ gelec malec qahac zédesi néḡḡic, néḡ ni guac héna ac imi ménda waiyi. 52 Yawe ni héna ac wahaḡa imi niḡqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. 53 Ic biria héna acga andé qegic ionac niḡac qeri geric kunéḡ yandanéḡ népésizacc. 54 Ama méḡu ic kian wamma tacba héna acganéḡ legic zéra héna héna waḡu héianḡua. 55 Yawe, ni siḡiyaiguc qacga niḡqelizua. Héna acga imi niḡtoho wamma kecaḡ. 56 Héna acga niḡtohowa kekec iminéḡ nuac mériaḡna wanzacc.

57 Yawe, gi imi nuac buḡana ni ackuazécga imi niḡtohomaḡ. 58 Ni ewa qerina moczoḡnec kic tanecgawac zéweleczua. Ackuazécga zénec séc ewa hia niḡnéna. 59 Ni wawaḡ memena

niḡésima hénaḡa melemma héna acgaiguc hazua. 60 Nalé ménda mehorugima héna acga focdac niḡtohomaḡ. 61 Kaiziliweḡ ic ionac hésanéḡ ni qaté néḡec, néḡ ni héna acgawac eluḡ ménda nuyec. 62 Guac héna ac solaḡa niḡac siḡiyaiguc yacma ewa hia ac gézéḡmaḡ. 63 Ni imi bac yandi yandi waḡgémma guac héna acga niḡtohoanḡu ionac alagina wanzua. 64 Yawe, goi héihéiganéḡ baeciguc sécgéḡa hezac. Héna acganéḡ ni ku néna.

65 Yawe, ackuazécga zénec séc welenḡ qeḡe icga ni hiabia waḡ néna. 66 Ni héna acga niḡzégézua. Niḡtegic qintegic zéma niniḡ ku néna. 67 Zérabéra qahac keru imuaru imi ni sicsaoc wamma keru, néḡ deguc imi ackuazécga tohoma wamma meanḡua. 68 Gi imi hiabia imuac wawaḡa meme hiabia waḡanḡaḡ. Héna acga nézéḡa ku néna. 69 Tétéc qeḡe ic eneḡ ikoc mihicḡima mebiru némbiḡ zé waḡanḡu, néḡ ni imi ewa qeru moczoḡnec héna acga niḡtoho waḡanḡua. 70 Ionac ewa qerigina imi haléc dépaḡ yanda ésécnec,* néḡ ni imi héna acgawac séḡiséḡi waḡanḡua. 71 Zérabéra imuac nimba méra nénéḡa wanzacc. Iminéḡ waḡnéḡu ni héna acga niḡareḡgéyi 72 Kuagawac héna acnéḡ siliwa goli sasala ogiczacc.

73 Méraganéḡ ni mihicḡima kumu nénécc. Imuac méra néna niḡtegicma héna acga niḡareḡgémaḡ. 74 Ac kua zécgawac niḡac niḡkumuma kecha eega héigéḡanḡu imi eneḡ ni némma séḡiséḡi waḡanḡu. 75 Yawe, ni zégésigésiga imi solaḡa wanzacc imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihicḡi nénécc imi niḡzua. 76 Zéwelec géḡzua, welenḡ qeḡe icga sisipac ac waḡ nénécc séc méndacma waḡ néna goi héihéiganéḡ ewana mehiarumac. 77 Guac ewa biric wawaḡawac hakanéḡ wannéma humuc igucnec meqeli néna. Héna acga imi nuac zézé séḡiséḡina wanzacc imuac mia imuhuc zézua. 78 Tétéc qeḡe ic eneḡ hénaḡa qahaciguc yéwéri mihicḡi nénzua. Gamugina mihicḡi énéccmina. Ni imi héna

* 119:70: Anutuac ackuazéc técyā ménda niḡanḡu ionac zézéya.

acga zénimma kecman. ⁷⁹ Eega héigénanzu imi wañ énécmi na nuac liliñgéma hamu. Imuhuc wanna ienen héipuc acga imi niñasarimu. ⁸⁰ Ewa qerina mehiaruna hénac acgawac séc kápésicna qahac wañu gamunaguc ménda wammañ.

⁸¹ Kecec uñananéñ añgén titigawac nalé herec niñkumu wamma kecma qiritic qezac, néñ ni hénac acgawac niñkumu wammanec kecman. ⁸² Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanzac. Qesigénzua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbéséman? ⁸³ Tanecna imi kiruñ wañ séwélanéñ memeya imi hofac qeriaiguc zapí qeyec ésécnec wanzac, néñ guac hénac acga imi eluñ ménda nuanzac. ⁸⁴ Welen qeque icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesi wañnéñanzu imi némac naléiguc ac geriwiguc wañ énécmiwéséman? ⁸⁵ Tétéc qeque ic hénac acga ménda tohoanzu. Imi enéñ mebirí némbiñ zé baec séséñ ésézu. ⁸⁶ Ienen héniana qahaciguc ni nunesi wañ néñzu, Méra némbéséman. Guac hénac ac imi moczoñ hélacnec! ⁸⁷ Ienen imi baec igucnec metecgé némbiñ zé humumia nugic, néñ ni guac hénac acga ménda waiyi. ⁸⁸ Goi héihéiga niñac wamma meqeli néñna. Imuhuc wañ néñna kuagawac héipuc ac imi niñtoho wammañ.

⁸⁹ Yawe, guac ackuazécga kurumenjiguc hémbénaña seligima hezac. ⁹⁰ hakaga hélé iminéñ hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. Baec imi geñ hainecac nalé séc seligima heanzac. ⁹¹ Iwawai imi moczoñ méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumenéñ kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹² Hénac acganéñ ségiségi ménda mihicñi némbacnec qenzeñ manzeñ qeriaiguc bec humuwinec. ⁹³ Gi hénac acnéñ kececna galéñgéna kecanzua imuac ni hénac acgawac hémbénaña eluñ ménda numac. ⁹⁴ Ni imi guac buña. Imuac mehiaru néñna. Ni hénac acgawac hochoc wamma kecanzua. ⁹⁵ Kaiziliwen ic ienen nuhumuwiñ zé néñsolima kecanzu, néñ ni guac hénac ac nimma kecman. ⁹⁶ Neñ hémba iwawai solaña zézéya imi moczoñ qétégina olombiñac séc, néñ hénac acga

imi hilaneñ yanda qétéya olombiñac séc qahac.

⁹⁷ Yei ni hénac acga kunéñ yanda niñsiñsiñ wañanzua. Ni kaiwe herec imuac nimma héiqelianzua. ⁹⁸ Hénac acganéñ nalé séc niguc hema méra néñu hazéchécna onogicma niñtegic qinñtegicna kunéñ yanda wanzac. ⁹⁹ Ni hénac acga nimma héiqeliwa kiwi ichécna moczoñ onogicma niñtegic qinñtegicna kunéñ yanda henénzac. ¹⁰⁰ Hénac acga niñtohowa ic yanda moczoñ onogicma niñtegic qinñtegicna kunéñ yanda henénzac. ¹⁰¹ Ni ackuazécga niñtoho wammañ zé hénana neñ héima hénac biria hénac hénac ménda kereñi. ¹⁰² Geñ hénac ac ku néñnec imuac niñac ni hénac ac ménda waianzua. ¹⁰³ Ackuazécga imi yei siña kunéñ yanda, kuanaiguc morombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴ Hénac acgawac niñac niñtegic qinñtegicnaguc wanzua. Imuac haka ikora hénac hénac imuac mézéna tianzac.

¹⁰⁵ Ackuazécganéñ hénanawac kifa wamma baec hénawac asaha wanzac. ¹⁰⁶ Hénac acga solaña imi niñtohoman zé zéselima acna selianec zikizua. ¹⁰⁷ Qenzeñ manzeña imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galéñgé néñna kecec-naguc kecman. ¹⁰⁸ Yawe, zéwelec géñzua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi añgétima hénac acganéñ ni ku néñna. ¹⁰⁹ Kececna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néñ guac hénac ac imi eluñ ménda nuanzac. ¹¹⁰ Kaiziliwen ic ienen mebirí némbiñ zé bétac haigic hezac, néñ ni hénac acga ménda waizua. ¹¹¹ Hénac acga imi hémbénaña mératécna nawac buña opocba hezac. Iminéñ ewa qerinawac zézé ségiségi wañanzac. ¹¹² Ni hénac acga tetecgia qahac niñtohoman zé ewa qerinanéñ dongéma kecanzua.

¹¹³ Ni ewa éréhéc wañanzu ionac mézé titi wamma hénac acga imuac siña niñanzua. ¹¹⁴ Gi imi nuac sañgi sañgina, nuac saiwa, ni ackuazécgawac niñkumu wamma kecanzua.

¹¹⁵ Biria meme ini wainémma kenjic. Ni imi Anutunawac hénac ac niñtoho wammañ.

¹¹⁶ Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli néna kecmañ. Galeñgé néna niñkumunanéñ gamuyaguc ménda wammac. ¹¹⁷ Népésima añgéhna tina héna acgawac nalé séc kic hihi wamma kecmañ. ¹¹⁸ Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzañ. Imi mia hakagina ikora imi gorosona wañanzac imuac mia imuhuc wañ énécmianzañ. ¹¹⁹ Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic ésécnec gilina keñanzac. Imuac ni héna acga siña niñanza. ¹²⁰ Séwinanéñ guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi wañanza.

¹²¹ Ni haka solaña wamma héna acac séc wamma kecanza. Helanzi néñanza ionac méraginaiguc ménda nopocna. ¹²² Meseli néna mériañnaguc kecba, tétéc qeçe ic eneñ ni hia ménda helanzi némmu. ¹²³ Guac añgéhñ titi zéma guac ackuazéc solañawac kic hihi wamma kecba kicnanéñ birizac. ¹²⁴ Goi héihéiga méndacma welen qeçega ni hia wañ némma héna acga ku néna. ¹²⁵ Ni imi guac welen qeçe icga. Niñtegic qinñtegic mihicñi néna héna acga niñasarimañ. ¹²⁶ Ic embac eneñ héna acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wanzac. ¹²⁷ Imuac ni imi héna acga goli, goli solaña ogicma eeya héianza. ¹²⁸ Imuac ni wawañ memenawac séc héna acac nimba dindiña wañu haka ikora moczoñ imuac nimba mézétitiyaguc wañanzac.

¹²⁹ Héna acga imi welic welicgia imuac kekec uñananéñ niñtoho wañanza. ¹³⁰ Ic diwi qiwiliñanéñ ackuazéc auma oloñu qetagalimiyu niñtegic qinñtegyaguc wañanzac. ¹³¹ Kazunéñ doku niñac ezelaña tacgéyu kuaya añgéma wésésé kucnec héianza ésécnec ni héna acgawac niñkumuma imuhuc wañanza. ¹³² Qacga eeya héianza ionac haka wañ énécmianzañ ésécnec nuac liliñgéma ewa biric wañ néna. ¹³³ Hénana ackuazécgaiguc meseligima kápésic méra bacyaiguc ménda nopocna. ¹³⁴ Ic embac helanzi nénécmianzu ionac murunec ni metecgé néna, ni héna acga hia niñtoho wammañ. ¹³⁵ Kic tanecga asahagucnéñ ni némma héna acganéñ ni ku néna.

¹³⁶ Ic embac eneñ héna acga ménda niñtohoanzu imuac kic masinanéñ doku téfara ésécnec maanzac.

¹³⁷ Yawe, gi imi solaña, guac zégésigésiga imi hélanec. ¹³⁸ Héna acga zéselinec imi solaña zéma héla téngéhñ. ¹³⁹ Hazéc hécnanéñ ackuazécga eluñ unuyu ni guac ackuazécgawac niñkewu wamba geric bélañ ésécnec nozac. ¹⁴⁰ Ackuazécga imi solaña imuac guac welen qeçe icganéñ imuac niñsiñsiñ wañanzac. ¹⁴¹ Ni ic mamaya kecba mema titi wañ néñzu. Néñ héna acga imuac eluñ ménda nuanzac. ¹⁴² Dindiñaga imi dindiña hehe selia, wañu héna acga imi héla. ¹⁴³ Nunesi zéma niñyéwécnanéñ népésizac, néñ kiléñ zézé seli acganéñ ségiségi mihicñi néñanzac. ¹⁴⁴ Guac zéauauganéñ hehe seli solañanec hema kecmac. Niñtegictegic mihicñi néna kekecnaguc kecmañ.

¹⁴⁵ Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miñ Kewu niñnéna ni héna acga imi niñtohomañ. ¹⁴⁶ Ni Miñ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmañ. ¹⁴⁷ Ni ama ménda gianiyunec yacma guruanza, guruma acgawac mambéc kecanza. ¹⁴⁸ Guac ackuazécga imi hiñgac hiñgarawac nimmañ zé siñi ménda horugiyunec kic qeli yacanza. ¹⁴⁹ Goi héihéigawac wamma ewa hétéhna niñna. O Miñ Kewu zéqindiñigawac séciguc kekecna héñgaleñ wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma wañanza imi eneñ hosucnu nesinéñzu. Ieneñ imi héna acga andé qema kecanzu. ¹⁵¹ Miñ Kewu gi mia hosucgé némma keczañ. Wañu héna acga imi moczoñ hélacnec. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunec niñareñgéyi. Guac ac imi hehe seli hemac niñ hainec.

¹⁵³ Zéra waizalaña hémma metecgé néña, ni héna acgawac ménda eluñ nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézéma boñhére menémbésémañ wañu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémañ. ¹⁵⁵ Kaiziliweñ ic ieneñ ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac niñac ionac imi añgéhñ titiganéñ ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miñ

Kewu, gi qeri bénzénge yéwéria imuac zémindi mindinígawac séciguc kekecna meqeli nénna. ¹⁵⁷ Sasalanén nunesi wamma hazéc wañnéñanzu. Wañu ni mia zéauau acga ménda waianzua. ¹⁵⁸ Ni acqege ic inicba Ienené hénna acga ménda tohoanzu imuac niñac lommané zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni hénna acga dimuhuc niñsiñsiñ wammianzua imi kicga hina mayu hénna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli nénna. ¹⁶⁰ Acga moczoñ héla wanzac. Wañu zégésigésiga dindiña moczoñ hehe seli hema emma kecmac.

¹⁶¹ Galené enené ienené ténésima nunesi wanzu. Néñ qerinanén ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi wañanzu ésécnec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéna tiyu ewa loloné wañ néñanzac, néñ hénna acgawac siña imi niñiac niñanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiña, imuac niñ kaiwe séc hatac 7 mepési géñanzua. ¹⁶⁵ Hénna acgawac siña niñanzu ienené luae kunené yanda mihicñianzu. Ionac muru imi iwawai qonzontongé énécmimia méné ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac anjén titiac kic hihi wamma guac hénna acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kekec uñananén zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siña kilené yanda niñanzua. ¹⁶⁸ Hénana imi moczoñ kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac hénna acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinanén wéségaiguc érémac niñac wanzua. Wañu acgawac séciguc niñtegitic qinñtegitic hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnanén wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémañ. ¹⁷¹ Geñ hénna acga ku néñanzané imuac niñ kua taséna igucnec zézé ségiségi dundunaguc maanzac. ¹⁷² Zézépané acga imi moczoñ solañanec. Imuac ezelañnanén ackuazécgawac zézé ségiségi wammac. ¹⁷³ Ni hénna acga anjétiyi imuac niñ méraganén méra némmac. ¹⁷⁴ O Yawe, ni anjén titigawac qerina héñgené héñgené wañ néñanzac. Wañu hénna acgawac ewa hia niñanzua.

¹⁷⁵ Qeri uñana meqeli nénna zéhiaru gémmac. Hénna acganén méra némmac. ¹⁷⁶ Ni rama soho sohoya ésécnec rouc wamma keczua. Néñ ni hénna acgawac eluné ménda nuanzac imuac welené qeçe icga ni mihicñi némbésémañ.

120

Anjéña timac niñac zéwelerec.

¹ (Ocmuné téréyaiguc enenawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecmac kewu yomuhuc welecniwa niñnéñec; ² O, Miñ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaña ikora igucnec metecgé némbésémañ.

³ Ezelañ ikoraguc gi, Anutunén némac wañgémmac? Némac toroqema wañgémmac? ⁴ Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa ic geric wenéwenagucnéñ bakia melené gémmac.

⁵ Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac haliiguc kekera nidac imuhucya.* ⁶ Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanzua. ⁷ Ni luaeac wamma ac zéwa ienené yaré qewin zé wanzu.

121

Anutuac anjén titi iguc nanan selia.

¹ (Ocmuné téréyaiguc enenawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaguc enzac. Méra nénéña imi dimuarunec hamac? ² Méra nénéña imi baec kurumené mihicñiyec Yawe iwarunec hamac.

³ Inén niñu hénaga ménda tisurac géwésémañ. Galenaga iminén gau niñac siggéturuc ménda wammac. ⁴ Israel héngalené wammianzac inén siggéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵ Yawe imi galenaga kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nananaga. ⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenén ménda mebiri gémmac. Wañu siñiiguc masonén acguc ménda mebiri gémmac.*

⁷ Yawenén galenagé gémma zérabéra moczoñ yanda imuacnec anjén tigenanzac. Wañu kekec uñaga imi galenagéanzac.

* **120:5:** Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac arenjinawac qara. Méné imi Not iguc méné imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13) * **121:6:** Kaiweac geriwa me masoac sanjenaga.

⁸ Yawenénj kenkenj hahaga imi deguc muacnec hénima hémbénaŋa galenġemac.

122

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem niŋac wawaŋa.

¹ (Ocmuŋj téréyaiguc eŋeŋawac legic, Dawidinéŋ oyec.) Ic eneŋ Yaweac ocmuŋiguc* enni zéma nézégic nimma ségiségi waŋi. ² O Yerusalem! Hénaninanénj guac deminj qeriaiguc tima nanziŋ.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megic amaya amaya toroqema qinj héima taczac ésécnec. ⁴ Ama areŋj yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwiŋj zé Minj Kewuac hénaroiŋj Israel énézéyec imuac séciguc enzu. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiac tatac eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia tatac eeyaguc Dawidiac ama imuac buŋa qemimia.

⁶ Yerusalemwac luae niŋac zéwelecgic. Yerusalem guac siŋga niŋanzu imi eneŋ ewa déŋj wamma kecmu. ⁷ Deminġa qeriaiguc luae hema kecmac. Ama areŋġa deminġ seliaguc imuac qeriaiguc mériaŋj hema kecmac. ⁸ Ala sac taséhécna ionac niŋac wamma zémaŋj; Deminġa qeriaiguc luae hekecmac. ⁹ Anutunina Yaweac ocmuŋj niŋac wamma Yerusalem ġi mériaŋġaguc wambésémaŋj niŋac wanzua.

123

Zé siac ac goi héihéiya niŋac zézéya.

¹ (Ama téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Kurumenġiguc tacyac waŋanzanġ Minj Kewu guac mia ni kicna hiwa érézac. ² Ninzanġ, welenġ qeġe merac eneŋ minġinawac méraiguc kic hianzu ésécnec, waŋu welenġ qeġe embac eneŋ embac kunenġinawac méraiguc kic hianzu éséc kicnina imi Minj Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia waŋj nénécmimac.

³ Yawe ewa hia waŋj nénécmina. Mematiti humumianénj kuaya qeġeya

* **122:1:** Sel hali téréya hénia acac katapa téréya heyec imuac zézéya.

sécgé nénécmizac. ⁴ Yéwéri qa-hac bénzéŋnec kecanzu ieneŋj zédesi nénécmima mema titi waŋj nénécmigic kekec uŋaninaiguc sécgéma hezac.

124

Ewa hia ac Israelac anġénj titi niŋac zézéya.

¹ (Dawidiac ocmuŋiguc eŋeŋawac legic.) Nonac muru kec nénécmianġec imi Yawe qahac zéma ninzanġiguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ² Ic ieneŋj hazéc waŋj nénécmima yacġic nalé imuaru Minj Kewunénj nonac muru ménda kecnénécmiyec iguc, ³ ionac qeri biricġinawac bélaŋanénj zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerinġnec focdac qécgé nénécmiwunec. ⁴ Waŋu imuaru doku qaonġanénj qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembacnec. Waŋu doku dunduŋanénj qeri uŋanina hoturu nénécmiyu hiŋġacbiŋnec. ⁵ Waŋu doku dunduŋanénj tétéc qeamuma hoturu nénécmiwacnec.

⁶ Zéġġinaiguc nini neneginawac buŋa ménda hai nénécmiyec Minj Kewu imi mepésiwiŋj. ⁷ Neinénj zuŋj meme ic ionac bétac igucnec néŋġacanzac ésécnec bétac imi tegiru néŋġacdaczinġ.

⁸ Méra nénécmimia imi baec kurumenġ zéyu hicŋiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénaroiŋj héra imi ménda hir-ima qinġ héima kecmu.

125

¹ (Ocmuŋiguc eŋeŋawac legic.) Yaweac héima nananzu imi eneŋj Zion boŋanénj Yerusalem lelecgémima ménda hirima hémbénaŋa qinġ héima tacselizac ésécnec wammu. ² Baec boŋa imuac sia yandanénj Yerusalem lelecgéma nanzac ésécnec Yawenénj hénaroiŋj héra deguc muacnec hémbénaŋa lelecgé énécmima kecmac. ³ Ic solaŋa ieneŋj kápésic wambiŋj zé méraġina suluwu niŋac Anutunénj imuhuc waŋj énécmianzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéŋj ic solaŋa ionac buŋa qeénécmimia baec imuaru ménda galenġé

énécmima kecmac. ⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solañ kecanzu ionac mia hiabia wañ énécmína.

⁵ Eñañ hína qarín qarínjiauwac lilingéma keñanzu imi onac imi Yawenéh wañ énécmiyu biria meme ic iniguc momacnec kemmu, néh Israel ionac muru imi luae hema kecmac niñac wanzua.

126

Ai yawuniguc metocgo metocgoac ségiségi.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawenéh hésa ic imi onagicma amagina Zioniguc lilingéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec wañec.

² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandánéh sécgéyec. Ezelañnina imi legicnéñ sécgéyec. Wañu baera baera ic embac ieneñ Yawenéh ionac niñac wamma haka kuneh yanda meénécmizac zéma zégic. ³ Yawenéh nonac niñ wamma haka kuneh yanda wañec imuac nini ségiségi wañanzíñ.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina melen nénécmína, kia hayu baec wañgoña Saut iguc doku téfaranéh luma keñanzac ésécnec focdac hadacmu. ⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi eneh ségiségi legicya héima imuac héra metocgé wammu. ⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamañ zé mema kenzac imi kilen imuac héra déréc dérécgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

127

Anutuac mériañ amaiguc hicñihicñiya.

¹ (Solomonac legic, ama tétéyaiguc eñeñawac legic.) Yawenéh ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi enomia wammac. Yawenéh ama areñ yanda imuac demíña ménda galeñ gémaciguc imi galeñ meme ic ionac kicqeli wamma kekec imi enomia wammac. ² Siñunec yanda yacma ai mema kecmac gau nalé ogicma hema qenzen manzen qema héra mihicñima neanzu imi enomia wanzac. Hénia imuac mia Yawenéh ala

wañ énécmímia ionac imi gaugina siñaguc énécmianzac.

³ Ninzu, nanhécgina imi Yawenéh onac bunja énécmímia. Héri qeriiguc hicñima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. ⁴ Kucginaguc kecmac merachécgina mihicñi énécmigic merachécgina ieneñ imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa ésécnec wammu. ⁵ Ic méñ tewi zakonéh hénéñaiguc sécgéma hezac ésécnec nanhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niñac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac* kemmac ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

128

Ic hélawac hína géséhéra imi ségiségi ginaguc.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac hína acwac wamma meanzac inéh ségiségiyaguc. ² Méraganéh ai mena imuac héra hicñigéñu newésémañ. Ai méñac méñ meanzan séc hiarudaru ségiségigaguc wammac. ³ Amaga qeriaiguc ininga imi wain ic héra mériañaguc ésécnec wañu, nambérac hécgá zaega lelecgéma tacma kenzu imi eneh olivan ic séra qeqeya ésécnec wammu. ⁴ Ninzu, Yaweac eeya héimianzac imi hélacnec imuhuc mériañaguc wañanzac.

⁵ Yawenéh Zioniguc kecmac mériañ haigémmac. Wañu Yerusalemac mériañ imi kic qeli kecbésémañ nalé imuac suraiguc séc hémhésémañ. ⁶ Esahécgá hicñigic inicbésémañ. Israel hína géségaiguc luae hemac.

Israelac hazéc hécgina ménda nanjeligimu niñac zéwelecgic.

129

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ieneñ komocna igucnec haisisiric eñeña wañ néñañgic. ² Ieneñ komocna igucnec haisisiric wañ néñañgic wañu kilen ménda nogicgic. ³ Ieneñ baec aiiguc takaren

* 127:5: Hebiraio aciguc; sanjulaniguc.

éséanzu éséc nec gemacnaiguc wizi horua mihicni néngic.

⁴ Wañu Yawe imi solañja keczac imuac niñ kaiziliwen ic ieneñ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec.

⁵ Zionac mézézé titi wañanzu imi gamu qe qe mihicni énécmiyu moczoñ yanda andé andé kemma baecginaiguc lilingéma kendacmu.

⁶ Ieneñ imi ama qahaiguc qézézac hicñima ménda yandimanec qasianzac éséc nec wammu.

⁷ Qinziñ imuhucya imi komocdiadac imuac niñac dérécgéanzac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac.

⁸ Ic imuhucya ionac imi ic kian kenña wañanzu imi eneñ acguc inictegicma mériañ ac yomuhuc ménda énézéanzu; “Yaweac mériañnéñ onac muru hema kecmac!” “Yaweac qaraiguc mériañ ac wañ énécmiziñ!”

130

Anutuac boñhére ai niñac mambécma kecmu.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc siraiguc gi guruzua. ² Miñ Kewu, ewa hétéñna niñna. Séwelecna hélac nec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi késpedesicnina héñsoli wambañ nec méréñéñ hia nañseliwac nec? ⁴ Késpedesic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigéñanziñ.

⁵ Ni, kecec uñananéñ Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuazéc niñac niñhéhélima kecanzua. ⁶ Siñi galeñ eneñ gĩañ gĩañawac mambécanzu imuac séha ogicma kecec uñananéñ Miñ Kewuac mambéc kecanzac. Hélac nec siñi galeñnéñ gĩañgĩañawac mambéc kecanzu imuac séha ogiczac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc wañgic. Iwaru imi gum bénzénzén zéma boñhére hakanéñ sécgéma hezac. ⁸ Inéñ mia Israel hénagé sé késpedesicgina moczoñ yanda imuac nec metecgé énécmimac.

Waizalañ ménda wamma Anutuac niñkumuyec.

* 131:2: Kecec uñana.

131

¹ (Dawidiac legic zéra, ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni qeri eneñ ménda kecanzua. Wañu iwawai méñac méñ sécna ogicma hezac imuac kic hihi ménda wañanzua. Ni ai qac buñayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda wañanzua. ² Hélac nec ni qerina* kuma mama mebélacgéwa kokoc namu nema sécgémiyu neñgocyawac tawéiguc heanzac imuac séc qerinanéñ néñ qema hezac.

³ Israel ini degucmuac nec hémbéññañ Yaweac niñkumu wammu.

132

Anutunéñ Zioniguc hémbéññañ kecmac.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, Dawidiac niñac wamma inéñ yéwéri hénia hénia bisiqatéñ wañec imi niñqeliwésémañ. ² Inéñ Yawe zépañgé mima Yakoboac wandac wandac miñina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³ Ni hélac nec amanaiguc ménda emmañ. Hehe duññaiguc ménda emma hemañ.

⁴ Wañu kicna galeñgéwa gau niñ ménda wammac, wañu kicna amia ménda waiwa mamac.

⁵ Imuhuc wammanec kecmac ama geric méñ Yawe guac buña mewa tecgémac. Yakoboac wandac wandac miñina, ama méñ guac buña mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemac.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niñiñ. Wañu Yarim baec kisiaiguc mihicniyiñ. ⁷ Hagic iwac tacyac wawañawac amaya imuaru kerenni, keremma hénia titiya imuac wésiaiguc sicgémini.

⁸ O Miñ Kewu gi yacma tacniniñ amagaiguc hama embésémañ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momac nec. ⁹ Wañénécmina héfac oo ichécga ieneñ haka solañanéñ séwi usugina éséc nec héigic hiñgacmac.

Wañu ichécga téréya ieneñ ségiségi wamma qacmu. ¹⁰ Welen qe qe icga Dawidiac niñmiwésémañ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimina kenju.

¹¹ Yawenéñ Dawidiac ac héra yomuhuc zépañgémiyec.

Inéj imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hicñimu ionarunec ménj tatabga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹² Nanhécga enej zikiziki ac zéma héipuc acna ku énécmimanj imi tohoma wammuiguc imi nanhécgina ienej imuhucyanec tatabga edamuyaguc imuaru teteugia qahac tacmu.

¹³ Yawenéj Zioniguc* tacyac wammaj zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Yomi mia nuac tac ninij wawanawac buja hémbénaña wanzac. Ni imuac wanj imuac mia yomuaru tacyac wammaj. ¹⁵ Ni imuac nene yaka kindindiña mesaima imuac ic embachéra maqeqeya gumu énécmiwa sécgé énécmimac. ¹⁶ Wanju hofac oo ichéra anjénj titina imi maleku ésécnec héiénécmimanj. Ocmunj imuac téré ichéra ienej ségiségi wamma hémbénaña legic héima kecmu. ¹⁷ Nejj zéwa ama imuaru Dawidiac nijac wamma iliha ménj† éréma yandimac. Wanju ni nenaoc halécnéj météré mimia iwac nij wamma kifa mézézéngéwa héntegicmu. ¹⁸ Nejj iwac hazéchéra ionac imi gamu qeqenéj séwi usugina ésécnec héiénécmiwa hinqacmac, néj iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

133

Ala sij wanjamuma kekec imi mériañaguc.

¹ (Ocmunj téréyaiguc enejawac legic.) Ninzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekerá imuac hiabiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac! ² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgégic ewa zucya igucnec mama malekuya horua imi mézécgéma mama zécgériaiguc momacnec naecmiyec ésécnec. ³ Wanju Herimon baec boñawac tutulucnéj* Zion baec boñaya boñayaiguc mama mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéj mériañ ac zéyec. Imi mia keckec hehe seliawac mériañ ac.

* **132:13:** Yerusalem taczac baec boña imuac qara. yomuaru imi ic kewu ménj hicñimac nij zézéya.

134

Siji qeriaiguc mepé qepési wammimu.

¹ (Ocmunj téréyaiguc enejawac legic.) Sijniaiguc Yaweac amaiguc welenj qema nananzu Yaweac welenjeqe ichéra ini moczonj Yawe mepésimu. ² Méragina meycgic ocmunj téréyaigucgenj kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumenj zéyu hicñiyec Yawe inéj mia Zion igucnec mériañ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya nijac mepésimigic.

135

¹ Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welenj qeqe ichéra ini i mepésigic. ² Yaweac ocmunj, Anutuninawac ocmunj imuac sombeniguc nanzu ini ³ Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, wanju qara imi niñsoroc sorocya, imuac nijac qara imi mepésigic. ⁴ Yawenéj eneya nijac wamma Yakobo, qara ménj Israel i anjétiyu iwac buja wanec.

⁵ Ni ninzua, Yawe imi kunenj yanda, wanju nemu momac yanda onogiczac. ⁶ Yawe imi haka niju sécgéyu séc wananzac. Kurumeniguc zéma baeciguc, wanju konduniguc zéma zékénj hinqac hinqara horuaiguc. ⁷ Inéj zéyu baec zécgériaiguc hosusu yacanzac. Wanju kia mihicñimanj zé pilitic mihicñianzac. Wanju luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

⁸ Inéj mia Izipte baeciguc méréc merachécgina ic zéma yanhécgina momacnec unudarec. ⁹ Izipte baec, guaru mia Yawenéj haka sésécyaiguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰ Inéj baera baera sasala unuma ic kewu kucginaguc unuhumuyec. ¹¹ Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹² Wanju baecgina imi Israel ic embachéra ionac buja qema énécmiyec.

† **132:17:** Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, wanju

* **133:3:** Kiwi tosaraiguc; séhéréc.

¹³ Yawe, guac qacga imi hémbénaŋa hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaŋa niŋqeli mimia wammac.

¹⁴ Yawenéh eŋeya ic embachéra zénaŋgé énécmimac. Waŋu welen qeŋe ichéra ewa biric niŋénécmimac.

¹⁵ Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéh memeya.

¹⁶ Kua ginagucnéŋ ac ménda zéanŋu, kicginagucnéŋ kic hihigina qahac.

¹⁷ Gezac ginagucnéŋ ac ménda niŋanŋu. Waŋu kua ginaigucnéŋ wéséségina qahac.

¹⁸ Imuhucya meanŋu ini zéma imuaru héima naŋanŋu ini imi moczoŋ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹ Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic.

²⁰ Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianŋu ini Yawe mepésigic.

²¹ Yerusalemiguc tacyac waŋanzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

136

Goi héihéiya niŋac Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ Yawe imi hiabia, waŋu goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac i ewa hia ac ézégic. ² Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac miŋ kewu momac yanda onogicma Miŋ Kewu kecanzac i ewa hia ac ézégic.

⁴ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac eŋeyaocnec kiwi welic welicgia kuneh yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac niŋteŋic qinŋteŋicyanéh kurumeŋa kurumeŋa zéyu hicŋidarec i ewa hia ac ézégic.

⁶ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac asac mararaŋ kuneh kuneh zéyu hicŋidarec i ewa hia ac ézégic. ⁸ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac kaiwenéh kaiwe séc galeŋ nammac niŋac

zéyu hicŋiyec i ewa hia ac ézégic. ⁹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac maso zéma ménni sikilunéh siŋi galeŋ nammuc niŋ zéyu hicŋidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic.

¹¹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Izipte ic ionac sugcina igucnec Israel héna gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹² Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac méraya kuhagucnéŋ suluma naŋgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic.

¹³ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac kondun pésia qeriru néwéc néwéc naŋoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Israel hénaoriŋ goigina héima kondun namuŋaiguc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Farao zéma téŋgiŋ ichéra kondun pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiŋgacgic i ewa hia ac ézégic.

¹⁶ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic embachéra onagicma baec kéra kériasia qericma keŋec i ewa hia ac ézégic. ¹⁷ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic kewu kuneh kuneh unuyec i ewa hia ac ézégic.

¹⁸ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic kewu qac buŋaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic.

²⁰ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac baecgina onagicma ic embachéra ionac buŋa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²² Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac welen qeŋe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buŋa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²³ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac maŋeŋeya kecni niŋnécmiyec i ewa hia ac ézégic.

24 Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. 25 Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac séwiginaguc kecanzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

26 Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kurumenjac Anutu ewa hia ac ézégic.

137

Yerusalemiguc kisikiyonj hicniyu zésiac wañgic.

1 Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niñqelima siariñ. 2 Imuaru suruñ ic nañu hawaiguc gita kulelenina koroni nañec. 3 Hénia imi yomuhuc; Hésa icac nénépésigic ienenj imuaru legic héiwiñ niñac nénézégic imuhuc wañiñ. Amanina kisikiyonj qenénécmigic imi enenj Zionac legic ménj héigic nimma ségiségi wanni zégic imuhuc wañiñ.

4 Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méréraiguc kecma héiwiñ? 5 Yerusalem ni guac eluñ numaciguc imi méra héina imi gita qequeac héniauwac eluñ qemac. 6 Guac eluñ numaciguc, wañu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onogicma enenja ménda wammaciguc imi legic ménda héimañ niñac ezelañnanénj owuruñnaiguc mékétamac.

7 Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mi-hicniyec nalé imuac niñqelima Edomac qelihéra ununa. Hénia imi ienenj imi yomuhuc zégic; Héndénj qéndéngic, ama wotuña momacnec hérédacma kisikiyonj qegic.

8 Kisikiyonjac buña embac biria, Babilon baec gi, ménénj ménj geñ wañ nénécminecac séc imuhucyanec wañgémmac imi ségiségiyaguc wammac. 9 Ménénj ménj kokochécga hociguc qésénj énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

* **138:1:** Hénia imi efefianec niñsariwiñjac séc qahac. Néñ niniñ ic tosara imi yomuhuc héniaya zéanzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua. † **138:2:** Yerusalem ocmuñ imi ménda megic heyec. Imuac niñ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

138

Dawidiac ewa hia ac zéma mepé qepési ac.

1 Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.* 2 Ni ocmuñga téréyawac† sicgéégemba hazac. Wañu goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñ guac qac-gawac ewa hia ac gézémañ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczonj qehoturuma onogicma enec imuac mia imuhuc wañgénzua. 3 Ni guruyi nalé imuaru acna melenec, wañu kekec uñanawac kuha meyandi nénénc.

4 Baecac ic kewu moczonj ienenj kuaga igucnec acga niñgic imuac niñac ienenj Miñ Kewu gi zéhiaru gémmu. 5 Yaweac edamuya imi enenja yanda imuac ienenj Yaweac hakayawac mepésimimu. 6 Yawe imi enenja. néñ mamaya hia inicgaleñ wañ énécmianzac, wañu tétéc qeque ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

7 Ni zéra waiya qeriaiguc kenja wamba gi kekecna héngaleñ wañanzañ. Wañu hazéchécnina ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganénj metecgé néñanzañ.

8 Yawenénj nuac wamma eneya ewa siñ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganénj hehe seli hema kec-mac. Ai méraganénj memeya imi ménda waiwésémañ.

139

Anutuac kiwa igucnec néngacbiñac séc qahac.

1 (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma niñtegic néñanzañ. 2 Tacyacna nimma lakec kecma niniñna niñtegicanzañ.

3 Héna kekecna zéma hehena héngaleñ wamma wawañ memena imi moczonj niñtegicnecac niñtegicanzañ. 4 Ac ménj ezelañnaiguc ménda hicni tegirunec Yawe geñ bec howiacnec niñtegicanzañ. 5 Gi wésé andu lelecgé némma méraga

nuac qacnaiguc hainéjanzan. ⁶ Ninin imuhucya imi eebipiya séc mén ejeña wanu nimman zéma nimbipizua.

⁷ Ni unaga waima dimia mén hia kemman? Kic ségeraga néngacmima dimuaru mén sanjiwinec? ⁸ Kurumeniguc embinec imi imuaru gi keczan. Humuc amaiguc hiŋgacma hehe tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczan.

⁹ Sinunec imi ason héiyu qeŋgaŋnaguc putitima kemma kondun tetcgiaiguc keremma tacbinec ¹⁰ imuaru acguc méraganéŋ nuagicma méra héiganéŋ selianec népésiwésémaŋ. ¹¹ Sinji panamanéŋ hoturunéŋu asac mararaŋ lelecgé némma hezac imi sinjidéŋgedaru zéwinec, ¹² guaru imi sinji zéma kaiwe imi héniagira momacguc wanzac imuac niŋac guac kicgaiguc imi sininéŋ iwawai mén ménda musaŋgémac. Wanu sinji imi kaiwe ésécneac asahaguc wammac.

¹³ Geŋ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mihicŋidacneac. Neŋgocnawac héri qeriaiguc geŋgaoc mia séwina toro toroya moczon areŋgéma mihicŋi nénnec. ¹⁴ Ni imi hiabianec welic welicgianec mihicŋi nénnec imuac niŋ ewa hia ac gézézua. Wawaŋ memega imi welic welicgiaguc imi qeri unana acguc héŋtegiacanzac.

¹⁵ Sasaŋgiaiguc menéma baec dumuc siraiguc welic welicgianec menénnec nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucneac ménda sanjima heyec. ¹⁶ Séwinawac tanera ménda hicŋi tegirunec qérawa imi kicganéŋ bec hénneac naléna ménda ducŋiyunec bec séwinawac tasia hicŋima keŋec séc kiwigaiguc ona hedaczac.

¹⁷ O Anutu niniŋga imi nimba eebipiyaguc ejeña wanzac. Qétéya imi acguc yei ejeña wanzac. ¹⁸ Némacnanéŋ olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucneac yacmaŋ imuaru acguc giguc kecmaŋ.

¹⁹ O Anutu kaiziliweŋ ic unuwaŋnec, sac nene ieneŋ wainéma kembunec. ²⁰ Ieneŋ guac zébiri qébiri waŋgéjanzu. Hazéchécga ieneŋ kicgaiguc iwawai eŋomiawac séwi ejeŋ waŋanzu. ²¹ O

Min Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Wanu gi zébiri géjanzu ionac imi ewa lolon waŋ néjanzac. ²² Ieneŋ hazéchécna wanzu imuac ionac ninin biric hélacneac késa kecza.

²³ O Anutu néŋsosolima batucgé némma qerinawac hénia niŋna. Batucgé némma nininŋa niŋtegiacna. ²⁴ Néngésina nuaru wawaŋ meme biria mén hezaciguc qindinŋi némma hénia hémbénaŋawac buŋa imuaru nuagicna.

140

Hazéchéra ionac murunec metecgé micac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé néna. Kaiziliweŋ ic ionac murunec saiwa menénna. ² Ieneŋ qeriginanéŋ haka biria niŋareŋ mema nalé séc yaré mihicŋianzu. ³ Ieneŋ mokoleŋ ésécneac ezelaŋgina qericic zérac wanzac. Wanu ezelaŋgina bawaiguc imi qaté mokoleŋac kua doku zérac he énécmizac. (Ohec)

⁴ O Yawe galeŋgé néna. Kaiziliweŋ ic méraginaiguc embi niŋac. Yaré qeŋe ic ionarunec hetecgé néna. Ieneŋ imi néfacgé némbin zé wanzu. ⁵ Séwi ejeŋ ic ieneŋ mebiri némbin zé bétac hainéma hésanéŋ uŋic mema hénia ewiaiguc haima baec séséŋna éségic hezac. (Ohec)

⁶ Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷ Nuac aŋgéŋ titi Min Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénnec.

⁸ Yawe kaiziliweŋ icac ewa sin imi ménda nimmia. Manambatucac ninin biria imi muŋguc ménda seligimac. Qahac wanu séwi ejeŋ wambu niŋac. (Ohec) ⁹ Lelecgé néjanzu imi eneŋ orucgina meyacic, zéna ejaŋ ezelaŋginawac zéranéŋ liliŋgéma ejaŋ hoturu énécmimac. ¹⁰ Geric lokocnéŋ ionac mama hoturu énécmimac niŋ wanzua. Gericiguc néfacgé énécmia baec séséŋ imuaru hiŋgacma muŋguc ménda érému. ¹¹ Zébiri qébiri ic ieneŋ baeciguc ménda seligima nammu. Yaré

qeqe ic imi birianéh méndacmima kemma inímac.

¹² Ni ninzua Yawenéh zérabéra mi-hicñima keczu ionac acgina goiya héianzac. Wañu maqeqeya ienen aciguc ençic zédiñi énécmianzac. ¹³ Hélaçnec ic solañ a ienen guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiña ienen kicgaiguc tacyac wammu.

141

Kaiziliweñ igucnec añgéhñ timac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéhña. Guruwa ewa hétéhñawac gezac haina. ² Zéwelecnawac niñña hofac héméhña hiabia éséçnec wammac. Mérana meyaçba iminéh sinjyawac mulu ai éséçnec wammac.

³ Yawe kuanawac galenñ meme ai ic mén opocna nañu. Kua tasénawac naguya galençgéma kecbésémañ. ⁴ Imuhuc wañ néñña qerinanéh haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacnec haka biria ménda wammañ. Wañu ionac nene halécyaguc imi ménda nemañ.

⁵ Wañu ic solañanéh orucnaiguc numindiñi néñu nimba goi héihéiya éséçnec wammac. Wañu qindiñi néñu nimba orucnawac météré haléc éséçnec wañu orucnanéh imuac héñacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niñac kilenñ ni zéwelec ai memañ. ⁶ Wañu galenñéçgina* hocnéñ unugic mama unuyu, ic embac ienen ackuazéçna† imi siñaguc wanzac imi niñtegicmu. ⁷ Wañu ienen ackuazéç yomi niñqelimu; Ai icnéñ baec patoma hoc sira gilicic hezac éséçnec sicnina imi kicsuañ kuayaiguc héndéh qéndéhgiawac hezac.*

⁸ Miñ Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néñgacma guac hazua. Qeri uñana imi katanec ménda waimina nammac.‡ ⁹ Ni galençgé némma biria meme ic ienen népésimañ zé bétac haigic imuacnec zéma ionac baec séséh igucnec metecgé néñña. ¹⁰ Ic biria ienen wai énéçmina enañ

bétacginaiguc momacnec hiñgacçic ini-mac, néñ ni imi téçgéma ogicmañ.

142

Zérabéra igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac Masikil tanera legic. Bañec ménac qeriaiguc sançgima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecmizua. ² Ni ewa gorona wésiaiguc qocçéwa mazac. Wañu nuac zéra waiya imi zéhicñi mizua. ³ Qerinaiguc qeri uñananéh kic gili gili wañec séc, geñ mia hénana bétacya qahac imi niñdacma mihicñi néñnec.

Ni hena agalenñ keriiçguc ienen sançgima bétac hainéçgic. ⁴ Nuac héinaiguc hima hénna, ménéhéñ mén héniana ménda niñnéñu hoczua. Haineçic mén ménda hayu hoczua. Ménéhéñ mén qeri uñana ménda galençgé néñu hoczua.

⁵ O Yawe ni zésiact wañçgemma zézua. Miñ Kewu geñgaoc imi haineçicna zéma kicçeli kekec baec yomuaru gi imi nuac buña wanzañ.

⁶ Zésiactna niñña, ni maqeqeya wamma kecañzua, nunesi wañnéñançu ionac méra igucnec metecgé néñña, ienen kucgina eñeña nuac séc qahac. ⁷ Qeri uñana imi hésa ama igucnec hulac néñña, qacgawac ewa hia ac zémañ. Goi héihéi wañ néñña, ic solañ a ienen leleçgé némma nammu.

143

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe gi zéweleçna niñña. Guru héhélinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solañawac séçiguc acna niñña. ² Guac kicgaiguc imi baec ic ménéhéñ mén képésic solañ ménda keczac. Imuac niñac welenñ qeçe icga niguc ac ai ménda mena. ³ Hazéçnanéh qeri uñanawac zuñ mezac. Kekeçna qéziyu baeciguc maqezac. Siñi tunumañ qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanzua. ⁴ Imuac qerinaiguc qeri

* **141:6:** Saulo zéma ichéra. † **141:6:** Anutuac ackuazéç Dawidinéh zéauyec imuac zézéya. ✧ **141:7:** Yes 26:19 ‡ **141:8:** Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéhña kec humuwi niñac.

uņananéj kic gili gili waņ néju wésé bacna imi témaņ zé wanzac.

⁵ Ni nalé wahalawac nimba kenzac. Ai menec imi qerinanéj nimma taczua. Waņu iwawai méraganéj wamma menec imi nimma ⁶ mérana guac murugej suluzua. Baec irec irecgianéj doku niņ humanzac imuac séc kekec uņananéj guac wammizac. (Ohec)

⁷ Yawe gi acna foc niņnéna. Qeri uņana kuha mazac. Kic tanecga ménda musaņgé néna. Baec séséjiguc hiņgacanzu ionac séc wambi niņac. ⁸ Niņkinzéhna imi guaru hezac imuac niņ siņunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec uņana guaru naņgéwa érezac imuac mia héna kecmaņ niņ ninzaņ imi ku néna.

⁹ Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé néna, ni guac méraga bawaiguc saņgizua. ¹⁰ Gi nuac Anutu keczaņ, imuac niņac ku néna guac ewa siņga méndacma wammaņ. Uņaga imi hiabia, imuac héna kondonaiguc nuagicma kembésémaņ.

¹¹ Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néna. Solañ dindinaigawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa. ¹² Waņu goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc hazéchécna qeric énécmima qahac waņgic. Neņ guac welen qe qe icga kecza. Imuac niņ qeri uņana yéwéri mihicņi mianzu imi moczoņ auénécmima qahac wandacmu.

144

Baec yanda imi aņgéhna timac niņac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamanziņna i zézé ségiségi wammimaņ. Inéj mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qe qeac hénia kumiyec. ² Yawe imi goi héihéina, zamanziņna zéma baņecna, inéj neuņ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac hécna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianzua.

³ Yawe, gi ic imi némac hiaya niņac eeya héianzaņ? Miņ Kewu gi baec icac ninna

némaria waņu niņmianzaņ? ⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotonađac kecma qahac wammac, waņu kekec naléyanéj amia timima keņanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miņ Kewu gi kurumeņ misicgéma tima mana. Baec boņa séc onosina hofac téma yacmac. ⁶ Hazéchécga pilitic giliénécmima héndéj énécmima. *Zakoņga** muima héndéj énécmima keņgic. ⁷ Ounec méraga suluma népésina éréwa. Doku qauņ kuhaguc imuacnec zéma ic mérera ionac méragina igucnec metecgé néna. ⁸ Ienej kua taséginanéj ikoc ac zéma méra héiginanéj manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima gita hésia ¹⁰ imi qema legic héigénzua. ¹⁰ Geņ meseli énécmima ic kewuya ic kewuya yaréginaiguc onogicanzu. Welen qe qe icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé neņanzaņ guac mia legic héigénzua. ¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néna. Ienej kua taséginanéj ikoc ac zéma méra héiginanéj manam batuc ai meanzu.

¹² Naņ hécnina imi ic hésa komoranéj kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Waņu bérac hécnina ienej ic kewuac ama yanda meanzu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotuņa hocnéj memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³ Hofi amaninaiguc nene mériaņ kuaya qeyu rama hécnina ienej baec kisiaiguc saigic zaņgégina imi tauseņa tauseņa zéma 10 tauseņa 10 tauseņa wammu. ¹⁴ Burumakao hécnina iwa ienej haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicņiyu ama sombeņnina iguc zésiac méj ménda hicņimac.

¹⁵ Ic embac areņ imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéj Anutu kecénécmimia imi zézé ségiségi ginaguc.

145

Anutuac hiaya zéma kewuya.

¹ (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi waņgémma

* **144:6:** *Zakoņ* imi piliticac séséc ac wanzac.

qacga nalé tetecgia qahac mepési gémman. ² Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi wañgémman. Wañu qacga tetecgia qahac mepési gémman. ³ Yawe imi kuney yanda imuac kuney yanda mepésimimia wammac. Kuney yandayawac séha imi qétéya olombinac séc qahac. ⁴ Hicñisaia hicñisaia emma kemma guac wawañ memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu. ⁵ Qac buñaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéh zénimma kecman. ⁶ Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimia wammac. Ni acguc héniaga kuney yanda imi zéau énécmiman. ⁷ Ieneñ guac sese kuney yanda imuac buña zéma guac héniaga solaña imuac legic héimu.

⁸ Yawe imi ewa hiawac wañ énécmima ewa biric wañ énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kuney yanda wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi kekec momac yanda hiabia wañ énécmima zéyu hicñima keczu séc goi héihéi wañ énécmianzac.

¹⁰ Yawe geñ zéna hicñima keczu imi moczon guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ieneñ gi mepésigémmu. ¹¹ Ieneñ guac héngalen ama areña yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminiñ wammu. ¹² Guac ai kuhaguc imi zéma héngalen ama areña yandagawac qac buñayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu. ¹³ Guac héngalen ama areña yanda imi héngalen ama areña yanda hémbénaña. Wañu héngalen aiga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac. Miñ kewu imi zéyu hicñima keczu imi moczon goigina héima ménzézé ménzéya qahac zikiziki acya moczon méndacanzac. ¹⁴ Yawe imi tendiñgéwiñ zé wañanzu ionac nanjé énécmianzac. Wañu mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. ¹⁵ Kekec momac yandanéh guaru kic hianzu. Geñ nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzan. ¹⁶ Wañu méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczon galenagé énécmia séc sécgé énécmianzac.

¹⁷ Yawe imi wawañ memeya moczon

solan dindiña wañanzac. Haka silicya moczon ewa hiawac wañanzac. ¹⁸ Yawe imi zéwelec wammima hélacnec zéwelecanzu séc hosucgé énécmianzac. ¹⁹ Inéh mia eeya héimianzu séc ewa siñginawac sécgé énécmianzac. Wañu ionac qac héhéligina imi nimma anjéngina tianzac. ²⁰ Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héngalen wañ énécmianzac, néñ kaiziliweñ ic imi moczon mebirí énécmianzac.

²¹ Kuananéh Yaweac qac buñaya zéaumañ. Wañu séwiginaguc momac yanda ieneñ qara téréya imi tetecgia qahac mepésimu.

146

Anutunéh méra miyu mepésimiyec.

¹ Haleluya, kekec uñana Yawe mepésina. ² Ni kecmac emma kecman séc Yawe mepésiman. Kecma emma kecman séc Anutuna legic héimiman.

³ Ini ic eñeña ionaru ménda laheñgému. Baec ic ieneñ méra énécmimuc kuc ménda he énécmizac. ⁴ Ieneñ imi uñagina wai énécmiyu baeciguc liliñgéma kemmu. Keñgic kaiwe imuaru mia ionac niñareñ areñgia imi moczon qahac wandacmac.

⁵ Yakoboac Anutunéh méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wañu Yawe Anutuyawac niñkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc. ⁶ Yawe imi baec kurumeñ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczon zéyu hicñidacgic. Wañu hémbénaña qeri héla késa kecanzac. ⁷ Inéh hédacgé énécmimawac kecanzu imi hena acac séc zédiñi énécmima yaka niñ humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Wañu Yawenéh qaté énécmimia imi hualac énécmianzac. ⁸ Yawenéh kic hilic onac kic hihi meénécmianzac. Yawe imi mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. Wañu Yawe imi ic solaña goi héihéi wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi ic kiana héngalen wañ énécmianzac. Wañu qawéc gupañ énépésima nanjé énécmianzac. Wañu kaiziliweñ ic ionac hénagina imi mebirí énécmianzac.

10 Zion ama areña yanda, Yawe guac Anutunéj hicñisai lépaya lépaya hémbénaña héngalen wañgémnac. Haleluya!

Anutunéj Yerusalem héngalen wammianzac, mepésimini.

147

1 Anutunina legic héimimia imi hi-
abia. Wañu imi niñsorocya zéma niñu
sécgémnac. Imuac niñac Yawe mepésini,
haleluya! 2 Yawenéj Yerusalem me-
y-
acgéanzac. Inéj mia Israel héndéj qéndéj
wañ énécmigic keczu imi qutulan-
gé énécmianzac. 3 Inéj ewa biric wamma
kecзу séc mehiaru énécmima wizigina oso
énécmianzac. 4 Inéj ménni sikilu qétégina
olon énécmima qacgina qacénécmianzac.
5 Miñ Kewunina imi kunej yanda, kuc
yandayaguc. Wañu niñtegic qñtegicya
séha imi olombiñac séc qahac. 6 Yawenéj
memaamuma kecanzu imi énépésima
nanjé énécmianzac. Wañu kaiziliwenj ic
imi giliyu baeciguc maunudacnac.

7 Saiwop zémima Yawe legic héimimu.
Gita kulele qema Anutu legic héimigic.
8 Inéj hosusu haima kuruménj osoanzac.
Wañu baecac wamma kia imi hofiaiguc
haiyu heanzac. Wañu kia haiyu baec
boñaguc qézézac éréma yandianzac.
9 Inéj haséj yañ zéma koeckoec nei
merawanéj qacma kecgic nenegina mi-
hicñi énécmianzac. 10 Yawe imi becosicac
kuhawac niñkumuma kenzu ionac siñgina
ménda niñanzac. Wañu ic méj eñeya héná
kuhawac niñkumuma keñanzac imuac
ménda héñsorocanzac. 11 Inéj eeya
héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu
ionac mia ewa hia niñanzac.

12 Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion
gi Anutuga legic héimina. 13 Inéj am-
agawac nagu wétéya imi meseligianzac.
Wañu ama imuac qerigaiguc merachéca
mérianj miñicñi énécmianzac. 14 Inéj baec-
gawac suc séré yanda imuac qeriaiguc
luae qegéñu heanzac. Wañu nene héla
gocmia hiabianéj gumu géñu sécgéanzac.

15 Inéj zézé seli acya baeciguc méliyu
ackuazéc iminéj foc foc keñanzac. 16 Inéj
komboc rama zucya imuhucya ésécnec
giliyu maanzac. Wañu komboc boro-
rona baeciguc hicñi hicñiya imi qesayu
hucgazenj ésécnec heanzac. 17 Inéj saménj
bororona ésécnec komboc giliyu maanzac.
Méréneñ sanjeña imi ogicma hia ménda
téténgarimac? 18 Wañu inéj zéyu komboc
imuhucya imi pépélima doku wañanzac.
Inéj luhuc ézéyu qeanzac. Wañu doku
ézéyu keñanzac.

19 Inéj ackuazécya Yakobo zéhicñi
miyec. Wañu héná acya zéma pakeñ
acya imi Israelac zéhicñi miyec. 20 Baec
ménac ic areñ tosia ionaru imi imuhuc
ménj ménda wañ énécmiyec. Imuac
ieneñ Anutuac héná ac imi ménda niñzu.
Haleluya!*

*Anutuac edamuya imi baec
kuruménj sécgéma hezac.*

148

1 Haleluya, kuruméniguc kecзу ini Yawe
mepésigic. Yawe mepésigic, ou eñeñaguc
kecзу ini i mepésigic. 2 Kua meme
uñahéra ini moczonj i mepésigic. Kawali
areñhéra ini i mepésigic.

3 Maso kaiwe iri i mepésiyc. Sik-
ilu asarianzu ini moczonj i mepésigic.
4 Kuruménac kuruménj ini acguc i
mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini
acguc i mepésigic.

5 Momac yanda inéj zéyu hicñima
hezu imi wai énécmigic Yaweac qara
mepésimu. 6 Inéj méñnéj méj ménda
logimac niñ qañañ silic hai énécmima
imuhucya imuhucya hémbénaña kumu
énécmiyu nanzu.

7 Baec igucnec Yawe mepésigic, kon-
duñac mokoleñ yanda zéma konduj
zékéña zékéña ini momacnec.

8 Geric zéma komboc zéma komboc
boborona zéma hosusu dépañ zéma luhuc
kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

9 Baec boña zéma baec qñdinj qñdin-
ña moczonj, ic gocmiaguc zéma yéménzéc
ic moczonj imuhucyanec, 10 haséj yañ

* 147:20: Hebiraio ac yomuac héná imi; Yawe mepésigic!

moczon yanda zéma ama yan moczon zéma gisic zéma nei qeŋgaŋginaguc moczon imuhucyanec.

¹¹ Baera baera ic kewu moczon zéma ic embac arena arena moczon zéma ic eŋeŋa zéma baecac zétegittegic ic moczon imuhucyanec, ¹² ic qapé, embac serañ, ic embac yanda zéma nambérac moczon imuhucyanec.

¹³ Iwac qara momacgucnec sac eŋeŋa yanda wanzac. Waŋu edamuya imi baec kurumeniguc keczu imi moczon onogicma eŋeŋa wanzac, imuac niŋac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

¹⁴ Inéŋ mia héna géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac niŋac i imi qéhéréŋgé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac buŋa wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149

¹ Haleluya, legic qelianéŋ Yawe mepésigic. Météré ichéra* ionac azoazoroiguc legic héimigic. ² Israel imi eŋeya mihicŋi miyec iwac niŋac wamma ségiségi wammac. Zionac naŋhéra ieneŋ eŋaŋ ic kewu niŋac wamma ségiségi wammu. ³ Legic hirima qara mepésigic. Waŋgoŋ zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Yawenéŋ eŋeya ic embachéra niŋac ségiségi waŋanzac. Waŋu ic embac memaamuma kecanzu séc aŋgéŋgina tima kiwi méréra hénsoroc sorocya meénécmianzac. ⁵ Météré énécmimia ieneŋ imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma eŋaŋ hehe taticiguc legic héimimu. ⁶ Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéŋ hemac. Waŋu méraginaiguc sou bawa andia zéracuc imi he énécmimac. ⁷ Waŋu iminéŋ mia baera baera ic bakia melenéŋ énécmima ic embac arena arena tasé ku énécmimu. ⁸ Waŋu ic kewuhécgina imi seŋ hésanéŋ, ic eŋeŋa hécgina imi aiŋ bétacnéŋ hénagina helanzi énécmimu. ⁹ Zétegit tegic ac ooyawac hezac imuac séciguc imuhuc waŋ énécmimu. Ai eeyaguc imuhucya imi

* **149:1:** Hénaoriŋ Anutu niŋzéŋgéanzu momac yanda ionac qacgina.

métééré énécmimia ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac. Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150

¹ Haleluya, ocmuŋaiguc Anutu legic héimigic. Kuha héima hezac kurumen imuaru legic héimigic. ² Wawaŋ memeya kuhaguc imuac niŋac legic héimigic. Héniaya, kuneŋ yanda edamuyaguc imuac niŋac wamma legic héimigic.

³ Tomuŋ qema legic héimigic. Kulele zéma gita qema legic héimigic. ⁴ Tambariŋ qema legic hirima mepésigic. Kuŋa zéma gitanéŋ legic héimigic. ⁵ Aiŋ hilaŋa qara kuneŋ yanda imuhucya qema mepésigic. Aiŋ hilaŋa hétéŋ ou eŋeŋawac qema mepésigic. ⁶ Kua wésésé héima kecanzu séc Yawe legic héimigic. Haleluya!

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnén Isaka mihicjiyec. Isakanén Yakop mihicjiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicji énécmiyec.† ³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicji érécmiyec. Feresinén Hesiron mihicjiyec. Hesironnén Aram mihicjiyec. ⁴ Aramnén Aminadap mihicjiyec. Aminadapnén Nason mihicjiyec. Nasonnén Salmon mihicjiyec. ⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicjiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicjiyec. Yobedinén Yesi mihicjiyec. ⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicjiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicjiyec. ⁷ Solomonnén Rehoboam mihicjiyec. Rehoboamnén Abia mihicjiyec. Abiyanén Asafe‡ mihicjiyec. ⁸ Asafenén Yosafat mihicjiyec. Yosafatnén Yoram mihicjiyec. Yoramnén Uzia mihicjiyec. ⁹ Uzianén Yotam mihicjiyec. Yotamnén Ahazi mihicjiyec. Ahazinén Hezekia mihicjiyec. ¹⁰ Hezekianén Manase mihicjiyec. Manasenén Amosi§ mihicjiyec. Amosinén Yosia mihicjiyec. ¹¹ Wañu Babilon baeciguc onagicma kenkeña nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicji énécmiyec.

¹² Wañu Babilon baeciguc onagicma kenjicguc Yekonianén Salatiel mihicjiyec. Salatielnén Zorobabel mihicjiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut mihicjiyec. Abiutnén Eliakim mihicjiyec. Eliakimnén Azori mihicjiyec. ¹⁴ Azorinén Sadok mihicjiyec. Sadoknén Akim mihicjiyec. Akimnén Eliut mihicjiyec. ¹⁵ Eliutnén Eleazari mihicjiyec.

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, nén kembangan 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téréya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiñ zé Zipilalec ac me Nei ac qahac, nén Girik ic me Hebraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, nén tosara waima iwac gara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac. ‡ **1:7:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac gara méñ imi Asa. § **1:10:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac gara méñ imi Amon. ** **1:16:** Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia. ✧ **1:22:** Yes 7:14

Eleazarinén Matan mihicjiyec. Matannén Yakop mihicjiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicjiyec. Wañu Maria iwarunec mia Yesu Kristo** zémimia imi hicjiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkeñawac naléiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkeñawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicjisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicjihicjiya imuac suruc.

¹⁸ Wañu Kristo Yesuac hicjihicjiya imi yomuhuc; Iwac nenjocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zéérécmimia wanec, nén ekawu momacnec ménda ker-icnec Uña Téréyanén kiwi meyu hériyaguc wañu héñec. ¹⁹ Wañu iwac eu buña Yosefe imi ic dindiña kerec. Imuac niñ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niñac, éléñec waimiyu kemmac zé nimma niñarenjéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miñ Kewuac kua meme uña méñnén gauiguc hicjimima yomuhuc ézéyec; Dawidiac qeli Yosefe, iniñ buñaga Maria wagicman zé zénénga ménda hiriyu, tomenjaiguc taczac imi Uña Téréyawac murunec. ²¹ Inén nanawac mihicjimac. Mihicjiyu inén kecma eneya ic embachéra késpedescina igucnec anjéngina timac, imuac niñac gara Yesu zéwésémañ. ²² Haka hicjiyec imi Miñ Kewuninanén kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meselimañ zé imuhuc hicjiyec;✧ ²³ Ninzu, embac serañanén héri haima nanja meyu iwac gara Immanuel zému (Hénia imi Anutunén neñanjuc keczac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenén gau igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanén zéyec séc wamma iniñ buñaya

wagicma hayec. ²⁵ Waņu inéñ i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naña mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenéñ qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ieneñ Yesu hémbiñ zé hagic.

¹ Ic kewu Herodeac héngalen naléiguc Yesunéñ Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niñgic, hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi méñ hémma mepésimiwiñ zé haziñ. ³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenéñ ac imi niñu ewayaiguc niñkéndéñaguc wañec. Imi mia inéñnec qahac, Yerusalem miñina i guc kecgic ieneñ moczoñ imuhuc wañgic. ⁴ Waņu inéñ hofac oo ic kiwahécgina zéma hénariñ ionac hénac acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima keczac imuac qesiéncmiyec. ⁵ Qesiéncmiyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tilinñ tilinñ ic méñnéñ yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc niñac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama areña, guac murunec galenñ méñnéñ hama nuac hénariñ Israel imi rama galenñ ésécnec galenñgé énécmimac. Imuac niñ gi imi Yuda baeciguc ama areña yanda kunenñ kunenñ hema kenzac imuac sugcinaiguc komodia ménda wanzañ.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenéñ niniñ ic éléñnec unuruyu hagic enacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindiñanec qesiéncmima niñec. ⁸ Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama areña yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Kemma merac imuac dindiñanec qesinimmu. Waņu mihicñimuiñguc lilingéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimañ. ⁹ Ic kewunéñ imuhuc zéyu niñgic tecgéyu, hénagina méñgucnec toroqema keñgic. Waņu gezac qema niñgic, widi Is imuaru héngic iminéñ muñguc hicñi énécmima walac walac kemma moczoñ merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec.

¹⁰ Waņu ieneñ widi imi muñguc hémma ségiségi kunenñ yanda wañgic. ¹¹ Waņu ama imuaru haréma merac imi neñgocya Mariaguc momacnec iricma simiñ héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha hémeñaguc zéma sacmasi haléc hémeñaguc imi sécgina séc haimigic. ¹² Waņu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niñ énézéyec. Énézéyu nimma hénac méñ igucnec ama baecginaiguc lilingéma keñgic.

Yosefe iniñ meracyaguc Izipte baeciguc néngacma keñgic.

¹³ Lilingéma keñgic, niñzu, Anutuac kua meme uñanéñ gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézéyec; Herodenéñ merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte† baeciguc néngacma kemma kecna muñguc gézemañ. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéñ sinjiyaiguc yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte baeciguc keñec. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miñ Kewuninanéñ eneya kua meme ic méñac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominéñ héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec naña qac hérémizua.✧

Yesu qewiñ zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Waņu Herode imi niniñ ic ieneñ ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kunenñ yanda wañec. Waņu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda ho-suraiguc tacma keñec imuac qeriaiguc merac kecgic imi niniñ ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaiguc moczoñ unugic humudacgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianéñ yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa hétéñ méñ Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiñac yandanéñ hicñiyu niñgic. Rahelnéñ merachéra ionac niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu

* **2:4:** Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéñ météré mimia. † **2:13:** Girik aciguc; Aigiptos. ✧ **2:15:** Hos 11:1

imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec lilingéma hagic.

¹⁹ Wañu Herode humuyu, ninzu, Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; ²⁰ Meracac kekecyá qewiñ zé hocgic ieneñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neñgocya oragicma Israel baeciguc lilingéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenéñ yacma merac neñgocyaquc oragicma Israel baeciguc keñec. ²² Néñ Akelaonéñ mañgocya Herodeac tatak késama Yuda baec galenğézac imuhuc zégic nimma imuaru kemman zé zénéña hiriyec. Wañu gauiguc kua meme uñanéñ ézéyu nimma Galilaia baeciguc keñec. ²³ Kemma taun mériñ Nazarete zéanzu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenéñ hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumenac hénğalen ama areña yandanéñ hosucninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melenğic. ³ Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic méñ baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miñninawac hénaya zéréñ qéréñ wamma megic, iwac hénaya héimindiñgic dindiña wañu. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanéñ memeya imi héima rikuña yañ séwélanéñ memeya imi kembrañaguc zikima kerec. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma haséñ morombazecac dokuya. ⁵ Wañu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczoñ iwac muru kendacgic. ⁶ Kemma késpedesgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac mérénéñ goro

ac énézéyec? ⁸ Ewa melenğ melenğac séciguc héla mihicñigic. ⁹ Wañu enañ qeriginanéñ Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunéñ hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹¹ Ni imi qerigina melemmu niñac dokunéñ naec énécmianzua, néñ nuac andénaiguc hakeczac inéñ kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéñ hena usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inéñ Uña Téréya zéma geric bélañanéñ naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminéñ héla gocmia imi tocgéma hofiğuc haimac, néñ gorosoña imi héiusuñ wamma geric bélañ tectecgia qahac imuaru giliyu zemac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunéñ Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenéñ doku naecmimac niñ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenéñ qetalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec némbésémañ niñac wanzua, néñ geñ nuac muru hazañ? ¹⁵ Yesunéñ melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéña imuhuc wamma nekañ haka solaña moczoñ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumenə añgéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei éséc nec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec. ¹⁷ Wañu kurumenə igucnec ewa méñ yomuhuc hicñiyec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kunéñ yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanéñ ségiségi yanda wañanzac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Yesu Biria miñinawac ala batuciguc emmac niñ Uña Téréyanéñ wagiru baec kisiaiguc keñec. ² Kemma siñi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñinanéñ Yesuac

muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc zéna hoc sasala yominéñ melemma saméñ wammac. ⁴ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéñ saméñ sac qahac, néñ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoñ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu nañec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu ienenéñ méruginanéñ gi gépésima osogéñgic hocnéñ hénaga ménda nézéñgémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunéñ muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néñ Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ wagicma baec boña eñeña yandaiguc emma héñgaleñ ama areña yanda sasala baec séc hema keñkeña imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Biria miñina,* gi néñgacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welen qemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña eneñ haréma Yesu welen qemigic.

Yesunéñ Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunéñ Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec. ¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec suciguc zékéñ yanda hezac imuac giñgiñiguc taczac. ¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec; ¹⁵ Zabulon baec, Naftali

baec, Yodan doku néwécgeñ kondun giñgiñawac hénna zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu eneñ asac mararañ yanda hicñiyu héñgic. Wañu humucac tunumañiguc kecgic ionac muru asac mararañ qetagali énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunéñ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yanda ho-sucginu hazac, imuac mia ewa qerigina meléñgic.

Yesunéñ hénima tohotoho ichéra un-uruma énépésiyec.

¹⁸ Wañu Yesunéñ Galilaia kondun giñgiñiguc keñkecma héñu Simon, Petero zémimima imi zéma iwac munaya Anderea ierenéñ konduniguc ufiggira gilimanec nañoc. Wañu ierenéñ imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wañu iricma yomuhuc ézézéyec; Hama ni méndacnéñgic, neñ ai ménéñ érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc. ²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufiggira waiyic taru Yesu méndaroc. ²¹ Wañu imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedaioc nañ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane ierenéñ mañgocgira Zebedeguc eñawu zéiciguc ufiggina qotoma tacgic miñicñi érécmima ururuyec. ²² Ururuyu focnec zéic zéma mañgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéñ ic embac tunaguc ackuazéc ku énécmiyec.

²³ Wañu Yesunéñ Galilaia baec séc kereñ haré wamma tocgotocgo amagi-naiguc Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugginaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ²⁴ Imuhuc wañu iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ienenéñ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma hénna méragina séléc sélécgia imi onag-icma hagic mehiaru énécmiyec. ²⁵ Wañu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma

* **4:10:** Girik aciguc; Satana.

Yodan doku néwéc igucnec ic embac tuṅa tuṅa hama méndacmigic.

5

Ic zézé ségiségiyaguc.

¹ Waṅu Yesunéṅ ic embac tuṅa tuṅa imi inicma baec boṅaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ieneṅ iwac muru hagic. ² Waṅu kuaya auma ku énécmima zéyec; ³ Uṅa qerigina maqeqeya kecanzu imi eneṅ ségiségi ginaguc, kurumeṅac héngaleṅ ama areṅa yanda imi ionac buṅa wanzac. ⁴ Zé siac wamma kecanzu imi eneṅ ségiségi ginaguc, Anutunéṅ ewa hia qeénécmimac. ⁵ Gumbénzénzéh kecanzu imi eneṅ ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu. ⁶ Yaka zéma doku niṅ humuanzu éséc haka solanawac waṅanzu imi eneṅ ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac. ⁷ Goi héihéi waṅ énécmianzu imi eneṅ ségiségi ginaguc, Anutunéṅ goigina héimac. ⁸ Ewa qerigina qala qala imi eneṅ ségiségi ginaguc, ieneṅ Anutu hémmu. ⁹ Luae qeqe ic imi eneṅ ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu. ¹⁰ Haka solanawac unuhéi waṅ énécmigic birizu imi eneṅ ségiségi ginaguc, kurumeṅac héngaleṅ ama areṅa yanda imi ionac buṅa wammac. ¹¹ Nuac niṅac zéma zébiri qébiri waṅ énécmima unuhéi waṅ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgic imi imuhucyanec unuhéi waṅ énécmigic. Imuac niṅac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumeṅiguc heheya imi kuneṅ yanda imuac niṅac imuhuc zézua.

Sei zéma asac mararaṅ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Waṅu seinéṅ siṅa qahac wammaciguc némacyanéṅ iwawai méṅ hésiṅu siṅaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai méṅ ménda mehiarumac, néṅ momacguc waṅmimiawac séc imi giligic ic embac eneṅ tizizamu. ¹⁴ Waṅu ini imi baec ic ionac asac mararaṅ, ama

areṅa yanda méṅ baec boṅaiguc imi musaṅgémacac séc qahac. ¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tataraiṅic haigic taru asahanéṅ ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶ Imuac onac asac mararaṅ ginanéṅ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Waṅu ieneṅ onac wawaṅ meme hiabia imi héṅgic hiaruyu Maṅgocgina kurumeṅiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tilinṅtiliṅ ic.

¹⁷ Niṅgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomaṅ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomaṅ zé ménda mayi, néṅ meseligimaṅ niṅac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoṅadac méṅ eṅ hema ménda qahac wammac, néṅ moczoṅ hélagucnec wandaruguc mia baec kurumeṅ imi hia qahac wammac. ¹⁹ Imuac ic méṅnéṅ méṅ héna ac imuarunec komocdiadac méṅ logima tosara imuhucnec wammu niṅ ku énécmimac imi, kurumeṅac héngaleṅ amaiguc ic mamaya zémimac. Waṅu méṅnéṅ méṅ wawaṅ memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumeṅac héngaleṅ amaiguc ic eneṅa zémimac. ²⁰ Imuac énézéwa niṅgic, onac haka solananéṅ héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumeṅac héngaleṅ amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹ Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Ic ménda qehumuwésémaṅ, waṅu méṅnéṅ ic qehumumac imi acac buṅa wammacac hezac, ac imi ini niṅgicac nindaczu. ²² Néṅ neṅ yomuhuc énézézua; Méṅnéṅ méṅ hénia qahac alaya qeri biric niṅmizac imi acac buṅa wammac. Méṅnéṅ méṅ imi alayawac niṅac, ic qelaṅa† zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Méṅnéṅ méṅ alayawac moroc zémizac imi geric siawac buṅa wammac. ²³ Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganéṅ guac niṅac hazéc

* 5:20: Moseac héna ac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

ac méné kesa keczac imi niñqelizañiguc²⁴ sesega imi zaki térya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéñuguc bec lilingéma hama sesega imi haimiwésémañ. ²⁵ Gi hazécgaguc hénaiiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécganéñ gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéñ téñgiñ ic kunéñginawac mériaiguc waigéñu hésa amaiguc gopocmac. ²⁶ Goporu, ni hélacnec gézéwa niñna, alagawac kitic imi moczoñ ménda kudacma imuarunec mawésémañac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahéçgina yomuhuc énéç énézéya; Kaisero ai ménda mewésémañ, ac imi niñgicac nindaczu. ²⁸ Néñ ni yomuhuc énézézu; Ic méñnéñ embac méñ hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianéñ bec kaisero wanzac. ²⁹ Kicga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi néfindiñgéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wañu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbésemañ iminéñ hia wammac. ³⁰ Méraga héiigucnéñ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wañu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiñgacbésemañ iminéñ hia wammac.

Eu iniñ waiwai haka.

³¹ Zézéya méñ imi yomuhuc; Ic méñnéñ méñ iniña waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. ³² Néñ ni yomuhuc énézézu; Ic méñnéñ méñ iniña kaiseroac qahac, néñ yéwéri tosara niñac waimizac imi, inéñ embac imi kaiseroiguc opoczac. Wañu ic méñnéñ embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

Zézépañ ac.

³³ Wañu muñguc, yandahéçgina yomuhuc énéç énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eñ ménda zéseliwésémañ, néñ guac zézépañ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésemañ. ³⁴ Wañu ni yomuhuc énézézu; Anutuac kiwaiguc ac méñ méndagucnec zéselimu. Kurumeñ qacma ménda zéselimu. Kurumeñ imi

Iwac ic kewu tatac wanzac. ³⁵ Wañu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac hena titiya wanzac. Wañu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eñeñawac ama areña yanda wanzac. ³⁶ Wañu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwésémañ. Imi mia gi oruc zucga meleña méñac méñ lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁷ Imuac bénezéñ dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miñjinawac murunec hahaya.

Bakia meleñ énéçmimiawac haka.

³⁸ Ac zézéya méñ yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécya. ³⁹ Wañu neñ yomuhuc énézézu; Haka biria kétik imuac nuna guwa ménda wammu. Méñnéñ hulunga otomac imi, néwécgeña hia meleñ mina qemac. ⁴⁰ Wañu méñnéñ geña maleku niñac aciguc guagicma keñu sañgeña malekuga imi momacnec wai miwésémañ. ⁴¹ Méñnéñ hena hosuru guagicma kemmanac zéyu horua méndacmima kembésémañ. ⁴² Méñnéñ iwawaiga méñ guagicmañ zé me lagulawac késamañ niñac welecgeñu eñdac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

⁴³ Alaga siñ nimmima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya méñ imuhuc niñanzu, ⁴⁴ néñ neñ mia yomuhuc énézézu; hazéc héçgina siñgina niñénéçmimu. Wañu ununesi wañ énéçmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. ⁴⁵ Imuhuc wamma kurumeñ Mañgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumeñ Mañgocginanéñ kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énéçmianzac. Wañu kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énéçmianzac. ⁴⁶ Siñ niñénéçmianzu ionacnec sac goigina héiéçmimu imi, némac kitiwa hiabia he énéçmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda wañanzu me? ⁴⁷ Wañu alahéçgina ionacnec sac ac qacguc wañ énéçmimu imi, némac iwawai kuneñ yanda wanzu

wammac? Ic enia enej haka imuhucya hia ménda wañanzu me? ⁴⁸ Imuac mia kurumenj Mañgocgina imi solaña keczac séc ini imuhucnec solaña kecmu.

6

Méra énécmimiawac haka.

¹ Técgina nimma kecmu. Haka solaña imi ic ienej hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kurumenj Mañgoc ginanéj bakia hiabia ménda melenj énécmimac.

² Kicac welenj qeçe imi ienej tocgotocgo amaiguc zéma hena yanda séc kemma icnéj mepési énécmimu niñac témuñ hianzu. Néj hélacnec zéwa niñgic; Ic imi enej baec icnéj mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geñga wéségaiguc imuhuc ménda wambésémañ. ³ Néj mageqeya iwawai ménj énécmiwésémañ nalé imuaru méra héiganéj némac haka wanzac imi méra kanaganéj ménda nimmac. ⁴ Imuac niñ haleñ haihaiga imi sasañgiaiguc wambésémañ. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc géñanzac inéj imuac bakia melenjémmac.

Zéwelec ai.

⁵ Wañu zéwelec wambésémañ imuaru ninzénj ninzénj ic ikora ienej wañanzu ésécnec ménda wambésémañ. Ienej mia inicmu niñac tocgotocgo amaiguc zéma hena yanda séc namma zéwelec wawaña imuac siña niñanzu. Ni hélacnec énézézua; Ienej imi boña bec késagic tecgézac. ⁶ Gi zéwelecbésémañ imuaru amagaiguc emma naguga héima mañgocga sasañgiaiguc kecanzac iwac muru zéwelec wambésémañ. Wañu mañgocga sasañgiaiguc hémma niñanzac inéj bakia imi melenjémmac. ⁷ Ini zéwelecbiñ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ienej mia ac sasala zéniguc niñnéncmimac imuhuc zéma niñanzu. ⁸ Mañgocgina imi zéwelec ménda wañgicnec iwawai hocanzu imi bec nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu. ⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumenj Mañgocnina guac qacga mepésini téréya hemac. ¹⁰ Guac héngalenj ama areña yanda mama

hamac; Kurumenjiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa siñga wandac wandara wammac. ¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécmina. ¹² Nini ic ionac kápésicgina wai énécmiziñ, imuhucyanec kápésicnina wai nénécmina. ¹³ Nini ménda wai nénécmina ala batuciguc kerembiñ niñac. Néj Biria miñinawac murunec metecgé nénécmina. ¹⁴ Ini ic ionac kápésic waimuiguc kurumenj Mañgocginanéj onac kápésic imuhucyanec waimac. ¹⁵ Wañu ini ic onac kápésic ménda waimuiguc mañgoc ginanéj kápésicgina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaña.

¹⁶ Wañu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzénj ninzénj ic ikora ienej wañanzu ésécnec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niñ ienej imi tanecgina wininiyu inictegicmu niñac imuhuc wañanzu. Hélacnec énézézua; Ienej imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac. ¹⁷ Geñ mia nene zikima zéwelecbésémañ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémañ. ¹⁸ Wañu nene zikima zéwelecma keczañ imi ic ionac muru qahac, néj Mañgocga sasañgiaiguc kecanzac iwac muru sac wininiyu géñtegitmac. Wañu Mañgocga sasañgiaiguc iwawai hicñiyu héñanzac inéj bakia melenjémmac.

Iwawai eeyaguc kurumenjiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureñ zéma hufenjanéj mebiriwac niñac. Wañu imuaru imi kowu nene ienej hézénjéma hiñgacma kowu memu. ²⁰ Néj hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumenjiguc qutulanjégic emmac. Imuaru imi gureñ zéma hufenjanéj ménda mebirimac. Wañu imuaru kowu nene ienej ménda hézénjéma hiñgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niñac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéj séwiga

moczon yanda sécgémac. ²³ Nén kicga birizaciguc imi tunumañnéñ séwiga moczon yanda sécgémac. Wañu asac mararañ ewa qerigaiguc hezac iminéñ siñindéngézaciguc siñi tunumañ dimuhucyanéñ hicñigémmac?

Anutu iwacnec sac welen gemimu.

²⁴ Ic momacgucnéñ ic kewu éréhéc welen qeérécmimacac séc qahac. Méñac mézétiti wammima méñac siñ nimmimac, me méñac eeya héima méñac niñméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welen qeqe wañ érécmimuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiñ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiñ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéñ nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéñ malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ieneñ héihimic ménda wañanzu. Wañu nene mequtulañ me hofiiguc haihai ménda wañanzu. Wañu onac kurumen Mañgocnéñ gumu énécmianzac. Wañu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me? ²⁷ Wañu onarunec méréneñ qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora mén hia mehorugimac? ²⁸ Wañu ini némac niñac malekugina niñac qeri réwéri wañanzu? Sombenac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ieneñ malekugina niñac hésadac mén tarañ ménda héianzu. ²⁹ Wañu énézéwa niñgic; Solomonnéñ edamuyaguc mezeric amuma kerec, néñ zuria yomi ionarunec mén ménda ogirec. ³⁰ Anutunéñ baec kisiawac qézézac deguc you heyu orañguc gericiguc giligic hiñgacmacac hezac zariñdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzén ninzéngina komodia ini, Anutunéñ ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiñ me némac iwawai héiwiñ zéma qeri

réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia eneñ imuac wañanzu. Wañu kurumen Mañgocginanéñ iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngalen ama areña yanda zéma iwac haka solañ* niñac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczon momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini orañac qeri réwéri ménda wammu. Orañac qeri réwéri imi orañ eneya buña. Ai meme enac enac imi eneya réwéria sécy hemizac.

7

Niñgési énécmimawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzan imuhucyanec gésigéngéña wammac. Wañu ac wañ énécmianzan imuhucyanec ac wañgéngéña wammac, hénia imuac niñac imuhuc zézua. ³ Gi némac niñac alagawac kiwaiguc gocya hémma genja kicgaiguc ic zékalaña imuac mia ménda niñtegicanzan? ⁴ Genjac kicgaiguc ic zékalaña heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézéwésémañ? ⁵ Ninzén ninzén ic ikora gi, walac ic zékalaña genja kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémañ. ⁶ Ini iwawai téreya imi kazu ménda énécmimu. Wañu décnañ boña enenaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéñ tizizama liliñgéma enañ kiricqiric wañ énécmiwu niñac.

Zégesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec wañgic énécmimac. Hochoc ai mema mihiñimu. Qonqon qegic nagu auénécmimac. ⁸ Méréneñ mén zéwelec wañanzac séc, énécmiyu meanzac. Méréneñ mén hochoc ai meanzac séc, mihiñianzac. Wañu méréneñ mén qonqon qeanzac séc, nagu aumimia wammac. ⁹ Onarunec ménnéñ naña samén niñac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokolen

* 6:33: Anutunéñ ewa qerigina mañgoc wañ énécmiyu iguc qéhéréngéma kecmu niñac.

hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianéh iwawai hiabia nambérac hécgina énécmiawac hénia nindaczu. Wañu Mañgocgina kurumenjiguc keczac inéh welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹² Némac haka wañgémumu niñ niñanzañ séc ionac muru imuhucyanec wañ énécmi. Ac iminéh hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoñ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéña imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyonjiguc keñkeña imi kuneh yanda. Wañu hénaya imi lanhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileñnéñ kereñanzu. ¹⁴ Nagu zéma hénia kekeciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéña. Imuac niñac ic embac éréhécdacnéñ imi mi-hicñianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galeñ mema kecmu. Ieneñ imi rama séwi hamu, néñ qerigina imi haséh kazu yaréya. ¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniaagina in-ictegitmu. Ini imi hésa waiyagucnéñ waiñ gocmia haiyu meanzu me? Wañu qézézacnéñ fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hi-abianéh héla hiabia haianzac, néñ ic hésa birianéh héla biria haianzac. ¹⁸ Ic hésa hi-abianéh héla biria ménda haianzac. Wañu ic hésa birianéh héla hiabia ménda haianzac. ¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qer-iaiguc gilianzac. ²⁰ Imuac niñ hélagina hémma héniaagina inictegitmu.

Ikoc wañamuma kekec.

²¹ Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczoñ kurumenjac héngaleñ ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumenjiguc kecanzac iwac ewa siñ tohoanzac inéh sac keremmac. ²² Ic sasalanéh nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianjac

ara ménda énézéyiñ me? Guac qacgaiguc tiliñtiliñ biria ménda nesi énécmiyiñ me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyiñ me? ²³ Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasarimañ; Ni méndagucnec niñénécmiyi, hénia ac logima ai meanzu ini nuac muru néñgacgic!

Gezacnéñ sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴ Imuac mérénéñ mén nuac acna yomi nimma tohoma wañanzac imi, niñtegic qindegic icnéñ amaya zamanziñ qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵ Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néñ ménda hucgéyec. Ama sérañ qambaña imi zamanziñ qahaiguc ésékumuyec imuac niñac imuhuc wañec. ²⁶ Wañu mérénéñ mén nuac acna yomi nimma ménda tohoma wañanzac imi ic niñtegic qindegicya qahac. Inéh amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷ Kia mayu doku luyu luhucnéñ qema ama qeyu kuneh yandanec hézéh qézéngéma mayec.

²⁸ (28a) Yesunéh ac imuhuc zédaru tecgéyu ic embac tuñ yanda imi eneh niñgic ²⁹ hénia acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buñaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niñac (28b) ku énécmima zézéya imuac welicgégit.

8

Yesunéh lepra wizi selia mehiaruyec.

¹ Yesunéh baec boña igucnec mayu ic embac tuñ sasala yandanéh méndacmigit. ² Wañu ic mén wizi seliayagucnéñ* hama sicgémima yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna gi mehiaru némmañ zé wanzañiguc imuhuc hia wambésémañac séc. ³ Imuhuc zéyu Yesunéh méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siña imuac wanzac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solañaniyec. ⁴ Wañu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ic ménac mén ménda énézévésémañ, néñ kemma hofac oo ic ézéna séwiga héñu, Mosenéh énézéyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga ésécnec wañu hémma niñtegicmu.

* **8:2:** Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulanjéma zéañgic.

Yesunéj yaré ic 100 ionac orucgina méñac welen qeqe icya mehiaryec.

⁵ Wañu Yesunéj Kafanaum ama areña yandaiguc kereñu yaré ic 100 ionac orucgina méñnéj iwac muru hama méra mimac niñac zéwelec wammima yomuhuc zéyec; ⁶ Miñ kewuna, welen qeqena méñ imi séwiya humudaru amaiguc qenzen manzen réwéria qema hezac. ⁷ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Neñ kemma mehiaru mimañ. ⁸ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenjanén ac yomuhuc melemma zéyec; Miñ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baenánéj logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac welen qeqena imi hiarumac. ⁹ Ni acguc eñeña hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Wañu méñac niñ kenna zéwa kenanzac. Wañu méñac niñ hana zéwa haanzac. Wañu welen qeqena méñac yomi wanna zéwa wañanzac. ¹⁰ Yesunéj ac imi nimma welicgéyec. Wañu méndacmima kecgic ionac yomuhuc énézézec; Ni hélacnec énézézua. Israel ic suginaiguc ic ninzén ninzén kunen yanda imuhucyaguc méñ ménda mihicñiyi. ¹¹ Ni énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanén haréma kurumeñac héngalen ama areña yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezélélén wammu. ¹² Néñ becarunec kurumeñac héngalen ama areña yanda imuac buña kecanzu ienen imi sénganjen sinj tunumaniguc giliénécmiyu hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru mia zésiác yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Wañu Yesunéj yaré ic galenjana yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzéngezan imuac séc hicñigémmac. Wañu welen qeqe imi nalé imuarunec mia hiaryec.

Yesunéj Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunéj Peteroac amaiguc emma héñu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duñaiguc heker. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen

qemiyec. ¹⁶ Ama mari wañu uña birianén énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uña biria imi acyanén zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoñ mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc wañu kua meme ic Yesaianén ac méñ yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inén kucmama qeka mekanina nonagirec. Wañu yanhafinina bisima keñec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tunagucnéj lelegémigic inicma tohotoho ichéra zékén yanda néwécgenaguc kemmu niñac énézézec. ¹⁹ Wañu héna acac kiwi ic méñnéj iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémañ imi ni méndac gémmañ. ²⁰ Zéyu Yesunéj ac yomuhuc ézéyec; Hasén kazu imi tenjinaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néñ Icac Naña imi oruha haihaiyawac ama duña méñ ménda hemizac. ²¹ Wañu tohotoho icya méñnéj yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna, waina walac kemma manjocna téngémaguc hawa. ²² Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic enaocnec humuc ichécgina téngé énécmimu.

Yesunéj zéyu luhuc yandanén niñtoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc enj tohotoho ichéra méndacma emma keñgic. ²⁴ Keñgic nalé sosola qahac luhuc yandanén qeyu temboñ yanda yacma zéic hoturumañ zé wañec. Wañu Yesu imi gau heker. ²⁵ Wañu tohotoho ichéra enen kemma mindima ézégic; Miñ kewunina, anjénina tina, nini humuwiñ zé wanzin. ²⁶ Zéigic acgina melemma zéyec; Ini ninzén ninzéngina komocdiadac. Némac niñac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboña ac wañ érécmiyu moczoñ néñ qeyoc. ²⁷ Wañu ic enen welicgéma yomuhuc eminijic; Imi némac ic méñ imuhucya? Luhuc zéma kondun aguc ara tohozaoc?

Yesunéj ic méñ mehiaruma kuwi nesiyu keñec.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ienen zékén qericma néwécgen Gadara baeciguc

kerengic ic éréhéc uña birianéh érec érépésiya imi kicsuan igucnec hama Yesu mihicnijoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eņeņa, imuac niņac méņnéņ imuacnec kemmuac séc qahac waņec. ²⁹ Waņu ierenē kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méņ norac muru heyu hazan? Anutuac naņa, nalé ménda ducnijunec zéra waiya néréc mimaņ zé hazan? ³⁰ Waņu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tuņginaguc gumu énécmigic naņgic. ³¹ Imuac uña biria ienenē Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimaņac zé méli nénécmima beric ionac qeriginaiguc hiņgacbiņ. ³² Zégic yomuhuc zéyec; Keņgic! Waņu Yesunéh imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiņgacdacgic. Waņu, ninzu, beric imi moczoņ yanda siaiguc gindindinéma kemma zékéņiguc hiņgacma humudacgic. ³³ Beric galenģé énécmigic imi eneņ usuņnec néņgacma tauniguc keremma suruc imi moczoņ zéma ic uña birianéh érec érépésia iorac suruc momacnec waņ énécmidacgic. ³⁴ Waņu taun imuac ic embac moczoņ imi Yesu mihicniwiņ zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niņac welecmigic.

9

Yesunéh ic héna méria séléc sélécgia méņ mehiaruyec.

¹ Waņu Yesunéh zéiciguc emma kondun qericma eņeya tauniguc hayec. ² Haréyu ic méņ héna méria humumia sasaņiguc haima huama iwac muru hagic. Waņu Yesunéh ninzéh ninzéņgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Naņ, ewa qeriga déņ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³ Imuhuc zéyu, héna acac kiwi ic tosia ienenē qeriginaiguc yomuhuc niņgic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac. ⁴ Waņu Yesunéh qerigina niņtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niņac ewa qeriginaiguc ninin biria imuhucya niņkeczu? ⁵ Ac diminéh efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara

iminéh me Yacma kenna imi? ⁶ Waņu Icac Naņa imi baeciguc kápésic waiwaiyawac kuc buņa hemizac imi hémma niņtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasaņa mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keņec. ⁸ Waņu ic tuņginaguc ienenē haka imi hémma welicgéģic. Waņu kuc buņa imuhucya baec ic énécmiyec imuac niņac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Waņu Yesunéh imuacnec kemma hénu ic méņ qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec. ¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanéh hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.* ¹¹ Imuhuc waņgic Farisaio ic ienenē inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niņac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹² Imuhuc zégic, Yesunéh nimma yomuhuc zéyec; Yaņ hafigina qahac ienenē mehiahiaaru ic ionac niņ ménda waņanzu, néņ hafiginaguc ienenē mia ionac niņ waņanzu. ¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niņareņģemu; Ni imi mulu meme imuac qahac, néņ goi héihéi imuac waņanzua. Imuac ni ic embac solaņa unurumaņ zé ménda mayi, néņ kápésic ic unurumaņ zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicņiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ienenē Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanzin. Waņu guac tohotoho ichécga imi eneņ némac niņac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda waņanzu? ¹⁵ Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Zammaréh ic buņawac méņac ic qaņ ienenē dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buņa onagicma keņgicguc nene zikima zéwelecmu. ¹⁶ Ic méņnéņ méņ séwi

* **9:10:** Yuda ic hakagina imi maréņģinanéh héima hema nene neaņgic.

usu walaha bobogélaiguc qelia dépaña ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminén icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunenec tegimac. ¹⁷ Wain qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanén itiracgéyu téyu wain imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ wain qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu wain zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac seraña zéma embac nenña mên iorac hafigira mehiaruyec.

¹⁸ Yesu ac imi énézémanc nañu qeriawac galen ménén iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, nén gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc kenoc. Kenic tohotoho ichéra imuhucyanec wañgic. ²⁰ Kenkecma kecgic embac mên yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecanec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹ Imuhuc wamma ewayanén yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac. ²² Wañu Yesunén lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzén ninzénaganén mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³ Wañu Yesu imi qeriawac galen imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tuñginaguc enen héisiac wamma hétén yanda wamma tacgic. ²⁴ Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, nén en gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶ Wañu imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Wañu Yesu imi baec imi waima kenju ic kic hilic éréhéc ieren méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc enju kic hilic ic éréhéc

imi iwac muru hayic qesiércmiyec; Qesiércmima yomuhuc érézéyec; Iri imi nen ai imi hia memañ niñac ninzéngezaoc? Zéyu ieren melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéngezaoc séc hicñi érécmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunén zéseli érécmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic ménac mên ménda zéyic nimmu. ³¹ Wañu ieren kemma kilen suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic mên ac zézéya qahac imi mehiaruyec.

³² Wañu ic éréhéc imi sénganjen kenic duña ic mên uña birianén késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac érégic. ³³ Wañu uña biria imi nesiya néngaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñginaguc hémma nanñic imi enen welicgéma zégic; Haka imuhucya mên Israel baeciguc ménda hicñiyu héñiñ. ³⁴ Wañu Farisaio ic ienen Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenñinanén kuc buña miyu uña biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, nén ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama arenña yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héngalen ama arenña yanda imuac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yan hafiginaguc imi moczon mehiaru énécmiyec. ³⁶ Wañu ic embac tuñginaguc imi iniru rama galengina qahac kecanzu ésécnec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric wañ énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wañu imuac ai ic imi efefiadac. ³⁸ Imuac niñ ai ic méli énécmiyu aiyaiguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ miñina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eneya muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yanñahi moczon

† 9:34: Kiwi méraginanén ooya tosaraiguc kembaña 34 yomi ménda hezac.

mehiaru énécmimu niñ imuac kuc buña énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Peto zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebadaioac naña Yakobo zéma munia Yohane. ³ Wañu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naña Yakobo, wañu Tadaio,* ⁴ Kanaan ic Simon* zéma Yuda Karioto, wañu inéñ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qeénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakenj ac yomuhuc énézéyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Wañu Samaria ic ionac tauñ imi imuaru me imuaru méñ ménda keremmu. ⁶ Rama roucyá Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Keñkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumenjác héngaleñ ama areña yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Wañu yanjhafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolañani énécmimu. Wañu tilinñtilinñ biria nesi énécmimu. Wañu boña qahac eñ késazu imuac eñ énécmimu. ⁹ Owo géséginaguc soukiwa haréña zéma gocmia lalaha me pésia méñ ménda tima kemmu. ¹⁰ Hénawac gésé me maleku saméña me héná usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmimuac hezac. ¹¹ Ama areña yanda me ama areña hocma keremma ama miñina méñac niñgic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹² Wañu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³ Anutunéñ ama imuac miñinawac niñu sécgéyu luae qe qe acginawac héná imi ionac muru hama hemac. Néñ ménda sécgéyu luae qe qe acginawac hélanéñ enañ muru lilingémac. ¹⁴ Méñnéñ méñ ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaguc imi ama me tauñ imi hénaginaiguc seitotoñ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauñ

yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niñac ununesi wañ énécmimu.

¹⁶ Niñzu, ni ini haséñ kazu sugcinaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac niñtegic qinñtegicgina mokolenjác séc kecma kembo neiac séc késpedes solarñ kecmu. ¹⁷ Ic ionac niñ, galeñgina mema kecmu. Ieneñ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, tocgotocgo amaiguc kocbiñnéñ unumu. ¹⁸ Wañu nuac niñac wamma ini baec galeñ zéma ic kewu wéséginaguc onagicma kemmu. Keñgic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néñ énépésimu imuaru némac ac zéwiñ me dimuhuc zéwiñ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi eneñ qahac, néñ Mañgoc ginawac Uñanéñ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Wañu dac muna ekaocnec andé qeamuma méñnéñ méñ késama humuciguc opocmac. Wañu mañgoc méñnéñ naña imuhucyanec wammimac. Wañu nambérac eneñ héná ac topec qema neñgoc mañgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niñac ic embac moczoñ yanda ieneñ ini mézétiti wañ énécmimu, néñ mérénéñ méñ deguc muacnec hénima emma nalé tetecgia hamac imuac séc nañseligima kecma imi késayu kekec hémbénaña kecma. ²³ Wañu unuhéi wañ énécmigic tauñ imuarunec néngacma baec méñguc kemmu. Ni hélacnec énézézua. Israel ama areña kuneñ kuneñ séc ménda kendacgicnec Icac Naña hamac.

²⁴ Kiwi merac méñnéñ kiwi icya ménda ogiczac. Wañu welenj qe qe ic méñnéñ imuhucyanec miñina ménda ogiczac. ²⁵ Kiwi meracnéñ kiwi icya ésécnec wañu sécgémac. Wañu welenj qe qe icnéñ miñina séc wañu sécgémac. Amawac galeña imi Beelzebub* zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

* **10:3:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. * **10:4:** Luk 6:15, Mél 1:13

* **10:25:** Mat 12:24

Mérac téngén bac yandi yandi wamma kecbij?

²⁶ Imuac ionac niñac bacgina ménda yandimac. Iwawai méñ musañ musañgia imi auyu winiñu ménda hemacac séc méñ ménda hezac.† ²⁷ Tunumañguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wañu gezacginaiguc zéwa ninzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. ²⁸ Séwigina qehumumu, néñ qeri uñagina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Néñ uña zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu. ²⁹ Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnéñ boñ ménda meanzu me? Wañu Mañgocginanéñ ménda niñuguc baeciguc méñ ménda mama qemac. ³⁰ Onac imi oruc zucginawac qétéya acguc oloñ nindac nindara wanzac. ³¹ Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc wanzu.

Luae qahac, néñ sou zéra mihicñimuac hezac.

³² Méñ ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéñu ni acguc kurumeñ Mañgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimañ. ³³ Néñ méñnéñ méñ ic onac kicginaiguc ni qaecgé néñu ni acguc kurumeñ Mañgocnawac kiwaiguc i qaecgé mimañ. ³⁴ Nuac niñ baeciguc luae qemañ zé mayec gezañ imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néñ sou énécmimañ zé mayi. ³⁵ Ni imi naña méñ eñeya mañgocyawac murunec, bérara méñ eñeya neñgocyawac murunec, wañu erañiya méñ eñeya erañiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niñac mayi. ³⁶ Wañu ic méñac sac taséhéranéñ eñeya hazéchéra wammu. ³⁷ Méñnéñ méñ neñgocyawac me mañgocyawac mia sécna ogicma ewa siña eñeña niñércmimac imi nuac ai ic buñawac séc qahac. Wañu méñnéñ méñ nañawac me bérarawac niñ sécna ogicma ewa siña eñeña nimmimac imi acguc nuac ai ic buñawac séc qahac. ³⁸ Wañu méñnéñ méñ imi eñeya ic héñgeña wéndara ménda huama méndac némmac

imi imuhucyanec nuac ai ic buñawac séc qahac. ³⁹ Méñnéñ méñ eñeya kekecy añgétiyu kekecy imi sohomac. Wañu méñnéñ méñ nuac niñac wamma kekecy waimac imi kekecy mihicñimac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic méñnéñ ini héihéré énécmimac imi ni héihéré néñzac wammac. Wañu ni héihéré némmac imi méli néñec i héihéré mizac wammac. ⁴¹ Méñnéñ méñ kua meme ic méñ kua meme ic keczac imuac niñac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Wañu méñnéñ méñ ic solaña méñ ic solaña keczac imuac niñ héihéré mimac imi ic solañawac séciguc bakia memac. ⁴² Wañu hélacnec énézéwa niñgic. Méñnéñ méñ ic mamaya youmi ionarunec méñ nuac tohotoho ic keczac imuac niñ doku dac sangeña méñ himimac imi boñtegic méñ ménda heselimac.

11

¹ Yesunéñ tohotoho ichéra 12 paken ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama arena yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmimañ zé imuacnec waima kenec.

Doku naec haka ic Yohanenéñ ac haiyu hayec.

² Wañu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunéñ ai meyec imuac buña nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu kenjic. ³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niñac zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbij? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buña surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéñ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianéñ héna kenzu. Wizi seliginaguc ieneñ séwigina solaña wanzu. Gezacgina héhéngianéñ ac ninzu. Humuc icnéñ qelima keczu. Wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia énéc énézéya wanzac. ⁶ Ic méñ nuac niñ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc. ⁷ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ lilingéma kenjic imuaru Yesunéñ Yohaneac niñ

† **10:26:** Hénia imi; moczoñ wininidacmac.

ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiñ zéma kenjic? Uñ téfara luhucnéñ mihilanjéyu kenja wamma hezu imuac hémbiñ zéma kenjic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiñ zéma kenjic? Ic mén séwi usuya hiabia hima nanu imuac hémbiñ zéma kenjic? Séwi usugina hiabia hianzu imi enej ama kewuyaiguc tacyac wananzu. ⁹ Wanu némac iwawai hémbiñ zéma kenjic? Anutuac tiliñ tiliñ ic ménac me? Iminéñ mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc mén wanzac. ¹⁰ Iwac niñac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzan, ni kua meme icna mén méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéñ mia guac hénaga héimindiñi wamma zéréñqéréñ wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicñihicñiya ionarunec ménéñ mén doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néñ kurumenjac héngalen ama areñ yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanéñ i hia ogiczac. ¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc kurumenjac héngalen ama areña yanda imi seliseliiguc kereñajicac keremmanec nanzu. Wanu seliseli wamma kereñanzu ieneñ imi añgétianzu. ¹³ Anutuac tiliñ tiliñ ic moczon zéma Moseac héna ac moczon yanda bianjac ara zéañjic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Wanu ac yomi késawiñ zé qeriginanéñ wanzaciguc zéwa niñjic; Elia hamac niñ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéñ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicñisai imi némaciguc séc héiénécmiman? Yomi enej imi mia nambérac enej nénnagémba sombenjiguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec; ¹⁷ Nini onac kuña hihi wanni ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiác ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohaneñ hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña biriayaguc zémigic. ¹⁹ Wanu Icac Naña mama nene doku neyu hémma zucnuñguñ zéma miñgoñ ic, wanu takis meme zéma

képésic ic ionac alagina zémianzu. Wanu nintegic qinjegic ac imi imuac wawan memeyanéñ* mesolanani mimac.

Ama areñ yanda ewa melen ménda wawaña imi saecyaguc.

²⁰ Wanu kiwi méréra sasala ama areñ tosara onogicma meyec ama areña yanda yanda imuac miñina ieneñ ewagina ménda melenjic. Imuac Yesunéñ ionac yomuhuc ac wan énécmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida miñina ini imi saecginaguc. Kiwi méréra icnéñ ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñiwacnec, ieneñ becarunec ewa biricac toma héigic qacginu enu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²² Énézéwa niñjic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuc séc wammac. ²³ Wanu Kefanaum ama areña geñ meen amuma kurumenjiguc embésémañ me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumunajiguc hiñgacbésémañ.

Kiwi méréra guaru hicñiyec iminéñ Sodom ama areñjiguc hicñiwacnec ama areñ imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacnec. ²⁴ Imuac zéwa niñjic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miñina ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuc séc wammac.

Yesunéñ Manjocya ewa hia ac ézélec.

²⁵ Wanu nalé imuaru Yesunéñ yomuhuc zéyec; Baec kurumen miñina, gi ackuazécga imi niñjegic qinjegic ic zéma niniñ ic ionac muru musañgé énécmianzan, néñ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héñanzu. Manjoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo, Manjoc, yominéñ ewa siñga heyec imi mia wanzac. ²⁷ Manjocnanéñ iwawai moczon méranaiguc haidarec. Ic mén Naña ménda niñmizac, néñ Manjocyanéñ sac niñmizac. Wanu ménéñ mén Manjoc ménda niñmizac, néñ Naña zéma Nañanéñ énézéyu hémmu imi enej sac

* **11:19:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranéñ.

nimmizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatén wamma keczu imi moczoŋ nuac muru hadacgic. Neŋ tac ninin mihicŋi énécmimaŋ. ²⁹ Ni imi ewa qerinanén gum bénzénzén zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boŋ zurana mema qacginu haima nuac murunec niŋaren waŋgic. Kecec uŋaginanén tacniniŋ mihicŋimac. ³⁰ Nuac boŋ zurana imi haŋ qeqeya waŋu nuac hinana imi efea.

12

Yesu imi Sabata imuac miŋina.

¹ Nalé imuaru Yesunén Sabata naléiguc wit ai qericma keŋec. Keŋu tohotoho ichéra ienen yaka niŋ humuma wit héla tosara kuma negic. ² Negic Farisaio ic enen inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga enen Sabataiguc haka ménda wawaŋawac wanzu. ³ Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ienen yaka niŋac humuma némac haka waŋgic imi ini mén ménda oloŋanzu? ⁴ Inén Anutuac ocmuŋ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc samén téréya imi negic. Haka hofac oo ic ienen sac wawaŋawac séc imi waŋgic. ⁵ Me Sabata séc hofac oo ic ienen ocmuŋ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendoŋ qesaulianzu, néŋ kápésic solan keczu imi ini héna aciguc ménda oloŋanzu? ⁶ Neŋ imuac énézéwa niŋgic, ocmuŋ téréya ogicma eŋeŋa wanzac imi youmi nanzua. ⁷ Ac kiwi mén yomuhuc hezac; Ni mulumanan qahac, néŋ wésé nininac ewa siŋna heanzac. Ini ac imuac héna nimbunec kápésic ginaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸ Imi mia Icac Naŋa imi Sabata kendoŋ imuac miŋina keczac imuac niŋac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

⁹ Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocgo amaginaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu imuaru ic mén méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac enen Yesu aciguc opochin zé héna hocma qesimigic; Sabata kendoŋguc hafi mehiaru énécmiawac hezac me? ¹¹ Zégic Yesunén yomuhuc

énézéyec; Onac murunec méŋnéŋ rama momacguc késakeru Sabata kendoŋguc baec séséŋguc hiŋgaru ménda késahéréyu érémac me? ¹² Icnén rama ogicma kunenec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendoŋguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac. ¹³ Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoŋ kecec tataru wamma néwécyawac séc waŋec. ¹⁴ Imuhuc waŋu Farisaio ic ienen hiŋgacma Yesu dimuhuc qewin zéma sasaŋgiaiguc zéaren waŋgic.

Anutuac welenqeŋe ic.

¹⁵ Waŋu Yesu imi niŋtegicma ama baec imi waima baec méŋu keŋec. Keŋu ic embac sasalanén méndacmigic. Waŋu yaŋ hafiginaguc imi moczoŋ mehiaru énécmidarec. ¹⁶ Mehiaru énécmima eŋeya héna ménda zéaumu niŋac neuŋ héiénécmiyec. ¹⁷ Imi mia Anutunén Yesaiawac murunec bianac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niŋac imuhuc waŋec; ¹⁸ Youmi imi welen qeqena, neŋ i gésimiyi. Nuac qeri uŋanén iwac siŋ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uŋana iwac muru haimiwa inén ic enia kecec solan zéau énécmimac. ¹⁹ Waŋu inén tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méŋnéŋ mén héna yandaiguc ac ewaya ménda nimmac. ²⁰ Uŋ kétéŋaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kecec solan qindinima keŋu ogicogira wandacmac. ²¹ Waŋu ic enia ienen ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

²² Waŋu nalé imuaru ic mén tilinŋtilin birianén késayu kic hilic waŋu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keŋgic. Waŋu Yesunén mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keŋec. ²³ Waŋu ic embac moczoŋ welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zégic Farisaio ic enen ac imi nimma yomuhuc zégic; Uŋa biria ionac kunenŋina Beelzebul iminén kuc ménda miyu uŋa biria nesimacac séc qahac. ²⁵ Waŋu Yesunén niniŋgina niŋtegicma yomuhuc énézéma

zéyec; Héngalenj ama arenja yanda méñac ic embachéranéñ eñacnec héndéñ amugic héngalenj ama arenja yanda imi kisi wammac. Wañu ama arenja yanda me ama méñac ic embachéranéñ eñacnec héndéñ amuma hia ménda nañselimu. ²⁶ Biria miñinanéñ Biria miñina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc wañu iwac héngalenj ama arenja yanda imi dimuhuc nañselimac? ²⁷ Wañu ni Beelzebulnéñ kuha néñu uña biria elicgé énécmianzuaiguc, nañhécginanéñ mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec eñac niñgésigési wammucac hezac. ²⁸ Wañu Anutuac Uñanéñ kuha néñu uña biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Méñnéñ méñ walac ama miñina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic méñ niguc ménda kecanzac imi andianéñ nuanzac. Ic méñ niguc mequtulanj ménda wañanzac imi héndéñ qéndéñanzac. ³¹ Imuac énézéwa niñgic, kápésic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Méñ Icac Naña zébiri mimaciguc kápésicya imi waiwaiyawac séc. Wañu méñ Uña Téréya zésure wammimac imi kápésicya imi deguc baeciguc me baec bianjuc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa méñac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wañu ic hésa méñac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéñ zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuaginanéñ zéanzu imuac niñac qaté mokolenjac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méñ hia zému? ³⁵ Ic hiabianéñ qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wañu ic birianéñ qeriawac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niñgic gésigési

nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczonj zéasaridadmu. ³⁷ Imuac niñac geñga acganéñnec mesolanjani géngéña wammac. Imuhucyanec geñga acganéñnec kápésicgaguc zégéngéña wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ienéñ ac yomuhuc melenjmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra méñ hémbinj zé wanzinj. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézézec; Hicñisai biria téngéñ zéma kaiseroac buña yominéñ séséc mérérawac hémbinj zé zéwelec wanzu. Wañu asé kiwiac séséc tosara qahac, néñ kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicñi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siñi kaiwe haréwéc kondunj yanj tomeña qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñi kaiwe haréwéc baec omonaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac ienéñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjic, néñ méñ Yona ogicma eñeña wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niñac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ienéñ hicñisai yomi iniguc namma hicñisai yomuac kápésic ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec wañgonja Saut imuac embac garatanéñ Solomonac niñtegic qindegic ac nimmanj zé baec tetecgia igucnec hayec, néñ méñ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminéñ hicñisai yomi iniguc namma kápésic ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

⁴³ Uña birianéñ ic méñac qeria igucnec éréma tachiarumanj zé baec kisiaiguc lelecgéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeñ lilingéma kemmanj. Imuhuc zéma lilingéma kemma héñu ama imi miñina qahac qeusunj wamma mezeriru eñ nañec. ⁴⁵ Imuhuc hémma kemma uña biria 7 eñeya ogicma moczonj biriçiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hiñgacma tacyac wañgic. Imuhuc wañgic

ic imuac kekecyawac tetecgia imi kekecya walac kerec imi ogicma moczoñ biri-daczac. Haka silic imuhucyanec hicñisai biria yomi onac muru hicñi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéñ ac imi ic embac tunjinaguc énézémanec nanu neñgoc munahéra ieneñ ac ézéwiñ zé hama sénganñen nankecgic. ⁴⁷ Imuhuc wankecgic ic ménñéñ ézéma zéyec; Ninzañ, neñgoc munahécga ieneñ giguc ac zéwiñ zé sénganñen nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Méré méré eneñ nuac neñgoc munahécna wanzu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keñu zéyec; Inicgic, nuac neñgoc dac munahécna imi youmi taczu. ⁵⁰ Ménñéñ mén Kurumeñ Manñocna iwac ewa siñ tohoma wamma mezac imi mia nuac neñgoc nauñna zéma dac muna wanzu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

¹ Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéñ zécgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocgégic imi eneñ tun yanda imuac niñ Yesu eneyaoc imi zéiciguc emma tarec, néñ ic embac tunjinaguc imi moczoñ zékéñ giñgiña sakasaciguc nanñic. ³ Nankecgic inéñ qeqaiñ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héhimic ic ménñéñ iwawai gocmia qesamañ zé aiiguc keñec. ⁴ Qesamanec keñu tosara imi héna giñgiñaiguc mayec. Mayu nei eneñ hama héima qécgédacgic. ⁵ Wanu tosara imi hoc sisic, baera hanqeqeya imuaru mama héiyec. Wanu baec dépaña imi komora wanu qérawia imi focdac nézégéma éreyec. ⁶ Néñ zaligina ménda hiñgac yacgéyu kaiwenéñ éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wanu tosara imi héféréréc qeriaiguc mama héiyu héférérécñéñ yandima hédacgéyec ⁸ Wanu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura ménñéñ 100, ménñéñ 60, ménñéñ 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Mén gezawagucñéñ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wanu tohotoho ichéra eneñ ho-suraiguc kemma qesimigic; Némac niñac ac qeqaiñguc haima énézékeczañ? ¹¹ Zégic melemma énézéyec; Kurumeñac héngaleñ amawac niniñ saña imi onac muru énécmimia wanec, néñ ionac muru imi qahac. ¹² Ic méréneñ hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wanu ic méréneñ ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ieneñ kicgina hibipima héñanzu, néñ ménda héñtegicanzu. Wanu gezacginanéñ ac niñanzu, néñ ménda niñtegicanzu. Hénia imuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua. ¹⁴ Yesaianéñ bianac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecñéñ; Gezacginanéñ nimmu, néñ méndadac niñtegicmu. Kic hima hémmu, néñ méndadac héñtegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehéngé énécmimia wanu, gezacginanéñ niñbipima kicgina héméñzaligic. Imi mia kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ niñtegicma ewa qeriginanéñ niñsarima liliñgégic mehiaru énécmiwi niñac imuhuc wanñic. ¹⁶ Eneñ imi kicginanéñ héñtegicma gezacginanéñ nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mériañaguc. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic; Kuameme ic zéma ic embac solaña sasalanéñ ini hénzu imuac hémbiñ zé mambéc kecañgic, néñ ménda héñgic. Wanu ini niñzu imuac nimbiñ zé mambéc kecañgic, néñ ménda niñgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héhimic icac muru qeqaiñ ac imuac hénia zéwa niñsarimu. ¹⁹ Ménñéñ mén héngaleñ ama areña yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niñsariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miñinanéñ hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia héna giñgiñaiguc mama héianzac ésécnec. ²⁰ Wanu gocmia hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanéñ ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecanzac. ²¹ Wanu ewa qeriaiguc gétéya

ménda késayacgéyu nalé hotoñanec nanşelamac, nêñ ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac. ²² Wañu qesayu héférérec qeriaiguc héiyec ic imuhucyanéñ ackuazéc niñanzac, nêñ baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéñ hézicgéyu gorosonja wañanzac. ²³ Wañu qesayu baec halécyaguc mayec ic imuhucyanéñ ackuazéc nimma hénia niñasariyu méñac héla 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit sugginaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

²⁴ Wañu Yesunéñ qeqaiñ ac méñ yomuhuc énézéyec; Kurumenñac héngalen ama areña yanda imi ic méñnéñ aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Wañu ic embac héra moczon gaugina hedacgic hazéranéñ hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néngacma keñec. ²⁶ Wañu gocmia imi yandima héla haiyu duña qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Wañu ama miñinawac welen qeqehéra eney imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, nêñ qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méñnéñ imuhuc wañec. Wañu welen qeqehéra ieney qesima zégic; Nini kemma qézima mutulañgéwiñ niñac wañgénzac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma padi imi momacnec hérégic éréwac niñac. ³⁰ Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu héla meme naléyaguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Wañu qeqaiñ ac méñ yomuhuc énézéma zéyec; Kurumenñac héngalen ama areña yanda imi ic méñnéñ saiwa gocmia méñ mema aiyaguc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téngéñ. Wañu yandimac imuaru aiiguc ichésa tosara onogicma kuney yanda

wañanzac. Wañu sawawac nei eney hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Wañu qeqaiñ ac méñ muñgucnec énézéma zéyec. Kurumenñac héngalen ama areña yanda imi yis embac méñnéñ mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma moczon sécgédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunéñ ackuazéc imi moczon qeqaiñ acguc qemanec ic embac tuñaguc énézédarec. Qeqaiñ ac qahac méñ ménda énézéyec. ³⁵ Imuhuc wañu Anutunéñ kua meme icyawac* murunec ac méñ yomuhuc zéyec imi, héla héiyec; Ni kuana auma qeqaiñ ac zémañ. Baec kurumenñ zéyu hicñiyec imuarunec sasañgiaiguc hema éréyec imuac mia zéaumañ.

Yesunéñ qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Wañu Yesunéñ ic embac tuñaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc eñec. Eñu tohotoho ichéra ieney iwac muru hama zégic; Qézézac aiiguc éréyec qeqaiñ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Naña. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumenñac héngalen ama areña yanda imuac nañhéra. Wañu qézézac imi Biria miñinawac nañhéra. ³⁹ Wañu iwawai biria qesayec imi Biria miñina imi mia. Hélawac ai yawuñ imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Wañu héla meme ic imi kua meme uña eney. ⁴⁰ Wañu qézézac mutulañgéma gericiguc oanžu ésécnec baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka imuhucya hicñimac. ⁴¹ Icac Nañanéñ kua meme uñahéra méli énécmiyu hama héngalen ama areña yanda igucnec iwawai kápésic mihicñianzu imi zéma ic hénia ac logianzu imi moczon gési énécmidacmu. ⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc gilicgic hiñgacdacmu. Hiñgacma imuaru zésiac wamma zécgina aric aric kimu. ⁴³ Wañu ic solañanéñ Mañgoc ginawac héngalen ama areña yandaiguc kaiwe ésécnec asarima

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

kecmac. Ic gezawagucnéj, ac yomi nim-mac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumeñac héngaleñ ama areña yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc sañgima heyu ic méjnéj mihicñima muñguc musañgéma ségiségi wamma kemma iwawai hemimia imi moczoñ haidacma soukiwa mihicñima baec imi boña meyec ésécnec.

⁴⁵ Wañu muñguc méj imi yomuhuc; Kurumeñac héngaleñ ama areña yanda imi nénnagémba ic méjnéj hoc welic welicgiawac hohoc ai meanzac ésécnec.

⁴⁶ Keñkecma méj boña eñeña sécyá mi-hicñiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczoñ haidacma soukiwa mihicñima iwawai imi boñ meyec.

⁴⁷ Wañu muñguc méj imi yomuhuc; Kurumeñac héngaleñ ama areña yanda imi ufic konduniguc giligic hiñgacma lambéc hénia hénia énépésiyec ésécnec. ⁴⁸ Wañu ufic imi kuaya qeyu hérégic kondun élélahu enu mama tacma hiabia imi neñgeñiguc tigic hiñgarec, néj biria imi giligic keñec ésécnec. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetecgiaiguc haka silic imuhucyanéñ hicñimac. Kua meme uña ieneñ hama biria meme ic imi ic solaña ionac suggina igucnec gési énécmimu. ⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hiñgacma imuaru mia zésiac wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczoñ niñsaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miñ Kewunina. ⁵² Wañu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumeñ amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miñina méj iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac ésécnec.

Nazarete ama areña yanda imuac miñina eneñ Yesuac héñacya megic.

⁵³ Yesunéñ qeqaiñ ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima keñec. ⁵⁴ Wañu eñeya tauniguc hama tocgotocgo amag-inaiguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma

zégic; Ic imi niñtegit qinñtegit zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec?

⁵⁵ Wañu ic yomuac hénia hiadac nindacziñ. Imi kamundawac naña,

neñgocyawac qara Maria, wañu mu-nahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma

Yuda. ⁵⁶ Naunhéra imi neñañguc ménda kecancziñ? Wañu ic yomi niñiñ zéma kuc

imuhucya dimuacnec meyec? ⁵⁷ Wañu niñiñ imuhucyanéñ batucgé énécmiyu

ninñéñgé mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec;

Anutuac tiliñ tiliñ ic méjnéñ eñeya ama areñaiguc zéma taséhéra sugginaiguc

sac imi eebipiyaguc ménda wañanzac. ⁵⁸ Wañu ninñéñ ninñéñgina qahac imuac

niñac ama areñ imuaru kiwi méréra kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

¹ Nalé imuaru baec galeñ Herodenéñ Yesuac buña suruc imi niñec. ² Nimma

welen qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéñ mia

humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niñac kuha sasala imuhucyanéñ iwac

murú ai mezac. ³ Becnec Herodenéñ munaya Filipoac iniña qawéra Herodi-

awac niñac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi

Yohanenéñ, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianec

imuac niñac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenéñ Yohane qehumuman

zé wañec, néñ ic embac eneñ iwac niñgic Anutuac kua meme ic wañu ionac niñac

niñyéwérima waiyec. ⁶ Wañu Herodeac hicñhicñi naléya hayu nezéléléñ aria

mekecgic Herodiawac béraranéñ suggi-naiguc legic hiriyu Herodenéñ hémma

ségiségi wañec. ⁷ Ségiségi wamma némac iwawai niñac qesiyu hia midacmañ zéma

zéseliyec. ⁸ Wañu neñgocyanéñ zéqindiñi wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec

haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima néna. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu

imi nimma ewa biric wañec. Wañu ic embac i guc momacnec tacgic ionac

zéma ac zéselima zéyec imuac wamma

qesiyec séc wammimu niñac énézýec.
 10 Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déméña qericgic.
 11 Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañá iwac migic duña nenjocyawac mekeñ miyec. 12 Wañu Yohaneac tohotoho ichéra eneñ hama gamora mekeñ téngéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

13 Zégic nimma eneyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc keñec. Wañu ic embac tuñagucnéñ imuhuc nimma tauñ igucnec séc méndacmima baec héna keñgic. 14 Wañu Yesunéñ hama ic embac tuñaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yañ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. 15 Ama mari wañu tohotoho ichéra ieneñ hama zégic; Yomi imi baec kisia, wañu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama arenjiguc kemma enjaoc nenegina boñ memu. 16 Imuhuc zégic énézýec; Kemmu niñac ménda ninzua. Enjaoc énécmigic negic. 17 Imuhuc énézýu ézégic; Nini you imi saméñ méra méné zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. 18 Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. 19 Wañu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niñ énézýec. Wañu saméñ méra méné imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumenjiguc hiyu enj mériañ ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméñ imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema ic embac énécmigic. 20 Wañu ic embac moczoñ yanda negic sécgé énécmidarec. Wañu Yesuac tohotoho ichéra ieneñ saméñ bororoña waigic heyec imi tocgégic nenjen 12 kuagina qedarec. 21 Saméñ negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac oloñgic zañgégina 5,000 zézéya séc wañec.

Yesu imi kondun doku qahaiguc tima keñec.

22 Imuhuc wañgic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéñ ic embac onopocma nanunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéñ néwéc kemmu niñac énézýec. 23 Wañu inéñ

ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wammañ zé eneyanec baec boñayaiguc enec. Emma keru ama siñiyu i eneyanec sac imuaru kerec. 24 Wañu zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékéñ namuñaguc keñkeru luhucnéñ wéségina igucnec hayu kondun temboña yaru ai yanda mekecgic. 25 Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéñ qahaiguc tima tima ionac muru hayec. 26 Hayu tohotoho ichéra ieneñ héngic bacgina zañagiyu zénéñgina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! 27 Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéñgina ménda hiriyu. 28 Zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Miñ kewuna genjaoc wanzañguc zéna doku zékéñ qahaiguc guac hawa. 29 Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéñ zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugen keñec. 30 Keñu luhuc yandanéñ hayu hémma bawa yandiyu hénima hiñgacma qarec; Miñ kewuna hama népésina!* 31 Zéyu Yesunéñ focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzéñ ninzénnga komocdiadac! Némac niñac ewa éréhéc wanzañ? 32 Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enic luhuc imi néñ qeyec. 33 Wañu zéiciguc tacgic eneñ sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Naña.

Genesarete ama arenjiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

34 Wañu zékéñ handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. 35 Magic ama arenj imuac miñina eneñ Yesu héñtegicma ac haigic ama arenj lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac eneñ tosara yañ hafiginaguc imi moczoñ onagicma iwac muru hagic. 36 Hama Yesunéñ niñénécmiyu yañhafi ginaguc eneñ iwac malekuya susuriadac imi enjac osimu niñac zéwelec wammigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

* 14:30: Girik aciguc; anjéña tinal.

1 Waṅu duṅa Yerusalemnec Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic eneṅ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; 2 Némac niṅac tohotoho ichécga eneṅ yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? 3 Zégic Yesunéṅ melemma énézéyec; Waṅu ini acguc némac niṅac eṅaṅ haka silic niṅac wamma Anutuac héna ac logianzu? 4 Anutunéṅ yomuhuc zéyec;* Neṅgoc maṅgocga eegira héiwésémaṅ. Waṅu mérénéṅ méṅ neṅgoc me maṅgocyawac zébiri mimac imi humucac buṅa wammac. 5 Néṅ ini yomuhuc zéanzu; Méṅnéṅ méṅ neṅgoc me maṅgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec naṅgé gémbacnec, néṅ imi Anutuac buṅa qemimia, imuhuc zémuiguc 6 iwawai iminéṅ neṅgoc maṅgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma eṅaṅ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizigégic zécgériaiguc keṅanzac. 7 Ini ic ikora! Yesaianéṅ onac bianṅac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; 8 Ic embac youmi kua taséginanéṅ sac mepési néṅanzu. Waṅu qeriginanéṅ néṅgac némma lakec hezac. 9 Ic eṅaṅ pakeṅ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eṅ mepési néṅanzu.

Iwawai mebirí hélacnec énécmimia.

10 Waṅu Yesunéṅ ic embac unuruṅy hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéṅ nimma niṅasarigic. 11 Iwawai ic méṅac kuaya igucnec hiṅgacanzac iminéṅ ménda mezapi qemianzac, néṅ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéṅ mezapi qemianzac. 12 Waṅu tohotoho ichéra ieneṅ hosuru hama qesimigic; Acganéṅ Farisaio ic qeri yéwéc mihicṅi énécmizac imi nintegiczaṅ? 13 Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumeṅ Maṅgocnanéṅ ménda himirec imi moczoṅ gété zaliginaguc qézidacmac. 14 Waigic siṅginawac waṅgic. Ic imuhucya imi galeṅ kicgina hilic hilicgia. Ic méṅ kiwa hilic hilicgianéṅ kichilic méṅac galeṅgéma wagiru kemmac imi, ekawu momacnec baec séséṅiguc hiṅgacmac.

15 Waṅu Peteronéṅ ara melemma zéyec; Qeqaiṅ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. 16 Zéyu Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Ini niṅtegic qinṅtegicgina qahacnec keczu? 17 Iwawai ic kua igucnec tomeṅiguc hiṅgacanzac imi moczoṅ muṅguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héntegiczu? 18 Waṅu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Waṅu iminéṅ mia ic imi mezapi qemianzac. 19 Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Nininṅ biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, seṅkowu, héipuc ac ikora, zébiri qébiri. 20 Iwawai imuhucyanéṅ ic imi mezapi qemianzac. Waṅu méra ménda zuacma nene nenia iminéṅ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaan embac iwac ninzéh ninzéhna.

21 Waṅu Yesunéṅ baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keṅec. 22 Gezac haigic, Kanaanec embac méṅ baec suc imuaru kecaṅec inéṅ Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miṅ Kewu, Dawidiac naṅa, nuac niṅ ewa biric wanna. Béracna imi uṅa birianéṅ gelec malec qahac lafeṅgé mianzac. 23 Imuhuc zéyu, Yesunéṅ nimma ac méṅ ménda melenṅec. Imuac tohotoho ichéra ieneṅ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélina keṅu. 24 Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néṅu hayi. 25 Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miṅ Kewu, méra néna. 26 Waṅu Yesunéṅ ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméṅ mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. 27 Imuhuc zéyu embac iminéṅ yomuhuc zéyec; Oo, Miṅ Kewu imi hélacnec, néṅ kazu acguc nene bororoṅa miṅhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. 28 Imuhuc zéyu, Yesunéṅ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzéh ninzéhga kuneṅ yanda. Zéwelec wanzaṅ séc hicṅigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindina bérara imi hiaruyec.

Yesunéṅ ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

* 15:4: Me zéseliyec. † 15:6: Kiwi méranéṅ ooya tosaraiguc; héna ac.

²⁹ Yesunéh baec imi waima Galilaia zékéh ginjinanec kemma baec bonaya méniguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tuŋa tuŋanéh zeke puriŋa, kic hilic, acgina qahac, héna méragina biria, zéma tosara kileŋ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Waŋu inéh mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriŋa imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keŋha waŋgic. Kic hilic imi kicgina hima héngic. Waŋu ic embac tuŋaguc enéh haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéh tohotoho ichéra unuruyu ho-suru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuŋ yomi onac ewa biric wanzua. Ieneŋ niguc toroqema kecgc bec ai meme haréwéc waŋu iwawai neniawac mén ménda he énécmizac. Imuac yaka niŋac humugicguc eŋnec méli énécmiwa kemmu niŋac ménda wanzua. Keŋkecma hénaiguc qiritic unuwac niŋac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeŋ saméh sasala imuhucya dimuacnec mihiŋjima ic embac tuŋ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiŋ? ³⁴ Zégic qesiénécmima zéyec; Onac muru saméh dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméh 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac. ³⁵ Imuhuc zégic ic embac tuŋa imi baeciguc mama tacmu niŋac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saméh 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duŋa ieneŋ mema ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczoŋ negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bororoŋa waigic tarec imi tocgégic neŋgeŋ yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zaŋgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloŋ énécmigic. ³⁹ Yesunéh ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keŋec.

16

Sésécac kiwi méréra mén hémbiŋ zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ieneŋ hama Yesunéh séséc kurumeŋ igucnec hahaya mén meyu hémbiŋ zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari waŋu kurumeŋ pésigiyu hémma kurumeŋ pésigizac imuac oraŋguc kaiwe qemac zéanzu. ³ Waŋu siŋunec yacma héngic kurumeŋ pésic pésic wamma ho-susunéh nezicgéyu, kia kamac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héntegicma hélacnec zétecgéanzu, néŋ nalé yomuac séséc imi hia ménda niŋtegcanzu? ⁴ Hicŋisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéh séséc icnéŋ ménda memeya imuhucyawac hémbiŋ zé waŋanzu. Waŋu ionac séséc imi tosara qahac, néŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keŋec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékéh néwéc keŋgic. Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ eluŋ unuyu saméh mén ménda mema keŋgic. ⁶ Waŋu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac técgina nimma galeŋ memu. ⁷ Imuhuc zéyu sugginaiguc yomuhuc niŋgésima emi-niŋgic; Saméh ménda mema haziŋ imuac niŋ imuhuc zézac. ⁸ Yesunéh hénia niŋasarima yomuhuc zéma énézéyec; Ninzéh ninzéhgina komocdiadac, saméh ménda mema hazu imuac némac niŋac zé eminiŋ waŋkeczu? ⁹ Saméh 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene boro-roŋa tocgégic neŋgeŋ dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niŋasarizu? Waŋu némac niŋac méndadac niŋqelizu? ¹⁰ Waŋu saméh 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc neŋgeŋ dahec metocgégic? ¹¹ Saméh niŋ ménda zézua, néŋ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac galeŋ memu niŋac zézua imi némac niŋ ménda niŋasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saméhiguc haianzu imuac galeŋ memu niŋ ménda zéyec, néŋ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakeŋ ac niŋac imuhuc zéyec imi niŋasarigic.

Petero Yesuac héniaya ninzénghéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ Icac Nañawac méré zéanzu? ¹⁴ Qesiéncmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranéñ Yeremia me Anutuac tilinñ tilinñ ic ionarunec ménñ zéanzu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Wañu enaoc, nuac niñac méré zénéñanzu? ¹⁶ Imuhuc qesiéncmiyu Simon Peteronéñ zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naña. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yohaneac naña* Simon, gi imi mérianaguc! Zézanñ imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néñ kurumeñ Mañgocnanéñ zéhicñi géñzac. ¹⁸ Imuac gézéwa niñna, gi imi Petero† wañu zamanziñ imuac qahaiguc hénaoriñna meyacgémanñ. Wañu humumia ionac baec dumuñna imuac kuhanéñ méndagucnec onogicmac. ¹⁹ Wañu ni kurumeñac héngalenñ amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmañ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumeñiguc momacnec zikizikia wammac. Wañu némac iwawai baeciguc hulacna kurumeñiguc momacnec hulachulara wammac. ²⁰ Imuhuc zéma eneyaoc Kristo‡ wanzac imi ménñac ménñ ménda énézému niñac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéñ eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bianñ ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem kenñu ic kuney zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénna acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzenñ manzenñ sasala mihicñiyu qegic humuyu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézéyu Peteronéñ wagicma qizizínghéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Miñ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicñigémmac. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi liliñghéma Petero ézéyec; Biriya miñina, andénaiguc kemma nanna.

Gi imi tisuqisurac qaméñ, nuac hénana hézicgé nénzanñ; Gi imi Anutuac ewa siñ ménda méndacma ic onac ewa siñ méndaczanñ. ²⁴ Imuhuc zéma duñna tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic ménñéñ ni méndac némmañ zé eneya qaecgé amuma eneya ic héngena wéndaraya huama méndac némmac. ²⁵ Ic ménñ kekecyac angetiyu sohomac, néñ nuac niñ wamma kekecyac waimac imi mihicñimac. ²⁶ Ic ménñéñ baecac iwawai momac yanda angetiyuguc duñna kekecyac sohomac imi némacnéñ iwac muru hiabia wammac? Me némacnéñ kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷ Icac Naña imi Mañgocyawac edamuiguc kua meme uñahéra iniguc hama wawañ memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara eney ménda humugicnec Icac Naña imi Ic Kewu qac buñayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera ménñ wañec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boñaguc enacnec ençic. ² Wañu kicginaiguc tanera ménñ wañec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararañ yanda ésécnec wañec. ³ Wañu ninzu, Mose zéma Elia hicñi énécmima Yesuguc ac wañgic. ⁴ Peteronéñ haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, neñañ you kecziñ imi nimba hiabia wanzac. Siñganéñ imuac wañu hali haréwéc meni, ménñ guac, ménñ Moseac, ménñ Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec nañu, ninzu, hosusu asahagucnéñ hoturu énécmiyec. Wañu ninzu, ewa ménñ hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Nañ sorocna. Iwac niñ ségiségi yanda wanzua. Imuac ara niñtoho wammu. ⁶ Tohotoho ichéra ieneñ imuhuc nimma bacgina kuney yanda yandiyu baeciguc mama sicgéma kicgina musañghéma heçic. ⁷ Wañu Yesunéñ hosucginu hama onosima zéyec;

* 16:17: Girik aciguc; Bayohane. † 16:18: Neñañ aciguc zamanziñ. ‡ 16:20: Me Hebiraiio aciguc; Mesia.

Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héngic mén qahac, nér Yesunér sac nanu héngic.

⁹ Boña igucnec mawiñ zé mama Yesunér zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec kenkecma Icac Naña humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ienér qesimima zégic; Imuhuc wanu némac niñac hénac acac kiwi ic ienér Elianér walac hamacac hezac zéanzu?

¹¹ Yesunér acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczon héiqeli wammac. ¹² Wanu énézéwa niñgic Elia imi bec hayec. Wanu ienér ménda héntegicma siñginawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naña imi acguc méraginaiguc emma genzer manzer nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienér doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niñasarigic.

Yesunér merac mén uña biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Wanu ic embac tun ionac muru kenjic ic ménér Yesuac muru hama wésiaiguc simiñ héimiyec. ¹⁵ Wanu yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, nuac nanawac niñ ewaga biriyyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiñgacanzac. ¹⁶ Tohotoho ichéca ionac muru wagicma hawa ienér mehiaru mimuac séc qahac wanec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunér melemma zéyec; Oh! hichisai yomi ninzér ninzér gina qahac, kaiziliwen ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatér wan énécmiman? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunér uña biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama kenec. Wanu imuarunec mia merac imi hiaruyec. ¹⁹ Wanu tohotoho ichéra ienér Yesu eneyacneciguc élénec hichimima qesimigic; Némac niñac nini uña biria nesimiwiñac séc ménda

wanec? ²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzér ninzér gina moczon komocdiadac imuac niñac nesimuac séc qahac wanec. Ac hélawac zéwa niñgic, ini ninzér ninzér gina komocdiadac saiwa gocmia séc kesa kecmu imi baec boña yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai mén osiosiya ménda wammac. ²¹ Wanu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac muñguc bian ac zéyec.

²² Wanu Galilaia baeciguc enawu haréma imuaru Yesunér yomuhuc énézélec; Icac Naña imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Enu qegic humumac. Wanu ai meme haréwéc wanu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienér ewa biri kunér yanda wanjic.

Yesu zéma ocmuñ téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enér Kafanaum ama arená yandaiguc harégic ocmuñ téréyawac ai yawuñac takis meme ic ienér Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuñ téréyawac takis* ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronér haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunér bec niñtegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc niñzan? Mérac murunec baecac ic kewu ienér takis meanzu? Nanhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronér melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunér zéyec; Imuhuc wanu nanhécgina ienér en kecmu. ²⁷ Wanu imuhuc wannu niñgic biriwaç niñac, imuac zékéniguc kemma hawic gilina lambéc mén walac kimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc†

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic ménac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wanu Yuda ic imi miñ séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haiangic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zangégina olongic nalé imuarunec hénima kekecgina angér tiénecmuyec Anutuac muru kekecginawac boña zéma haiangic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinér memeya. Wanu 4 Dirakimawac séc wanu ic éréhécac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

heyu mema kemma genğa zéma nuac buňa haina hiňgaru.

18

Ic eneňa héla.

¹ Nalé imuaru tohotoho ic eneň Yesuac hosucgéma zégic; Mérénéň kurumeňac héngaleň ama areňa yandaiguc kunenğina wanzac? ² Imuhuc zégic merac komoc ménéň qarú hayu oporu suginaiguc naňec. ³ Naňu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumeňac héngaleň amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénéň merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminéň mia kurumeň amaiguc kunenğina wammac. ⁵ Waňu mérénéň méné nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Waňu mérénéň méné merac komoc komoc ni ninzénge nénzu ionac sugina igucnec méné hinocgémiyu késpedesic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déménaiğuc hoc yandanéň qatémima konduniguc giligic dumunaiğuc hiňgacmac imi bakia efefia wanzac. ⁷ Yei ewa biric yandanéň manam batuc ai niňac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néň ménéň méné manam batuc waň énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganéň me hénaganéň manam batuc waňgeňu hericma gilina keňu. Waňu puriňnéň kecec seliiguc kerembésémaň iminéň niňna efefia wammac, néň héná méraga éréhécnec geric hémbénaňaiğuc giligic hiňgacbésémaň iminéň niňna réwéria wammac. ⁹ Imuac kicganéň manam batuc waňgeňu késpedesic waňanzaňiguc kicga néfindiğéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéň kecec hémbénaňaiğuc kerembésémaň iminéň guac hia wammac. Waňu kicga éréhécnec geric siaiguc giligic hiňgacbésémaň iminéň niňna réwéria wammac.

Rama rouc wawaňawac qelumbec ac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niňgic mamaya wambac niňac. Zéwa niňgic, ionac kua meme uňagina imi kurumeňiguc nalé séc kurumeň Maňgocnawac kic ségéria hémma kecanzu. ¹¹ Icac Naňanéň rouc wamma kecec késpedesicgina igucnec metecgé énécmimanə zé hayec. ¹² Deic ninzu? Ic méné ramaya 100 hemizac zéwiň. Waňu suginaiguc ménéň sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu naňgic baec boňaiğuc kemma rama sohoyec imi ménda mihicniňmaň? ¹³ Ni hélacnec énézézua sohoyec imi mihicnizaciguc imuac niň mia 99 ménda sohogic ionac niňac ségiségi wanzac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Maňgocgina kurumeňiguc keczac iwac kiwaiğuc komoc komoc yomi ionarunec ménéň méné birima qahac wammac niňac ewa siňa ménda hemizac.

Ic ménéac késpedesic zégési mimia.

¹⁵ Hénariň ionarunec alaga ménéň késpedesic waň gémmaciguc kemma ekacneciguc késpedesicya imi ézéna hémmac. Waňu acga ninzaciguc imi alaga biria igucnec munğuc wagiczaň wanzac. ¹⁶ Waňu acga ménda ninzaciguc, ic momacguc me éréhéc oragicna enawu kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranéň alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac. ¹⁷ Waňu ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénariň énézégic nimmu. Waňu hénariň ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac waň énécmiwu ésécnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumeňiguc zikizikia wammac. Waňu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumeňiguc hulachulara wammac. ¹⁹ Waňu munğuc énézéwa niňgic, baeciguc onarunec éréhécnéň iwawai méné niňac ewa momac wamma qesimaoc imi Maňgocna kurumeňiguc keczac inéň niňu moczoň orac muru wandac wandara wammac. ²⁰ Waňu éréhécnéň me haréwécnéň nuac

qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sucginaiguc kecza.

Képésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wañu Peteronéñ Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miñna, alananéñ biria wañnéñu hatac dahec kápésicya waimimañ? Keñkecma hatac 7 imuac séc waimimañ? ²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézewa niñna, hatac 7 sac qahac, néñ tuñ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémañac zézua. ²³ Imuac kurumeñac héñgaleñ ama areña yanda imi ic kewu mén welen qeqehéra iniguc taségina héimindiñi wammañ zé wañec ésécnec. ²⁴ Ic kewu imi héimindiñi ai imi héniyec. Héniyu ic mén iwac muru taséya 10 tausen Talanti* hemiyec imi wagicma éréçic. ²⁵ Wañu ic iwaru soukiwa mén ménda hemiyu kumacac séc qahac wañec. Imuac niñac ic kewunéñ ic imi eñeya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminéñ tasé imi kumac niñ zéyec. ²⁶ Imuhuc zéyu welen qeqe ic imi wésiaiguc mama sicgémima welecma zéyec; Bénzéh mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ. ²⁷ Imuhuc zéyu welen qeqe ic iwac miñinanéñ ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec. ²⁸ Wañu ic iminéñ mama kemma ai ic momacya mén taséya 100 Denarion† hemiyec imi miñicñima déméñaguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna. ²⁹ Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzéh mambéc wañnéna kugémmañ. ³⁰ Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec. ³¹ Wañu ai ic tosara ieneñ haka hiñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hiñiyec imi moczoñ miñgina ézédacçic. ³² Imuhuc zégic miñginanéñ ic imi qaru eñu yomuhuc ézéyec; Gi welen qeqe biria kétik téñgén! Welec néna guac tasé imi moczoñ

audari. ³³ Neñ guac wañi ésécnec gi acguc ai momacga goiya hémiwésémañac ménda heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu niñac hésa ama galeñ ionac méraginaiguc oporec. ³⁵ Imuac niñac ménéñ mén alaginawac kápésic imi ewa qeriginanéñ ménda waimimuiguc kurumeñ Mañgocnanéñ imuhucyanec mia wañ énécmimac.

19

Eu iniñac hénia dindiña.

¹ Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suguc keñec. ² Keñu ic embac tuñ yandanéñ méndacmima keñgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

³ Wañu Farisaio ic ieneñ hama batucgéma qesigic; Ic ménéñ hénia imuac me imuac iniña hia waimimacac hénia mén hezac me? ⁴ Zégic melemma zéyec; Mihicñi mihicñi miñinanéñ hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloñniñanzu? ⁵ Hénia imuac niñac icnéñ neñgoc mañgocya wai ércémima kemma iniñawac muru qékétayu éréhécnéñ momacguc wammaoc. ⁶ Imuac iereñ imi éréhéc qahac, néñ séwi momacguc, imuac Anutunéñ toroqe ércémiyec imi icnéñ ménda méndéñ ércémimu. ⁷ Imuhuc énézéyu ieneñ yomuhuc zégic; Wañu hénia némac niñac Mosenéñ héric amua-muyawac kiwi omima mélina keñu zéyec? ⁸ Imuhuc zégic, Yesunéñ melemma énézéyec; Mosenéñ ewa qerigina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, néñ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézézua, mérénéñ mén iniña sañgima haka biria ménda wañeciguc hénia tosara niñac waimima embac mén memac imi kaisero wanzac.* ¹⁰ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ yomuhuc ézégic; Ic ménéñ iniñaguc hénia ac imuhucya

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéñ memeya, ic ménac ai meme momacgucac ai boña 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wañec. † **18:28:** 1 Denarion imi ic ménac ai meme momacgucac ai boña imuac séha. * **19:9:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéñ hia wammac. ¹¹ Zégic Yesunéñ melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéñ niñtohomuac séc qahac, néñ imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ieneñ neñgoc héri igucnec héfiñ wamma híçñianzu. Wañu ménéñ imi icnéñ wañ énécmigic héfiñ wamma kecanzu. Wañu tosia ieneñ kurumeñac héngaleñ ama niñac eñac héfiñ ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi eneñ hia tohomu.

Yesunéñ nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

¹³ Wañu Yesunéñ méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niñ ic embac tosara ieneñ nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ieneñ qetali énécmima ac wañ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic Yesunéñ yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neñ ménda héiéncmigic. Kurumeñac héngaleñ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buñac wanzac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keñec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

¹⁶ Wañu niñzu? Ic méñnéñ iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaña imi memañ. ¹⁷ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Némac niñ haka hiabiawac qesinéñzan? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Wañu gi kekec hémbénañaiguc keremman zé wanzañiguc imi héna ac tohowésémañ. ¹⁸ Imuhuc zéyu zéyec; Némac héna ac niñac zézan? Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ic ménda qehumuwésémañ. Kaisero ménda wambésémañ. Kowu ménda mewésémañ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémañ. ¹⁹ Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu geñga siñ niñamuanzan ésécnec alaga siñ nimmiwésémañ. ²⁰ Zéyu zéyec; Ni imi moczon tohodacma kecanzua, imuac némacnéñ ménéñ nuac muru ménda sécgézac? ²¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ ézéma zéyec; Gi

solañanimañ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boña megic soukiwa iminéñ maqeqeya énécmiwésémañ. Imuhuc wanna kurumeñguc iwawai eeyaguc hegémnac. Wañu geñga imi hama ni méndac némbésémañ. ²² Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niñ ewaya biriyu keñec.

²³ Keñu Yesunéñ tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ieneñ kurumeñac héngaleñ amaiguc kerembiñ zé osimu. ²⁴ Ni muñguc énézézua, kamele yañnéñ qodu kifañaguc kereñkereña imi bénezéñadac, néñ ic hinac yanda ginagucnéñ Anutuac héngaleñ amaiguc kereñkereña imi osiosiya. ²⁵ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ nimma bacgina kuneñnec yandiyu zégic; Imuhuc wañu méréñéñ añgéñ timimiawac séc wammac? ²⁶ Zégic Yesunéñ inicma énézézec; Imi ic eneñ memuac séc qahac, néñ Anutuguc imi iwawai moczon yanda medac medara. ²⁷ Imuhuc zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Ninzan, nini méndac gémbiñ zé iwawai moczon waidariñ, imuac némac iwawai késawiñ? ²⁸ Qesiyu Yesunéñ énézézec; Hélacnec énézézua, baec yomuac hainetec wawaña naléiguc Icac Naña imi eñeya edamuya imuac ic kewu tataraguc tacmac imuaru méndac néñanzu ini imi momacnec tatak ¹² imuaru tacma Israelac kisic ¹² imi niñgésima galeñgé énécmimu. ²⁹ Wañu méréñéñ ménéñ nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauña me neñgoc mañgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaña imi mératéc memu. ³⁰ Néñ walac wanzu ionarunec sasalanéñ andia wammu. Wañu andia wanzu ionarunec sasalanéñ walac wammu.

20

Wañ aiguc ai meme imuac qeqaiñ ac.

¹ Kurumeñac héngaleñ ama areña yanda imi ai miñina méñnéñ wañ aiyaguc ai memu niñac ai ic énépésimañ

zé siñunec yanda yacma kenjec ésécnec.
² Kemma ai meme momacguc imuac boña Denarion* momacguc enac enac énécmimañ zéyu ewa momac wañgic méli énécmiyu waiñ aiyaguc kereñgic. ³ Wañu siñunec 9 kilok séc wañu nénnagémba sombeniguc kemma ic tosara iniru enañgic ⁴ yomuhuc énézéyec; Ini acguc nuac waiñ aiiguc kemma ai megic boña séhaiguc énécmimañ zéyu nimma kereñgic. ⁵ Wañu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muñguc kemma imuhuyanec wañec. ⁶ Wañu maria 5 kilok séc wañu kemma iniru ic tosara muñguc ai qahac enañgic yomuhuc énézéyec; Némac niñac kaiwe herec ai ménda mema enañzu? ⁷ Zéyu melemma zégic; Méñnéñ méñ ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waiñ aiiguc kereñgic zéma énézéyu kereñdacgic. ⁸ Ama siñima hayu ai miñinanén hama galengina ézéma zéyec; Ai ic unuruna tetcgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boña énécmima kenkecma walac hazu ionac énécmima tecgémac. ⁹ Zéyec séc wañu maria 5 kilok imuaru hagic ieneñ hama Denarion momacguc momacguc késagic. ¹⁰ Késagic walac walac hagic ieneñ hama hémma boñgina meemma nénécmiyu késawañ zéma niñgic, néñ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac enac enac énécmiyu késagic. ¹¹ Imuhuc késama ai miñinawac ñjindic ñjunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; ¹² Anduguc hagic ieneñ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Wañu neneñ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziñ, néñ ionac aigina boña imi nonac séc énécmizañ. ¹³ Imuhuc zégic ai miñinanén ionarunec méñ yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacguc niñac acnira ménda zikizic me? Ni késpedesic méñ ménda wañgénzua. ¹⁴ Imuac boñgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boña onac séciguc énécmimañ iminén ewa siñna wanzac. ¹⁵ Nena iwawainanén ewa siñnawac wammañac hena ménda

hezac me? Hakana hiabia imi kicginanén hémma nimbupuc wanzu? ¹⁶ Suruc imuac séc andianén walac wammu, wañu walacnéñ andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc wañec.

¹⁷ Wañu Yesu imi Yerusalem kemman zé kemma henaiguc tohotoho ichéra 12 enacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; ¹⁸ Ninzu, neñañ Yerusalem enziñ. Imuaru Icac Naña imi hofac oo ichécgina zéma hena acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneñ humucac buñawac zéteccgé mimu. ¹⁹ Wañu zédesi wammima hihilocnéñ qericma qema ic héñgeña wéndaraiguc qegic humumac niñ ic enia ionac muru melemmigic kemmac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniñanéñ nanhérerawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

²⁰ Nalé imuaru Sebedeaioc iniñanéñ nanhéréra iriguc hama Yesuac muru sicgémima iwawai méñ niñac welecmiyec. ²¹ Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanzañ? Zéyu embac iminén yomuhuc zéyec; Nuac nanhérécna yomi niñerécmina guac héñgaleñ ama areñ yandaiguc méñnéñ héigaiguc méñnéñ kanagaiguc tacmaoc. ²² Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéñzu. Ni doku howuraguc neman zé wanzua imi iri hia nemaoc?‡ Zéyu zéyoc; Imi sécnira. ²³ Zéyic Yesunén zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc neman imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñeréc mimiawac ménda henénzac. Tatac imi mérac méré manjocnanén mézézéñgé érécmiyec iorac buña wammac. ²⁴ Imuhuc wañgic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyec. ²⁵ Wañu Yesunén unuruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galenhecgina ieneñ siñginawac galengé énécmianzu. Wañu ic kuneñ

* **20:2:** Romawac soukiwa; ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha. † **20:16:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néñ éréhécnéñ méñ añgé tiénécmiyec. ‡ **20:22:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc; Doku naec haka wañ némmu imi wañ énécmigic hia naecmu?

hécgina ienenj ic kewu wañ énécmianzu imi ini hia ninzu. ²⁶ Nénj sucginaiguc imi imuhuc qahac, néj onarunec méjnénj ménj kunenjinga wammañ zéma sucginaiguc welenj qeque kecmac. ²⁷ Wañu mérénenj ménj walac wammañ zé wanzaciguc welenj qeque icgina wammac. ²⁸ Icac Naña imi welenj qemimu niñac ménda mayec, néj welenj qeénécmimanj zé mayec. Wañu eneya kekecyá ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁹ Wañu ienenj Yeriko ama arenja yanda waima kenjic imuaru tuñ yanda Yesu méndacmima kenjic. ³⁰ Kenjic, ninzu, kichilic ic éréhécnénj héná giñgiñaguc tacma niñic Yesu imi hama orogicma kenju qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima. ³¹ Imuhuc qaric, ic tuñ ienenj ac geriwaguc wañ érécmima qetali érécmima acgira qaimac niñac ac wañéremigic, néj ierenj muñguc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñ nérécmima! ³² Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wañ érécmimanj niñac wanzaoc? ³³ Qesi érécmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanzic. ³⁴ Imuhuc zéyic Yesunénj ewa biric wañ érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem enu hérianj memigic.

¹ Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj Yerusalem hosuraiguc kenjic nalé imuaru, Oliwa bonjaiguc Betfage ama arenja taru imuaru keremma Yesunénj tohotoho ichérrera éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; ² Iri eri wéségiraiguc ama arenja taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donki ménj merawaguc qatégic nañic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc. ³ Wañu méjnénj ara ménj érézémuiguc Miñ Kewunénj imuac niñac wanzac imuhuc zéyic imuarunec donki éréhéc imi méli érécmimac. ⁴ Wañu imi moczoñ kua meme ic ménjac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñac imuhuc hicñiyec;

⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Hénna! Ic kewuganénj guac hazac. Inénj gum bénzénzénj wamma donki qahaiguc tacma hazac, donki merawa qahaiguc. ⁶ Wañu tohotoho ic éréhéc ierenj kemma Yesunénj érézéyec séc wañoc. ⁷ Wamma donki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Wañu ic embac tuñ yandanénj malekugina hetecgéma hénáiguc lémbécgic kenjic. Wañu tosanénj ic hawa harénjaguc imi kuma hénáiguc témbécgic. ⁹ Wañu ic tuñ yanda walac andu wammima kenjic imi enenj yomuhuc zéma hérianj haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mérianjaguc, Miñ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumenj ouac ouyaguc! ¹⁰ Wañu hama Yerusalem kereñu ama miñina momac yanda ienenj aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi mérénenj? ¹¹ Qesigic ic tuñ yandanénj énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama arenja igucnec.

Yesunénj ocmuñiguc haka biria wañjic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunénj ocmuñ téréyaiguc emma imuac sombenjiguc iwawai nénnagémba wamma nañjic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatac imi meleñu madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néj ini imuhuc wañjic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

¹⁴ Wañu kic hilic zéma ic puriña ienenj ocmuñ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma héná acac kiwi ic ienenj haka welic welicgia Yesunénj wañec imi zéma nambérac ienenj ocmuñ téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. ¹⁶ Wañu qesima zégic; Gi nambérac ienenj némac ac zézu imi hia ninzan? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi ménj ménda oloñgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc

mepé qepési hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areña yanda deminaguc imuacnec mama kemma Betania ama areñaiguc kemma sinjiya imuaru kerec.

Yesunéh fik ic saec ac wammiyu humuyec.

¹⁸ Sinjunc ama areña yanda imuaru lilingéma kemman zé kemma henaiguc nene ninjac wañec. ¹⁹ Imuhuc wamma hénu hena ginjinaiguc fik ic mén nanu imuaru kemma hocma héla mén qahac, néné haréña sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetcgia qahac guarunec héla mén ménda hicnimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ienen haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunéh acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzénngému imi haka fik ic imiguc hicniyec imuhucya sac qahac, néné baec boña yomuac nin yacma kemma konduniguc hinjacna zégic imi acguc hia hicni énécmimac. ²² Ini zéwelec aiguc iwawai imuac me imuac ninzénngéma zéwelecgc imi moczoñ ninénécmiyu medacmu.

²³ Wañu kenkecma Yesunéh ocmuñ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galen ienen iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc bujanéh ai imi meanzan? Méréneh kuc buña imi géñec? ²⁴ Zégic Yesunéh ac yomuhuc zéma melen énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neñ imuhucyanec némac kuc buñaguc ai yomi meanzua imi énézéman. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumén igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ienen enawu ac yomuhuc eminiñgic; Kurumén igunec hayec zéni némac ninjac ménda ninzénngé migic zémac. ²⁶ Wañu ic embac ienen Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzénngéanzu imuac nin ic igucnec hayec zéwin zéni ionac ninjac zénéñnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziñ. Imuhuc zégic duña Yesunéh yomuhuc

énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buñaguc iwawai yomi wañanzua imi ménda énézéman.

Nin tohotoho hakawac qeqain ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic méñnéñ nanhéréra keric, nanja walac iwac kemma ézéyec; Nanja gi erac kemma wain ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemman. Imuhuc zémaguc duña ewaya melemma kenec. ³⁰ Wañu manjoc imi nanja ménac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Manjocna hia kemman. Wañu inén imuhuc zémaguc ménda kenec. ³¹ Sucgiraiguc méréneh manjocac ewa sinj méndacma wañec? Zéyu melemma zégic nanja walac. Zégic Yesunéh énézéyec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma hena yanda embac enen ini onogicma walac Anutuac hénngalen amaiguc keremmu. ³² Yohaneñ haka solanawac hena énézéman zé hayec. Wañu ini ménda ninzénngégic, néné takis meme zéma hena yanda embac enen ninzénngégic. Wañu ini haka imi hémmaguc kilendac ewagina ménda melemma ménda ninzénngégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqain ac mén zéwa ninjic; Ai minjina méñnéñ baec méñiguc wain ai medacma demin meyu lelecgéyec. Wañu wain héla dokuya memeyawac hogoc mén meyacgéma imuaru galen meme ama hénngéña lesu herec mén meñgic enec. Imuhuc wamma boñ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñu kenec. ³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducniyu welen qeqe ichéra ienen héla memu ninjac boña meme ai ic ionac muru méli énécmiyu kenjic. ³⁵ Boña meme ai ic ienen welen qeqe ic énépésima mén humumia qegic, mén qehumugic, ménac hocnéñ héigic. ³⁶ Imuhuc wañgic munjuc welen qeqe ichéra zanjégina walac kenjic imi ogicma méli énécmiyu kenjic. Wañu séc imuhucyanec wañ énécmigic. ³⁷ Wañu tetcgiaiguc nanja mélima yomuhuc zéyec; Ienen nanja imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ienen nanja hémma yomuhuc zéma eminiñ

wanjic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neñaoc mewij. ³⁹ Imuhuc zéma waij ai igucnec késama héréma sénganjen hingacma qehumugic. ⁴⁰ Imuac nalé méñac waij ai miñinanén lilingéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wanj énécmimac? ⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihicji énécmima waij ai imi ai ic qacguc ai yawuj nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. ⁴² Yesunén muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaguc ac méñ yomuhuc hezac imi ménda oloñanzu? Mericqe ic enej hoc méñ héñara mema gilicgic kenkenja iminén ama imuac hoc oruha wanjec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicñinanén hénni welic welicgiaguc wanzac. ⁴³ Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héngalén ama areña yanda imi méragina igucnec onagicma baera méñac ic embac héla mihicñimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu. ⁴⁴ Ic méñnéñ méñ hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wanju hoc iminén ic méñac qahaiguc mayu qésérju bororoña wammac.*

⁴⁵ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ qeqaiñ ac imi enañ niñ imuhuc zéyec imi niñtegicgic. ⁴⁶ Wanju ieneñ imi héna méñ mihicñima Yesu késawij zé hochoc ai megic. Wanju ic embac ieneñ Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niñac zénéñgina hiriynec.

22

Zammarénj memec qeqaiñ ac.

¹ Yesunén acgina melemma muñguc qeqaiñ ac wamma yomuhuc énézéyec; ² Kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ic kewu méñnéñ nañawac zammarénj aria wammizac ésécnec. ³ Zammarénj ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welen qeqehéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ieneñ hawij zé ménda wanjic. ⁴ Wanju welen qeqe tosara muñguc méli

énécmima yomuhuc énézéyec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Ninzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yan haléc yandaguc qe oma iwawai moczon zéréñqéréñ wamma haidaczua imuac zammarénj ariaciguc hagic. ⁵ Zéyu kemma énézégic, néñ gezac qeqe ménda wamma méñnéñ aiyaguc kenju, méñnéñ nénnagémba ai niñac kenec. ⁶ Wanju tosara enej ic kewuac welen qeqehéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic. ⁷ Imuhuc wanjic ic kewu iminén qeri biric nimma yaré ic tuña méñ méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama areñgina kumugic zedarec. ⁸ Wanju welen qeqehéra énézéma zéyec; Zammarénj ariá imi bec mézézéngéwa hezac, néñ ic unuruyi imi enej eeginaguc ménda wanzu. ⁹ Imuac héna séraiguc kemma ic embac mihicñimu séc unurugic zammarénj ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zéyu welen qeqe ic enej hénaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñi énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma kenjic zammarénj aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wanju ic kewunénj ic embac hama tacgic imi inicmañ zé éréma héñu ic méñnéñ owo malekuya séha ménda haima hama tarec. ¹² Taru ézéyec; Ala gi némac niñac zammarénj ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méñ zémanj zé osiyec. ¹³ Wanju ic kewu iminén welen qeqe ic yomuhuc énézéyec; Héna méria dérécgéma sénganjen siñi tunumanjiguc gilicgic, imuaru siacma zéra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, néñ gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunén imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ieneñ amaginaiguc kemma azoroma acnéñ simba méñ dimuhuc meni kimac zéma niñareñgégic. ¹⁶ Niñareñ géma enañ tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianzanj. Gi ic

* **21:44:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc kemaña 44 yomi ménda hezac.

inicmanj zé séwiginawac ménda héñanzañ imuac ic eñeña me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéc ménda wañanzañ. ¹⁷ Imuac efima zéna ninni. Geñ niñna Kisawac* takis haianzañ imi hénac ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunéñ ionac qeri biric imi niñtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niñac acnéñ simba menénzu? ¹⁹ Takis buñawac soukiwa méñ nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wañu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹ Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buña imi Sisa mima, Anutuac buña imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zéyu ieneñ welicgéma waima keñgic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

²³ Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanzañ imi eneñ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴ Kiwi ic, Mosenéñ yomuhuc nénezéyec; Ic méñ nambéracya qahac humumac imi munianéñ qawéra mema darawac buña qeli mihicñimac. ²⁵ Wañu sucninaiguc dac muna 7 kecgic dacñinanéñ embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniña muniawac mériaiguc opocma keñec. ²⁶ Andia zéma andiawac andia imuhucyanec wañgic keñu 7 moczoñ imuhuc wandacgic. ²⁷ Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸ Wañu ieneñ momac yanda embac imi megic imuac niñ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniña wammac? ²⁹ Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niñasarima dindiñanec ménda niñyacgézu. ³⁰ Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréñac buña qeénécmimia imi ménda hemac, néñ kurumeñac Anutuac kua meme uña ésécnec kecmu. ³¹ Wañu eneñ humuc igucnec yacyarawac Anutunéñ ac yomuhuc énézéyec imi ménda

olonjic? ³² Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloñ héñanzañ? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néñ kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³ Ic tuñ yanda ieneñ Yesunéñ imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéic.

Héna ac eñeña.

³⁴ Yesunéñ acnéñ Sadukaio ic menéñqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wañec. Wañu imuac surucya imi Farisaio ic ieneñ nimma azorogic. ³⁵ Azoroma ionarunec hénac acac kiwi ic méñnéñ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec; ³⁶ Kiwi ic, hénac ac sugcinaiguc némac acnéñ eñeña wanzac? ³⁷ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoñnec qeri uñaga moczoñnec zéma niniña moczoñnec Miñ Kewu Anutuga siña nimmiwésémañ. ³⁸ Héna ac iminéñ walac walac wanzac. ³⁹ Séha imuhucyanec méñ hezac imi yomuhuc; Gi geñgac niñac siñniñ wañamuanzañ séc alagawac siñniñ wammiwésémañ. ⁴⁰ Héna ac éréhéc imuaru mia hénac ac tosara moczoñ zéma kua meme ic ionac ac moczoñ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naña imuac qesiqesi ac.

⁴¹ Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéñ yomuhuc qesi énécmiyec; ⁴² Ini Kristoac† dimuhuc niñanzañ? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. ⁴³ Zégic Yesunéñ énézéyec; Imuhuc wañu Dawidi i Uñanéñ ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? ⁴⁴ Miñ Kewunéñ‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénagawac duandiaiguc tocgo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacbésémañ. ⁴⁵ Dawidinéñ Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? ⁴⁶ Imuhuc zéyu ic méñ ara méñ ménda melenec. Wañu nalé imuarunec éréma emma méñnéñ méñ ac méñ efima ménda qesimigic.

* **22:17:** Qac imuac hénac imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénac imi; Romawac ic kewu. † **22:42:** Mesiaiwac.

‡ **22:44:** Hebiriaio aciguc; Yawenéñ.

23

Yesunéh Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

¹ Wañu Yesunéh ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tat-aciguc tacanzu. ³ Imuac niñ ac zéanzu imi moczon nimma tohodacmu, néñ wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ieneñ ackuazéc imi kuanéh sac zéma ménda tohoanzu. ⁴ Wañu ieneñ hinac réwéria bisiqatéh wawañawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc enaoc imi iwawai imuhucya meyachñ zé méragina merawa mén ménda haianzu. ⁵ Iwawai wañanzu imi moczon icnéñ inicsoromu niñac sac wañanzu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac ninñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianzu. ⁶ Wañu ariaciguc azoroma tatak ou walac taczac imuac siña nimma togotocgo amaiguc ic kiwawac tatak imuaru tachñ zé wañanzu. ⁷ Nénnagémba sombeniguc méra qeque wañ énécmima kiwi ic zéénécmimu niñac wañanzu. ⁸ Wañu ini imi kiwi ic zéénécmimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczon dacmuna wanzu. ⁹ Wañu baeciguc ic ménac niñ mañgoc ménda zémimu. Onac mañgocgina imi momacguc sac kurumeniguc keczzac. ¹⁰ Wañu galeñ zéénécmimu niñ ménda wammu. Galeñ momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kuneñginanéñ tosara ionac welen qeque ic wammu. ¹² Ménénéñ mén eneya niñac niñu enu imi memamimac. Ménénéñ mén eneya niñac niñu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenac héngaleñ ama areña yandawac naguya imi hézicgéma namma enañ ménda keremma ic tosara kerembiñ zé

wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereñanzu. ¹⁴ (Ménda hezac.)* ¹⁵ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melen melen ic momacguc mihicñiwñ zé baec zéma kondun tiricma keñanzu, néñ ménénéñ ewaya melenu wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buña wañanzac. ¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanzu; Ocmuñiguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néñ soukiwa goli ocmuñiguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéñ sipacgé énécmimac. ¹⁷ Ic qelana zéma kic hilic ini! Némac iwawainéh kuneñ wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmuñ imi mia? ¹⁸ Wañu mén yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néñ zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéñ sipacgémimac. ¹⁹ Kic hilic ini, némac iwawainéh kuneñ wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia? ²⁰ Imuac ménénéñ zaki téréyaguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczon imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. ²¹ Wañu ménénéñ ocmuñiguc koroma zéseliyec imi ocmuñ zéma mén ocmuñiguc keczzac iorac muru koroma zéseliyec wanzac. ²² Wañu ménénéñ mén kurumeniguc koroma zéselimac imi Anutuac tatak zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac. ²³ Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini miñsupe zéma zuazua héna héna imi méndéngic méra éréhéc wañu imuacnec momacguc Miñ Kewuac buña haianzu. Wañu néwécgeña héna acac héla yéwéria tosara, kekec solaña zéma goi héihéi zéma ninzén ninzén imi waidacgic. Wañu mén néwécgeñawac tohoma mén néwécgeñawac héñacya ménda memuac heyec. ²⁴ Ic kiwa, kicgina hilichilic-

* **23:14:** Kiwi méranéh ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welen wawaña ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welen wamma zéwelecgina mehorugima zéanzu. Imuac niñac ini saecginaguc! Képésic ginawac bakia kuneñ yanda melen énécmimac.

gia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima giligic kenanzu, nēj kamele yan kuney yanda imuhucya imi enaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu. ²⁵ Saecginaguc ikoc ic, hēna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac siñ imi tigid kuaya qeanzac. ²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichiligia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgēna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷ Saecginaguc ikoc ic, hēna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suañ mandéc ooya ésécnec séwéla imi hénsoroc sorocgia, nēj qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizon bazona hénia hénianéñ kuaya qema hezac. ²⁸ Ini imuhucyanec séwiginanéñ ic kicginaiguc solañanima keczu, nēj qerigina imi ikoc zéma hēna ac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, hēna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suañ meyacgéma ic solaña niñqeli énécmiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nananzac. ³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecgic nalé imuaru kecbiñnec ieneñ kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwiñnec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma enaoc kua meme ic unuañgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina késpedes wañgic imuac séciguc wañgic kuaya qeyu! ³³ Mokoleñ, qaté mokoleñ imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buña zétecgé énécmimia imuacnec qiziziñgéma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niñtegic qindegic ic zéma hēna acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiñnéñ unuma tañ mēñ igucnec tañ mēñu ununesi wañ énécmima kemmu. ³⁵ Imuac niñac ic solaña Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuñ téréya zéma zaki téréya sugiraiguc qegic humuyec

Bakaraiawac naña Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solaña madarec imuac kitiwa moczon onac muru lilingéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec ténggēñ énézéwa, haka imuac bakia moczon hicñisai youmi onac muru lilingéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéñ énérianzan. Kuruc neñgianéñ merachéra qeñgananéñ tizozo énécmianzac ésécnec neñ hatac dahec guac qelihécgā tocgé énécmimañ zé wañi? Wañu ini imuac ewa siñsiñ ménda wañañgic. ³⁸ Héngic imuac niñ amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa niñgic, ini hocnémma keñkecma keñkecgic naléya ducñiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miñninawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmuñ téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

¹ Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ieneñ ocmuñ téréya ézégic hémmac niñac iwaru hagic. ² Imuhuc wañgic inéñ ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niñgic; Ini iwawai imi moczon hia hénzu? Wañu kecma imi moczon hézéñgégic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Wañu Yesunéñ Oliwa ic baec boñaguc emma taru tohotoho ichéra enacnec éléñnec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicñimac. Wañu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicñiyu hémbiñ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kecma méñnéñ ikoc ménda wañ énécmimu niñac galeñ memu. ⁵ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéñ zéma ic embac sasala ikoc wañ énécmimu. ⁶ Wañu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Wañu auriwu niñac galeñ mema kecmu. Iwawai imuhucya kilēñdac hicñimacac hezac, nēj imi

* 24:5: Hebiraio aciguc; Mesia imi halécnéñ météré mimia.

tetecgia qahacnec. ⁷ Baec méñac ic embac ienen yacma baec méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Héngalen ama méñac ic embac ienen yacma héngalen ama méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Wañu baera baeraiguc béti hicñiyu nañ memac. ⁸ Wañu haka imi moczoñ azi kikiyawac hénihénia. ⁹ Wañu nalé imuaru ic embac enen ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Wañu ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac enen hazéc wañ énécmimu. ¹⁰ Wañu nalé imuaru ic embac sasalanén manam batuciguc mama unumac. Wañu eñaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc wañamumu. ¹¹ Wañu kua meme ic ikora sasala hicñima ic embac sasala ikoc wañ énécmimu. ¹² Wañu hénac ac logilogi haka imi saiyou ic embac sasala ionac goi héihéigina iminén sanñen qedacmac. ¹³ Wañu méñén méné nañseligiyou tetecgia hayu késayu kekec hémbénaña kecmac. ¹⁴ Wañu kurumeñac héngalen amawac buña suruc hiabia iminén baec séc ic embac ionac muru zésaigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetecgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niñ ini kua meme ic Danielnén zéyec séc Biriá miñina iwawai mebirianzac iminén ocmuñ téreyaiñac nañu hémma niñtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niñ asarimu.) ¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi enen baec boñaiguc néngacdacmu. ¹⁷ Méñén méné ama qahaiguc nañkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁸ Wañu méñén méné aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁹ Nalé imuaru imi embac hériginañac zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicñi énécmima hemac. ²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicñiwac niñac. ²¹ Némac niñ nalé imuaru réwéri kuneñ yanda hicñimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec éréma deguc méné ménda hicñiyec. Wañu

imuac andiaiguc kecmu muñguc méné imuhucya ménda hicñimac. ²² Wañu nalé imi ménda mehotonjwacnec séwiguc ic moczoñ humudacmunec. Wañu gési énécmimia ionac niñ wamma nalé imi meducñimac. ²³ Wañu nalé imuaru méñén méné énézéma Héngic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda niñzénégmu. ²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicñima séséc kuneñ yanda zéma haka méréra memu. Wañu wammuac séc wañu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiñ zé batucgé énécmimu. ²⁵ Niñzu ni haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua. ²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicñima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Wañu Kristo imi ama méñac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda niñzénégmu. ²⁷ Piliticnén néwéc Is iguc hicñima néwécñen Wes iguc kerezac ésécnec Icac Nañawac hama hicñi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei enen tocgému.

Icac Nañawac hahaya.

²⁹ Qenzeñ manzeñ yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe siñidénégmu maso acguc asaha qahac wammac. Wañu méñni sikilu kurumeñ igucnec tecgéma madacñic kurumeñac kuhanén hirimac. ³⁰ Nalé imuaru Icac Nañawac sésécñen kurumeñiguc wininiyou hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac enen siacma qacma namma Icac Nañanén kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu. ³¹ Inén témuñ hétén yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumeñ néwéc néwéc baec wañgoña kemboñ qahac igucnec moczoñ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeñ ac.

³² Fik icac séséc imi niñarenégmu. Hawanén dokuyaguc bébélacñia wañu haréña hicñiyu nalé geriwiguc ducñizac imi niñasarianziñ. ³³ Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicñiyu héndacma Icac Naña hosucginu hama naguiguc nanzac imi niñtegicmu. ³⁴ Ni hélacnec

† 24:23: Mesia.

énézézua. Hicñisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczon hicñidacmac. ³⁵ Baec kurumeñ qahac wammac, néñ nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técñina nimma kecbiñac hezac.

³⁶ Wañu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic ménénéñ ménda ninzac. Kurumeñac kua meme uña me Naña acguc ménda ninzac, néñ Mañgoc eñeyanec sac ninzac. ³⁷ Icac Nañawac hahaya imi Noawac naléiguc hicñiyec ésécñec hicñimac. ³⁸ Ic embac eneñ nene zéma waiñ doku nezéléléñ wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaonñ hicñiyu Noanéñ zéiciguc eñec. ³⁹ Ic embac eneñ ménda niñasarimanec kecgic doku qaonñ luma kisañénémima keñec. Icac Nañawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicñimac. ⁴⁰ Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc keric mén wagicma mén waiyu tacmac. ⁴¹ Embac éréhéc hoc hilañanéñ héla qésémma taric mén wagicma mén waiyu tacmac. ⁴² Miñ Kewuginanéñ némac naléiguc‡ hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzen qeli qeli kecmu. ⁴³ Ini hénia yomuhuc niñanzu; Ama ménac miñinanéñ némac naléiguc kowu nene eneñ hamu imi nimbacñec zenzen qeli qeli keru ama imi ménda hézénégwunec. ⁴⁴ Wañu ini acguc zérén qérén wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nañanéñ hamac.

Welen qeçe ic héla zéma ikora.

⁴⁵ Mérénéñ welen qeçe solaña zéma niñtegic qinñtegicyaguc wañu gésimiyu miñinawac murunec amayawac hena géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndénénécmimac? ⁴⁶ Miñinanéñ hama welen qeçe ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welen qeçe iwac muru mériañ hemimac. ⁴⁷ Ni hélacñec énézézua, imuhuc wañu miñinanéñ iwawaiya moczon welen qeçe iwac mériaiguc haimidacmac. ⁴⁸ Néñ welen qeçe biria kecma qerianéñ miñna imi focdac ménda hamac zéma, ⁴⁹ ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi ⁵⁰ nalé

mén ménda nimma kekera imuaru, wañu kaiwe kiwa mén ménda niñtegirec imuaru welen qeçe iwac miñinanéñ hamac. ⁵¹ Hama elicgémima§ ikoc ic ionac séciguc bakia melen miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

25

Embac buña qéénécmimia.

¹ Kurumeñac héngalen ama imi embac seraña méra éréhécñéñ eu buñagina mihicñiwiñ zé kifagina késama keñgic ésécñec. ² Wañu ionac murunec embac seraña méra mén imi qelana, wañu embac seraña méra mén imi niñtegic qinñtegic ginaguc. ³ Qelana ieneñ kifagina meçic, néñ dokuya ménda mema keñgic. ⁴ Wañu embac niñtegic qinñtegic ginaguc ieneñ imi kiruñiguc dokuya tima kifaginaguc momacñec késama keñgic. ⁵ Wañu eu buñagina imi naléya mehorugima ésén ésén hayu embac eneñ moczon gaunéñ qéléléngé énécmiyu mama heçic. ⁶ Heçic siñi namuñaguc qac mén yomuhuc hicñiyec; Héngic, eu buñagina hazac! Focdac mama hama héihérémiçic. ⁷ Imuhuc zéçic embac seraña eneñ moczon qelima yacma zérén qérén wamma kifagina mindiñigic. ⁸ Wañu qelana ieneñ niñtegic qinñtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békémañ zé wanzac imuac dokugina kisima méndén nénécmiçic. ⁹ Imuhuc zéçic embac niñtegic qinñtegic ginaguc eneñ yomuhuc melemma énézégic; Méndémma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczon osiwiñ niñac. Imuac ini qisicñec amaiguc kemma sécgina boñ meçic. ¹⁰ Imuhuc zéçic ieneñ kifa dokuya boñ mewin zéma kemma kecgicñec suraiguc eu buña imi haréyu embac seraña zérén qérén wamma kecgic ieneñ eu buñaginaguc momacñec zammaréñ ariaciguc kereñgic naguya héigic. ¹¹ Imuac andiaiguc embac seraña tosara hama zéçic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunénécmina. ¹² Zéçic zéyec; Hélaçñec énézézua niñgic neñ ini

‡ 24:42: Me nalé kiwaiguc. § 24:51: Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

ménda niñénémizua. ¹³ Hénia imuac niñ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naña hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memeac sese Anutunéh ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴ Imi mia ic ménénéh baec méñu kemman zé welen qe qe ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec éséc nec. ¹⁵ Ai memeac sécginawac énécmima ménac imi goli soukiwa méra ménéh, ménac imi éréhéc, ménac imi momacguc énécmima kenec. ¹⁶ Méra ménéh meyec inéh focdac kemma soukiwa iminéh iwawai boñ mema nénnagémba ai mema méra ménéhac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec. ¹⁸ Wañu momacguc meyec inéh kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgéyu welen qe qe ionac miñinanéh lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wañec. ²⁰ Méra ménéh meyec inéh méra ménéhac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra ménéh nénnec, hénna neñ méra ménéh muñguc mesaima mezua. ²¹ Imuhuc zéyu miñinanéh zéyec; Hiabia wañec, welen qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénnec, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñinanéh zéyec; Hiabianec wañec welen qe qe hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²⁴ Wañu momacguc meyec inéh hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndéh énécmima tocgoanzañ imi ni niñasariyi. ²⁵ Imuac zénéh hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musañgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. ²⁶ Imuhuc zéyu miñinanéh melemma zéyec; Welen

qe qe biria mézézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndéh énécmima tocgoanzañ tanec wañec? ²⁷ Imuhuc ninneciguc gi nuac soukiwa imi kilen dac hofi amaiguc haiwañec ni lilingéma hama soukiwa nen gocya zéma sisia momacnec mewinec. ²⁸ Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhéc késa keczac iwac mina. ²⁹ Iwawai hemimia inéh ménéhac késayu kindindiña wammac. Wañu ménda hemimia inéh komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. ³⁰ Welen qe qe enomia yomi sénganñen siñi tunumanñiguc nesigic hingacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹ Icac Naña eneya kiwi asahaguc kua meme uña moczon iniguc lilingéma hama eneya tatak asahaguc imuaru tacmac. ³² Tacma baera baera ic embac hénia hénia eneya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galeñéh rama zéma noniñ gési énécmianzu éséc nec gési énécmiyu enac enac nammu. ³³ Gési énécmima rama imi héiyaiguc noniñ imi kanayaiguc onopocmac. ³⁴ Nalé imuaru ic kewunéh héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Mañgocnawac mériañ énécmimia ini haréma héngalen ama areña yanda baec kurumen zéyu hicñiyec nalé imuaru bec onac niñ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. ³⁵ Neñ yaka niñ humuwa gumu néngic. Wañu doku niñ humuwa doku hima néngic neyi. Wañu ic kian kecba héihéré néngic. ³⁶ Maleku niñac hocba maleku héinéngic. Hafi niyu néngalen wannéngic. Hésa amaiguc kecba hama néngic. ³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solañ enen zégic; Miñ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niñ humuna gémma gumugéñiñ? Némac naléiguc gi doku niñ humuna gémma doku hima géñiñ. ³⁸ Némac naléiguc gi ic kian kecba gémma héihéré géñiñ? Némac naléiguc gi maleku niñac hocna gémma maleku héigéñiñ? ³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéñiñ? ⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunéh melemma

zémac; Ni hélacnec énézéwa ninjic, ini ninzén ninzén dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina ménac iwawai wammigic imi nuac wanjic tanec wanzac.

⁴¹ Wañu inén kanayaiguc nanjic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainemma Biria miñina zéma iwac kua meme uñahéra ionac ninjac geric hémbénaña walac meyu heyecac hezac imuaru hinjacgic. ⁴² Ni yaka nin humuwa ini yaka mén ménda gumu néngic. Doku nin humuwa ini doku mén ménda hima néngic. ⁴³ Ic kian kecba ménda héihéré néngic. Maleku ninjac hocba maleku mén ménda héinéngic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néngic. ⁴⁴ Wañu ienen imuhucyanec melemma zému; Miñ Kewu némac naléiguc génni yaka nin humunec me doku nin wannec me ic kian wamma hanec me séwi usu ninjac wannec me yan hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géñij? ⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunén yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac nin ménda wanjic wanzac. ⁴⁶ Ini zérabéra tetcgia qahaciguc kereñgic, ic solaña yomi enen kekec hémbénañaiguc keremmu.

26

Yesu qehumuwiñ zé sasañgiaiguc eminimma niñarenjégic.

¹ Yesunén ac imi moczon zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Ini ninzu ésécnec ai meme éréhéc hama kenju nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonj wammac. Wañu Icac Naña ic héñgenja wéndaraiguc qemu ninjac wamma wai énécmimu. ³ Wañu nalé imuaru hofac oo ic enenja zéma ic embac ionac galeñ hécgina ienen hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi élénec késama qewiñ zéma sasañgiaiguc eminiñgic. ⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendonj yandaiguc imuhuc ménda wambiñ, ic embac ienen qewelon qema qetali nénécmiwu ninjac.

Yesu Betania amaiguc halécnén naecmimia wanjec.

⁶ Wañu Yesunén Betania ama arenjaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷ Tacma nene neyu embac ménjén iwac muru kemma haléc héméña hiabia, boña yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. ⁸ Imuhuc wañu tohotoho ichéra ienen héngic qerigina biriyu zégic; Némac ninjac imi en audaczac? ⁹ Iminén boña enenja mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰ Imuhuc zégic Yesunén bec ninjegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac ninjac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia wanjic. ¹¹ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néñ ni mia nalé séc iniguc ménda kecman. ¹² Embac imi haléc héméña hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téngénémmu imuac mia zérén qérén wanjic. ¹³ Ni hélacnec énézézua, baecac qahaiguc imuac me imuac buña suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominén wanzac imi acguc énézégic ninjelimimu.

Yudanén Yesu méraginaiguc opocmanj zé ewa momac wanjec.

¹⁴ Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec mén qara Yuda Kariot inén hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec; ¹⁵ Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ienen soukiwa siliwa 30 migic. ¹⁶ Wañu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmanj zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonjiguc momacnec tacgic.

¹⁷ Samén yisya qahac imuac kendonj ducñiyu tohotoho ichéra enen Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma kenkenja kendonj imuac yaka omézézén wanjémbiñ? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama arenj yandaiguc keremma ic ménac yomuhuc ézému; Kiwi icninanén yomuhuc zézac; Naléna ducñizac imuac ninj tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonj imi guac amaiguc tacman. ¹⁹ Wañu tohotoho ichéra enen Yesu zéyec

séc nagu sacyaguc ogicma kenkenawac kendon imuac nene imi memézézén wanjic. ²⁰ Ama sinjiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiñ zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec méñnéñ andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen ewa biric kunen yanda wamma enac enac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miñ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Wanju inén yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tindunzéic inén mia andé numac. ²⁴ Icac Naña imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néñ Icac Naña andé qemac inén saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicñiwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecma Yesu andé qeyec inén yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Genjaoc imuhuc zézan.

Miñ Kewuac samén zéyu héniyec.

²⁶ Wanju yaka nema tacgic Yesu samén mema mozoc ac zéma méndemma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczon yomi negic. ²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmiman zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec waiñ ic hésawac gocmia yomi muñguc ménda nema kecma nalé imuhucgen Manjocnawac héngalen ama arenja yandaiguc iniguc waiñ qeliawac nemañ. ³⁰ Wanju mepé qepési legic méñ héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boñaguc kenjic.

Yesunén Petero bianjac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Wanju imuaru kemmanec Yesunén yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galenrina imi qewa rama tunja imi qeqelalan qedacmu. Imuac niñ deguc sinjiya ini moczon wainémma kendacmu. ³² Wanju humuc igucnec yacmaguc neñ mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemman. ³³ Imuhuc

zéyu Petoronén ara melemma zéyec; Tosara enen moczon waigémbu, néñ ni méndagucnec waigémman. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunén zéyec; Ni hélacnec gézézua, sinji yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbéséman. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronén zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémman. Inén imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczon imuhuyanec zédacgic.

Yesunén Gesemane baec boñaguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi méñ qara Gesemane imuaru keremma Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu. ³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanhérera énépésima kenec. Kemma niñyéwérima ewa biric wanec. ³⁸ Wanju énézéma zéyec; Ewa qerinanén humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kunen yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma eneyaoc komodia méñ kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Manjocna, hia wawanawac séc wanju qenzen manzen sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wanju nuac sinjawac qahac, néñ genja sinjawac séc wambéséman. ⁴⁰ Wanju imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petero qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzen qeli qeli kecmuac séc qahac wanec? ⁴¹ Manambatuciguc maunuwac niñac, kic qeli kecma zéwelec wanjic. Ewa qeriganén efizac, néñ séwiginanén kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc muñguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc wanec; Manjocna, qenzen manzenac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa sinja seligimac. ⁴³ Wanju lilingéma iniru kicgina yéwéria yanda wanju gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma muñguc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc wanec.

⁴⁵ Weleru tecgéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héngic nalé bec ducñiyu Icac Naña imi andé qema kápésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeçe icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec nañu, tohotoho ichéra 12 ionarunec mén, Yuda imi hayec. Wañu i guc momacnec ic tuñ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeñ ieneñ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Wañu andé qeçe ic iminéñ séséc areñ mindinjadacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic mén kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Wañu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyc. ⁵⁰ Imuhuc wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammañ zé hazañ haka imuac mia wambésémañ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eneñ hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc wañgic Yesuguc nañgic ionarunec ménñéñ méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kuneñac welen qeçeya ménjac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wañu Yesunéñ zéyec; Souga kupenjaiguc haina hiñgaru. Ménñéñ mén sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini niñgic neñ Mañgocna ézéwa degucdacmi kua meme uñahéra tuñ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wañu neñ imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanéñ imuhuc hicñimac zézac iminéñ dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tuñ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwiñ zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmiañi, wañu ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wañu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niñac yomuhuc hicñizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ moczoñ Yesu waimima néngacdacgic.

Yesu hofac oo ic enejaginawac wésiaiguc nañec.

⁵⁷ Yesu késagic ieneñ héréma hofac oo ic kuneñgina Kayafawac ama kewuyaiguc

kenjic. Wañu imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galeñ eneñ tocgéma tacgic. ⁵⁸ Wañu Peteronéñ andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kuneñgina iwac demin qeriaiguc kereñec. Keremma demin galeñ ionac sucginaiguc tetecgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmañ zé tarec. ⁵⁹ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczoñ Yesu qehumuwiñ zé ikoc ac tosara qemuac séc mén mihicñiwiñ zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wañu héipuc ic ikora sasala wéséginaiguc hama nañgic, néñ ara mén ménda mihicñigic. Wañu imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaiguc hama nañoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominéñ yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmuñ téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc muñguc memizicgémanañac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuneñ imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia mén ménda zéwésémañ? Hazéc wañgemma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nañu hofac oo ic kuneñginanéñ ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Naña Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunéñ melemma zéyec; Geñ mia bec zézan, wañu zéwa niñgic andiaiguc Icac Naña ni imi Kuc buñayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumeñac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kuneñginanéñ malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñac muñguc héipuc ic tosara mihicñiwiñ zé wambiñ? Ninzu, eneyaoc mia Anutu zébiri miyu nindaczu. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninzu? Qesiyu ieneñ zégicnéñ; Ic yomi humucac buña. ⁶⁷ Wañu Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wañu tosaraneñ nekañaguc otoma zégic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzañiguc zéhicñina, méréneñ guzac?

Peteronéñ Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi demin qeriaiguc tarec. Taru welen qeçe embac ménñéñ iwac muru hama zéyec; Gi acguc

Galilaia ic Yesuguc kec nec. ⁷⁰ Wañu inéñ tacgic moczon yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézan imi ni ménda niñacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sañgulañaguc keñu embac méñnéñ hémma ic embac imuaru nañgic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecañec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronéñ muñguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méñ nañu tosara imuaru nañgic ieneñ hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areñ igucnec, némac niñ acgawac taneranéñ zéhicñi géñzac. ⁷⁴ Imuhuc zégic inéñ hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zétecgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunéñ ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémañ. Imuhuc niñqelima séñganñen hiñgacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wagicma keñgic.

¹ Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ enéñ ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé tocgéma eminiñgic. ² Wañu zétecgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeñ Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inéñ héñu Yesu imi késpedesiraguc zéma zétecgégic niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ionac muru mema keñec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boña mema késpedesic wañi. Imuhuc zéyu ieneñ imi nonac ai qahac geñgaoc mindiñina zégic. ⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téreyaiñguc eñu kemma eñeya ewa sac neyec. ⁶ Wañu hofac oo ic kiwa ieneñ soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boña, sokociguc haiwiñ imi hena ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminéñ kewuc meme ic

méñac baec méñ ic kianañ ionac kicsuan buñawac boñ megic. ⁸ Hénia imuac niñac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu. ⁹ Haka imuhuc hicñiyu kua meme ic Yeremianéñ zéyec ac yominéñ hélaguc wañec;✧ Israel ic enéñ boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miñnanéñ nézéyec ésécnec kewuc meme ic méñac baec boña niñac haimigic.

Pilatonéñ Yesu qesimiyec.

¹¹ Wañu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nañu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Geñgaoc zézan. ¹² Wañu hofac oo ichécgina zéma galeñ ieneñ ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenec. ¹³ Wañu Pilatonéñ qesimima zéyec; Gi hazéc wañgémma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzañ? ¹⁴ Zéyu ara méñac méñ, ac bakia méñ ménda zéyec. Imuhuc wañu baec galeñ imi kilen welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendon séc baec galeñ iminéñ ic embac ionac ewa siñ tohoma hésa ic méñ hulacmiyu hiñgacañec. ¹⁶ Wañu nalé imuaru hésa ic méñ qara keñkeña kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Wañu ic tocgodacma nañgic Pilatonéñ qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimañ niñac wanzu, Baraba me Yesu Kristo zéanzu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ieneñ Yesu eñ nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niñtegcima imuhuc qesiénécmiyec. ¹⁹ Wañu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniñanéñ ac haima zéyec; Gi ic solaña iwac mia haka méñ ménda wammiwésémañ, ni deguc siñia gau hémma iwac niñac niñyéwéri kunéñ yanda mihicñizua. ²⁰ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ieneñ Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niñac ic embac tuñaguc zéqaféñ wañ énécmima zégic. ²¹ Wañu baec galeñnéñ muñguc qesiénécmima zéyec; Sucgira igucnec mérac mia onac niñ wamma hulacmimañ zé wanzu? Zéyu zégic;

✧ 27:9: Yer 18:3, 32:6

Baraba! ²² Zégic Pilatonéñ énézéyec; Wañu Yesu Kristo zémianzu i deic wammimañ? Imuhuc zéyu moczoñ zégic; Imi iciguc biriñnéñ qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galeñnéñ muñguc qesiéncmiyec; Némac kápésic niñ? Imuhuc zéyu ieneñ muñguc yanda qac gigilañgéma zégic; Iciguc qegic! ²⁴ Imuhuc wañgic Pilatonéñ mebélacgé énécmimañ zé osiyec, néñ nówécgeña qeweloñnéñ hénima yacmañ zé wañu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eñaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczoñ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi meleña neñañ zéma qelihécnina qacninaiguc eñu. ²⁶ Imuhuc wañgic Baraba imi ionac niñ wamma hulacmima Yesu likuñ zérágucnéñ qegic iciguc qemu niñac téngiñ ic ionac méraginaiguc oporec.

Téngiñ ic eneñ Yesu zédesi wammigic.

²⁷ Imuhuc wañu baec galeñac téngiñ ichéra ieneñ Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac demin qeriaiguc emma zégic téngiñ ic moczoñ iwac muru hama lelecgéma nañgic. ²⁸ Wañu séwi usuya moczoñ hetecgéma maleku pésiyec mén héimigic hiñgarec. ²⁹ Hiñgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiñgarec. Wañu uñ qaulalea mén miyu méra héiyanéñ késama nañec. Imuhuc wammima wésiaiguc simiñ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰ Imuhuc wamma sépéccgé héimima uñ qaulalea imi wagicma iminéñ oruhaiguc qegic. ³¹ Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma eñeya séwi usu imi héimima iciguc qewiñ zé wagicma keñgic.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic.

³² Wagicma kemma hénaiñguc ic mén mihicñgic qara Simon Kirene ama areñ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héñgeña wéndara wagicma huayec. ³³ Wañu kemma baec mén qara Golgota (Neñañ aciguc oruc sic) imuaru keñgic. ³⁴ Kemma imuaru waiñ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwiñ zégic nenimma waiyec. ³⁵ Wañu iciguc biriñnéñ qegic nañu malekuya imi sumbic

néma méndémma késagic. ³⁶ Wañu mama tacma galeñ memima kecgic. ³⁷ Wañu oruha hanecgeñ héniaya yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. ³⁸ Wañu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mén imi ic héñgeña wéndara méria héiñgucgeñ, mén imi ic héñgeña wéndara méria kanaiguc geñ urugic nañoc. ³⁹ Wañu ic embac hénima imuaru keñha wañgic imi eneñ orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰ Geñ mia Anutuac ocmuñ téréya héguratima muñguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémañ zénecc. Gi Anutuac Naña wanzañguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹ Wañu hofac oo ichéccgina ieneñ acguc hénima acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara añañgina tiéncmianec, néñ eñeya añañgeña tiamumacac séc qahac wanzac. Inéñ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzénge miwiñ. ⁴³ Inéñ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naña zéañec imuac waini inéñ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Wañu duña kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi ereñ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Wañu gau komoc wañu baec yanda baec siñidéngéma keñkeccma maria haréwéc wañec. ⁴⁶ Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéñ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Hénima imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzañ? ⁴⁷ Wañu imuaru nañgic ionarunec tosanéñ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Wañu ionarunec ménnéñ nimma usuñec kemma konduñ kagali mén mema waiñ howuraiguc tinduñgéma uñ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosanéñ zégic waina Elianéñ hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Wañu Yesu muñguc kucnec qarú uñaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuñguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hocnéñ

téma mayec. ⁵² Wañu kic suañ hema keñec imi kuaya aṅgéyu ic téréya becneç humugic ionarunec sasalanéñ qelima yacgic. ⁵³ Wañu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneñ kicsuañ igucnec éréma ama areña yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicñi énécmigic. ⁵⁴ Téñgiñ ic galeñgina zéma ichéçgina Yesuac galeñ nañgic ieneñ imi nañ meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéngina kuney yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac naña kerec. ⁵⁵ Wañu embac sasalanéñ Galilainec Yesu welen qemima méndacmima hagic imi eney lakecaru hémma nañgic. ⁵⁶ Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria ménéñ Yakobo Yosefe iorac neñgocgira zéma embac ménéñ Zebedaioc nañhérera iorac neñgocgira momacnec keçgic.

Yesu kic suañiguc haigic.

⁵⁷ Ama mari wañu Arimataia ama igucnec ic ménéñ Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inéñ hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi nénna zéma qesimiyu Pilatonéñ mimuac niñ énézéyec. ⁵⁹ Wañu Yosefenéñ qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianéñ osoyec. ⁶⁰ Osoma eñeya kic suaña qelia hociguc kifaña mihicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda ménéñ qililingéyu kic suañ kuaya nezicgéyu waima keñec. ⁶¹ Wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménéñ iereñ kic suañ imuaru kemma imuac néwécgeñaiguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nañgic.

⁶² Sabata naléyawac zéréñqéréñ naléya imi siñjima gianiyu ai meme ménéñ wañec. Nalé imuaru hofac oo ichéçgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñgic. ⁶³ Kemma zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmañ. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galeñ memu. Tohotoho ichéra ieneñ kemma qamoc imi kowu mema kemma inéñ humuc igucnec

qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminéñ becneç hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonéñ melemma zéyec; Onac muru galeñ meme ic keczu imuac kemma kucginawac séc galeñ mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ieneñ eñañ galeñ meme icgina iniguc kemma hoc hilaña asé kiwi haima galeñgégic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata kendonéñ tegéyu Sondaiguc ama gianjimañ zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménéñ iereñ kicsuañ hémbic zéma keñoc. ² Keñic nañ yanda, nañ geriwaguc meyu Miñ Kewuninawac kua meme uñañéñ kurumeñ igucnec mama kicsuañiguc hoc yanda imi qililingéyu keñu imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qilitik asaha ésécnec, malekuya imi komboc ésécnec lalac lalac wañec. ⁴ Wañu galeñ meme ic galeñ mema nañgic imi zénéngina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵ Wañu kua meme uñañéñ embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi niñnizua. ⁶ I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama duña heyec imi héñic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mihicñi mimu. Gezac qézéñ ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéngira hirima heyunec ségiséginéñ séçgé éréçmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usuñnec keñoc. ⁹ Imuhuc wamma keñkeric Yesu eñeyaoc hicñi éréçmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu iereñ iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc wañic Yesunéñ érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galeñ meme ic eney suruc wañ énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi hénaiguc kenjicnec galenḡ meme ic tosanenḡ ama arenḡa yandaiguc keremma haka hicnijec imi moczonḡ hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacḡic. ¹² Héfac oo ic kiwa ierenḡ galenḡ iniguc tocgéma eminimma galenḡ meme ic soukiwa enenḡa énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Sinija gau heni tohotoho ichéra ienenḡ hama i kowu huama kenḡic. ¹⁴ Waḡu ac suruc iminénḡ baec galenḡac muru kenḡu nimmaciguc imi nenenḡ ewaya meni niḡu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galenḡ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiḡi waḡ énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminénḡ Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu niḡac méli énécmiyec.

¹⁶ Waḡu tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boḡa ménḡ Yesunénḡ énézéyec imuaru enḡic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, nénḡ tosara imi niḡ éréhéc waḡic. ¹⁸ Waḡu Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumenḡ imuac kuc buḡa imi moczonḡ néndac néndara wanzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Maḡḡoc zéma Naḡa zéma Uḡa téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuazéc énézéyi imi moczonḡ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Ninzu, ni iniguc nalé séc kecha nalé tetecḡia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naña, Kristo Yesuac buña suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neñ ac welen qeqena méliwa, walac hama guac héná memac. ³ Ic méñ baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindiñigic kondonña wañu. ⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac kápésicgina wai énécmimac niñac ewa qeri melen melenac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵ Wañu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuñ yanda kecgic ienen moczon iwaru kemma kápésicgina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶ Yohane i maleku kamele yañ zuacnénnec meyacgégic imi héima rikunña yañ séwéla néñec meyacgégic imi kembrañaguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecañec. ⁷ Wañu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Wañu nidac imuhucyanéh sicgéma iwac héná usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac. ⁸ Ni dokunéh naec énécmizua wañu inéh hama Uña Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac méñ mayec.

⁹ Wañu nalé méñ suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama areña waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Wañu doku igucnec éréyu imuarunec kurumen añgéyu Uña imi kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héñec. ¹¹ Wañu kurumen igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Gi nuac Nañna, guac muru ewana kunen yanda hezac. Guac niñ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanzac.

Biria miñinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Wañu nalé imuaru Uñanéh Yesu wagu baec kisiaiguc keñec. ¹³ Wañu

baec kisiyaiguc siñi kaiwe 40 keru Biria miñinanéh batucgéyec. Wañu haséh yañ iniguc keru kua meme uña enen galenjë migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Wañu Yohane hésa amaiguc opogic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buña suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keñec. ¹⁵ Wañu inéh yomuhuc zéyec; Nalé imi ducñiyu Anutuac héngalen ama areña yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina melemma buña suruc hiabia imi niñzéngegic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondun giñgiña wagicma keñec. Keñu Simon zéma iwac munia Anderea ieren uficgira konduniguc gilima nañic irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhére ic, imuac niñac ai imi mema keroc. ¹⁷ Wañu Yesunéh yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéñic ic embac héréhére ai érécmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec ieren uficgira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Wañu baec imuarunec komora méñ kemma Zebedaioac nañhéra, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ieren zéiciguc uficgira qalícgéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac ururuyu, mañgocgira Zebedaio zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uña biria méñ nesiyec.

²¹ Wañu ienen Kafanaum ama areña yandaiguc keñgic. Kemma Yesunéh Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. ²² Kuénécmiyu niñgic tanera imi héná acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buña yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niñ ic embac ienen ac zézéyawac niñac welicgégic. ²³ Wañu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uña biriaguc méñ kerec. Wañu inéh yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areña igucnec, gi niniguc némac wammañ zé wanzañ? Gi nini mebiri nécnécmiman zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéh ac geriwiguc zémima zéyec;

Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uŋa birianéŋ ic hérékeŋ héréha wammima qac biricbiric qacma éréma keŋec. ²⁷ Éréma keŋu ic embac ieneŋ welicgéma eminiŋ qeminiŋ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera ménŋ wanzac. Imi sac qahac, kuha eŋeŋa, ic imi kuc buŋa yandayaguc. Uŋa biria ac énézéyu ieneŋ kuaya tohoanzu. ²⁸ Waŋu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéŋ ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Waŋu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eŋgic. ³⁰ Waŋu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Waŋu Yesu amaiguc eŋu foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Waŋu kaiwe kiwa sima hiŋgaru ama siŋiyec. Siŋiyu ic hafiginaguc zéma ic uŋa biriaginaguc moczoŋ onagicma iwaru hagic. ³³ Waŋu ama areŋa yanda imuac hénariniŋ moczoŋ nagu kuayaiguc tocgédacgic. ³⁴ Waŋu inéŋ ic sasala hafi hénia héniaiguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uŋa biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keŋgic. Waŋu uŋa biria ieneŋ héniaŋa niŋgic, imuac niŋ héniaŋa ménda zéaumu niŋac neuŋ héiéénécmiyec.

Yesunéŋ baec kisiaiguc welerec.

³⁵ Siŋunec yanda siŋi bakia tarunec, Yesu imi yacma hiŋgacma baec kisiaiguc kemma welerec. ³⁶ Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ieneŋ Yesu hocma keŋgic. ³⁷ Kemma mihicŋima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoŋnec guac hocgémma keczu. ³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neŋaŋ baec méŋu kenni. Kemma tauŋ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiŋ. Lelecgéma imuaru momacnec neŋ ackuazéc zéaumaŋ. Ni imuac mia mayi. ³⁹ Waŋu inéŋ Galilaia ama séc

lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéma ic embac tosara uŋa biriagina nesi énécmiyu mama keŋgic.

Ic ménŋ wizi seliaguc mehiaruyec.

⁴⁰ Waŋu ic ménŋ wizi seliagucnéŋ* iwaru hama simiŋa héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia waŋu, hia mehiaru némbésémaŋ. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéŋ wésia kileŋ waŋu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanzua, hiaruna. ⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia waŋec. ⁴³ Waŋu imuarunec Yesunéŋ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec; ⁴⁴ Ninzaŋ, gi imuac ac suruc ic ménŋ ménda énézézésémaŋ. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Waŋu Mosenéŋ ackuazéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneŋ hafiga hiaruyec imi niŋtegicmu. ⁴⁵ Waŋu ic inéŋ kemma efefianec zéauyu suruc imi sécgédacma keŋec. Waŋu hénia imuac niŋ Yesu imi tauŋ séc winiŋu ménda kemma kecma séŋgaŋgeŋ baec kisiaiguc kerec. Keru kileŋdac ic embac ieneŋ nénécmiyu nesi énécmiyu mama keŋgic.

2

Yesunéŋ puriŋ ic ménŋ mehiaruyec.

¹ Waŋu ai meme tosara tecgéyu Yesunéŋ muŋguc Kafanaum ama areŋa yandaiguc kemma ama ménjiguc emma taru surucya saima keŋec. ² Waŋu sasalanéŋ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgégic titiŋa qahac waŋec. Waŋu inéŋ ackuazéc énézézéyec. ³ Waŋu ic kemboŋ qahac ieneŋ ic hénia méria humumia ménŋ huama iwaru hagic. ⁴ Waŋu ic embac sasalanéŋ hézicgégic hosuraiguc kemmuac séc qahac waŋec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifaŋa hicŋiyu, imuacnec hehe duŋa ic hénia méria humumia heyec imi haigic hiŋgarec. ⁵ Hiŋgaru Yesunéŋ ninzéŋ ninzéŋgina hémma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; Naŋ, képésicga waigénzua. ⁶ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneŋ

* 1:40: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

qeriginanéj yomuhuc niŋgic; ⁷ Ic imi dimuhuc niŋac ac imuhuc zézac? Miŋ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac waŋu, ic mérénéj mia kápésicnina hia waiwacnec? ⁸ Imuhuc eminimma kecgic Yesunéj qeri uŋayaiguc focdac niŋteggicma zéyec; Némac niŋ qeriginaiguc ac imuhucya zéniŋzu? ⁹ Ic héná méria humumia ézémanj zéma, némac acnéj efefia wammac? Képésicga waigénzua ac iminéj efefia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéj efefia wammac? ¹⁰ Icac Naŋa i baeciguc kápésicgina waimac niŋac kuc buŋaya yanda hemizac imi héŋteggicmu! Imuhuc zéma ic héná méria humumia yomuhuc ézéyec; ¹¹ Ni gézézua, yacma hehe duŋga mema amagaiguc kenna. ¹² Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duŋga mema keŋu ic ienej welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héŋaŋiŋ.

Yesunéj soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³ Waŋu Yesunéj méngucnec konduŋ giŋgiŋanec kemma keŋec. Keŋu ic embac tuŋagucnéj iwaru hagic ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁴ Waŋu inéj imuacnec kemma Alfaioac naŋa Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéj yacma méndacmima keŋec. ¹⁵ Waŋu Yesunéj Lewiac amaiguc emma tarec. Waŋu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéj Yesu méndacmima keŋgic imuac niŋ ienej Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. ¹⁶ Waŋu Farisaio ic ionac héná acac kiwi ic tosara ienej Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niŋac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? ¹⁷ Imuhuc zégic nimma Yesunéj yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ienej mehiahiaru ic niŋac ménda waŋanzu, néj hafiginaguc ienej mia imuac waŋanzu. Ni ic hiabia unurumanj zéma ménda mayi, néj kápésic ic unurumanj zéma mayi.

Yesuguc kecgic ienej nene waima siacma welectmuac séc qahac.

¹⁸ Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ienej nene zikima zéwelectma kecgic. Waŋu ic tosara ienej Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ienej nene zikima Anutuaru welectma keczu. Waŋu héná némac niŋac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda waŋanzu? ¹⁹ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ic qaŋ tosara ic méj embac memaŋ zé waŋzac ic imiguc keczu ienej dimuhuc nene zikima zéwelect wammu? Ienej i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelect wammuc séc qahac. ²⁰ Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ienej nene zikima zéwelect wammu. ²¹ Méjnéj méj maleku walaha tegicteggiraiguc maleku susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéj wahala héréyu tegicma titiŋa yanda hicŋimac. ²² Waŋu méjnéj méj waiŋ doku qelia yaŋ séwélanéj gése memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiŋnéj gése imi hézuracgéyu waiŋ zéma gése momacnec birimaoc. Imuc waiŋ qelia imi gése qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miŋina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya méjiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ienej wit ai namuŋaiguc héná komora méj heyu imuacnec méndacma keŋgic. Kemma tohotoho ichéra ienej héla momac momac méraginanéj mericgic. ²⁴ Imuhuc waŋgic Farisaio ic ienej Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niŋ Sabata nalé téréyaiguc héná ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunéj melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ienej nene niŋ humuma imuaru haka waŋgic imi ini ménda olomma niŋanzu? ²⁶ Inéj hofac oo ic ionac eŋeŋagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméj téréya Anutuac buŋa haihaiya imi mema neyec. Saméj imi hofac oo ic ienej sac nemuc niŋ zéénécmimia. Waŋu inéj ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Waŋu muŋguc énézéyec; Sabata nalé

téréya imi ic embac onac niñ wamma zéyu hicñiyec. Wañu Sabata nalé téréya niñac wamma ic embac ménda mihicñi énécmiyec. ²⁸ Imuac niñ Icac Naña imi Sabata imuac Miñina keczac.

3

Yesunéñ Sabata nalé téréyaiguc ic mén mehiaruyec.

¹ Wañu inéñ muñguc tocgotocgo ama qeriaiguc eñec. Eñu imuaru ic méria séléc sélécgia mén tarec. ² Wañu ic tosanéñ Yesu aciguc opocbiñ zé késpedesira hocma kecañgic imuac niñac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma ho-suraiguc galeñ mema kecgic. ³ Kecgic inéñ ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugginaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéñ héna ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiñ me iwawai biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inéñ qeria biriyu hima iniru qeri seligina niñac ewaya birima goro wañu muñguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Wañu suluyu méria hiaruyec. ⁶ Wañu Fari-saio ic ieneñ sénganğen hiñgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiñ zéma sasañgiaiguc emiñgic.

Ic tuñ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc emiñgic Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc waima konduniguc keñgic. Wañu Galilaia baec igucnec ic tuñ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Wañu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan nénéwéc igucnec, wañu Tiro zéma Sidon giñgiñgira igucnec ic tuñ yanda ieneñ Yesu kiwi memeyawac buña nimma iwaru harégic. ⁹ Wañu ic tuñ yandanéñ haréma épépéngéma elicgémiwu niñac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc mén hosucnaiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéñ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéñ héfacgé amuma méragina suluma osiwiñ zé wañgic imuac niñ imuhuc zéyec. ¹¹ Wañu uña biriaginaguc

ieneñ i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéañgic; Gi Anutuac Naña. ¹² Wañu inéñ héniaya ménda zéaumu niñac qetali énécmianğec.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Wañu baec boña ménjiguc emma ichéra qerianéñ énépésianğec ionac énézéyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zañgégina 12 énépésima ai buña qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niñac énépésiyec. ¹⁵ Wañu kuc buña qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niñac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioac naña Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandan nañ héréra.) ¹⁸ wañu Anderea, Filipino, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naña Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,* ¹⁹ zéma Yuda Karioto, wañu inéñ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Wañu Yesunéñ hama ama ménac qeriaiguc eñu ic tuñ yandanéñ ménjigucnec tocgégic. Imuac niñac Yesu zéma tohotoho ichéra enacnec nene mén nemuac séc qahac wañec. ²¹ Wañu ic tosara ieneñ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneñ imi nimma késawiñ zéma keñgic. ²² Wañu héna acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneñ iwac niñ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunegina Beelzebulnéñ iwac qahaiguc eñu iwac kucyanéñ kuwic nesi énécmianzac. ²³ Imuhuc zégic Yesunéñ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria miñinanéñ dimuhuc Biria miñina nesimimac? ²⁴ Ic kewu ménac héngaleñ ama areña yanda imi, imuac ichéranéñ héndéñ héndéñ wañ amuanzuiguc iwac héngaleñ ama areña yanda imi hia ménda nañselimac. ²⁵ Wañu ama mén imi imuac ic zéma iniñ merahéra ieneñ héndéñ amuanzuiguc ama imi hia ménda nañselimac. ²⁶ Wañu Biria miñinanéñ yacma hazéc wañamuma héndéñ

* **3:18:** Qara mén imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

amuanzuiguc hia ménda nanjselimu, nén bec qahac wammu. ²⁷ Wañu ic méñnéñ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Wañu ic méñnéñ Uña Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Kápésicya imi tetcgiya qahac hemacac hema kecmac. ³⁰ Imi mia Yesuac niñ, Inéñ Qeriaiguc kuwic biria kesa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac neñgoc munahéra.

³¹ Wañu neñgoc munahéra harédacma ama sombeniguc namma ic méné méligic emma qarec. ³² Qaru ic tuñ yanda leclecgémima tacgic ieneñ yomuhuc ézégic; Ninzañ, guac neñgocga zéma munahécga ieneñ gi gémbiñ zé wanzu. ³³ Imuhuc zégic inéñ melemma yomuhuc énézéyec; Mérénéñ nuac neñgoc munahécna wanzu? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neñgoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Méñnéñ méné Anutuac ackuazéc tohoanzu imi eneñ mia nuac nauñ munana zéma neñgocna wanzu.

4

Anutuac héngalen ama arena yanda imuac qelumbec ac.

¹ Wañu Yesunéñ kondunñ giñgiñaguc muñguc ackuazéc ku énécmimañ zé hénima zéyec. Zéyu ic tuñ yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niñ inéñ zéic méñiguc emma kondunñguc tarec. Taru ic tuñ yanda ieneñ moczoñ baeciguc tacgic. ² Wañu inéñ qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wañu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa niñgic, ai ic méñnéñ iwawai gocmia himicmañ zé aiiguc keñec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosaraneñ henaiguc mama héiyu nei eneñ haréma nedacgic. ⁵ Wañu gocmia tosaraneñ hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qerawia focdac

qema éréyec. Wañu imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac niñac zalianeñ baec ménda késayacgéyu kaiwenéñ éréma qeyu humuyec. ⁷ Wañu gocmia tosaraneñ ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséñnéñ yandima nezicgéyu héla ménda haiyec. ⁸ Wañu gocmia tosaraneñ baec halécyaguc imuaru héiyu qerawia éréma nézégéma héla haiyu yandiyec. Yandiyu méñac 30, méñac 60, zéma méñac 100 mesaiyec. ⁹ Wañu inéñ toroqema zéyec; Ic méné gezawagucnéñ ac imi niñasarimac.

¹⁰ Wañu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ieneñ qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéñ énézéyec; Onac imi Anutuac héngalen ama arena yanda imuac ac saña zéasari énécmianzua. Wañu ic embac deminñ séñganñeñaguc keczu ionac imi iwawai moczoñ qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wañu hia ménda héñtegicmu. Nimmu wañu hia ménda niñtegicmu. Qahac wañu ieneñ ewa qerigina melenñic Anutunéñ kápésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda niñzuiguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia niñtecgicmu? ¹⁴ Ai icnéñ gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara henaiguc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc niñgic Biria miñinanéñ foc haréma qerigina igucnec mema néñgacanzac. ¹⁶ Wañu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac kesaanzu. ¹⁷ Wañu qeriginaiguc zalia ménda hiñgac kesa yacgéyu nalé hotoña dac mema kecma ackuazéc imuac niñac manam batuc me hazéc mihicñima focdac bélacgéma waianzu. ¹⁸ Wañu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanéñ ackuazéc niñzu, ¹⁹ néñ baecac niñyéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia heniawac siñginanéñ qeriginaiguc hiñgacma ackuazéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Wañu gocmia baec halécyaguc héiyec imuhucyanéñ

ackuazéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inéj muᅅguc énézéma zéyec; Kifa imi kuzi me tatak duandiaiguc haiwiᅅ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasaᅅgiaiguc hezac imi augic wininimacac musaᅅgéyec. Waᅅu iwawai sasaᅅgiaiguc hezac imi augic hémmuac musaᅅgéyec. ²³ Ic méᅅ gezawagucnéᅅ ac imi niᅅasarimac.

²⁴ Waᅅu inéᅅ ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niᅅanzu imi niᅅgésimu. Eᅅaoc ic embac ac néndéᅅgé énécmima zéanzu imuac bakia sécyá liliᅅgéyu nimmu. Waᅅu imi sac qahac muᅅguc toroqema énécmimac. ²⁵ Méᅅ iwawai hemizac inéᅅ méᅅ muᅅguc memac. Waᅅu méᅅ ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inéᅅ muᅅguc toroqema zéyec; Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imi yomuhuc; Ic méᅅnéᅅ baec aiiguc iwawai gocmia qesaanzac. ²⁷ Qesama siᅅi kaiwe heyac waᅅu gocmia imi nézéᅅgéma éréanzac. Waᅅu imuac hénia imi ménda niᅅanzac. ²⁸ Baec i eᅅeyaocnec héla mihicᅅianzac. Waᅅu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Waᅅu kecma héla waᅅiyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducᅅiyu imuhuc waᅅanzac.

³⁰ Waᅅu muᅅguc toroqema zéyec; Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasarimaᅅ zé qelumbec ac dimuhucya zémaᅅ? ³¹ Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina. ³² Waᅅu baeciguc haini, hicᅅi yandima icya icya hezu imi moczoᅅ onogicma ic yanda wammac. Waᅅu nei sawaiguc keczu ieneᅅ haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéᅅ hia niᅅasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuazéc énézéyec. ³⁴ Waᅅu inéᅅ ic embac ackuazéc

énézémaᅅ zé qelumbec aciguc sac zéma énézéaᅅec. Waᅅu tohotoho ichéra iniguc sac eᅅacnec kecma qelumbec ac imuac héniaᅅa moczoᅅ zéasari énécmiaᅅec.

Luhuc yandanéᅅ Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Waᅅu kaiwe imuarunec ama mari waᅅu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neᅅaᅅ konduᅅ néwécgeᅅiguc kerenni. ³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ieneᅅ ic tuᅅ yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma keᅅgic. Keᅅgic zéic tosara momacnec i guc keᅅgic. ³⁷ Keᅅkecgic, luhuc kuneᅅ yanda méᅅnéᅅ haréma qeyu, sirinéᅅ zéic qeriaiguc hiᅅgacma kuaya qemaᅅ zé waᅅec. ³⁸ Waᅅu Yesu eᅅeya imi zéic andiaiguc gau heyec. Waᅅu tohotoho ichéra ieneᅅ mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiᅅ zé wanziᅅ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzaᅅ? ³⁹ Imuhuc zégic inéᅅ yacma luhuc ac zémima konduᅅ yomuhuc ézéyec; Gi néᅅ qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéᅅ tecgéyu sirinéᅅ néᅅ qeyec. ⁴⁰ Waᅅu inéᅅ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niᅅac zénéᅅgina imuhuc hirizac? Ini ninzéᅅ ninzéᅅgina méᅅ ménda késa keczu? ⁴¹ Waᅅu ieneᅅ zénéᅅgina kilenᅅ hiriyu eminiᅅ qeminiᅅ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic waᅅu luhuc zéma konduᅅ iereᅅ kuaya tohozaoc?

5

Yesunéᅅ ic uᅅa biriayaguc méᅅ mehiaruyec.

¹ Waᅅu ieneᅅ konduᅅ qericma néwécgeᅅ Gerasa* baeciguc kereᅅgic. ² Keremma Yesunéᅅ zéic igucnec mayu, imuaru ic méᅅ uᅅa biriayagucnéᅅ kic suaᅅ namuᅅa igucnec haréyu mihicᅅiyec. ³ Ic iminéᅅ kic suaᅅ namuᅅaiguc heyac wamma kecaᅅec. Waᅅu méᅅnéᅅ méᅅ zikimimacac séc ménda waᅅec. Waᅅu inéᅅ seᅅ hésa momacnec kilenᅅdac metecgéaᅅec. ⁴ Hatac sasala seᅅ hésanéᅅ dérécgéma iwawai yéwéria hena mériaiguc zikigic qeriaᅅec. Waᅅu méᅅnéᅅ hia meselimiyu bézᅅéᅅ

* 5:1: Qara méᅅ; Gadara (Mat 8:28)

tacmacac séc qahac waṅaṅec. ⁵ Waṅu siṅi kaiwe séc kic suaṅ namuṅaiguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéṅ héricamuṅaṅec. ⁶ Waṅu ic inéṅ Yesu lakecnec hémma usuṅnec hama wéséyaiguc simiṅ héimiyec. ⁷ Imuhuc wamma inéṅ selianec qacma zéyec; Anutu, Eṅeṅa yandawac Naṅa Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiru némbésémaṅ. ⁸ Imi mia Yesunéṅ bec, Uṅa biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niṅac imuhuc welerec. ⁹ Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanéṅ kecziṅ imuac niṅac qacna imi yaré ic tuṅa zéanṅua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niṅ zéwelerec.

¹¹ Waṅu tewac tewara maréṅaiguc beric sasala yanda hosuru kecgic. ¹² Waṅu kuwic ieneṅ seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmiṅa kembiṅ, wai nénécmiṅa kemmu ionac qeriginaiguc hiṅgacbiṅ. ¹³ Zégic inéṅ hia zéma wai énécmiyu uṅa biria ieneṅ ic iwarunec éréma kemmu beric qeriginaiguc hiṅgacgic. Hiṅgacgic beric ieneṅ usuṅnec kemmu siaiguc hiṅgacma kondunṅ qeriaiguc hiṅgacdagic. Beric tuṅaṅuc qétégina 2,000 ieneṅ kondunṅ dokunéṅ hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴ Unudaru beric galeṅ ieneṅ néṅgacma kemmu ic tosara ama areṅa yanda me ama areṅa komoraiguc kecgic ionac suruc waṅ énécmigic ic ieneṅ haka hicṅiyec imi hémbiṅ zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuṅaṅéṅ késa kerec imi héṅgic hiaruma malekuya héima taru zénéṅgina hiriyec. ¹⁶ Waṅu haka héṅgic ieneṅ ic uṅa biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicṅiyec imuac ac suruc énézéma beriac ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷ Zégic ic eneṅ Yesu baecgina waima kemmac niṅac hénima welecmigic. ¹⁸ Welecmigic Yesu zéiciguc eṅu ic uṅa biriayaguc kerec inéṅ méndacmima kemmu zé welecmiyec. ¹⁹ Weleru inéṅ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niṅac wamma amagaiguc kemmu

Anutu Eṅeṅanéṅ goi héihéi dimuhuc waṅgémma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémaṅ. ²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemmu Yesunéṅ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma keṅu nimma welicgégic.

Embac ménéṅ niṅzénégema Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Waṅu Yesu imi zéic komoraiguc kondunṅ qericma muṅguc néwéciguc kemmu doku giṅgiṅaiguc taru ic sasalanéṅ iwaru tocgégic. ²² Waṅu tocgotocgo ama galeṅ ménṅ qara Yairo inéṅ hama i hémma héniaiguc sicgémiyec. ²³ Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumaṅ zé wanṅac. Hama méréga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunéṅ i guc keṅic ic sasala yanda ieneṅ méndacma hofac hofac amuma kemmu osigic. ²⁵ Waṅu embac ménṅ sacya mayecac mama keru hafiyaṅac yawuṅa imi 12 waṅec. ²⁶ Waṅu mehiahiaru ic sasalanéṅ mebirigic qenzeṅ manṅeṅ qema kecaṅec. Keru imuac boṅawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoṅ énécmiyu qahac wandarec. Waṅu hafiya ménda efiyec, néṅ muṅguc yéwériyec. ²⁷ Waṅu embac inéṅ Yesuac suruc nimma imuarunec sugcinaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niṅec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc waṅu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niṅec. ³⁰ Waṅu Yesunéṅ kuhanéṅ ai meyu ewa qerianéṅ focdac nimma sugcina igucnec lilingéma zéyec; Mérénéṅ malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra eneṅ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eneṅ lelecgé gémma naṅgic hénzaṅ, waṅu némac niṅac Mérénéṅ nosizac zézaṅ? ³² Waṅu Yesunéṅ ic ménṅ haka imuhuc waṅec i hémmaṅ zé kic hiyu keṅha waṅunec naṅec. ³³ Imuhuc qesimanec naṅu embac imi séwiyaguc haka hicṅiyec imi nimma zénéṅa hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczoṅ hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu

inén yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzén ninzénnganéñ mehiaru génzac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzen manzennga igucnec hulacgénzua.

Yesunén embac komoc ménñ humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nanunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémañ? ³⁶ Zégic Yesunén acgina gezacnec sac eñ nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénénnga ménda hiriyu, eñ ninzénngéna. ³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neun héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru kenjic. ³⁸ Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ qewelon yanda wamma zésiac wamma kecgic. ³⁹ Siacma kecgic suginaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiac yanda wañkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu hiñgadacgic neñgoc mañgocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kerengic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma kenken haha wañec. (Embac merac iwac yawuñña imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kileñ yanda welicgégic. ⁴³ Welicgégic Yesunén ic ménda énézému niñac neun héiénécmiyec. Wañu embac merac nene migic nemacac niñac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

¹ Wañu inén baec imi waima eñeya taññaguc kenjec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima kenjic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ieneñ iwac ackuazéc

nimma welicgéma zégic; Niniñ imi dimuacnec meyec? Niniñ hemizac imi némac niniñ? Wañu mérianén haka méra icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu iwac nauñhéra you neññaguc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec. ⁴ Imuhuc zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Anu-tuac tiliñ tiliñ ic ménñ imi eñeya taññ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianén ménda mepési mianzu. ⁵ Wañu imuaru haka icnéñ ménda memeya ménñ ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanéñ haima mehiaru énécmiyec. ⁶ Wañu ionac ninzén ninzénngina qahac imuac niñac welicgégic.

Yesunén tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷ Yesunén tohotoho ichéra 12 unuruma éréhécdac éréhécdac méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec. ⁸ Wañu Yesunén zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Kenha wambiñ zéma tacgina sac mema kemmu. Héna mauñ me gésé me kononiguc soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹ Wañu héna usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku saméña ménñ ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec ménñguc keremma ama geric ménñguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec ménñ kembin zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama ménñ ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ieneñ onac hakagina imi hémma niñasarimu. ¹² Zéyu tecgéyu ieneñ kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³ Wañu ieneñ uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafiginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunén kuha yandaguc ai meyu surucya saima kenjec.

14 Yesuac qac buña imi saima kenkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosanenêñ yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunêñ humuc igucnec meqelimiyyu yarec imuac niñ i Kuha yandanêñ ai imuhucya meanzac. 15 Ic tosanenêñ zégic; Ic imi Elia. Wañu tosanenêñ yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc kecgic imuhucya. 16 Wañu Herodenêñ nimma yomuhuc zéyec; Yohane déménja qeriri i humuc igucnec meqelimiyyu yacma keczac. 17 (17a) Becnec Herodenêñ munaya Filipino iwac iniña Herodia wagirec. 18 Wagiru Yohanenêñ Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi hénac ac logi logiya wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode enjeyac embac iwac niñac wamma téngiñ ichéra énézéyu Yohane késama dérécgéma hésa amaiguc opocgic. 19 Opocgic Herodianêñ Yohaneac qeri biric nimma qehumuman zéma zéniñec, nêñ osiyec. 20 Imi mia Herodenêñ Yohaneac ic solaña, ic téréya imuhuc zéma zénénja hiriyu galengé mianec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériñec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec. 21 Wañu kecma nalé hia ménj hayec. Herode inêñ enjeya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenjhéra zéma Galilaia baec igucnec ic enjeya qutulangé énécmidaru welen qeqe ichéra enen nene doku oma gumu énécmigic. 22 Énécmiyu Herodiawac béracyanêñ ionac muru emma wéséginaiguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ienenj hémma ségiségi wanjic. Wañu Herodenêñ embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Singawac iwawai ménj niñac zéma qesina neñ hia gémmañ. 23 Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai ménjac ménj qesina nuac hénjalen ama arenja yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc. 24 Imuhuc zéyu inêñ kemma neñgocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimimanj? Zéyu neñgocyanêñ ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna.

25 Imuhuc zéyu embac merac inêñ ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima nénna. 26 Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyec. Wañu enjeya zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémañ zé osiyec. 27 Wañu inêñ focdac yaré ic ménj kenj Yohaneac oruha mehamac niñac ézéna méliyu inêñ kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déménja qerirec. 28 Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnêñ neñgocya miyec. 29 Wañu Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunêñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

30 Wañu Yesuac Méliméli ic ienenj lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawanj memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. 31 Wañu ic embac sasalanêñ kenja wanjic nene nemuac séc qahac wanjec imuac niñ inêñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini enjacnec élêñ hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzên tachiarugic. 32 Wañu enjacnec élêñ zéiciguc emma baec kisiaiguc kenjic. 33 Kenjic sasalanêñ inictegicma ama arenja kunenj kunenj séc unuruma baec hénac usunec kemma imuaru walac kereñdacgic. 34 Kereñdacgic Yesunêñ hama ic embac sasala yanda iniru rama galengina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. 35 Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hingacmanj zé wanjec. Wañu tohotoho ichéra ienenj iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hingacmanj zé wanzac. 36 Imuac méli énécmina ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma enjacnec nenegina mihicñima boña mema nemu. 37 Zégic yomuhuc énézéyec; Enjacnec gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma samênj 200 Denarionac* sécy a boña mema hama

* 6:37: Denarion momacguc imi ic ménjac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécy a wanzac.

gumu énécmiwiñ niñac zézan? ³⁸ Zégic inéñ énézéyec; Saménj dahec késa keczu imuac keñ héngic. Zéyu ienenj keñ hémma ézégic; Saménj méra ménj zéma kondunj yanj éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéñ luluc ténginj ténginjaiguc tunja tunja tacmu niñac arenjé énécmiyec. ⁴⁰ Arenjé énécmiyu tunj ménj 100, tunj ménj 50 imuhuc imuhuc tacma keñgic. ⁴¹ Wañu saménj méra ménj zéma lambéc éréhéc mema kurumenjiguc hiyu enj Anutuac mérianj niñac welerec. Welecma saménj kuma tohotoho ichéra énécmiyu ienenj méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondunj yanj momacnec méndémma énécmigic. ⁴² Énécmigic ienenj moczonj negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu saménj bororoña zéma kondunj yanj tasia tac keñec imi mema nenjenj yanda 12iguc tigid kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu saménj negic imi ic ionacnec sac qétégina olonjic 5,000 wañec.

Yesunéñ kondunj qahaiguc tima tima keñec.

⁴⁵ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgenj Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic enjeya imi ic embac onopocma nanjkerec. ⁴⁶ Nanjkecma onopodaru kendacgic inéñ zéwelecmanj zé baec boñajiguc enjeyanec enjec. ⁴⁷ Wañu ama hénima sinjiyu zéic imi kondunj doku namunjaiguc kereñu i enjeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu Yesu tohotoho ichéra ienenj zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegirec. Wañu ama gianjimanj zé wañu Yesunéñ doku qahaiguc tima tima keñkecma ic hosucgé énécmima onogicmanj zé wañec. ⁴⁹ Wañu doku qahaiguc keñu ienenj hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic. ⁵⁰ (Ienenj momac yanda i hémma zénéngina hiriyec imuac niñac imuhuc wañgic.) Qacgic inéñ focdac ac hénima énézéyec; Qerigina bénzénj heyu, yomi nenj mia. Zénéngina ménda hiriyu. ⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru enj luhucnéñ néñ qema qahac wañec. Wañu ienenj kilenj

yanda aurima welicgégic. ⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanec heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu kondunj qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec. ⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ienenj focdac Yesu héñtegicgic. ⁵⁵ Héñtegicma ama séc usunec kemma ic hafiginaguc taticiguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma keñgic. ⁵⁶ Wañu inéñ ama arenja yanda me ama arenja yandaiguc kereñdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombenjiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

¹ Wañu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ienenj Yesuaru tocgégic. ² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ienenj méragina ménda zuacma saménj negic inicgic. ³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ienenj moczonj yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neanjic. ⁴ Wañu nénnagémba sombenj igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene ménda neanjic. Wañu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacanjic imi yomuhuc; Sokoc, kasonj, kewuc nomunj, zéic, zéma hehe tatic me zae zuaczuara.) ⁵ Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ienenj Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niñ tohotoho ichécgca ienenj yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma saménj imi nezu? ⁶ Zégic inéñ yomuhuc énézéyec; Yesaianéñ ikoc ic onac niñ mia ac sécya imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriñ yomi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu, néñ qeriginanéñ lakec heanzac. ⁷ Wañu ic enjanj hénia acac kua-muma ni imi enj mepési néñanzu. ⁸ Ini Anutuac hénia ac waigic mayu ic enjanj haka silic késakecanzu. ⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Enjanj haka silicgina imi tohoma kecmu niñac Anutuac hénia ac

imi hiabianec andé qeanzu. ¹⁰ Mosenéj ac yomuhuc zéyec; Gi neṅgoc maṅgoc éréhcga eegira héiwésémaṅ. Waṅu ménj i neṅgoc maṅgoc éréhcya zébiri érécmimac imi qegic humumac. ¹¹ Waṅu ini yomuhuc zéanzu; Ic ménj neṅgoc maṅgocya iorac iwawai ménj érécmimaṅ zé osizaciguc Anutuac buṅa zéma érézémac. ¹² Waṅu ac imi meselima neṅgoc maṅgoc haleṅ hai érécmimia imuac neuṅ héiénécmianzu. ¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanzu. Waṅu ini haka imuhucya sasala waṅanzu.

¹⁴ Imuhuc zéma muṅguc ic embac tuṅginaguc imi unuruma énézéyec; Ini moczoṅ énézéwa niṅgic. Nimma ac yomi niṅtegicmu. ¹⁵ Iwawai ménj negic hiṅgacanzac iminéj ménda mebirí énécmianzac, néj qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéj mebirí énécmianzac. ¹⁶ Ménjnéj ménj gezacginaguc eneṅ ac imi niṅtegicmu. ¹⁷ Waṅu inéj ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama ménjiguc eṅec. Eṅu tohotoho ichéra ieneṅ qelumbec ac imuac qesimigic. ¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niṅasarizu? Iwawai negic tomeṅginaiguc hiṅgacanzac iminéj ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niṅasarizu? ¹⁹ Waṅu iminéj ewa qeriginaiguc ménda hiṅgacanzac, néj tomeṅginaiguc hiṅgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéj nene hénia hénia imi moczoṅ hia newiṅac séc zéma hénia imi zéseliyec. ²⁰ Waṅu ménj yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéj mebirí énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec ninij biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeqe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siṅ biria, kic séséc, andé ac, séwi eṅeṅ, kaizilwiweṅ. ²³ Iwawai biria imi moczoṅ ic qerigina igucnec éréma ic mebirí énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzén ninzéna.

²⁴ Waṅu inéj yacma ama baec imi waima Tiro ama areṅa yandaiguc kemma ama ménjac qeriaiguc eṅec. Emma

imuhucgeṅ taczac imi ic ménjnéj mén ménda nimmacac niṅec, néj sasangia kekerawac séc ménda waṅec. ²⁵ Eṅu imuarunec embac ménj bérara uṅa birianéj késayec iminéj surucya nimma focdac haréma iwac muru simiṅ héimiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Waṅu bérara uṅa biria nesimimac niṅac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ieneṅ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimaṅ iminéj hiabia qahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miṅ Kewuna, imi hélacnec! Waṅu kazu ieneṅ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneṅ nene negic bororoṅa mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézan imuac niṅ hia liliṅgéma kenna, uṅa birianéj béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi liliṅgéma kemma héṅu uṅa birianéj bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzén heyec.

Ic gezac héhéna mén mehiaruyec.

³¹ Waṅu Yesu i Tiro ama areṅa yanda imi waima Sidon ama areṅa yanda namuṅanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduniguc keṅec. ³² Imuaru kereṅu ic tosara ieneṅ ic ménj gezawa héhéngia zéma ara hia ménda zéaneṅ imi Yesuac muru wagicma hama mérianéj haimimac niṅac welecmicic. ³³ Welec migic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura méṅu kemma méria merawanéj gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma ezelaṅa osiyec. ³⁴ Osima kurumeniguc hiyu eṅu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréngéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréngéyec, waṅu ezelaṅa hularu ac didiṅanec zéyec. ³⁶ Waṅu Yesunéj suruc imi ménda zéaumu niṅac neuṅ héiénécmiyec. Waṅu muṅguc muṅguc qetali énécmiyec, néj ieneṅ muṅguc muṅguc kilenṅdac zéau énécmigic keṅec. ³⁷ Ieneṅ kilenṅ welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoṅ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéj meyu ac niṅanzu, waṅu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéh ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muṅguc ic tuṅ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunéh tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ieneṅ ai meme haréwéc niguc keczu. Waṅu nene mén ménda he énécmizac. Imuac niṅ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Waṅu tosara ieneṅ lakecnec hagic imuac niṅ yaka niṅ humugicguc eṅ amaginaiguc méli énécmiwa hénaiguc kemma qiritic unuwac niṅac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneṅ melemma zégic; Baec kisia yomuaru mérénéṅ dimuacnec nene saméṅ sécgina hia mihicṅjima gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Onaru héna mauṅ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma areṅgé énécmiyu baeciguc mama tacgic mauṅ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niṅac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneṅ weleṅ qema énécmigic. ⁷ Waṅu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériaṅ niṅac welecmaguc méndémma énécmimu niṅac énézéyec. ⁸ Waṅu ic embac ieneṅ nene imi negic sécgé énécmidarec. Waṅu nene bakia waigic tarec imi mutulaṅgéma neṅgeṅ yanda 7iguc tigic kuagina qedarec. ⁹ Waṅu ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Waṅu inéṅ méli énécmiyu kendacgic. ¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keṅkecma Dalmanuta baeciguc* kereṅgic.

¹¹ Kereṅgic Farisaio ic ieneṅ Yesuguc éminimbiṅ zé haréma séséc kurumeṅ igucnec mén meyu hémmu niṅac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héma zéyec; Némac niṅ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiṅ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niṅgic; Onaru kiwi mén ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muṅguc zéiciguc emma konduṅ néwécgeṅaiguc kereṅgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Waṅu tohotoho ichéra ieneṅ eluṅ unuyu héna mauṅ sécgina ménda mema hagic. Waṅu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Waṅu Yesunéh yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niṅac héṅgaleṅ qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu eṅaocnec éminiṅ wamma zégic; Imi nini héna mauṅ qahac imuac niṅ nénézézac gezaṅ. ¹⁷ Zégic inéṅ niṅasarima énézéyec; Héna mauṅ ménda he énécmizac imuac niṅ némac niṅ éminiṅ qeminiṅ waṅkeczu? Ini méndagucnec niṅtegitczu me waṅu méndagucnec niṅasarizu? Qeriginanéṅ seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnéṅ iwawai imi ménda héṅanzu? Ini gezac ginagucnéṅ kilēṅdac ac ménda niṅzu me? Waṅu ini ménda niṅqelizu me? ¹⁹ Ni mauṅ méra mén méndémma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoṅa neṅgeṅ yanda dahecac séc hiṅgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiénécmiyu, neṅgeṅ 12, zégic. ²⁰ Waṅu mauṅ 7 imi méndémma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoṅa heyu neṅgeṅ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹ Zégic énézéyec; Ini kilēṅdac ménda niṅasarizu?

Yesunéh kic hilic mén mehiaruyec.

²² Waṅu keṅkecma Betsaida ama arena yandaiguc† kereṅgic ic ieneṅ ic kic hilic mén Yesuaru wagicma hama mérianéṅ haimimac niṅac welecgic. ²³ Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séṅgaṅgeṅiguc hiṅgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai mén hénzāṅ? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inéṅ hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma keṅha wanzu. ²⁵ Zéyu inéṅ muṅguc mérianéṅ kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héṅu hiaruyu iwawai moczoṅ dindiṅanec héṅtegitdarec. ²⁶ Waṅu Yesunéh amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémaṅ.

* **8:10:** Romawac héṅgaleṅ baec yanda imuac distrik ménac qara, Aderia konduṅ imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

† **8:22:** Yodan doku imuac Is iguc geṅ taczac.

Peteroac ninzéh ninzéh ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areña yanda yanda séc kembiñ zéma kenjic. Kenkecma hénaguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ienen nuac niñ méré zéanzu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ienen doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, wañu tosara ienen Elia, tosara ienen mia Anutuac kua meme ic ionarunec mén zéanzu. ✧ ²⁹ Zégic muñguc qesiéncmiyec; Wañu eñac nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéh yomuhuc ézéyec; Gi Kristo. ‡ ³⁰ Imuhuc zéyu inéh ic tosara ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec.

Yesunéh dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Wañu inéh yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzen manzen kilen nimmac. Niñu ic galen zéma hofac oo ic kunen éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ienen andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inéh ac imuhuc zéauyu Peteronéh Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wañu inéh melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biria minjina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ. ³⁴ Wañu Yesunéh ic tuñ yanda kecgcic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic ménéh ni méndac némman zémaciguc andé qeamuma eñeya ic héngeña wéndara huama méndac némmac. ³⁵ Ic ménéh mén kekecy a ngé timañ zé wañu kekecy imi sohomac. Wañu ic ménéh mén nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecy waiyu kekecy imi ménda sohomac. ³⁶ Ic ménéh baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéh dimuhuc nañgé mimac? ³⁷ Ic ménéh némac iwawaiyanéh uñayaguc amuwagic wañu sécgémac? ³⁸ Ic ménéh qeli

yackumu kaiseroya zéma késpedes ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéh Mañgocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéraguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

¹ Wañu inéh yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niñgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyunec Anutuac héngalen ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéh Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc eñgic. Emma imuaru eñacnec kecgcic. Wañu inéh imuaru kicginaiguc melemma tanera mén wañec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic mén iwawai ménéh zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia ieren ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic. ⁵ Imuhuc wañgic Peteronéh Yesu ézéyec; Kiwi ic you kecziñ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmi mén guac, mén Moseac, mén Eliawac wammac. ⁶ Merac ienen bacgina yandiyec imuac niñac Peteronéh némac ac zéman zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunéh mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac mén yomuhuc mayec; Yomi imi naña, héñsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu lilingéma héngic élanzañ nec aulanégic Yesunéh sac nañec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéh ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai hénzu imuac ac suruc imi mén ménda énézému, kecma bian Icac Naña humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ienen ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma eñacnec eminiñ qeminiñ wañgic. ¹¹ Wañu ienen Yesu yomuhuc

✧ 8:28: Mrk 6:14,15 ‡ 8:29: Halécnéñ météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wañgic. Yesu imi neñañ hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

qesimima zégic; Némac niñ héna acac kiwi ic ieneñ Elia walac hamac imuhuc zéanzu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélañec Elia i walac hama iwawai moczoñ meqeliyuguc. Wañu némac niñ Icac Naña i andé qemigic qenzen manzen kileñ nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wañu énézéwa niñgic; Elia i hélañec hama keru iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyá ieneñ ewa siñginawac wammigic.”

Yesunéñ merac méñ uña biriayaguc mehiaruyec.

¹⁴ Wañu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nañgic héna acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wañu ic embac ieneñ nalé qahacgucnec Yesu hémma kileñ welicgéma usuñec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéñ qesiéncmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu sugcina igucnec méñnéñ melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uña birianéñ késayu ara qahac kecanzac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgeñ dimucgeñ uña birianéñ késama hérékeñ héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu héna méria séréngéanzac. Wañu tohotoho ichécga ieneñ nesimu niñac énézéwa nesimuac séc qahac wañec. ¹⁹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini ninzén ninzéngina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecanñ? Nalé dahecac séc ini bisiqatén wañ énécmimañ? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inéñ Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wañu Yesunéñ merac mañgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac. ²² Inéñ merac imi nalé momac momac mebirimañ zéma geric bélañaiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai

méñ wambésémañac séciguc ewa biric wamma méra nérécmína. ²³ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac yomuhuc melemma ézéyec; Héña némac niñac wambésémañac séciguc imuhuc zézan? Ic méñ ninzén ninzénagucnéñ iwawai moczoñ hia wandacmac. ²⁴ Zéyu imuarunec mia merac mañgocyanéñ ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzéngezua, geñgaoc ninzén ninzénna bébélacgia imi meseli néña. ²⁵ Wañu ic embac ieneñ usuñec tocgéma hagic inicma uña biriawac yomuhuc ézéyec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhéñac uñaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muñguc ménda hiñgacbémañ. ²⁶ Zéyu uña birianéñ qacsilacma selianec héréma qéfaccgé mima éréma keñu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéñ hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Wañu Yesunéñ iwac mériaiguc késama héréyu yacma nañec. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc eñu tohotoho ichéra ieneñ sasañgiaiguc qesima zégic; Nini némac niñac nesiwiñac séc qahac wañec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Imuhucya imi iwawai tosara méñnéñ nesi énécmiwiñac séc qahac, néñ zéweleccinanéñ* sac hia nesi énécmimu.

Yesunéñ humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wañec.

³⁰ (30a) Wañu ieneñ ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keñgic. ³¹ (31a) Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra ku énécmimañ zéma (30b) i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi méñnéñ méñ ménda nimmu niñac wañec. (31b) Wañu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac méraiguc eñu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wañu yacmac. ³² Wañu ac imuac héña ménda niñasarima qesimiwiñ zé niñgic yéwériyec.

Yesunéñ ic kiwa kekerawac héna ac énézéyec.

³³ Wañu keñkecma Kafanaum ama areña yandaiguc haréma ama méñ

* 9:29: Kiwi wahala qac buñagaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawañaguc.

qeriaiguc emma tacma imuaru toho-toho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmiyu ieneñ neñañ murunec mérénéñ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda melenjic. ³⁵ Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méñ i kiwagina kecmañ zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welen qegegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora mén wagicma sugcinaiguc haiyu nañu tétécgé mima énézéyec; ³⁷ Méñnéñ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Méñnéñ ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néñ méli néñec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic méñ neñañ hazéc ménda wanzac imi neñañ alanina.

³⁸ Wañu Yohanenén yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méñnéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñ héimiyiñ. ³⁹ Zéyu Yesunén yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Méñ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanén nalé hotoña imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niñac? Méñ neñañ andé ménda nunuanzac iminén hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwa; Ic méñnéñ ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku mén hima gumu énécmimac imi iwac boña imi kileñdac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Wañu méñnéñ nambérac komoc komoc ni ninzéngé néñanzu ionarunec mén manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméñaiguc zikimima konduniguc nanjégic hiñgacmac iminén hia wammac. ⁴³ Wañu méraganén biraiguc goporu méraga imi héricbésémañ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetecgia qahaciguc hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaguc kerembésémañ iminén hia. ⁴⁴ (Ménda hezac.) ⁴⁵ Wañu hénaganén biraiguc goporu héricbésémañ. Héna éréhécgaguc kecma

geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaguc kerembésémañ iminén hia. ⁴⁶ (Ménda hezac.) ⁴⁷ Wañu kicganén biraiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngalen ama areña yandaiguc kerembésémañ iminén hia. ⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac. ⁴⁹ Mulu memec buña mesolañaniwiñ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanén mezeric énécmimac. ⁵⁰ Sei imi qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindiñigic siñaguc wammac. Sugcinaiguc sei hésigic luae heyu enawu kecmu.

10

Eu iniñ waiwai imuac ara.

¹ Yesunén imuarunec yacma Yodan nénéwécgeñ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanén muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec muñguc ackuazéc ku énécmiyec. ² Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méñnéñ iniña waimimac imi héna acac sécyu me qahac? ³ Zégic melemma énézéyec; Mosenén deic zéma énézéyec? ⁴ Énézéyu zégic; Mosenén yomuhuc oaec zénénécmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. ⁵ Imuhuc zégic Yesunén énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma héna ac imi oma énécmiyec. ⁶ Néñ hénihénaiguc imi Anutunén ic zéma embac meérécmiyec. ⁷ Imuac niñac ic méñnéñ neñgoc zéma manjocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac. ⁸ Héiseliyu éréhécnén séwi momacguc wammaoc, wañu bec iereñ éréhec qahac, néñ momacguc. ⁹ Imuac niñac iwawai mén Anutunén dérécgéyec imi ic méñnéñ ménda méndén érécmimac. ¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac niñac muñguc qesimigic. ¹¹ Qesimigic inén melemma énézéyec; Ic méñnéñ iniña waima mén memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹² Wañu embac méñnéñ euya

waimima ic méj memac imi imuhucyanec kaisero wanžac wammac.

Yesunéj nambérac ionac mérianj ac énézéyec.

¹³ Wañu ic embac ienej Yesunéj mérianéj osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ienej ac zéénécmima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴ Wañu Yesunéj héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi nambérac imuhucya ionac buña. ¹⁵ Hélacnec énézéwa; Méñnéj Anutuac héngaleñ ama areña yanda qeriaiguc emmañ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéj imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac. ¹⁶ Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacgi-naiguc haima mérianj ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunéj hénaiçuc kemma keru ic méñnéj usuñnec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzaña? Ic méñnéj hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹ Gi hénac ac yomuhuc niñanzañ; Kaisero ménda wambésémañ. Eu qeqe ménda wambésémañ. Kowu ménda newésémañ. Héiçuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ. Ikoc wañ énécmima iwawai méj ménda on-agicbésémañ. Neñgoc mañgoc éréhéçga eegira héiwésémañ. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczoñ komocna igucnec tohoma keriac kecçua. ²¹ Wañu Yesunéj hémma iwac siñ nim-mima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia momacgucnéj guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géngic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumenjiguc héla hegémmac. Wañu hama ic héngena wéndara imi huama ni méndac némbésémañ. ²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera méj wañu waima keñec.

²³ Keñu Yesunéj kiwa hiyu leleçgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéj Anutuac héngaleñ ama areña yanda qeriaiguc kerembiñ zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu. ²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgéic. Wañu inéj muñguc toroçema énézéyec; Merachécna, Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc eñeña imi yéwéria yanda. ²⁵ Yañ yanda kamelenéj qodu kifaña komoraiguc keremmac imi efefia, néj soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéj Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc keremmac iminéj yéwéria yanda. ²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej nimma kilen yanda aurima eñaoc eminiñ qeminiñ wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac? ²⁷ Yesunéj inicma zéyec; Ic enej imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunéj hia, Anutunéj iwawai moczoñ imi hia memac. ²⁸ Zéyu, Peteronéj hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczoñ waima gi méndac géñanzañ. ²⁹ Zéyu, Yesunéj melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méñnéj nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, ³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mañgochéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicçimac. Wañu biançuc kurumenj amaiguc kekec seli memac. ³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanéj andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéj walac walac wammu.

Yesunéj humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéj walac walac kemma keru tohotoho ichéra ienej bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ienej zénéçgina hiriyec. Wañu Yesunéj tohotoho ichéra 12 qutulañgé énécmima iwawai hicçimac imuac ac énézéma zéyec; ³³ Héngic, neñañ Yerusalem enziñ. Enni imuaru Icac Naña

imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma héná acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, késpedesiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ienen zébiri mima sépéccgé mima rikun zérágucnéñ héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñ humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioac nanhéréra Yakobo zéma Yohane ieren Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic. ³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meércmimañ niñac wanzaoc? ³⁷ Wañu ieren zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méñ héigaiguc méñ kanagaiguc tacbic. ³⁸ Zéyic Yesunéñ érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, ieren zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéñ yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wañu nuac hénaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac méñ zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ienen ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyec. ⁴² Wañu Yesunéñ unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienen ic embac énépésigic, ic embac ienen welen qeénécmianzu. Wañu eñeña ienen mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi héná imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéñ kunengina wammañ zéma alahéra ionac welen qeçe kecmac. ⁴⁴ Onarunec méñnéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmac. ⁴⁵ Icac Naña i welen qemimu niñac ménda mayec. I eñeyaoc welen qeçe ai mema ic sasala onac niñ mulu memec iwawai ésécnec kekecyá énécmimañ zé mayec.

Yesunéñ kic hilic méñ mehiaruyec.

⁴⁶ Wañu ienen hakecma Yeriko tauniguc harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima kenkecgic, ic kic hilic méñ qara Batimaio, Timaiuac naña inéñ héná giñgijaiguc iwawai niñac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ némma! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ némma! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéñ hénaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienen kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéñ héihéré géñzac. ⁵⁰ Wañu kic hilicnéñ malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wañu, Yesunéñ ac bakia zéma qesimiyec; Némac wañgémmañ niñac wanzañ? Zéyu, kic hilicnéñ ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmañ niñac wanzua. ⁵² Zéyu, Yesunéñ ézéyec; Gi kenna, ninzén ninzéngeñéñ mehiaru géñzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréngéyu hima héñec. Wañu hénaiguc Yesu méndac mima keñec.

11

Yesunéñ donki qahaiguc tacma Yerusalem eñec.

¹ Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec bonaiguc Betfage ama areña yanda zéma Betania ama areña taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéñ tohotoho ichéréra méli érécmiyec. ² Wañu méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru keñic, donki merawa méñ icnéñ qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nañu focdac mihicñjimaoc. Mihicñjima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic méñnéñ, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémac; Miñ Kewuniranéñ imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamac. ⁴ Zéyu tecgéyu, ieren kemma donki merawa ama deminawac sanjulañ séñganen hénaiguc qatégic nañu mihicñjima hularoc.

⁵ Hularic ic nanjic ionarunec tosaraneñ yomuhuc érézégic; Iri donki merawa imi némac niñac hulaczaoc? ⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc. ⁷ Wañu ieneñ Yesuaru donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéñ emma tarec. ⁸ Wañu ic sasalanéñ malekugina hénaiguc témbécgic. Wañu tosaraneñ ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma hénaiguc lémbécgic. ⁹ Wañu ic tuñ yanda ieneñ walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahec!* Miñ Kewuac qac buñaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. ¹⁰ Ambéc sakoñnina Dawidiac héngalen ama areña yanda imi Miñ Kewuac qac buñaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumeniguc eñeña keczac. ¹¹ Wañu Yesunéñ Yerusalem keremma ocmuñ téréyaiguc eñec. Emma iwawai moczoñ lelecgéma héñu, bec ama mari mari wañu, tohotoho ichéra ¹² iniguc Betania ama areñaiguc kenjic.

Yesunéñ fik ic ménj zébiri miyec.

¹² Ama gianjiyu ieneñ Betania ama areña waima kenjic. Kenkecma Yesu nene niñac wañec. ¹³ Wañu fik ic ménj haréñaguc lakec nañu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wañu fik ic imuac naléya qahac imuac niñac haréñanec nañec. ¹⁴ Wañu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic ménjnéñ muñguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ac imi niñgic.

Yesunéñ ocmuñ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wañu Yerusalem kerengic, Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai néna gémba zéma nanjic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianeñ soukiwa haréña amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac boña meanzu ionac tatic imi melenj daru hiñgarec. ¹⁶ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa kenja wammu niñac qegetali ac

wañ énécmiyec. ¹⁷ Wañu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niñac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec tanec wanzac. ¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ niñgic. Wañu ic embac sasalanéñ ackuazécyá niñac welicgémigic eñeña wañec. Imuac niñac zénéngina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hogcic. ¹⁹ Wañu ama mari wañu Yesu zéma ichéra ieneñ ama areña yanda imi waima kenjic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Wañu ama muñguc gianjiyu ieneñ muñguc yacma kenjic. Kenkecma fik ic imi héngic hénia igucnec humuma nañec. ²¹ Wañu Peteronéñ niñqelima ézéyec; Kiwi ic, hénna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma énézéyec; Anutu niñzéngegic. ²³ Hélacnec énézéwa, ménj i boña youmi bacgéma konduniguc hiñgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicñimac zéma niñzéngegíyu imi hicñimac. ²⁴ Imuac niñac énézéwa niñgic, ini iwawai imuac me imuac niñac welecmu imi bec meziñ zéma niñzéngegímu. Imuhuc wañgic zézu imuac sécyá hicñi énécmimac. ²⁵ Wañu yacma welecmu nalé imuaru ic ménjac niniñ biria ménj késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc wañgic Manjogcina kurumeniguc keczac inéñ imuhucyanec onac késpedesicgina wai énécmimac. ²⁶ (Wañu ini késpedesicya imi ménda waimimuiguc onac Manjogcina kurumeniguc keczac inéñ imuhucyanec onac késpedesicgina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buñaya dimuacnec meyec?

²⁷ Wañu ieneñ muñguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ieneñ iwac muru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma

* **11:9:** Ac yomuac hénia imi; Anjéñnina tina! † **11:26:** Kiwi tosaraiguc kemaña yomi ménda hezac.

qac buṅagaguc ai imi meanzaṅ? Mérénén gézéyu ai imi meanzaṅ? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunén melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac mén yomi qesiéncmiwa melemmu. Melenḡicguc neṅ néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi zéaumaṅ. ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiéncmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeṅ igucnec me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézéyu eṅaocnec eminiṅ qeminiṅ wamma zégic; Neṅaoc kurumeṅ igucnec zéni, Némac niṅ i ménda ninzéhé migic? Imuhuc zémac. ³² Waṅu ic igucnec zéwiṅ zéma niṅic, ic embac moczoṅ Yohaneac niṅac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niṅac ic embac ionac niṅ bacgina yandiyec. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziṅ. Imuhuc zégic Yesunén énézéyec; Imuhucyanec néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémaṅ.

12

Ai ic biria.

¹ Yesunén hénima qelumbec ac mén yomuhuc énézéyec; Ic méhéné baec méhiguc waiṅ ic himicma lelecgéma imuac demina meyec. Mema waiṅ gocmiawac dokuya gésiwiṅac zéma baec éséma kifaṅa yanda meyec. Mema imuaru galen meme ama lesu herec mén meyu eṅec. Eṅu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méhiguc keṅec. ² Kemma keru yawuṅa ducṅiyu héla memac niṅac welen qeṅe ic mén mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eṅnec liliṅgéyec. ⁴ Liliṅgéyu mininanén welen qeṅe merac mén muṅguc méliyu keṅec. Keṅu oruha hocnéṅ qésemma gamu qeṅe wammima nesigic keṅec. ⁵ Waṅu mén méhigucnec mélimiyu keṅu ic imi qegic humuyec. Waṅu imuhucyanec welen qeṅe ic sasala méli énécmiyu ai ic ieneṅ tosara zépé unugic tosara humumia unugic. ⁶ Waṅu momacguc kecmiyec imi eṅeya naṅ sorocya ewayanén aṅgé tima kerec imi. Tetecgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac naṅna imi eeya héimu. ⁷ Waṅu ai ic ieneṅ eṅaoc yomuhuc

eminiṅic; Inén mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niṅ neṅaṅ qeni humuyu ai youmi neṅaṅ buṅa wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac demin séṅgaṅgeṅiguc giligic. ⁹ Waṅu ai minina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic mén énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téryaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloṅanzu? Mericqe ic ieneṅ hoc mén héṅara mema giligic keṅkeṅa iminéṅ ama waṅgoṅaiguc ama imuac hoc oruha waṅec. ¹¹ Iwawai imi Min Kewunén waṅu imuhuc hicṅiyu, kicninanén haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ieneṅ qelumbec ac imi ionac niṅ zéyec imi niṅasarima késawiṅac zéma hénaya hocgic. Waṅu ic tuṅ yanda ionac niṅac bacgina yandiyu waimima keṅic.

Takis haimiwiṅ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemma ieneṅ Yesunén ac zébiriyu hémmu niṅac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénariniṅ héra méli énécmigic hagic. ¹⁴ Ieneṅ Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziṅ séwi tanecginawac ménda héṅanzaṅ, imuac niṅ ic méṅac niṅac bacga ménda yandianzac. Waṅu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaṅ. Waṅu Kaisawac soukiwa mimia imi hénac ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiṅ me ménda miwiṅ? Zégic Yesunén ikocgina hoturu amuma kecgcic imi niṅasarima yomuhuc énézéyec; Némac niṅ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia mén mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunén zéyu mema hama ézégic héṅec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buṅa imi Sisa mimu. Waṅu Anutuac buṅa imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgégcic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Waṅu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéaṅgic ieneṅ Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi

ic, Mosenéj nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñnéj embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munayanéj qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéj embac mema qeli qahac kecma humuyec. ²¹ Humuyu andianéj qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méñnéj imuhucnec wañec. ²² Imuhucnéj imuhuc dac muna 7 ienej embac imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic 7 ienej momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéj melemma énézéc; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu. ²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ienej kua meme uña kurumenjiguc kecanzu imuhucya wamma kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéj ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéc. Ini ac imi ménda oloñanzu? ²⁷ Inéj ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kecec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, héna acac kiwi ic onarunec méñnéj hama nimma Yesunéj ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac héna acnéj walac walac wanzac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéj melemma ézéc; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñec, qeri uñaga moczoñec, niniña moczoñec,

kucga moczoñec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhec imi yomuhuc; Gi geñga siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéj ac zézua imi orogicmacac séc qahac. ³² Zéyu héna acac kiwi ic inéj yomuhuc ézéc; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézañ imi hélacnec wanzac. ³³ Ewa qeriga moczoñec, niniña moczoñec zéma kucga moczoñec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma geñga siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminéj hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunéj nimma yomuhuc ézéc; Gi Anutuac héngalen ama areña yanda lakeciguc ménda keczañ. Imuhuc zéyu qesiqesi muñguc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunéj ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ienej Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eñeyaoc Uña Téréyanéj hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanéj nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéc; Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulángé énécmimañ. ³⁷ Dawidi inéj Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inéj dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ienej siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wañu Yesunéj toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ienej maleku horua héima kenha wambiñ zé wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc inicma mepési énécmimu niñac wañanzu. ³⁹ Wañu tocgotocgo amaiguc me nezéléléñ aria amaiguc ic kuneñ tataciguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ienej

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéj Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboc Anutu zéyec. Imuac niñac imi eneñ humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu. † **12:36:** Hebiriaio aciguc; Yawenéj Miñ Kewuna yomuhuc ézéc.

embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inéñ soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec. ⁴² Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec. ⁴³ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéñ soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inéñ qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunéñ nalé tetcgiawac séséc zéasariyec.

¹ Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama kenju tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuney kuney imi dimuhucya! ² Zéyu Yesunéñ melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi hénzan? Hoc imi moczoñ netec qetecgéjic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

³ Wañu Yesu ocmuñ téréya néwécgeñ Oliwa boñaiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ eñawunec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimanñ zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéñ hicñimac? ⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me imuac

luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kileñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetcgia qahacnec. ⁸ Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéñ baec tosara unuwíñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi azi kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini eñacnec héngaleñ wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma kenjic baec galeñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéñ nañ imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ieneñ neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczoñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méñnéñ selima nañkeru tetcgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaguc opocmac.

Zébiri qébiri icnéñ hama kisikiyoñ mi-hicñimac.

¹⁴ Kecma Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néngacma baec boñaiguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méñ ama qeri-aiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic méñ aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hériginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneñ qenzeñ manzeñ yanda mihiñimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmmu. ¹⁹ Nalé

imuaru qenzen manzen méréra mén hicnimac imuac ninjac imuhuc zézua. Qenzén manzen imuhucya imi Anutunén baec kurumenj zéyu hicnijecac hezac imuac suraiguc mén ménda hicnijec. Wañu kecma imuac andiaiguc imuhucya imi munjuc ménda hicnimac. ²⁰ Nalé imi becneç Miñ Kewunén focdac ménda metecgécwacnec imi ic ménén selima nanjeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac ninjac wamma nalé imi meducñiyu hotoña wañec. ²¹ Wañu nalé imuaru ménén Kristo you nonac muru hicñizac me Kristo eri ionac muru hicñizac imuhuc zéyu ménda ninzéngeçu. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicñima hia wammucac séc wañu gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwiñ zé séséc zéma haka méréra baec ic enej memucac séc qahac imuhucya memu imuac ninjac imuhuc zézua. ²³ Ac imi walac walac énézézua imuac héngalenj wamma kecmu.

²⁴ Wañu nalé imuaru, qenzen manzen yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaña békéma sinjéngeçu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Wañu méni sikiluc imi kurumenj igucnec madaru kuc yanda yanda kurumenjiguc hezac iminén hirimac. ²⁶ Wañu duña Icac Naña hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ienenj héndacmu. ²⁷ Wañu nalé imuaru inénj kua meme uñahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kembonj qahac igucnec zéma baec kurumenj nécwéc nécwéc igucnec qutulanjé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc ninarenj géçu; Imuac hawa bébélacgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzin. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicñiyu hémma inénj hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc ninjegicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicñisaiya keczu ini ménda qahac wañgicnec ac imuac héla hicñidacmac. ³¹ Baec kurumenj imi qahac wammac, néñ nuac acna imi

ménda qahac wammac.

3égésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménénj ménda ninzac.

³² Wañu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic ménénj ménda ninzac. Kurumenjac kua meme uña imi enej ménda ninzu. Naña acguc ménda ninzac. Manjoc eneyanec téngén ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac ninj técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic ménénj amaya waima baec horu kemmac ninjac welenj qeqehéra iwawai galengéçu ninjac énézéma aigina méndénj énécmima nagu galenja i kawaliya mema kecmac ninjac ai buña énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miñina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me sinj yanda me kuruc qacanzac imuaru me sinjunc imi ini ménda ninzu. Imuac ninj ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Wañu gau yanda hekecgic élanzanec hama inicbac ninjac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewinj zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac tac ninin zéma saménj yisya qahac imuac tacninin imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénia acac kiwi ic ienenj Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu ninjac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac ninin naléyaiguc qahac, ic tosara ienenj qewelonj qewu ninjac.

Embac ménénj Yesu haléc naecmiyec.

³ Wañu Yesunénj Betania ama arenjaiguc kemma ic ménj qara Simon becneç wizi seliayaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac ménénj nadaac halécya hémeña hiabia boña eneña imi kiruñaguc mema hama qésemma orucya qahaiguc moczonj qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienenj ninjic biriyu enaocnec emininj wamma yomuhuc zégic; Némac ninj haléc imi enjac audaczac? ⁵ Iminénj kiriru soukiwa ic ménjac yawuñac ai boña

* 14:3: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Waṅu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niṅ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énéncmiwiṅ zéma nalé tosia hia méra énéncmimu. Waṅu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmaṅ. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héméngagucnéṅ walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buṅa suruc hiabia imi zéau énéncmiguic embac yomi niṅqeli mima haka waṅec imuac surucya imi momacnec zéau énéncmimu.

Yudanéh Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmaṅ zé ac zikiyec.

¹⁰ Waṅu tohotoho ic ionarunec mén, Yuda Karioto, inéh Yesu ic onac méraginaiguc opocmaṅ zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keṅec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiṅ zéma zéseligic. Waṅu inéh Yesu méraginaiguc opocmaṅ zéma imuac naléyawac mambéc waṅec.

Nagu sacyaguc ogicma keṅgic imuac kendoṅ hayec.

¹² Saméh yisya qahac imuac kendoṅ hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma keṅgic imuac kendoṅ niṅac rama un-uaṅgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ieneṅ Yesu qesimima zégic; Siṅga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keṅgic imuac kendoṅ niṅac rama imi oma haigénni newésémaṅ? ¹³ Imuhuc zégic merac éréhcéc méli érécmima zéyec; Iri ama areṅa yandaiguc keṅic ic mén kewuciguc doku hima huama keṅu mihicṅjima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méniguc eṅu imuaru emma ama miṅjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéṅ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma keṅgic imuac kendoṅ niṅac rama imi newiṅ? ¹⁵ Imuhuc ézégic ama qeria kuneṅ

yanda mén qacyaiguc hezac imuaru orag-icma keṅu duṅ tatac iwawai imi lémbécma areṅgégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiṅjimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhcéc ieneṅ ama areṅa yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicṅjima nagu sacyaguc ogicma keṅgic imuac kendoṅ niṅac iwawai mézézéngéyoc. ¹⁷ Waṅu maria waṅu kaiwe kiwa hiṅgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Waṅu nene nema tacma Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec mén niguc nene nema taczac iminéṅ andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneṅ ewagina goro waṅu eṅac eṅac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézaṅ? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec mén niguc zéic momacguciguc saméh quduṅgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Naṅa i iwac niṅ ogic hezac imuhucnec kemmac. Waṅu ic mén andé qemimac iminéṅ bakia yéwéria memac! Ic imi neṅgoc héri qeri igucnec ménda hicṅjiwacnec iminéṅ hia wambacnec.

Yesunéh sisipac ac qelia zénéncmiyec.

²² Waṅu nene nema tacma Yesunéh saméh mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma waiṅ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczoṅ nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niṅ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni waiṅ mén muṅguc ménda nema kecma Anutuac héngaleṅ ama areṅa yanda qeriaiguc mén qeliawac nemaṅ. ²⁶ Waṅu ieneṅ legic mén héima ama imi waima Oliwa baec boṅaiguc eṅgic.

Peteronéh Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Waṅu Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni rama galeṅ qehumuwa rama héndemma keṅha wammu.

Ac imi ackuazégicug oyec hezac. Imuac niṅ deguc siṅiya ini momac yanda wainémma néngacdacmu. ²⁸ Waṅu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmaṅ. ²⁹ Imuhuc zéyu

Peteronéj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezan. Wañu ni qahac. ³⁰ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc sinija kurucnéj hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ. ³¹ Zéyu Peteronéj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmañ. Giguc humumañ zé humumañ. Wañu kilenđac ménda qaecgé gémmañ. Imuhuc zéyu tosara moczoñ imuhucnec zédacgic.

Yesunéj Gesemane baec boñauguc zéwelerec.

³² Wañu ieneñ baec ménj qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunéj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecbá. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjic qeria yéwériyu ewaya goro wañec. ³⁴ Wañu énézéma zéyec; Ni humumañac séc ewananéñ ewa biric yanda wanzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora ménj kemma baeciguc mama sigéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelerec. ³⁶ Wañu yomuhuc zéyec; Aba Mañgocna, gi iwawai moczoñ hia medacanzañ. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, wañu nuac sinja qahac guac sinjanéñ seligimac. ³⁷ Wañu inéñ lilingéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezan? Nalédac hotoña imi zenzenj qeli qeli hia ménda keczañ? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wañu manam batuciguc mama unuwac niñac. Qeriginanéñ imuac wanzac, néñ séwiginanéñ bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma muñguc lilingéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Ménjguc lilingéma hama iniru gaunec hegic. Wañu ieneñ gau igucnec yacgic, néñ kicgina yéwéria wañec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic. ⁴¹ Wañu muñguc lilingéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñizac. Héngic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic

kenni. Héngic, andé qeqe icnéñ hosucninu hazac.

Hazéc ieneñ Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézémañec nañu tohotoho ichéra ionarunec ménj, Yudanéñ wininiyec. Wañu inéñ sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hena acac kiwi ic zéma galen ieneñ ic tuñ ménj méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeqe ic inéñ bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma arenjéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galenjéma kemmu. ⁴⁵ Wañu inéñ haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiyu méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréñaiguc nañgic ionac murunec ménjnéñ souya héréma hofac oo ic kiwawac welenj qeqe ic ménjac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téréyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téréyaiguc hezac imuac hela héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

⁵¹ Wañu sac qeli ménj gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Wañu ieneñ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc kenjic. Wañu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoñ zéma galenjhécgina zéma hena acac kiwi ic ieneñ tocgégic. ⁵⁴ Wañu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama demin qeriaiguc keremma welenj qeqe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ (55a) Wañu hofac oo ic kiwa moczoñ zéma kua meme ic ieneñ Yesu opocgic qemu niñac héipuc ac niñac hocgic. ⁵⁶ Wañu ic sasalanéñ ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda wañu (55b) ménj ménda mihicñgic. ⁵⁷ Tosaranéñ namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni

ocmuḡ téréya méranén memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc mén memaḡ. Waḡu imi méranén memeya qahac. ⁵⁹ Waḡu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda waḡec. ⁶⁰ Waḡu hofac oo ic eḡeḡaginanén sugcina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémaḡ? Ic eneḡ héipuc waḡamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Waḡu inéḡ eḡ namma ac mén ménda zéyu hofac oo ic eḡeḡanéḡ muḡguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziḡ iwac Naḡa Kristo me qahac? ⁶² Waḡu Yesunén zéyec; Ni imi mia, waḡu ini Icac Naḡa i Kuc Miḡjina iwac héiyaiguc tackecma kurumeḡac hosusuiguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic eḡeḡaginanén eḡeya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niḡac héipuc ic mén niḡac hoc kecbiḡ? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindacziḡ. Waḡu dimuhuc ninzu? Imuhuc qesiéncmiyu ic eneḡ kua séc zétecgégic humucac buḡa waḡec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneḡ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaḡiguc mérénén guzac imi zéna. Waḡu welen qeḡe ieneḡ méra tawé tawénén otogic.

Peteronén Yesu zéqac wammiyec.

⁶⁶ Waḡu Petero i emu sombenḡiguc keru hofac oo ic eḡeḡaginawac welen qeḡe embac ménnéḡ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneḡ i guc momacnec kecneḡ. ⁶⁸ Zéyu Peteronén qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézaḡ imi ni ménda ninzua. Waḡu imuac hénia imi ménda niḡasarizua. Imuhuc zéma néḡgacma sombenḡ mén ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiḡgarec. ⁶⁹ Waḡu welen qeḡe embac inéḡ imuaru i muḡguc hémma ic embac lelecgéma naḡgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Waḡu inéḡ muḡguc qaecgéyec. Waḡu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru naḡgic ieneḡ muḡguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eḡeyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niḡ zézu imi ni ménda ninzua.

⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéc waḡec. Waḡu Yesunén Kurucnéḡ hatac éréhéc ménda qaru geḡ haréwéc qaecgé némbésémaḡ imuhuc ézéyec imi Peteronén niḡqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma keḡgic.

¹ Ama gianḡiyu imucgeḡnec hofac oo ic kiwahécgina ieneḡ galeḡ tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoḡ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéareḡ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic. ² Opocgic Pilatonén qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inéḡ melemma zéyec; Geḡgaoc zézaḡ. ³ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ késpedesira sasala zémigic. ⁴ Pilatonén muḡguc qesimima zéyec; Ninzaḡ? Ieneḡ guac késpedesic sasala zézu. Némac niḡac kitiwa mén ménda zézaḡ? ⁵ Zéyu Yesunén ac mén muḡguc ménda melenḡ Pilatonén welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma keḡgic imuac Kendoḡ séc Yuda ic ieneḡ hésa ama ic ménac qara qacma hulacmimac niḡac Pilato welecmigic inéḡ ionac niḡ wamma mén hulacmiaḡec. ⁷ Waḡu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawaḡ meme imuac suraiguc ic mén qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac sugcinaiguc ic mén kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Waḡu ic embac tuḡ yanda ieneḡ haréma Pilatonén haka waḡaḡec séciguc muḡguc waḡ énécmimacac niḡac qesimigic. ⁹ Qesimigic Pilatonén melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimaḡ niḡac wanzu? ¹⁰ Inéḡ hofac oo ic kiwa ieneḡ Yesu eḡ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niḡasaridarec. Imuac imuhuc qesiéncmiyec. ¹¹ Waḡu hofac oo ic kiwa ieneḡ ic embac qeri kumu waḡ énécmigic ieneḡ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹² Waḡu Pilatonén muḡguc qesiéncmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimaḡ? ¹³ Zéyu ieneḡ muḡguc qacma zégic; Ic imi ic

héngeña wéndaraiguc qena! ¹⁴ Zégic Pilatonén melemma énézéyec; Némac niñac? Némac kápésicac wañec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héngeña wéndaraiguc qena! ¹⁵ Wañu Pilatonén ic embac niñgic sécgémac niñac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnén qema ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ieneñ Yesu zédesi wammigic.

¹⁶ Wañu yaré ic ieneñ Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac demin qeriaiguc keremma yaré ic tunj mén énézégic moczon hama qutulanégic. ¹⁷ Wañu yaréac maleku qouc qoucga Yesu héimima hésa waiyagucnén ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimigic. ¹⁸ Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹ Imuhuc zéma uñ qaulaleanén orucyaiguc qema sépécgé mima simin héima tacma sicgémigic. ²⁰ Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucga imi hetecgéma eñeya malekuya héigic hiñgacmiyu ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac wagicma sénganñen mama kenjic.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

²¹ Kemma hénraiguc ic mén ama areña mén komora igucnec haréyu mihicñgic. Iwac qara imi Simon, Kirene tañ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac mañgocgira. Wañu yaré ic eneñ ic héngeña wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec. ²² Huayu Yesu wagicma baec mén qara Golgota (Neñan aciguc; Oruc sic) imuaru kereñgic. ²³ Wañu baec imuaru wain dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelecgéma Yesu migic inén waiyec. ²⁴ Wañu ieneñ i ic héngeña wéndaraiguc qedacma malekuya mérénén méré késamu imi hémma nimbin zéma sumbic néma sécgina méndemma késagic. ²⁵ Wañu kaiwe kiwa 9 kilok wañu qegic. ²⁶ Qema ou iwac oruha hanecgeña iguc ic kitiwa emma nañu imuaru ac wammigic sécya yomuhuc oma qegic nañec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. ²⁷ Wañu kowu nene ic éréchéc momacnec

ic héngeña wéndaraiguc urugic mén héiyaguc mén kanayaiguc nañoc. ²⁸ Wañu kiwi téréyaguc ackuazéc heyu héra héiyec iminén yomuhuc; Biria meme ic qétégina olongic imuaru i momacnec olommigic. ²⁹ Wañu ic embac baec imi ogicma kenha wañgic ieneñ orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha, gi ocmuñ téréya héndemma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgéman zéanzañ imi mia. ³⁰ Deguc geñgacnec ic héngeña wéndara igucnec metecgé amuma mana! ³¹ Wañu hofac oo ic kiwa zéma héra acac kiwi ic ieneñ imuhucnec zédesi wammima eñawunec eminimma zégic; Ic tosara añgégina tiénécmiyec, néñ eñeya añgéña hía ménda tiamuzac. ³² Kristo Israel ic onac ic kewu inén ic héngeña wéndara igucnec mayu hémmaguc ninzéngeñ. Ic urugic iguc momacnec nañgic ieneñ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu unñaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu siñinén baec sécgéma heyu kenkecma maria 3 kilok wañu tecgéyec. ³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesunén selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainénzan? ³⁵ Wañu ic hosuru nañgic ionarunec tosanén nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac. ³⁶ Wañu ic méñnéñ foc kemma konduñ kagalic mén doku howura winigaiguc qundungéma ic suñ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc héni, Elianén hama wagicma mamac me qahac. ³⁷ Wañu Yesu i muñguc kucnec qaru unñaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nañanec imi namuñ igucnec ounec zuracgéma emu hénraiguc tecgéyu éréhéç wañec. ³⁹ Wañu yaré ic qété 100 ionac galeñgina mén Yesuac wésiaiguc namma héñu humuyu yomuhuc zéyec; Hélacnec, ic yomi Anutua Naña kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneñ momacnec lakec namma héñgic. Wañu ionac suginaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac

* 15:40: Aram ac Migdala; Neñan aciguc neñ kiropo ama lesu herec eñeña.

nenjogcira Maria zéma Salome i momacnec nanjic. ⁴¹ Ienenj Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welenj qemima kecañjic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ienenj momacnec imuaru nanjic.

Yesu hoc kifañajiguc haigic.

⁴² Orañ imi Sabata tac niniñ, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimañ zé wañu, ⁴³ ic ménj gara Yosefe Arimataia ama areña yanda igucnec inéñ bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tuñ ionac kiwa eñeña kecma Anutuac héngalenj ama areña yanda imuac mambéc kecañec. ⁴⁴ Wañu Pilatonéñ Hélañec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galenjinga zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galenjinganéñ ézéyu niñasarima Yosefenéñ qamoc imi hia mema kemmac niñac zéyec. ⁴⁶ Wañu Yosefenéñ kemma maleku qara linen imi boña mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéñ osoma mema kemma kic suañ hoc yanda qésémma kifaña yanda meyacgéjic imuaru haima hoc ménj qililingéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac nenjogcya ierenj Yesu qamora dimucgenj haigic heyec imi hima héñoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téreya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo nenjogcya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niñac haléc héménajug boña medacjic. ² Wañu Sondaiguc ama gianjima kaiwe kiwa éreyu kic suañiguc kereñjic. ³ Wañu kenkecma yomuhuc eminiñjic; Kicsuañ kuaya igucnec mérénéñ hoc imi qililingé nénécmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héñjic hoc imi qililingé gégyawac heyec, wañu hoc imi kuneñ yanda. ⁵ Wañu kic suañ qeriaiguc keremma héjinaiguc genj ic merac ménj maleku

horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Wañu inéñ énézéyec; Zénéngina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazaretenc, ic héngena wéndaraiguc qegic i hémbiñac zéma hazu imi ni ninzua. Inéñ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duña haigic yomi héñjic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéñ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ienenj zénéngina hiriyu welicgéma kic suañ qeria igucnec focdac mama néngacma kenjic. Wañu bacgina yandiyu ac imi ic ménj ménda énézéjic.

Yesunéñ hicñi énécmima ai memu niñac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéñ Sonda gianj gianjacnec qelima yacma Maria Makdalanec, bec nec uña biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicñimiyec. ¹⁰ Hicñimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecañjic ienenj siacma kecgic suruc wañ énécmiyec. ¹¹ Wañu ienenj Yesu qelima yacma embac hicñimiyec suruc imi nimma ménda ninzénjégic.

¹² Wañu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama ménjiguc kenjoc. Hénaiguc Yesunéñ kic tanera melemma hicñi érécmiyec. ¹³ Hicñi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzénjégic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacjic hicñi énécmiyec. Wañu Yesu qelima yaru héñjic ienenj imuac ac suruc énézéjic. Wañu qerigina seligiyyu ménda ninzénjégic niñu ménda sécgéyu ac wañ énécmiyec. ¹⁵ Wañu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buña suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzénjégma doku naecmac imi Anutunéñ késayu kekec héménaña kecmac. Wañu ménda ninzénjégmu imi késpedesgina niñac zétecgé énécmimac. ¹⁷ Ninzénjégmu i haka icnéñ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uña biria nesi énécmimu, wañu ac méréra zému. ¹⁸ Mokolenj késama doku kumiñajug negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc

ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéŋ Yesu wagicma eŋec.

¹⁹ Miŋ Kewu Yesunéŋ ac énézédaru Anutunéŋ i wagiru kurumeŋiguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miŋ Kewunéŋ iniguc momacnec ai meyu haka icnéŋ ménda memeyanéŋ hicŋi énécmima ackuazéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac)* ²² (Ménda hezac)

---

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicŋiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéŋ ic embac dimuhuc aŋgéŋ tiénécmimac buŋa suruc téréya zéma hémbénaŋa imi énézému niŋac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nénéwéc nénéwéc keŋgic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanén Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi areñgéma owiñ zé sasalanén batucgéma aigina hénigic. ² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanén hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienen nénézégic séc dindiñanec ogic. ³ Ni acguc haka imi moczoñ hénihéniya igucnec dindiñanec niñgésima hicñi hicñima éréyec séc areñgéma oma ic kewu eñeñana Tiofilus guac haiwa hamac iminén hia wammac zéma niñi. ⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenén Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic mén kerec, qara imi Zakaraia. Inén hofac ooic mén qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶ Ieren imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hena ac moczoñ kápésic qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héfiñac kecañec imuac niñ ieren qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura méñu Zakaraianén eñeya ai ic tuña ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galen wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹ Wañu hofac oo ic eñañ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec. ¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczoñ yanda ienen séñganñeniguc zéwelec welec ai mema nañgic. ¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nañec. ¹² Nañu Zakarianén héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinén sécgémiyec. ¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanén yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgéngeña wañec. Imuac

iniñga Elisabetenén héri haima merac mén megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ. ¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñimac. Hicñiyu ic embac sasala ienen iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu. ¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inén Miñ Kewuac kiwaiguc kunéñgina wamma kecmac. Wañu inén waiñ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, nén neñgocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanén ewa qeria sécgémima hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melen énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru liliñgéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanén Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melenu nambérac ionac liliñgémac. Ewa seli ic melen énécmiyu ic solaña ionac niniñ areñ imuac wamma liliñgému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac henaorin sécya zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñanén imuhuc ézéyu nimma Zakaraianén ac kitiwa yomuhuc melenec; Ni imi ic yanda, wañu iniñna acguc yawuña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimañ? ¹⁹ Zéyu kua meme uñanén yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunén buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua. ²⁰ Ninzañ, acna zéwa ménda ninzéngezañ, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñimac. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñimac.

²¹ Wañu Zakaraianén Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ienen iwac mambéc kecma welicégic. ²² Imuhuc wañkecgic inén ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ienen imi inén ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec mén héñec imi niñtecgic. Wañu inén méranén séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welen qeqeyawac ai meme sasala imi welen qeyu tecgedaru amayaiguc liliñgéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara

hama kenju iniña Elisabetenéh hériyaguc wamma maso méra méné sanjima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéh nuac wannémma ic embac sugginaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéjec.

Kua meme uñanéh Maria hicjimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéh kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tauniguc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañ méné qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic méné qara Yosefe Dawidiac hicñisai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac hénsorocya, Miñ Kewunéh giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéh kuneh yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéh yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéh ewa hia wañgēju hénzan imuac niñ gi bacga ménda yandiyu. ³¹ Ninzan, gi héri haima nanğa mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ. ³² Inéh Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéh iwac sakoña Dawidiac tatak edamuyaguc imi iwac miyu tacmac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héngalen ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetcgia qahac hema emma kecmac. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianéh kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec serañ keczua, imuac niñac haka imuhucyanéh dimuhuc hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéh ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéh guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéh hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.* ³⁶ Ninzan, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianéh yawuña sasala yanda wammaguc merac méné héri haima keru, bec maso 6 wanzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya méñnéñ méné ménda hezac. ³⁸ Imuhuc

zéyu, Marianéh yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welen qeçe embac, imuac zézan imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéh waima keñec.

Marianéh Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Kenju sura méné imuaru, Marianéh yacma kemma Yuda baec boña méñu Yuda tauniguc focdac ekeñec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenéh Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéh qitic qeyec. Wañu Uña téréyanéh Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mérian yandagaguc wanzan. Wañu héri qerigawac héra gocmia imi acguc mérian yandayaguc wanzac. ⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanéh nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinézac me? ⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganéh geza-cnaiguc hiñgaru, kokocnanéh qerinaiguc qitic qema ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackuazéc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninzéngeyec embac imi mérianaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Wañu Marianéh yomuhuc zéyec; (48a) Inéh eñeya welen qeçe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéñec. (46b) Imuac niñ qeri uñananéh Miñ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uñananéh Anutu nuac anğén titi miñina iwac niñ wamma ségiségi wanzac. ⁴⁸ (48b) Zéwa niñgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicñisaiya moczoñ yanda imi nuac niñ mérianaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miñinanéh nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéh qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inéh méria suluma wawañ meme kuhaguc yanda wañanzac. Inéh ewa niniñginaiguc séwi eñeñ niñanzu ic imuhucya héndéh énécmianzac. ⁵² Inéh ic kewu tatak igucnec ic kuc buñaginaguc imi

* **1:35:** Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niñ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénécmanzac, nén iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu eñ keñanзу. ⁵⁴ (54a) Inén eñeya wésé niniña niñqelima ⁵⁵ (55a) yanda hécnina zikiziki ac énézéyec ^{54b} welen qeçe ichéra Israel imi méra énécmiyec. ^(55b) Wañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianzac.

⁵⁶ Wañu Maria imi Elisabeteguc keríc, maso haréwéc tecgéyu, lilingéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

⁵⁷ Wañu bec Elisabetenén naléya hayu naña meyec. ⁵⁸ Wañu ama momachéra zéma eñeya sac kitichéra ieneñ Miñ Kewunén goiya kunen yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi wañgic. ⁵⁹ Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñ zé hama mañgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiñ zé wañgic. ⁶⁰ Wañu neñgocyanén qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiñ. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sugcinaiguc qac imuhuc zémimia mén ménda keczac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu mañgocyanén méré zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñ zé, méranén séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc wañgic inén hilaneñ zéma zékalana niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic. ⁶⁴ Wañu duña kuaya zéma eze-lana momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Wañu ic ama lelec lelec kecgic imi eneñ ac imi nimma zénéngina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kecgic. ⁶⁶ Wañu Miñ Kewuac mérianén iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéañgic; Merac imuhucyanén yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianén bianjac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

⁶⁷ Wañu mañgocya Zakarianén Uña téréyanén qeria sécgéyu bianjac ara yomuhuc zéyec; ⁶⁸ Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. ⁶⁹ Wañu nonac niñ wamma welen qeçeya Dawidi iwac ama areñhéra neñañ muru añgén titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec. ⁷⁰ Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eñeya ichéra téréya Anutuac tilin tilin ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc ⁷¹ hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima añgénina tiyec. ⁷² Inén yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec. ⁷³ Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyec imi mia. ⁷⁴ Bac yandi ménda wamma eñeya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, ⁷⁵ Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma kápésic solañ kecma kekecnina séc welen qemiwiñ niñac zéseliyec. ⁷⁶ Merac gi Eñeña yandawac kua meme ic zégéngéña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac héna mézézéñ géwésémañ. ⁷⁷ Imuhuc wamma añgén titiac niniña kápésic waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéna niñasarimu. ⁷⁸ Anutuninawac wésé niniñ imi bénzéña, imuac niñac ou kurumeñ igucnec kaiwe ésécnec neñañ muru éréma ha nénécmimac. ⁷⁹ Mama hama siñi zéma humucac tunumañiguc tatara neñañ measari nénécmima hénanina luaeac hénaiguc qindiñi nénécmimac. (Zakaraianén imuhuc zéyu tecgéyec.)

⁸⁰ Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

† 1:69: Hénia imi kucya.

Yesuac hicjihicjiya.

¹ Nalé imuaru Roma ic* enejagina Kaisa Augusitonéj ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eneya héngalenj baera séc kendarec. ² Wañu ic kewu Kirinionéj méra bawu kecma Siria baec yanda imi galeñgéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac areñgina megic hatac momacguc wañec. ³ Wañu ic embac ienenj moczoñ qacgina zégic oénécmimu niñac enañ taungina séc lilingéma kendacgic. ⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete tañ imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru ⁵ eneya qara zéyu omimu niñac iniñ buña gemimia María hériyaguc imi wagiru ekawu ekeñoc. ⁶ Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec. ⁷ Wañu embac iminéj naña méréc merac meyec. Wañu ic kianj amaiguc iorac ama duñ méj ménda he érécmiyu, merac imi malekunéj osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galeñhéra zéma Anutuac kua meme uñahéra.

⁸ Wañu nalé imuhucgeñ baec imuhucgeñ rama galeñ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siñi imuaru ramahécgina héngalenj wamma kecgic. ⁹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéj wininima hosucginu nañu Miñ Kewuac edamuyanéj asac mararañ ésécnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuneñ yanda wañgic. ¹⁰ Wañu kua meme uñanéj yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buña suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Wañu ac yomi baec séc ic embac moczoñ enañ buña wammac. ¹¹ Erac Dawidiac ama areña yandaiguc añgéj titi miñina hicñi énécmizac. Imi mia Miñ Kewu Kristo. ¹² Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac méj malekunéj oso osoya hezac imi mihicjimu. Wañu haka iminéj ac imuac asé kiwiya wañ énécmimac. ¹³ Imuhuc

zéyu imuaru kurumenj miñina kua meme uña tuñ yandanéj kua meme uña iwac muru élanzañnec wininima Miñ Kewu mepésima yomuhuc zégic; ¹⁴ Ou kurumenjiguc Miñ Kewuac muru mepé qepési hezac. Wañu you baeciguc, ic embac Anutunéj inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

¹⁵ Imuhuc zémaguc kua meme uña ienenj wai énécmima kurumenjiguc enjic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ienenj enaoc yomuhuc eminiñgic; Betelehem ama areñaiguc haka méj hicñiyu Miñ Kewunéj zéau nénécmizac, kemma hénni. ¹⁶ Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicñi énécmigic. ¹⁷ Wañu inicma ackuazéc merac iwac niñac zéyu niñgic imi zésaigic keñu nindacgic. ¹⁸ Wañu ic embac suruc imi niñgic séc haka rama galeñnéj énézégic imuac nimma welicgégic. ¹⁹ Wañu Maria eneyaoc imi haka imi moczoñ qerianéj dongé nimma kerec. ²⁰ Rama galeñ ienenj ac zéyu niñgic imuac séc hicñi énécmiyu héla hémma niñgic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima lilingéma keñgic.

Yesu wagicma ocmuñ téréyaiguc enjoc.

²¹ Wañu séwi tasé hericheric memeac naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wañunec kua meme uñanéj zémiyec imi mia.

²² Wañu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, ierenj merac imi wagicma Miñ Kewuac buña qemiwic zéma Yerusalem ekeñoc. ²³ Imi mia Miñ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc wañoc; Embac méñnéj héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña téréya qemimu.✧ ²⁴ Wañu Miñ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc✧ mulu manañ omiwic zéma ekeñoc.

* 2:1: Girik aciguc; Kaisa. ✧ 2:23: Mmh 13:2, 12 ✧ 2:24: Lew 12:8

²⁵ Wañu Yerusalem imuhucgeñ ic mén kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solañ wañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu Israel ionac héibélac qéibélac niñac mambéc keru, Uña Téréyanéñ i guc kecañec. ²⁶ Wañu Uña téréyanéñ i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hicñiyu hémmac zéma zéauyu niñec. ²⁷ Wañu ic imi Uñanéñ tilingémiyu ocmuñ téréyaiguc eñec. Eñu imuaru mia merac Yesu iwac neñgoc mañgocya ieren merac imuac niñac wamma hénac acac haka tohoma éreyoc. ²⁸ Éreyic Simeonnéñ merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewuac mepésiye; ²⁹ (29a) Miñ Kewuna, gi deguc welen qe qe icga ni ackuazécgá nézénec séciguc ³⁰ nena kic éréhécnanéñ añgéñ titiga hénzua, (29b) imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ. ³¹ Añgéñ titiga imi baec séc ic embac neñañ kicninaiguc nénézéna hénziñ. ³² Merac yominéñ ic enia ionac muru héniağa zéau énécmimiawac asacmararaña wanzac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neñgocya ieren merac iwac niñac zézéya wañec ac imuac mia welicgéyoc. ³⁴ Wañu Simeonnéñ mozoc ac zéénécmima neñgocya yomuhuc ézéyec; Hénna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanéñ yacmu me mama unumac niñac Anutunéñ kumuyu asé kiwi éséc nec nañu, hazéc ac wammimuac niñu hezac. ³⁵ (Imuhuc wañgic sounéñ geñga ewa qeriga nézénégmac tanec wammac.) Wañu inéñ ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniñgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méñnéñ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéñ Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ igucnec. Inéñ icya mema yawuñ 7 imuac séc euyaguc keroc. ³⁷ Wañu euya humuyu malé wamma keru yawuña 84 wañec.† Inéñ nalé séc ocmuñ téréya ménda waima siñi kaiwe séc

nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec. ³⁸ Wañu nalé imuaru embac iminéñ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosara Anutunéñ Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areñaiguc lilingéma keñgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria ieren Miñ Kewuac hénac ac tohoma ai imi moczoñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc lilingéma mekemma ekañ tañgina Nazarete keñoc. ⁴⁰ Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qintegicyanéñ sécgémiyec. Wañu Anutuac goi héhíanéñ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc eñec.

⁴¹ Wañu Yesuac neñgoc mañgocya ieren imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoña ducñiyu, Yerusalem ekeñañoc. ⁴² Wañu keñkecma Yesuac yawuña 12 wañec nalé imuaru imuhucyanec kendoñ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñgic. ⁴³ Ekemma ai meme sécyá kecgic tecgédaru lilingéma ama areña yandagiraiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéñ Yerusalemiguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya ieren imi ménda niñtegiroc. ⁴⁴ Imuac niñ ic kianañ sugginaiguc kenzac zéma nimma hénac imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugginaiguc horoc. ⁴⁵ Wañu ménda mihicñima mihicñiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma kerac ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téréyaiguc emma imuaru mia mihicñiyoc. Mihicñima héñic hénac acac kiwi ic ionac sugginaiguc tacma acgina nimma qesiéncmima tarec. ⁴⁷ Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéqesiqesi ginawac héla énézéyu nimma welicgé gic. ⁴⁸ Wañu neñgoc mañgocya ieren imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéñ yomuhuc ézéyec; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizañ? Niricna, mañgocga zéma ni nekawu

† 2:37: Kiwi tosaraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

kunen yanda niñyéwérima hocgémma keczi. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéh ac bakia yomuhuc melenj érécmiyec; Iri némac niñac ni hoc nénzaoc? Ni Mangocnawac amaiguc kecmanjac hezac hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néj ierenj ac érézéyec imuac hénia imi ménda niñasariyoc. ⁵¹ Wañu Yesunéh yacma iriguc mekemma Nazarete ama arenjaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu nenjocyanéh Yesuac ara imi moczoñ qerianéh eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienenj hémma hénsorocjic.

3

Yesuac héna meme ic Yohane.

¹ Ic kewu enenagina Kaisa Tiberionéh Roma galeñgéma keru yawuñ 15 wañec. Wañu nalé imuaru Pontio Pilatonéh Yuda baec galeñ keru, Herodenéh Galilaia baec galeñ kerec. Wañu munia Filiponéh Iturea zéma Trakoniti baec galeñ kerec. Wañu Lisanianéh Abilene baec galeñ kerec. ² Wañu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ierenj hofac oo ic kiwa keroc. Wañu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méñnéj baec zéléñaiguc Zakariawac nana Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenéh Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama képésicgina qahac wammacac niñ ewa qeri melenj melenjac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴ Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñaiguc ic méñnéj qaru ac ewaya yomuhuc hiñizac; Minj Kewuac héna héimindiñi wañgicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindiñigic didiña wañu. ⁵ Baec wéñwéñgia séc tilogi éredaru. Baec boña zéma baec héñgeñ héñgeña imi moczoñ madaru. Wañu héna kukenj kuha imi didiña wandaru, wañu héna enenj mamaya imi solaña wandaru. ⁶ Wañu baec ic embac momac yanda Anutuac anjéñ titi imi hémmu.*

⁷ Yohanenéh ic embac tuñ yandanéh doku naec énécmimac niñac harégic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenj

ionac qelihécgina Anutuac qeri geric ha-haya imuacnec néngacmu niñac méréñéñ goro ac wañ énécmiyec? ⁸ Néngacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéh Abaraham imi nenjan yandanina imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niñgic, Anutunéh hoc yomuac zéyu melenj dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méñac méñ héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélanjiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuñ enenj qesima zégic; Imuhuc zéna duña nenenj dimuhuc wañniguc sécgémac? ¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic méñ malekuya éréhéc késama keczac inénj méndémma ic méñ malekuya qahac keczac iwac méñ mimac. Wañu neneyagucnéñ imuhucyanec wañ énécmimac. ¹² Takis meme enenj acguc doku naec énécmimac niñac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiñ? ¹³ Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téñginj ic enenj imuhucyanec haréma zégic; Wañu nini dimuhuc wambiñ? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boñgina imuac niñgic sécgémac.

¹⁵ Wañu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéh Yohaneac nimma ic imi Kristo* gezan zéma niñgumbi niñguñ wañanjin. ¹⁶ Wañu Yohanenéh acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunéh naec énécmianzua, néñ ic méñ ni nogicma kuc yanda kesa keczac iminéh hamac. Nidac imuhucyanéh iwac héna usuyawac hésiya imi hulacmanjac séc qahac. Inénj mia Uña Téréya zéma geric bélanjanéh képésicgina zuac énécmimac. ¹⁷ Inénj mériaiguc sarac yanda késama keczac. Wañu sombeña imi moczoñ usuñ héréracgéma héla gocmia imi qutulangeña hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inénj gorosona imi geric bélanja méwécgéwiñac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸ Inénj toroqema ac sasala

* 3:6: Yes 40:3-5 * 3:15: Me Mesia.

imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buña suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Wañu nalé imuaru baec galeñ Herodenéñ muniawac iniña Herodia meyec. Wañu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec wañec. Imuac niñac, Yohanenéñ ac geriwaguc zémiyu niñec. ²⁰ Nimma toroqema haka biria méñ wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenéñ Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerecne Yohanenéñ ic embac moczoñ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma nañu imuarunec kurumeñ naguya aṅgéyec. ²² Aṅgéyu Uña Téréyanéñ kembo nei ésécne hényaguc mama iwac qahu mayu kurumeñ igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Gi nena nañ sorocna ni guac niñ ségiségi wañanzua.

²³ Wañu Yesunéñ yawuña 30 imuac séc wañu aiya hénima meyec. Wañu ic embac ieneñ iwac niñgic Yosefeac naña wañec. Wañu Yosefeac mañgocya imi Eli. ²⁴ Eliac mañgocya Matata, Matataac mañgocya Lewi, Lewiac mañgocya Melki, Melkiac mañgocya Yannai, Yannaiac mañgocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac mañgocya Matadia, Matatiawac mañgocya Amosi, Amosiac mañgocya Nahum, Nahumac mañgocya Esili, Esiliac mañgocya Nanjai, ²⁶ Nanjaiac mañgocya Maati, Maatiac mañgocya Matadia, Matatiawac mañgocya Semein, Semeinac mañgocya Yosek, Yosekac mañgocya Yoda, ²⁷ Yodawac mañgocya Yoanan, Yoananac mañgocya Resa, Resawac mañgocya Zorobabel, Zorobabelac mañgocya Salatiel, Salatielac mañgocya Neri, ²⁸ Neriac mañgocya Melki, Melkiac mañgocya Adi, Adiac mañgocya Kosam, Kosamac mañgocya Elmadam, Elmadamac mañgocya Eri, ²⁹ Eriac mañgocya Yesua,† Yesuawac mañgocya Eliezere, Eliezereac mañgocya Yorim, Yorimac mañgocya

Matata, Matatawac mañgocya Lewi. ³⁰ Lewiac mañgocya Simeon, Simeonac mañgocya Yuda, Yudawac mañgocya Yosefe, Yosefeac mañgocya Yonam, Yonamac mañgocya Eliakim, ³¹ Eliakimac mañgocya Melea, Meleawac mañgocya Menna, Mennawac mañgocya Matata, Matadawac mañgocya Natan, Natanac mañgocya Dawidi, ³² Dawidiac mañgocya Yesi, Yesaiac mañgocya Obedi, Obedac mañgocya Boasi, Boasiac mañgocya Salmon, Salmonac mañgocya Nason, ³³ Nasonac mañgocya Aminadap, Aminadapac mañgocya Adimin, Adiminac mañgocya Arini, Ariniac mañgocya Hesiron, Hesironac mañgocya Feresi, Feresiac mañgocya Yuda, ³⁴ Yudawac mañgocya Yakobo, Yakopac mañgocya Isaka, Isakawac mañgocya Abaraham, Abarahamac mañgocya Tara, Tarawac mañgocya Nahori, ³⁵ Nahoriac mañgocya Serugu, Serukac mañgocya Ragau, Ragauac mañgocya Pelek, Pelek iwac mañgocya Eberi, Eberiac mañgocya Sala, ³⁶ Selawac mañgocya Kainan, Kainanwac mañgocya Arafaksat, Arafaksatac mañgocya Sem, Semwac mañgocya Noa, Noawac mañgocya Lamek, ³⁷ Lamekac mañgocya Metusela, Metuselalac mañgocya Enoko, Enokoac mañgocya Yaret, Yaretac mañgocya Mahalale, Mahalaleac mañgocya Kainan, ³⁸ Kainamac mañgocya Enosi, Enosiac mañgocya Set, Setac mañgocya Adam, Adamwac mañgocya Anutu,

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Uña Téréyanéñ Yesu sécgémiyu, Yodan doku igucnec lilingéma hama baec kisiaiguc siñi kaiwe 40 keru, Uña Téréyanéñ wagiru kenha wañoc. ² Wañu ai meme 40 imuac séc Biria miñinanéñ ala batuc wammiyec. Wañu iwawai méñ ménda nema keru nalé imi moczoñ tecgéyu yaka niñ humuyec. ³ Yaka niñac humuma keru, Biria miñinanéñ hama ézéyec; Gi Anutuac Naña wanzañguc

† 3:29: Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qeliaiguc Yesu imi Hebiraio ac zéma Girik aciguc momacguc, néñ Nei ac me 3ipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wañzac.

zéna hoc yominéj melemma nene wañu.

⁴ Zéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic ménénj séwíac nene sac nema ménda keczac.*

⁵ Imuhuc melenj Biriá miñinanéj Yesu wagicma ou emma héngalenj ama arenja yanda baec séc hema kenzac imi moczoñ focnec ézéyu héndarec. ⁶ Wañu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoñ yanda imuac kuc buña yanda zéma edamuya imi neñ guac waigémmañ zé wanzua. Imi mia nuac méranaiguc haihaiya imuac neñ méñac ménj mimañ zé hia mimañac séc. ⁷ Imuac gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac buña wandacmac.

⁸ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miñ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welenj qemiwésémañ.* ⁹ Imuhuc zéyu Biriá miñinanéj i muñguc wagicma Yerusalem keñoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu nañu yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuarunec luma emu hiñgacbésemañ.

¹⁰ Zéyu zéyec; Ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéj guac wamma galeñgé gémmu niñac kua meme uñahéra énézémac. ¹¹ Wañu kua meme uña enej gi ménda mama gumac niñac méraginanéj lolongéma gépésigic hénaga hocnéj ménda héimac.*

¹² Imuhuc zéyu Yesunéj muñguc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémañ.*

¹³ Imuhuc zéyu Biriá miñinanéj manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé méñac mambéc kerec.

Yesunéj Galiláia baeciguc welenj qéénécmima ai hénima meyec.

¹⁴ Wañu Yesunéj Uña Téréyawac kuciguc Galiláia baeciguc liliñgéma keñu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keñec séc saima kendarec. ¹⁵ Wañu Yesu enjeyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneñ mepésimigic.

¹⁶ Wañu Yesunéj Nazarete ama arenjaiguc kereñec. Inéj ama arenja yanda imuaru mia yandiyec. Wañu Sabata nalé méñu haka wañañec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommañ zé nañec. ¹⁷ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi limbi limbiña miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mi-hicñiyec; ¹⁸ Ic maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézémañ niñac Anutuac Uña téréyanéj ni halécnéj naecnémma météré néñec. Wañu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima welenj qeque ic ionac yéwérigina metecgé énécmimañ niñac inéj ni méli néñec. ¹⁹ Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuña hazac zéma zéau énécmimañ niñac méli néñec.*

²⁰ Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ieneñ héñsosoligic.

²¹ Wañu Yesunéj hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéj niñgic imi hélaguc wanzac. ²² Ieneñ moczoñ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanzac? ²³ Wañu Yesunéj énézéyec; Niñtegic qinjegic ac ménj yomuhuc hezac; Mehiahiaru ic gi geñgac séwiqa mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niñiñ. Wañu haka imuhucya you geñga tañgaiguc mena hénni. ²⁴ Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Anutuac tiliñ tiliñ ic méñac ménj enjeya tañgaiguc imi zézé ségiségi wammimia ménj ménda hezac. ²⁵ Hélacnec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumeñ zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kegcic. ²⁶ Wañu Anutunéj Elia imi méñac ménj ménda mélimiyec, néñ Sidon baec Sarepta ama arenja yandaiguc embac malé ménj

* 4:4: Hén 8:3   * 4:8: Hén 6:13   * 4:11: Leg 91:1, 12   * 4:12: Hén 6:16   * 4:19: Yes 61:1-2

kerec iwac sac mélimiyu keñec. ²⁷ Wañu Anutuac tilin tilin ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néñ sugginaiguc méñac méñ ménda mehiaruyec, néñ Siria ic Naman sac mehiaruyec. ²⁸ Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuñaguc tacgic eneñ ac imi niñgic qeri biricnéñ sécgé énécmiyec. ²⁹ Wañu ieneñ yacma tauñ heyec baec imuac tetcgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nañgégic hiñgacmac niñ nesimima tauñ imuac séñgañgenjiguc héréma keñgic. ³⁰ Wañu inéñ sugginaiguc qeric énécmima keñec.

Yesunéñ Kuwic méñ nesiyu éréma keñec.

³¹ Wañu Yesunéñ Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec. ³² Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgégic. ³³ Wañu tocgotocgo ama imuaru ic méñ kuwic zapi qeqeyaguc* méñnéñ tacma qac genjelañgéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiru nénécmimañ zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunéñ qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminéñ ic imi ic tuñ imuac sugginaiguc hérékeñ héréha wammima éréyu ic iminéñ mama qeyec, néñ séwiya méñ ménda biriyec. ³⁶ Wañu haka imi hémma ic embac moczoñ welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buña zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érezac! ³⁷ Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéñ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸ Wañu Yesunéñ yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéñ késayu heyu, ic embac eneñ iwac niñ wamma Yesu

welcemic. ³⁹ Welecgcic Yesunéñ hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminéñ nalé sosola qahac yacma welen qeénécmiyec. ⁴⁰ Kaiwe hiñgacmañ zé wañu ic embac ieneñ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunéñ méria hai énécmima mehiaru énécmiyec. ⁴¹ Wañu uña birianéñ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ieneñ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunéñ qetali énécmima ac ménda zému niñac neuñ héiénécmiyec.

⁴² Wañu ama gianjiyu Yesunéñ séñgañgenj mama baec kisia méñ hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tuñ eneñ hocma mihicñima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic. ⁴³ Imuhuc wañgic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi énézémanañ hezac. Ni imi ai imuac mia méli néñu mayi. ⁴⁴ Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

Yesunéñ hénima ai ichéra énépésiyec.

¹ Yesunéñ Genesarete zékén yanda* giñgiñaguc nañkeru tuñ yandanéñ Anutuac ackuazéc nimbiñ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. ² Wañu Yesunéñ héñu zékén giñgiña imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneñ imuacnec mama ufigina zuacma kecgic. ³ Wañu Yesunéñ zéic méñiguc eñec. Wañu zéic imi ic méñ qara Simon iwac zéic. Yesunéñ Simon ézéyu zéic imi nañgéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuñ yanda imi ku énécmiyec. ⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi

* **4:33:** Girik ic ionac niniñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebiru énécmiañec. Kembaña 36 imuaru aguc ac imi hezac. † **4:44:** Yuda ic ionac baec; kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Galilaia. * **5:1:** Imi mia, Galilaia kondun. † **5:3:** Baec igucnec.

doku hingat hingatiguc kemma ufiga haima lambéc héréna. ⁵ Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Kiwi ic nini sinjiaiguc ai yanda meni ama gianizac, néj méj ménda mihicizij. Wañu zézan imuac wamma ufiga moczon munçuc haiwa hingatdacmu. ⁶ Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufigina hénima tegirec. ⁷ Wañu alahéçgina zéic méjiguc keçgic enej hama méra énécmimu niñac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ienej hama zéic éréhéc nec tигic kuagira qeyu zéic éréhéc imi doku qeriaiguc hingatci zé wañoc. ⁸ Wañu Simon Peteronéj haka imi hémma Yesuac simiña igucgej sigéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi késpedesic ic, imuac wainémma kembésémañ. ⁹ Imi mia eneya zéma ic tosara i guc keçgic enej moczon lambéc hérégic imi hémma welicgégic hénia imuac niñ imuhuc zéyec. ¹⁰ Wañu Zebedaioac nañhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgéyoc.

Wañu Yesunéj Simon yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, keçma gi ic embac énépésiwésémañ. ¹¹ Wañu ienej zéic héréma élélahu‡ haima iwawai moczon imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

Yesunéj ic méj wizi selia warihaguc mehiaruyec.

¹² Yesunéj ama areña yanda méjiguc kerec. Keru ic méj wizi seli séwiyas séçgémiyu kerec inéj Yesu hémma sigéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa siña hegénu ni hia mesolañi némbésémañac séc. ¹³ Zéyu Yesunéj méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanzua, solaña wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac wañec. ¹⁴ Wañu Yesunéj ic imi neuj héimima yomuhuc ézéyec; Ic méñac méj ménda zéwésémañ, néj kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wanzañ imi hénu Mosenéj zéyec séc Anutuac buña haina ogénu haka iminéj héipuc wañ énécmiyu ninzégému. ¹⁵ Wañu Yesuac qac buñanéj munçuc yanda saima keñu ackuazéçya nimma

hafigina mehiaru énécmimac niñ ic embac tunaguc sasala toçgéma hamaneç hagic. ¹⁶ Wañu Yesunéj elingé amuma eneyaneç baec kisiaiguc kemma zéwelereç.

Yesunéj ic puriñ méj mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe ménu Yesunéj ic embac ac ku énécmimanec nañu Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemeç Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic enej hama momaneç taçgic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéj iwaru hemiyec. ¹⁸ Wañu ic tosaranej ic puriñ méj sasañiguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiñ zé wagicma embiñ zé wañgic. ¹⁹ Néj tun yanda taçma hénaya hézicgégic titiña qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaña hicñiyu ic puriña imi sasañaguc ic embac suginaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hingatc. ²⁰ Yesunéj ionac ninzég ninzégina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac késpedesicga waiwaiya wanzac. ²¹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma Farisaio ic enej qeriginanéj yomuhuc niñgic; Ic yomi mérénéj Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méjnéj méj neñañ késpedesicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéj sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiñgic Yesunéj imi niñtegicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac eminiñzu? ²³ Ic hénia méria humumia ézémañ zéma ac diminéj efefia wammac? Késpedesicga waizua iminéj efefia me yacma hehega mema kembésémañ imi? ²⁴ Icac Naña ni imi baeciguc késpedesicgina wai énéç mimiawac kuc buñana henéñzac imi héñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasañga mema amagaiguc kembésémañ. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eneya amaiguc lilingéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczon kilen yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéngina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

‡ 5:11: Girik aciguc; baeciguc. § 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéañgic.

Yesunéh Lewi qarú méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yeusunéh hinggacma kemma hénu takis meme ic ménj qara Lewi** inéh ai amayaiguc taru hama ni méndac nénna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéh yacma iwawai moczonj andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéh Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wanju takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newin zé tacgic. ³⁰ Wanju Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic enej Yesuac tohotoho ichéra njidic njuduc ac wanj énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma késpedesic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéh melemma zéyec; Ic hafigina qahac ienenj dokta njac ménda wananzu, néj hafiginaguc ienenj mia imuac wananzu. ³² Ni mia ic solanja unurumanj zéma ménda mayi, néj biria meme ic ewa qerigina melemmu njac unurumanj zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ienenj Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ienenj hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wanju Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wananzu. Wanju guac tohotoho ichécgia imi enej nalé séc nene doku neanzu. ³⁴ Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ic qanj tosara ic ménj embac memanj zé wanzac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu njac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néj kecma nalé imi ducnyu euya imi wagicma kenjic qahac wanuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶ Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Ménjnéj ménj maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebiri-mac, néj susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Wanju ménjnéj ménj wainj doku qelia yanj séwélanéh gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc wainj qelianéh melemma wainj selia

wammanj zé wéséséya mihicnyima gésé imi épépéngéyu tegiru wainj imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸ Imuac wainj doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac. ³⁹ Wainj imi nalé horua heheyawac wainj qacguc zéanzac imuac njac ménjnéj wainj wahala kuhaguc imi nemaguc wainj qelia kuha qahac ménj njac ménda wananzac.

6

Sabata nalé minjina Yesu.

¹ Sabata nalé ménju Yesunéh padi ai namunjina igucnec qericma kenjic. Kenju tohotoho ichéra ienenj méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanéh asanngéma negic. ² Imuhuc wanjic Farisaio ic tosara enej yomuhuc zégic; Némac njing haka Sabata naléyaguc ménda wawanja imuhucya wanzu? ³ Zégic Yesunéh acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienenj yaka njing humugic nalé imuaru, néma haka wanjic imi ménda oloj njinganzu? ⁴ Inéh Anutuac ama qeriaiguc emma saméh haimimia, tosara qahac, néj hofac oo ic ienenj sac nemuac hena aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgcic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵ Yesunéh imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Nanja imi Sabata naléyawac minjina wanzac.

⁶ Wanju Sabata nalé ménju Yesunéh tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wanju imuaru ic ménj tarec. Wanju iwac méra héiya imi séléc sélécgia. ⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienenj Yesu aciguc opochinj zé késpedesira ménj mihicnyiwinj zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgcic. ⁸ Wanju Yesunéh ewa qerigina njingegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéh yacma nanjic. ⁹ Nanju Yesunéh yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Diminéh hena acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambinj me haka biria wambinj? Kekec imi mehiaruwinj me

** 5:27: Mataio zémimia. * 6:2: Njingic ai tanec wanju imuhuc zégic.

gehumuwiñ? ¹⁰ Imuhuc zéma hénarín lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc wañu ieneñ qerigina geric bélañanéñ sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wañu nalé imuaru Yesunéñ zéwelec wammañ zéma baec boñaiguc keremma sinji herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Wañu ama gianiyu tohotoho ichéra unuruma sugginaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanziñ.) zéma iwac munia Anderea, wañu Yakobo, Yohane, Filipo, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara mén Lewi), zéma Toma, Alfaioac naña Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Wañu Yakoboac naña Yuda, zéma Yuda Karioto, wañu ic yominéñ mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc baec boña igucnec mama baec kon-donjaiguc nañec. Nañu tohotoho ic tosara tuñaguc zéma ic tuñ kuney yandanéñ Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéñ yanda giñgiña igucnec ¹⁸ ackuazéc nimbiñ zé me hafigina mehiaru énécmimac niñac hagic. Wañu Yesunéñ ic tosara uña zapí qeqeyanéñ mebirí énécmiyu qenzen manzen qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Wañu Yesuarunec kuc yandanéñ éréma icya icya moczon mehiaru énécmidarec. Wañu imuac niñ ic embac moczon méraginanéñ Yesu osiwiñ zé wañgic.

²⁰ Yesunéñ kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda imi ic maqeqeya onac buña, imuac niñ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niñ deguc yaka niñ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niñ deguc siacma kezú ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naña iwac niñac ic embac ieneñ hazéc wañ énécmima elicgé

énécmima zébiri énécmima onac qac buña imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumeñ amaiguc onaru bakia hiabia imi kuney yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac acguc imuhuc wañ énécmianñgic hénia imuac niñac ini imuhuc wammuc hezac. ²⁴ Saecginaguc, iwawai saméña heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac. ²⁵ Saecginaguc, deguc tomenñina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niñ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda wañanzu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu. ²⁶ Ic embac moczon ieneñ onac zézé ségiségi wañ énécmianñzú iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora ionac mia imuhuc wañ énécmianñgic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Wañu gezacgina haima ninzu onac zézua; Hazécgina ala wañ énécmigic. Wañu ic tosara nimbiri énécmianñzú ionac haka hiabia wañ énécmimu. ²⁸ Saecgé énécmianñzú imi onac mia mozocgé énécmimu. Wañu gamu qeqe ac wañ énécmianñzú ionac niñac wamma zéwelec wammu. ²⁹ Ménñéñ nekaña qeyu nekaña néwécgeña imi imuhucnec melenña qemac. Ménñéñ guac sañgeña malekuga guagiru maleku qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina. ³⁰ Ménñéñ mén iwawai mén niñac welec géñu hia miwésémañ. Ménñéñ guac iwawaiga mema keñu melenñ néna ménda zéwésémañ. ³¹ Wañu haka hiabia ménac mén alahécginanéñ wañ énécmimuc wanzuiguc haka imuhucya imi eñaoc walac wañ énécmimu. ³² Ini ic tosara ala wañ énécmianñzú ionac sac ala wañ énécmianñzú iguc imi némac hiabianéñ he énécmiwacnec? Képésic ic ieneñ acguc ic tosara ala siñ wañ énécmianñzú ionac ala siñ wañ énécmianñzú. ³³ Ic ménñéñ mén haka hiabia wañ énécmianñzú ionac mia haka hiabia

wanj énécmianzu iguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic enej acguc imuhuc wanjanzu. ³⁴ Ini bakia mewij zé iwawai méj alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéj he énécmiwacnec? Képésic ic ienej acguc bakia séha mewij zé nijkumuma kápésic ic méjác méj méra énécmianzu. ³⁵ Imuac ini hazéc hécgina ala wanj énécmima goi héihéi wanj énécmiwij zé bakia nijác ménda wamma enjác méra énécmimu. Imuhuc wanjanzuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eneja minjawac nambérac héra wammu. Inéj mia ewa hiawac énécmimia imi ménda nijtegicanzu ionac zéma kaiziliwenj ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi wanj énécmianzac. ³⁶ Onac kurumenj Manjocnéj wéséséya nijénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina nijénécmimu.

Nij gésigésiac haka.

³⁷ Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, kápésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Wanj alahécgina ionac kápésicgina wai énécmigic, enaj kápésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac. ³⁸ Eñ énécmigic, enj énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hingacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéju kenja wanj hingaru, munjuc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Enej géségina tima énécmigic imuac sécyaguc tima melenj énécmiyu memu. ³⁹ Wanj inéj munjuc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéj kic hilic méj hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséjiguc ménda hingacmaoc me? ⁴⁰ Tohotoho icnéj kiwi icya ménda ogicma keczac, néj méjác méj kiwi icyanéj ninija moczonj didjanec kumiyu nijarenj gédacmaciguc, inéj mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. ⁴¹ Némac nijác alagawa kiwaiguc goc héntegicma genjác kicgaiguc ic kembraja hezac imi ménda nijtegicanzanj me? ⁴² Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kembraja hezac imi ménda héntegicma dimuhuc guac alagawac zéma

Alana wainénna neñ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memanj zéwésémanj me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembraja hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémanj.

⁴³ Némac nij? Ic hésa hiabia méjnénj héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wanj ic hésa biria méjnénj héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézua. ⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héntegicanzñ. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicñianzñ. Wanj sanjanjiguc wainj gocmia ménda mihicñianzñ. ⁴⁵ Ic embac enej iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéj ac zéanzu, imuac nijác ic hiabianéj ewa qeriaiguc niniñ hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicñianzac. Wanj ic birianéj niniñ biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicñianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac nij Minj Kewu, Minj Kewu zénémmanc dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wanjanzu? ⁴⁷ Méjnénj méj nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ienej ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memanj zé baec hingac hingarawac éséma banja mihicñima imuac qahaiguc simenj haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néj hiabianec seligima nanec imuac nij ménda mehiriyec. ⁴⁹ Wanj nimma ménda tohoanzac inéj baec bébélacgia banja qahac imuaru amaya meyec ésécnec. Doku yandanéj luma qeyu ama imi focdac zéngéma kunenj yanda biriyec.

7

Téngin ic galenj méjác ninzénj ninzénja.

¹ Yesunéj ackuazéc imuhuc moczonj énézéyu gezacginanéj nijgic tecgéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec. ² Imuaru téngin ic 100 ionac galengina méjác welenj qeje ic héñ soroc wammimia méjnénj hafi kiyu humumanj

zé wañec. ³ Wañu galeñ iminén Yesuac suruc nimma Yesunén hama welen qe qe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu niñac Yuda ic ionac galeñ tosara méli énécmiyec. ⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanén moczoñ yomuhuc welecmigic; Galeñ imi ara niñmiwésémañac séc ic héla kecanzac. ⁵ Inén Yuda ic nonac ala siñ wañ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyec. ⁶ Imuhuc zégic Yesunén iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakec qahac zézéyawac séc keñkeru, téñgiñ ic 100 ionac galeñginanén alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miñ Kewu, gi ai yanda ménda mewésémañ. Ni dac imuhucya nuac ama baenánéñ logi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niñ nimba ménda sécgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecma eñ zéna welen qe qe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic eñeñana ionac méra bacginaiguc kecanzua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñgiñ ic hécna kecanzu. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welen qe qe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunén welicgéma ic tuñ méndacmigic ionac muru liliñgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec ninzén ninzén séha imuhucya méñ ménda mihicñiyi. ¹⁰ Wañu méli énécmiyu hagic ieneñ liliñgéma amaiguc kemma héñgic welen qe qe ic inén hiaruma séwiya hia kerec.

Yesunén embac malé méñac naña humuc igucnec meqelimiyc.

¹¹ Kecma Yesunén tañ méñ qara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tuñ yandanén méndacmima keñgic. ¹² Wañu tañ imuac sañgulaña hosuraiguc kereñu qamoc méñ huama magic. Wañu humuyec imi embac malé méñac naña. Naña imi momacguc sac kerec. Wañu tañ imuac ic embac sasalanén embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Wañu Miñ Kewunén embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keñkecgic ieneñ béñzén zikima nañgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua,

yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminén yacma acac hénima zéyec. Wañu Yesunén i neñgocya miyec. ¹⁶ Wañu ic eneñ moczoñ imi hémma zénéñgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tiliñ tiliñ ic kuneñ yanda méñnéñ sucninaiguc hicñiyecac keczac. Tosara eneñ zégic; Anutunén ichéra niñnéncmima hazac. ¹⁷ Wañu Yesuac surucya iminén Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunén Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohanenén hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra eneñ haka hicñiyec imi moczoñ ézédacgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héihéré érécmima ¹⁹ Miñ Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc niñ méli érécmiyec; Ha nénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²⁰ Wañu ieneñ Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²¹ Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihi meénécmiyec. ²² Wañu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niñanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéñ kicgina hima héñanzu, puriñ eneñ hénac kenzu, wizi seliginaguc imi solañanima keczu, gezacgina héhéñgia ieneñ gezacginanén ninzu, humuc ic eneñ qelima yaczu, wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézézac. ²³ Wañu méñnéñ méñ nuac niñ niñ éréhécguc ménda qonzoñ tongezac imi ségiségiyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichérra ieneñ liliñgéma keñoc. Keñic Yesunén Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Uñ méñ luhucnéñ qeyu hirima nañu hémmu niñac keñgic? ²⁵ Imi qahac wañu némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Ic méñ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiñ zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanzu imi eneñ

ama kewuyaiguc kecanzu. ²⁶ Wañu imi qahac wañu, némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Anutuac tilij tilij ic méñac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niñgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méñ wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi méñ yomuhuc oyec hezac; Héñgic, ni kua meme icna méñ méliwa walac kemma hénaga mindiñimac. ²⁸ Énézéwa niñgic; Embac igucnec hicñihicñiya tosara yanda ionarunec méñnéñ méñ Yohane ménda ogiczac, néñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc mamayagina méñnéñ Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ieneñ Yohaneac doku naecgic imuac niñac ackuazéc imi nimma Anutu imi solaña zéma zéaugic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ieneñ sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siñ enañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunéñ toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc héimañ? Ieneñ dimuhucya ésécnec zémañ? ³² Imi nambérac tosara nénnagémba sombeniguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ieneñ sombeni imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha wañanzu. Nini onac niñac kuña héiéñécmi ini legic ménda hirizu, nini songoñac legic héini ini ménda zésiñac wanzu! ³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohaneñ hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, eneñ hémma uña birianeñ késazac zégic. ³⁴ Wañu Icac Nañanéñ hama nene nema waiñ doku neyu, eneñ yomuhuc zéanzu; Héñgic inéñ hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Wañu niñtegic qinñtegic imi imuac nambérac héra ieneñ méndacma wamma hénia solaña mewininiñanzu.

Embac méñnéñ siacma Yesuac hénia halécnéñ naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc nene nemac niñac Yesu héihéré miyu Yesunéñ iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areña yanda imuaru biria

meme embac méñ kerec inéñ Yesunéñ Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruñ halécyaiguc imi mema hama éreyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréñaguc hénaya haiyec imuhucgeñ namma siarec. Siacma tacma eñeya kic masinéñ hénaya naecmima oruc zucyanéñ kereñ meyu zicgéyu kuayanéñ hénaya kiricne mima haléc héméña hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéñ hémma qerianeñ yomuhuc niñec; Ic yominéñ Anutuac tilij tilij ic kecbacnec eñeya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niñ embac imi méréñéñ me dimuhucya imi niñ tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niñu, Yesunéñ imi niñtegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neñ ac méñ zémañac niñzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéñ soukiwa ic méñac murunec soukiwa meyc méñac muru tasia yawuñ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boña séc hemiyu, méñac muru tasia maso éréhéc imuac ai boña séc hemiyec. ⁴² Wañu ic éréhéc ekaoc taségira meleni mimaocac séc qahac wañu soukiwa ic iminéñ tasé iorac muru hezac imi moczoñ auérécmiyec. Wañu sugiraiguc méréñéñ iwac siñ kuneñnec ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Simonnéñ melemma yomuhuc zéyec; Neñ nimba taséya kuneñnec aumimia wañec inéñ mia siñ kuneñnec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindiñanec niñgésizañ. ⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru liliñgéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzañ? Neñ amaiguc éréwa geñ hénana zuacmañac doku méñ ménda néñzañ. Néñ embac yominéñ eñeya kic masinéñ hénana naecnémma oruc zucyanéñ kereñ menénzac. ⁴⁵ Geñ ménda kiricne menénzañ, néñ embac yominéñ éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Geñ orucnaiguc oliwa haléc dac méñ ménda naecnéñzañ, néñ embac yominéñ haléc héméñaguc alabasiñanéñ hénanaiguc naecnéñzac. ⁴⁷ Hénia imuac niñ neñ gézéwa ninna; Embac yominéñ siñ kuneñ yanda hem-

izac imuac niñ kápésicya kuney yanda aumimia wanzac, néñ kápésic komodia dac aumimia wanzac inéñ siñ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, kápésicga waigéngéña wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic eney qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Yomi némac icnéñ kápésicya waizac? ⁵⁰ Wañu Yesunéñ embac yomuhuc ézéyec; Ninzén ninzén guac muru hezac iminéñ gi aṅgénga tigénzac imuac luaeiguc kembésémañ.

8

Gocmiawac séséc ac.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéñ ama areñ yanda yanda zéma ama areña areña lelecgéma Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra ¹² ieneñ momacnec keñgic. ² (2a) Wañu embac tosara Yesunéñ uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec ³ (3a) imi eney iniguc momacnec kemma eñañ iwawaigina mema welen qeénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéñ becneñ iwac murunec uña biria ⁷ nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galeñ ic Kuza iwac iniña Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴ Ama areña yanda igucnec séc ic embac eney tocgéma Yesuac muru hagic tuñ yanda wañu, Yesunéñ séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵ Ai ic méñnéñ iwawai gocmia qesamañ zé keñec. Kemma qesayu gocmia tosara imi héra zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneñ tigid biriyec. Tosara nei ieneñ hama nedacgic ⁶ Tosaranéñ baña qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éréyec, néñ dokuya qahac wañu sélécgédarec. ⁷ Wañu gocmia tosanéñ héra waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu héra waiyagucnéñ momacnec yandima hézigégic. ⁸ Wañu gocmia tosanéñ baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéñ ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezacginaguc ieneñ nimmu.

✧ 8:10: Yes 6:9

⁹ Tohotoho ichéra eney sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. ¹⁰ Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héngalen ama areña yandawac hénia sasaṅgia imi hia niñsarimuac hezac. Wañu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néñ hia ménda héñtegicmu. Wañu nimmu, néñ hia ménda niñtegicmuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua.✧

Yesunéñ séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹ Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹² Gocmia héra zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niñgic Biria miñinanéñ hama ic imi eney niñzéngegic aṅgéñ tiénécmiwac niñac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyá. ¹³ Gocmia tosara baña qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wañu zalia ménda hiñgac késayacgéyu nalé dahecac séc niñzéngegéma kecgic manam batuciguc onoporu waima keñanžu imuac sécyá. ¹⁴ Gocmia tosara héra waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanéñ ackuazéc niñzu wañu baecac niñyéwéria me hinac yanda me séwias siñanéñ hézigégéyu niñzén ninzéngina séha ménda yandianzac imuac sécyá. ¹⁵ Wañu gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héra zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héra haianzu imuac sécyá.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶ Méñnéñ méñ lambe otorima kewucnéñ ménda hoturumac me duñ tatak bawu ménda haimac, néñ ic embac ama qeriaiguc érému eney asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷ Iwawai saña imi moczoñ auyu hémmacac séc wañu iwawai sasaṅgiaiguc hezac imi moczoñ meyu wininimacac séc. ¹⁸ Imuac ini gezacginanéñ dimuhuc niñanžu haka imuac héngésimu. Méñnéñ méñ ackuazéc késakeczac imi torogemimia wammac. Wañu méñnéñ méñ

ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héla.

¹⁹ Yesuac nenjoc munahéra ienen hagic. Wañu ic embac tuñ yanda niñac hosuraiguc kembiñac séc qahac wañec. ²⁰ Wañu ic mérnén Yesu yomuhuc ézéyec; Guac nenjoc munahécga ienen gémbiñ zé hama sénganjen nanzu. ²¹ Zéyu Yesunén melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi enen mia nuac nenjoc muna hécna wanzu.

Yesunén luhuc yanda ézéyu nén qeyec.

²² Kaiwe ménu Yesunén tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékén néwécgenac kenni. Zéyu ienen enawu zéic nesima hénima kenjic. ²³ Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanén kondun imuaru mama qeyu doku tembonén éréma zéic qeriaiguc hiñgaru zéicnén konduniguc hiñgacmañ zé wañec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanén Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galeñnina, galeñnina, nini humuqai wambiñ niñac.

Zégic Yesunén gau igucnec yacma luhuc zéma kondun tembon zéqetali ércmiyu nén qema heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzén ninzénngina dimia?

Imuhuc zéyu zénénngina hiriyu welicgéma enaocnec eminimma zégic; Ic yomi méré wañu, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunén uña biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hiñgacdacgic.

²⁶ Ienen nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgenaciguc Gerasa baeciguc kereñgic. ²⁷ Keremma Yesunén imuacnec mama élélahu* enu ama areña yanda imuac miñina ic kuwiraguc mérnén hama Yesu mihicñiyec. Wañu ic iminén nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suañ suginaiguc heañec. ²⁸ Inén Yesu hémma

qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eñeña miñina Anutuac Naña Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua, yéwéri ménda menémbésémañ. ²⁹ Ac imi mia Yesunén i hémma uña birianén iwarunec éréma kemmac niñac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uña zapi qeçeyanén hatac sasala késayu señ hésanén hénia qatémima galeñgégic, nén qericma uña birianén hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéañec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunén qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuñ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uña biria sasalanén hiñgacma kecgic imuac niñ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunén uña biria ionac baec dumuñaiguc ménda nesi énécmiyu hiñgacmu niñac welecmigic.

³² Wañu baec boña imuaru beric sasalanén gété kulumma kecgic uña biria enen wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hiñgacmu niñac welecmigic niñénécmiyec. ³³ Niñénécmiyu uña biria ienen ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiñgacgic beric tuñ yanda ienen usuñec kemma sia yanda igucnec hiñgacma dokuiguc hiñgacgic dokunén hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic tosara beric galeñgéma kecgic ienen haka hicñiyec imi hémma focdac néngacma ama areña yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic. ³⁵ Zégic nimma ic embac ienen haka hicñiyec imi hémbiñ zéma Yesuac muru hagic. Hama héngic ic uña biria ienen éréma kendacgic ic iminén Yesuac héniaiguc malekuya héima solañanec wamma bénzén tackeru zénénngina hiriyec. ³⁶ Ic uña biriaguc kerec iminén dimuhuc hiaruyec imi héngic imi enen tosara suruc énézégic niñgic. ³⁷ Énézégic nimma Gerasa baec imuac miñina ienen zénénngina kunen yanda hiriyu wai énécmima kemmac niñac Yesu welecmigic. Inén zéiciguc emma baec imi waima kenec. ³⁸ Wañu ic uña biria waima kenec inén Yesuguc kecmañ zé welecmiyec, nén Yesu imi yomuhuc ézéma

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

méli miyec; ³⁹ Gi amagaiguc lilingéma kemma Anutunéh guac muru haka kuneh yanda dimuhucya wanğenzac imuac suruc imi énezéwésémañ. Imuhuc zéyu ic iminéh waima kemma Yesunéh némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areña yanda séc lelecgéma énezédarec.

Yesunéh embac seraña ménj humuc iguc-nec meqeliyec.

⁴⁰ Wañu Yesunéh doku néwéc lilingéma hayu ic embac tuñ yandanéh Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic. ⁴¹ (41a) Wañu héngic, ic ménj qara Yairo zémimia inéh hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama ménjac galen kerec. ⁴² (42a) Wañu iwac muru bérara embac seraña momacguc sac kerec. Embac imi yawuñ 12 wañec. Wañu inéh hafi kiyu humumañ zé wañec. (41b) Imuac niñac ic iminéh hama Yesuac héniaiguc sicgémima eneya amaiguc hama niñac welecmiyec. (42b) Weleru Yesunéh amayaiguc keñu ic embac tuñ yandanéh lelecgémima momacnec keñgic.

Hafi embac ménjnéñ ninzénğéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Keñkecgic suginaiguc embac ménj kerec inéh yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inéh soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ séwi galen ic énécmima audarec, néñ ménjnéñ ménj mehiaru mimacac séc qahac wañec. ⁴⁴ Wañu inéh Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec. ⁴⁵ Wañu Yesunéh qesima mérénéh nosizac zéma zéyec. Wañu moczoñ qaecgégic, Peteronéh yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanéh lelecgéma qéfaccé génzu. ⁴⁶ Zégic Yesunéh melemma zéyec; Ménjnéñ nosiyu kucnanéh éréma ai meyu ninzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnéñ qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama sicgéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec teggéyec imi ic embac moczoñ kicginaiguc ézédarec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ézéyec; Béracna, geñga

ninzénj ninzénğanéñ mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzénj kembésémañ.

⁴⁹ Imuhuc zémanec nañu tocgotocgo amawac galen iwac amaya igucnec ic ménjnéñ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh nimma yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hirimac. Wañu ninzénğéna béracga imi hiarumac. ⁵¹ Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac seraña iwac neñgoc mañgocya sac onagiru enjic. ⁵² Enjic ic embac ieneñ embac merac iwac niñ wamma zésiac yanda wamma qewelonj wañgic Yesunéh énezéyec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtegicgic imuac niñ zédesi wammigic. ⁵⁴ Wañu Yesunéh embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc zéyu uñayanéh lilingéyu imuarunec yacma nañec. Nañu nene mimu niñac énezéyec. ⁵⁶ Wañu neñgoc mañgocyanéh hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunéh haka hicniyec imi ménjac ménj ménda zému niñac neñ héiérecmiyec.

9

Yesunéh tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

¹ Yesunéh tohotoho ichéra 12 unuruma uña biria moczoñ nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. ² Anutuac héngalen ama areña yanda imuac énezéma hafi zepa wanzu imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. ³ Wañu méli énécmima yomuhuc énezéyec; Ini keñha wambiñ zéma iwawai yomuhucya ménj ménda mema enjac kemmu, tac me gésé me hénia mañ me soukiwa me maleku saméña imuhucya. ⁴ Kemma ama geric ménjiguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembin zémaguc ama geric imi waimu. ⁵ Ic embac eneh ménda

héihéré énécmimuguc tauṅ imi waima kemmu. Waṅu waima kembiṅ zé imuaru héná usuginaiguc seitotoṅ tacmac imi qegic mamac. Waṅu ieneṅ hakagina imi hémma imuac hénia imi niṅsarimu. ⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneṅ kemma ama areṅ yanda yanda lelecgéma ama areṅ séc buṅa suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéṅ Yesuac hénia niṅsarimaṅ zé waṅec.

⁷ Waṅu haka méréra imi hémma ic embac tosananéṅ Yohanenéṅ humuc igucnec qelima yarec, imuac niṅ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niṅ Perea baec galeṅ Herodenéṅ iwawai imi moczoṅ nimma nimbipiyec. ⁸ Waṅu tosara imi Elianéṅ muṅguc wininima keczac zégic, néṅ tosara imi Anutuac tiliṅ tiliṅ ic walaha ionarunec méjnéṅ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. ⁹ Herodenéṅ zéyec; Yohane imi becnec neṅ déméṅa qeriri. Waṅu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niṅac zéma imuhuc zéanžu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmaṅ zé waṅec.

Yesunéṅ ic zaṅgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰ Waṅu Yesuac Méliméli ic ieneṅ liliṅgéma hama ai megic imuac suruc moczoṅ Yesu ézégic. Yesunéṅ suruc imi nimma onagicma eṅawu baec imi waima Betsaida ama areṅa yandaiguc keṅgic. ¹¹ Waṅu ic embac ieneṅ niṅtegitma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéṅ unuruma Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac ackuazéc énézéyec. Waṅu hafigina qahac wammac niṅac waṅgic mehiaru énécmiyec. ¹² Kaiwe kiwa hiṅgacmaṅ zé waṅu Yesuac Méliméli ic 12 ieneṅ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc keczīṅ imuac niṅ ic embac méli énécmima ama areṅa me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duṅ tatacina mihicjimu. ¹³ Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Eṅaoc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boṅ

ménda mewiṅiguc nonaru imi saméṅ méra méṅ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁴ Imi mia sugginaiguc ic ionacnec zaṅgégina oloṅgic 5,000 imuac séc waṅec imuac niṅ imuhuc zégic. Waṅu Yesunéṅ 50 imuac séc tuṅa tuṅa nene newiṅ zé tacmu niṅac tohotoho ichéra énézéyec. ¹⁵ Énézéyu zéyec séc waṅgic ic embac moczoṅ nene newiṅ zé tacdacgic. ¹⁶ Waṅu Yesunéṅ saméṅ méra méṅ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu eṅu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niṅac tohotoho ichéra énécmiyec. ¹⁷ Waṅu hai énécmigic moczoṅ negic sécgé énécmiyec. Waṅu tohotoho ic ieneṅ bororoṅa waigic heyec imi tocgégic neṅgeṅ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéṅ Yesu niṅac Kristo zéma ninzéh ninzéhna zéauyec.

¹⁸ Nalé méjiguc Yesunéṅ sasaṅgiaiguc kecma zéwelec waṅu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgic. Waṅu inéṅ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ieneṅ nuac niṅ méré zéanžu? ¹⁹ Zéyu melemma zégic; Tosaranéṅ doku naec haka ic Yohane zéanžu, waṅu tosananéṅ Elia zéanžu, waṅu tosananéṅ Anutuac tiliṅ tiliṅ ic wahala becnec kecgic suggina igucnec méjnéṅ liliṅgéma hicṅizac imuhuc zéanžu. ²⁰ Zégic zéyec; Waṅu eṅaoc imi nuac niṅ méré zéanžu? Zéyu Peteronéṅ ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéṅ humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹ Imuhuc zéyu ac imi ic méṅac méṅ ménda énézému niṅac neuṅ héiéncmiyec. ²² Waṅu toroqema zéyec; Icac Naṅanéṅ qenzeṅ manzeṅ sasala nimma qeriawac galeṅ zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma héná acac kiwi ic ieneṅ waimigic qegic humumac. Waṅu ai meme haréwéc waṅu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaṅguc Yesunéṅ ic embac moczoṅ ionac yomuhuc énézéyec; Ic méjnéṅ ni méndac némmaṅ zémaciguc eṅeya memaamuma naléya naléya eṅeya ic héṅgeṅa wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic méjnéṅ

* 9:20: Me Mesia.

mén kekecya angé timañ zé wañu kekecya imi sohomac. Wañu ic méñnéñ mén nuac niñ wamma kekecya waimaciguc kekecya angé timac. ²⁵ Ic méñnéñ baec imi moczoñ angé timaguc eñeya kekecya sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéñ dimuhuc nanjémimac? ²⁶ Méñnéñ mén ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Naña imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héngalen ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéñ melemma tanera mén wañec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéñ Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmañ zé baec boñaguc eñec. ²⁹ Inéñ zéwelecma kerunec séwiyanéñ melemma tanera mén wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnéñ Yesuguc ac eminimma nanjic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararañguc hicñiyic eñawu kecma Yesunéñ Yerusalemiguc humumac imuac ara emiñgic. ³² Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgic ieneñ gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéñ i guc nanjic imi inicgic. ³³ Wañu ic éréhécnéñ waima kenjic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meéncmini, mén Miñ Kewu guac, mén Moseac, mén Eliawac wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ac imi zémanec nañu hosusunéñ mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec. ³⁵ Wañu hosusu qeriaiguc ewa mén hicñima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena naña imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eñeyanec nañec.

Wañu tohotoho ic ieneñ iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc méñac mén ménda énézégic.

Yesunéñ uña biria nesima merac mén mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéñ baec boña imuarunec mama hayu ic embac tuñ yandanéñ mihicñi migic. ³⁸ Tuñ imuac suginaiguc ic méñnéñ qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nañnawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc téngéñ. ³⁹ Wañu uña birianéñ élanzañnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoña mayu séwiya mebiri qebiri wammima waimañ zé waibipianzac. ⁴⁰ Wañu nesigic kemmac niñ tohotoho ichécga welec énécmiwa ieneñ batucgégic ménda sécgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Yai hicñisai ninzéñ ninzéngina qahac qariñ qariñgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatéñ wañ énécmimañ? Guac naña you wagicma hana. ⁴² Wañu merac imi wagicma hamanec nañu imuarunec uña birianéñ mema baeciguc giliyu hiñgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéñ uña zapi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma mañgocya miyec. ⁴³ Wañu ic embac moczoñ Anutuac kuha niñac welicgégic.

Ieneñ moczoñ iwawai Yesunéñ mema wañec imuac welicgéma nanjic Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zéman imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Naña imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Wañu ieneñ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñtegicgic. Imi mia hénia ménda niñtegicmu niñac musañgé énécmiyec imuac niñ hénia ménda niñasarigic. Wañu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunéñ ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Wañu tohotoho ic ionac suginaiguc mérénéñ kunéngina wanzac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunéñ qerianéñ niniñgina niñtegicma merac komoc mén wagicma qéhéréñaguc haiyu

nañec. ⁴⁸ Nañu yomuhuc énézéyec; Ménñéñ méñ qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré néñzac wanzac. Ménñéñ méñ ni héihéré néñzac imi méli néñec i héihéré mizac wanzac. Sucginaiguc mamayagina keczac iminén mia enejagina wammac.

Ménñéñ méñ hazéc ménda wañ énécmizac iminén alagina wanzac.

⁴⁹ Wañu Yohanenén yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic ménñéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neuj héimiyiñ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunén yomuhuc zéyec; Ménda qetal-imimu ménñéñ méñ hazéc ménda wañ nénécmizac inén nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneñ qegetali wammigic.

⁵¹ Yesunén eneyaoc kurumenjiguc emmac imuac naléya hosuru ducñiyu Yerusalem emmañ zé niñselyec. ⁵² Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu keñgic. Kemma iwawai mézézén géwiñ zé Samaria ic ionac ama areñ komora méñiguc kereñgic. ⁵³ Néñ Yesunén Yerusalem kemmañ zé wañec hénia imuac niñ ama miñina enej ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴ Imuhuc wañgic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane ieren haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miñ Kewu nini geric bélaña kurumenj igucnec mama onomac niñ zéwelecbiñ niñac wanzañ me qahac?† ⁵⁵ Imuhuc zéyic Yesunén lilingéma iricma ac geriwiguc wañ érécmiyec. ⁵⁶ ‡ Wañu ieneñ ama areñ méñiguc keñgic.

Yesunén tohotoho ic ionac pakeñ ac énézéyec.

⁵⁷ Héna keñkecgic ic ménñéñ Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémañ imi ni kileñ méndac gémma kemmañ. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Hasén kazu ieneñ teñginaguc. Sawa nei ieneñ haecginaguc,

néñ Icac Naña imi oruc qeheheac ama duña méñ ménda hemizac. ⁵⁹ Wañu Yesunén ic méñac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac néna. Wañu inén ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma mañgocna téñgémaguc. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Waina humumia ieneñ qamocgina imi téñgéjic, néñ geñ imi kemma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac énézézésémañ. ⁶¹ Wañu ic ménñéñ muñguc ézéyec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmañ, néñ waina walac lilingéma kemma sac kitichécna ewa gezacgina énézézé qemaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunén énézéyec; Ménñéñ méñ baec mésén méséñac kionoñ§ mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc héñzac imuhucyanén Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ai méñ memacac séc qahac.

10

*Yesunén tohotoho ic 70 buña suruc hi-
abia énézému niñac méli énécmiyec.*

¹ Imuac andiaiguc Miñ Kewunén tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama areña kuneñ kuneñ séc eneyaoc kemmañac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néñ ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunén ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu. ³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc hasén kazu sucginaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keñgic. ⁴ Ini soukiwa konoñ me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma hénaiguc ic embac mihicñi énécmimuiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu. ⁵ Kemma ama méñiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic méñ keczaciguc luae qeénécmizu imi

† 9:54: Kiwi méranén ooya tosaraiguc; Elia wañec ésécnec. ‡ 9:56: Kiwi méranén ooya tosaraiguc, inén zéyec; Icac Naña imi ic onac kekecgina mebirimañ zé qahac, néñ mehiaru énécmimañ zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtegiçzu. § 9:62: Yuda ic enej kionoñ imi burumakaoiguc qatégic héréyu méraginanén késa nesima baec patoangic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéñ ai boña memuac hezac. Wañu ama areñ méñac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areña yanda méñguc kereñgic héihéré énécmimiguc wéséginaguc nene haigic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngaleñ ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama areña yanda méñguc kereñgic ménda héihéré énécmimiguc imuac héna yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauñguc sei totoñ nonac hénaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetcgiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczoñ Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ieneñ bec nec songoñac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melem-bunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéñ onogicma késpedes ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini eñañac niñgic emma kurumeñ késamañ zé wanzac me? Anutunéñ memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichécna zéwa niñgic; Méñnéñ méñ onac ackuazéc ninzac imi nuac ackuazéc ninzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ieneñ lilingéma hagic.

† **10:17:** 10:1 Imuac héñgic.

¹⁷ Tohotoho ic 70[†] ieneñ ségiségi wamma lilingéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria eneñ acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéñ kurumeñ igucnec pilitic ésécnec baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokoleñ zéma girisonañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ méñ hia ménda mebiri énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumeñguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéñ ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunéñ Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumeñac miñina, iwawai imi musañgéna niniñ zéma niñtegic qindegicac kuha ginaguc eneñ ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénécmima héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganéñ imuac mia heyec. ²² Mañgocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac nénnec. Wañu gi qahac wañu, méñnéñ méñ méréñéñ Nañga wanzac imi ménda ninzac. Wañu méñnéñ méñ qahac, néñ Nañganéñ eñeya ewa siñguc auénécmiyu hénzu ieneñ sac Mañgoc gi méré imi ninzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru lilingéma inicma ionacnec sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézézec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanéñ mériañaguc wanzac. ²⁴ Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbiñ zé wañgic, néñ ménda héñgic. Wañu iwawai ini ninzu imi nimbiñ zé wañgic, néñ ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaña imi mihicñimañ? ²⁶ Zéyu

Yesunéh ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloṅ niṅanzaṅ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczoṅnec, kekecga moczoṅnec, kucga moczoṅnec zéma ewa siṅga moczoṅnec Miṅ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémaṅ. Waṅu gi geṅga siṅ niṅamuanzaṅ ésécnec alagawac siṅ nimmiwésémaṅ.* ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh ara melemma zéyec; Ac bakia melenzaṅ imi dindiṅa. Imuhuc tohoma kekec hémbénaṅa mewésémaṅ. ²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunéh iwac niṅ niṅu hiarumac niṅac yomuhuc qesimiyec; Waṅu, mérénéṅ nuac alana wanzac? ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh séséc ac méṅ yomuhuc zéyec; Ic méṅ Yerusalemnec yacma Yeriko kemmaṅ zé hiṅgarec. Hiṅgacma hénaiguc kowu nene ic mihicṅi énécmiyu kowu nene ic ieneṅ malekuya hetecgéma humumianec qema waima keṅgic. ³¹ Nalé imuhucgeṅ hofac oo ic méṅnéṅ héna imuacnec hiṅgacma ic imi hémma héna néwécgeṅacnec qiziziṅ géma keṅec. ³² Waṅu Lewi ic méṅnéṅ imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgeṅacnec qiziziṅ géma ogicma keṅec. ³³ Waṅu Samaria ic méṅnéṅ ic kiaṅ wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniṅ wammiyec. ³⁴ Waṅu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima doṅkiya qahaiguc haima ic kiaṅ ama méṅiguc wagicma kemma galeṅgé miyec. ³⁵ Ama gianṅiyu Romawac soukiwa Denarion‡ éréhéc ic kiaṅ ama imuac miṅina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galeṅgé miwésémaṅ. Imuac me imuac wammimaṅ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémaṅ imi liliṅgéma hamaṅ imuaru taséga meṅ gémmaṅ. ³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunéh yomuhuc qesimiyec; Geṅ ninna ic haréwéc ionac sugcinaiguc mérénéṅ mia kowu nene méraginaiguc eṅec iwac ala wanzac me? ³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambésémaṅ.

Yesunéh Mata zéma Maria iorac amaiguc keṅec.

³⁸ Héna keṅkecma Yesunéh ama areṅ komora méṅiguc kereṅec. Kereṅu embac méṅ qara Matanéṅ héihéré miyu iwac amaiguc eṅec. ³⁹ Waṅu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inéh Yesuac hénaiguc tacma iwac ackuazéc niṅec. ⁴⁰ Waṅu Mata imi ai yanda meyu ai yandanéh ewaya mesohoyec. Waṅu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miṅ Kewu nuac munananéh wainéṅu ni nenacnec ai mema nanzua. Waṅu gi imuac ewa biric ménda waṅ nénzaṅ? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹ Zéyu Miṅ Kewunéh ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai héna héna niṅac niṅyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴² Néṅ éréhéc dac sac mewésémaṅ, qahac waṅu momacdac imi sécgémac. Marianéh héna hiabia gésima aṅgétizac imuac imi iwarunec wagicmaṅac séc qahac wanzac.

11

Yesunéh zéwelec welecac héna ku énécmiyec.

¹ Yesunéh baec méṅiguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méṅnéṅ yomuhuc ézéyec; Miṅ Kewu doku naec ic Yohanenéh tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac héna ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac héna ku nénécmiṅa. ² Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiṅ zéma yomuhuc zéwelecmu; Maṅgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi mama hamac. ³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémaṅ. ⁴ Nini ic tosara biria waṅ nénécmigic séc képésicgina wai énécmiziṅ, imuac gi imuhucyanec képésicnina wai nénécmiṅa. Waṅu manam batuciguc ménda nonopocbésémaṅ.

⁵ Imuhuc zéma inéh yomuhuc toroqema zéyec; Sugcina igucnec méṅnéṅ alayaguc waṅu alaya iminéṅ siṅi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmimac; Alana, saméh haréwéc néna bianṅuc

* 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18 ‡ 10:35: 1 Denarion imi ic méṅac ai meme méṅac ai boṅa.

melemmaj. ⁶ Ic kianj alana méhénéj nuaru hazac. Wañu nene ménj gumu mimanj zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanénj ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzanj, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmañac séc qahac. ⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanénj ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néj ic imi seliseli wamma welecma nanju imuac niñac mia yacma iwawai ménj niñac wawaña imuac sécyá mimac.

⁹⁻¹⁰ Méhénéj ménj weleru miyu meanzac. Wañu méhénéj ménj hochoc ai mema mihicñianzac. Wañu méhénéj ménj nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹ Guac nanjanénj lambéc niñac qesigéñu mañgoc onac sugcina igucnec mérénénj lambécac tasia qaté mokoleñ mimac? ¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgéñu mérénénj tasia girisonañ mimac? ¹³ Ini ic biria, néj kileñ iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kuruménj Mañgocginanénj welecmianzu onac Uña Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wañu Yesunénj uña biria ara qahac imi nesimiyu éréma kenju merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñ ieneñ imi hémma welicgéjic. ¹⁵ Wañu sugcinaiguc tosanénj yomuhuc zégic; Inénj kuwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzac. ¹⁶ Wañu ic tosanénj Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kuruménj igucnec mamaya méñac meyu hémbiñ niñac welecmigic. ¹⁷ Welecmigic Yesunénj ionac niniñgina niñtegicma yomuhuc zéyec; Héngaleñ ama yandawac miñinanénj enjaocnec euhéndénj wañamuzu séc kisi wañanzac. Wañu ama méñac miñinanénj enjaocnec euhési wañamuanzu imi mama birianzac. ¹⁸ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzua

imuhuc zénénzu, néj Biria miñinanénj enjaocnec héndénj amuanzuiguc ionac héngaleñ ama areña yandanénj dimuhuc nanjelimac? ¹⁹ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzu? Imuac nanjelcgina enjaoc mia zégési énécmimu. ²⁰ Néj neñ Anutuac méria merawanénj uña biria nesi énécmianzuiguc Anutuac héngaleñ ama areña yandanénj bec onacmuru mama hazac. ²¹ Ic kawalinénj tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galeñgéyu ama imi luaeiguc hia heanzac. ²² Wañu ic kawali kuha eneña méhénéj hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niñkumuma mekezcac imi moczoñ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac. ²³ Méhénéj ménj niguc ménda kezcac inénj andé nuzac. Wañu iwawaina niguc ménda tocgézac inénj iwawaina héndénzac.

²⁴ Uña biria méhénéj ic méñac murunec éréma kemma baec kisiaiguc kenja wamma tachiarumanj zé wañu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inénj yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru liliñgémanj. ²⁵ Imuhuc zéma liliñgéma hama héñu ama imi usuñma mindiñyecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uña biria kawalihéra 7 onagiru hama hiñgacma kecgic walac birima kerec imi muñguc yanda ogicqogic wamma kunenec birima kezcac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec nanju tuñ yanda imuac sugcina igucnec embac méhénéj qacma zéyec; Gi héri haima megémma namu gumugéñec neñgoc iminénj ségiségiyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ic ménj Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminénj mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tuñ muñguc yanda toroqe énécmima nanjic Yesunénj hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicñisai imi hicñisai biria, séséc mérérawac hémbiñ zé wañanzu, néj séséc ménj qahac, néj Yonawac muru haka hicñiyec imi

sac hicñi énécmimac. ³⁰ Yonanéh Niniwe ama areña yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wañec ésécnec, Icac Naña imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héngaleñ ama yanda méñ baec wañgoña Saut iguc hezac imuac embac garata méñnéñ Solomonac niñtegic qñtegicac kuha nimmañ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ nalé yomuac hicñisai eneñ Solomonac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminéñ ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic eneñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina melençic, néñ nalé yomuac hicñisai eneñ Yonawac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ieneñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méñnéñ méñ lambegina otorima sasañgiaiguc me kewuc bawaiguc ménda haianzu, néñ qémbéñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému eneñ asaha hémmu niñac imuhuc wañanzu. ³⁴ Wañu néwécgeñac zéwa niñçic; Guac kicganéh séwigawac lambe wanzac. Kicganéh hia keczaciguc séwiga moczoñ asahanéh sécgémimia wanzac. Wañu kicganéh birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidéñgézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi méñ ménda hegéñu lambeac asahanéh asarigéñanzac ésécnec kekecga moczoñ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunéh ac imuhuc zémanec nañu Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc momacnec tacma nene nemac niñac Yesu welecmiyu emma tarec. ³⁸ Néñ nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wañec. ³⁹ Wañu Yesunéh yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacançu, néñ ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiçiliweñ hakanéh kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniñgina qahac ini,

séwéla mihicñiyec inéñ qeria momacnec mihicñiyec imi ménda niñtegicçu? ⁴¹ Wañu qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ énécmina iwawai moczoñ solaña wañgémmac. ⁴² Néñ saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua hémeña hiabia tosara imi méndéñçic méra éréhéc wañu momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néñ haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi gilic qahac wanzac. Méñ ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatak ou eñeña hezac imuaru tacbiñ niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombeñiguc zézé ségiségi wañ énécmimu niñac wañanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuañ suaña qahac kondoña heheya ésécnec wañu, ic embac ieneñ imuac qahaiguc tima namma héniagina ménda niñteçgicançu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu hena acac kiwi ic méñnéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulañgéma zébiri nénécmizañ. ⁴⁶ Saecginaguc hena acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisiançu, néñ ini eñaoc imi méragina merawa méñ ménda suluma osiançu. ⁴⁷ Saecginaguc ini, eneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic becneç yanda hécgina ieneñ unugic ionac kicsuañ imi meyacgéanzu, néñ ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahécgina Ieneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic Farisaio ic eneñ imi kua meme ic ionac kicsuañ meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécgina wac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu. ⁴⁹ Imuac niñ Anutunéh niñtegic qñtegicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichéçna zéma méliméli ic méli énécmimañ, wañu ionarunec tosara unuhumumu, wañu tosara ununesi wañ énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic unugic sacgina mayec imuac bakia moczoñ nalé yomuac hicñisai

ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombeniguc nanec imi zéma ama téréya imuac géngénaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczon nalé yomuac hicnjsai enej mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc hena acac kiwi ic ini, ini imi nininac nagu wétéya kesa kecma enaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embin zé wanzu imi enej momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmanj zé mayu Farisaio ic zéma hena acac kiwi ic ienen hénima hazéc geriwaguc wammima acgina melemmac ninac selianec hinocgémima zéqesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac késpedesira ménj zéyu késawinj zéma galej megic.

12

Yesunéj qeqainj ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tunj yanda tausenja tausenja tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunéj walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galej memu. ² Iwawai ménénéj ménj, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasangiaiguc hezac imi ménda ninmimiawac séc qahac. ³ Imuac ninj iwawai sinjiguc zégic imi moczon kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wanju iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczon ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahécna onac énézézua, séwigina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai ménj torogema wanj énécmimuac séc qahac ionac ninj zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kilej zénéngina hirimac imi zéasariwa ninjic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc bunaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia

zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra ménjac bona soukiwa Toya* éréhécdac ménda hianzu? Wanju Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec ménjac ninj elunj ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunéj oruc zucgina zanjéya acguc moczon oloj nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Enac enac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma enenja wanzac.

⁸ Wanju ni énézéwa ninjic; Ménénéj ménj ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénjé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme unja kicginaiguc zéauma i ninzénjé mimanj. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme unjéhéra kicginaiguc qaecgémimanj. ¹⁰ Ménénéj ménj Icac Nanja zébiri mizaciguc késpedesic imi waimimacac hezac, néj Unja Téréyawac zébiri wammizaciguc késpedesic imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanénéj ini togotoggo amaiguc me galej zéma ic kewu tosara qac bunaginaguc ionac muru onagicma kenjic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwinj zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Unja Téréyanénéj némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wanju tunj imuarunec ic ménénéj yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna manjoc niranénéj iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunéj ézéyec; Ic mérénéj ni iwawaigira méndénéj érécmimanj ninjic zégésigési ai icgirawac kumunéjic? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inéj ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai ménjac ménj hémbaoc ménda wamma nininj biria imuac galej memu. Ic ménjac kekecyia imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶ Imuhuc zéma inéj qelumbec ac ménj yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic ménj kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindinja hicnjimiyec. ¹⁷ Hicnjimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc ninjic; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titinja ménj ménda hezac. Imuac dimuhuc wammanj? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammanj, nuac hofi ama komora imi hericma kunéj yanda qelia

* 12:6: Girik aciguc; Asarion.

ménj meyacgéma nuac ai yawuñac héla zéma iwawai hiabia imi moczonj imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac unjanawac yomuhuc zémanj; Nuac qeri unjana, iwawai ai yawuñ sasalawac sécyá qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzénj tacnimma nene kulunj nema ségiségi wamma kecbésémanj. ²⁰ Néj Anutunénj yomuhuc ézémac; Ic, gi imi ninjegic qinjegicga qahac, deguc sinjiya guac qeri unaga guagicba iwawai qutulangéma haina hezac imi moczonj mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucya imi eneyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néj Anutuac muru imi saménj bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémanj.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeñac yomuhuc énézéwa ninjic; Kekecgina ninjac némac iwawai nemu, séwigina ninjac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kekec imi nene ogiczac. Wañu séwigina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac ninjic, iwawai ménj ménda héihimic wamma meanzu. Wañu ama saméña me hofi amaya ménj ménda he énécmizac, néj kileñ Anutunénj gumu énécmianzac. Ini imi nei kuneñ yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc mérénénj ewa goro wamma kekecyá† komodia ménj mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia ménj imuhucya hia mindinjiwésémanjac séc qahac wañu dimuhuc ménjac ménj ewa goro wambésémanj? ²⁷ Baorac zariñac ninjic, imi dimuhuc yandianzu? Ieneñ ai ménda meanzu wañu hésa ménj ménda meyacgéanzu wañu énézéwa ninjic, Ic kewu Solomonnéj maleku héiyec imuac edamuya moczonj imi zariñ ménjac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru oranjuc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunénj imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, ninzénj ninzénjgina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai

newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ieneñ mia iwawai moczonj imuhucya ninjac wamma welecanzu. Onac Manjocginanéñ ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec ninjacazac. ³¹ Ini mia iwac héngalenj ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañjic iwawai tosara imi torogema énécmimac. ³² Ic tunj komora ini zénéngina ménda hiriyu, Manjocnéñ héngalenj ama areña yanda imi énécmimanj zé ewa hia ninzac. ³³ Iwawaigina haima soukiwa mihicñima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumenjac buña mihicñima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigid hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru keñkeñawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawaigina boña eñeña hezac imuaru onac ewa sinjina heanzac imuac ninjac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembañ ginaiguc rikunjina zikima kifagina otorigic zeyunec nankecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara minjinanénj zammarénj meme ariac igucnec lilingéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu ésécnec wamma kecmu. ³⁷ Minjinanénj hama kic hihi kecgic inicmaciguc welenj qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélacnec énézéwa ninjic, minjinanénj rikunja zikima namma énézéyu tacgid hosucginu hama welenj qeéncmimac. ³⁸ Inénj sinjiyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini ninzu ésécnec ama minjinanénj némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañeciguc awima taru amaya imi ménda hésemma embunec. ⁴⁰ Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Naña imi hamac. ⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronénj yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézanj me nini moczonj ninjac zézanj? ⁴² Zéyu Miñ Kewunénj melemma zéyec; Wañu mérénénj ai ic ninjkumu mimia

† 12:25: Séwiga witiya.

zéma ninjegic qinjegicyaguc wamma miñinawac welenqege ichéra galengé énécmima naléya ducñiyu séc nene yak-
 aginawac buña méndéñ énécmiammac?
⁴³ Wañu miñinanéñ hama héñu imuhuc wamma keru, welen qege imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélacnec énézéwa ninjic; Miñinanéñ ic imuhucya imi iwawaiya moczoñ galengémac niñac opocmac. ⁴⁵ Wañu welen qege icnéñ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eñeya miñinanéñ bénzén bénzén hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema ninjoñ wamma welen qege ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶ nalé méñ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, wañu kaiwe kiwa méñ ménda nimma kecmac imuaru mia miñinanéñ hama bakia réwéria meñéñ mima ic ninzén ninzénjina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷ Miñinawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi ninjegicmaguc kiléñ técyá ménda nimma iwac ewa siña tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸ Ménda ninjegicma haka biria wanzac imi efefia qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memañ zé hocmac. Wañu ai buña sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicñimañ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gilimañ zé mayi. Wañu bec zezaciguc némac iwawai méñ niñac wammanñ? ⁵⁰ Ni météré naec aiñ méñ wañ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéñ kilanzi némma kenkeruguc yéwéri imi moczoñ tecgénémac! ⁵¹ Ini ninjic ni baeciguc lae qeénécmimañ zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa ninjic; Imi qahac, méndéñ énécmimañ zé hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra méñ kecma haréwécnéñ éréhéc hazéc wañ érécmigic éréhécnéñ haréwéc hazéc wañ énécmiyic méndéñ amuma kecmu. ⁵³ Mañgocnéñ nañaguc, nañanéñ mañgocyaguc, neñgocnéñ béraraguc, béraranéñ neñgocyaguc, erañyanéñ

erañiyaguc héndéñ amuma añañ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéñ kondunñ igucnec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁵ Wañu Saut baec kisia igucnec luhucnéñ éréyu hémma geriwaguc wammac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurumeñac tanera imi héñjegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda ninjegicanzu?

⁵⁷ Wañu némac niñac némac hakanéñ solaña wanzac imi moacnec ménda ninjésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmac imuaru héniguc ara mindinimañ zé meefima lae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéñ gésigési ic iwac muru hérégemma kenju gésigési icnéñ téñginñ ic ionac méraginaiguc goporu téñginñ ic ieneñ hésa amaiguc giligemma gopocbu niñac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya§ tetecgiawac méñ acguc moczoñ ménda melenña tecgéyu hia ménda mama hawanñ niñac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

¹ Nalé imuaru tosanéñ Yesuac muru hama Pilatonéñ Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanéñ mama ionac zucmanañ ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma kenec.* ² Zégic Yesunéñ acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ieneñ haka imuhucya mihicñigic inicma ninjic ieneñ Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wañgic ésécnec wanzac me? ³ Ni énézéwa ninjic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoñ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. ⁴ Wañu ic embac 18 Siloam ama areñaiguc awiawi ama héñgeña horua herec imi mama qeyu imuac bawaiguc humugic. Wañu enéñ ionac ninjic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac ésécnec wanzac me? ⁵ Ni énézéwa ninjic,

‡ **12:50:** Météré naec ai; Ic héñgeña wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac. § **12:59:** Girik aciguc; Lepton. * **13:1:** Galilaia ic ieneñ mulu ai mema nañgic Pilatoac téñginñ ichéra ieneñ hama unuhumugic ic zéma mulu yañac sacginanéñ momacnec sicsaoc wamma kenec.

imi qahac, moczon yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenjic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶ Imuhuc zéma séséc ac mén yomuhuc zéyec; Ic méjnén wain aiiguc fik ic mén himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, nén mén ménda mihicñiyec. ⁷ Wañu inén imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuñ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda mi-hicñianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi enñac késama nammac? ⁸ Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai yawuñ momacguc mén nañu neñ giñgiñaguc baec imi éséma guwec haima héwiña héimañ. ⁹ Héiwa kecma bianñuc héla haimac niñac, kilenñac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgeñ zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰ Wañu Yesunén Sabata naléiguc tocgotocgo ama méñiguc emma ackuazéc ku énécmima nañec. ¹¹ Wañu ninzu, embac mén yawuñ 18 imuac séc hafi uñanéñ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiñanec nammacac séc qahac kecañec. ¹² Wañu Yesunén hémma zéyu hama kicginaiguc nañu ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géngéña wanzac. ¹³ Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéñ imuarunec gemara mindiñima dindiñanec namma Anutu mepésiyec. ¹⁴ Tocgotocgo amawac galeñnéñ Yesunén Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuñ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niñ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, nén Sabataiguc imi qahac. ¹⁵ Imuhuc zéyu Miñ Kewunén melemma zéyec; Ic onac kiciguc welen qeque ic ini sugcina igucnec méjnén mén Sabata naléiguc eneya burumakao me donki héréma kemma doku ménda gumuanzác me? ¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria miñinanén késayu yawuñ 18 ziki sipacyaguc kecañec. Wañu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷ Yesunén imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi enen moczon niñgic gamuginaguc

wañec, nén ic tuñ yanda tosanenén haka moczon kuc buñayaguc imi meyu hémma ségiségi wañgic.

Héngalen ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngalen ama areña yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neñ dimuhuciguc séc héima zéman? ¹⁹ Imi mia, ic hésa mén qara zunzuan imuac gocmia ésécnec, ic méjnén gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma nañu nei sawaiguc kecanzu imi enen imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inén muñguc toroqema zéyec; Ni Anutuac héngalen ama areña yanda imi némac iwawaiiguc séc héimañ? ²¹ Imi mia embac méjnén samén oman zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc yis haiyu moczon sécgémiyec ésécnec.

²² Wañu Yesunén Yerusalem kemman zé kemma hénaiguc ama areña areña, ama areña kuneñ kuneñ séc lelecgéma ackuazéc ku énécmimanec keñec. ²³ Wañu ic méjnén yomuhuc qesimiyec; Miñ Kewu, ic embac efefia dac humucac buña igucnec anñgén tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niñgic, embiñ zé wañgic ionac murunec sasalanén meselimuac séc qahac wammac, imuac niñac nagu komoraiguc embiñ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama miñinanén yacma nagu héiyuguc ini sénganñen namma nagu imi qema Miñ Kewu nagu aunéncmina zégic, inén melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénécmizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulun neyiñ. Wañu gi nonac ama areñ imuac hénia yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inén yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénécmizua. Biria meme ic ini moczon néngacgic. ²⁸ Yesunén toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic moczon Anutuac héngalen ama areña yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duña liliñéma héngic ini enaoc imi nesi

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

énécmimia wañu sénganjen hiñgacma imuaru zésiac yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Wañu ic embac enej baec wañgoña kemboñ qahac imuacnec hama Anutuac héngalen ama areña yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Ninzu, andu tosanenėj walac wammu, wañu walac tosanenėj andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Farisaio ic tosanenėj hama Yesu ézégic; Hiñgacma ama areñ yomi waima kembésémañ. Herodenėj gi gumañac zé wanzac. ³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma hasén kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma orañ uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc‡ imi aina moczoñ metecgémañ. ³³ Néñ Anutuac tilij tilij icnéñ Yerusalem imuac sénganjeniguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, orañ zéma weru imi hénana zénéñec imi kileñdac tima kemañac hezac. ³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tilij tilij ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéñ unuanzañ. Kuruc nenjocyanenėj qeñgaña bawaiguc eñeya merachéra tizozo énécmianzac ésécnec ni guac nambérac hécgá tocgé énécmimañ zé aina mewa hatac dahec wanzac? Néñ ini imuac ménda wañanñic. ³⁵ Héngic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé mén hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mériañaguc.✧

14

Yesunénj Farisaio ic ménjac amaiguc emma tarec.

¹ Yesunénj Sabata ménjiguc Farisaio ic galenñina ménjac amayaiguc nene nemañ zéma eñec. Eñu tosanenėj Yesuac awima nañgic. ² Wañu ninzu, imuaru iwac wésiaiguc ic ménj nénémeriñ hicñimimia ménj tarec. ³ Yesunénj Farisaio ic qesiénécmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ienenėj acgina qaiyu tackegic, Yesunénj ic imi késa

osimima mehiaruma méliyu kenec. ⁵ Kenju Yesunénj ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc ménñénj Sabataiguc naña me burumakaoyanénj baec sésénjiguc hiñgaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ienenėj ac bakia melemmuac séc qahac wañec.

⁷ Héihéré énécmimia enej tatak eñeña késa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁸ Ménñénj zammarénac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatak eñeñaiguc ménda tacmu. Ic kunenėj gi gogiczac ménj héihéré miyu hawac niñac. ⁹ Hamaciguc miñina gi zéma i héihéré érécmiyec iminénj hama taccga imi ic yomuac wai miwésémañ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatak tetecgia hezac imuaru kemma tacbañ niñac. ¹⁰ Imuac héihéré géñu kemma tatak tetecgiaiguc hezac imuaru tacbésémañ. Imuhuc wanna ic héihéré géñec iminénj hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémañ. ¹¹ Ménñénj ménj eñeyaoc mepési amuyu memamimac. Wañu ménñénj ménj eñeyaoc memaamuyu meemmimac. ¹² Wañu miñina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmimañ zé alahécga, dac munahécga, sac kitichécga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémañ. Imuhuc wambañnec ienenėj imuhucyanec héihéré géngic bakia guac liliñgéyu késawañ niñac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmimañ zé maqeqeya, hena méria séléc sélécgia, puriñ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémañ. ¹⁴ Imuhuc wambésémañiguc ienenėj bakia melenj gémmuac séc qahac wammac. Imuac niñ gi zézé ségiségigaguc wambésémañ. Wañu kecma ic solaña ionac yacyac naléiguc bakia melenjénj mewésémañ.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic suggina igucnec ménñénj ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héngalenj ama areña yandaiguc nene nemu imi enej

‡ 13:32: Ac yomuac hénia ménj imi nalé ménda horugiyu. ✧ 13:35: Leg 118:26

ségiségi mihicji énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic méjnén nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Wañu imuac naléya ducjiyu héihéré énécmimia ionac muru welen qeje icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczonj mézézénj gédacziñ. ¹⁸ Wañu ic embac moczonj yomuhucyanec hénima héikenjzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéj yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec ménj boj mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmañj zé wanzua. ¹⁹ Wañu méjnénj yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boj mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimanj zé wanzua. Imuac bénzénj dac niñnéna. ²⁰ Wañu ic méjnénj yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamañac séc qahac wanzac. ²¹ Imuhuc zégic welen qeje icnéj lilingéma hama miñgina ézéma hicjiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welen qeje icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauñ imuac héná yanda zéma héná komora séc kemma ic maqeqeya zéma héná méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma purinj keczu séc onagicma hamu. ²² Wañu welen qeje ic inéj zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miñna zézanj éséc wandaczua wañu tatak imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Héná séra tosara zéma deminj giñgiñjá séc kemma ic embac qeriganéj moczonj héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, bec nec héihéré énécmiyi ionarunec méjnénj ménj nuac ohaihaina imi ménj ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tuñ yandanéj Yesu méndacmima kenjic Yesunéj ionac lilingéma yomuhuc énézéyec; ²⁶ Méjnénj ménj nuac muru hama imi eneya neñgoc mañgocya, iniñ merachéra, dac munahéra, nauñhéra zéma eneya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Méjnénj ménj eneya ic héñgenjá wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec

ménjnéj galenj meme ama héñgenjá horua ménj memañac zé ninzaciguc inéj iwawai késakeczac iminéj ai imi moczonj metecgémacac sécyá wanzac me qahac imi niñgésimanj zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc niñgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac enej hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgémanj zé aiya héniyec, néj metecgémacac séc qahac wañec. ³¹ Wañu ic kewu méjnénj ic kewu ménj qemanj zé yaréiguc kemmanj zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminéj hazécya yaré ichéra 20 tausenjaguc hazac imi hia qemanñac séc me qahac zéma ménda niñgésimac me? ³² Wañu niñu ménda sécgéyu hazécya lakec hamanec nañu kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec méjnénj iwawaiya moczonj ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néj siñá qahac wañu némacnéj mindinjigic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac wañu gilic kendacmac. Gezacginaguc ienenj ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepainj acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic enej moczonj ackuazéc nimbinj zéma hosucgémigic. ² Wañu Farisaio ic zéma héná acac kiwi ic enej andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunéj qepainj ac yomuhuc énézéyec; ⁴ Onarunec mérénéj rama 100 késa keru suggina igucnec méjnénj sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicjimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Wañu mihicjimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Wañu amaiguc hama alahéra zéma ama arenj momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana ménj sohoju mihicjizua. Imuac niguc ségiségi wanní. ⁷ Énézéwa niñgic,

imuhucyanec biria meme ic méhñéñ ewaya melenju kurumenjiguc ségiségi kunéñ yanda hicñimac. Wañu ségiségi iminéñ ic solañ 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niñ ségiségi wañanzu imi ogicmac.

8 Embac méñac muru soukiwa 10* hemiyu sugina igucnec méñ sohozaciguc mihicñimanjac zéma kifa otorima ama usuñma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma keñkecma mihicñimacuc hochoc ai imi waimac. 9 Mihicñizaciguc alahéra zéma ama areñ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wann, ni siliwa soukiwa momacguc sohoju hocma mihicñizua, zéma énézémac. 10 Énézéwa niñgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méhñéñ ewaya melenju Anutuac kua meme uña ionaru ségiségi yanda hicñi énécmimac.

11 Imuhuc zéma Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ic méñaru nañhéra keroc. 12 Kerac munianéñ mañgocya yomuhuc ézéyec; Mañgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buña hezac imi néna. Imuhuc zéyu mañgocyanéñ iwawai imi méndémma érécmiyec. 13 Wañu ai meme sasala ménda keñu munayanéñ iwawai moczoñ haima soukiwaya mema baec méñiguc lakec kemma imuaru kaiziliwen wamma iwawaiya imi moczoñ eñdac sicsaoc gilidarec. 14 Gilidaru qahac wañu baec imuaru béti yanda hicñiyec. Hicñiyu inéñ maqeqeya wamma iwawai niñac wamma horec. 15 Hocma ama areña yanda imuac miñina ionarunec méñac muru qékétama keru inéñ ic imi beric galeñgé énécmimac niñac baec kisiaiguc mélimiyu keñec. 16 Kemma nene beric enéñ neañgic† imi neyu tomeña hélaguc wammac niñac niñec. Wañu méhñéñ méñ iwawai méñ ménda miyec. 17 Imuac ewaya melemma yomuhuc niñec; Mañgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecmac nene negic sécgé énécmiyu saméñaguc heanzac,

wañu ni you béti wamma humuman zé wanzua. 18 Ni yacma mañgocnawac kemma yomuhuc ézémañ; Mañgoc ni kurumenj zéma guac kicgaiguc haka biria wañi. 19 Degucmuacnec hénima guac nañga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niñ ninna soukiwa ai icga wammañ. 20 Imuhuc zéma nimma inéñ yacma mañgocyawac muru lilingéma keñec. Kemma lakec hama nañunec mañgocyanéñ i héñtegicma wéséniniñ wamma usuñnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. 21 Kiric nemiyu nañanéñ yomuhuc Mañgoc ézéyec; Ni kurumenj zéma mañgocna guac muru kápésic mihicñiyi. Deguc muacnec nuac niñ guac nañga zénémbésémañac séc ménda wanzac. 22 Imuhuc ac zéyec. Wañu mañgocyanéñ welenj qeqe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineñ haimima hénia usuya héimigic. 23 Wañu kemma burumakao merawa halécyaguc méñ héréma hama qegic oma nema ségiségi wann. 24 Nañna yomi humuyec, néñ qelizac, wañu sohojec, néñ hicñinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi wañgic.

25 Wañu méréc merac nañanéñ aiiguc kecmac lilingéma hama ama hosuraiguc hama legic hirigic imuac hétéña niñec. 26 Nimma welenj qeqe ic méñac qaru hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niñ? 27 Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéñ yañ hafi qahac, néñ hia lilingéma hayu mañgocganéñ burumakao merawa halécyaguc méñ qezac. 28 Imuhuc zéyu inéñ qeri biric wamma ménda emmañ zé wañu mañgocyanéñ mama zéwelecmiyec. 29 Wañu inéñ melemma mañgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuñ sasala welenj qegémma guac kuaga tohoma kecanzua, néñ nuac imi ala hécna iniguc aria mewin niñac noniñ merawa méñ méndadac nénnec. 30 Wañu nañga yomi guac iwawaiga mema kemma hénia yanda

* 15:8: Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méñac ai boñawac séha, néñ ic méhñéñ embacya memañac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema miñgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa enomia qahac.

† 15:16: Zipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec. ‡ 15:18: Anutu kurumenjiguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

embac iniguc nedacma lilingéyu iwac nin wamma burumakao merawa halécyaguc mén qezan. ³¹ Imuhuc zéyu manjocyanén yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzan imuac nuac iwawai imi moczon guac wanzac. ³² Wanu guac munaga yominén humuyec, nén qelizac. Sohojec, nén hicni nénzac. Imuac nejan zézé ségiségi wamma ariac wambinac hezac.

16

Ama galeñ biriawac qepain acya.

¹ Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc ménac ama galeña mén kerec. Wanu ai ic iminén mininawac iwawaiya en auanzac zégic mininanén niñec. ² Nimma mininanén ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeñ ai imi munjuc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galeñ menec imuac hénia imi oma néna. ³ Imuhuc zéyu ama galeña imi qerianén yomuhuc niñec; Minnanén ama galeñ ai imi nuagiru dimuhuc wammañ? Usunna qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wanu iwawai niñac welecmañ zé gamuna ninzua. ⁴ Owec! Némacac wammañ imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneñ enañ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵ Inén imuhuc zéma ic embac mininawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic mén walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru minnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶ Qesiyu zéyec; Oliwa hénén baña yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. ⁷ Zéyu tecgéyu ic ménac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸ Mininanén ama galeñ biria iminén ai imi imuhuc ninjegic qinjegicyaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra enen baec yomuac

asac mararañac nambérac héra onog-icma enañ hicñisai sugginaiguc ninjegic qinjegic ginaguc ai meanzu. ⁹ Imuac yomuhuc zéwa ninjegic; Baecac soukiwa iminén alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kecec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰ Ménénén mén ai komodiawac hélanec meanzac iminén ai kuneñ yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wananzac iminén ai kuneñ yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹ Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérénén iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac? ¹² Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérénén enañ buña énécmimac. ¹³ Welenqege momacnéñ min kewu éréhéc welen qeércmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc ménac hazéc wammima ménac eeya héimimac. Wanu ménac ninu eneña wanu ménac ninu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési ércmimuac séc qahac.

¹⁴ Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczon nindacma desimigic. ¹⁵ Desimigic Yesunén yomuhuc énézéyec; Ini enaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wanu Anutunén ewa qerigina ninzac. Wanu ic embac sugginaiguc mepési énécmiyu eneña wanzu, nén Anutuac kiwaiguc imi ewa lolonaguc wammac. ¹⁶ Héna ac zéma Anutuac tilin tilin ic ionac naléya imi éréma Yohane hicniyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu. ¹⁷ Baec kurumeñ imi hia aulangémac, nén héna ac imi kiwi kiticya mén ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸ Mérénén iniña waima embac mén mezac imi kaisero wanzac. Mérénén embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹ Baec ménu soukiwa ic mén kerec. Inén maleku qouc qoucga zéma maleku

* 16:6: 800 galon (3,000 lita) imuac séc.

qara linej hiabia imi héima naléya naléya kekec qaçula kecañec. ²⁰ Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic ménj kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inéj wizi selianéj kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹ hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporoña mayu nemanj zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu enej acguc hama wiziya bézəañgic. ²² Wañu kenkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña enej wagicma emma Abarahamac qéhéréñaiguc opocgic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téngégic. ²³ Inéj humumia ionac baec dumuñaguc qenzen manzenj nimma kiwa hima héñu ou lakecnec Abaraham taru iwac qéhéréñaiguc Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc zéyec; Mañgocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianéj dokuiguc tinduñéma hama ezelaññaiguc héiyu sanjenj qeyu. Ni you geric bélañ qeriaiguc qenzenj manzenj yanda qezua. ²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnéj ézəyec; Merac, gi imi baeciguc kecnec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronéj qenzenj manzenj qeriaiguc kerec imi niñyacgəwésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzenj manzenj qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembiñ zé wanzu enej kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawiñ zé wanzu ienenj acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wañu mañgoc welecgémba niñnémma, Lazaro mélimina nena mañgocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra ménj keczu imi énézəmac. Qahac wañu kecma qenzenj manzenjac geric sia yomuaru ienenj acguc hawu niñac. ²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnéj zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu. ³⁰ Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, mañgoc Abaraham, humuc ic ionarunec ménjnéj liliñgéma kemma énézəmaciguc kileñdac nimma ewagina melemmu. ³¹ Imuhuc

zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec ménjnéj qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzəngému.

17

Haka birianéj ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zəmaguc Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézəyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu ménjnéj ménj manam batuc mihicñi énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucya suggina igucnec ménj manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déméñaiguc zikimima nanñémigic konduñiguc hiñgacmac iminéj séc ménj efefia wammac. ³ Imuac eñaoc galeñ meamumu. Guac ninzəñ ninzəñ dac munahécga ionarunec ménjnéj kəpésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc kəpésicya imi waiwésémañ. ⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muñguc muñguc hama ewa qerina melenzua zéyu kileñdac kəpésicya imi waidacbésémañ.

⁵ Wañu Yesunéj imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ienenj Miñ Kewu yomuhuc ézəgic; Ninzəñ ninzəñnina meyandi nénécmiwésémañ. ⁶ Imuhuc zəgic melemma zéyec; Ninzəñ ninzəñgina imi delañ gocmiawac sécy a komodia he énécmiyu, sanjañ ic yomuac héréma kemma konduñiguc hiñgacma nañna zéna iminéj guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Welenj qeqe icga ménj kinoñnéj baec ai éséañzac me rama galeñgəanzac imuhucya késa keczuiguc onarunec mérénéj ic imi ai igucnec liliñgéma hayu hama hosucnu tacma nene newésémañ zéma ézəmac me? ⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma néwəcgeñac yomuhuc ézəmac; Rikuñga zikima nenena ohaima welenj qenénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newésémañ. ⁹ Wañu welenj qeqe icnéj zəzac séc tohoma wañu, miñinanéj ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec

ini acguc ai zéénécímímia imi moczoñ wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welen qe qe enomia. Nonac ai buña mewinac zézéya hezac imi mia mezinj.

11 Yesunéñ Yerusalem kemmanj zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc keñec. 12 Keñkecma ama arenj komora méñiguc kereñu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéñ Yesu mihicñima lakec nanjic. 13 Namma ewagina meçic enj yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niñ wéséga wañu! 14 Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwígina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaiçuc solañ wandacçic. 15 Wañu ionarunec méñnéñ hiaruyec imi hémma lilingéma ewaya kuneñ yandanec meyacma Anutu mepé qepési wañ mimanec hayec. 16 Hama Yesuac hénayaiguc mama sicgéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Wañu ic imi Samaria ic. 17 Wañu Yesunéñ qesimima zéyec; Ic 10 moczoñ hiaruzu, néñ ic 9 imi dimia? 18 Ic enia yomi qahac wañu Anutu mepésimanj zé méñnéñ méñ ménda hayu hénzua. 19 Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzén ninzénçanén añçéngga tizac.

20 Farisaio ic tosanén Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi némac naléiguc hamac niñac Yesu qesimigic, inéñ yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi héhéçac séc ménda hamac. 21 Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwinac séc qahac. Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi suginaiguc* taczac. 22 Imuhuc zéma toroçema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méñ hayu ini Icac Naña iwac naléya momacçucdac hémbin zé ewa ewa wammu, wañu ménda hémmu. 23 Nalé imuaru ic embac enej, Héngic you taczac. Héngic, eri taczac zému, néñ ini ménda keñ inicmu me ménda méndac énéçmimu. 24 Piliticnéñ asariyu kurumeñac bawaiguc néwécneç néwéc moczoñ asarianzac ésécneç Icac Nañanéñ naléyaiguc† imuhucyanec hayu

héndacmu. 25 Wañu inéñ walac walac qenzeñ manzeñ sasala hicñimiyu niñu nalé yomuac hicñisainéñ andé çemimu. 26 Icac Naña iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicñiyec imuhucyanéñ hicñimac. 27 Ic embac ieneñ nene zéma doku selia siña nimma nema icnéñ embac meyu embacnéñ ic mema keççic Noanéñ zéic yanda qeriaiguc enej. Enj doku luma unuma hoturu énéçmidarec. 28 Wañu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécneç wammac. Lot kerec imuaru ic embac enej nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina meçic. 29 Imuhuc memanec nanjic, Lot inéñ Sodom ama arenja imi waima keñec kaiwe imuaru, kurumeñ igucneç geric zéma salfanéñ kia yanda ésécneç mama unuyu qahac wandacçic. 30 Icac Naña hicñimac nalé imuaru haka imuhucya hicñimac. 31 Nalé imuaru ic méñnéñ ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memanj zé ménda mama emmac. Ic méñ aiiguc nanzac imi acguc iwawai méñ niñac ménda lilingéma kemmac. 32 Ini haka Lot iniñawac muru hicñiyec imi niñyacgému. 33 Méñnéñ méñ eneya kekeçya añçé timanj zé wañu kekeçya imi sohomac, néñ méñnéñ kekeçya waimac iminéñ kekeçya añçé timac. 34 Énézéwa niñçic, siñi imuaru ic éréhéç ekawu gau heyic méñ késama méñ waimac. 35 Embac éréhécnéñ hoc hilañanéñ wit gocmia hézézama taric méñ késama méñ waimac. 36 Ic éréhécnéñ baec aiiguc keric méñ késama méñ waimac. 37 Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunéñ melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgeñ mia kunta toçgému.

18

Zéweleçac qepainj ac.

1 Nalé séc zéweleçma kucmama ménda wammu niñac Yesunéñ qepainj ac yomuhuc zéma énézéyec; 2 Ama arenja yanda méñiguc zégésigési ic méñ kerec. Inéñ Anutu ehéihéi ménda wammianej.

* 17:21: Me; qeriginaiguc. † 17:24: Kiwi méranéñ ooya tosaraiçuc; naléyaiguc imi ménda hezac.

Waṅu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianec. ³ Waṅu ama areṅa yanda imuaru embac malé ménj kerec. Inéj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmianec; Héna aciguc zésolaṅima nuac hazéca kitiwa wammiwésémaṅ. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inéj ara nimmimaṅ niṅ ménda waṅec, néj imuac tetecgiaiguc i eṅeyaoc yomuhuc zéma niṅec; Hélacnec, ni Anutuac niṅac zénéṅna ménda hirianzac. Waṅu ic embac ionac ehéihéi ménda waṅ énécmianzua. ⁵ Néj embac malé yomi zézé meme waṅ néṅanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muṅguc ménda hama pipinémmac. ⁶ Séséc ac imuhuc zéma Miṅ Kewunéj énézéyec; Gésigési ic birianéj ac zézac imuac gezac qema niṅgic. ⁷ Waṅu Anutunina hiabianéj eṅeya gési énécmimia enéj siṅiya siṅiya kaiweya kaiweya qacma welecmigic ménda niṅénécmimac me? Inéj seli seli wamma hia qeṅetali waṅ énécmimac me? ⁸ Énézéwa niṅgic, inéj acgina focdac niṅénécmimac. Waṅu Icac Naṅa hamac imuaru inéj baeciguc ninzézéj komodia ménj he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Waṅu ic embac eṅaṅ haka niṅac nimma dindiṅa zéma ninzézéṅéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac niṅ Yesunéj séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic éréhécnéj zéwelecbic zé ocmuṅ téréyaiguc eṅoc. Iorarunec ménéj Farisaio ic, waṅu ménéj takis meme ic. ¹¹ Farisaio ic iminéj namma eṅeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc waṅ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac niṅ guac ewa hia ac gézézua. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Waṅu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 waṅu suginaiguc momacguc imi guac buṅa zéma haigéṅanzua. ¹³ Waṅu takis meme ic iminéj lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmaṅ zé osima eṅeya tétécyā qema yomuhuc zéyec; Anutu

wéséniniṅ waṅ néna ni imi késpedes ic. ¹⁴ Zéwa niṅgic, ménj eṅeyawac mema eṅu Anutunéj memamimac. Waṅu ménj eṅeyawac mema mayu Anutunéj meem-mimac. Héna imuac niṅ Farisaio ic qahac, néj takis meme ic iwac mia Anutunéj wésia nimmima solaṅa zéyu nimma liliṅéma keṅec.

¹⁵ Ic embac enéj Yesunéj mérianéj osiéncmimac niṅac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enéj zéṅetali waṅ énécmigic. ¹⁶ Waṅu Yesunéj merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi imuhucya ionac buṅa wanzac. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niṅgic, ménéj Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

¹⁸ Imuhuc zéyu galeṅ ménéj yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaṅa imi mératéc késamaṅ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niṅ hiabia zénéznā? Tosara qahac, néj Anutu momacgucnéj sac hiabia wanzac. ²⁰ Gi héna ac imi ninzā, kaisero ménda wambésémaṅ, ic kekecyā ménda qehumuwésémaṅ, kowu ménda mewésémaṅ, héipuc ac zémaṅ zé ikoc ac ménda zéwésémaṅ, neṅgoc maṅgocga eegira héiwésémaṅ.* Imuhuc hezac.

²¹ Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua.

²² Imuhuc zéyu nimma Yesunéj yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéj guaru ménda hezac. Kemma iwawai héṅzāc imi moczoṅ haina boṅa géṅgic mema ic maqeqeya méndéj énécmima. Imuhuc wanna kurumeṅ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia héṅemma. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. ²³ Waṅu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eṅeṅa waṅec.

²⁴ Imuhuc waṅu Yesunéj hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic

* 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

soukiwa zéma hinac yanda ginaguc eney Anutuac héngalen ama areña yandaiguc kerembiñ zé niñyéwéríma osímu. ²⁵ Yan yanda kamelenéñ qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzénja wanzac. Wañu ic soukiwa yandayagucnéñ Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc mén ogicma yéwéria wanzac. ²⁶ Wañu ac imi niñgic eney yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wañu mérac késayu añgéh titi hia mihicñjímá? ²⁷ Zégic zéyec; Haihaka ic eney wamma memuac séc qahac imi Anutunéñ hia wamma memacac séc. ²⁸ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczon waima Miñ Kewu gi méndac géñanzíñ. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niñgic; Anutuac héngalen ama areña yanda niñac ama geric, me iniña, me dac muna, me neñgoc mañgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰ Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Wañu kecma ama baec hémbénaña hahaya imuaru kekec hémbénaña imi késamac.

³¹ Yesunéñ tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembiñ. Kenni iwawai Anutuac tilíñ tilíñ ic eney Icac Naña niñac ogic hezac imi moczon hélaguc wandacmac. ³² Icac Naña ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeque wammima zébirimima sépécgémímu. ³³ Imuhuc wamma hihilocnéñ qemaguc qehumugic ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴ Imuhuc zéyu niñgic, néñ tohotoho ichéra eney ac imuac hénia imi komodia mén ménda niñasarigic. Imi mia musañgé énécmimia wañu ac zéyec imi ménda niñasarigic.

³⁵ Yesunéñ Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic ménéñ héniaiguc iwawai niñac welecma tarec. ³⁶ Inéñ ic tuñ mén ogicma keñgic hétéñ nimma hénia qesiéncmiyec. ³⁷ Qesiyu Nazarete Yesunéñ hama kenzac imuhuc zégic niñec. ³⁸ Imuhuc zégic kic hilicnéñ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna. ³⁹ Imuhuc wañu, ic tosara walac walac keñgic eney ic imi qetalimima ac waima tacmac

niñac ézégic. Wañu inéñ muñguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰ Qaru Yesunéñ namma wagicma hamu niñac énézéyec. Wañu inéñ hosuraiguc hayu qesimiyec. ⁴¹ Némac iwawai wañgémman niñac wanzan? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémmán zé wanzua. ⁴² Zéyu Yesunéñ ézéyec; Hénna, guac ninzén ninzén ganéñ gi mehiaru géñzac. ⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héñec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczon haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéñ Yeriko ama areña keremma ogicma keñec. ² Wañu imuaru ic mén kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc. ³ Inéñ Yesu imi méré zéma kic tanera hémmán zé wañec. Wañu ic imi ic hotoñadac, imuac niñac ic embac sasala nañgic hémmacac séc qahac wañec. ⁴ Wañu inéñ hémmán zéma usuñnec kemma hénna Yesu hama kemmac imuaru sañsan ic mén nañu imuac qahaiguc eñec. ⁵ Eñu Yesunéñ imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac ama-gaiguc giguc tacbic. ⁶ Imuhuc zéyu inéñ focdac mama hama ségiségi wamma wá-giru keñoc. ⁷ Ic embac tosanéñ iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéñ biria meme ic iwac amaiguc tachiaru-man zé enzac. ⁸ Wañu Zakaionéñ namma Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu ninzan, nuac iwawaina imi sura igucnec hésemma bakia imi ic maqeqeya énécmiman. Ni ménac muru iwawai mén ikoc wañ énécmima wá-giriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécya kemboñ qahac mesaima melen miman. ⁹ Zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanzac imuac niñ deguc añgéh tiéncmimia imi ama yomuaru hicñizac. ¹⁰ Icac Naña imi ic soho sohoya hocma mihicñima mehiaru-man zé hayi.

11 Ic embac ienen ac imi nimma yomuhuc zéma ninjic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalen ama arenja yanda deguc mihicni nénécmimac. Wañu imuhuc ninjic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; 12 Ic enenja méñnéñ ic kewuac qac buña mema haman zéma buña memec baec lakec heyec imuaru kenec. 13 Nalé imuaru welen qeque ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomhuc zéyec; Soukiwa yominén nénngéma ai galengéma memanec kecgic ni lilingéma haman. 14 Wañu ic embachéra ienen hazéc wammima kua meme ic ménj mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominén ic kewu wañ nénécmimac niñac ménda wanzin. 15 Wañu tinduc ic enenja imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilingéma hama siliwa énécmiyu késagic imi enenj mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmañ zéma unuruyec. 16 Héihéré énécmiyu ic ménj walac hayec iminén yomuhuc zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacguc iminén mesaiwa 10 wanzac. 17 Zéyu miñinanén zéyec; Hia wannec! Welen qeque hiabia, gen ai komodia imi ewaga hélanén menec imuac ai memec qac buñaga gémba ama arenja yanda 10 galengéwésémañ. 18 Zéyu tecgéyu andunén hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnén mesaiwa 5 wanzac. 19 Imuhuc zéyu miñinanén iwac imuhucyanec, Ama arenja yanda 5 galengéma zéma ézéyec. 20 Wañu ic méñnéñ hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunén osowa heyec. 21 Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénénna hiriyu imuhuc wañi. Gi imi ménda hainecac meanzan. Wañu ménda himicnecac metocgo wañanzan. 22 Imuhuc zéyu miñinanén zéyec; Welen qeque biria ni genja acga iminénec ac wañgemmañ. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanzua me? 23 Imuhuc ninneciguc némac niñac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañec ni

hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. 24 Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaiguc nanjic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. 25 Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. 26 Ni énézéwa ninjic, iwawai késa keczac iwac imi muñguc yanda miyu késamac. Wañu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. 27 Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañjic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunén donkiiguc Yerusalem ekenec.

28 Yesunén ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanac zé walac mema ekenec. 29 Yesunén baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sugginaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; 30 Ama arenj wéségiraiguc taczac imuaru kenjic. Kemma kerenjic donki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nañu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. 31 Ic méñnéñ némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunén imuac wanzac. 32 Wañu méli érécmimia ierenj kemma zéyec séc mihicniyoc. 33 Mihicnima donki merawa imi hularic imuac miñhéra ienenj zégic; Némac niñ donki merawa imi hulaczaoc? 34 Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunén imuac niñ wanzac. 35 Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézégic emma tarec. 36 Tacma kenju tohotoho ichéra enenj walac andu kemma malekugina hetecgéma hena yandaiguc lémbécgic kenec.

37 Oliwa boñaiguc haréma hena hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc kenju tohotoho ichéra ienenj moczon kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héngic imuac niñac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. 38 Mepésima yomuhuc zégic;

Minj Kewuac qac buña mema hazac,✧ ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumenjiguc luae hezac, ou eñejaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosanenñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécga qetali énécmiña. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enenñ acgina qaiyu kecgic, hoc sasala yominenñ imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunenñ Yerusalem hosuru hama ama areña yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai hén tegicbañec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé gégénawac hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécga ienenñ hama deminñ mema lelecgé gégic imuac me imuac séc kembinñ zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda ninñtegiczanñ, imuac gi zéma guac nambérac hécgga deminñga qeriaiguc keczu imi gilicic mama unuyu hoc méñnenñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunenñ ocmuñ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunenñ ocmuñ téréyaiguc emma nénagémba ic imi moczonñ nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmiña yomuhuc énézéyec; Ac ménñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéweleccac amaya wammac.✧ *

⁴⁷ Yesunenñ kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienenñ zéma hénac acac kiwi ic ienenñ zéma ic embac ionac galenñ hécgina ienenñ Yesu imi qehumuwinñ zé hénac ninñac hohoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac moczonñ lelecgémima gezacgina haima ninñic imuac ninñ hénac ménñ ménda mihicñima osigic.

20

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

¹ Kaiwe ménñiguc Yesunenñ ocmuñ téréyaiguc ic embac buña suruc hiabia imi zéau énécmiña ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma hénac acac kiwi

ic ienenñ qeriawac galenñ iniguc hosuru hagic. ² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaiguc meanzanñ? Mérénenñ qac buña imi géñec? ³ Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi ménñ qesiwa ini walac meñenñ néngicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenñ igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ienenñ eñacnec eminimma zégic; Kurumenñ igucnec zéwinñiguc yomuhuc zémac; Imuhuc wañu némac ninñ ic imi ménda ninñzénñgé migic? ⁶ Ic embac moczonñ Yohaneac ninñ Anutuac kua mema ic zéma ninñzénñgézu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwinñiguc ienenñ hocnenñ nénérimu. ⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninñinñ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunenñ yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézémañ.

Ai minjina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méñnenñ wainñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai mema ninñac ac zikima ai buña qeénécmiña baec ménñiguc kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducñiyu wainñ ai imuac hénac bakia migic memac ninñac welenñ qeque icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai ic enenñ welenñ qeque ic imi yéwéria qema enñ mélimigic lilingéyec. ¹¹ Lilingéyu munñguc welenñ qeque ménñ mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qeque wammima enñ mélimigic lilingéyec. ¹² Lilingéyu munñguc welenñ qeque ménñ mélimiyu hatac haréwéc wañec. Wañu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima séñganñenñ nesigic keñec. ¹³ Imuhuc wañgic wainñ ai minñinanenñ yomuhuc zéma ninñec; Dimuhuc wammañ? Nuac nañ sorocna yomi mélimañ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezanñ. ¹⁴ Wañu ai ic ienenñ ic imi hémma eñacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominenñ mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neñanñ mératécniña wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma

✧ 19:46: Yes 56:7 * 19:46: Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

nesimigic waiñ ai imuac sénganjeniguc kenju imuaru qegic humuyec. Wañu waiñ ai imuac miñinanén dimuhuc wañ énécmimac me? ¹⁶ Inén hama ai ic imi moczoñ unuhumuma waiñ ai imi ai ic mén énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ienen nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicñiyu. ¹⁷ Yesunén ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc wañu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ienen hoc mén héjara mema gilicic kenkenja iminén ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec.✧ ¹⁸ Ménén mén hoc imuac qahaiguc maqeyu zéngédacmac. Wañu hoc iminén ic ménac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma éséc nec wandacmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa enen ac imi enañ niñac zéyec imi niñasarima focdac késawin zé wañgic, nén ic embac ionac niñac zénéngina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰ Imuac ienen hosuraiguc galen mema baec galenén galengémac niñac iwac méra bawaiguc Yesu opochin zéma kic galen meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc mén zéyu mihicñiwij zéma ic héla éséc nec ikocgina hoturuma galen megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda hénganjan, wañu Anutuac ac hélac nec ku énécmianzan. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawañawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunén diwi qiwilingina imi niñtegicma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buña imi Kaisawac mimu. Anutuac buña imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ienen ic embac kicginaiguc iwac késpedesira mén mihicñimuac séc qahac wañec. Wañu iwac ac bakia niñac acgina qaiyu welicgégic.

Humuc igucnec qelima yacbiñ.

²⁷ Sadukaio ic ienen humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzén géangic. Wañu ionarunec tosránén Yesuaru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenén kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic ménac daranén embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminén* iwac qawéra† imi mema merac ic mén mihicñiyu darawac buña wammac. ²⁹ Wañu ama areña méniguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanén embac mén mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianén embac imi meyec. Wañu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoñ qeligina qahac kecma humudacgic. ³² Wañu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec. ³³ Imuac 7 imi moczoñ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi sugcina igucnec mérac iniña wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunén zéyec; Baecac hicñisai enen ic embac meamuanzu. ³⁵ Wañu ic embac ama baec hémbénaña hahayawac buñahéra zéma humumia sugcina igucnec yacyawac buña qeénécmimia ienen imi ic embac ménda meamumu. ³⁶ Ienen imi yacyarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uña éséc nec kecmu imuac muñguc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.✧ ³⁸ Hénia imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoñ kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, nén ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹ Hénia acac kiwi ic ionarunec tosránén yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézan imi hélac nec! ⁴⁰ Wañu ienen iwawai ménac mén muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

⁴¹ Wañu Yesunén ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac enen Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanzu? ⁴² Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc

✧ 20:17: Leg 118:22 * 20:28: Munianén. † 20:28: Embac malé. ✧ 20:37: Mmh 3:6

z'éyec; Miñ Kewunéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc éz'éyec; ⁴³ Gi nuac héinaiguc tacnanec haz'échécga hénagawac duandiaiguc qutulanéé énécmiwa guac héna titiya wammu. ⁴⁴ Dawidinéñ Kristoac niñ Miñ Kewuna z'éyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczon nimma kecgc kicginaiguc Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énéz'éyec; ⁴⁶ Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima kenha wammu niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombeniguc yaizézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanzu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatac eñeñaguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁷ Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara z'éyec.

¹ Yesunéñ kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec. ² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énéz'éyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéñ ic tosara onogicma kunéñ yanda haizac. ⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéñ mia kekecyawac komodia hemizac imi moczon mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵ Ic tosanéñ ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kunéñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wañu Yesunéñ nimma yomuhuc z'éyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya héñzu imi moczon netec qetecgégic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézan duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimanéñ zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic z'éyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéñ nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu. ⁹ Yaré me qewelonéñ yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéngina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñimacac hezac, néñ nalé tetecgia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema z'éyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwiñ zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumeniguc hicñimac. ¹² Iwawai imi moczon ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méraginanéñ énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wañu haka imi mia niñz'éñ niñz'éngina zéau énécmimu niñac hicñi énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwiñ zéma ewa qeriginanéñ walac ménda niñareñgému. ¹⁵ Héña imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qinñtegic mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczon ac melenéñ énécmima iniguc tualefic wammuac séc qahac wammac. ¹⁶ Wañu neñgoc mañgocgina zéma dac munahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ieneñ ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wañu ic embac moczon ieneñ nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wañu onac oruc zucgina méñ ménda birimac.* ¹⁹ Wañu nañselimanec kecmac kekec

✧ **20:43:** Leg 110:1 * **21:18:** Héña imi; Ewa goro ménda wammu.

uŋagina memu.

Yerusalem kisi wawaŋawac ara.

²⁰ Waŋu yaré ic ieneŋ Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areŋa yanda kisikiyoŋ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi ninŋtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneŋ baec boŋaiguc néŋgacdacmu. Ic embac ama areŋa yandaiguc kecanzu imi eneŋ waima kemmu. Ama areŋ komoraiguc kecanzu imi eneŋ ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niŋ ogic hezac imi moczoŋ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzen manzen yanda hicŋimac. Waŋu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicŋi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kunen yanda hicŋi énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranen unugic humumu. Waŋu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welen qeénécmimu. Waŋu Yerusalem imi ic enia ieneŋ tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi waŋuguc tecgédacmac.

Icac Naŋa hamac.

²⁵ Waŋu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicŋimac. Waŋu baeciguc imi ic enia ieneŋ kondunac enen mamaya zéma imuac temboŋanen qaru aurima sicsaoc wammu. ²⁶ Kurumeŋac kuhanen hirimac,† imuac niŋ ic ieneŋ iwawai baeciguc hicŋimac imi walac ninŋtegicgic qiritic unumac. ²⁷ Nalé imuaru mia Icac Naŋanen kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu. ²⁸ Haka imuhucyanen hénima hicŋiyu onac angen tiénécmimiawac nalé imi bec hosuru ducŋizac imuac niŋ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunen séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu. ³⁰ Imuac hawa bébelacgia bec érema séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducŋizac

imi ninŋtegicanzu. ³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicŋima keŋu hémmuiguc Anutuac héngalen ama areŋa yanda imi hosuru hazac imi ninŋtegicmu.

³² Ni hélacnec énézéwa niŋgic; Nalé yomuac hicŋisai imi ménda qahac waŋgicnec iwawai imi moczoŋ hélaguc wandacmac. ³³ Baec kurumeŋ imi aulangéma qahac wammac. Waŋu nuac ackuazécna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini enaoc técgina nimma kecmu. Qahac waŋu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronen hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzaŋnec haénécmimac. ³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczoŋ yanda ionac muru hétac ésécnec ménda niŋgicnec ha énépésimac. ³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicŋi énécmimac moczoŋ yanda imuarunec efefianec qiziziŋéma kemma Icac Naŋa iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelecma zenzen qeli qeli kecmu.

³⁷ Waŋu Yesunen kaiwe séc ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima siŋiya séc Oliwa baec boŋaiguc emma kecaŋec. ³⁸ Imuhuc waŋu ic embac moczoŋ yanda ackuazécya nimbiŋ zé siŋunec focdac ocmuŋ téréyaiguc emma iwac muru haréanŋic.

22

Yudanen Yesu qehumuwiŋ zé ac saŋa zéyec.

¹ Samen yisya qahac imuac kendon, qara men nagu sacyaguc ogicogira imuac kendon zéanzu imi hosuru hayec. ² Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma hena acac kiwi ic ieneŋ ic embac ionac zénéngina hiriyec imuac hena dimuhuciguc Yesu qewiŋ zéma eminiŋgic. ³ Waŋu Biri mininanen tohotoho ic 12 ionarunec men qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hiŋgarec. ⁴ Hiŋgaru Yudanen hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuŋ téréyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc

† 21:26: Becnec ic embac enen ménisikilu imi uŋaginaguc zéma ninzénégic. * 22:2: Men imi Roma ic kewunen zéyu naŋu, men imi hofac oo ic enen hakagina méndacma sumbic néma kumugic naŋec.

Yesu opocmanj zéma eminiŋgic. ⁵ Waŋu ienenj ségiségi wamma soukiwa mimu niŋac acgina zikigic. ⁶ Zikigic Yudanéj ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmanj zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéj tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷ Waŋu saméj yisya qahac imuac kendonj hayec. Hayu kendonj imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonj niŋac rama qemuac heyec. ⁸ Yesunéj Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéc; Kemma neŋaŋ niŋ nagu sacyaguc ogicogira kendonj imuac nene ohaihai waŋic newiŋ. ⁹ Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzaŋ? ¹⁰ Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areŋa yanda kereŋic ic méŋnéj kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. ¹¹ Emma ama miŋina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéj guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiŋ? ¹² Imuhuc zéyic inéj ama qeria kunéj yanda ménj qacyaiguc tatara imi lémbécma areŋgégic hezac imi érézécu hémma imuaru ohaihai wammaoc. ¹³ Imuhuc zéyu ierenj waima kemma zéyec séc mihicŋima nagu sacyaguc ogicogira kendonj imuac nene ohaihai waŋoc.

Miŋ Kewuac saméj téréya.

¹⁴ Nalé waŋu Yesu imi imuaru emma nene newiŋ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ienenj i guc momacnec tacgic. ¹⁵ Tacgic Yesunéj yomuhuc énézéc; Ni qenzerj manzerj imi ménda mihicŋimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendonj yomuac nene iniguc momacnec nemaŋ zé imuac ewa ewa wamma keré. ¹⁶ Zéwa niŋgic; Ni nene yomi muŋguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonj imi ou Anutuac héngalenj ama areŋa yandaiguc hélaguc wammac. ¹⁷ Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéc; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. ¹⁸ Ni énézéwa niŋgic; Degucmuacnec ni

iwawai waiŋ ic imuarunec hicŋihicŋiya imi muŋguc ménda nemanec kecba Anutuac héngalenj ama areŋa yanda imi hamac. ¹⁹ Imuhuc zéma muŋguc saméj mema ewa hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéc; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niŋqeli némma haka yomi wammu. ²⁰ Saméj imi nemaguc imuac andiaiguc inéj sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéj memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Waŋu héngic, ni andé numac iwac méria imi niŋuc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Naŋa imi hena zétecgéyec séc kemmac, néj ni andé numac ic imi saacyaguc. ²³ Imuhuc zéyu ienenj eŋaocnec qesiamugic; Mérénéj haka imuhucya wammac?

Séwi eŋeŋac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma sugcina igucnec mérénéj kunéjgina keczac zéma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc waŋgic Yesunéj zéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenj ic embac hécgina énépésima kewu waŋ énécmianzu. Waŋu ic tosara ai memeac qac buŋa ginagucnéj siŋginawac galenjë énécmima eŋaŋ méra énécmimiawac ic zéamuanzu. ²⁶ Waŋu ini imi imuhuc qahac. Kunéj ginanéj ai merac ésécnec kecmu. Galenjanénéj welenj qeŋe ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérénéj kunéj wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welenj qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéj kunéj wanzac. Néj ni you sugcinaiguc nammanec welenj qeénécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainemma niŋuc kecanzu. ²⁹ Nuac Maŋgocnanéj héngalenj ama areŋa yanda imi nuac muru wainéjéc ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héngalenj ama areŋa yandaiguc kecmu nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tatic edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic areŋhéra 12 imi héngalenj waŋ énécmimu niŋac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ienenj manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biriya miñinanéñ padi gorosona ésécnec ini hitacgé énécmimañ zé qesinéñzac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac ninzéhñ ninzéhñga imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémañ nalé imuaru guac ninzéhñ ninzéhñ dac munahécga imi meseli énécmiwésémañ. ³³ Imuhuc zéyu inéhñ yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemmanñ zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéñzanñ imi hatac haréwéc qaecgéwésémañ.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézézec; Ni becneñ ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma hena usu qahac méli énécmiwa keñangic. Wañu nalé imuaru iwawai méñ niñac hocma météqététañ wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi eneñ malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.† ³⁷ Ni énézéwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac méñ yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biriya meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic. ³⁸ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunéhñ, Imi hia, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéhñ hingacma wañañec ésécnec oliwa ic boñaguc keñu tohotoho ichéra eneñ acguc méndacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inéhñ yomuhuc énézézec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéwelecmu. ⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma simiñ héima zéwelerec. ⁴² Zéwelecmu yomuhuc zéyec;

Manñgoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.‡ Wañu nuac siñna qahac, néñ guac siñga selimac. ⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéñ kurumeñ igucnec iwac muru wininima meselimiyec. ⁴⁴ Yesunéhñ qeri yéwéc kuneñ yanda mihicñima ewaya moczoñec zéweleru néñgécya imi sacnéñ baeciguc téngac téngac mazac tanec wañec.§ ⁴⁵ Wañu inéhñ zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ieneñ imi ewa biricgina niñac gaugina hegic. ⁴⁶ Wañu Yesunéhñ énézézec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéwelecmu.

Yesu késa dérécgéma wagicma keñgic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nañu ic tuñ méñ hagic. Wañu 12 ionac suggina igucnec méñ qara Yuda inéhñ wéséginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wañu Yudanéhñ Yesu kiric nemimañ zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunéhñ yomuhuc ézézec; Yuda, gi kiric nenémma andé nuzañ? ⁴⁹ Wañu tosara Yesuac maréñaiguc néwéc néwéc nañgic imi eneñ néma haka hicñimac imi héñtegicma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounéhñ unuwiñ? ⁵⁰ Imuhuc zéma suggina igucnec méñnéñ hofac oo ic kiwa méñac welené qeçe ic méñ sounéhñ qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec. ⁵¹ Mayu Yesunéhñ énézézec; Waigic, haka imi muñguc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéhñ osima mehiarumiyec. ⁵² Imuhuc wamma Yesunéhñ hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac galeñgina zéma galeñ tosara eñeya késawiñ zé hagic ionac yomuhuc énézézec; Ini kaiñiliweñ ic méñac késaanzu ésécnec sou qarucginaguc hazu? ⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuñ téréyaiguc keri nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wañu deguc imi siñi tunumañac miñina zéma onac nalé wanñac.

† 22:36: Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicñiwu niñac késama keñha wañangic. Yesunéhñ yéwéri hahayawac técgina nimma keñha wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyec. ‡ 22:42: Sokoc yomi qeñzeñ manzeñac sokoc. § 22:44: Kembaña 43,44 imi kiwi méranéhñ ooya tosaraiguc ménda hezac.

Peteronéj ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Wañu ieneñ Yesu késama wag-icma hofac oo ic eneñawac amaiguc kereñgic. Wañu Peteronéj lakecnec méndac énécmima keñec. ⁵⁵ Wañu ic embac eneñ sombeñ deminaguc imuac namuñaguc geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec suginaiguc tarec. ⁵⁶ Taru welen qe qe embac serañ méñnéj Peteronéj geric bélaña hémma taru hénsosolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéj qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méñnéj ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuñ imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéj melemma zéyec; Ic ala, ni qahac! ⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc éséc keñu, ic méñnéj ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominéñ hélacnec i guc kecañec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézañ? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nañu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunéñ liliñgéma héñu Petero imi Miñ Kewunéñ, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec. ⁶² Wañu inéñ séñganñeñiguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgic ieneñ Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tilinñ tilinñ ic keczañiguc mérenéñ guzac imi zéhicñina. ⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galeñ ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianñyu ic embac ionac qeriawac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieneñ azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañiguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa

ménda ninzéñgému. ⁶⁸ Wañu neñ qe-siénécmiwa ini kileñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewinñ? Nini neñaoc kuaya igucnec nindaczinñ.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmanñ zé zéqesi wammiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic. ² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwinñ niñac qetali nénécmima eneña niñac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonéñ Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzañ? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geñgaoc zézañ. ⁴ Pilatonéñ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzañ. ⁵ Imuhuc zéyu tuñ ieneñ muñguc yanda seliseli wamma zégic; Inéñ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keñgic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéñ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héñgaleñ baec igucnec imi niñasarima Herodeac* muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenéñ Yerusalem hama tarec. ⁸ Herodenéñ iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéñ ménda memeya méñ meyu hémmañ zé ic imi mihicñimañ zé wañañec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec. ⁹ Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Néñ Yesunéñ ac méñ ménda meñemiyec. ¹⁰ Wañu

* 23:7: Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hénac acac kiwi ic ienen namma ac geriwaguc zéma acnéh qatémigic. ¹¹ Herodenéh eneya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec. ¹² Herode zéma Pilato ieren becneç hazéc wañamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nañgé amuma mema ala wañoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

¹³ Wañu Pilatonéh ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niñgésima kápésic méñ ara imuac sécyá ménda mihicñizua. ¹⁵ Qahac ténggéh, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Ninzu haka inéh wañec imi humucac sécyá qahac. ¹⁶ Imuac gemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷ (Kendonj séc hésa ic méñ hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸ Imuhuc zéyu tuñ eneh momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹ Baraba imi becneç ama areña yanda imuaru gawamañ hazéc wammima yaré yanda mihicñigic imuac suraiguc ic méñ humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰ Wañu Pilatonéh Yesu hulacmimañ zé ac muñguc énézéyec. ²¹ Wañu ienen qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! ²² Wañu Pilatonéh muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma kápésic wañec? Ni imi kápésic humucac sécyá méñ ménda mihicñizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³ Imuhuc zéyu ienen muñguc yanda kucnec qacma ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴ Imuhuc wañgic Pilatonéh zéqaaqacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac

zétecgéyec. ²⁵ Wañu ic embac ienen ic méñ becneç ic embac hinocgé énécmima ac qeçetali wamma ic méñ qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niñ Pilatonéh ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéh qegic.

²⁶ Wañu Roma ic ienen Yesu wagicma keñgic. Kemma hénaciguc ic méñ qara Simon Kirene† imi ama areñ méñunec haréyu mihicñima késama ic héñgeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñec. ²⁷ Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu suginaiguc embac sasala ienen Yesuac niñac zésiac wamma méndacma keñgic. ²⁸ Wañu Yesunéh ionac muru lilingéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néh enañ niñac zéma enañ nambérac hécgina ionac niñac wamma siacmu. ²⁹ Héñgic, nalé biria hayu ic embac ienen yomuhuc zému; Embac héfiña zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ienen efima ségiségi wammu. ³⁰ Wañu nalé imuaru ic embac ienen baec boña hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Wañu baec héñgeñ héñgeña hémma mama nini hoturu nénécmima zému. ³¹ Ic hésa ténggiñ ténggiña nuac haka imuhucya wañ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicñimac?

³² Wañu nalé imuaru biria meme ic éréhéç humucac buña zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onagicma keñgic. ³³ Wañu baec qara méñ Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéh qema biria meme ic éréhéç imuhucyanec biriñnéh urugic méñ Yesuac héiyaiguc méñ kanayaiguc nañoc. ³⁴ Wañu Yesunéh yomuhuc zéma zéwelerec; Mañgoc, ienen imi enaoc néma haka wanzu imi ménda niñtecgiczu imuac kápésicgina waina. Wañu ténggiñ ic ienen sumbic néma Yesuac malekuya imi méndémma késagic. ³⁵ Wañu ic embac ienen hémma nañgic. Wañu Yuda ic

† 23:26: Kirene ic Simon.

galeŋgina ieneŋ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara aŋgéh tiénécmiyec, waŋu ic imi Anutuac buŋa qemimia Kristo wanzaciguc eŋeyaoc aŋgéh tiamuma mawacnec. ³⁶ Waŋu yaré ic ieneŋ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiŋ howuraguc migic; ³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczaŋiguc gi kekecgá aŋgéh tima mana. ³⁸ Waŋu iwac orucya hanecgeŋa iguc ou kiwi méŋ yomuhuc oma qegic naŋec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Waŋu biria meme ic urugic naŋoc iorarunec méŋnéŋ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geŋga zéma norac kekecnina imi aŋgéh tinénécmina. ⁴⁰ Waŋu biria meme méŋnéŋ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buŋa bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géŋgic. Waŋu Anutuac zénéŋga ménda hirizac? ⁴¹ Waŋu niri imi haka waŋic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néŋ ic yominéŋ haka biria méŋ ménda waŋec. ⁴² Inéŋ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kemma nidac imuhucya niŋnémbésémaŋ. ⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéŋ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Waŋu kaiwe kiwa imi gau komoc waŋec, néŋ kaiwe imi siŋi déŋgéyec. Waŋu baec séc siŋinéŋ hoturumanec keru maria 3 kilok waŋu tecgéyec. ⁴⁵ Waŋu ocmuŋ téréya qeriaiguc maleku horua naŋec imi namuŋa igucnec zuracgéyec. ⁴⁶ Yesunéŋ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Maŋgoc nuac uŋana guac méragaiŋguc haizua. Waŋu imuhuc zéyu uŋaya waimiyec. ⁴⁷ Waŋu yaré ic 100 ionac galeŋgina iminéŋ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaŋa kerec. ⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiŋ zé hagic ieneŋ imuhucyanec haka imuhuc hiŋŋiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema liliŋgéma keŋgic. ⁴⁹ Ic tosara

Yesuac niŋénécmimia zéma embac tosara Galilainec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuaŋiguc haigic.

⁵⁰ Waŋu luae ic solaŋa méŋ qara Yosefe‡ kerec. Inéŋ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Waŋu ic iminéŋ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéŋ mia Yuda baec Arimataia ama areŋ yanda imuac miŋina. Waŋu Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandawac mambéc kecaŋec. ⁵² Waŋu inéŋ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memaŋ zé welerec. ⁵³ Waŋu kemma qamora metecgéma maleku qara lineŋ iminéŋ osoma mema kemma baŋa kifaŋa ésé oraragic qamoc méŋ ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Waŋu nalé imi Neŋgoc, Sabatawac zéréŋqéréŋ naléya, Waŋu Sabata imi bec hénimaŋ zé waŋec. § ⁵⁵ Waŋu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneŋ méndacma kemma kifaŋa imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héŋgic. ⁵⁶ Hémma liliŋgéma kemma haléc héméŋa hiabia zéma iwawai héméŋa hiabia imi mehahai wandacmaguc hena ac tohoma Sabatawac tac niŋgic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé tecgéyu ama siŋima gianjiyu Sonda waŋec. Waŋu embac eneŋ gianŋiaŋa igucgeŋ séwi haléc héméŋaguc hiabia bec mutulaŋgéŋic heyec imi mema kic suaŋiguc keŋgic. ² Kemma héŋgic hoc yanda imi kifaŋa igucnec qiliqililiŋ géyawac heyec. ³ Heyu emma héŋgic Miŋ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴ Hocma ewa goro wammanec naŋgic. Waŋu ninzu, ic éréhécnéŋ maleku lalaclalac edamuyaguc héima qéhéréŋginaiguc élanzaŋnec naŋic iricgic. ⁵ Iricma embac eneŋ zénéŋgina hiriyu sicgé érécmima musugina baeciguc mema magic. Waŋu ic éréhéc iereŋ yomuhuc

‡ 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec.
Sondagie maria waŋu tecgéanzac.

§ 23:54: Sabata imi Neŋgociguc kaiwe hiŋgacmaŋ zé waŋu hénima

zényoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugcinaiguc mihicñiwñ zé wanzu? ⁶ Inéñ you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiñu yaczac. Inéñ Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Inéñ mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kileñ muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuañ imi waima lilingéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñgocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzéhégic. ¹² Wañu Peteronéñ yacma kicsuañiguc usujñec kemma lolocgéma kifañaguc kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianéñ niñgumbi niñguñ wamma lilingéma keñec.

¹³ Wañu niñzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc. ¹⁴ Wañu iereñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunéñ hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic. ¹⁶ Wañu kicgira imi ménda béréngéyu ménda héñtegiroc. ¹⁷ Wañu Yesunéñ yomuhuc qesiércmiyec; Iri héna kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereñ ewa biric kicic wamma nañoc. ¹⁸ Namma iorarunec mén qara Keleopa inéñ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma suraiguc haka hicñiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda niñzañ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéñ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Wañu zézéya zéma wawaña imi

kuha yandaguc wañec. ²⁰ Neñañ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galen hécnina ieneñ humucac buña opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic iminéñ Israel doenina menénécmimac niñac mambéc kerñ. Imi sac qahac, haka imi hicñiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Wañu sucninaiguc embac tosara ieneñ meauri nénécmigic. Ieneñ siñunec yanda kicsuañiguc keñgic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda mihicñima hocma hama zégicnéñ; Kua meme uñanéñ hicñi énécmiyic iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécnina tosanéñ kicsuañiguc kemma embac eneñ zégic ésécnec heyu héñgic, néñ Yesu ménda mihicñigic. ²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia wañu iri Anutuac tilñ tilñ ic ionac zézéya imi niñzéhégwic zé ewa qerigiranéñ éséñ éséñ wanzac. ²⁶ Kristonéñ eñeya edamuyaiguc keremmac niñ qenzeñ manzeñ imuhucya mihicñimacac hezac imi iri ménda niñzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilñ tilñ ic ionac kiwi moczoñ mema eñeya niñac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoñ zéasari ércmiyec.

²⁸ Wañu ama areña imuac wamma keñoc imuaru kendaric Yesunéñ ama areña imi ogicma kemman zé wañec. ²⁹ Wañu iereñ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiñgaru ama bec siñimañ zé wanzac imuac niriguc momacnec tachñ. Imuhuc zéyic momacnec tachñ zé iriguc eñec. ³⁰ Wañu ic iriguc momacnec nene nemañ zé tacma saméñ mén mema ewa hia ac zéma mésemma ércmiyec. ³¹ Ércmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héñtegiroc. Héñtegiacma héñyic aulangéyec. ³² Aulangéyu iereñ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérezéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muñguc Yerusalem lilingéma keñoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miñ Kewuninanéñ qelima yacma Simon mihicñi miyec.

³⁵ Imuhuc zégic ic éréhéc ierenj hénaiğuc iwawai hicji érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saménj qésémma érécmiyu dimuhuc héntegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ienenj ac imi zémanec tacgic Yesu eņeyaoc sucginaiguc hicjima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ienenj aurigic zénéngina hiriyu uņa ménj hénziņ zéma niņgic. ³⁸ Waņu Yesunénj énézéyec; Némac niņ zénéngina hiriyu, ewa qeriginanénj ewa éréhéc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néntegicgic. Méraginánénj ni nosinimma néngic, uņa imi séwi busu zéma sira qahac, néj ni iminaguc. ⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic. ⁴¹ Hémma ségiségi kilenj yanda waņgic. Waņu ségiséginénj sécgé énécmiyu méngucnec ewa éréhéc waņgic. Imuhuc waņgic Yesunénj nene tosara taczac me qahac zéma qesiéncmiyec. ⁴² Imuhuc zéyu lambéc kembraņa ménj zezeya momacguc migic. ⁴³ Waņu mima hémma naņgicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominénj mia ni iniguc keru nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niņ ogic hezac imi moczoņ héra wammacac hezac. ⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niņasarigic. ⁴⁶ Waņu inénj toroqema zéyec; Ménj imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonénj qeņzeņ manzeņ nimma ai meme haréwéc waņu humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Waņu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenjic kápésicgina zuac énécmimac imuac buņa suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoņ ogic hezac. ⁴⁸ Waņu ini imi haka moczoņ yanda imuac héipuc ic wanzu. ⁴⁹ Héngic, ni Maņgocnanénj ac ziki énécmiyec imi* onac mélimañ. Imuac ini kuc yanda ounec maņa hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areņa yanda yomuaru kecgic.

⁵⁰ Yesunénj énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eņu mozoc ac

énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec naņu sucgina igucnec wagicma kurumenjiguc eņec. ⁵² Waņu ienenj i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem lilingéma keņgic. ⁵³ Kemma nalé séc ocmuņ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

* **24:49:** Uņa téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanéh séwi busuguc hicñiyec.

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminéh kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminéh Anutu. ² Inéh nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc méné ménda hicñiyec. ⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminéh ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵ Wañu asac mararañ imi siñi qeriaiguc asarianzac. Wañu siñinéh ménda héñtegirec.

⁶ Ic méné Anutunéh méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷ Inéh eneya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéhégemu niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸ I eneya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec. ¹⁰ Wañu inéh baec kurumeñ yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumeñ imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ieneñ i ménda héñtegicgic. ¹¹ Inéh eneyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ieneñ i ménda héihéré wammigic. ¹² Néñ héihéré wammima ninzéhégic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic ménac ewa siñ igucnec qahac, néñ Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni, Naña téngéñ momacguc kurumeñ Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanéh iwac muru kuaya gema heyec. ¹⁵ Yohanenéh iwac héipucya wamma yomuac qacma zéauyec; Ic

yomuac zéma yomuac zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inéh ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néñ ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸ Anutu imi ic ménéh méné ménda héñañec, néñ Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminéh i nénézéyu héñiñ.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ieneñ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inéh héipuc ac yomuac énézéyec; ²⁰ Ni Kristo qahac. Inéh imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹ Zéyu ieneñ qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia mé? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilin tilin ic hamac zéyec* imi mia mé? Zégic zéyec, Qahac. ²² Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic haziñ, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwiñ? Gi genja niñ dimuhuc zéanzañ? ²³ Zégic Yohanenéh yomuac zéyec; Ni imi Anutuac tilin tilin ic Yesaianéh zéyec ésécnecc ic méné baec kisiaiguc qacma Miñ Kewuac héna mindinigic dindina wañu zézac ewa hétéh imi mia. ²⁴ Wañu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. ²⁵ Wañu ieneñ qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilin tilin ic imi qahac, wañu némac niñ ic doku naec énécmianzañ? ²⁶ Zégic Yohanenéh yomuac énézéyec; Ni dokunéh naec énécmianza. Wañu sugcinaiguc ic méné nañu ini ménda héñtegiczu. ²⁷ Inéh andénaiguc hama* keczac. Wañu ni mamaya imuhucyanéh iwac héna usu hésaya lolacmañac séc qahac. ²⁸ Wañu haka imi Yodan doku néwéc Yohanenéh doku naec énécmima kerec, Betania ama areña imuaru hicñiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹ Ama siñima gianjiyu Yohanenéh héñu Yesu iwac murugeñ hayu yomuac zéyec;

☆ **1:21:** Hén 18:15 * **1:27:** Héna imi hicñima keczac. Kembaña 30 imuac héñgic.

Héngic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac kápécigina metecgéma kenkeña imi erimi. ³⁰ Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec imuac niñ inéñ ni nogiczac. ³¹ Ni nenaoc i ménda niñyacgé miyi, wañu Israel ic ionac winiñginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niñ hama doku naec énécmianzua. ³² Wañu Yohanenéñ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uña Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumenéñ igucnec mama iwac orucya hanecgeña iguc putitima nañu héñi. ³³ Ni ménda niñyacgé miyi, néñ ni doku naec énécmimanéñ niñac méli néñec iminéñ yomuhuc nézézec; Ic méñ orucya qahaiguc Uñanéñ mama nammac, ic iminéñ Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ³⁴ Ni imuac mia héñi, hémma Ic yomi Anutuac Naña zéma héipuc wammii.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵ Ama siñima gianjiyu, Yohanenéñ ai ic éréhéra iriguc muñguc baec imuarunec nañgic. ³⁶ Wañu Yesu imuaru hama kenju, hémma yomuhuc zéyec; Héngic, Anutuac rama erimi. ³⁷ Zéyu merac éréhéra ierenéñ ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma kenoc. ³⁸ Kenjic Yesunéñ liliñgéma iriru méndacma hayic qesiérecmiyec; Iri némac niñ wanzaoc? Wañu ierenéñ zéyoc; Rabi, (Neñañ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzanéñ? ³⁹ Zéyic, Hama héñic zéma érézézec. Zéyu ierenéñ méndacma kemma ama kecanéñ imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kilok wañec. ⁴⁰ Ic éréhéc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. ⁴¹ Inéñ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézézec; Niri Mesia mihicñizic. (Mesia imi Hebiraio ac, Girik aciguc Kristo†) ⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru kenoc. Wañu Yesunéñ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naña, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)‡

⁴³ Ama siñima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanéñ zé wamma Filipino

mihicñima ézézec; Hama méndac némma. ⁴⁴ Filipino imi Anderea zéma Petero iorac ama areña yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵ Wañu Filipinoéñ Natanael mihicñima yomuhuc ézézec; Mosenéñ ic méñac hena aciguc oyec, wañu kua meme ic ienenéñ momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicñizic. Imi Yesu, Yosefeac naña, Nazarete tañu igucnec. ⁴⁶ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc qesimiyec; Nazarete tañu igucnec iwawai hiabia méñ hia hicñimacac séc qahac. Zéyu Filipinoéñ yomuhuc zéyec; Hama henna. ⁴⁷ Wañu Yesunéñ héñu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézézec; Héngic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéñ qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéñzanéñ? Wañu Yesunéñ zéyec, Filipinoéñ ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc ézézec; Kiwi ic, gi Anutuac Naña Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunéñ zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc gézéwa niñzégé néñzanéñ? Kecma haka méréra ogicqogira kunéñ kunéñ hémbésémañ. ⁵¹ Imuhuc zéma énézézec; Ni ac héla gézéwa niñgic; Ini kurumenéñ angéyu Anutuac kua meme uñahéra ienenéñ Icac Nañawac muru ou kurumenéñ igucnec enéñ mama wañgic inicmu.

2

Yesunéñ zéyu dokunéñ wainéñ wañec.

¹ Ai meme haréwéc wañu Galilaia baec Kana ama areñaiguc zammaréñ ai meérécmiwinéñ zéma azorogic. Wañu Yesuac nenjocya imuaru momacnec kerec. ² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic. ³ Wañu wainéñ qahac wañu nenjocyanéñ Yesu ézéma zéyec; Wainéñ qahac wanzac. ⁴ Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézézec; Nenjoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec. ⁵ Wañu Yesuac nenjocyanéñ ai merac yomuhuc énézézec; Ac méñac méñ énézéyu tohoma wandacmu. ⁶ Wañu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6

† 1:41: Wañu neñañ neñañ aciguc Halécnéñ météré mimia. ‡ 1:42: Neñañ aciguc melemma zéni Zamanzic.

tarec. Imi Yuda ic ieneñ haka silicgina tohoma méragina zuacmu niñac haigic tarec. Wañu doku nomuñ imi hénén baña 90 sécyá wañec.* 7 Wañu Yesunén ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgégic kuagina qemac zéyu ieneñ nomuñ séc doku qocgégic kuaya qedarec. 8 Wañu Yesunén Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema keñgic zéma énézéyu mema keñgic. 9 Wañu aria galeñnéñ dokunén waiñ wañec imi nema siña nimma waiñ imi dimuacnec hazac imi ménda niñasariyec. Wañu ai merac doku mema hagic ieneñ sac niñgic. Wañu aria galeñnéñ ic embac meyec i héihéré miyec. 10 Héihéremima inén yomuhuc ézéyec; Ic embac tosanén walac waiñ hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc wañu andiaiguc waiñ biria gumu énécmianzu. Wañu guaru imi waiñ hiabia soroc imi añgén tina heyu deguc gumu nénécmizan. 11 Yesu i Galilaia baec Kana ama areñaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ieneñ hémma ninzénégimigic.

Yesunén ocmuñ téréya mesolanjyec.

12 Imuac andiaiguc Yesunén neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areña yandaiguc hiñgacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

13 Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendon hosuru ducniyu Yesunén Yerusalem ekeñec. 14 Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénnagémba wañgic. Wañu soukiwa meamu ic enen tataciguc tackecgic. 15 Imuhuc wañgic Yesunén lewakan miziyu zikaya wañu iminén rama zéma burumakao moczon nesi énécmiyu hiñgacdacgic. Wañu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndén qéndemma zaegina melenjgic. 16 Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néngacgic. Mañgocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac

niñac. 17 Wañu tohotoho ichéra i enen kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niñqeligic; Guac ama niñ wamba wésé polañnanén zericnéñzac. 18 Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzañ imuac némac asé kiwi méréra mén séha mena hémbiñ? 19 Zégic Yesunén melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. 20 Zéyu Yuda ic enen yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma miñzicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? 21 Wañu Yesunén ocmuñ téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. 22 Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzénégic.

23 Yesu i nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoniguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanén hémma iwac qara ninzénégic. 24 Wañu Yesunén ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. 25 Inén ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac hénia ya nimman zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

3

Yesunén Nikodemo ac kumiyec.

1 Farisaio ic sugcinaiguc ic mén kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galeñgina mén. 2 Inén sinjiaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic mén Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzan imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéñ imuhuc memacac séc qahac. 3 Yesunén melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, mén ménda qelima hicñimaciguc imi Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hia ménda hémmac. 4 Zéyu Nikodemonén ézéyec; Ic méñnéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñimac? Dimuhuciguc neñgocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? 5 Zéyu Yesunén melemma zéyec; Ni

* 2:6: 100 lita zézéya.

hélacnec ténggéh gézéwa, méné i doku zéma Uñaiguc qelia ménda hicñima Anutuac héngalen ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶ Séwiiguc hicñizac imi séwi, Uñaiguc hicñizac imi uña. ⁷ Ini kilendac qelima hicñimu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸ Luhucnéñ eñeya siñawac keñha wañanzac. Urumeñac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru keñanzac imi ménda niñanzañ. Uña igucnec hicñizac imi imuhucyanec. ⁹ Zéyu Nikodemonéñ ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéñ iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹ Ni hélacnec ténggéh gézéwa, nini iwawai niñanziñ imuac énézéma iwawai héñanziñ imuac héipucya wañanziñ, néñ ini héipuc acnina imi kilen ménda késaanzu. ¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéh géanzuiguc kurumeñac iwawai énézémanjiguc dimuhuc ninzéhégému? ¹³ Icac Naña kurumeñac igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéñ méñ kurumeñiguc ménda eñecac enzac. ¹⁴ Mosenéñ baec kisiaiguc mokolen sésécya iciguc hesañgéma meyaru nañec imuhucyanec Icac Naña meyacgic nammac. ¹⁵ Imi mia ninzéhégému ieneñ kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicñimac.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc ténggéh nénécmiyec. Imi mia méné i ninzéhégézac inéñ ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁷ Anutunéñ Naña ic neñañ képésicnina zétecgé nénécmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ képésicnina igucnec añgéhñina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸ Méné Naña ninzéhégéanzac i képésicyaguc ménda zémimac. Wañu méné i naña ménda ninzéhégéanzac iwac imi inéñ Anutu naña momacguc ténggéh iwac qara ménda ninzéhégéanzac hénia imuac niñac képésicyaguc bec zémizac. ¹⁹ Asac mararañnéñ baec ic embac sucginaiguc hazac, néñ wawañ memegina biria imuac

niñac asac mararañ imuac mézétiti wamma siñiac wamma kecgic haka iminéñ mia képésicyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰ Méné i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñiasariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac. ²¹ Méné i ac héla tohoanzac inéñ wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéñ Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéñ iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec. ²³ Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ieneñ toroqema hagic doku naec énécmiyec. ²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñiyec. ²⁵ Wañu Yuda ic méñnéñ Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminiñ wañgic. ²⁶ Wañu merac ieneñ Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic méné giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu niñzañ, inéñ mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷ Zégic Yohanenéñ yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéñ memacac séc qahac. ²⁸ Ni Kristo qahac, néñ méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñaocnec héipuc wammu. ²⁹ Embac buña qeénécmimia imi eu buñayawac wanzac. Alaya méné méra mizac inéñ iwac niñ mambéc wamma gezac qeñe wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰ Iwac buñanéñ yandi saima kemmac, néñ nuac buñanéñ héréma mamac. ³¹ Ounec mazac inéñ iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Méné i baecarunec hicñizac inéñ baecac buña ésécnec zéanzac. Wañu kurumeñ

igucnec mazac inéj iwawai moczoj onogicma eņeņa keczac.

³² Inéj iwawai hémma niņaņec imuac héipucya wamma zéanzac. Waņu ic ienej iwac héipuc ac ménda aņgéj tianzu. ³³⁻³⁴ Anutunéj méliyec inéj Anutunéj Uņa imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Mérénéj méj iwac héipuc ac aņgéj tizac iminéj Anutu imi héla wanzac imuac oaec zémizac. ³⁵ Maņgoc imi Naņawac niņ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶ Méj i Naņa ninzégézac i kekec hémbénaņa mezac. Waņu méj i Naņa andé qezac imi kekec imi ménda mihicņimac. Waņu Anutuac qeri gericnéj iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéj Samaria embac méņac héniaya zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéj énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zanégina onogiczac zégic Farisaio ic ienej niņgic imi Yesunéj niņasariyec. ² Héla téngéj imi Yesu eņeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néj iwac tohotoho ichéra ienej naec énécmigic. ³ Waņu Inéj imuhuc niņasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muņguc lilingéma keņec. ⁴ Waņu Samaria baec héna tima huaņgej imuaru kemmaņ zé niņec. ⁵ Kemma Samariawac ama areņa yanda méj qara Sika imuaru kereņec. Ama imi Yakopnéj eņeya naņa Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec. ⁶ Waņu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéj héna hakerec imuac niņ kucya qahac waņu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti éscnec waņec.

⁷⁻⁸ Waņu tohotoho ichéra ienej nene boņa mewiņ zéma ama areņa yandaiguc kemma ménda hagicnec Samaria embac méņnéj doku himaņ zé hayu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémaņ? ⁹ Waņu Yuda ic zéma Samaria icnéj ménda ala waņamuma eņac eņac kecaņgic imuac niņ embac

inéj yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéj dimuhuc Samaria embac nuaru doku niņ qesinézan? ¹⁰ Waņu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niņac gézézac iwac hénia momacnec niņtegicbaņnec welec mina kekec hémbénaņawac doku gémbacnec. ¹¹ Zéyu embacnéj yomuhuc ézéyec; Miņ Kewu, gi doku hihiga qahac waņu doku hogocya imi hiņgac hiņgara imuac niņ kekec hémbénaņawac doku imi dimuacnec hiwésémaņ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczaņ? Inéj doku hogocya yomi nénécmiyec. I eņeyaoc zéma naņhéra zéma ama yaņhéra momacnec imuarunec hima nema kecaņgic. ¹³ Zéyu Yesunéj ara melemma yomuhuc zéyec; Méjnéj doku yomi nemaciguc muņguc doku niņac wammac. ¹⁴ Waņu méjnéj doku méj neļ miwa nemaciguc tetecgia qahac doku niņ ménda wammac. Waņu doku iminéj iwac qeriaiguc nalé tetecgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niņac muņguc ménda wammaņ. Waņu doku himaņ zé yomuaru muņguc ménda hamaņ.

¹⁶ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Waņu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézaņ imi hélacnec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidacnec. Waņu ic méj degucmi mema keczaņ imi guac euga qahac, imuac niņ ac zézaņ imi hélacnec. ¹⁹ Zéyu embac iminéj zéyec; Miņ Kewu, gi imi Anutuac tiliņ tiliņ ic méj imi ni niņasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ienej boņa yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Waņu Yuda ic ienej yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunéj ézéyec, Embac zéwa ninzégéna. Nalé méj hayu baec boņa youmi me Yerusalem qahac, néj baec tosaraiguc Maņgocac mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda niņzu imuac mepésianzu. Waņu késpedes igucnec aņgéj titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niņ nini iwawai niņasariziņ imuac mepésianziņ. ²³ Nalé

mén hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienen Uña Téréya zéma ac hélanéñec Mañgoc mepésimu. Mañgocnéñ imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihi wañanzac imuac mia imuhuc zézua. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienen uña zéma ac hélanéñec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnéñ ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéñ hamac imi ni ninzua. Inéñ hama iwawai moczon zéasari nénécmimac. ²⁶ Wañu Yesunéñ ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienen ama areña igucnec liliñgéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienen liliñgéma hagic. Hama Yesunéñ embac méñguc ac wañu hémma welicgéñic. Wañu némac iwawai niñ wanzañ me némac hénia niñac i guc ac zézanz zéma méñnéñ hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wañu embac iminéñ yacma doku nomuñ waima ama areña yandaiguc liliñgéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic méñ haka ni meani imi moczon zédaczac imi héñgic. Iminéñ Kristo wanzac me deic? ³⁰ Zéyu ienen ama areña yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra eney yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Nene méñ ini ménda ninzu imi henéñzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen eñaocnec zégic; Ic méñnéñ nene méñ mehama mizac me? ³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Mélinéñec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgéman iminéñ nenena wanzac. ³⁵ Eñaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héñgic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo miñinanéñ ai héla metocgoanzac imi boñaya bec késama ai héla imi mutulañgéma kekec hémbénañaguc onopoczac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiséñi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méñnéñ himiru méñnéñ mema tocgezac, zéanzu ac iminéñ héla wanzac. ³⁸ Neñ eñaoc ai yanda ménda megic imuac ai

héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méñnéñ ai mema qenzen manzen niñgic imuaru toroqema héla mema tocgezu.

Samaria ic sasala Yesu ninzéñgégic.

³⁹ Wañu embac iminéñ ic imi haka ni wañañi imi moczon zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areña yanda igucnec ic sasala ienen Yesu ninzéñgégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ienen Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéñ kaiwe éréhéc i iniguc kerec. ⁴¹ Wañu iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanéñ ninzéñ ninzéñ ic wañgic. ⁴² Wañu ienen embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néñ neñaoc ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzéñgézij. Hélacnec! Inéñ Kristo, baec séc ic neñañ añgéñ titi ic wanzac.

Yesunéñ baec galeñ eñeñawac naña mén mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéñ Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu eñeyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi eney becñec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñiguc Yerusalem momacnec kemma Yesunéñ ai meyec imi moczon héñgic imuac niñac inéñ Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéñ muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru becñec doku melenju waiñ wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eñeña méñ kerec. Wañu iwac naña méñ hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekerec. ⁴⁷ Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu liliñgéma Yuda baec igucnec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kilendac ménda ninzéñgému. ⁴⁹ Wañu baec galeñ eñeñanéñ zéyec. Miñ Kewu nañna ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Kenna, nañga imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéñ zéyec imi ninzéñgéma

waima kenec. ⁵¹ Mekemma keru welen qeqehéra hama hénaiçuc mihicnima yomuhuc ézéma zégic; Naña imi hiaruma keczac. ⁵² Waņu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Oraņ kaiwe kiwa momacguc waņu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Waņu maņgoc imi nalé imuaru Yesunéj mélimima, Naña imi hiaruzac zéyec imi niņasarima eņeya zéma taséhéra momacnec Yesu ninzénçégic. ⁵⁴ Yesunéj Yudanec Galilaia liliņgéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéc waņec.

5

Betsaida zékéņiguc Yesunéj ic mēj mehiaruyec.

¹ Andiaiguc Yuda ic onac kendoj mēj ducņiyu Yesunéj Yerusalem ekeņec. ² Waņu Yerusalemiguc nagu mēj naņec, qara imi Rama nagu, waņu imuac ho-suraiguc zékéņ mēj heyu Hebiraiio aciguc Bezada zéaņgic. Waņu zékéņ imuac giņgiņaiguc hali méra mēj lelecgéma tacgic. ³ Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic hēna méragina biria zéma ic puriņa eneņ heaņgic. ⁴ (Ménda hezac.) ⁵ Waņu ic mēj suginaiguc heyec imi puriņ keru yawuņ 38 waņec. ⁶ Waņu Yesunéj ic hekerec imi hémma nalé horua heaņec imi niņyacgéma qesimiyec; Gi hiarumaņac zé wanzaņ? ⁷ Zéyu hafi ic iminéj melemma zéyec; Kuneņ, doku temboņa yaru nalé imuaru ic mēj ménda naņgé nénzac. Imuac niņac nenaoc hiņgacmaņ zéwa mēņnéj nogicma walac hiņgacanzaç. ⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. ⁹ Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inéj heheya mema keņec.

Waņu nalé imi mia Sabata. ¹⁰ Imuac niņ Yuda ic eneņ ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzaņ imi hēna ac logilogiya. ¹¹ Waņu inéj yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru nénzac inéj hehega mema kenna imuhuc nézézac. ¹² Zéyu qesimigic; Mérénéj hehega mema kenna zéma gézézac? ¹³ Waņu ic sasala kecgic sugi-naiguc Yesu bec waima keņu ic hiaruyec

inéj hocma mérénéj imi mia zéma nimma nimbipiyec. ¹⁴ Imuac andiaiguc Yesunéj ocmuņ téréyaiguc ic imi mihicnima ézéyec, Ninzaņ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira mēņnéj hicņigémbac niņac. ¹⁵ Waņu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nénzac iwac qara imi Yesu. ¹⁶ Yesunéj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meaņec imuac niņ Yuda ic ieneņ hazéc wammigic. ¹⁷ Waņu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Maņgocna imi nalé séc ai meyu érékeçma deguc. Waņu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸ Yesunéj Sabata hēna ac logima Anutuac niņ Maņgocna zéma iwac séciguc waņec, imuac niņ Yuda ic ieneņ muņguc mēņgucnec qehumuwiņ zé waņgic.

¹⁹ Imuhuc waņgic Yesunéj ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Maņgocnéj meanzac imuac séc Naņanéj imuhucyanec meanzac. Imuac niņ Naña imi eņeyaoc ai mēj ménda meanzac. Maņgocnéj meyu hémma imi sac meanzac. ²⁰ Maņgoc imi Naña héņsorocanzaç. Imuac niņ aiya meanzac imi moczoņ ézéyu héņaņzac. Anutunéj kiwi méréra sasala mema Naña ézéyu hémmac, waņu kiwi iminéj iwawai héņaņzu imi ogicdaru ini hémma aurimu. ²¹ Maņgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianzaç. Imuhucyanec Naña imi ic mēņac ewa hia nimma kekec imi mimaņ zé hia mimac. ²² Maņgoc imi ic mēj ménda gésiaņzac. Waņu imuac ai imi moczoņ Naña midarec. ²³ Imi mia ic embac moczoņ Maņgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naña imi ehéihéi wammimu niņac imuhuc wammiyec. Mēņnéj Naña ehéihéi ménda wammianzaç iminéj Maņgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzaç. ²⁴ Ni hélacnec téņgēj énézézua, mēņnéj acna nimma méli néņec i ninzénçézac iminéj bec kekec hémbénaņa mezac. Waņu kępésiraguc ménda zémimac. Inéj bec humuc igucnec qericma kekeçiguc kerezac. ²⁵ Hélacnec téņgēj énézézua,

nalé méné hamanez hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ieneñ Anutuac Nañawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi eneñ moczoñ qelima kecmu. ²⁶ Mañgoc eñeya muru kecec hezac, wañu inéñ Naña kecec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷ Wañu inéñ Icac Naña keczac, imuac niñ ic gési énécmiawac qac buña miyec. ²⁸ Ac yomuac ménda aurimu. Nalé méné ducñiyu kicsuañiguc heanzu ieneñ moczoñ iwac ewaya nimmu. ²⁹ Nimma haka hiabia wañañgic ieneñ kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria wañañgic ieneñ zégési énécmiawac yacma érému.

³⁰ Ni nenanec iwawai méné hia ménda memañ. Gezacnanéñ niñanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siñ niñac qahac, néñ méli néñec iwac ewa siñ méndacma wañanzua. Imuac niñ nuac gésigési ac imi solañja wañanzac.

Yesuac héniaya.

³¹ Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wamma. ³² Héicpuc ic méné keczac imi mia nuac niñ wamma héipuc acna zézac. Wañu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi niñanzua. ³³ Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keñgic inéñ ac hélawac héipuc wamma énézéyec. ³⁴ Wañu ic méñarunec nuac héipuc ac memañac zéma ménda zézua. Wañu ini kecec hémbénaña memu niñac imuhuc énézézua. ³⁵ Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoña iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic. ³⁶ Wañu nuaru héipuc ac méné Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Mañgocnanéñ néñu metecgéman zéma ai meanzua iminéñ Mañgocnéñ méli néñec imi héipuc wañ nénzac. ³⁷ Wañu méli néñec Mañgoc i eñeyaoc mia nuac héipuc wañ nénzac. Wañu ini ewaya zéma tanera komoradac méné ménda hémma niñgic. ³⁸ Ini méliyu hayec i ménda niñzégézu imuac niñac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. ³⁹ Ini kiwi téréya igucnec kecec hémbénaña meanziñ imuhuc nimma kiwi téréya imi

oloñ nimma kuamuanzu. Wañu kiwi iminéñ mia nuac héipucna wañ nénzac.

⁴⁰ Wañu kecec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawiñ niñac ménda wanzu. ⁴¹ Ni ic ieneñ mepési némmu niñ ménda wañanzua. ⁴² Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi niñanzua. ⁴³ Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néngic. Wañu ic méñnéñ eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kilendac héihéré mimu. ⁴⁴ Ini eñeocnec mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ hiabia zéénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc niñanzu? ⁴⁵ Wañu nuac niñ inéñ Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéñ mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶ Wañu Mosenéñ kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose niñzégé miwunec imi niñanzu? ⁴⁷ Wañu ac kiwi inéñ oyec imi ménda niñzégézu imuac niñ acna zézua imi dimuhuc niñzégému?

6

Yesunéñ ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuac andiaiguc Yesunéñ Galilaia kondun, qara méné Tiberia kondun imi qericma néwécgeñ kereñec. ² Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi mérera hénia hénia meyu héñañgic imuac niñ ic embac sasalanéñ méndac migic. ³ Wañu Yesunéñ baec boñaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴ Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendor méné nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendornéñ hosuru hayec. ⁵ Wañu Yesunéñ kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tuñ yanda imi gumu énécmi niñ? ⁶ Wañu Yesunéñ eñeyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgéman zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponéñ melemma zéyec; Ai ic méñac maso ⁸ imuac ai boñawac* sécyá saméñ boña mewihñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra

* **6:7:** Girik aciguc 200 Denarion.

sucgina igucnec méné Simon Peteroac munaya Andereané yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc méné youmi imi neneyaguc iwaru bali saméné méra méné zéma lambéc éréhéc hemizac, Wañu imuhucyanéné tuñ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéné zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec. ¹¹ Wañu Yesunéné saméné imi mema ewa hia ac ézémaguc méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inéné tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczoñ tocgému, komora méné ménda waimu. ¹³ Zéyu bali saméné méra méné imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ienené asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tilin tilin ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunéné ic ienené hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwiné zé wañgic inictegicma wai énécmima eñeyanec boña méniguc muñguc eñec.

Yesunéné kondun qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun ginjinaguc hingacgic. ¹⁷ Hingacma imuacnec kondun néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembiné zéma zéiciguc eñgic ama siniyec. Wañu Yesunéné ionac muru ménda hayunec eñacnec keñgic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanéné qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéné doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyc. ²⁰ Wañu Inéné énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ienené ewa hia nimma zéiciguc wagicbiné zégic, zéicnéñ baec kembiné zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianjiyu ic embac sasala néwécgeñ kondun ginjinaguc nañgic ienené yomuhuc niñsarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéné tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic.

²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma saméné gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ienené ménda tacgic imi niñasarima Yesu hocbiné zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic. ²⁵ Wañu ienené kondun néwéciguc Yesu mihicñima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunéné yomuhuc énézéyec; Hélacnec téngéné énézézua, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac. ²⁸ Imuhuc zéyu ienené qesimigic, Anutuac aiya mewiné zéma némac ai mewiné? ²⁹ Zégic zéyec; Anutunéné méli miyu hayec iwac ninzénngému iminéné Anutuac ai wanzac. ³⁰ Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méné mena hémma gi ninzénngé gémbinac hezac me? Gi némac ai meanzañ? ³¹ Mosenéné† kurumené igucnec saméné gumu énécmiyu negic* imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanéné baec kisiaiguc saméné qara mana imi negic. ³² Zégic Yesunéné énézéyec; Hélacnec téngéné zézua, kurumené igucnec saméné gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumené igucnec saméné héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. ³³ Imi mia ic kurumené igucnec hama baec séc ic embac kekec énécmianzac inéné mia Anutuac saméné wanzac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁴ Zéyu ienené zégic, Miñ Kewu, saméné imi nalé séc gumu nénécmiwa. ³⁵ Zégic zéyec; Ni kekecac saméné, Méné nuaru hamac inéné saméné niñ ménda humumac. Wañu méné ni ninzénngé nenzac inéné doku niñ ménda humumac. ³⁶ Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda

† 6:31: Girik aciguc; Inéné. * 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25

ninzéngé néñanzu. ³⁷ Wañu ic embac Mañgocnéñ néñec ieneñ moczoñ nuaru hadacmu. Wañu méñnéñ méñ nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac. ³⁸ Imi mia Kurumeñ igucnec mayi imi nena siña méndacmañ niñ qahac, méli néñec iwac siña méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua. ³⁹ Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néñec sugginaiguc méñac méñ ménda méwétécgemañ. Nalé tetcgiya ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. ⁴⁰ Imi mia Mañgocnawac siña imi méñnéñ méñ Naña hémma ninzéngémac imi kekec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetcgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

⁴¹ Wañu, Ni saméñ kurumeñ igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ieneñ ac diric doroc zégic. ⁴² Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naña Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñérécmiziñ. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumeñ igucnec mayi zézac? ⁴³ Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic! ⁴⁴ Mañgoc méli néñec inéñ ménda hérémíyu, méñnéñ nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic méñ nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunéñ ku énécmíyu nimmu.* Méñnéñ méñ Mañgoc arunec ara nimma niñareñgé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶ Ic méñnéñ Mañgoc ménda héñec, néñ Anutu arunec mayec inéñ sac héñec. ⁴⁷ Ac héla énézézua; Méñnéñ méñ ninzéngézac inéñ kekec hémbénaña késa keczac. ⁴⁸ Ni imi kekecac saméñ imi mia. ⁴⁹ Yanda héccginanéñ baec kisiaiguc mana negic, wañu nema humudacgic. ⁵⁰ Wañu ni imi saméñ méñ kurumeñ igucnec mama hahaya imi mia, méñnéñ nemac imi ménda humumac. ⁵¹ Ni imi saméñ kekecyaguc kurumeñ igucnec mama hahaya. Méñnéñ saméñ imi nemaciguc inéñ nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméñ imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic

embac kekec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ sugginaiguc eñawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc néñécmíyu newiñ? ⁵³ Yesunéñ énézéyec; Ac héla énézézua, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu. ⁵⁴ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵ Nuac séwi busuna iminéñ nene héla. Wañu nuac sacna iminéñ doku héla wanzac. ⁵⁶ Méñnéñ méñ nuac sac busuna neanzac iminéñ nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecanzua. ⁵⁷ Kekec miñina Mañgocnéñ méli néñu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec méñnéñ séwi busuna neanzac iminéñ nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸ Saméñ imi kurumeñ igucnec mayec imi mia. Yanda héccginanéñ mana negic, wañu humudacgic. Néñ méñnéñ saméñ nuarunec imi neanzac iminéñ tetcgia qahac kecmac. ⁵⁹ Ac imi mia Yesunéñ Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéñ Yesu andé qema keñgic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéñ yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, méréñéñ hia añgétimac? ⁶¹ Yesunéñ tohotoho ichéra ieneñ diric doroc ac zégic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminéñ meyéwéri énécmizac? ⁶² Icac Naña imi liliñgéma bec kerec imuaru eñu hémmuiguc dimuhuc zému? ⁶³ Uña téréya iminéñ kekec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminéñ Uña zéma kekec wanzac. ⁶⁴ Wañu Yesunéñ méréñéñ ménda ninzéngégic imi zéma méréñéñ andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoñ nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Suggina igucnec tosara ini ménda ninzéngézu. ⁶⁵ Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, méñac

* 6:45: Yes 54:13

ménj Maṅgocnéj ménda niṅmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézua.

⁶⁶ Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanéj andé qema kemma Yesu muṅguc ménda méndacgic. ⁶⁷ Keṅgic Yesunéj tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiénécmiyec. Ini momacnec wainémma kembiṅ zé wanžu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronéj melemma zéyec; Miṅ Kewu guaru kekec hémbénaṅawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiṅnec? ⁶⁹ Nini yomuhuc niṅasarima niṅzéhégéziṅ; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰ Waṅu Yesunéj zéyec; Neṅ ini 12 ménda énépésiṅ me? Waṅu sugginaiguc momacguc imi ic biria wanzac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac naṅa Yudawac niṅ imuhuc zéyec. Inéj 12 suggina igucnec, waṅu kecma Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunéj Hali kendoṅ niṅac Yerusalem ekeṅec.

¹ Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneṅ Yesu qehumuwiṅ zé waṅgic, imuac niṅac Yesunéj Yuda baeciguc ménda keṅha wammaṅ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgéyec. ² Waṅu Yuda ic ionac kendoṅ ménj qara Sel hali kendoṅ* imi hosuru hayec. ³ Hayu Yesuac munahéra ieneṅ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichécga ieneṅ kiwi méréra meanzaṅ imi hémmu. ⁴ Ménjnéj hicji tegicmaṅ zéma sasāṅgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzaṅ, imuac niṅac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu. ⁵ Munahéra imi momacnec i ménda niṅzéhégéjic imuac niṅac imuhuc ézégic. ⁶ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, waṅu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ieneṅ onac hazéc waṅ énécmimuc séc qahac. Waṅu ni imi wawaṅ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niṅ hazéc waṅ nénzu. ⁸ Ini kendoṅ imuac ekeṅgic, nuac naléna dindiṅa imi ménda ducṅizac

imuac niṅ ni ménda ekemmaṅ. ⁹ Imuhuc zéma inéj Galilaia baeciguc waima tarec.

¹⁰ Waṅu munahéra kendoṅac kendacgic andéginaiguc i acguc momacnec ekeṅec, waṅu winiṅu qahac eṅeyacnec saṅgima ekeṅec. ¹¹ Waṅu kendoṅguc Yuda ic ieneṅ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Waṅu ic tuṅ yanda sugginaiguc iwac ac saṅec sasala zégic. Waṅu tosanéj ic imi ic hiabia zégic, waṅu tosanéj zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminéj ic embac ikoc waṅ énécmianzac. ¹³ Waṅu Yuda ic ionac niṅac bacgina yandiyu ménjnéj ménj winiṅu iwac ac ménj ménda zéauyec.

Yesunéj kendoṅguc ackuazéc ku énécmiyec.

¹⁴ Waṅu kendoṅ imi namuṅa éséc keṅu degucguc Yesunéj ocmuṅ téréyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵ Kuénécmiyu Yuda ic ieneṅ welicgéma yomuhuc zégic; Inéj kiwi amaiguc ménda kerec, néj niniṅ imi dimuhuc késa keczac? ¹⁶ Yesunéj melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néj méli néjec iwarunec. ¹⁷ Ménjnéj Anutuac ewa siṅawac wammaṅ zé wanzac iminéj ackuazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niṅasarimac. ¹⁸ Ménj eṅeya niniṅ tohoma zéanzac imi eṅeya séwiya mepésimimu niṅac imuhuc waṅanzac. Waṅu ménj mélimiyec imi mepésimimaṅ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira ménj ménda hezac. ¹⁹ Mosenéj hénac ac imi ménda énécmiyec me? Waṅu kiléj sugginaiguc ménjnéj ménj hénac ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niṅ nuwiṅ zé wanžu? ²⁰ Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uṅa biria ménj késakeczāṅ, mérénéj gumaṅ zé wanzac? ²¹ Yesunéj énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczoṅ aurizu. ²² Mosenéj séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic ménj séwiya hericanzu. Waṅu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³ Moseac hénac ac ménda logimuc Sabataiguc séwi heric haka imi waṅanzu. Imuhuc wamma némac niṅ Sabataiguc

* **7:2:** Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunéj galéṅgé énécmima gumu énécmiyec imi niṅqelima tacniniṅ kecaṅgic.

ic méñac séwiya moczoñ mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu? ²⁴ Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegc ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵ Wañu Yerusalem miñina tosanenñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me? ²⁶ Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ienenñ ara ménda zézu. Galenñ hécnina ienenñ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷ Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méñnéñ ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec imi nini ninziñ. ²⁸ Yesunenñ ocmuñ téreya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néñ ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néñec iminénñ héla. Wañu ini ménda nimmizu. ²⁹ Wañu ni imi inénñ méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ienenñ késawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méñnéñ méñ méraginanénñ méñ ménda osigic. ³¹ Wañu suggina igucnec sasalanénñ i ninzénngéma yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominénñ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ienenñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galenñ meme ai ic tosara méli énécmigic. ³³ Wañu Yesunenñ zéyec; Ni nalé hotonñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemmanñ. ³⁴ Ini hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmanñ imuhucgenñ ini hamuac séc qahac. ³⁵ Zéyu Yuda ic ienenñ yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi dimuaru kenñu hocbiñ? Alahécnina Girik ic sugginaiguc héndémma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimanñ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmanñ imuhucgenñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonñ kunuha, nalé yandaiguc Yesunenñ namma selianec zéauyec; Méñnéñ méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téreyaiguc^{*} yomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzénngé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminénñ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc zéyec imi méñnéñ méñ i ninzénngémac imi kecma Uña késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgenñ Yesunenñ kurumenñiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ienenñ yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranénñ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wañu tosanenñ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonénñ Galilaia baec ama méñ igucnec hia hicñimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama arenña yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac suggina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téreyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ienenñ Yesuac niñ méndénñ amugic. ⁴⁴ Ic tosanenñ késawiñ zé wañgic wañu méñnéñ mérianénñ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galenñhécgina tosara Yesu ménda ninzénngégic.

⁴⁵ Ai merac ienenñ liliñgéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuñac galenñ meme ai ic ienenñ melemma zégic; Ac imuhucya méñnéñ méñ ménda zéauyu niñaniñ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ienenñ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wañ énécmizac? ⁴⁸ Galenñ zéma Farisaio ic nonarunec méñnéñ i ninzénngé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic eñomia hénia ac ménda niñacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Wañu sugginaiguc méñ becneç Yesuaru kenñec qara Nikodemo inénñ yomuhuc qesiéncmiyec; ⁵¹ Hénia acninanénñ ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ hénna.

^{*} 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tilij tilij ic méj ménda hicñimac imi niñ asariwésémañ.

⁵³ Imuhuc zégic tegéyu eñac eñac am-aginaiguc kendacgic.

8

Héna yanda embac méj Yesuaru wag-icma hagic.

¹ Yesunéh Oliwa boñaiguc eñec. ² Wañu ama gianiyu inéh ocmuñ téréyaiguc muñguc eñec. Eñu ic embac moczoñ iwac muru hagic tacma ku énécmiyec. ³ Wañu héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneñ embac méj kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugginaiguc haigic nañec. ⁴ Nañu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeñ késagic. ⁵ Mosenéh héna aciguc embac imuhucya imi hocnéñ héihumuwiñ niñac zéseli nénécmiyec. Wañu geñ mia dimuhuc zéwésémañ? ⁶ Wañu ac imi batucgéma kápésira mi-hicñima aciguc opocbiñ zéma imuhuc qes-imigic. Wañu Yesunéh siggéma baeciguc mérianéh kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ieneñ qesima qesi wañgic inéh dindiñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méñnéñ kápésic qahac kecanzaciguc inéh walac hénima hocnéñ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muñguc siggéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ieneñ ac imi nimma ic yanda méj hénima keñu, gi méj ni méj wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac sugginaiguc nañec iereñ ekacnec nañoc. ¹⁰ Yesunéh dindiñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nañu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoñ imi dimia? Kápésicgaguc zégénzac méj ménda nanzac me? ¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéh ézéyec; Ni acguc kápésicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec kápésic muñguc ménda wambésémañ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéh muñguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararañ. Méj ni méndac némmac imi siñi qeriaiguc muñguc ménda

keremmac. Wañu kekecac asaha késakecmac. ¹³ Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneñ yomuhuc ézégic; Geñgaocnec guac héipuc wañamuanzañ imuac niñ guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴ Zégic Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemmañ imi ni ninzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wañamuma zézua, néñ imi hélacnec wanzac. Wañu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemmañ imi ménda ninzu. ¹⁵ Eneñ ic onac ninñ igucnec niñgésianzu. Wañu neñ imi ic méñac ménda niñgési mianzua. ¹⁶ Ni nenacnec qahac, Mañgoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzic, imuac niñ ni niñgésimañ iguc, nuac niñgésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéh héipuc ac zéyic imi héla wammac. ¹⁸ Méj imi ni nenawac héipuc wañamuanzua, wañu héipuc icna méj imi Mañgoc méli néñec imi mia. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac mañgocga imi dimia? Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Ini ni me Mañgocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Mañgoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰ Ac imi ocmuñ téréyaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Wañu naléya ménda ducñiyec imuac niñac méñnéñ méj i ménda késayec.

²¹ Wañu inéh muñguc énézéma zéyec; Ni kemma ini hocnémma kápésic ginaguc humumu. Wañu kemma kecmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ²² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ eminiñ wañgic; Ni kemmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Hénia imi némac? Eñeyaoc euma humumac me? ²³ Zégic inéh énézéyec; Ini younec, wañu ni imi ou kurumeñ igucnec. Ini baec igucnec, wañu ni imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini kápésicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézua. Ni imi i wanzua imi ménda ninzéh gézuiguc kápésic ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunéh énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanza. ²⁶ Ni onac ac sasala

zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néj méli néjec imi héla miņina, imuac niņac inéj nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inéj Maņgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Waņu ienej imi ménda niņtegicgic. ²⁸ Imuac niņ Yesunéj yomuhuc zéyec; Ini Icac Naņa imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niņasarimu. Waņu ni nena ewa siņnawac iwawai ménj ménda meanzua, néj Maņgocnéj iwawai ku néjec imi sac énézéanzua imi niņtegicmu. ²⁹ Mélinéjéc imi niņguc keczazac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéj héņu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niņ inéj nenacnec ménda wainéņanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanéj niņzéņgémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Waņu Yuda ic niņzéņgézu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaņa kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichécna wammu. ³² Waņu ini ac héla niņacgégic ac héla iminéj ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenjic; Nini Abarahamac qeli, ménnéj ziki sipac ménda waņ nénécmigic. Waņu némac niņ ziki sipacgina hulac énécmimac zézaņ? ³⁴ Yesunéj melemma énézéyec; Hélacnec téņgéj énézézua, ménnéj ménj késpedes waņanzac imi imuac welenj qeqe ic wanzac. ³⁵ Waņu welenj qeqe icnéj miņinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néj naņanéj tetecgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niņ Naņanéj hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni niņzua. Waņu qeriginaiguc nuac ackuazéc nawac tatacya ménj ménda he énécmizac. Imuac niņ nuhumuwiņ zé wanzu. ³⁸ Ni Maņgocnawac wésiaiguc héņi imuac énézéanzua. Waņu ini mia maņgocgina iwarunec niņgic imuac waņanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac maņgoc imi Abaraham. Waņu Yesunéj melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham waņec imuhucya wambunec. ⁴⁰ Ni

Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiņ zé wanzu. Waņu Abaraham inéj haka imuhucya ménda waņec. ⁴¹ Ini enaņ maņgocgina iwac haka imi waņanzu, imuhuc zéyu ienej melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicņiyiņ. Nonac maņgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu. ⁴² Yesunéj yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicņima mayi. Ni mayi imi nena ewana niņ qahac, inéj méli néņu mayi, imuac niņ Anutu imi onac maņgoc wambacnec imi ala waņ némbunec. ⁴³ Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niņasarizu? Imi mia acna gezacginanéj nimmuac séc qahac imuac niņac ménda niņasarizu. ⁴⁴ Ini maņgocgina Biria miņina iwarunec hicņigic, imuac niņ iwac ewa siņa tohowiņ zé wanzu. Inéj nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Waņu iwac qeriaiguc ac héla ménj ménda hemiyu ac hélaiğuc ménda naņanzac. Inéj mia ic ikora waņu ikoc acwac maņgocya keczac, imuac niņ ikoc ac zémaņ zé eneya niniņ késama zéanzac. ⁴⁵ Waņu ni ac héla zéanzua imuac niņ ini ménda niņzéņgé nénzu. ⁴⁶ Onarunec ménnéj nuac késpedesicna ménj hia mi-hicņimac? Ac héla énézézuaiguc némac niņ ménda niņzéņgé nénzu? ⁴⁷ Ménj Anutuac buņa keczac imi Anutuac ac niņzac. Waņu ini Anutuac buņa ménda keczu, hénia imuac niņ ini ménda niņtohoanzu.

Yesunéj eneya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ienej yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niņanzij; Gi Samaria ic dac, uņa biria késa keczan. Zéziņ imi hélacnec me qahac? ⁴⁹ Waņu Yesunéj melemma zéyec; Ni uņa biria ménj ménda késakeczua. Waņu ni Maņgocna eeya héianzua waņu ini ni mematiti waņ nénzu. ⁵⁰ Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niņ ménda waņanzua, néj ménnéj imuac niņ wamma gésima keczac. ⁵¹ Hélacnec téņgéj énézézua, Ménnéj ménj nuac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéj ménda humumac. ⁵² Imuhuc zéyu bec Yuda ic ienej zégic; Gi uņa biria késakeczan

* **8:28:** Ni imi mia Kristo zéma niņasarimu.

imi deguc niňasariziň. Abaraham zéma Anutuac tiliň tiliň ic ienenj moczoň humudacgic, néň geň mia méňnéň méň guac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéň kilenđac ménda humumac zékeczan me? ⁵³ Gi maňgocnina Abaraham humuyec i ogiczan me? Anutuac tiliň tiliň ic ienenj acguc humudacgic. Waňu gi geňga niň niňna méré wanzac me? ⁵⁴ Yesunéň melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neňan Anutu zéanzu Maňgocna iminéň eena héianzac. ⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, waňu neň i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Waňu ni i nimmima iwac ackuazéc tohoanzua. ⁵⁶ Onac maňgoc Abaraham inéň naléna hémmaň zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi waňec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ienenj zégic; Gi yawuňga 50 ménda késazan. Waňu Abaraham bec héñnec? ⁵⁸ Zégic zéyec; Hélañnec téngéň énézézua, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza. ⁵⁹ Imuhuc zéyu ienenj qewiň zéma hoc megic. Waňu Yesunéň saňgima ocmuň téreya imi waima hiňgacma keñec.

9

Ic méň kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunéň hénaiguc kemma ic méň kic hilicyaguc hicñima kerec imi héñec. ² Waňu tohotoho ichéra ienenj qesima zégic; Kiwi ic, ic méréneň kápésic waňu inéň kic hilicyaguc hicñiyec? I eñeyaoc me neňgoc maňgocya ierenj? ³ Zégic Yesunéň yomuhuc énézéyec; Eñeyaoc me neňgoc maňgocyanéň kápésic ménda waňic. Waňu Anutuac ai méň imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niňac imi hicñimiyec. ⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiň. Waňu siňiya hayu méňnéň méň ai memacac séc qahac. ⁵ Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararaň wanzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéň gizonj meycagéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéñiguc kemma zuacna. (Siloam imuac héna

imi; Mélimiyec.) Zéyu inéň kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliňgéma keñec. ⁸ Waňu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñanđic ienenj yomuhuc qesigic; Ic yomi hénaiguc tacma iwawai niňac qesinéncmiañec iminéň me qahac? ⁹ Tosaranéň inéň mia zégic. Waňu tosanéň qahac, i ésécnec zégic. Waňu i eñeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ienenj qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic méň Yesu zémianzu inéň gizonj meycagéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéñiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹² Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Waňu melemma zéyec; Ni ménda niňzua.

Farisaio ic ienenj kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Waňu ic becñec kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru keñgic. ¹⁴ Waňu Yesunéň gizonj meycagéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niň Farisaio ic ienenj imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Waňu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéň gizonj nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosanéň zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niň Anutu arunec qahac. Waňu tosanéň kápésic ic méňnéň dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacñec imuhuc zéma méndéň amugic. ¹⁷ Waňu kic hilic imi muňguc qesimigic; Ic iminéň kicga mewérenđgézac, geň iwac niň némac ac zéwésémaň? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tiliň tiliň ic.

¹⁸ Waňu Yuda ic ienenj ic imi kic hilic kerec igucñec hiaruyec imi ménda niňzénagéma iwac neňgoc maňgocya héihéré érécmigic. ¹⁹ Érécmima yomuhuc zéma qesiércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Waňu ic yomuac kic hili-cyaguc hicñiyec zézaoc? Waňu deguc imi dimuhuc héñanzac? ²⁰ Zégic neňgoc maňgocya ierenj yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac naňnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri niňzic. ²¹ Waňu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi

zéma mérénéh iwac kiwa méwéréngéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñja sasala imuac niñ qesimigic eñeyaoc eñeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ieneñ méñnéñ Yesu imi Kristo zéma ninzéngémac imi Anutuac hénaoriñ sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañgic imuac niñ iereñ ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyanéh; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

²⁴ Wañu muñguc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziñ. ²⁵ Zégic inéh melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic keru, néñ deguc imi héñanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wañgéñec? Inéh dimuhuc kicga méwéréngéyec? ²⁷ Inéh melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, néñ gezacginanéñ ménda nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanzu? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutunéh Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ. ³⁰ Zégic ic iminéñ yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niñanzñ; Anutunéh késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, néñ ic solaña Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébéréngéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éreyec imuac suraiguc méñ ménda zégic niññ. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya méñ hia ménda mewacnec. ³⁴ Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téngéñ hicñinec, néñ ac ku nénécmizañ? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzéñ ninzéngina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgégic mayec imi Yesunéh niñec. Nimma ic imi mihicñima qesi miyec; Gi Icac Naña imi ninzéngézan? ³⁶ Wañu ic iminéñ zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézéna ic imi ninzéngéwa. ³⁷ Yesunéh zéyec; Geñ deguc hémma nanzan. Giguc ac zézac iminéñ ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminéñ Miñ Kewu ni ninzéngézua zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmimañ zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnéñ hémmu, néñ kicginagucnéñ kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kecgic ieneñ imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wañu Yesunéh énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi késpedesicgina ménda he énécmiwacnec. Wañu deguc héñanzñ zézu, imuac niñ késpedesicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téngéñ zézua, méñ rama onac demin qeriaiguc emman zéma nagu igucnec ménda emma héna méñunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliweñ ic. ² Méñ nagu igucnec emmac iminéñ ramawac galeña. ³ Awiawi icnéñ iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ieneñ ara hia niñyacgégic inéh ramahéra qacgina unuruma onagiru sénganñen mamu. ⁴ Rama ieneñ ara hia niñyacgézua imuac niñ onagiru madacgic eñeya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wañu ic enia méñac ara imi ieneñ ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu. ⁶ Yesunéh séséc ac imi énézéyu niñgic, néñ ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunéh muñguc énézéyec; Hélacnec téngéñ énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi eneñ moczon kowu nene zéma kaiziliweñ ic. Imuac niñac rama ieneñ acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianéh, méñnéñ nuac muru keremmac imi añgéña tiwa, nagu imuacnec eñeñ mama wamma nene mihicñimac. ¹⁰ Kowu nene imi eñ ménda hamac, néñ rama sasanñaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac

sac haanzac. Ni mia rama ienen kecec imi sécgina mema kuaya qeque memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianéñ rama ionac niñ kekecyia hia wai énécmianzac. ¹² Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminéñ galeñ héla qahac. Wañu rama imi eneya qahac, imuac niñ haséñ kazu hayu hémma rama wai énécmima néñgaru haséñ kazunéñ inima néndéñ énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néñgacanzac. Wañu inéñ rama niñac ewa éréhéc ménda wañanzac. ¹⁴ Ni rama galeñ hiabia. Ramahécna niñénécmiwa niñnéñzu. ¹⁵ Imi mia Mañgocnéñ ni niñnéñu neñ Mañgoc nimmianzua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kekecna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahécna méñ keczu imi demin yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galeñ momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kekecna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnéñ nuac goina héianzac. ¹⁸ Kekecna imi méñnéñ ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kekecna gilimañ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac niñ Yuda ic ienen muñguc héndéñ amugic. ²⁰ Wañu sugginaiguc sasalanéñ yomuhuc zégic; Inéñ uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara ninzu? ²¹ Wañu tosanéñ yomuhuc zégic; Ac imi ic méñ uña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uña birianéñ ic kic hilic méñac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ienen Yesu ménda ninzénégimigic.

²² Yerusalemiguc ocmuñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ* imi sanjeña naléyaguc ducñiyec. ²³ Yesunéñ ocmuñ téréya demin qeriaiguc luhuc ama yanda méñ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nañec. ²⁴ Wañu Yuda ic ienen lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wañgémibñ? Gi Kristo keczanjiguc zéasarima nénézéna. ²⁵ Zégic Yesunéñ

yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néñ ménda ninzénéganžu. Kiwi méréra nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéñ nuac héipuc ac zéénécmizac. ²⁶ Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzénégézu. ²⁷ Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ienen méndac néñanzu. ²⁸ Neñ kecec hémbénaña imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méñnéñ méñ nuac mérana igucnec ramahécna nuagicmacac séc qahac. ²⁹ Nuac hainéñec Mañgocna inéñ momac yanda onogicdacma kunéñgina keczac, imuac niñ méñnéñ Mañgocnawac méria igucnec iwawai méñ paktak wagicmacac séc qahac. ³⁰ Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

³¹ Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ienen héiwiñ zéma hoc megic. ³² Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéñ ménda memeya imi hénia hénia Mañgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Wañu imuac sugginaiguc némac iwawai méñ niñac hocnéñ nuwiñ zé wanzu? ³³ Zéyu Yuda ic ienen melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niñ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzan ac haka imuac mia hocnéñ guwiñ zé wanzin. ³⁴ Yesunéñ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécmizua* imuhuc ménda ogic hezac me? ³⁵ Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéñ ic tosara ara zéhicñi énécmianjec ionac niñ anutu zéénécmiyec. ³⁶ Méñ Mañgocnéñ kekecyia méteré wammima baeciguc mélimiyec iminéñ Ni Anutuac Naña zéyu, némac niñ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷ Mañgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninzénégé némmu. ³⁸ Néñ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néñ kiwi méréra imi miadac kileñ ninzénégému. Imuhuc wammuiguc Mañgocnéñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niñasarimu. ³⁹ Ienen muñguc késawiñ zé wañgic, wañu inéñ méragina igucnec néñgacma keñec.

⁴⁰ Wañu Yesunéñ Yodan doku néwécgen

* **10:22:** Kendoñ imuac, Hanukah zéanzu. ☆ **10:34:** Leg 82:6

becnec Yohanenéh doku naec énécmiyc imuaru kemma kerec. ⁴¹ Wañu ic embac sasalanéh imuaru hama zégic; Yohanenéh bec kiwi méréra méñ ménda meyec, néñ ic yomuac ac sasala zéyec iminéh moczon héla wanzac. ⁴² Wañu baec imuaru sasalanéh Yesu ninzénégic.

11

Yesunéh Lazaro humuc igucnec meqelimiyc.

¹ Ic méñ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéh Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama arenja Betania igucnec. ² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eñeya oruc zucyanéh hénaya naecmiyc imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéh mia Maria iwac nauñ dara. ³ Wañu nauñhéréra ieren Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzan imi hafi kiyu hezac. ⁴ Wañu Yesunéh suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetcgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicñi mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéh Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keñec. ⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ lilingéma Yuda baeciguc kembiñ. ⁸ Zéyu ienen zégic; Kiwi ic, Yuda ic ienen hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéh melemma zéyec; Kaiwe éréma hiñgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéñ kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumenac asac mararañguc hémma ménda qonzonton gémac. ¹⁰ Méñnéñ siñiguc keñha wañu iwac qeriaiguc asac mararañ qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ienen zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéh iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néñ iwac

tohotoho ichéra ienen gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéh zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéh hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzénégimu. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic méñ Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéh tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

¹⁷ Yesunéh ama imuaru hayu Lazaro imi téngégic kicsuañ qeriaiguc heyu ai meme kemboñ qahac wanzac zégic niñec. ¹⁸ Betania ama arenja imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéh nauñgirawac soñgoñ iricma soñgoñ ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéh i hémmañ zé keñec. Wañu Marianéh amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéh ézéyec; Gi you kechañnec nauñ dacrira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunéh hia niñgémmac. ²³ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéh melemma zéyec; Nalé tetcgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua. ²⁵ Zéyu Yesunéh ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, méñnéñ méñ ni ninzénégé néñzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kilendac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu méñ qeliqeli kecmac ni ninzénégé néñzac imi kilendac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzénégézan me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéñ zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzénégézac. Gi Kristo, Anutuac Naña baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéh nimma focdac yacma iwac muru keñec. ³⁰ Wañu

Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, nén Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nañecnec. ³¹ Wañu Marianén geriwiguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ienené hémma siacmañ zé kic suañiguc kenzac gezañ imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Wañu Marianén Yesu nañec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sicgéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañnec nauñ dacnira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunén iniru qeri unaya yéwériyu wésia témañ zé wañec. ³⁴ Wañu, Dimucgeñ haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Wañu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Wañu Yuda ic ienené hémma zégic; Héngic, Lazaro iwac siña dimuhuc nimmiañec! ³⁷ Ic tosaraneñ yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehیارuyec. Wañu ic yomi ménda humumac niñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunén Lazaro humuc igucnec meqelilyec.

³⁸ Wañu Yesunén wésia muñguc yanda wamma kicsuañiguc keñec. Wañu kicsuañ imi hoc kifaña, kuaya imi hocnéñ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunén zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kemboñ qahac wanzac, imi bec héméñaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunén ézéyec; Gi ninzénagéma Anutuac edamuya hémbésemañ imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Wañu hoc qililingégic keñu Yesunén kiwa hima hémma zéyec; Mañgoc gi acna ninzañ imuac niñac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niñanzañ imi niñi. Wañu zézua imi ic you nanzu ienené geñ ni méli nénécc imi ninzénagému niñac ionac niñ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunén kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminén mama hayec. Wañu hénna méria imi lineñ malekunén osogic heyu musuya imi kereñnéñ osogic heyec.

Yesunén énézéyec; Hulacmigic keñha wañu.

Farisaio ic eneñ Yesu qewiñ zéma ac sañec wañgic.

⁴⁵ Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ienené ai Yesunén meyec imi hémma ninzénagémic. ⁴⁶ Wañu tosaraneñ Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic. ⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienené kaunsol tocco énécmima yomuhuc énézégic; Neñañ dimuhuc wañkeczin? Ic imi kiwi méréra hénna hénna yanda wañanzañ. ⁴⁸ Neñañ i imuhuc waimini, ic embac moczoñ ninzénagé mimu. Ninzénagé migic Roma ic ienené hama baec yandana zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. ⁴⁹ Zégic suggina igucnec hofac oo ic mén qara Kayafa yawuñ imuaru eneñagina kerec iminén yomuhuc énézéyec; Ini niningina qahac téngén! ⁵⁰ Ic ménnéñ ic embachéra moczoñ ionac niñ wamma humuyu ic embachéranén ménda humumu iminén onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu? ⁵¹ Ac imi eneñyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inén yawuñ imuac eneñagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec. ⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tuñ momacguc wammac niñac imuhuc zéyec. ⁵³ Wañu nalé imuarunec Yesu qemu niñac ac sañec wañgic.

⁵⁴ Imuac niñac Yesunén Yuda ic sugginaiguc winiñu muñguc ménda lelecgéyec. Wañu zélén baec hosuraiguc tauñ mén qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeñ kemma kecgc.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ hosuru hayu ic embac sasalanén kendoñ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiñ niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeñgic. ⁵⁶ Wañu ienené ocmuñ téreya sombeniguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoñ niñac ic imi hélacnec ménda hamac me? ⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienené bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Ménnéñ Yesu dimuaru keru ninzaciguc kiléndac nénézéyu késawiñ.

12

Marianéj Yesu haléc naecmiyec.

¹ Ai meme 6 tegéyu nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonj imi hamac. Yesu Betania ama areña becnec Lazaro meqelimiya humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec. ² Imuaru Matanéj Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosaranej lelecgéma tacgic Lazaro inéj sugginaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianéj haléc soroc héménaguc boña eñeña yanda gara nada imi hénéj baña 5 séc mema hama Yesuac héna qahaiguc qocgéma oruc zucyanéj kereñ memiyec. Wañu haléc imuac héménanéj ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Wañu tohotoho ichéra sugginaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéj yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héménaguc imi maso haréwécac ai boña haiyu boñ megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéj hia wambacnec, némac niñ imuhuc ménda wañec? ⁶ Wañu inéj ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléj meanec imuac niñac imuhuc zéyec. ⁷ Wañu Yesunéj zéyec; Waina taru. Inéj téngénémmu imuac nalé niñac wamma haléc héménaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ieneñ iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmañ.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéj Yesu imuaru taczac imi niñtegicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néj Lazaro inéj meqeliyu yarec imi acguc hémbinj zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanéj Yesuaru kemma ninzéhégic imuac niñ hofac oo ic kiwahécgina ieneñ Lazaro imi momacnec qehumuwiñ zé imuac ac sañec zégic.

Yesunéj donjki qahaiguc Yerusalem ekeñec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendonj hagic ieneñ Yesu Yerusalem hamañ zé henaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewañ ic haréña mema i hémbinj zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia!

Minj Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñañ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi donjki merawa ménj mihicñima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac Ic Kewuga hazac. Donjki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ieneñ haka imuac héna imi ménda niñasarigic. Wañu kecma Yesunéj edamuyaiguc eñuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ieneñ haka imuhuc wammigic imi niñqeligic. ¹⁷ Ic tunj Yesuguc kecma Lazaro kicsuañ igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héngic imi eneñ ac suruc muñguc muñguc zésaigic keñec. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanéj asé kiwi icnéj ménda memeya imi meyec imuac surucya nin-dacgic imuac niñ tunj yandanéj i hémbinj zé mama kenjic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ieneñ eñaocnec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kencaczu.

Girik ic ieneñ Yesuac qac buña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendonj niñac érégic imi onac sugginaiguc Girik ic tosara kecgic. ²¹ Ieneñ ic ménj Galilaiawac ama areña yanda ménj Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kunéj, nini Yesu hémbinj zé wanzinj. ²² Zégic Filiponéj hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino iereñ hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Icac Naña mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téngéñ énézéwa, iwawai gocmia ménéñ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Ménj kekecyawac añañ timaciguc kekecyu imi sohomac. Ménj baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waizalañ wañ mimaciguc kekec hémbénaña imi kesa kecma. ²⁶ Ménéñ ménj welenj qenéñanzaciguc ni kilenj méndac némmac. Wañu ni

keczua imuhucgen nuac welen qeque ic imi momacnec kecmac. Wañu Mañgocnéñ méñnéñ méñ welen qenéñanzac iwac eeya héimimac.

²⁷ Degucmi qerina* yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zéman? Mañgoc gi nalé yomi nogicmac niñac aṅgéhna tina zéman me? Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi. ²⁸ Mañgoc guac qac buṅaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumeñ igucnec ewa méñ yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicñiyi, wañu muṅguc edamuya mihicñiman. ²⁹ Ic tuñ momacnec namma niñgic ionarunec tosanéñ, Parandan héizac, zégic. Wañu tosanéñ, Kua meme uñanéñ ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéñ énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra énécmiman zé hicñizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miñina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmiman. ³³ Ac imi mia inéñ dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niñac imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ic tuñ yandanéñ yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanzin; Kristo imi tetcgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Naña meyacgic emmac zézan? Icac Naña imi méré? ³⁵ Wañu Yesunéñ zéyec; Asac mararañ imi iniguc nalé hotoñadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararañ he énécmiyunec keñha wañgic. Ic méñnéñ siñi qeriaiguc keñha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda niñzac. ³⁶ Asac mararañ he énécmiyunec asac mararañ imi kileñ niñzégégic. Niñzégéma asac mararañac nambérac héra wammu. Yesunéñ imuhuc zémaguc wai énécmima sañgiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanec. Wañu ieneñ i méndagucnec niñzégégic. ³⁸ Imuhuc wañgic Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac ac youminéñ héla wañec; Miñ Kewu, ackuazécnina imi mérénéñ nimma niñzégézac? Miñ Kewuac méra imi méréac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Hénia imuac niñac niñzégémuac

séc qahac wañec. Imi mia Yesaianéñ ac méñ yomuhuc zéyu imuhuc zézua; ⁴⁰ Kicginanéñ héñtegicbu niñac, qeriginanéñ niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéñ ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéñ Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galeñ yanda suggina igucnec sasalanéñ i niñzégégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénaorin suggina igucnec nesi énécmiwu niñac niñzéñ niñzéggina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wañañec imuac niñ imuhuc wañgic.

⁴⁴ Wañu Yesunéñ kucnec zéauyec; Ic méñ ni niñzégé néñzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec niñzégé mizac wanzac. ⁴⁵ Mérénéñ méñ ni néñzac imi méli néñec i hénzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararañ wamma mayi imuac niñac méñac méñ ni niñzégé néñzac imi siñi qeriaiguc ménda kecanzac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmiman zé ménda mayi, néñ aṅgéhgina timañ zé mayi. Imuac niñac méñnéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ. ⁴⁸ Ic méñ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéñ niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc késpedesiraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézua. Mañgoc méli néñec inéñ némac ac dimuhuc zéman imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac héna ac imi kekec hémbénañawac buña wanzac imi ni niñzua. Imuac niñac ac méñac méñ zéanzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéñ tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

¹ Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi hamac. Yesunéñ baec yomi waima Mañgocarú keñkeñawac naléya hosucgéma hayu niñtegicma hénaorin héra

* 12:27: Kekec uñana.

baeciguc keczu ionac goigina héimanec keru eneya nalé tetecgia hayec. ² Ama mari waŋu nene gumu énécmigic Biria miŋinanén bec Simon Kariotoac naŋa Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niŋac niniŋ biria haiyec. ³ Waŋu Yesu imi Maŋgocnéŋ iwawai moczoŋ iwac kucya bawaguc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliŋgéma Anutuaru kemmac imi niŋec. ⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya méné metecgéma kereŋnéŋ eneya kembraŋaiguc zikiyec. ⁵ Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hiŋgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereŋ zikiyu heyec iminén hénagina kereŋ meénécmiyec. ⁶ Zuacma keŋkecma Simon Petero iwaru kereŋu Peteronén yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu geŋ nuac hénana zuacbésemaŋ? ⁷ Zéyu Yesunén zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda niŋasarizaŋ, waŋu bianŋuc niŋ asariwésémaŋ. ⁸ Zéyu Peteronén ézéyec; Gi nuac hénana méndagucnec zuacbésemaŋ. ⁹ Zéyu Yesunén yomuhuc ézéyec; Neŋ hénaga ménda zuacmaŋiguc gi amunec qamunec ménda wambésémaŋ. ¹⁰ Zéyu Simon Peteronén zéyec; Miŋ Kewu hénana sac qahac, néŋ orucna zéma mérana momacnec zuacnéna. ¹¹ Zéyu Yesunén melemma zéyec; Méŋnéŋ doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoŋnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néŋ ini moczoŋ niŋac imuhuc ménda zézua. ¹² Yesunén ic mérénén andé qemimac imi bec niŋasariyec imuac niŋac eŋaŋ moczoŋ qala qala wanzu ménda zémaŋ zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc liliŋgéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka waŋ énécmizua imi hia niŋasarizu? ¹³ Ini nuac niŋac Miŋ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc keczua. ¹⁴ Ni onac kiwi ic zéma Miŋ Kewunén mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kileŋ zuacamumu. ¹⁵ Ini momacnec haka onac waŋ énécmizua imuhucyanec wammu niŋac neŋ onaru séséc wamba hénzu. ¹⁶ Ni hélacnec téŋgéŋ énézéwa, welen qeŋe ic méŋnéŋ méné

kewuya ménda ogiczac. Méŋ mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. ¹⁷ Imi niŋasarima sécginaiguc wammuiguc ségiségi ginaguc wammu. ¹⁸ Ni qutulaŋgé énécmima ménda zézua. Ic énépésiŋi imi moczoŋ niŋteŋic énécmizua. Waŋu imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niŋac zéyec; Ic méŋ nuarunec nene mema nezac iminén hénaya meyacma nuyec. ¹⁹ Kecma imi hicŋiyu imuaru ni imi i nalé tetecgia qahac kecanzac imi mia zéma niŋzéggé némmu niŋac haka imi ménda hicŋiyunec walac énézéwa. ²⁰ Ni hélacnec téŋgéŋ énézéwa, méŋac méŋ mélimiwa hayu héihérémezac imi ni héihéré nénzac wanzac. Waŋu méŋnéŋ méŋ ni héihéré nénzac imi méli néŋec i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunén ac imi zéyu qeri uŋaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téŋgéŋ zéwa niŋgic, onac sugcina igucnec méŋnéŋ ni andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ aŋamma mérac niŋ zéyec imi hia ménda niŋyaccgic. ²³ Tohotoho ichéra sugcina igucnec méŋ Yesunén siŋa nimmiaŋec iminén iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴ Taru Simon Petero orucyanén séséc wamma ézéyec; Mérac niŋac zézac imuac qesimina. ²⁵ Waŋu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miŋ Kewu, mérénén imi mia? ²⁶ Waŋu Yesunén yomuhuc zéyec; Samén yomi tinduŋgéma miman, ic imi mia. Imuhuc zéma samén mema zéiciguc tinduŋgéma Simon Kariotoac naŋa Yuda Karioto miyec. ²⁷ Miyu samén Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miŋinanén qeriaiguc hiŋgarec. Waŋu Yesunén ézéma zéyec; Ai meman zé wanzan imi focdac mewésémaŋ. ²⁸ Zéyu lelecgéma tacgic ieneŋ moczoŋ hénia némac niŋ Yesu ac imi zéyec imi ménda niŋteŋicgic. ²⁹ Yudanén soukiwa galeŋ kerec imuac niŋ tosanén kendoŋ yanda niŋac me maŋeŋeya énécmiman zé iwawai méŋ boŋ memac niŋac ézézac imuhuc zéma niŋgic. ³⁰ Yudanén samén bakia imi mema focdac waima keŋec. Waŋu ama bec siŋiyec.

Yesunéh Petero dimuhuc wammac imi niņasarima zéyec.

³¹ Keṅu Yesunéh zéyec; Degucmi Icac Naṅa imi edamuyaguc wanzac. Waṅu Anutu imuhucyanec Naṅawac hia niṅac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunéh iwac muru edamuya mihicṅizaciguc inéh eṅeya muru Naṅa edamuya mihicṅi mimac. Waṅu degucdacmi edamuya mihicṅi mimac. ³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotoṅadac kecmaṅ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niṅgic, ini nuac wammu, waṅu ni kemmaṅ imuhucgeṅ ini hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi héna ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neṅ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eṅaocnec goigina héiamugic ic embac moczoṅ inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niņasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronéh qesiyec; Miṅ Kewu, gi dimucgeṅ kembésémaṅ? Yesunéh melemma zéyec; Gi ni kemmaṅ imuhucgeṅ deguc ménda méndac némbésémaṅ, néṅ bianṅuc méndac némbésémaṅ. ³⁷ Zéyu Peteronéh yomuhuc qesiyec; Miṅ Kewu némac niṅac gi hia méndac gémmaṅ ac séc qahac wanzac? Ni guac niṅac kekecna waizua. ³⁸ Yesunéh melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niṅac kekecga waiwésémaṅ? Hélacnec téngéṅ gézéwa niṅna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niṅ ménda nimmizua zéwésémaṅ.

14

Yesunéh tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéngéma ni momacnec ninzéngé némmu. ² Nuac Maṅgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindiṅimaṅ zé kemmaṅ. ³ Kemma onac ama duṅgina mézézéngéma liliṅéma hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgeṅ niguc kecbiṅ. ⁴ Ini héna ni kenzua imi hia ninzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéh qesimiyec; Miṅ Kewu, gi dimuaru kembésémaṅ imi ménda ninziṅ

imuac dimuhuciguc héna imi nimbiṅ? ⁶ Yesunéh melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méṅnéṅ méṅ Maṅgocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niṅnéṅanzuiguc imi nuac Maṅgocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu. ⁸ Waṅu Filiponéh zéyec; Miṅ Kewu, Maṅgoc nénézéna hénni iminéṅ sécgé nénécmimac. ⁹ Yesunéh melemma zéyec; Filipino, ni sugginaiguc nalé horua sécya kecanzua, waṅu ni ménda niṅnéṅzaṅ? Méṅ ni néṅeciguc Maṅgocna momacnec héṅec. Waṅu dimuhuciguc Maṅgoc nénézéna hénni zézaṅ? ¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéngézaṅ? Ac énézéanzua imi nuac ewa siṅna igucnec qahac imi Maṅgoc nuac qerinaiguc kecma eṅeya aiya meanzac iwarunec. ¹¹ Ni Maṅgocac qeriaiguc kecba Maṅgocnéṅ nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéngé néngic. Niṅgic ménda sécgéyu, aina niṅac kileṅ ninzéngé néngic. ¹² Hélacnec téngéṅ énézéwa niṅgic, ni Maṅgocnawac kemmaṅ imuac niṅ méṅnéṅ méṅ ni ninzéngé nénzac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Waṅu inéh iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niṅac qesigic wamma meénécmimaṅ. Imuhuc wamba Naṅawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niṅac ni qesinéṅgic wamma meénécmimaṅ.

¹⁵ Ini nuac goina héinéṅzuiguc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni Maṅgoc qesimiwa onac Héipuc ic méṅ méli énécmiyu hama iniguc tetecgia qahac kecmac. ¹⁷ Imi mia ac hélawac Uṅa, baecnéh i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niṅ baec icnéṅ i ménda késamacac séc. Waṅu i iniguc kecamma qeriginaiguc kecanzac imuac niṅ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupaṅ merac ésécnec ménda wai énécmimaṅ. Ni onaru hamaṅ. ¹⁹ Waṅu nalé hotoṅadac tecgéyu baec icnéṅ ni méndagucnec némmu. Waṅu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaguc kecmu imuac niṅac ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeṅ eneṅ ni Maṅgocnawac qeriaiguc kecba

ini nuac qerinaiguc kecgic neñ onac qeriginaiguc keczua imi niñasarimu. ²¹ Méñnéñ méñ nuac héna ac aṅgéh tima tohozac iminéñ nuac goina héizac. Wañu méñnéñ méñ goina héinéñzac imi Mañgocnanéh iwac goiya héimimac. Wañu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²² Yudanéh (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miñ Kewu némac niñac baec ic ionac qahac, néñ nonacnec sac nénézéna hémmbiñ? ²³ Yesunéh melemma ézéyec; Méñnéñ méñ nuac goina héizaciguc imi inéh nuac ac tohoyu Mañgocnanéh iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiñ. ²⁴ Méñnéñ méñ nuac goina ménda héizac iminéñ nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Wañu nuac ackuazéc ini niñanzu imi nena qahac, néñ méli néñec Mañgocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézua. ²⁶ Wañu Mañgocnéñ nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña Téréya méliyu mamac. Inéh hama iwawai moczoñ ku énécmima ac énézézua imi moczoñ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéh énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginanéñ ménda yéwérimac. Wañu zénéñgina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliñgéma hamañ. Nuac Mañgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinéñzuiguc ni Mañgocnawac muru kemmañ imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzéhégé némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézua. ³⁰ Baecac kuc miñinanéh hazac imuac niñ ni iniguc nalé horua ac ménda zéman. Wañu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac. ³¹ Wañu baec icnéñ ni Mañgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Mañgocnanéh nézéyec séciguc iwawai wañanzua. Hagic waima kenni.

15

Waiñ ic zéma hawa.

¹ Ni waiñ ic héla, wañu nuac Mañgocna imi ai ic wanzac. ² Inéh hawana méñac méñ héla ménda haianzac imi moczoñ qericanzac, wañu hawana méñnéñ méñ héla haianzac imi séc méñ sasala haimacac niñ tañhéréréñ memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézézua iminéñ bec tañhéréréñ meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmañ. Hawa méñnéñ waiñ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eñeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiñ ic ura ini imi hawahéna. Méñnéñ méñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Wañu ini ni qahaciguc iwawai méñ wammucac séc qahac. ⁶ Méñnéñ méñ nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zamac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qeriginaiguc hezaciguc imi iwawai méñ niñac wamma zéwelecgic imi niñénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminéñ nuac Mañgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichéna wammu. ⁹ Mañgocnéñ nuac goina héinéñanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Mañgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qeriginaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézézua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini eñacnec goigina héiamumu. ¹³ Ic méñnéñ alahéra méra énécmimañ zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi méñnéñ imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézézua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahéna téngéh wammu. ¹⁵ Welen qeçenéh iwac miñina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni

onac niñac welen qeçe hécna ménda zéma imuhuc ménda unurumañ. Ni iwawai Mañgocnawac murunec niñi imi moczoñ énézéwa nindacgic imuac niñac onac niñ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépési. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc Mañgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niñac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Eñacnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc wañ énécmimu.

¹⁸ Baec icnéñ hazéc wañ énécmimuguc walac ni hazéc wañ néngic imi niñtegicmu. ¹⁹ Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wañgic goigina héi énécmiwunec, wañu ini ionac buña qahac. Wañu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéñ hazéc wañ énécmianzu. ²⁰ Ac zézua yomi nimma nimma kecmu; Welen qeçe ic méñnéñ miñina ménda ogicmac. Ni hazéc wañ néngiciguc ini imuhucyanec wañ énécmimu. Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. ²¹ Mérénéñ méli néñec imi ménda niñzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ wañ énécmimu. ²² Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ képésicgina qahac kecwunec. Wañu deguc képésicgina niñac acgina zésolanimuac séc qahac. ²³ Méñnéñ méñ ni hazéc wañ néñzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴ Ni suginaiguc iwawai ic tosaraneñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ képésicgina qahac kecwunec. Wañu ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec niricma hazéc wañ nércmizu. ²⁵ Ieneñ hénia qahaciguc ni eñ hazéc wañ néñzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

²⁶ Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac iminéñ héipucna wañ némmac. ²⁷ Ini hénihénia igucnec niguc kecgicac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna wañ némmu.

16

Baec icnéñ hazéc wañ énécmimu.

¹ Ini ménda qonzon tongému niñac imuhuc énézéyac énézézua. ² Ieneñ Anutuac héniorin sugina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méñ hayu imuaru ieneñ ini unuma Anutuac welen qeçe ai mezin imuhuc zéma nimmu. ³ Ni me Mañgoc ménda niñnércmizu imuac niñac haka silic imuhucya wañ énécmimu. ⁴ Naléya hayu, O Miñ Kewunéñ youmi nénezéyu niñin zéma niñyacgému niñac ac imi énézézua. Iniguc keri imuac niñac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi. ⁵ Degucmi ni méli néñec iwac muru lilingéma kemman zéwa onarunec méñnéñ méñ; Dimucgeñ kembésémañ, zéma ni ménda qesinéñzu. ⁶ Wañu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaguc ewa biricnéñ sécgézac. ⁷ Wañu ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kembinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wañu ni kemmaniguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai énécmima kemman imi onac hiagina niñac. ⁸ Inéñ hamac nalé imuaru képésic zéma haka solaña zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñi ac wañ énécmimac. ⁹ Képésicgina niñac zéma ni ménda niñzéñgé néñzu imuac ara zéénécmimac. ¹⁰ Haka dindiña niñac zéma ni Mañgocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹ Wañu gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹² Ni iwawai sasalawac ara henéñzac, wañu deguc énézédacba hia bisiqatéñ wammucac séc qahac wammac. ¹³ Ac hélawac Uña téréyanéñ hamac nalé imuaru inéñ ac hélaiguc ini héihéré énécmimac. Inéñ eñeya ewa siñiguc ménda zémac, néñ ac niñanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac. ¹⁴ Inéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inéñ edamuna mihicñi némmac. ¹⁵ Iwawai Mañgocar u hezac imi moczoñ nuac, imuac niñ Uña Téréyanéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézua.

16 Ini nalé hotoñadac tacma ni ménda némmu duña nalé herec ménda kenju muñguc ni némmu. 17 Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ienen eñacnec qesiamugic; Ni Mañgocnawac kemman imuac ni nalé hotoñadac tacma ménda némmu, nér duña nalé herec ménda kenju muñguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc? 18 Imuac ienen zégic; Nalé hotoñadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niñasarizij. 19 Yesunér ienen qesimi-wij zé wanzu imi nimma énézézec; Ini nalé hotoñadac ménda némmu, nér duña nalé herec ménda kenju muñguc némmu zéwa ac imuac mia eñacnec qesiamuma keczu? 20 Hélaacnec téngér énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, nér baec séc ic embac ienen ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, nér ewa biricgina nér melenju ségiségigina wammac. 21 Merac memeyawac naléya ducjiyu embacnér qenzen manzen qemac, nér merac imi hicjiyu merac qelia mér baeciguc hicjizac imuac ségiségi niñac qenzen manzen imi eluj qemac. 22 Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, nér muñguc inicba ewagina ségiségi waju ségiségi imi mérnér mér onagicmacac séc qahac wammac. 23 Nalé imuaru ini iwawai mér niñac ménda qesinémmu. Hélaacnec téngér énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Mañgocnér énécmimac. 24 Éréma kecma nuac qaciguc iwawai mér niñac ménda welecanzu. Nér welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

25 Séséc aciguc ac youmi énézézua, nér nalé mér hamac imuaru Mañgocac zéman zé séséc ac ménda zéma bénezéanec zéasari énécmiman. 26 Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Mañgocarú welecmán imuhuc ménda énézézua. 27 Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi niñzégégic imuac niñ Mañgoc eñeyaoc onac goigina héiéncmimac. 28 Ni Mañgocarunec mama baec yomuhucgen hayiac muñguc baec yomi waima Mañgocarú kemman. 29 Zéyu tohotoho

ichéra ienen zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénezéanec zéasarizan. 30 Gi iwawai moczon niñasarianzan imuac niñ mérnér mér ménda qesigéjunec ac bakia zéanzen imi deguc niñtecigicma gi Anutu arunec hanec imi niñzégégic génziñ. 31 Ini degucdacmi niñzégégic nénzu imuhuc zéma Yesunér melemma zéyec. 32 Waju naléya hayu ini wainemma tuima kendacgic ni momacguc kecman. Waju nalé imi bec hazac. Waju nenacnec qahac, Mañgocnér niguc kecmac. 33 Nuac qerinaiguc ini ewa bénezéginaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Waju baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Waju ewa bénezér kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

Yesunér eñeya niñac welerec.

1 Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumeniguc hima yomuhuc welerec; Mañgoc, nalé imi bec hazac. Nanja edamuya mihicji mina, Nanjanér gi edamuga mihicjigémmac. 2 Ic embac geñgaoc minec imi moczon yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczon galenégic énécmimawac qac buña imi minec. 3 Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminér kekec hémbénaña wanzac. 4 Ni ai memañac zé nénec imi bec metecgédacma baeciguc gi edamuga mihicjigénzua. 5 Mañgoc, baec kurumen ménda hicjiyecnec gíguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicji néna.

Yesunér tohotoho ichéra ionac niñ welerec.

6 Baecarunec ic embac nénec ionaru ni qac buñaga zéau énécmizua. Ienen imi guac buña, waju ni nénec. Waju ienen guac ackuazécga imi tohoanzu. 7 Waju ienen iwawai moczon gi ni nénec imi guac murunec hayec imi deguc niñzu. 8 Ackuazéc nénec imi énécmidacba késadaczua. Imuac ni guarunec hayi imi hélaacnec niñasarima geñ méli nénec imi niñzégégicu. 9 Ni ionac niñ weleczua, waju baec séc ic ionac niñac qahac, nér

ic embac nénéec ionac niñac welecua. Imi mia yomuac niñ, ini imi guac buña. ¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczoñ guac. Wañu ic embac guaru hezac imi moczoñ nuac. Wañu ionarunec edamuna hanéñu mezua. ¹¹ Ni baeciguc nalé komodia méri ménda kecmañ. Wañu ieneñ imuarunec kecgic ni guaru hamañ. Mañgoc Téréya, Nekañ momacguc kezcic ésécneec ieneñ momacguc wammu niñac qacga nénéec iminéñ aṅgéñ tiénécmiwésémañ. ¹² Ni iniguc kecma guac qacga nénéec iminéñ aṅgéñ tiénécmiyi. Wañu sugcina igucnec méñnéñ méri kisikiyoñ ménda mihicñjigic, néñ héna ac héla wammacac niñ méri kisikiyoñac buña wañec inéñec sac kisikiyoñ mihicñjyec. ¹³ Wañu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminéñ ionac qeriginaiguc sécgémac niñac ac youmi baec yomuhucgeñ gézézua. ¹⁴ Ni guac ackuazéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroqe énécmima kecanza ésécneec ieneñ acguc ionaru ménda toroqe énécmima kecgic baec séc ic eneñ hazéc wañ énécmizu. ¹⁵ Baec yomuhuc geñec énépésiwésémañac niñ ménda welecgéñza, néñ biria igucnec aṅgéñ tiénécmiwésémañ niñac gézézua. ¹⁶ Ni baec yomuac buña qahac ésécneec ieneñ baec yomuac buña qahac. ¹⁷ Guac ackuazécga iminéñ ac héla wanzac. Ac héla iminéñ météré énécmima. ¹⁸ Geñ ni baec ic sugcinaiguc méli nénéec ésécneec neñ i baec ic sugcinaiguc méli énécmizua. ¹⁹ Ac hélanéñ météré énécmimacac niñ ionac niñ wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéñ ninzén ninzén ic ionac niñac welerec.

²⁰ Ni ionac niñac sac ménda welecua, néñ ackuazéc énézégic nimma ninzénge némmu ionac niñac momacneec welecgéñza. ²¹ Mañgoc gi nuac qerinaiguc kecna ni guac qerigaiguc keczua imuhucyanec ieneñ momacguc wamma nekañ qerini-raiguc kecgic baec séc ic ieneñ gi ni méli nénéec imi ninzéngeñmu. ²² Niri momac kezcic imuhucyanec ini momacguc wammu niñac ni edamuna nénéec imi ionac énécmizua. ²³ Ieneñ momacguc

téñgéñ wamma kecmu niñac neñ ionac qeriginaiguc kecba geñ nuac qerinaiguc kecna. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ieneñ geñ ni méli néna hayi imi zéma nuac goina héinéñanzañ ésécneec ionac goigina héi énécmianzañ imi héñtecgicmu. ²⁴ Mañgoc, ic embac geñ nénéec ieneñ ni dimucgeñ kecmañ imuhucgeñ niguc momacneec kecmuac niñ wanzua. Imuhucgeñ baec kurumeñ ménda heyunec nuac siñ niñanzañ imuac niñ edamuna mihicñj nénéec imi momacneec hémmu. ²⁵ Mañgoc, nuac solaña miñina, baec séc ic embac ieneñ ménda niñgénzu. Wañu neñ gi niñgémba tohotoho ichéna ieneñ geñ ni méli nénéec imi ninzu. ²⁶ Neñ guac qac buñaqaga measari énécmiwa niñgénzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac siñga nuac muru hezac iminéñ ionac muru hemac. Wañu ni acguc ionac qeriginaiguc momacneec kecmañ.

18

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

¹ Zéweleru tegéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keñgic. Névécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic. ² Yesunéñ ai imuhucgeñ tohotoho ichéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéñ ai imi niñec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéñ ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héna meénécmiyu ieneñ kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴ Yesunéñ iwawai hicñjimimac imi bec moczoñ nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ieneñ melemma zégic; Yesu Nazareteneec iwac. Yesunéñ melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeque ic Yuda Iskarioto i acguc iniguc momacneec nañgic. ⁶ Wañu Yesunéñ, Ni imi mia, zéyu ieneñ andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷ Yesunéñ muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneec iwac. ⁸ Yesunéñ melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua.

Imuac ini ni hocnénzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹ Imi mia, Gi nénnec imuacnec ménj ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéj sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac ménj qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéj Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéj néjec imi ni ménda nemanjac zé ninzañ?

Yesu wagicma Anasi iwac kenjic.

¹² Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galençina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneñ Yesu késama dérécgégic. ¹³ Dérécgéma wagicma walac Hanasi iwaru kenjic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgeñ hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéféya. ¹⁴ Kayafa iminéñ mia becneç yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñi énécmiyec; Ic momacgucnéj ic embac sasala onac niñ humumac iminéñ hia wambacnec.

Peteronéj Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya ménj Yesu méndaroc. Tohotoho ic ménj imi hofac oo ic eñeñanéñ nimmiñec imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombenjiguc eñoc. ¹⁶ Wañu Peteronéj demin séngançenç nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac ménj hofac oo ic eñeñanéñ nimmiyec inéñ kemma awiawi embac ménj naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éréyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc nañec iminéñ Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya ménj me qahac? Zéyu Peteronéj zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama sañgenç qeyu welenç qeçe ic tosara zéma ai ic ieneñ geric higic zeyu lelecgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñeñanéñ hénia nimmanç zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eñeñanéñ iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéj yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañi. Ni nalé séc azoazoro

amaiguc me ocmuñ téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoñ haañgic. Ni sasañgiaiguc ac ménj ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéñzañ? Ic embac gezac qema niñañgic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéañi imi ieneñ ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic ménj hosuraiguc nañec iminéñ méra tawéyanéñ otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeña ara melemma zézañ? ²³ Wañu Yesunéj zéyec; Ac ménj késpedesiraguc zézuaiguc késpedesira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ? ²⁴ Imuac Hanasinéñ Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeña Kayafa iwac muru kenjic.

Peteronéj muñguc muñguc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéj gericiguc zonemma nañu tosananéñ qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic ménj me qahac? Wañu Peteronéj Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wañu hofac oo ic eñeñawac ai merac ménj, Petero gezawa herirec iwac sac tasia ménjnéñ Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiiguc i guc keric ni ménda iriczua me? ²⁷ Wañu Petero muñguc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nañec.

²⁸ Ama gĩañgĩañac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac deminç qeriaiguc kereñgic. Wañu Yuda ic ieneñ ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ nene téréya imi efima newiñ zéma baec galençac ai amaiguc ménda eñgic. ²⁹ Imuhuc wañgic Pilatonéñ yacma séngançenç ic embac ionac muru hiñgacma qesiéncmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawiñnec. ³¹ Zégic Pilatonéñ énézéyec; Eñaoc wagicma kemma eñañ héna aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Nini ic ménj qehumuwiñac kuc buña ménda kesa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéñ eñeyaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec.

³³ Pilatonénj munğuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qarur enu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wañu Yesunénj duña qesimiyec; Qesiqesi imi genğacarunec me méñnéñ nuac niñac gézézú? ³⁵ Zéyu Pilatonénj melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi genğa hénarorij hécgá zéma hofac oo ic kiwahécga imi enej. Gi némac haka wañnec? ³⁶ Wañu Yesunénj yomuhuc zéyec; Nuac hénğalenj ama arenja yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac hénğalenj ama arenja yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welej qeje hécnanéñ anğej tinémma yaré qegic Yuda ic ieneñ ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac hénğalenj ama arenja yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonénj qesimiyu Yesunénj zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézanj imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wammanj zéma mayi. Imuac ic méñ ac hélawac buña kezcaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonénj qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc munğuc séñğanğenj Yuda ic ionac muru hiñğacma yomuhuc énézézec; Iwaru késpedesic méñ ménda mihicñizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ séc hésa ic momacguc hulac énécmianj imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu munğuc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzin! Wañu Baraba imi mia kaiziliweñ ic zéma kowu nene.

19

Pilatonénj Yesu iciguc qemuac zétecgéyec.

¹ Wañu Pilatonénj Yesu wagicma hihilocnéñ qeyec. ² Wañu yaré ic ieneñ hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc méñ mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucğia héimigic. ³ Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéñ otogic. ⁴ Wañu Pilatonénj méñğucnec séñğanğenj hiñğacma zéyec;

Ninzu, ni késpedesira méñ ménda mihicñizua imi nimmu niñac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucğia zéma opoc waiyaguc mama nañu Pilatonénj énézézec; Héñgic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ieneñ i hémma qacma, Ic hénğenja wéndaraiguc qena! Ic hénğenja wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonénj zéyec; Ni késpedesicya méñ ménda mihicñizua imuac enjaoc wagicma kemma ic hénğenja wéndaraiguc qegic. ⁷ Wañu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Nonac muru héna ac he nénécmizac. Inéñ, Ni Anutuac Nañja zéyec imuac niñ héna acnina tohoma wammini i humucac buña wanzac.

⁸ Pilatonénj ac imi nimma zénéña munğuc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonénj munğuc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézézec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa méñ ménda zéyec. ¹⁰ Wañu Pilatonénj munğuc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémañ? Ni hulacgémmanj zé hia hulacgémmanj wañu Ic hénğenja wéndaraiguc gumañ zé hia gumañac séc kuc buñana imi henéñzac imi gi ménda niñasarizan? ¹¹ Zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ounec ménda géñuiguc kuc buñaganéñ ménda nogicmac. Imuac niñ ic méñ népésima guac muru haiyec iwac késpedesicya imi guac késpedesicga ogicma kunej yanda wanzac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonénj Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma qacmanec nañgic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méñnéñ méñ eneya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

¹³ Pilatonénj ac imi nimma Yesu wagicma sombeñ hocnéñ haigic hoturuyec imuhucgenj hiñğacma gésigési taticiguc tarec. Séñgagenj sombeñ imuac qara imi Hebiraió aciguc Gabata. ¹⁴ Orañ imi nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonénj Yuda ic yomuhuc énézézec; Héñgic, onac ic kewu. ¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna.

Ic héngeña wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonén qesiéncmiyec; Ni ic kewugina ic héngeña wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ieneñ zégic; Ic kewunina imi Kaisa, mén ménda keczac. ¹⁶ Tetcgiaiguc Pilatonén ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac oporec.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic eneñ Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunén eneyaoc ic héngeña wéndara huama baec boña mén qara Orucsic (Hebiraio aciguc Golgota.) imuhucgeñ keñec. ¹⁸ Imuhucgeñ Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma néwéc néwéc hai érécmigic nañic Yesu imi sugiraiguc nañec. ¹⁹ Pilatonén kiwi mén oma ic héngeña wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu oloñgic; Yesu Nazareteneñ, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanén kiwi imi oloñgic. Wañu kiwi imi Hebiraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹ Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ieneñ hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéñ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonén melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic eneñ Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndéngic kembon qahac wañu sécgina momac momac késagic. Maleku qeria mén heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiñgacma tecgéyu usuya momacguc wañec. ²⁴ Imuac niñ ieneñ enaoc yomuhuc eminiñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niñ hicñiyec; Ieneñ malekuna suginaiguc méndemma késagic. Wañu nuac malekuna késawin zéma sumbic négic. Yaré ic ieneñ wañgic imi, imi mia. ²⁵ Wañu Yesuac ic héngeña wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria eneñ nañgic. ²⁶ Yesunén

neñgocya zéma tohotoho icya mén sin nimmianec imi hosuraiguc nañic iricma eneya neñgocya ézéyec; Embac hénna guac nañga imi. ²⁷ Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neñgocga imi. (Nalé imuhuc geñec tohotoho icya iminéñ Yesuac neñgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunén iwawai moczon sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac niñac, Owuruña qañgararañ qezac, zéyec. ²⁹ Wañu imuaru kiruñ mén wain howuragucnéñ kuaya qeyu tarec. Taru ieneñ kondun kagalic qundungéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc nañgégic enec. ³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu unaya waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wañu orañ imi Sabata kendon yandayaguc, imuac niñac qamoc imi ic héngeña wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niñac Yuda ic ieneñ Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgégic mamu. ³² Wañu yaré ic ieneñ hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic nañoc walac ménac hénaya sira kumaguc andiaiguc ménac imuhucyanec kugic. ³³ Yesuac hama héngic inéñ bec humuyu hénaya sira ménda kugic. ³⁴ Wañu yaré ic méñnéñ luacyanéñ iwac maréña nézéngéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵ Mén kiwanén imi héñec inéñ héipucya wamma zézac. Wañu iwac ac imi hélacnec. Wañu ac héla zézac imi eneyaoc niñzac. Imi mia ini momacnec niñzéngému niñac héipucya wanzac. ³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niñac hicñiyec; Sira mén ménda kugic zéngémac. ³⁷ Wañu kiwi téréya mén imi yomuhuc ogic hezac; Ieneñ i nézéngégic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic mén Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi

Yuda ic ionac bawa yandiyu sanjima ninzéngeyec. Inén Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonén oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹ Wañu becnec sinjiaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulangéma lelecgéma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ieneñ qamoc téngéangic imuac haka méndacma haléc héméñaguc imi héima héima malekunén osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi mén heyec. Wañu imuac qeriaiguc banec mén qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeñ qamoc mén ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqérén naléya imuac niñ banec hosuru heyec imuhucgeñ Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda sinjunc ama ewiawac Maria Makdala inén kic suañ baneciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic angéma nanec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya mén Yesunén siñ nimmianec iorac muru usujñec hama yomuhuc érézeyer; Miñ Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninziñ. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic mén ekaocnec yacma kic suañ baneciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu usujñec keñic tohotoho ic mén imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ baneciguc kendarec. ⁵ Kemma sigéma qeria héñu lineñ maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronén méndacma hama banec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara lineñ imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic mén kic suañiguc walac hayec iminén degucguc keremma hémma ara ninzéngeyec. ⁹ (Wañu kiwi téryaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.)

¹⁰ Wañu muñguc lilingéma amagiraiguc keñoc.

Maria Makdala inén Yesu mihicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ banec kuayaiguc siacmanec nanec. Namma siacma kiwa hiyu ou banec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru ménñéñ héniaiguc ménñéñ orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczan? Qesiyic zeyer; Ieneñ Miñ Kewuna mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgeñ nanec. Wañu embac inén i imi Yesu imi ménda héñtegirec. ¹⁵ Wañu Yesunén yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñac siaczan? Gi mérac hoc keczan? Wañu embac inén niñu ai miñina ésécnec wañu qesimiyec; Ic kunen* geñ iwac qamora mema kenzaniguc i dimucgeñ haizan imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunén zeyer; Maria. Zéyu nimma muñguc lilingéma Hebraio aciguc Raboni! zeyer. (Neñan aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunén zeyer; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emmañ. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inén ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunén yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunén tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima suginaiguc namma zeyer; Luaenén iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ieneñ Miñ Kewugina héñtegicma ségiségi yanda wañgic. ²¹ Wañu Yesu muñguc énézéma zeyer; Luaenén iniguc heyu. Mañgocnén

* **20:15:** Girik aciguc; Miñ kewu.

ni méli nénzac éséc nec neŋ ini méli énécmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uŋa Téréya megic. ²³ Ini ménac méné képésicgina wai énécmizuiguc képésicgina imi qahac wanzac. Ini képésicgina ménda wai énécmizuiguc képésicgina imi hezac.

Yesunéŋ Tomawac muru hicŋimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec mén qara Toma (Didimo† zémiaŋgic) iminéŋ Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosanénéŋ, Nini Miŋ Kewu hénziŋ, zéma ézégic Tomanéŋ yomuhuc zéyec; Mériaiguc biriŋ lépécya imi ménda hémma mérana merawanéŋ biriŋ hiŋgarec imi ménda osima mérananéŋ iwac maréŋaiguc ménda osinimmaŋiguc imi ni ménda ninzéngeŋa. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muŋguc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgeŋ Tomanéŋ i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, waŋu Yesunéŋ haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéŋ iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niŋ zéyec; Méragawac merawanéŋ yomuhucgeŋ suluma mérana osima hémma maréŋaiguc méraga haina hiŋgaru osima niŋna. Waŋu ewa éréhéc ménda wamma ninzéngeŋa. ²⁸ Tomanéŋ melemma zéyec; Nuac Miŋ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Gi kicganéŋ némmaiguc ninzéngeŋ nénzaŋ? Waŋu ménéŋ mén ménda némma nec ninzéngeŋ némmu imi eneŋ ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunéŋ tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéŋ ménda memeya sasala mén acguc meyec, néŋ imi moczoŋ kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naŋa keczac imi ninzéngeŋa iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niŋ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ieneŋ Yesuac ara tohoma kondunŋ lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéŋ muŋguc Tiberia kondunŋiguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicŋiyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémiaŋgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaio naŋhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc mén ieneŋ momacnec kecgic. ³ Waŋu Simon Peteronéŋ énézéyec; Ni kondunŋ lambéc késamaŋ zé kondunŋiguc kemmaŋ. Zéyu ieneŋ Nini imuhucyanec giguc kembiŋ zégic. Waŋu hiŋgacma kemma zéiciguc emma keŋgic. Waŋu siŋi imuaru iwawai mén ménda késagic. ⁴ Kaiwe kiwa deniŋ deniŋ éréyu Yesu doku giŋgiŋa sakasaciguc naŋec. Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ Yesu naŋec imi ménda héntegicgic. ⁵ Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Merachécna, kondunŋ lambéc mén késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Waŋu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgeŋ gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc waŋgic kondunŋ lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niŋac hérémuac séc qahac waŋec. ⁷ Waŋu tohotoho ic mén Yesunéŋ siŋ nimmiaŋec iminéŋ Petero ézéyec; Imi Miŋ Kewu! Waŋu Simon Peteronéŋ, Imi Miŋ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niŋac malekuya focdac kembraŋaiguc zikima kondunŋiguc luma hiŋgarec. ⁸ Kondunŋ giŋgiŋa igucnec kemma naŋgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waŋec. Imuac niŋac tohotoho ichéra tosara ieneŋ zéiciguc ufc kondunŋ lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héngic geric zema naŋu imuac qahaiguc kondunŋ lambéc tosara zéma saméŋ tosara tarec. ¹⁰ Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Kondunŋ lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéŋ zéic qahaiguc emma ufc héréma séŋgaŋgeŋiguc haiyec. Waŋu kondunŋ yaŋ kuneŋ kuneŋ kuaya qegic qétéya 153 imuac séc waŋec. Kondunŋ yaŋ sasala imuhucyanec, néŋ ufc imi ménda tegirec. ¹² Waŋu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waŋu ieneŋ ic

† 20:24: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

* 21:2: Didimo imi; Neŋaŋ aciguc Héi séwi séwi.

imi Miñ Kewugina imi nindacgic imuac niñ méñnéñ méñ, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Wañu Yesu hama saméñ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunéñ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc wañec.

Yesunéñ Petero ai buña qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunéñ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naña, gi iwawai youmi onogicma nuac siñna niñanzañ? Zéyu Simon Peteronéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu, neñ guac siñga niñanzua imi gi ninzañ. Zéyu Yesunéñ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémañ. ¹⁶ Wañu Yesunéñ muñguc ézéyec; Simon Yohaneac naña, gi nuac siñna niñanzañ? Zéyu inéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu ni guac siñga niñanzua imi gi ninzañ. Zéyu Yesunéñ ézéyec; Nuac rama imi galeñgé énécmiwésémañ. ¹⁷ Wañu hatac haréwéc muñguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naña, gi nuac siñna niñanzañ? Wañu, Gi nuac siñna niñanzañ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronéñ niñ yéwérima zéyec; Miñ Kewu gi iwawai moczoñ nindaczañ ni guac siñga niñanzua imi gi ninzañ. Zéyu Yesunéñ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémañ. ¹⁸ Ni hélacnec téñgég gézéwa, gi sac qeli kecnciguc geñgacnec rikunğa zikima siñga tohoma keñha wañañec. Wañu ic yanda wambésémañ imuaru imi gi méraga suluna ic méñnéñ rikunğanéñ kembangaguc zikima baec méñac ménda kemman zé ninzañ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéñ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Wañu Peteronéñ lilingéma andiaiguc héñu merac méñ Yesunéñ siñ nimmiañec iminéñ méndac érécmima hayec. Inéñ siñiya méñiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapingéma héima tacma, Miñ Kewu méréñéñ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronéñ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miñ Kewu, ic yominéñ dimuhuc wammac? ²² Yesunéñ ézéyec; Lilingéma hamañ nalé sura imuac

séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? Geñ imi, méndac néna! ²³ Wañu suruc iminéñ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiñgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Wañu Yesunéñ Inéñ ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néñ lilingéma hamañ nalé sura imuac séc kecmac niñ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéñ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Wañu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanzac imi nini ninziñ.

²⁵ Wañu Yesu haka tosara méñ sasala yanda wañec. Imi moczoñ owacnec baec kurumeniguc kiwi imi moczoñ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima keñkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczon odari. ³ Qenzen manzen qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalen ama arenja yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ienen tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngalen ama arenja yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eney nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetecgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tecgéyu hémanec nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc eñu ienen kurumeniguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéc malekugira lalacnec ieren hosucginu wininima

nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumeniguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumeniguc enzac. I kurumeniguc eñu hénzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ienen baec boña méñ Oliwa zéangic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc keñkeñawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria méñ qacyaiguc heyu tacyac wañangic imuhucgen engic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipo zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote,† wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi eney ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec kegcic. Wañu embac tosara zéma Yesuac neñgocya Maria zéma Yesuac munahéra ienen acguc momacnec toroqema kegcic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zañgégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgen Peteronéh sugcinaiguc yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac munahécna, becneç Uña Téréyanéh Dawidiac kuaya mema Yudawac niñ zéyec ac iminéh héla wammacac niñ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia. ¹⁷ Wañu ic imi 12 sucninaiguc kecmu Miñ Kewuac ai yomuac bakia meanec. ¹⁸ (Wañu ic iminéh hakaya biriawac boñanéh baec méñ boñ meyec, imuac andiaiguc orucyanéh melemma hiñgacma qeyu tomeña qésérju kera tomeña madaru humuyec. ¹⁹ Wañu haka imi zésaigic keñu ic embac Yerusalem kegcic ienen moczon nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wañu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi wañu méñnéñ méñ imuhucgen ménda

* **1:12:** Yuda ic ienen Sabataiguc héna horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda keñha wañangic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tun méñac qara, ienen Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañangic.

kecmac. Wañu ic méñnéñ iwac ai buña imi késamac. ²¹ Imuac niñ Yohanenénéñ Yesu doku naecmiyec imuhuc geñnec érékecma Anutunénéñ Yesu sucninaiguc wagicma eñec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunénéñ sucninaiguc tacyac wañañec imuac séc ²² niniguc kecgic ionarunec méñ kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiñ. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicñi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wañu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiançgic. ²⁴ (24a) Wañu ienenéñ yomuhuc zéma zéwelecgic; Miñ Kewunina, gi ic embac neñañ qeri héhéñnina keczañ. ²⁵ (25a) Yudanénéñ ai buñaya imi waima eñeya hénayaiguc keñec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema welenéñ qeçe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héngic Matia iwac muru héiyu inénéñ Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoñaiguc Uña Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoña* ducñiyu ienenéñ moczoñ ama méñu momacnec tocgégic. ² Wañu kurumenéñ igucnec héténéñ yanda méñ élanzañnec luhuc selia qeazac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wañu iwawai méñ tanera geric bélaña ésécnec imuhucyanénéñ tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wañu ic embac ienenéñ moczoñ Uña Téréyanénéñ qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumenéñ bawaguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ienenéñ Yerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Héténéñ imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma niñgic acgina séc zégic imuac niñac niniñgina sicsaoc wañu témpin wañgic. ⁷ Wañu ienenéñ kilenéñ yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu

yomi Galilaia baec miñina zéma ninziñ. ⁸ Wañu dimuhuciguc ienenéñ zégic neñañ acninaiguc séc ninziñ? ⁹ Neñañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miñina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,† ¹⁰ Firigia ic, Pamflia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kianéñ tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzénéñ ninzénéñ ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neñañ imuhucyanénéñ kiwi hénia hénia Anutunénéñ meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziñ. ¹² Ienenéñ moczoñ welicgéçic ewagina sicsaoc wañec. Wañu eñaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Wañu ic tosara enenéñ zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanénéñ qerigina sécgézac.

Peteronénéñ kiwi baec icnéñ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronénéñ Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecañzu ini moczoñ, neñ hénia zéasari énécmima ac zémañ imuac gezacgina haima niñgic. ¹⁵ Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinénéñ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siñunec 9 kilok sac wanzac. ¹⁶ Qahac, iwawai imi Anutuac tiliñ tiliñ ic Yoelnénéñ zéyec ésécnec hicñizac. ¹⁷ Miñ Kewunénéñ yomuhuc zézac; Kecma nalé tetcgiaiguc ni Uñana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac héçgina ienenéñ iwawai kecma hicñimac imuac ara zéaumu. Wañu sac qeli enenéñ Anutuac tiliñ tiliñgic séséc hicñi énécmiyu hémmu. Wañu ic embac yanda ienenéñ gau hémmu. ¹⁸ Wañu nalé imuaru ni Uñana imi welenéñ qeçe ic me embachécna pocgé énécmiwa ienenéñ iwawai kecma andiaiguc hicñimac imuac ara zému. ¹⁹ Wañu énézéwa ou kurumenéñguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ méñ; Nagu sacyaguc ogicma kekeña imuac kendoña tecgéyuguc éréma ai meme 50 wañu Yuda ic ienenéñ kendoñ tacañgic, wañu nalé imuaru mia Uña téréya mayec. † **2:9:** Asia komora zéañziñ imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélan zéma hofac kondun wéséséya. ²⁰ Kaiwe kiwanén melemma sinji wañu maso kiwa imi sac sac wañuguc Miñ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. ²¹ Wañu méñnéñ méñ Miñ Kewuac qara qacanzuiguc kápésic igucnec añgégina tiénécmiman.

²² Israel ic embac, ac youmi niñgic; Ini ninzu ésécnec, Anutunén suginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretene i héipucya wammiyec. ²³ Ic imi mia, Anutunén haka imi ménda hicñiyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu enej ic Moseac hena ac ménda niñgic ionac méraginaiguc haigic biriñnéñ qegic humuyec. ²⁴ Wañu humucnéñ i késamacac séc qahac wañu Anutunén humucac zera igucnec hulacmima meqeli miyec. ²⁵ Dawidinén iwac niñac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miñ Kewunén nalé séc wésénaiguc kecanzac. Wañu inén nuac héinaiguc nañu ni qeka meka ménda wammañ. ²⁶ Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelañnanén mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. ²⁷ Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemañ. Wañu guac Icga Téréya ménda waimina houmac. ²⁸ Geñ nézéna, keckecac hénaya héñi. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹ Dac munahéna ni ac yomi efima hia énézémañac séc; Yandanina Dawidinén humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec. ³⁰ Wañu i imi Anutuac tiliñ tiliñ ic kerec imuac niñ Anutunén iwac qelihéra sucnina igucnec méñ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niñac ac selianec zikima ézéyu niñec. ³¹ Iwawai hicñimac imi héñtegicma Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuñaguc ménda waimiyu

heyec. Iwac séwianén ménda houyec. ³² Anutunén Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. ³³ Anutunén meyacmiyu inén iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴ Dawidi inén kurumeniguc ménda enec. Wañu inén yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanén[‡] nuac Miñ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵ Tacnanec neñ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac hena titiga wammu. ³⁶ Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic Anutunén i Miñ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷ Imuhuc zéyu ic embac ienen ac imi niñgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahéna, nini dimuhuc wambiñ? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronén melemma zéyec; Ini moczoñ yanda, ewa qerigina meñgic kápésicgina wai énécmimacac niñ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ewa hiawac Uña Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miñ Kewu Anutuninén héihéré énécmimac ionac buña wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inén ac sasala méñ toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Enej hicñisai biria yomi onarunec añgégina tiénécmiyu érému!

⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeñ zañgégina 3,000 imuhuc ésécnec tunginaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala wañamuma samén kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgic.

⁴³ Wañu ic embac moczoñ zénéngina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicñiyec. ⁴⁴ Wañu ninzén ninzén ic ienen momacnec tacyac wamma iwawaigina imi

[‡] 2:34: Hebraio aciguc; Yawe. [§] 2:34: Hebraio aciguc; Adonai.

nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecaᅅgic. ⁴⁵ Kecma ménénén mén iwawai mén niᅅac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiaᅅgic. ⁴⁶ Waᅅu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuᅅ téréyaiguc tocgéaᅅgic. Waᅅu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma samén kuma amunec qamunec wamma neaᅅgic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieneᅅ eegina héiénécmigic kecaᅅgic aᅅgén tiénécmimia ionac zaᅅgégina imi Miᅅ Kewunén toroᅅc énécmiyu eᅅec.

3

Peteronén ic puriᅅ mén mehiaruyec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeᅅ Petero zéma Yohane iereᅅ ocmuᅅ téréyaiguc eᅅoc. ² Waᅅu ic mén neᅅgocyawac qeria igucnec puriᅅ hicᅅjima kekera imi ic tosaraneᅅ duᅅaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuᅅ téréyaiguc eᅅeᅅ mama waᅅgic iwawai mén niᅅac qesiénécmimac niᅅ kaiweya kaiweya nagu mén Naguc soroc zéaᅅgic imuaru haigic tacaeᅅc. ³ Ic iminén Petero zéma Yohane iereᅅ ocmuᅅ téréyaiguc embiᅅ zé waᅅic iricma iwawai niᅅac welec érécmiyec. ⁴ Weleru Peteronén Yohaneguc héᅅsosolima yomuhuc ézéyec; Niri niricna. ⁵ Zéyu inén iorarunec iwawai mén memaᅅ zé mambécma iricsosoliyec. ⁶ Iriᅅ Peteronén yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczua, waᅅu iwawai késa keczua imi gémmaᅅ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geᅅnec héna tawéya zéma hénayawac giniᅅa imi kuhaguc waᅅec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuᅅ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyc. ⁹ Waᅅu inén tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoᅅ yanda ieneᅅ i héᅅgic. ¹⁰ Hémma ic iminén Nagu sorociguc tacma iwawai niᅅac welec énécmiaᅅc ic imi mia zéma héᅅtegcima haka hicᅅjimiyc imuac muᅅguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronén welicgéma tocgégic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminén Petero zéma Yohane érépésima keᅅu ic embac ieneᅅ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuᅅnec hama ionac muru tocgégic. ¹² Waᅅu Peteronén inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niᅅac haka imuac aurizu? Ini niᅅgic nereᅅ norac kucnira zéma hakanira hia bianén ic yomi mehiaruzic esécnec waᅅu niric sosolima nanzu? ¹³ Imi nereᅅ qahac, néᅅ Yesu eneᅅ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonén hulacmimaᅅ zéma ewaya zikiyec. Waᅅu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémgic. Waᅅu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunén eᅅeya welenᅅ qeᅅe ic Yesuac qac buᅅa meyaᅅec; ¹⁴ Eneᅅ ic solaᅅa zéma téréya ménda nimmima sac naec ic mén hulacmimac niᅅac zéwelec migic. ¹⁵ Eneᅅ kekec miᅅjina qehumugic. Waᅅu Anutunén ic humumia sugina igucnec i meᅅeli miyec. Waᅅu neᅅaᅅ imuac héipuc ic waᅅziᅅ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminén Yesuac qara ninzéᅅgéyu ninzén ninzéᅅa iminén séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzén ninzén iwac murunec hicᅅjimizac iminén ic youmi ini moczoᅅ yanda kicginaiguc séwiya solaᅅa mihiᅅni mizac. ¹⁷ Waᅅu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niᅅasarima imuhuc waᅅgic. Waᅅu galenᅅécgina ieneᅅ imuhucyanec. ¹⁸ Waᅅu Anutunén eᅅeya kua meme ic ionac kuagina mema eᅅeya Kristonén qenzeᅅ manzeᅅ nimmac imi ménda hicᅅjyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyc. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac képésicgina zuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc waᅅgic Miᅅ Kewuac murunec tac hiahiaᅅuac naléya hamac. Hayu inén Yesu Kristo becneᅅ kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunén baec yomuac naléya hama keᅅec imuac suraiguc eᅅeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeᅅnéᅅ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoᅅ meᅅelimaᅅ. ²² Mosenén yomuhuc zéyec; Miᅅ Kewu Anutuginanéᅅ onac niᅅac

dac munahécgina ionac sugcina igucnec kua meme ic méñ ni ésécnec kumuyu nammac. Wañu inéñ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu. ²³ Méñnéñ méñ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac sugcina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tilin tilin ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac arenjiguc namma zégic imi eneñ moczoñ nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tilin tilin ic ionac qelihécgina zéma Anutunéñ yanda héccinaguc ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunéñ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu. ²⁶ Eñac eñac kápésicgina igucnec melen énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu eñeya welen qeçe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ieren ic embac ac énézéma nañic hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac demin galeñ kunéngina zéma Sadukaio ic ieneñ iorac muru hagic. ² Ieren ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érépésigic ama bec sinjyec imuac niñ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianjyec. ⁴ Wañu acgira niñgic ionac sugcina igucnec sasalanéñ ninzéhégic ic embac zañgégina 5,000 éséc wañec.

⁵ Ai meme imuhucgeñ séwiac galeñ zéma qeriac galeñ zéma hena acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunéngina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunéngina iwac sac kitichéra ieneñ momacnec kecgic. ⁷ Ieneñ Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nanyic yomuhuc qesiéércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uña Téréyanéñ qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaorin neñañ

séwiac galeñ zéma Israel neñañ qeriac galeñ hécnina, ⁹ Ic puriña imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczoñ yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazareteneñ i ic héñgeña wéndaraiguc qehumugic Anutunéñ humuc igucnec meqelimiyec. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic eñaoc hoc méñ héñara mema giligic keñkeña iminéñ mia ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Képésic igucnec añgénéñ titi imi méñaru méñ ménda hezac. Kurumeñ bawaiguc ic neñañ muru añgénéñ tinéncmimacac qac méñ ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ieren imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becneñ Yesuguc keroc imi irictecgic. ¹⁴ Wañu ic hiaruyec iminéñ iriguc momacnec nañu hémma zéqetali wañ érécmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶ Neñañ ic éréhéc imi dimuhuc wañ érécmiwiñ? Kiwi méréra eñeña wañic ic embac Yerusalem keczu ieneñ moczoñ buña imi nindacgic. Wañu neñañ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic méñac méñ, ac méñ muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic. ¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ieren yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminéñ hia me qahac imi eñaoc niñgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehiahiaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuña imi 40 ogirec imuac niñac ic embac moczoñ haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiñ zé osima

muṅguc zétericgé erécmima wai érécmigic keṅoc.

Ninzén ninzén ic ienen zéwelec waṅgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ieren ekan ic embac ionac muru lilingéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriwac galen ienen ac érézégic imi moczoṅ énézédaroc. ²⁴ Zéyic ienen nimma

momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miṅ Kewu yanda, Anutu! Geṅ baec kurumen zéma konduṅ zéma iwawai moczoṅ yanda imuac qerigauc hezac imi zéna hicṅiyec.

²⁵ Geṅ Uṅaga Téréya mélimima welen qeqega Dawidi, neṅaṅ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zénec; Némac niṅac baera baera i hazéc wammizu? Waṅu imuac ic embac ienen aigina héla qahac imuhucya mewin zé sasaṅgiauc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnén

métére mimia iorac hazéc waṅ érécmiwin zéma baecac ic kewuhéra ienen yacma nanzu, waṅu séwiac galen enen momacnec tocgézu. ²⁷ Hélaacnec, imuac

séciguc ama areṅa yanda yomuhucgeṅ Herode zéma Pilato ieren baec ménunec ménunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welen qeqe icga téréya Yesu halécnén météréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi enen geṅgaoc iwawai mén

hicṅimacac zéma guac ewa siṅga zéma méraga kuhanén becneṅ niṅareṅgéneṅ imuac mia wambin zéma tocgégic. ²⁹ Miṅ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welen qeqehécga naṅgé nénécmima zénéṅnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwin. ³⁰ Waṅu méraga suluma hafi

mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welen qeqe icga téréya Yesuac qarigauc hicṅimac. ³¹ Imuhuc zéma welecgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminén hiriyu ienen moczoṅ Uṅa Téréyanén qerigina kuaya qeyu zénéṅgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzén ninzén ic ienen ewa momac wamma kecgic.

³² Ic tuṅ ninzénégic ienen ewa qeri momacguc wamma ménén mén iwawaigina

mén niṅac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecaṅgic.

³³ Waṅu Mélíméli ic ienen kucgina seliaguc Miṅ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianén qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu

naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ienen iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haṅgic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndemma ic tosara iwawai mén niṅac

osigic séc énécmigic, (34b) sugcinaiguc ménén mén iwawai mén niṅac ménda osigic. ³⁶ Waṅu Rewi ic mén qara Yosefe, Kipuro baec zékéṅa igucnec keru Mélíméli ic ienen iwac Banaba zémiaṅgic. (Imuac

hénia imi ewa qeri meme seli waṅ énécmimawac naṅa.) ³⁷ Inén ai mén késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniṅa Safira.

¹ Waṅu ic mén qara Anania inén iniṅa Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Waṅu inén boṅa bakia musaṅgéyu heyu, iniṅanén momacnec niṅec. Waṅu bakianec mema hama

Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

³ Haiyu Peteronén zéyec; Anania, némac niṅac Biria miṅinanén qeriga sécgéyu Uṅa Téréya ikoc wammima baecgawac boṅa bakia musaṅgézan? ⁴ Iwawai

hegénéṅ imi geṅga buṅa ménda heyec me? Waṅu haima soukiwa menec imi geṅga buṅa ménda heyec me? Imi moczoṅ geṅga, néṅ némac niṅac haka imuhucya guac qerigaiguc niṅareṅgéma kecneṅ? Ic ionac qahac, néṅ gi Anutu ikoc wammizan. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianén

nimma humuma mama qeyec. Waṅu haka hicṅiyec imi niṅgic séc zénéṅgina kunen yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac enen hama qamocya osoma huama kemma téngégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keṅu iwac iniṅanén haka hicṅiyec imi ménda niṅtegicma

hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéj qes-imiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boŋa meyoc imuac sécyá wanzac me? Zéyu inéj zéyec; Oo imi sécyá wanzac. ⁹ Zéyu Peteronéj ézéyec; Dimuhuc Miŋ Kewuac Uŋa Téréya batucgéwic zéma ewa momac waŋoc? Inicna, ic tosara euga téngéma lilingéma hama naguiguc nanzu. Waŋu ienej gi momacnec huagemma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geŋnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Waŋu sac qeli merac ienej éréma héngic qamoc ménj hicŋjima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréjaiguc téngégic. ¹¹ Hénaoriŋ zéma ic embac haka imuac surucya niŋgic séc zénéngina kuney yanda hiriyec.

Mélíméli ic enej ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Mélíméli ic ienej méragina suluma ic embac suginaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicŋju ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéaŋgic. ¹³ Waŋu tosanenéh ionac muru ménda efima toroqegic. Waŋu ic embac ienej Mélíméli ic ionac niŋgic eŋeŋa waŋec. ¹⁴ Waŋu ic zéma embac momacnec tuŋa tuŋa muŋguc yanda ninzégéma Miŋ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niŋ Peteronéj hama keŋu irecyanéh osiéénémimacac niŋ ic embac hafiginaguc onagicma hama héna yandaiguc hehe duŋgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶ Waŋu ic embac sasala ama areŋa kuney kuney séc Yerusalem lelec lelec tacma keŋec imuacnec ienej imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uŋa birianéh waŋu qenzenj manzenj qeaŋgic imi onagicma hagic. Waŋu hagic séc moczoŋj hiarudacgic.

Kua meme uŋanéh Yesuac Mélíméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra Sadukaio tuŋaguc kecgic imi enej qeri biric nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac

kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Waŋu sinjyaiguc Miŋ Kewuac kua meme uŋanéh hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰ Kemma ocmuŋ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczoŋj ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gianj gianjaiguc ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Waŋu hofac oo ic eŋeŋa zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriawac galeŋ moczoŋj énézégic tocgégic. Waŋu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niŋac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic. ²² Waŋu ocmuŋ téréyawac galeŋ meme ic ienej kemma hésa amaiguc ménda mi-hicŋj énécmima lilingéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Waŋu awiawi ic ienej nagu séc naŋgic. Waŋu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic ménj ménda mihicŋjizij. ²⁴ Ama ocmuŋ téréyawac demij galeŋ kunéngina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ienej acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niŋgic sicsaoc waŋec. ²⁵ Waŋu ic méjnéj hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi enej ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galeŋ iminéh ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Waŋu ic embac ienej hocnéj nunuwu niŋac zéma bacgina yandiyu bénzéhŋnec onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc naŋgic hofac oo ic eŋeŋaginánéh qe-siéénémima zéyec; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niŋac selianec zéseli énécmiyiŋ. Waŋu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waŋu ic iwac sacya niŋac Anutunéh imuac bakia melenj nénécmiyu neŋaoc bisiwiŋ niŋ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ienej yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiŋ zé Anutuac ackuazéc waiwiŋac séc qahac. ³⁰ Enej Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qehumugic. Waŋu imi mia yanda hécnina ionac Anu-

tunéj meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenjic kápésicgina wai énécmimacac niñ Anutunéj méra héiyanéj i wagicma emma ic kewu zéma anjéj titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanziñ. Wañu Anutunéj méñnéj méñ ara tohogic ionac Uña téréya énécmiyu Uña Téréya iminéj imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niñgic qerigina kilenj yanda biriyu unuhumuwiñ zé wanjic. ³⁴ Imuhuc wanjic méñnéj sugina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, wanju ic embac moczoñ yanda eeya héianjic. Inéj Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méñ sénganjenj kemma nammu niñac énézéyec. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méñac méñ wanj énécmiwiñ zé haka imuac hiabianec niñgésimu.

³⁶ Héna zéwa niñgic, becnec Teuda hicñima eneya niñ méñac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zanjégina 400 imuac séc toroqegic. Wañu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndéj amuma kendacgic, héla qahac wanec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéj hicñima ic tunj yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ienenj héndéj amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézézua, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniñ areñgia zéma aigina iminéj ic ionac murunec hicñizaciguc birima maqemac.

³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc enej mebirimuac séc qahac wammac, néj Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic éréjic kémbiñnéj unuma Yesuac qaraiguc ac méñ ménda zému niñac zéselima wai énécmigic kenjic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic enej Sanderin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéj niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wanj nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi wanjic. ⁴² Wañu ienenj méndagucnec waigic, néj kaiweya kaiweya ocmuñ téréya me amagina

séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buña suruc hiabia ku énécmianjic.

6

Yesuac Mélíméli ic ienenj ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgenj Yesuac tohotoho ichéra zanjégina toroqema enec. Enju Yuda ic tosara Hebiraio ac zéanjic ienenj naléya naléya maqeqeya galenjé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéanjic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéanjic ienenj enacnec ewa héténgina memama haka imuac Hebiraio ic zébiri énécmigic.

² Imuhuc wanjic Mélíméli ic ienenj tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéj énécmimanec kecbiñ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina suginaiguc ic 7 Uña Téréya zéma niñtegic qinjegic sécgé énécmiyu eegina héiénécmianzu imi mihicñi énécmigic nenenj ai imuac kumu énécmiwiñ. ⁴ Wañu nenenj imi zéwelec ai zéma ac téréyawac ai sac toroqema mema kecbiñ. ⁵ Zégic ac iminéj hénarinj moczoñ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ienenj ic youmi mihicñi énécmigic; Ninzénj ninzénj zéma Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wanju Nikolao inéj becaru melemma Yuda hénaijic toroqema kekera. ⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nanjic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéj saima kenju Yesuac tohotoho ichéra ionac zanjéginanéj Yerusalemiguc kunenj yanda toroqema enec. Wañu hofac oo ic sasalanéj ninzénj ninzénj imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéj ic embac suginaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéj ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Wañu tocgotocgo ama méñac hénarinj

qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ienen momacnec yacma Stefanoguc zéen zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Wañu Stefanonéñ Uña Téréyaguc ac hiabianec niñaren wamma zéyu ienen ara melemmuac séc qahac wañec. ¹¹ Wañu ienen ic tosara zénañgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonéñ Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹² Imuhuc zéma ic embac zéma qeriawac galen zéma hena acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma kenjic. ¹³ Kemma héipuc ic ikora onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téréya zéma hena ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini imi inéñ Yesu Nazareteneñ iminéñ ama youmi hézénégéma haka silic Mosenéñ mema mama nénécmiyec imi melenju qelia wammac imuhuc zéyu niñanzin. ¹⁵ Zégic kaunsol moczon yanda imuaru tacgic imi enej Stefanoac hémma héñ wañgic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec ésécnec wañec.

7

Stefanonéñ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Wañu mulu memec icya ionac enejaginaneñ qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me? ² Zéyu Stefanonéñ yomuhuc zéyec; Dac munahéna zéma mañgoc héna acna zéwa niñgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéñ hicñimiyec. ³ Hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma arenhécgá wai énécmi na neñ baec méñ gézéwa hémbésémañ imuaru kembésémañ. ⁴ Imuhuc ézéyu inéñ Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunéñ enej deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵ Hama inéñ baec yomuaru iwawai méñ ménda waimima baec titiña méñ ménda miyec. Wañu Anutunéñ Abaraham meracya méñ qahac kerunec

eneya zéma andiaiguc qelihéra ienen baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶ Wañu ac Anutunéñ ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ienen ic méréra ionac baeciguc ic kian kemma kecmu. Kecgic baec miñina ienen welen qeénécmimuac niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷ Wañu welen qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic embac imi niñgési énécmima bakia melen énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ienen baec imi waima hama baec yomuaru ni welen qenémmu. ⁸ Wañu Inéñ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéñ Yakop mihicñiyec. Wañu Yakobonéñ yanda hécnina 12 mihicñi énécmiyec.

⁹ Wañu yanda hécnina ienen Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc kenjic Anutunéñ i guc kerec. ¹⁰ Kecma zéra béra moczon imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niñtegic qindegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héngalen ama areña yanda zéma eneya ama séc héngalen wammac niñac kumuyec. ¹¹ Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qenzeñ manzeñ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgc. ¹² Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu kenjic. ¹³ Wañu muñguc kenjic Yosefenéñ eneya heniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ienen heniaya niñgic. Wañu Farao ézéyu inéñ Yosefeac arenhéra heniagina wininiyu inicma niñec. ¹⁴ Wañu Yosefenéñ dac munahéra tosara méli énécmiyu mañgocya Yakop zéma sac kitichéra moczon ic embac 75 onagicgic. ¹⁵ Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶ Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec méñ Abarahamnéñ becnc Sekem baeciguc

* 6:9: Yuda ic tuñ méñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuanjac bunja soukiwa énécmima meyec imuaru téngé énécmigic.

¹⁷ Wañu Anutunéh Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc arenhécnina ionac zañgégina imi muñguc yanda saima eñec. ¹⁸ Wañu kecma ic kewu méréra mén Yosefeac hénia ménda nininánéh Izipte baecac galeñ wañec. ¹⁹ Wañu ic kewu inéh mia arenhécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac demin sénganjeniguc wai énécmianjic. ²⁰ Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunéh héñu sécgéyec. Sécgéyu mañgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec. ²¹ Wañu kecma winiñu waigic Faraó béracyanéh wagicma galeñgéyu iwac naña wañec. ²² Wañu Mose imi Izipte ic ionac nininjingina imi moczon kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

²³ Kecma yawuñ 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahécna inicmañ zéma qerianéh niñec. ²⁴ Kemma Izipte ic méñnéñ Israel ic mén eñ qeyu iricma ic mén yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melejñmima qehumuyec. ²⁵ Wañu inéh dac munahécna ieneñ Anutunéh mérananéh yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ieneñ imi ménda niñtegcigic. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima iereñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaoc? ²⁷ Zéyu ic alaya eñ qeyec iminéh Mose qéfaccgé mima yomuhuc zéyec; Mérénéh gi nonac galeñ zéma gésigési ic kumugéñec? ²⁸ Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzañ? ²⁹ Zéyu ac imuac niñac Mosenéh néñgacma Midian baeciguc ic kian wamma kecma baec imuhucgen nañhéréraguc wañec.

³⁰ Wañu yawuñ 40 imuac tetcgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme

uñ méñnéñ ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéh hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héñ sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécgá ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéh bac yandi yandi wamma zénéña hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. ³³ Wañu Miñ Kewunéh yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzañ imi baec téréya imuac héná usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kegcic mematiti wañ énécmigic hémma héñanzua. Wañu ionac zésiacginanéh nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ieneñ Moseac mérénéh gi galeñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunéh ic imi mia ionac galeñ zéma añgéh titi icgina wammac niñac kua meme uñ méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminéh kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wañu Mosenéh mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miñ Kewu iminéh dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic mén ni éséc imuhucya meyacmimac. ³⁸ Mose inéh baec kéra kérésiaiguc azorogic suginaiguc yanda hécnina zéma kua meme uñ mén Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inéh mia ac kekecyaguc imi nénécmimañ zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ieneñ acya ménda tohoma qéfaccgéma sugina igucnec elicgéyc ewa qeriginanéh Izipte baeciguc liliñgéyec. ⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuac irecya mén mena iminéh walac walac keñu méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgen burumakao merawa

imuac baniaraya mema iwac muru yaŋ qema héfac héimigic. Waŋu méraginanéŋ megic iwawai imuac ségiségi waŋgic. ⁴² Imuhuc waŋgic Anutunéŋ andé unuma wai énécmiyu ieneŋ kurumeŋac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miŋina eneŋ yawuŋ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yaŋ méŋ qema lémbaŋ méŋ onéŋgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac[☆] ocmuŋ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niŋac mesorocgéma megic imi mepési énécmiaŋgic, imuac ni Babilon baec emaŋgeŋ ini nesi énécmimaŋ.

⁴⁴ Yandahécina ieneŋ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecaŋgic. Hali imi Anutunéŋ imuac tanera Mose ézéyec séc megic. ⁴⁵ Waŋu hali imi mia yanda hécninanéŋ bisima keŋkecma kecgic. Waŋu Anutunéŋ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeŋ yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi eneŋ iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeŋgé énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Waŋu Dawidi inéŋ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niŋ wamma Anutuac amaya memac niŋ welerec. ⁴⁷ Waŋu i qahac, néŋ Solomonéŋ iwac ocmuŋ téréya meyec. ⁴⁸ Waŋu Eŋeŋa yanda iminéŋ amaya amaya ic méranéŋ megic imuaru ménda kecaŋzac. Imuac mia kua meme icnéŋ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumeŋ imi nuac ic kewu tatacna, waŋu baec imi nuac hena titina. Imuac niŋac ini ama dimuhucya hia menémmu? Waŋu baec dimuhucyanéŋ nuac tac niniŋac sécy a hia wammac me? ⁵⁰ Waŋu iwawai momac yanda imi mérananéŋ ménda mihicŋiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezacgina ménda hericgic béréŋgéyec. Eneŋ yanda hécgina waŋaŋgic ésécnec nalé séc Uŋa Téréya andé qeŋe wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic méŋac onac yanda eneŋ ménda qehéi waŋgic kerec? Ic solaŋa méŋ

hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaŋa imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Waŋu kua meme uŋa eŋeyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néŋ kilendac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niŋgic qerigina yaru iwac niŋ zécgina kizéŋgéigic. ⁵⁵ Stefano imi Uŋa téréyanéŋ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeŋiguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc naŋu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumeŋ aŋgéyu Icac Naŋa Anutu méra héiyaiguc naŋu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qewelon yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuŋnec kemma qéfacgéma ⁵⁸ ama areŋ yanda demin seliaguc imuac séŋgaŋgeŋiguc wagicma kemma hocnéŋ héigic héipuc ic tosananéŋ malekugina hetecgéma sac qeli méŋ qara Saulo iwac héniaiguc haigic. ⁵⁹ Waŋu hocnéŋ héima kecgic Stefanonéŋ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miŋ Kewu Yesu, gi qeri uŋana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc simiŋ héima kucnec yanda qacma zéyec; Miŋ Kewu gi késpedescina ionac qacginu ménda haina eŋu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac henaoriŋ hazéc mihicŋima néŋgacma keŋha waŋgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéŋ qehumugic imuac ewa momac waŋec. Waŋu nalé imuaru Yesuac henaoriŋ Yerusalem kecgic ieneŋ hazéc yanda mihicŋima Yuda zéma Samaria baec séc néŋgacma kendacgic. Keŋgic Yesuac Mélíméli ic eŋacnec ménda néŋgacma Yerusalemiguc kecgic. ² Waŋu Anutu ee héihéi wammianzu ieneŋ Stefano héisiac yanda wammima téŋgéigic. ³ Saulo inéŋ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré waŋ énécmima henaoriŋ mebiri énécmima hésa amaiguc onoporec.

* 7:42: Kembaŋa 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ☆ 7:43: 2Ki 23:10

Filiponéh Samaria ama arenja arenja séc ackuazéc énézéc.

⁴ Héndénj énécmimia imi enej baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc wanjic Filiponéh Samaria ama arenja yandaiguc hingacma Kristoac héniaja zéau énécmiyec. ⁶ Wanju Filiponéh kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tunj yanda ienej ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéj zéyu kuwic biria sasalanéj ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qewelonj yanda qema éréjic. Wanju purinj zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wanju ama arenja yanda imuaru ségiségi kunéj yanda hicnjyec.

Séwi galej ic Simonnéj Uja Téréya bonj memanj zé wanjic.

⁹ Wanju ama arenja yanda imuaru séwi galej méj kerec. Iwac qara imi Simon. Inéj kuwi kuhanéj ai ikora meyu Samaria ic embac ienej hémma welicgéjic eneya ninjac ic kunéj zéamuma kecanec. ¹⁰ Wanju enenja mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kunéj yanda késakeczac zéanjic. ¹¹ Wanju nalé horua yanda gété manira ai iminéj ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic. ¹² Wanju Filiponéh Anutuac hénjgalej ama arenja yanda zéma Yesu Kristoac qac bunja zéau énécmiyu ninzénjégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc wanju Simon imuhucnec ackuazéc ninzénjéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéh séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéjic.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ienej imi Samaria ic tunj ienej Anutuac ackuazéc késaninj wanjic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic kenoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Wanju imuaru héniorinj imi hakecma méjic méj Uja téréyanéj ménda mayecnec, ienej Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac ninj ienej mekemma Uja téréyaguc wammuninjac zéweleroc. ¹⁷ Wanju Yesuac mélíméli ic éréhéc ienej méragira orucginaiguc

haiyic Uja Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac mélíméli ic ienej méragira orucginaiguc haiyic Uja Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézéc; Kuc bunja imuhucya ni momacnec néjic ic embac méjic méj orucginaiguc mérana haiwa Uja téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéc; Gi Anutuac sese imi soukiwanéj bonja hia memanjac zéma ninzanj, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindinj qahac. Imuac hénia ac yominéj guac iwawai me ai bunjaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma Minj Kewu welec mina qerigaiguc nininj imuhucya késakeczanj imuac kápésicga waigémmac gezanj. ²³ Gémba biriawac houhouyanéj qeriga sécgéyu kápésicganéj pipigemma hezac. ²⁴ Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Iri ekaoc nuac ninj wamma Minj Kewu welecmiyic iwawai zézaoc imi nuaru méj ménda hicnj némmac.

²⁵ Wanju Yesuac Mélíméli ic ienej Minj Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc bunja suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma kenoc.

Filiponéh Ediopia ic méj Yesuac hénia ac ézéc.

²⁶ Minj Kewuac kua meme unjanéj Filipino yomuhuc ézéc; Gi yacma emanjengej baec wanjonja Saut iguc hingacma hénia méj Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hingaczac imuaru kembésémanj. Wanju hénia imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponéh yacma kenju Etiopia hénjgalej ama arenja yandawac Embac garata Kandake iwac welenj qeqe icnéj Yerusalemiguc Anutu mepésimanj zé enec igucnec mayec. Wanju ic imi hénjgalej ama arenja yanda imuac soukiwa moczonj galejgémac ninjac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Wanju inéj lilingéma eneya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tilinj tilinj ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Wanju Uja téréyanéj

Filipo yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponéh usunec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloŋu nimma qesimiyec; Ac olonzaŋ imuac hénia ninzaŋ? ³¹ Waŋu inéh zéyec; Méŋnéh hénia ménda meyu nimma dimuhuc niŋasarimaŋ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niŋ Filipino héihéré miyec. ³² Embac kewuac welen qeŋe iminéh ac kiwi oloŋec imi yomuhuc; Rama merawa méŋ qehéric wammu niŋ héréma keŋanŋu ésécnec hérémigic keŋec. Waŋu rama méŋ zucya héric héric ic méŋac wésiaiguc hétéh qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya méŋ ménda aŋgéyec. ³³ Waŋu mamaya waŋu didiŋanec ménda zétecgé migic. Waŋu baec igucnec kekecyac wagicgic qahac waŋec imuac mérénéh iwac qelihéraguc wammac hia zéwacnec?

³⁴ Waŋu garatawac welen qeŋe icnéŋ melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tilin tilin icnéŋ mérac niŋ imuhuc zézac, eŋeya niŋac me ic méŋ niŋac? ³⁵ Qesiyu Filiponéh kuaya aŋgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Waŋu hénia keŋkecma doku méŋiguc kereŋic garatawac welen qeŋe icnéŋ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéŋ ziki néŋu doku ménda naec némbésémaŋ? ³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic naŋu Filipino zéma garatawac welen qeŋe ic ieren ekawu dokuiguc mekeŋic Filiponéh doku naecmiyec. ³⁹ Waŋu doku igucnec éréyc Miŋ Kewuac Uŋanéŋ Filipino wagicma keŋu welen qeŋe ic iminéh i muŋguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keŋec. ⁴⁰ Waŋu Filipino inéh Azoto* tauniguc wininima lelecgéma ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc séc buŋa suruc hiabia énézéma hama Kaisarea† hadarec.

9

Miŋ Kewunéh Sauloac hicŋimiyec.

¹ Saulo imi Miŋ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi waŋ énécmimacac niŋ qeria geriwiguc waŋu wéséséya héiyu

éremanec naŋu hofac oo ic eŋeŋa iwac muru keŋec. ² Kemma méŋnéh méŋ hénia qelia imi méndacma kecziuguc mihicŋi énécmima ic me embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem éremaŋ zé Damasiko ama areŋa yanda imuac tocgotocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama areŋa yanda hosuraiguc keŋec. Nalé imuhucgeŋ kurumeŋ igucnec asac mararaŋ méŋnéh élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiŋgéma maqeyu hema ac ewa méŋ yomuhuc zéyu niŋec; Saulo, Saulo, gi némac niŋac nunesi wannémma kecanzaŋ? ⁵ Zéyu Saulonéh qesimima zéyec; Miŋ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geŋ qenesi wammima kecanzaŋ imi mia. ⁶ Gi yacma ama areŋa yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kilen mewésémaŋ imuac ara gézéyu nimbésémaŋ. ⁷ Zéyu ic i guc keŋgic ieneŋ hétéh imi niŋgic, néŋ ic méŋ ménda héngic imuac niŋ acgina qahac naŋgic. ⁸ Waŋu Saulonéh baec igucnec yacma kiwa himanec naŋec, néŋ iwawai méŋ hémmacac séc qahac waŋu ichéra ieneŋ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areŋa yandaiguc kereŋgic. ⁹ Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méŋ ménda neyec.

Ananianéh Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama areŋa yandaiguc Yesuac ai ic méŋ kerec. Qara imi Anania. Waŋu Miŋ Kewunéh tilin tiliniguc hicŋimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miŋ Kewu. ¹¹ Zéyu Miŋ Kewunéh ézéyec; Ninzaŋ, ic méŋnéh welecmac taczac, imuac niŋ gi yacma hénia qara Hénia Dindiŋa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méŋ qara Saulo, Taso ama areŋa yanda igucnec iwac hocma mihicŋiwésémaŋ. ¹² Inéh irec méŋ tilin tiliniguc hicŋimiyu ic méŋ qara Ananianéh eŋeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianéh

* **8:40:** Qara méŋ; Asidot. † **8:40:** Ama areŋa yanda méŋ zéic alayaguc.

melemma zéyec; Miñ Kewu, ic embac sasalanéñ iwac niñ zéma Yerusalemiguc guac hénaorin hécga haka biria hatac dahec wañ énécmiyec imuac suruc zégic niñanzua. ¹⁴ Wañu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanzin nini moczon méránina dérécgé nénécmimac niñac hofac oo eñejagina iwac murunec kuc buña imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néñ Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buñana wagicma kemmacac niñ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac buñanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicñimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Wañu Ananianéñ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muñguc kic hihi wamma Uña Téréya sécgégéñu kecbésémañ niñac Miñ Kewu Yesu hénaiguc hicñigéñec inéñ mia méli néñu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéñ taima mayu kicya muñguc hima hémma yacma nañu doku naecmiyec. ¹⁹ Wañu nene nema kuhaguc wañec. Inéñ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areña yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéñ hénima buña suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naña keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niñgic imi eneñ moczon welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacançgic ini mebiri énécmianec imi qahac me? Wañu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemman zé hayec. ²² Wañu Saulo inéñ muñguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téngéñ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areña yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niñgic sicsaoc wañec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keñu Yuda ic eneñ Saulo qewiñ zéma zéeminiñ wañgic. ²⁴ Wañu ac saña hazéra imi Saulo gezawanéñ niñec.

Wañu ieneñ Saulo qehumuwiñ zé siñi kaiwe séc nagu yanda séc awima nañgic. ²⁵ Imuhuc wañgic iwac tohotoho ichéra ieneñ siñiyaiguc neñgeñguc Saulo tima hésanéñ neñgeñ qatéma demin yanda andia luhuc memeac kifañaiguc nañgégic hiñgacma néngarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niñ batucgé énécmiyec, néñ ieneñ moczon Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzégégic imuac iwac zénéngina hiriyec. ²⁷ Wañu Banabanéñ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéñ hénaiguc Miñ Kewu dimuhuc héñu Miñ Kewunéñ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areña yandaiguc inéñ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc wañ énécmiyec. ²⁸ Wañu inéñ iniguc momacnec kecma Yerusalem eñeñ mama wamma Miñ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Wañu Yuda ic tosara Girik ac zéañgic iniguc ac wañgic acginanéñ eñeñ mama wañec. Wañu ic ieneñ Paulo qewiñ zé wañgic. ³⁰ Wañu ai momachéra ieneñ nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiñgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keñec.

³¹ Imuac niñ Yesuac hénaorin Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanañ seli mihicñi énécmimia wañu Miñ Kewuac ehéihéi wammima Uña Téréyanéñ ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zañgégina saima keñec.

Peteronéñ ic mén mehiaruyec.

³² Peteronéñ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaorin Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru keñec.

³³ Wañu imuaru ic mén mihicñiyec, qara imi Ainea, inéñ puriñ wamma hehe tataciguc hema keru yawuñ 8 wañec. ³⁴ Wañu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéñ mehiaru gänzac imuac niñ yacma hehe tatacga imi geñgaoc mindiñina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéñ i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéj Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac mén kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Noniñ, wañu inéñ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmianec. ³⁷ Wañu nalé imuhucgeñ Tabita i hafi hicñimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Wañu Yesuac ai ic embac ieneñ Peteronéñ imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereñ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niñ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéñ yacma iriguc momacnec kenjic. Kemma kendacgic iereñ ama qeria mén qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eñgic. Eñgic embac malé sasala ieneñ ic iwac maréñaguc namma siacma zari maleku Tabitanéñ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héñec. ⁴⁰ Wañu Peteronéñ énézéyu hiñgacdacgic simiñ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéñ mériaiguc késama héréyu yacma nañec. Nañu Yesuac hénáoriñ zéma embac malé unuruyu eñgic Tabita qelizac imi énézéyu héñgic. ⁴² Wañu Yope ama areña yanda imuac miñina ieneñ haka imi zésaigic nimma sasala ieneñ Miñ Kewu ninzénégic. ⁴³ Wañu Peteronéñ Yopeiguc ic mén qara Simon yañ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uña méñnéñ Konelio hicñimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic mén kerec, qara Konelio. Inéñ yaré ic 100 ionac galeñ kerec. Wañu inéñ tuñ mén Italia yaré ic tuña zéañgic imuacnec. ² Wañu inéñ eñeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usuñgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric wañ énécmima haleñ

sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecañgic. ³ Kaiwe mén maria 3 kilok imuaru inéñ héñu Anutuac kua meme uña méñnéñ tiliñ tiliñguc hicñimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Wañu inéñ héñsosolima zénéña hiriyu zéyec; Miñ Kewu, hénia némac niñ? Zéyu zéyec; Haleña ic embac maqeqeya ionac haianzañ imi zéma zéwelecga iminéñ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama areña yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yañ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi konduñ giñgiñaguc taczac. ⁷ Kua meme uñanéñ ac imuhuc ézéma keñu welen qe qe ic éréhéc zéma yaré ic sugina igucnec mén Konelio eñeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi wañ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu kenjic.

Miñ Kewunéñ Petero tiliñ tiliñguc ézéyu héñec.

⁹ Ama siñima gianjiyu kaiweya mén kenkecma gau komoc wañu ieneñ kenkecma ama imuac hosuraiguc kereñgic. Wañu nalé imuaru Peteronéñ zéwelec wammañ zé ama qacyaiguc eñec. ¹⁰ Wañu inéñ yaka niñ humuma nene nemañ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uñanéñ qéléléñgé miyec. ¹¹ Miyu héñu kurumeñ anjéyu gésé mén maleku ésécnec wañgoña kembon qahac imi zikima nanjégic baec qahaiguc mayu héñec. ¹² Héñu qeriaiguc yañ hénagina kembon qahac hénia hénia zéma gisic zinangoc, zini mokoleñ, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Wañu ac mén yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Wañu Peteronéñ zéyec; Miñ Kewu, qahac téñgén! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵ Zéyu ac mén yomuhuc hicñiyu hatac éréhéc wañec; Iwawai Anutunéñ zézuaczac imuac geñ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muñguc hicñiyu hatac

haréwéc wañu imuacnec gésé imi hérégic kuruménjiguc eñec.

¹⁷ Wañu Petero iwawai héñec imuac hénia imi dimuhuc zéma eñeya ewayanén nimma niñ éréhéc wañec. Wañu ic tosara Konelionén méli énécmiyec ieneñ naguyaiguc namma Simonac ama niñac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Wañu Petero i iwawai héñec imuac hénia niñ areñgémanc keru Uña téréyanén yomuhuc ézéyec; Ninzañ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neñ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiñgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémañ. ²¹ Zéyu Peteronén ionac muru hiñgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niñ you hazu? ²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galengina Konelionén ic solañ kecma Anutu ee héihéi wammianju Yuda ic ieneñ ee héihéi wammianzu. Kua meme uña téréya méñnéñ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niñ ézéyec. ²³ Imuhuc zéyu Peteronén on-agiru ama tacyac wañañec imuaru emma hegic ama gianiyu yacma iniguc keñgic. Wañu Yope amaiguc ninzén ninzén dacmuna tosara ieneñ acguc i guc momacnec keñgic.

Peteronén ic enia Konelioac amaiguc keñec.

²⁴ Ieneñ héniaiguc sinji méñ hema keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kerengic. Wañu Konelionén sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵ Peteronén amaiguc eñu Konelionén iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sicgéma mepésimiyec. ²⁶ Mepésimiyu Peteronén mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic keczua. ²⁷ Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. ²⁸ Wañu inén ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méñnéñ ic enia méñ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Wañu Anutunén ic méñac méñ qakola

me zapi qeçeya ménda zémanac zé nézéyec. ²⁹ Imuac niñ héihéré néngic acna waima hazua. Wañu qesiénécmiwa, ini hénia némac niñ héihéré néñzu? ³⁰ Zéyu Konelionén yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicñiyuguc bec ai meme kembon qahac tecgézac. Maria yomuhucgeñ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic méñ malekuya lalacnéñ kic ségéranaiguc wininima nañec. ³¹ Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma haleña ic embac maqeqeya ionac haianzañ iminén Anutuaru haréyu haihakaga imi niñqelima niñgénzac. ³² Wañu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmiwa kemma ic méñ qara Simon Petero zéanzañ i héihéré mimu. Ic imi yañ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac wañanzac. Wañu ama imi konduñ giñgiñaguc taczac. ³³ Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazañ imi hiabia! Nini moczon youmi Miñ Kewunén ac gézéyec imi moczon nimbiñ niñac Anutuac ki-waiguc tocgéma tacziñ.

Peteronén Konelioac hénia géséhéra ackuazéc énézéyec.

³⁴ Zéyu Peteronén kuaya auma énézéyec; Deguc ni héla méñ niñasarizua. Anutunén ic neñañ séwinina igucgeñ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵ Ic embac baera baera keczu suggina igucnec méñnéñ méñ Anutu ee héihéi wammima haihaka solañ wañanzu imi hia énépésimacac séha wanzu. ³⁶ Anutunén luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Wañu Yesu iminén iwawai momac yandawac Miñ Kewu wanzac. ³⁷ Yohanenén doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicñiyec imi ini ninzu. ³⁸ Anutunén Yesu Nazarete ama areña igucnec i Uña Téréya zéma kuc buña imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niñ inén lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uña birianén helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹ Nini imi inén Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka wañec imi moczon

kicninanénj hémma héipuc wanzin. I imi ic héngénja wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰ Wañu ai meme haréwéc wañu Anutunénj meqeliyu wininiyu héñin. ⁴¹ Wañu ic embac moczonj yanda ionaru qahac, néñ humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambin zé Anutunénj becneç gési nénéçmiyu i guc nene doku neyin nonac muru sac wininiyec. ⁴² Anutunénj ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zéteçgé nénéçmimacac nin ic ménj kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énéçmiwin ninac Yesunénj nénézéyec. ⁴³ Wañu Anutuac tilin tilin ic ieneñ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzégému moczonj iwac qara ninac képésicgina zuac énéçmimac.

Uña Téréyanénj ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronénj ac imuhuc zémanec nañu Uña Téréyanénj ic embac moczonj ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzénj ninzénj ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keñgic ieneñ Anutunénj ic enia ionac Uña Téréya qocgé énéçmiyu ⁴⁶ enañ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kilen yanda aurigic. ⁴⁷ Wañu Peteronénj zéyec; Neñañ meyin éséçnec ic youmi ieneñ Uña Téréya mezu imuac mérénenj doku ménda naec énéçmiwin ninac neun héinénéc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronénj Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énéçmimu ninac énézéyec. Wañu ic embac ieneñ ai meme tosara ménj iniguc tacyac wammu ninac Petero weleçmigic.

11

Peteronénj ai meyec imuac surucya zéasari énéçmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzénj ninzénj dacmuna Yuda baec séc keçgic ieneñ ic enia ieneñ Anutuac ackuazéc añgénj tигic imuac suruc ninçigic. ² Imuac Peteronénj Yerusalem lilingéma enu séwi tasé hericheric ginaguc ieneñ Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac ninac ic enia

ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec? ⁴ Zégic Peteronénj areñgéma yomuhuc zéasari énéçmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéweleçma keçba Anutunénj tilin tilin iguc nézéyu yomuhuc héñi; Gésé ménj maleku yanda éséçnec kitiwa kembonj qahac imuaru zikima kurumeñ igucnec nañgéçic ségéranaguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héñ sosoliwa baec yañ hénagina kembonj qahacginaguc hénia hénia zéma hasénj yañ zéma gisic zinañgoc, zini mokoleñ zéma sawawac nei heçic iniri. ⁷ Inicma ewa ménj nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neñ zéyi, Minj Kewu, qahac téngénj! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya ménj kuanaiguc méndagucnec haiwa hiñgareç. ⁹ Imuhuc zéwa kurumeñ igucnec ewa ménj yomuhuc melenju hatac éréhéçnec mayec; Iwawai Anutunénj zézuaczac imuac geñ iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hiçniyu hatac haréwéc wañuguc imuacnec iwawai imi moczonj héreçic kurumeñiguc enec. ¹¹ Wañu nalé sosola qahac ic haréwécnenj ama hema kecañ imuaru hama naguyaiguc nañgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areña yanda imuarunec nuac muru méli énéçmiyu hagic. ¹² Hagic Uña Téréyanénj yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéç ménda wamma iniguc kembésémañ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neñawu kemma méli énéçmiyec iwac amaiguc enin. ¹³ Enni inénj haka dimuhuc hiçnimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uña méñnenj nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu ninj; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énéçmina kemma ic ménj qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inénj hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminénj gi zéma hena géséhéçga moczonj képésicgina igucnec añgénjgina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uña Téréya neñañ muru mayec imuhucyanénj ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Minj Kewunénj ac yomuhuc zéyec imi ninj qeliyi; Yohanenénj dokunénj naec énéçmiyec, néñ ini mia Uña Téréyanénj naec énéçmimac. ¹⁷ Anutunénj neñañ

Miñ Kewu Yesu Kristo ninzéngeyiñ nalé imuaru sese nénécmiyec. Wañu inéñ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéñ némaciguc Anutu neuñ héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ieneñ ac imi nimma ac héténgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melen meñac buña énécmiyec.

Antiokia ama areña yandaiguc Yesuac hénaroiñ hicñiyec.

¹⁹ Stefano niñac ununesi hicñiyu ic embac tosara ieneñ héndéñ héndéñ amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néñ Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. ²⁰ Wañu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéñ Antiokia ama areña yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miñ Kewu Yesuac buña suruc hiabia énézégic. ²¹ Wañu Miñ Kewuac mérayanéñ iniguc heyu ic embac sasalanéñ ninzéngeñma Miñ Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Wañu Yerusalemiguc hénaroiñ kecgic ieneñ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areña yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi wañec. Wañu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczoñ acnéñ meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wañu Uña Téréya zéma ninzén ninzén yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tuñ yandanéñ Miñ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wañu Banabanéñ Saulo mihicñimañ zé Taso ama areña yandaiguc keñec. ²⁶ Kemma mihicñima wagiru Antiokia ama areña yandaiguc hayoc. Hama yawuñ momacguc ekawu kecmu Yesuac hénaroiñ mihicñi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama areña yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaroiñ ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaroiñ Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keñec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tiliñ tiliñ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areña yandaiguc hagic. ²⁸ Wañu ionarunec

mén qara Agabonéñ Uña Téréyanéñ tilingémiyu baec séc béti yanda hicñimac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu Yesuac hénaroiñ ieneñ kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulangéma Yuda baeciguc ninzén ninzénac dacmuna hécgina kecgic ionaru haleñgina haigic kemmac niñ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzén ninzénac dacmuna hécgina ionac muru haigic keñec.

12

Herodenéñ Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéñ hénaroiñ tosara ununesi énécmimañ zé méra meyacma énézéyec. ² Inéñ Yohaneac dara Yakobo késama sounéñ héiyu humuyec. ³ Imuhuc wañu Yuda ic ieneñ haka imuac ségiségi wañgic inictegicma Petero acguc késamañ zé wañec. (Wañu haka imi saméñ yisya qahac imuac kendoñiguc hicñiyec.) ⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ tecgéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nañu ara zétecgémamacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tuñhéra 4 méndéñ amuma galeñgému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galeñgégic heyu hénaroiñ ieneñ iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéñ Anutu welecmigic.

Kua meme uña méñnéñ Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéñ i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianñiyu ducñimac. Wañu ménda gianñiyunec siñi imuaru Petero señ hésa éréhécnéñ qatégit téñgiñ ic éréhéc iorac suggiraiguc gauya hekerec. Keru galeñ meme ic tosara nagu séñganñenñiguc galeñ mema nañgic. ⁷ Wañu héngic Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararañ méñnéñ asariyec. Wañu kua meme uñanéñ

Petero maréñaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec seŋ hésanéŋ loloma madarec. ⁸ Waŋu kua meme uŋanéŋ ézéyec; Rikuŋga zikima héna usuga héina hiŋgaru. Imuhuc zéyu inéŋ imuhuc waŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ muŋguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiŋgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronéŋ méndacmima keŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ iwawai hélacnec wammiyec, néŋ ménda niŋasarima gau hénzua imuhuc zéma niŋec. ¹⁰ Waŋu ierenŋ galenŋ meme ic nagu séŋgaŋgeniguc naŋoc imi walac nanaŋa zéma andu nanaŋa orogicma keremma deminŋ yandawac ainŋ naguya ama areŋa yanda wésiaiguc nanaŋa imuaru hayoc. Hayic nagu imi eŋeyaocnec aŋgé érécmiyu mama héna yandaiguc keŋoc. Keŋic kua meme uŋa iminéŋ élanzaŋnec waimima eŋec. ¹¹ Eŋu Peteronéŋ niniŋa béréŋgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téŋgéŋ. Miŋ Kewunéŋ kua meme uŋaya mélima Herodeac méria zéma ai areŋ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niŋtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neŋgocya Mariawac amaiguc keŋec. Waŋu imuaru ic embac sasalanéŋ tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéŋ naguguc qeyu welenŋ qeŋe embac méŋ qara Rodenéŋ ewaya nimmaŋ zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niŋasariyec. Waŋu ségiségi yandanéŋ ewa soho wammiyu nagu ménda auma eŋ usuŋnec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienenŋ nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Waŋu inéŋ imuhuc seli qema zémanec naŋu ienenŋ zégic; Imi iwac kua meme uŋaya gezaŋ. ¹⁶ Waŋu Peteronéŋ nagu imi qemanec naŋu ienenŋ nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Waŋu acgina qaimac niŋ méranéŋ séséc waŋ énécmima Miŋ Kewunéŋ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waŋ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéŋ ninzéŋac dac munahéra énézémuac niŋ énézéma ama imi waima

baec méŋiguc keŋec.

Miŋ Kewunéŋ Herode bakia melenŋ miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianiyu yaré ic ienenŋ Petero hocma iwawai dimuhuc hicŋimizac imi ménda niŋasarima qewelonŋ yanda waŋgic. ¹⁹ Waŋu Herodenéŋ hocma ménda mihicŋima awiawi ichéra zéqesi waŋ énécmimaguc humuciguc onopocmu niŋac énézéyec. Waŋu Herodenéŋ Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiŋgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéŋ Tiro zéma Sidon ama miŋina hazéc yanda waŋ énécmiyec. Waŋu ama imuac miŋina ienenŋ nene yaka ic kewu iwac murunec hicŋianzac imi mema kecaŋgic imuac niŋ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiŋima welenŋ qemianec i mebélacgé mima luae niŋac welec migic.

²¹ Waŋu Herodenéŋ nalé meyec imi ducŋiyu ic kewuac maleku héima tatak edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ienenŋ hérianŋ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néŋ Anutuac ewaya. ²³ Waŋu Herodenéŋ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melenŋ eŋec, imuac niŋ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ qeyu nanecnéŋ kigic nalé sosola qahac humuma qahac waŋec.

²⁴ Waŋu Anutuac ackuazécnéŋ muŋguc yanda yandi saima keŋec. ²⁵ Waŋu Banaba zéma Saulo ierenŋ Yerusalemiguc haleŋ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusalemm waima liliŋgéma keŋgic.

13

Buŋa zéauau ai niŋac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénaoriŋ sugginaiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma qerawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara méŋ Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Waŋu kaiwe méŋiguc nene zikima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima

kecgic Uña Téréyanéñ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niñ ururuyi imuac niñ iri ai imuac gésiéércmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uña Téréyanéñ méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keñoc. ⁵ Kemma Salami ama areña yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéyoc. Wañu Yohanenéñ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶ Konduñ baec komoc komoc suginaiguc qericma kemma Pafó amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeñ Bayesu mihicñigic. Wañu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Wañu inéñ Baec galeñ méñ Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéñ ninñaguc. Wañu inéñ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmañ zé wañec. ⁸ Wañu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeñ.) inéñ hazéc wañ énécmima baec galeñ imi ninzén ninzén andé qema kemmac niñ seliseli wamma ézéyec. ⁹ Wañu Saulo qara méñ Paulo inéñ Uña Téréyanéñ qeria sécgémiyu Elima imi héñ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uña biriawac merac, iwawai dindiña moczoñ yanda imuac hazécya. Ikoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miñ Kewuac hénia dindiña imi meqariñ géanzañ. Haka biria imi ménda waiwésémañ me? ¹¹ Imuac degucguc Miñ Kewuac mérianéñ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeñ gi kaiwe ménda hémbésémañ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma sinji yandanéñ hoturumiyu mérayanéñ mezañ qezañ wamma keñha wamma méraya mema méra mimuac niñ wañec. ¹² Wañu baec galeñ néñ iwawai hicñiyec imi hémma ninzénégéyec. Wañu Miñ Kewunéñ imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonéñ Pisidia Antiokia ama areña yandaiguc Yuda ic buña suruc hiabia énézéyec.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keñha wañgic ieneñ Pafó ama

areña waima zéiciguc emma Pamflia baec Perege amaiguc kereñgic. Wañu baec imuaru Yohanenéñ wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma keñec. ¹⁴ Keñu ieneñ Perege ama igucnec keñkecma Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kecgic Sabata ducñiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Wañu ieneñ Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téreya imi olongic ama imuac galeñhéra ieneñ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc méñ nimma keczuiguc zégic niñni. ¹⁶ Wañu Paulonéñ yacma méranéñ séséc wamma yomuhuc énézéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niñgic. ¹⁷ Israel ic neñañ Anutunéñ esañambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneñ Izipte baeciguc ic kian kecgic, néñ Anutunéñ eegina héima kuha yandanéñ onagicma hayec. ¹⁸ Zéléñ baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatéñ wañ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisic areñ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczoñ toroqema zéwa yawuñ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tecgéyu zémindiñ mindiñi ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Wañu ic kewu niñac welecgic Anutunéñ Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inéñ yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²² Wañu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñiwa ewana kunéñ yanda hemizac. Inéñ mia ewa sinña tohoma iwawai moczoñ meselimac. ²³ Wañu Anutunéñ ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñañaru angéñ titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Wañu Yesunéñ sucninaiguc hicñi asarimacac niñ walac Yohanenéñ ewa melenac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i hénia zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac,

nén andénaiguc hama keczac iminéj imi mia wanzac. Nidac imuhucyanénj héná usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶ Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñgic; Anjénj titiac gezac qézénj ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeñj hécgina enej Yesu zéma Anutuac tilinñj ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloñj niñanzu imuac hénia imi ménda niñasarigic. Hénia imuac niñac Yesuac zéma késpedesiraguc zétécgégic Anutuac tilinñj ic ionac ackuazéc imi hélaguc wañec. ²⁸ Ienenj késpedesira humucac sécyá ménda mi-hicñgic, néñj tinduc qehumumac niñac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niñj ogic hezac imi moczoñj wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifañaguc haigic. ³⁰ Wañu Anutunénj humumia sugcina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inénj ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem kenjic ionac muru ai meme sasala hicñj énécmiyec. Hicñj énécmiyu ienenj ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acguc zikiziki ac esañambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmizijn. ³³ Imi mia Anutunénj Yesu meyarú sisipac ac iminéñj qelihécgina neñañaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Nañna. Neñj degucmi mihicñjéñj. ³⁴ Wañu Anutunénj Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muñguc ménda houmacac niñj imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimanñ. ³⁵ Imuac Legic lépaya ménjiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Wañu Dawidinénj naléyaiguc Anutuac ewa siñj tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Wañu ménj Anutunénj meqeliyec iminéñj ménda houyec. ³⁸ Imuac niñac iwac murunec késpedesic waiwaiac buñj suruc hiabia imi zéauénécmiyu niñzu imi niñasarimu. ³⁹ Moseac héná acnéñj késpedesic momac yanda imuarunec

ménda mesolañj énécmiyec. Wañu Yesuac niñj wamma niñzénjégic séc yéwéria moczoñj yanda igucnec metecgé énécmima késpedesigina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niñj Anutuac tilinñj ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanénj onaru hélaguc ménda wammacac niñj galeñj memu. ⁴¹ Ni onac naléginaguc iwawai ménj memañ. Wañu iwawai imi hémma énézégic niñzénjégumuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héñqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba togotoggo ama igucnec mamaneñc nañu ic enej Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³ Wañu hénáorinñj imi héndénj amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénáiguc toroqegic ienenj sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niñj meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Wañu Sabata muñguc ducñiyu ama imuac miñjina moczoñj yanda Anutuac ackuazéc imi nimbinñj zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ienenj inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶ Imuhuc wañgic Paulo zéma Banaba ierenj kicginaiguc zénéñgira ménda hiriyu yomuhuc énézényoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézényawac hezac, néñj enjaoc niñgic ini kekec hémbénañja imuac buñja wammucac séc qahac wañu waizu. Imuac niñj wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miñj Kewunénj yomuhuc zénércmiyec; Neñj baec teteçgia séc ic embac ionac anjénj titi niñac iri ic enia ionac asacmararañj kumu érécmizua. ⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ienenj moczoñj ac imi nimma ségiségi wamma Miñj Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Wañu kekec teteçgia qahac imuac buñja wammu niñj gési énécmiyec séc niñzénjégic. ⁴⁹ Wañu Miñj Kewuac ackuazécnéñj baec imuhucgeñj saima kenec. ⁵⁰ Wañu Yuda ic ienenj Paulo zéma Banaba urunesi wañj érécmimu niñac embac enejagina tosara Anutu ee héihéi wammianñgic ini zéma ama imuac ic kunenñj

ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keñoc. ⁵¹ Kemma ic ierenj hémma hénia niñ asarimu niñ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoña qeyic mayuguc Ikonion ama arena yandaiguc keñoc. ⁵² Keñic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicñigic ienenj ewa hia zéma Uña Téréyanénj sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama arena yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Wañu Ikonion ama arena yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanénj Yesu ninzéngegic. ² Wañu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ienenj ic enia tosara néndénj énécmigic ninzénj ninzénjac dacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niñ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miñ Kewuaru héima ackuazéc zénéngira ménda hiriyu zéauyoc. ³éauic Miñ Kewunénj séséc baec icnéj ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranénj memaoc niñ nanjé érécmima ackuazéc eneya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴ Wañu ama yanda imuac ic embac ienenj méndénj amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Wañu ic enia zéma Yuda ic ienenj galenj hécginaiguc zébiré érécmima hocnéj uruwiñ zé usuñec harégic. ⁶ Harégic niñtecgicma néngacma Likaonia baec Listera ama arena yanda yanda zéma Debe ama arena yanda zéma ama arena tosara lelecgéma heyec imuaru keñoc. ⁷ Kemma imuaru buña suruc hiabia énézécoc.

Listera ama arena yandaiguc Paulo zéma Banaba iorac niñ Anutu zéérécmigic.

⁸ Wañu Listera ama arena yandaiguc ic méj neñgocac héri qeria igucnec hénia éréhécyá séléc sélécgia hicñima hénia keñhaya qahac tacañec. ⁹ Wañu Paulonénj ackuazéc zéyu nimma taru héñsosomalima iwaru ninzénj ninzénja hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegirec.

¹⁰ Niñtecgicma ac kucnec zéma yomuhuc ézécoc; Gi hénaganénj tima héñgeñec yacma nanna. Imuhuc zéyu inénj técgéma yacma keñha wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ienenj Paulonénj ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu ierenj ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ienenj Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galenj kerec imuac niñ Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda imuac séñganjeniguc anutu Zeusioc ocmuñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéj burumakao zéma iwawai zuria mema ama arenj yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhéç Banaba zéma Paulo ierenj nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda sucginaiguc usuñec kemma qacma yomuhuc énézécoc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanzu? Niri imi ini éséc icnec. Nerenj imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumenj zéma iwawai moczoñ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñiyec i imi hénihénia yá zéma tetecgiaya qahac kecanzac iwac muru liliñgéma hamuac niñ ackuazéc imi énézécic. ¹⁶ Anutunénj becneç baec séc ic embac wai énécmiyu enañ hénagina méndacma keñha wañançic. ¹⁷ Wañu eneya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélaçnec zéasari énécmiyec. Inénj kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héñançic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Ierenj ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéj héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kerice Antiokia ama arena yanda zéma Ikonion ama arena yanda imuacnec Yuda ic ienenj haréma ic embac énépésima Paulo hocnéj héigic. Héima niñgic humuyec ésécneç wañu ama yanda séñganjeniguc héréma kemma giligic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ienenj keremma lelecgéma nançic imuarunec

inéñ yacma muṅguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianṅiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc keṅoc.

²¹ Ama yanda imuaru buṅa suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéñ Yesuac tohotoho ic waṅgic. Waṅu imuarunec muṅguc liliṅgéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areṅa yandaiguc keṅoc. ²² Yesuac hénaroiñ ninzén ninzén niṅselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngalen ama areṅa yandaiguc kerembiñ zé neṅaṅ zéra béra kilen yanda mihiçniwiñ. ²³ Zéyu tecgéyu hénaroiñ tuṅa tuṅa séc galenhéçgina mihiçni énécmima nene zikima zéwelecma ninzén ninzén miṅjina Miṅ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Waṅu Pisidia baec qericma keṅkecma Pamfilia baeciguc kereṅoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buṅa suruc énézéma Atalia amaiguc hiṅgaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keṅkecma Antiokia ama areṅa yandaiguc kereṅoc. Ama imuaru mia bec-nec doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénaroiñ toçgo énécmima Anutunéñ naṅgé érécmiyu ai meyc ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoñ waṅ énécmiyoc. ²⁸ Waṅu imuaru Yesuac hénaroiñ iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba iereñ ac eminimbiñ zé Yerusalem eṅoc.

¹ Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areṅa yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc aṅgéṅgina ménda timac. ² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba iereñ iniguc zééñ zéma wamma qeçetali yanda waṅgic. Waṅkecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba iereñ ic tosara ionarunec iniguc eṅawu Yesuac Mélíméli ic zéma galen tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma hénaroiñ ieneñ méli énécmigic keṅgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéñ ewa

qerigina melençgic imuac suruc ninzén ninzén dacmuna énézégic. Zégic niṅgic ionaru ewa hia kunen yanda hiçniyec. ⁴ Waṅu keṅkecma Yerusalem kereṅgic hénaroiñ héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galenhéra ieneñ zézé ségiségi waṅ énécmigic. Waṅu Anutunéñ iniguc ai meyc imuac ac suruc moczoñ waṅ énécmigic. ⁵ Waṅu ninzén ninzén dac muna tosara Farisaio tuṅ ionarunecnéñ yomuhuc ninzénçgéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héra ac tohomuac niñ ku énécmiwiñac hezac.

Peteronéñ ac énézéyec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galen ieneñ imuac ara zéwiñ zéma eṅacnec toçgéçic. ⁷ Toçgéçma ac sasala zézé qesiqesi waṅkeçgicguc Peteronéñ yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunéñ ic enia ieneñ nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzénçgému niṅac becarunec sucnina igucnec ni gésinéñec. ⁸ Waṅu qeri héhéñ Anutunéñ Yuda neṅaṅ niñ waṅ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uṅa Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹ Inéñ ninzén ninzénçinanéñ qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neṅac neṅac qahac wançac. ¹⁰ Imuac ini némac niṅac iwawai réwéria esaṅambéc hécnina zéma neṅaoc huabipianziñ imi Yesuac hénaroiñ ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiñ zé wançu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Miṅ Kewu Yesuac ewa hiawac aṅgéṅnina tiyu keczin imi ni ninzénçézua.

¹² Waṅu toçgéçic ieneñ acgina qaima eṅ tacma Banaba zéma Paulo iereñ Anutunéñ naṅgé érécmima ic enia ionac sugçinaiguc séséc ai zéma iwawai welic welic-gia meyc imuac suruc waṅ énécmiyic nindacgic. ¹³ Énézéyic tecgéyu Yakobonéñ ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa niṅgic, ¹⁴ Walac Anutunéñ ic enia eṅeya buṅahéra wammu niṅac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéñ nénézéyec. ¹⁵ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazécnéñ ai imi yomuhuc zéma naṅçézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduṅa tosara, ic

enia nuac qac buñanaguc zéénécmimia imi moczoñ Miñ Kewu qac hoc wammimuac niñ neñ biançuc lilingéma hama Dawidiac ama zénzénçia, ama sauha muñçuc meycgéma héi qelimañ. ¹⁸ Miñ Kewu iwawai imuhucya moczoñ nénézéyu baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc baec ic neñañ héngicac héñanziñ inéñ mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac niñ ni yomuhuc niñgésima zézua; Ic enia Anutuac muru lilingéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiñ. ²⁰⁻²¹ Moseac hena ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic niñançu. Wañu Sabata séc toçgotocgo amaya amayaiguc oloñçic niñançu imuac niñ ieneñ nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yañ déméña miçicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiñ iminéñ hia wammac.

*Yerusalemnec kiwi haigic
baec séc keñec.*

²² Wañu Yesuac Mélíméli ic zéma galen zéma henaoriñ momac yanda ieneñ sugcina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areña yandaiguc méli énécmigic kemmu niñ acgina zikima ninzén ninzén dacmuna ionac galen Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiércmigic. ²³ Wañu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna héçgina kecziñ Yesuac Mélíméli ic zéma galen tosara nini ninzén ninzén dacmuna hécnina baec méñ Antiokia ama areña yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec méñunec dacmuna ini zézé ségiségi wañ énécmima kiwi yomi hai énécmiziñ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosanéñ acnina ménda mema eñ onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niñiñ. ²⁵ (25a) Wañu nini ic éréhéc imi gési ércmima ala téngén éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac niñ wamma kekeçgira waiyoc (25b) iriguc momacnec méli énécmiwiñ zé ewa momac wanzin. ²⁷ Hénia imuac niñ nini Yuda zéma Sila méli ércmini hama kuagiranéñ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara

qahac, néñ iwawai kilençac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiñ niñac ewa momac wanzin. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yañ déméña miçicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzénçéziñ. Yaizézé wañ énécmima imdacmi sac oénécmiziñ.

³⁰ Haigic ieneñ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma henaoriñ toçgo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ niñ wamma ségiségi wañçic. ³² Wañu Yuda zéma Sila iereñ acguc Anutuac tilin tilin ic keroc imuac niñ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Wañu iereñ nalé tosara iniguc kericguc ninzén ninzén dac muna ieneñ luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli ércmigic ionaru lilingéma keñoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

*Paulo zéma Banaba iereñ
méndéñ amuyoc.*

³⁵ Paulo zéma Banaba iereñ Antiokia ama areña yandaiguc toroçema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keñu Paulonéñ Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becnec Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñçuc lilingéma kemma ninzén ninzén dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbin. ³⁷ Zéyu Banabanéñ Yohane Mareko zémimia i wagiric eñawu momacnec kemmu niñ wañec. ³⁸ Wañu Marekonéñ becnec Pamfilia baeciguc wai ércmima ménda toroçema ai meyec. Imuac niñ Paulonéñ wagicma kemmac niñ niñu ménda séçgéyec. ³⁹ Wañu Banabaguc zéçeqetali yanda wañkeçma méndéñ amuyoc. Méndemma Banabanéñ Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonéñ Sila megésiyu ninzén ninzén dacmuna ieneñ mériañ ac ézéma Miñ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac henaoriñ meseli énécmiyec.

16

Timoteonéh Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonéh keñkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic méñ kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néñ ninzéh ninzéh embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzéh ninzéh dac muna ieneñ Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ieneñ iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonéh i wag-icma kemman zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kuneñ kuneñ séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ eneñ Yerusalemiguc ac zikima hena ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc henaorij ieneñ ninzéh ninzéhina seligiyu kucgina mema kaiweya kaiweya zañgégina toroqema keñec.

Paulonéh Makedonia ic méñnéñ tilij tilijiguc wininiyu héñec.

⁶ Wañu Uña Téréyanéh Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuac niñ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic. ⁷ Keñkecma Misia baec giñgiñaguc keremma Bitinia baeciguc kerembin zégic Yesuac Uñanéh imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ieneñ Misia baec giñgiñanec keñkecma Troa amaiguc mekeñgic. ⁹ Sinjiyaiguc Paulonéh tilij tilijiguc héñu Makedonia ic méñnéñ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma konduj néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonéh tilijtilijiguc séséc hémma zéyu, Anutunéh ionac buña suruc hiabia énézewiñ niñ nénézézac zéma ninzéhégema nalé sosola qahac konduj qericma Makedonia kembin niñac zéréñ qéréñ wañiñ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec

kemna Samotera konduj baec komociguc kereñiñ. Ama gianjiyu imuacnec keñkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keñkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñiñ. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kuneñgina wawaña. Roma ic eneñ ama areña yanda imi anjéñ tima galeñgéma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerij. ¹³ Sabata ducñiyu ama areñ imuac nagu yanda séñganjeniguc doku méñ heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc méñ hezac me qahac imi hémbiñ zéma keñiñ. Kemna imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéiñ. ¹⁴ Wañu niñgic ionac suggina igucnec embac méñ qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucña meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inéh Anutu ehéihéi wammianec. Wañu Miñ Kewunéh qeria mebéreñgéyu ackuazéc Paulonéh zéyec imuac wamma niñec. ¹⁵ Wañu eñeya zéma hena géséhéra moczoñ doku naec énécmiñ nalé imuaru inéh amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneñ mia nuac niñgic ninzéh ninzéh embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc keczuaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé méñu zéwelec welecac kawéiguc kembiñ zé keñkecni welen qeñe embac méñ kuwicyagucnéñ mihicñi nénécmiyec. Embac imi bianac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicñi énécmianec. ¹⁷ Wañu inéh mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéh Anutu eñeña yanda iwac welen qeñehéra kecma anjéñ titiac hena zéau énécmianzu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tegyéyec. Paulonéh niñu aiya kilen yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kристоac qaraiguc gézézu, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keñec. ¹⁹ Wañu welen qeñe embac iwac miñhéra ieneñ soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñtegcima Paulo

zéma Sila érépésima galeñ mihicñi énécmiwiñ zé nénagémba sombenjiguc héré érécmima keñgic. ²⁰ Galeñ ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Iereñ Yuda icnéñ amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qewelon yanda mihicñizij. ²¹ Wañu haka méréra Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Wañu ic tuñ yanda nañgic ieneñ nañgé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galeñ ieneñ séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic. ²³ Zégic ieneñ hihilocnéñ kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galeñ meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria mén suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kemaña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galeñ meme ic doku naec miyec.

²⁵ Siñiya namuñaguc Paulo zéma Sila iereñ Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanéñ imi niñgic. ²⁶ Wañu élanzañnec nañ yanda geriwagucnéñ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczon añgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷ Wañu galeñ meme icnéñ gau igucnec niñqelima héñu nagu añgéma nandaru hésa ic néngacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec. ²⁸ Imuhuc wammañ zéyu Paulonéñ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczon you tacziñ. ²⁹ Wañu galeñ meme icnéñ kifa niñac qacma emma zénéña hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc siggé érécmiyec. ³⁰ Wañu oragicma éréma qesiérécmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéñ añgégna timac? ³¹ Zéyu iereñ yomuhuc ézégic; Miñ Kewu Yesu ninzégéna gi zéma hénia géséhécga añgéggina timac. ³² Wañu iereñ i zéma hénia géséhéra Miñ Kewuac ackuazéc énézégic. ³³ Énézégic galeñ meme icnéñ siñi imuaru nalé sosola

qahac oragicma wizigira hicñiyec imi zuac érécmiyec. Wañu nalé sosola qahac eneya zéma hénia géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Wañu i eneyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Wañu i zéma hénagéséhéra moczon hama Anutu ninzégégic imuac niñ ségiségi yanda wañec.

³⁵ Ama gianjiyu galeñ ieneñ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmiña. ³⁶ Zégic galeñ meme icnéñ nimma Paulo yomuhuc ézégic; Galeñ éréhécna ieneñ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmiña zézu imuac iri ewa bénzén nimma kemmaoc. ³⁷ Zéyu Paulonéñ yomuhuc ézégic; Niri Roma ic kecziñ wañu késpedesicnina ménda zétecgéma ic tuñ yanda kicginaiguc eñ nuruma hésa amaiguc noropocgic. Wañu deguc élén méli nérécmiwiñ zé wanzu? Imuhuc qahac, enaoc hama noragicgic keminñ. ³⁸ Wañu ai ic ieneñ lilingéma kemma galeñ énézégic. Énézégic ieneñ ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niñasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiñ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areña yanda imi waima kemmaoc niñ érézégic. ⁴⁰ Wañu iereñ hésa ama igucnec éréma duña Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzén ninzén dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keñoc.

17

Paulo zéma Sila iereñ Tesalonika ama areña yandaiguc keñoc.

¹ Wañu Paulo zéma Sila iereñ Amfipoli zéma Apolonia ama areña yanda orogicma Tesalonika ama areña yandaiguc kereñoc. Wañu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama mén tarec. ² Wañu Paulonéñ hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiñgic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzeñ manzeñ qema humuma humuc igucnec yacmac niñac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Wañu ni énézézanzua Yesu iminéñ Kristo

wanzac. ⁴ Zéyu sugginaiguc tosara zéma Girik ic tuñ yanda Anutu ehéihéi wammianjic imi enej zéma embac eneja éréhécdac qahac, néj sasala momacnec ninzégéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Wañu Yuda ic enej nimbupuc niñ érécmima nénnagémba sombenjiguc kemma kaiziliweñ ic tosara onagicma tuñginaguc wamma hénima ama areña yanda qeriaiguc qewelon yanda wañgic. Wañu Paulo zéma Sila mihicñi érécmima ic embac sugginaiguc héréma kemma oropocbiñ zé Yasonac amaiguc usuñnec keñgic. ⁶ Wañu ménda mihicñi érécmigic. Imuac niñ Yason zéma ninzén ninzén dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeñ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi eren mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéñ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ienen Roma ic kewuac ac logima Ic kewu mér keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areña yanda ichéra zéma galeñ ienen ac imi nimma qewelon yanda wañgic. ⁹ Wañu galeñ enej Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keñoc.

Paulo i Berea ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Wañu sinjiyaiguc ninzén ninzén dac muna ienen Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea tañiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc enoc. ¹¹ Wañu Berea ama areña yanda miñina ionac hakagina imi Tesalonika ama areña yanda miñina ionac hakagina ogicma bénzénja wañec. Imuac ackuazéc imi siña nimma késama añgén tigid. Añgén tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niñgésigic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanén ninzégégic. Wañu Girik embac eneja zéma Girik ic embac efefia qahac, néj sasala ninzégégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areña yanda igucnec ienen Paulonén Berea ama areña yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi

nimma Berea ama areñ yandaiguc hama imuac miñina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaon qeéncmima yéwéri mihicñi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic ninzén ninzén dac muna ienen Paulo konduj heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo ieren imuaru* waima keroc. ¹⁵ Wañu ic tosara ienen Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonén Sila zéma Timoteo eneya muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézén ac imi mema liliñgéma keñgic.

Paulonén Aten ama areña yanda yandaiguc buña suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecmama ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷ Wañu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombenjiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸ Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoike niniñ ic ienen acguc i guc ac emiñgic. Wañu Paulonén Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosanen Pauloc niñ kua doku ic yominén néma ac zéman zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosanen ic yomi mia baec méñac nemu mérerawac suruc zézac gezan imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézan imi nini hia niñaren géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninziñ imuac heniaya nimbiñ zé wanzin. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ienen ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Minj Kewu mérerawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombenj yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé

* **17:14:** Berea ama areña yandaiguc.

qepési ic keczu. Iwawai moczoŋ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areŋa yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méniguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziŋ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niŋtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeŋ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicŋidarec inéŋ mia baec kurumeŋ imuac miŋina keczac imuac niŋ inéŋ ocmuŋ téréya méraninanéŋ memeya imuac qeriaiguc ménda kecanzac. ²⁵ Waŋu I eŋeyaoc ic embac moczoŋ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoŋ yanda nénécmianzac imuac niŋ iwawai mén niŋac waŋu méraninanéŋ haimiwiŋac séc qahac. ²⁶ Inéŋ ic momacguc mihicŋima iwarunec ic tuŋa tuŋa hicŋima kemma baec séc kecmuac niŋ ézéyec. Waŋu nalénina zéma kekecac qaŋaŋ sililicnina zénéncmiyec. ²⁷ Imi mia ic neŋaŋ iwac niŋ wamma qerininanéŋ mété qététaŋ wamma kemma Anutu eŋeya mihicŋiwiŋ niŋac nimma imuhuc waŋec. Waŋu inéŋ ic momac momac neŋaŋ murunec lakec ménda kecanzac.

²⁸ Neŋaoc iwac kuhaiguc kekec wamma keŋha waŋanziŋ. Onac legic zéra meme ic tosananéŋ yomuhuc zégic; Neŋaŋ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra kecziŋ imuac niŋ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéŋ niniŋnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanziŋ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéŋ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam waŋec. Waŋu deguc mia baec séc ic momac yanda qerinina melebiŋ niŋac nénézézac. ³¹ Anutunéŋ baec ic embac solaŋanec gési nénécmimaŋ zé naléya meyecac heyu ic mén ai imi mia memac niŋac kumuyec. Waŋu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoŋ ninzéŋgémuac sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéŋ imuhuc zéyu ic tosananéŋ humuc igucnec yacyac imuac zédesi

waŋgic. Waŋu tosananéŋ nalé ménac ac suruc imuac muŋguc zéna nimbiŋ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ wai énécmima keŋec. ³⁴ Ic sasala qahac, néŋ tosara Paulo ala wammima ninzéŋgéic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, waŋu tosara mén kecgic.

18

Paulo inéŋ Korinti ama areŋa yandaiguc ackuazéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéŋ Aten ama areŋa yanda waima Korinti ama areŋa yandaiguc keŋec. ² Imuaru Yuda ic mén mihicŋiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicŋiyec. Ic kewu Klaudionéŋ Yuda ic imi Roma ama areŋa yanda waima kemmu niŋac énézéyec. Imuac niŋ inéŋ iniŋa Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama areŋa yandaiguc qelia hayoc. Waŋu Paulonéŋ iricmaŋ zé keŋec. ³ Iereŋ imi aigira momacguc imuac niŋ momacnec kecma ai meyec. Waŋu iereŋ yaŋ séwélanéŋ sel meyacgéyu boŋ meanoc. ⁴ Waŋu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac waŋ énécmiaŋec.

⁵ Waŋu Sila zéma Timoteo iereŋ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéŋ Paulo késayu ewa moczoŋnec Yesu imi Kristo téŋgéŋ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. ⁶ Waŋu Yuda ic ieneŋ hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiŋzaliyu seitotoŋa mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéŋ onac orucginaiguc liliŋgéma hamac, néŋ ni aina mema solaŋaniwa késpedesicna qahac wanzac.* Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmaŋ. ⁷ Waŋu tocgotocgo ama imi waima ic mén Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac waŋec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréŋaiguc tarec. ⁸ Waŋu tocgotocgo amawac galeŋ qara Krispo zéma héná géséhéra ieneŋ ackuazéc nimma

* 18:2: Me Priska. ✧ 18:6: Ezk 3:18

Miñ Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéñ acguc Pauloac ara nimma ninzéngéma doku naecgic. ⁹ Wañu siñi méñguc Miñ Kewunéñ Paulo tilinñ tilinñguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénénga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac niñ ic méñnéñ méñ gumbiri ménda wañgémac. Ama areña kuneñ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéñ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wañu Galionéñ Akaia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ieneñ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi héna acnina logima héna méreraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zémañ zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliweñ me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmimañac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ackuazéc me qac méñ me héna ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindiñimu. Ni iwawai imuhucyawac niñgésimañ zé wammañac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ieneñ momac yanda tocgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala méñ kecmaguc ninzéñ ninzéñ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila iereñ i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Wañu Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keñgic ini imuaru wai énécmimañ zé eñyaoc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc

emma iniguc ackuazéc eminiñ wañgic. ²⁰ Wañu ic sasalanéñ eñañguc nalé horua méñ kecmac niñac welecgic, néñ ménda niñénécmiyec. ²¹ Wañu Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc lilingémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima keñec. ²² Keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélañguc ekemma Yesuac hénaoriñ héra yaizéyé ac wañ énécmima Antiokia ama areña yandaiguc keñec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muñguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keñec.

Apolonéñ Efeso ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

²⁴ Wañu Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic méñ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areña yandaiguc hicñiyec. Ic imi niniñ yandayaguc, kiwi téréya hia niñareñ gédañec. ²⁵ Inéñ Miñ Kewuac héna ac zégic niñareñgéma ewa moczoñnec Yesuac ac suruc dindiñanec ku énécmiañec. Néñ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec. ²⁶ Inéñ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila iereñ zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héna muñguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ (27a) Wañu Apolonéñ Akaia baeciguc kemmañ zé wañu ninzéñ ninzéñ dac muna ieneñ meme seli ac wammima ninzéñ ninzéñ dacmuna imuaru keczu ieneñ Apolo hérémimuac niñac énézéwiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec. ²⁸ Kemma Korinti ama areña yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzéñgégic ionac méñguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonéj Efeso ama arena yandaiguc Yohane mihicjiyec.

¹ Apolonéj i Korinti ama arena yandaiguc kerunec Paulonéj huanen baec wanjonja Saut iguc kenkecma Efeso ama arena yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicji énécmiyec.

² Wanju inéj yomuhuc qesiénécmiyec, Ini ninzégégic nalé imuaru Uña Téréyaguc wanjic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña ménj méndagucnec ninj.

³ Imuhuc zégic munjuc qesiénécmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku.

⁴ Zégic Paulonéj yomuhuc énézéyec; Yohaneénéj ewa melenj melenjac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzégému. Wanju ac imi Yesuac nij mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic enen ac imi nimma Minj Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶ Wanju Paulonéj orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uña Téréyanéj ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Wanju ic zanjégina imi 12 ésécnec wanjec.

⁸ Wanju Paulonéj Yuda ic ionac tocgo-tocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéja ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héngalenj ama arena yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹ Wanju ic tosara enen ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Wanju Paulonéj wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawunj éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc kezcu ienenj moczonj Minj Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Wanju Anutunéj Paulo nanjémima iwarunec kiwi baec icnéj ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹² Wanju ic enen séwi kerej tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaiguc osima mema kemma

hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wanju kuwic acguc wai énécmima néngacgic. ¹³ Wanju Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meanjic ienenj batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma kenjic.

¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa ménj qara Sikewa iwac nanjéra 7 ienenj imuhuc mia wanjic. ¹⁵ Wanju kuwicnéj ac yomuhuc melenj énécmiyec; Yesu ninzua, wanju Paulo i ninzua, wanju ini méré ic?

¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéj merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wanj érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacgic. ¹⁷ Wanju haka imuac buña Efeso ama arena yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienenj nindacma zénéngina hiriyu Minj Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wanju ninzégégic ienenj sasala haréma wawanj memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wanju ic tosara méra kiwi meanjic ienenj imuac kiwi papia mutulangéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wanju kiwi imuac bonja toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Minj Kewuac ackuazécnéj kuhaguc yacma saiyec.

Paulonéj Yerusalem kemmac nijac zéréngqéréj wanjec.

²¹ Héla imuhuc hicjidaruguc Paulonéj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanéj nijselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama arena yanda acguc hémmaj zé wanzua. ²² Wanju ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito ierenj Makedonia baeciguc kemmac nijac méli érécmiyec. Wanju i eneya Asia baeciguc nalé komodia ménj toroqema kerec.

Efeso ama arena yandaiguc qewelonj yanda hicjiyec.

* 19:19: Siliwa gocmia momacguc imi ai ic ménjac ai meme momacgucac ai bonja wanzac.

²³ Wañu nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc héna ac imuac niñ hétéñ efea qahac, néñ hétéñ yanda hicñiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic mén siliwanéñ iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéñ nemu Atemiac† ocmuñ imi siliwanéñ meyacgéma soukiwa efea qahac, néñ kunéñ yanda ai momachéra mihicñi énécmianec. ²⁵ Wañu inéñ ai ichéra zéma ai momachéra togco énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéñ mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wañu Paulonéñ Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéñ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wañkeru nénagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wañu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionéñ ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wañu ama areña yanda séc hétéñ yanda imi sécgéma kendarec. Wañu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec keña wañangic i iri imi érépésima héré érécmima moczoñ yanda séséc memeac azoazoro ama kunéñ yandaiguc usuñec keñgic. ³⁰ Wañu Paulonéñ nimma sugginaiguc kemman zéyu tohotoho ic ieneñ neñ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneña tosara Pauloac alahéra kegcic ieneñ azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru keñec. ³² Wañu azoazoroiguc ic eneñ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñasarigic. ³³ Wañu Yuda ic ieneñ

alagina mén qara Aleksande nañgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néñ hazécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiñimanñ zé acgina qaimac niñac méranéñ séséc wañ énécmiyec.‡ ³⁴ Wañu ic ieneñ ic imi Yuda ic wanzac imi héñtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nañgic; Efeso ic neñañ Atemi i eneña yanda! ³⁵ Imuhuc wañkegcic tañ imuac kiwi oo ic inéñ ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanéñ Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumeñ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziñ imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya mén ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneñ embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai mén kowu ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ieneñ ic ménac ara késa kecziugic kápésic zézé naléya zéma baec galengina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Wañu ac tosara mén hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hénia qahac yomuac niñac yéwéri mihicñiziniñ. Ic kewu yandanéñ nimma hétéñ yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia mén owiñac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keñec.

¹ Ac hétéñ yanda imi qahac wañu Paulonéñ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc keñec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli

† 19:24: Anutu embara Daianawac qara. ‡ 19:33: Yuda ic eneñ Paulo zéma Kristoac hénariniñ niñac hazéc mihicñiwiniñ niñac zénéngina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiniñ zé imuhuc batucgégic.

énécmima keñkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemman zé wañu Yuda ic ieneñ Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc liliñgéma kemman zé niñseliyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keñgic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naña Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ieneñ walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini saméñ yisya qahac imuac kendoñ tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra mēñ keñkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerij.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac mēñ mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc saméñ newiñ zéma tocgéiñ. Wañu Paulonéñ ama gianjiyu kemman zéma ackuazéc zémanec nañu siñi namuñja wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nañec. ⁹ Wañu merac mēñ qara Yutiko inéñ luhuc memec kifañja igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonéñ ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanéñ qéléléñgéyu tendiñgéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéñgic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonéñ hiñgacma eneyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hirimac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméñ nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianjiyec. Ama gianjiyu wai énécmima keñec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma keñgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonéñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

¹³ Paulonéñ eneyanec baec hēna kemman zé ai areña zénéncmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc keñij.

¹⁴ Wañu Paulonéñ Aso amaiguc mihicñi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Imuacnec keñkecma Zintaiguc Kio konduj baec komociguc kereñij. Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo konduj baec komociguc kereñij. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁶ Paulonéñ ai meme 50 imuac kendoñguc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

Efeso ama areña yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéñ Yesuac hēnaoriñ hēra ionac galen hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc keñgic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéñ ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hēnia igucnec hēnima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañi imi hēmma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic eneñ menéngic zéra bēra hēnia hēniya imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepési. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia mēñnéñ mēñ henéñu hēnaoriñ kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwéri ma moczoñ énézéma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo niñzéñgému niñac énézéyi. ²² Wañu niñzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya mēñ mihicñimañ imi ni ménda niñzua. ²³ Momacgucdac niñzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecba imuaru Uña Téréyanéñ hēsa ama zéma zérabéranéñ mambéc néñzac imi nézézac. ²⁴ Hēna menéñec imi usuñnec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézéman niñac ai buñja qenéñec imi metecgéman zéma neñ

na kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac. opocgic.

²⁵ Ninzu, ni sugcinaiguc kenha wamma héngalen ama arena yandawac buña énézédaczua. Wañu ini moczon kic ségérana munꝓuc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczon énézédari. Imuac niñ, zésolañiwa niñgic, sugcinaiguc méñnéñ méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñaoac galenꝓé amuma rama tunhécgina imuhucyanec galenꝓé énécmimu. Uña Téréyanéñ ini ionac galenꝓé gési énécmiyec imuac niñ Miñ Kewuac hénaoriñ héra, eñeya sawanéñ bonhére énécmiyec ionac inicgalenꝓé wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kema haséñ kazu zérugucnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wañu eñeñ sugcinaiguc ic tosara hicñima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qarini qarini zému. ³¹ Imuac galenꝓina mema kecmu! Wañu yawuñ haréwéc séc siñi kaiwe ménda waima kic masinaguc eñac eñac énézéañi imi niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminéñ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugcinaiguc ai buña mihicñimu. ³³ Ni ic méñac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi. ³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihicñianzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiéncmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kuneñ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haleñ énécmimia ionac ségiségigina imi haleñ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczon yanda iniguc simiñ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ieneñ moczon zésiñac yanda wamma Pauloac ewayaiguc giligic hiñgaru kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana munꝓuc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneñ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma

21

Paulonéñ Yerusalem kemman zé zéiciguc eñec.

¹ Wañu nini wai énécmima kenkecma kondunꝓé baec komoc Ko baec komociguc kereñiñ. Ama gianiyu kenkecma Rodo kondunꝓé baec komociguc keremma kenkecma Patara ama arena yandaiguc kereñiñ. ² Imuaru zéic méñ Foinike kondunꝓé baec komoraiguc kemman zé wañu mihicñima imuaru emma kenñi. ³ Kenkecma Kipuro kondunꝓé baec komoc kanaigucgeñ taru hémma ogicma Siria baecigucgeñ kenkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wamman zé wañu élélahaguc eñiñ. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicñi énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 keriñ. Wañu Uñanéñ hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic. ⁵ Nalé imi tegéyu ic embac waima kenni ieneñ iniñ merachécgina moczon yanda iniguc nonagicgic ama arena yanda imuac élélahaguc hiñgacma sakasaciguc simiñ héima Miñ Kewunina zéwelec miyiñ. ⁶ Zéwelecni tegéyu waiamuma zéiciguc enni ieneñ amaiguc liliñgéic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonéñ Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama arena yanda igucnec kenkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama arena yandaiguc keremma imuaru ninzén ninzén dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc keriñ. ⁸ Ama gianiyu waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc keremma Filipino mihicñiyiñ. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugcina igucnec. Iwac amaiguc mia emma keriñ. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembonꝓé qahac kecgic. Wañu ieneñ moczon embac serañe. Wañu andiawac ara zéañgic. ¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikunja mema iminéñ eñeya héna méria zikima

yomuhuc zéyec; Uña Téréyanéh yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienej rikuj yomuac miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyiñ. ¹³ Wañu Paulonéh yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumañ niñac efidaczua. ¹⁴ Wañu ac ézéni ménda niñu waima yomuhuc zéyiñ; Miñ Kewuac ewa siñnéñ selimac.

Paulo Yerusalem keñec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zéréh qéréh wandacma Yerusalem eñiñ. ¹⁶ Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ienej niniguc momacnec kemma Kipuru ic méné qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbiñ zé ic imi wagicma keñiñ.

¹⁷ Wañu keñkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzéh ninzéh dacmuna ienej goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Wañu ama gianjiyu Paulonéh Yakoboac amaiguc nonagicma eñu inicni galeñ moczoñ imuaru hama kecgic. ¹⁹ Wañu Paulonéh yaizézé ac wañénéc midacmaguc inéh welen qemiyu Anutunéh ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzéh bénzéh énézédarec.

²⁰ Énézéyu ienej nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucni-naiguc ninzéh ninzéh ic tausenja tausenja hicñigic. Wañu ienej moczoñ Moseac héna ac seliseli wamma nangéanzu. ²¹ Wañu ienej imi geñ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ienej Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambiñ?

²³ Imuac nini ac méné gézéní imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kemboñ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotoñadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu.

²⁴ Wañu geñ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbañ boña meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzañ imi héñtegicmu. ²⁵ Wañu ic enia Yesu ninzéhégma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néné baniarawac ireha zéma imuac olémbañ zéma sac zéma yañ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac eliñgé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyiñ. ²⁶ Wañu ama siñjima gianjiyu Paulonéh ic kemboñ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma eñañ météré meme naléya tecgéyu eñac eñac lémbañ oo naléya wañec imi énézéwiñ niñac ama téréyaiguc eñec.

Paulo ocmuñiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbañ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgéman zé wañu Paulonéh ocmuñ téréyaiguc nankeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ienej i hémma ic momac yanda qerigina acginanéñ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neñañ hazéc wañ nénécmima héna acnina zéma ocmuñ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuñ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic méné Efeso ama areña yanda igucnec qara Tirofimo inéh Pauloguc ama areña yanda imuaru keñkeñ haha wañu hémma inéh ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezañ imuhuc zéma niñgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuñec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeñginanéñ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic enej Paulo qehumuwiñ zé wañgic Yerusalem imi hétéh yandayaguc wañec imuac surucya yaré ic 1,000 galeñgina iwaru hayu niñec. ³² Ac imuhuc nimma

imuarunec yaré ic tunhéra zéma yaré ic 100 imuac galeñhéra énépésima usunec mekenjic. Wañu héténj meme ienen yaré ic 1,000 imuac galeñ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema nanjic imi waima en nanjic. ³³ Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñgina iminénj kemma Paulo wagicma senj hésanéñ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai wañec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tunj sugina igucnec méñnéñ méñac, méñnéñ méñac qacma zégic qewelon niñac hénia niñtegicmacac séc qahac wañu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niñac énézéyec. ³⁵ Wañu Paulonénj déc héniaiguc emmanj zé wañu ic enenj kaiziliwenj yanda wammigic yaré ic ienenj Paulo elinjmima hua nanjmima enjic. ³⁶ Imi mia ic tunj yanda ienenj nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niñ imuhuc wañjic.

Paulonénj saiwa ac wañamuyec.

³⁷ Wañu Paulo ai ama qeriaiguc mema embinj zé wañjic Paulonénj yaré ic 1,000 imuac galeñ ézéyec; Ninna ni ac ménj hia gézemañac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzañ? ³⁸ Imuhuc wañu gi becnec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérésiaiguc kenec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonénj yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areña yanda imuacnec. Kilikia imi ama areña yanda enomia qahac. Gi niñnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Wañu inénj nimmiyu Paulo i déc hénia imuac boñaiguc namma ic méranénj séséc wañ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebiraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonénj Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Manjoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niñjic. ² Paulonénj Hebiraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niñac némbénj yanda qema nanjic. ³ Wañu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areña yandaiguc hicñjiyi. Wañu

ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac hénia ac selianec ku néñu niñarenj gédari. Wañu ini moczoñ yanda deguc wañanzu ésécnec Anutuac niñ wamma geriwaguc ai meanji. ⁴ Wañu hénia qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc wañ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocañi. ⁵ Héfac oo ic eneña zéma galeñ ienenj imi haka imuac héipuc ic wanzu. Wañu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areña yandaiguc kecañjic ionac kiwi mema ama imuac ninzénj ninzénj ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niñ kenji.

⁶ Kenkecma Damasiko ama areña yandaiguc hosuru kemba gau komoc ésécnec wañec. Wañu imuaru kuruñenj igucnec asac mararañ yandanénj élanzañnec mama hoturunénj. ⁷ Hoturunénju ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa ménj yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ némma keczañ? ⁸ Zéyu zéyi; Miñ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu Nazarete ama areña igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ienenj asac mararañ sac héñgic, néñ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niñjic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miñ Kewu ni némac wammañ niñac wanzañ? Zéwa Miñ Kewunénj yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areña yandaiguc kenna ic méñnéñ guac ai buña qegénzua imi moczoñ gézémac. ¹¹ Wañu ni imi asac mararaña niñac kicnanénj hémmañac séc qahac wañec imuac niñ ic tosara niguc kecgic ienenj méranaiguc népésima hérénénjic Damasiko ama areña yandaiguc kenji.

¹² Ama areña kunenj yanda imuac ic ménj qara Anania inénj hénia ac séciguc keru Yuda ic ama areña yanda imuaru kecgic imi enenj momac yanda iwac ehéihéi wammianjic. ¹³ Ic iminénj mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzénj ninzénj ic munana Saulo, kicga muñguc hima hémbésémañ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héñi. ¹⁴ Wañu ac

yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunéh eneya ewa siñ imuac gézéyu niñasarima Solaña miñina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémañ niñac gésigéyec. ¹⁵ Imuac gi iwac niñ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niñnec imuac héipuc wamma énézézésémañ. ¹⁶ Wañu némac niñ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna késpedesga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Wañu Yerusalem liliñgéma hama ocmuñ téréyaiguc emma zéwelecma tiliñ tiliñiguc Yesu héñi. ¹⁸ Hémba Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ienen ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzénge géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgo-tocgo amaya amaya kenji imi ic youmi enej nindaczu. ²⁰ Wañu buña zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i qegic ionac malekugina galeñgéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Keñna, neñ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzéh nimmanec kecgic, néñ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéh baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoñ héigic enec. ²⁴ Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic enej némac niñac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnéh qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Wañu hésa yañ séwélanéh nec meyacgéhic iminéh qatégic Paulonéh yaré ic 100 ionac galeñ ménéñ hosuraiguc wañu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéh hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéh nimma 1,000 ionac galeñ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac

wammañ zé wanzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonéh zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonéh zéyec; Ni imi hicñi hicñihicñina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua. ²⁹ Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiñ zégic imi enej waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galeñginanéh acguc Paulo i Roma ic imi niñ asarima hésanéh qatémeyec késpedesic imuac niñac auriyec.

³⁰ Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéh Yuda ic enej Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuñ eneña Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiñgacma wéséginaiguc oporu nañec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéh gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solañanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eneña Ananienéh Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéh yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demin lalac Anutunéh gumac. Gi hénia aciguc niñgési némmañ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niñac énézézañ? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ienen yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eneña efima zébirimizan? ⁵ Zégic Paulonéh yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéh hofac oo ic eneñagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac héniorin hécga ionac galeñgina ménda zébiri miwésémañ.

⁶ Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéh niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni

imi Farisaio ic, esaŋ ambéhcna ieneŋ Farisaio ic kecgic. Imuac ni niŋkumuma humuc igucnec yacyac imuac naŋgéma zéwa aciguc nopoczú. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic eneŋ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uŋa zéma qeri uŋa iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéhégic, néŋ Farisaio ic eneŋ iwawai imuhucya imuhucya imi moczoŋ keczu zéma ninzéhégic. Imuac niŋ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic suginaiguc hazéc ac hicŋiyu méndéŋ amugic. ⁹ Waŋu imuaru tohalic yanda hicŋiyec. Waŋu Farisaio ic ionarunec héna acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niŋni képésira qahac wanzac. Uŋa méŋ me Kua meme uŋa méŋnéŋ ézéciguc dimuhuc zéwiŋ? ¹⁰ Waŋu hazéc ac imi kunéŋ yanda waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ Paulo késahérégic séwéla tegicbac niŋ zénéŋa hiriyu, yaré ic ieneŋ haréma ic sugina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niŋ énézéc.

¹¹ Waŋu Miŋ Kewunéŋ siŋi imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézéc; Gi meseli amuna you Yerusalemiŋguc nuac héipuc wamma énézézəŋ imuhucyanec Roma ama areŋa yandaiguc acguc héipuc ac waŋ némbésəmaŋ.

Yuda ic tosia eneŋ Paulo qewiŋac zéma ara zégic.

¹² Ama gianaŋiyu Yuda ic ieneŋ tunŋinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiŋiguc yakanina ménda newiŋ zéma zéseligic. ¹³ Ic eneŋ qeriginanéŋ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zaŋgégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic eneŋ mia hofa oo eŋeŋa zéma galeŋ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiŋiguc yaka ménda newiŋ. ¹⁵ Imuac eneŋ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muŋguc nimma didiŋanec zétecgéwiŋ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaiguc qehumuwiŋ zé ninziŋ.

Paulo ac saŋec imi niŋec.

¹⁶ Waŋu Paulo deuyanéŋ ac saŋec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oŋa Paulo ézéc. ¹⁷ Ézéyu Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋgina méŋ uruma yomuhuc ézéc; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru wagicma kenna ac méŋ késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iwaru kemma yomuhuc ézéc; Merac yominéŋ ac méŋ késakeczac imuac niŋ hésa ic Paulonéŋ nuruma merac yomi wagicma guaru hamaŋ niŋac qesinéŋzac. ¹⁹ Imuhuc ézéyu yaré ic 1,000 ionac galeŋginanéŋ merac mériaiguc késama sasəŋgiaiguc wagicma kemma éléŋ qesimiyec; Némac ac nézəmaŋ zé wanzəŋ? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ieneŋ Pauloac ara muŋguc didiŋanec nimbiŋ zéma hénaoriŋ hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niŋac qesigémbiŋ zé ewa momac wamma ac saŋec zézu. ²¹ Waŋu gi acgina ménda niŋ énécmiwésəmaŋ. Ic zaŋgégina 40 ogicogiranéŋ Paulo qehumuwiŋ zéma saŋgima mambéc taczu. Ieneŋ imi i ménda qewiŋiguc nene ménda newiŋ zéma acgina zikigic. Waŋu ieneŋ zéréŋ qéréŋ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niŋac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galeŋgina inéŋ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéc; Gi ac nézəzaŋ imi ic méŋ ménda ézəwésəmaŋ.

Kawali ieneŋ Paulo Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc késama keŋgic.

²³ Waŋu yaré ic 100 galeŋgina éréhéc ururuma ac yomuhuc érézéc; Baec héna keŋkeŋ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac kesa kesa yaré ic 200 énézécic zéréŋ qéréŋ wamma kecgic siŋiya 9 kilok waŋu Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc keremmu. ²⁴ Waŋu Paulo bənzéŋ baec galeŋ Feliki iwaru wagicma kemmuac niŋ becosic méŋ héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Waŋu inéŋ kiwi méŋ yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neŋ kewuna baec galeŋ Feliki guac yaizézé ac waŋgənzua. ²⁷ Yuda ic ieneŋ ic imi qehumuwiŋ zé waŋgic.

Waņu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Waņu aciguc opocgic imuac hénia nimmañ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma kenji. ²⁹ Ara zégic imi moczon hénia acgina imuac ara wañec, néñ iwawai wañec méñnéñ méñ qehumumu me hésanéñ ziki mimiawac séc ménda wañec imi mihicñiyi. ³⁰ Waņu ic tosanéñ ic yomi qewiñ zéma ac sañec zégic ic méñnéñ nimma nézényu duña guac muru méliwa hazac. Waņu ara zézu ic imi eneñ imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézézua.

³¹ Waņu baec hénia yaré ic ieneñ énézéyec séc Paulo siñiyaiguc wagicma kenkecma Antipatri ama areña yandaiguc kereñgic. ³² Imuaru ama gianjiyu becotic yaré ic ieneñ Paulo wagicma kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec hénia kenkeñ yaré ic ieneñ yaré ic ionac amaiguc lilingéma hagic. ³³ Becotic yaré ic ieneñ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma baec galeñ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeñnéñ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Waņu inéñ Aciguc gopoczū ic imi eneñ hama harégic guac ac nimmañ imuhuc zéma yaré ic eneñ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeñgégic tacmac niñ énézéyec.

24

Paulonéñ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nañec.

¹ Kaiwe ai meme méra méñ tecgéyu hofac oo ic eneña Ananianéñ qeriawac galeñ tosara zéma hénia acac zézé ic méñ qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hiñgacma Paulo aciguc opocbiñ zé baec galeñac kiwaiguc nañgic. ² Waņu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéñ baec galeñ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geñ hia galeñgé nénécmína lu-aeiguc kecanziñ. Waņu bian héhéñawac ninñ yandaga niñac baec yomuaru hai

netec ai sasala hicñianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicñiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niñgéñanziñ. ⁴ Waņu yéwéri ménda gémbiñ zé ac hotonadac gézényi gi ewa bénzéngeaiguc niñnéncmína. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugcinaiguc qewelon yanda mihicñi énécmianzac. Inéñ mia hénia ikorawac miñina Nazaretenec iwac tohotoho ichéra ionac galeñgina. ⁶ Waņu inéñ ocmuñ téréyanina mezapi qemañ zéyu késayiñ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geñgaoc zéqesi wammima acnéñ qatémiziñ imuac hénia imi moczon niñ asariwésémañ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéñ baec galeñac kiwaiguc ac bakia méleñec.

¹⁰ Waņu baec galeñ yandanéñ Paulo orucnéñ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eneña kecanzañ imi nimma saiwa acna efima gézémañ. ¹¹ Niñtegiçzañ ésécnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé emma kecba ai meme ¹² ménda ogirec. ¹² Waņu ieneñ ni ocmuñ téréya qeriaiguc ic méñguc ac méñ ménda zéwa néñgic. Waņu toçgotocgo amaiguc me ama areña yanda imuac héniaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méñ ménda wañ énécmiwa néñgic. ¹³ Ic yomi eneñ aciguc nopocma gézézū imuac héipuc ac méñ gézémuac séc qahac. ¹⁴ Waņu ac yomi mia héla wanzac, Ni hénia qelia méñ ieneñ hénia ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzua. Waņu ni Anutuac tiliñ tiliñ ic ieneñ ogic hezac imi moczon zéma iwawai hénia ac séciguc hezac imi moczon niñzéngeanzua. ¹⁵ Waņu ic yomi eneñ iwawai méñac Anutu niñzéngeéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzua, waņu imi mia yomuhuc; Ic solaña zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niñac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaña kecmañ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua.

17 Wañu yawuñ sasala baec lakeciguc kecañi, wañu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicñizu ionac énécmiwiñ zéma haleñ zéma Anutuac buña haihaiya mema hayi. 18 Wañu Anutuac buña imi haimañ zé météré amuma ocmuñ téryaiguc eñi. Wañu tocgotocgo me hétéñ mén ménda wamma eñdac kecba mihicñi néngic. 19 Wañu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ienen mia nuac kápésic mén héngiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. 20 Imi qahac wañu ic yomi eneñ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc nañi imuaru nuac kápésic mén mihicñigiciguc gézému. 21 Ionac sugginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac nañgéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac mén zémuac séc qahac.

22 Felikinéñ héná imuac buña niñhumuyec imuac niñ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézýec; Yaré ic 1,000 ionac galeñ Lisia mayuguc acgina zétecgémañ. 23 Wañu yaré ic 100 ionac galeñgina ménac yomuhuc ézýec; Ini Paulo ménda zikimigic eñ keru galeñgému. Alahéra ménéñ mén haréma goi héihéi wammiwiñ zéngic ménda getalimu.

Paulo yawuñ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeñnéñ waima keñec.

24 Ai meme tosara kecma Felikinéñ iniña Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninzén ninzén imuac hénia imi érézýu niñoc. 25 Wañu haka dindiña zéma séwi siñac sigi kecec zéma gésigési yanda imuac ara érézýu Felikinéñ aurima Paulo yomuhuc ézýec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura ménu titiña hicñiyu muñguc héihéré gémmañ. 26 Wañu inéñ ara sac nimmac niñac ménda wañec, Paulonéñ soukiwa mimac niñac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac wañoc.

27 Wañu yawuñ éréhéc tecgéyu baec galeñ qara Porikio Fesito inéñ Felikiac tatac késayec. Wañu Felikinéñ Yuda ic

ewa hia wañ énécmimañ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ienen Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zéngic.

1 Fesitonéñ baec galeñ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec Yerusalem eñec. 2 Eñu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ienen iwaru keremma Paulo acnéñ qatéma ézégic. 3 Wañu ienen hénáiguc sañgima Paulo qéhumuwiñ zéma acgina nimma Fesitonéñ niñénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamac niñac welecmigic. 4 Zéngic Fesitonéñ yomuhuc énézýec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Wañu ni imuaru muñguc lilingéma hiñgacmañ. 5 Pauloac kápésic mén hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiñgacma zému.

6 Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc mekeñec. Ama siñima gianiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niñac énézýec. 7 Inéñ haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ienen lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zéngic. Wañu acgina héipuc wammucac séc qahac wañec. 8 Zéngic Paulonéñ kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neñañ héná ac me ocmuñ térya me Roma ic kewu Kaisawac kápésic mén ménda wañi. 9 Wañu Fesitonéñ Yuda ic eneñ niñgic hiarumac niñac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémañac wanzañ? 10 Qesimiyu Paulonéñ yomuhuc ézýec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc nañkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geñgaoc ninzañ ésécnec ni Yuda ic. Wañu iwawai biria mén ménda wañ énécmiyi. 11 Ni héná ac logima kápésic mén mewa nuwiñ zézuiguc humumañ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoñ héla qahac wanzaciguc ménéñ mén ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéñ acna

zétécgémac niṅac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiṅ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizanṅ imuac Kaisawac muru kembésémaṅ.

Ic kewu Agripanéṅ Fesito hicṅimima Pauloac niṅac ézéyec.

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauṅa Beanike ierenṅ Kaisarea zéic alawac ama areṅa yandaiguc hiṅacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Waṅu ierenṅ ai meme sasala imuaru tacyac waṅic Fesitonéṅ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéṅ hésa ama ic ménṅ waima keṅu tacma keczac. ¹⁵ Waṅu ni Yerusalem enṅi nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeṅ ienenṅ iwac hazéc ac zéma késpedesiraguc zéma zétécgémaṅ niṅac welecnéṅgic. ¹⁶ Waṅu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic ménṅ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aṅamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niṅgicnec waimiwiṅ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ienenṅ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Waṅu ac wammigic ienenṅ ac zégic, néṅ késpedesira ménṅ nimmaṅ zé mambéc keru imi ménda mihicṅiyi. ¹⁹ Waṅu enṅaṅ hénagina zéma ic ménṅ qara Yesu iwac niṅ Paulonéṅ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niṅ zéenṅ zéma waṅgic. ²⁰ Waṅu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiṅimaṅ zéma hocma Paulonéṅ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaṅac wanzaṅ? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹ Waṅu Paulonéṅ Roma ic kewunéṅ acya zétécgémac niṅ galeṅgé mimaṅac welecnéṅec. Waṅu keṅkeṅ naléya ducṅiyu méliwa Kaisa† iwacmuru kemmac niṅ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéṅ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmaṅ zé wanzua. Zéyu Fesitonéṅ zéyec; Hia oraṅguc nimbésémaṅ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc naṅec.

²³ Ama gianjiyu Agripa zéma Beanike ierenṅ ehéihéi waṅ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeṅ tosara zéma ama yanda imuac ic kunerṅ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéṅ énézéyu Paulo késama enṅic. ²⁴ Enṅic Fesitonéṅ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niṅgic. Ic nanzac yomi iwac niṅ Yuda ic ienenṅ kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéṅgic. ²⁵ Waṅu ni niṅgésiwa haka humucac séc ménṅ ménda waṅec. Waṅu i enṅeyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niṅ iwaru mélimimaṅ zé wanzua. ²⁶ Waṅu ic kewu enṅawac ac héla ménṅ omanaṅac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac héla ménṅ mihicṅiwiṅ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic ménṅ késpedesicyawac ara ménṅ ménda oma Roma ama areṅa yandaiguc enṅ méliwa kemmacac séc qahac.

26

Paulonéṅ Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

¹ Waṅu Agripanéṅ Paulo yomuhuc ézéyec; Geṅgaoc ac zéna guac niṅgéni. Zéyu Paulonéṅ méranéṅ séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic enenṅ ac waṅ nénzū imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémaṅ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczaṅ imuac niṅ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénezéṅgaiguc acna zéwa niṅnémbésémaṅ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiṅ imi Yuda ic ienenṅ moczoṅ nindaczu. ⁵ Ienenṅ becarunec nalé horua néṅgicac néṅanzaṅ imuac niṅ héipuc waṅ némmuac siṅgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuṅ ménṅ hénia ac dindiṅanec méndacanzaṅ

* 25:12: Romawac ic kewu yanda niṅac Kaisa zéaṅgic.

† 25:21: Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Wañu ni Anutunéh yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecanzua. Wañu hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. ⁷ Wañu zikiziki ac imuac héla imi késawiñ zéma Israelac qelihéra kisic arenhéra 12 neñañ sinji kaiwe séc Anutu mepési mianziñ. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneñ aciguc nopoczuz. ⁸ Anutunéh humumia meqeli énécmianzac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawañac ésécnec wañanzac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama areña igucnec iwac qac buña mesoho wammimañ zé iwawai moczoñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma ker. Wañu unuhumuwiñ zé zétecgégic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimañ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwaguc wañu mebir énécmimañ zé ama areña yanda yanda Yuda baec séñgañgeñ hezac imuarugeñ acguc kenji.

¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemmañ zéma kenji. ¹³ O, ic kewuna, kenkecba gau komoc wañu, kurumenjunc ac ac mararañ kaiwe kiwa ac ac mararañ ogicogira imuhucyanéh mama ni zéma ichéna hoturu nénécmima getagali nénécmiyec. ¹⁴ Wañu nini moczoñ baeciguc tendiñgé nunuyu hema ewa mén Hebraio aciguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc hénaganéh qena guyu siñga hia nimbésémañ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéh tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hémbésémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qe qe icna wambésémañac

gésigémmañ zé hicñigénzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwéréngé énécmiwa sinji igucnec ac ac mararañ igucgeñ, Biria miñinawac kuc igucnec Anutuac murugeñ lilingéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzénge némma météré ic sugginaiguc ai buña késamu niñac neñ geñga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac suggina igucnec gésigémma muñguc ionac muru méligémmañ.

Buña suruc énézéyec imi muñguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumenjunc nézéyu hénji imi ménda getalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu kenkecma Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru lilingéma hama haka hiabia, qeri melen melenac séha wammu niñ ackuazéc énézéma ker. ²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téryaiguc népésima nuwiñ zé wañgic. ²² Wañu Anutunéh nanjénéñu érékecma deguc ic eñeña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéañiac énézéanzua. Wañu zéanzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenéh iwawai kilen hicñimac zégic imi sac énézéanzua. ²³ Kristonéh qenzeñ manzeñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia ac ac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zéñañgéanzua.

²⁴ Paulonéh zédiñima ac imuhuc énézéyu Fesitonéh ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niniñ yandaganéh qeriga mesoho géñzac. ²⁵ Zéyu Paulonéh ac yomuhuc melen miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néñ ac héla niñareñgéma zézu. ²⁶ Ic kewu, geñgaoc iwawai hicñiyec imi moczoñ nindaczañ imuac niñ ni efima gézézua. Iwawai imi baec wañgoñaguc ménda hicñiyec. Imuac haka ménac mén guac kicga igucnec musañ gégéyawac mén ménda hezac imi ni ninzéngezua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzéngeanzañ? Gi ninzéngeanzañ imi

ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanén Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotonadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli nénzañ me? ²⁹ Wañu Paulonén zéyec; Ac hotonja me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néñ tosara deguc acna ninzu ini moczoñ señ hésana yomuac sac ménda mihicñima nena ésécñec téñgéh wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galen zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneñ moczoñ yacma keñgic. ³¹ Kemma eminiñ wamma eñawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka ménñ humumia me hésa amawac buña wawaña séc ménñ ménda wañec. ³² Wañu Agripanén Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanén* acya zétecgémac niñ ménda welec miwacñec geñ hia hulac miwacñec.

27

Paulo Romaiguc wagicma kemmu niñac zéiciguc opogic.

¹ Italia baeciguc zéiciguc kembiñac niñ baec galenñéh zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galençina ménñ qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ² Zéic ménñ Adramiten ama areña yanda igucñecñéh Asia baeciguc ama areña yanda tosara kondunñ giñgiñaguc tacma keñec imuaru kemmanñ zé taru eñiñ. Wañu Makedonia ic ménñ qara Aristako, Tesalonika ama areña yanda igucñec imi momacñec keñiñ. ³ Ama gianjiyu zéicñéh Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionéh Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézéyec. ⁴ Ama imuarunec muñguc hénima kenni Luhuc kembiñ zé wañiñ imuhuc geñec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya igucñec luhuc qiziziñgéma keñiñ. ⁵ Wañu Kilikia kondunñ zéma Pamfilia kondunñ qericma keñkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereñiñ. ⁶ Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda igucñec ménñéh Italia baeciguc kemmanñ zéyu yaré ic 100 galençinanéh

nonagiru imuaru eñiñ. ⁷ Wañu zéic iminéh bénzéh bénzéh keñkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondunñ baec komoc wésiaiguc kereñiñ. Wañu luhucñéh ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondunñ baec komoc kanaya igucñec keñiñ. ⁸ Baec komora imuac giñgiñaguc méndacma qenzeñ manzeñ qema kemma Lasea ama areña yanda hosuraiguc zéic ala ménñ qara Zéic Asia Soroc imuaru kereñiñ.

Pauloac ac ménda nimma héná méñu kemma yéwéri mihicñigic.

⁹ Kondunñiguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaña imuac kendoñ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunñéh biriyu keñkeñawac séc ménda wañec. Imuac Paulonéh gorogina zéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic mandac, ni hémba héná yominéh hina zéma zéic sacñec qahac, néñ ic neñañ kekecñina acguc nonagicmacac séc wanzac. ¹¹ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galençinanéh Pauloac ac niñbipima zéic galenñ zéma zéic miñina iorac ac nimma tohoyec. ¹² Wañu kondunñ imi zéicñéh sañgeña naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wañec. Imuac sasalanéh kondunñ imi kilenñ waima Krete baec komoc imuac ama ménñ Foiniksi imuaru keremma tacni sañgeña naléya tecgémac niñ zégic. Ama baec imuac sunçuruña bakianéh Is zéma imuac héiya sugçira hémma heyec. wañu baec bakia ménñéh Is zéma imuac kanaya sugçiraiguc hémma heyec.

Kondunñiguc hiñgacbiñ zé wañiñ.

¹³ Wañu luhucñéh Is imuac héiya igucñec bénzéh éréyu nançé nénécmizac imuhuc zéma nimma ança hérégic éréyu Krete kondunñ baec komoc giñgiña méndacma keñgic. ¹⁴ Keñgic nalé ménda horugiyu kondunñ baec komoc imuac qaha igucñec qeuqewañ luhuc ménñ qara Is igucñec iminéh mama qeyec. ¹⁵ Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wañu mebiñpima waigic luhucñéh zéic wagicma héná méñu keñec. ¹⁶ Keñkecma baec komoc

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéh

ménj qara Kauda imuac giŋgiŋa igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keŋiŋ imi galeŋgéwiŋac séc qahac waŋec. ¹⁷ Waŋu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Waŋu zéic téwac niŋac rewakaŋnéŋ bawa igucnec wagic emma zikiyiŋ. Waŋu sakasac éré éréya ménj qara Siriti imuaru emmac niŋac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéŋ nanjé nénécmiyu keŋiŋ. ¹⁸ Waŋu luhuc niŋac qenzen manzen nimma kerin. Imuac niŋ ama giŋiyu hina tosara konduniguc giligic hiŋgarec. ¹⁹ Waŋu ama muŋguc siŋjima giŋiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hiŋgarec. ²⁰ Waŋu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu ménj ménda hicŋiyu héŋiŋ. Waŋu luhuc yanda qemanec naŋu ewa qerininaiguc kekecac niŋkumu ménj ménda he nénécmiyec.

²¹ Waŋu ic sasalanéŋ nalé horua nene newiŋac séc qahac waŋu eŋ kecgicguc Paulonéŋ kemma sugginaiguc namma yomuhuc énézéc; Ic mandac, ini acna tohoma Krete kondun baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicŋjima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac waŋ énécmiwa niŋgic. Zéic imi qahac wammac, néŋ ic méŋnéŋ ménj ménda humumac, imuac ewagina déŋ waŋu. ²³ Deguc siŋjiaiguc miŋna Anutunéŋ eŋeya buŋa kecanzua nuac muru kua meme uŋaya ménj méliyu mama hama maréŋnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémaŋ. Waŋu Anutunéŋ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoŋ ewa hiawac géŋu guac buŋa wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déŋ waŋu, ni Anutu ninzéŋgézua. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéŋ kondun baec komora méŋiguc eŋu nini imuaru osiwiŋ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 waŋec. Waŋu Adria konduniguc lelecgémanec kerin. Siŋi namuŋa igucgeŋ zéicac ai ic ieneŋ niŋgic baec hosuru hazin éséc waŋec. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiŋgaru 37 mita waŋec. Komora ménj kemma hésa qétéyaguc

muŋguc haigic hiŋgaru 28 mita waŋec. ²⁹ Waŋu haroŋaŋiguc emma qewin niŋac bacgina yandiyu zéic andiaiguc aŋga 4 haigic hiŋgaru ama giŋimac niŋ welecma tacgic. ³⁰ Waŋu zéic ai ic eneŋ zéic waima néŋgacbiŋ zé nimma gomba haigic hiŋgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunŋuruŋaiguc aŋga ménj haini hiŋgacmac. ³¹ Imuhuc waŋgic Paulonéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ zéma ichéra yomuhuc énézéc; Zéic ic ieneŋ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaiguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneŋ gombawac hésaya hericgic konduniguc hiŋgarec.

³³ Waŋu ama giŋimanŋ zé waŋu Paulonéŋ ic momac yanda nene nemu niŋ yomuhuc énézéc; Ini qeri séwigina héŋgeŋ héŋgeŋ wammanec kecma nene ménda nema eŋ mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niŋac welec énécmizua. Ménda humuwiŋ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina ménj ménda mama saŋgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméŋ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerin zaŋgénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomeŋgina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi konduniguc giligic hiŋgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéŋ kondun baec komora sunŋuruŋaiguc emma zéŋgéyec.

³⁹ Ama giŋjidaru baec imi héŋtecgicbiŋ zé hibipigic. Waŋu kondun bakiaiguc sakasac séŋgaŋgeŋ heyu zéicnéŋ imuaru keremma emmac niŋac zéma niŋgic. ⁴⁰ Ic tosara eneŋ aŋga hésaya qericma konduniguc giligic keŋu tosanéŋ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéŋ eŋu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeŋ keŋec. ⁴¹ Keŋu doku néwéc néwécnec hahayanéŋ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eŋec. Waŋu zéic sunŋuruŋa kiselima tacma seli qeyu temboŋ yandanéŋ zéic andia kuyu zéic andia imi zéŋgéyec. ⁴² Waŋu hésa ama ic eneŋ fifia mema kemma

néngacbu niñac yaré ic eneñ unuhu-muwiñ zé ac zégic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac kekecyá aṅgéña timañ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac konduniguc luma hiñgacma fifia mema baeciguc eñgic. ⁴⁴ Wañu tosara eneñ palañ me zéic bakia qahaiguc emma keñgic. Imuhucnéñ imuhuc wamma moczoñ élélahaiguc endacma ménñ ménda humugic.

28

Ic ieneñ susunec Melite kondun baec komociguc endacgic.

¹ Élélahaiguc bénzéhñec emmaguc baec komoc qara Melite imi zégic niñiñ. ² Wañu baec komoc imuac miñina ieneñ ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sañgeñ qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³ Wañu Paulonéñ geric tosara mutulañgéma haiyu hiñgarec wañu imuac qeria igucnec mokoleñ ménñéñ séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nañec. ⁴ Wañu baec miñina ieneñ mériaiguc mokoleñ nañu hémma eminiñ wamma zégic; Ic yomi ic tosara unuyec gezañ. Konduniguc ménda humuyec, néñ solañ miñinanéñ ménda waimiyu kecmac. ⁵ Wañu Paulonéñ mokoleñ qetecgéyu gericiguc hiñgaru yéwéri ménda mihicñiyec. ⁶ Imuhuc wamma nañu ieneñ sisiwiñ hicñimimac me élanzañnec tendiñgéma humumac zéma mambéc nañgic. Wañu nalé horua haka méréra ménñ ménda hicñimiyu hémma zégic; Ic yomi anutu.

Paulonéñ hafi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerinñ imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec. ⁸ Wañu Popilio mañgocya hafi hicñimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéñ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc

wañu ama areñ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ieneñ harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Wañu ic ieneñ eenina kuneñ yanda héigic. Wañu kembiñ zé enni hénaiguc hocbiñac hezac héna mauñ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

Paulonéñ zéic ménñiguc keñkecma Roma ama areña yandaiguc kereñec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic ménñ Aleksandria imuaru sañgeña naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Wañu imuaru emma waima keñiñ. ¹² Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerinñ. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéñ baec wañgoña Saut igucnec hayu kenni ama muñguc siñima gianñyu Puteoli ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹⁴ Kenni ama areña yanda imuac ninzéhñ ninzéhñ dac muna ieneñ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹⁵ Wañu ama areña yanda imuac ninzéhñ ninzéhñ dac muna hécnina ieneñ nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñaiguc mihicñi nénécmigic. Tosianéñ ama baec qara ménñ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicñi nénécmigic. Wañu Paulonéñ inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galeñnéñ zéyu Paulonéñ yaré ic ménñéñ galeñgé miyu ama saméña ménñiguc tacyac wañec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac suggina igucnec ic kuneñ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac ménñ ménda zéyi, néñ Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu

* 28:11: Neñañ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

Roma ic ieneṅ qesinémma késpedesna mén humucac sécyá ménda mihicṅima hulac némmu niṅac zégic. ¹⁹ Waṅu Yuda ic ieneṅ selianec qetaligic, héna mén qahac waṅu, Kaisanéṅ acna zétecgémac niṅ waṅi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimaṅ zéma you ménda hayi. ²⁰ Waṅu ni hénia imuac niṅ mia inicma iniguc zéeminiṅ wambiṅ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neṅaṅ ninzéhégéma mambécanziṅ imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niṅ kiwi mén ménda haigic hayu héniṅ. Waṅu dac munahécnina ionaru ménéṅ hama guac késpedesca me hazéc ac mén ménda zéyu niṅiṅ. ²² Baec séc ic embac ieneṅ héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanžu imi nini ninziṅ. Imuac gi dimuhuc ninzéhégézaṅ imi geṅgaoc zéna nimbiṅac wanziṅ.

²³ Ieneṅ imuhuc zéma nalé megic. Waṅu nalé imi ducṅiyu Yuda ic sasalanéṅ Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Waṅu Paulonéṅ Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac ac suruc imi suṅgeṅec hénima énézéma keru ama siṅiyec. Waṅu Moseac héna ac zéma kua meme ic ieneṅ kiwi ogic hezac iminéṅ meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimaṅ zé waṅec. ²⁴ Waṅu ic tosananéṅ ac zéyec imi ninzéhégic. Waṅu ic tosananéṅ ménda ninzéhégic. ²⁵ Waṅu acgina zéma zéqeqetali waṅamugic. Imuhuc wamma waima kembin zé waṅgic. Waṅu Paulonéṅ ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uṅa Téréyanéṅ Anutuac tiliṅ tiliṅ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéṅ héla wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tuṅ yomuhuc énézéna; Ninzu waṅu ménda niṅasarizu hénzū waṅu ménda héṅtegitzu. ²⁷ Ic tuṅ yomi ieneṅ qerigina seli qeyu ieneṅ gezacginanéṅ nimma niṅyéwérigic. Niṅyéwérima kicgina héméṅzalgic. Imuhuc qahac waṅu kicginanéṅ héṅtegitma gezacginanéṅ nimma qeriginanéṅ niṅtegitma liliṅgéma hagic neṅ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niṅ

asarimu; Anutunéṅ aṅgéh titi buṅa imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneṅ imi kiléṅ niṅtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Waṅu Paulonéṅ yawuṅ éréhéc téṅgéh ama geric mén lagulawac boṅ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yandawac surucya zésai énécmima Miṅ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru ménéṅ ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

¹ Kristo Yesuac welen qe qe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéec. ² Buña suruc hiabia imi, Anutunéh kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyec nec kiwi téréyaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac. ³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴ Wañu téré Uñayaiguc† imi humuc ic sugcina igucnec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéh énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzéhégé migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzéhégéma niñtoho wañanzu. ⁶ Ini acguc ionac sugcina igucnec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéh he énécmimac.

Paulonéh Roma ama areña yandaiguc kemmanñac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzéh ninzéh ginawac surucyanéh baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua. ⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéh welen qemianzua Anutu inéh mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰ Wañu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac héna imi méñac méñ méwéréhégé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹ Inicmañ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri

uñawac sese téréya méñ ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzua. ¹² Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neñañ ninzéh ninzéh ninanéh meseli amuwih niñac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicñianzac ésécnec onac sugcinaiguc imuhucyanec héla mihicñimañ niñac wañanzua hénia imuac mia. Wañu suraiguc héna méñ ménda béréngé néñanzac. ¹⁴ Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buña suruc hiabia énézémanañ taséna henénzac. ¹⁵ Hénia imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buña suruc hiabia zéau énécmimañ niñac siña kuneh yanda henénzac.

Buña suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

¹⁶ Buña suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzéh ninzéh ic anghéh tiénécmimiawac buña. Walac imi Yuda ic ionac, duña imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niñ ni imuac gamuna ménda niñanzua, ¹⁷ Ic solaña imi ninzéh ninzéhnanéh kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buña suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solañanéh winiñu hicñima hezac. Héna méñ igucnec qahac néñ ninzéh ninzéh igucnec héniama kemma ninzéh ninzéhiguc kenkecni solaña zénénécmimac.

Ic embac ienenñ Anutugina andé qema siñi yanda qeriaiguc kereñgic.

¹⁸ Haka birianéh ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac hénia hénia zéma haka biria hénia hénia niñac Anutuac qeri gericnéñ kurumenñ igucnec wininianzac. ¹⁹ Anutunéh eñeya hénia mewinini énécmiyec imuac niñac Anutuac héniaya hia nimmuac séc wanzac imi winiñu hezac. ²⁰ Baec kurumenñ hicñiyecnec Anutuac kuha hémbénaña zéma iwac hénia saña iminéh iwawai

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéh boña meyu eñeya kuc buña méñ ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecanec. † **1:4:** Uña Téréya. ✧ **1:17:** Hab 2:4

zéyu hicñiyec imuaru solañanec wininiyu hémma niñasariwiñac séc, imuac niñac ic embac imi eneñ héikenzé héihazé wammucac séc qahac. ²¹ Anutuac hénia niñtegicmaguc kileñ eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeña niniñinanéñ nimma nimbipigic héla qahac wañu, siñi tunumañnéñ ewa qerigina sécgé énécmiyec. ²² Wañu eñacnec niñtegic qinñtegic ninaguc zégic, néñ ewa soho ic wañgic. ²³ Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginanéñ megic, ic me, yañ qesi me, nei me, mokoleñ houhouya ionac irecgina tanec wañec.

Ic ieneñ Anutu andé qema haka ménda wawaña imi wañgic.

²⁴ Imuac niñac Anutunéñ kaiseroac siñ biria zéma kaiseroac siñsiñiguc wai énécmiyu eñacnec séwigina mebiri amudacgic. ²⁵ Imi mia ieneñ Anutuac ackuazéc héla imi melençic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai zéyu hicñigic imuac mia siçgé énécmima mepési énécmigic. Néñ kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec! ²⁶ Hénia imuac niñac Anutunéñ wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ieneñ acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaiguc kereñdacgic. ²⁷ Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianéñ geric bélaña ésécnec onoyu embac hécginawac hénia imi waima ic eñacnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécya melen énécmiyu séwiginaiguc medacgic. ²⁸ Wañu ieneñ niniñginaiguc Anutu añgér tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunéñ ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wañgic. ²⁹ Imi mia kápésic wawañ biriqiria yomuhucya; kaiziliwen, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zééñ zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, ³⁰ andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeçe, séwi eñeñ, haka biria niñareñ wawaña, neñgoc mañgocac ac qeçe, ³¹ niñ sohosoñoya, ménzé

ménzéya, wésé niniñ qahac, goi héihéigina qahac. ³² Anutunéñ wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñtegicmaguc kileñ eñacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia areñ imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héipuc wañ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

¹ Gi acguc haka imuhucya wañanzan imuac niñac ic ménac niñgési mima zézan gésigési acga iminéñ mia geñgac kápésicga zéteçgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga kápésicga musañgéman zé héikenzé héihazé wambésémañac séc qahac. ² Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñañ ninziñ. ³ Ic embac tosara haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzan. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziziñgéma kembésémañac tanec wanzac me? ⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunéñ gi ewa qeriga melembésémañ niñac goi héihéi kuaya qeçeya wañgémma qindiñi géñanzac imi ménda niñtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzéña zéma mambéc kekecy a iminéñ sécgégéñu hémma zédesi wammizan gezan? ⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melen melen imi méndacma Anutuac gésigési ai solañ zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicñiman zé geñgaocnec metocgona eñanzac me? ⁶ Anutunéñ wawañ meme wañanzac imuac séciguc icya icya tasia melen énécmimac. ⁷ Nañselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicñiwiñ zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac. ⁸ Néwécgeña eñañ ewa siñ niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ieneñ imi qeri biric zéma niniñ biric mihicñimu. ⁹ Icy a icya haka biria wammu séc qeri uñagina imi

zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰ Wañu néwécgeña icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma luaenéh he énécmimac. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹¹ Anutuac gésigési imi solañja imuac séwíac wamma kenkésa hakésaya qahac. ¹² ic enia kecma kápésic wanzu ienéh héná ac qahac humucac buña wandacmu. Wañu héná acginaguc kápésic wanzu ienéh héná ac imi méndacma zétecgé énécmimac. ¹³ Anutuac kiwaiguc imi héná ac gezacginanéh sac niñanzu imi onac qahac, néh héná ac tohoma wañanzu imi onac sac solañ dindiña zé énécmimia wammac. ¹⁴ Ic enia ienéh Anutuac héná ac ménda nimma enañ ewa qeriginanéh qindiñi énécmiyu héná acac séc wanzuiguc imi héná acgina qahac kileñ eneyaocnec enañ héná ac ésécnec wamma keczu. ¹⁵ Ic imuhucya ienéh enañ ewa qeriginaiguc baecac héná ac ooyawac hezac imi tohoma wañgic kekecginaiguc wininianzac. Wañu enañ ewa qeriginanéh aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolañani amuanzu. ¹⁶ Imi mia, buña suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéh Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc ninin saña imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicñimac.

Yuda ic zéma héná ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic zéamuma héná ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi enéh wamma ¹⁸ héná acnéh paken ac ku énécmiyu Anutuac ewa siñ niñtegicma imuac niñgic, séc mén enéh wañanzac. ¹⁹ Wañu imuhuc wamma genğa niñac yomuhuc efima zéanzan; Ni kic hilic onac galengina, siñiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiñi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Ninin zéma ackuazéc héla héná aciguc hezac imi tanecgira hénia hénia nuaru hedaczac. ²¹ Imuhuc zéma tosara ku énécmima kileñ genğa imi ménda kuamuanzan me? Kowu

nene ménda wammu zéma zéau énécmima genğaoc kowu neanzan me? ²² Kaisero ménda wammu zéma genğa kaisero wañanzan me? Nemu irecya surema imuac ocmuñiguc iwawai haigic heyu kowu meanzan me? ²³ Héná acac séwi enéh wamma genğaoc mia héná ac imi logima Anutu gamu qeque wammianzan me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac sugginaiguc zébiri qébiriyaguc wañanzac. ²⁵ Gi héná ac tohoanzaniguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néh héná ac imi logianzaniguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enomia wanzac. ²⁶ Hénia imuac niñac imuhucyanec ic mén séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wañec inéh héná ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néh iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac ménéh héná ac imi solañanec tohomaciguc inéh héná ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma héná ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Hénia imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wañu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac niñac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéh mia Yuda ic héla wanzac. Wañu séwi tasé hericheric imi qeri uñaiguc heheya, néh kiwi kicninanéh hémbiñac séc imuaru ménda heheya. Wañu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néh Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi ménzé ménzéya qahac.

¹ Hénia imi imuhuc wañu, némac nananiguc Yuda ic wamma kekera iminéh héla wanzac? Wañu némac nananiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéh eeyaguc wanzac? ² Hénia hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc

imi niŋkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Waŋu ic toŋianéŋ ménda ninzéŋ gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéŋ Anutuac haka ménzé ménzéya qahac imi mesohomac me?

⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néŋ Anutu momacguc sac hélaguc wanzac. Imuac mia ac zézéya ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéŋgéŋa wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémaŋac hezac.

⁵ Waŋu wawaŋ memenina birianéŋ Anutuac solan dindiŋa mewininimaciguc dimuhuc zéwiŋ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niŋgic; Anutunéŋ qeri biric waŋ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niŋ Anutu imi solan dindiŋa qahac imuhuc zéwiŋac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téŋgéŋ! Imuhuc wammaciguc Anutunéŋ baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷ Waŋu ic ménŋnéŋ acna melemmaŋ zé qeriyanéŋ yomuhuc sumbuŋ yanda niŋkeczac gezaŋ; Ac ikocna niŋac Anutuac solan kekecyawac niŋgic ou emma edamu yandayaguc waŋu némac niŋac ni kápésic ic ésécnec zégési némmac? ⁸ Imuhuc waŋu iwawai hiabia mihicŋiwiŋ zé haka biria wambiŋ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneŋ ac ikoc wamma zégic neneŋ ac imuhucya zéyiŋ tanec wanzac. Ac imuhuya zéanŋu imi eneŋ imuac kitiwa mihicŋimuac séc wanzac.

Ic solana ménŋ ménda keczac.

⁹ Imuhuc waŋu dimuhuc zéwiŋ? Yuda ic neŋaŋ imi toŋia onogicma hiabianec kecanŋiŋ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziŋ; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoŋ biriawac méra bawu kápésic ic keczŋiŋ. ¹⁰ Ac kiwi ménŋ yomuhuc ooyawac hezac; Ic solan dindiŋa ménŋ ménda keczac. ¹¹ Ic niŋtegitic qinŋtegiticiguc imi ménŋ ménda keczac. Waŋu Anutuac hochoc ai wammimia ménŋ ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec eŋomia wandacgic haka hiabia wawaŋa ménŋ ménda keczac,

ménŋ méndagucnec keczac. ¹³ Déméŋgina imi kicsuaŋ suaŋa qahac ésécnec, waŋu ezelaŋ ginanéŋ ac ikoc mihicŋima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanŋu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéŋ sécgéma hezac. ¹⁵ Waŋu hénaginanéŋ sac naec énécmiwiŋ zé efefianec waŋanzac. ¹⁶ Waŋu dimia me dimia keŋanŋu séc kisikiyoŋ qema saohanec waigic heanzac. ¹⁷ Waŋu ieneŋ luaeac hena imi ménda niŋtegiticzu. ¹⁸ Kicginaiguc haka ménŋ wambiŋ zé Anutuac niŋ bac yandi yandi ménda waŋanzu. ¹⁹ Neŋaŋ yomuhuc niŋanŋiŋ; Hena acnéŋ ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic eneŋ kuagina moczoŋ zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawuiguc nammu niŋac. ²⁰ Imuac niŋac baec ic ménŋac ménŋ hena ac niŋtoho tohoiguc ic solana zémimia ménŋ ménda keczac. Hena aciguc imi kápésicninawac niŋtegiticanŋiŋ imuac mia.

Yesu ninzéŋgéni solan dindiŋa zénénécmimac.

²¹ Waŋu deguc imi Anutuac solan dindiŋa ménŋ mihicŋi nénécmiyecac heyu ninŋiŋ. Waŋu imi mia hena ac igucnec qahac, néŋ hena ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic eneŋ héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²² Imi mia Anutuac solan dindiŋa, ic embac Kristo Yesu ninzéŋgégitic séc ionac mia, ninzéŋ ninzéŋ imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³ Ic embac moczoŋ yanda imi kápésic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereŋ kereŋawac séc qahac wanzac. ²⁴ Waŋu Kristo Yesunéŋ kápésic igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia niŋac bonŋtegitic mesolaŋi nénécmimia wanzac. ²⁵ Anutunéŋ eŋeya solan dindiŋa imi mewininimaŋ zé nalé horua qeri bézéŋiguc kerec. Kecma becnecc kápésic wawaŋa imi moczoŋ hémma ogirec. Ogicma sacya ninzéŋgé mimia ionac Yesu imi mulumananŋ buŋawac kumuyec.† ²⁶ Imi mia gum bézéŋzéŋiguc nalé yomuac eŋeya solan dindiŋa mewininima eŋeyaoc

* **3:9:** Me Girik ic. † **3:25:** Kápésicnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénécmimac niŋ kumuyec.

solañ dindiña wamma, imuhucyanec Yesu ninzénge mimia ménac mén solaña zémimañ zé imuhuc wañec.

²⁷ Imuac némac hianina niñac séwi eñeñ wambiñ? Imi osiosiya! Wañu héná dimia, wawañ meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzén ninzénac hénáiguc sac tima kembiñac hezac. ²⁸ Imuac mia ic méñnéñ héná acac aiguc qahac, néñ ninzén ninzénáiguc solaña zémimia wammacac hezac imi niñtegicziñ. ²⁹ Anutu imi Yuda ic ionac nec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰ Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzén ninzén igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzén ninzén igucnec, solaña zénénécmimac imi mén qahac, néñ Anutu momacguc. ³¹ Wañu imuhuc zéma ninzén ninzéniguc kecma héná ac imi hia auwiñ me? Imi qahac téngén, néñ héná ac imi meseliwiñac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzénge miyic késpedesgira waiyec.

¹ Wañu duña séwiiguc ambéc sakoñnina Abaraham imi némac iwawai mihiñiyec zéwiñ? ² Abarahamnén wawañ meme igucnec solaña zémimia wañeciguc séwi eñeñ wammacac séc, néñ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³ Kiwinén dimuhuc zézac? Abarahamnén Anutu ninzénge miyu imuac niñac wamma solaña zémiyec. ⁴ Ic méñnéñ ai mema ai boña késayu niñni boña imi ewa hiawac buña éséc ménda wanzac, néñ tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic mén wawañ memeya qahac iminén késpedes ic solaña zémianzac i ninzénge maciguc ninzén ninzén imuac niñac mia solaña zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic mén wawañ memeya séha ménda hemizac, néñ Anutunén nimmima solaña zémiyu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷ Héná ac logigic késpedesgina wai énécmima késpedesgina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miñ Kewuninanén ic ménac késpedesya ménda olommac imi

ségiségiyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminén séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñañ imi yomuhuc zéanziñ; Abaraham imi ninzén ninzéná niñac wamma solaña zémiyec. ¹⁰ Némac nanañiguc nañu solaña zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niñgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néñ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaña zémiyec. ¹¹ Inén séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzéngeyu solaña zémiyecac solañ dindiña imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eñeyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzén ninzén ic moczoñ yanda ionac ambéc sakoñgina wañu qelihéra héná imuhucyanec solaña zéénécmimac niñac imuhuc wañec. ¹² Wañu inén imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakoñnina wañec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néñ Abarahamnén séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzén ninzén késa kerec imuac héná tima méndacmiziñ neñañ momacnec ambéc sakoñnina wammac niñac imuhuc wañec.

¹³ Abaraham zéma qelihéra ieneñ baec moczoñ yanda mératéc memu niñac sisipac ac megic. Wañu sisipac ac imi mia héná ac igucnec qahac, néñ ninzén ninzénac solañ dindiña imuarunec. ¹⁴ Ic embac héná ac igucnecnéñ mératéc meme ic wambunec ninzén ninzén imi héná qahac wañu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héná ac niñac wamma qeri gericyanéñ aiyaguc wanzac. Wañu héná ac ménda hezac imuaru héná ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niñac mératéc meme ic wawaña imi ewa hiawac buña wammac niñac ninzén ninzén méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzac. Wañu imi mia ic embac héná ac igucnec sac qahac, néñ Abarahamac ninzén ninzéniguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wañu Abaraham imi Anutuac

kiwaiguc baec ic momac yanda neñañ ambéc sakonñina wanzac. ¹⁷ Ac kiwi ménñ imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wambésémañ niñac kumugénzua. Wañu Anutu Abarahamnénñ ninzénñgé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicñianzac. ¹⁸ Abarahamnénñ héñu mambécma kecmacac séc qahac wañec, néñ kileñ mambécma ninzénñgéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wammac niñac imuhuc hicñiyec. ¹⁹ Yawuñ 100 wañu eñeya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzénñ ninzénñawac kuhanénñ ménda mayec. ²⁰ Wañu ninzénñ ninzénñanéñ ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc ménda wañec, néñ ninzénñ ninzénñiguc nañselima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzénñgéyec. ²² Imuac niñac ninzénñ ninzénñ imuac mia solaña zémiyec. ²³ Solaña zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solaña zé énécmimacac buña neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzénñgé mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵ Yesu imi késpedesicnina niñac humuciguc opocopora wañec. Wañu imuhucyanec solaña zénénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

5

Yesunénñ luae mihicñi nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambinñ.

¹ Imuac bec, nini imi ninzénñ ninzénñ niñac solaña zénénécmiyec, imuac niñac Miñ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicñiyiñac kecziñ. ² Imuacnec iwacmuru héima ninzénñ ninzénñ ninanénñ Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé

ségiségi wamma kecanziñ. ³ Imi sac qahac, neñañ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wañanzinñ. Imuac hénia imi zérabéranénñ bisiqaténñ wamma kekec, ⁴ bisiqaténñ wamma kekecnénñ haka eeyaguc, wañu haka eeyagucnéñ niñkumuma kekec imi mihicñianzac imi nini nindacziñ imuac mia imuhuc wañanzinñ. ⁵ Wañu Uña Téréya neñañ buñawac nénécmiyec inénñ Anutuac goi héihéi neñañ ewa qerinaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niñac niñkumu ninanénñ gamu ménda mihicñi nénécmimac. ⁶ Imi mia neñañ kuc mama météqététañ kerinñ nalé imuaru Kristonénñ naléya wañu késpedesic ic neñañ niñac wamma humuyec. ⁷ Ic solaña méñac niñac wamma humu humumia imi osiosiya. Wañu ic hiabia méñac niñac méñnéñ hia efima humumac me qahac niñ éréhéc wanzua. ⁸ Néñ neñañ késpedesic ic kerinñ imuaru Kristonénñ neñañ niñac wamma humuyec. Wañu haka iminéñnec mia Anutunénñ eñeya goi héihéiya neñañ muru mewinini nénécmiyec. ⁹ Wañu neñañ deguc iwac sacyanénñ mesolañi nénécmimia wanzac. Wañu iminéñnec sac qahac, inénñ kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac. ¹⁰ Imi mia hazéchéra wamma kerinñ nalé imuaru nañawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuac niñac iwac kekec hémbénañaguc imi, séc ménñ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹ Iminéñnec sac qahac, ala kekec deguc mihicñi nénécmiyec neñañ Miñ Kewunina Kristo Yesu iwac niñac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wañanzinñ.

Adam zéma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac niñac késpedesicnéñ baeciguc haréyec. Haréyu késpedesic imuac niñac mia humucnéñ haréyec. Wañu ic embac moczonñ yandanénñ imuhucyanec késpedesic wandacgic humucnéñ ionac muru hadarec. ¹³ Késpedesic imi hénia ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec. Néñ hénia ac ménda hezac imuaru imi késpedesic imi ménda olombiñac séc. ¹⁴ Wañu Adam imi

mén hamacac heyec iwac asé wanzac. Imuac niñac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéñ kápésic wañec kápésic imuhucya ménda wañgic ionacmuru imuhucyanec humucnéñ ic kewu wañ énécmiyec.

¹⁵ Néñ ic momacgucac kápésic niñac ic embac sasala humugic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niñac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niñac sese imi kápésic imuac sécyá qahac. ¹⁶ Wañu ic momacguc kápésic wañec idacminéñ sese imuac séc qahac. Ic momacgucac kápésic niñac kápésicac zégésigésinéñ haréyec. Wañu Anutunéñ ewa hia niñac kápésic sasala imi ménda olomma solañ dindiña zénéncmiyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqege niñac humucnéñ ic momacguc inéñnec ic kewu wañ énécmiyec. Wañu ewa hia zéma solañ dindiñawac buña kuaya qegeya mezu ieneñ imi momacguc Kristo Yesunéñnec kekec hélawac qeriaiguc enaocnec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqege niñac ic embac moczoñ kápésic ginaguc zéénécmimia wañec. Wañu imuhucyanec haka solaña momacguc niñac ic embac moczoñ solaña zéénécmimia wañu kekec hélaiguc kereñdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqege niñac ic embac sasalanéñ kápésic ic wañgic ésécnec ic momacgucac niñtohotoho niñac ic embac sasalanéñ ic solaña wammucac hezac. ²⁰ Kápésic meyandimañ zé hena acnéñ haréyec. Wañu kápésic toroqeqeya imuaru ewa hianéñ muñguc yanda sécgé énécmizac. ²¹ Imi mia kápésicnéñ humuc qeriaiguc ic kewu wañec ésécnec ewa hia imi acguc solañ dindiña niñac ic kewu wanzac. Wañu ewa hia iminéñ Miñ Kewunina Kristo Yesu inéñnec kekec hémbénaña igucgeñ nonagicma keremmacac hezac.

6

*Kápésicac muru humuma
Kristoac muru kecbiñ.*

¹ Imuac némac ac dimuhuc zéwiñ? Ewa hiaya toroqeqeya mihicñiwiñ zé biria wammanec kecbiñ? ² Imuhuc wambiñac séc qahac! Neñañ biriawac muru humudariñ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muñguc yanda nammanec kecbiñ? ³ Yesu Kristoac muru toroqema doku naeriñ imi iwac humuciguc momacnec toroqema naeriñ wanzac. Wañu hénia imi ménda niñasarizu? ⁴ Mañgocnéñ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyc ésécnec neñañ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kembiñ niñac humucac qeriaiguc kereñ kereñawac doku naec haka wannu i guc momacnec téngé nénécmimia wañec. ⁵ Neñañ imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbiñguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeqeya wambiñac hezac. ⁶ Wañu kápésicac buña séwinina imi humuyec. Imuac niñac muñguc biriawac welen qege ménda wammiwiñ niñac neñañ hakanina wahala imi i guc momacnec ic héñgeña wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma ninziñ. ⁷ Imi mia méñnéñ ménñ humuyec imi kápésic igucnec hulacmima solaña zémimia wanzac hénia imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyiñguc imi i guc momacnec kecbiñac hezac imi ninzéngeziñ. ⁹ Imi mia Kristonéñ humuc ic ionac suggina igucnec yarec imuac niñac muñguc ménda humumac. Wañu humucnéñ galeñ muñguc ménda wammimac imi niñasariziñ imuac mia. ¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhucyanec, ini acguc enañ niñac niñgic biriawac muru humugic, néñ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczíñ tanec wammac.

¹² Imuac niñac, kápésicac qegetali wammigic, kápésic eneyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Wañu séwíac siñ ménda niñtohomu. ¹³ Wañu onac séwi taségina méñac ménñ tewi zakonñ ac qege wawaña ésécnec biriawac buña ménda qemimu. Wañu enañac niñgic humuc igucnec

qelima yacyawac buṅa waṅu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczoṅ solañ dindiṅawac tewi zakonj ésécnec haiamumu. ¹⁴ Ini imi héna acac méra bawaiguc ménda keczu, néj ewa hiawac méra bawu keczu imuac niṅac késpedesicnéj maṅgoc ménda waṅ énécmimacac hezac.

Haka solañ dindiṅawac welen qeṅe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambiṅ? Nini héna acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu kecziṅ zéma késpedesic wambiṅ? Imuhuc ménda hicṅimac! ¹⁶ Ini mérac ménj welenj qemima niṅtohoanzuiguc, niṅtoho wammianzu iwac welenj qeṅehéra wanzu imi ini ménda ninzu? Tosara imi késpedesic welenj qeṅehéra wamma humuciguc kereṅanzu. Waṅu tosara imi niṅ tohotohowac welenj qeṅehéra wamma solañ dindiṅaiguc kereṅanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini héni hénia igucnec késpedesicac welenj qeṅehéra kecgic, néj pakeṅ ac énézégic imuac nanaṅa imi ewa qeriginanéj niṅtohogic. ¹⁸ Késpedesic igucnec hulac énécmimia wamma solañ dindiṅawac welenj qeṅehéra waṅgic hénia imuac mia. ¹⁹ Ini séwigina mété qététanjiguc kecanzu imuac niṅ ni ic neṅaṅ murugeṅ séc héima zéwa niṅgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma héna ac logilogi imuac haimima héna ac logilogi imuaru kereṅgic. Waṅu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindiṅawac welenj qeṅe buṅa qema kecec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini késpedesicac welenj qeṅehéra kecgic nalé imuaru solañ dindiṅa igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecaṅgic. ²¹ Waṅu nalé imuaru ini imi kekecac héla gocmia dimuhucya mihicṅiaṅgic? Waṅu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niṅasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Waṅu deguc ini késpedesicgina igucnec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welenj qeṅehéra wamma kecec téréya imuaru kereṅ kereṅawac héla gocmia mihicṅianzu. Waṅu imuac

tetcgiaiguc imi kecec hémbénaṅanéj mambéc keczac. ²³ Késpedesicac tasia imi humuc. Waṅu Anutuac ewa hiawac ai buṅa imi kecec hémbénaṅa. Kecec seli imi mia Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uṅa téréyawac héna qeliaiguc kecera.

¹ Alahécna, héna ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi héna acnéj kekecgicnaguc keczu ionac sac maṅgoc waṅ énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecanzac nalé imuac sura igucnec sac héna acnéj dérécgé mianzac. Waṅu euya humuyu eu iniṅac héna ac igucnec hulacmimia waṅanzac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic ménj memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néj euya humumaciguc imi imuac héna ac igucnec hulacmimia wammac. Waṅu ic ménj memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema héna acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia ménj humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neṅaṅ Anutuac niṅac wamma héla gocmia mihicṅiwiṅ niṅac imuhuc waṅ nénécmiyec. ⁵ Neṅaṅ séwininaiguc kerṅ imuaru imi késpedesicac siṅ héna acnéj héiqeli nénécmianzac iminéj séwininawac tasiaiguc ai meyu neṅaṅ imi héla gocmia humucac buṅa mihicṅianṅ. ⁶ Deguc neṅaṅ imi qaténénécmiyec imuac humudariṅ imuac niṅac héna ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niṅac neṅaṅ héna ac ooyawac haka wahalanéṅnec qahac, néj uṅawac haka qelianéṅnec welenj qewiṅ.

Késpedesicac kuhanéj méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiṅ? Héna ac iminéj késpedesic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi késpedesic imi ménda niṅacgéwinec. Héna acnéj hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinec. ⁸ Waṅu késpedesicnéj naléya mihicṅima héna acnéj nec ewa qerinaiguc hémbaoc

hénia hénia mihicji néjec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia wañu kápésic acguc humu humumia wanzac. ⁹ Becnec hénia ac ménda ninjegiri nalé imuaru imi neñ kekecnaguc keru. Wañu hénia acnéñ haréyu kápésicnanéñ qelima yaru ni humuyi. ¹⁰⁻¹¹ Kápésicnéñ naléya mihicjima hénia acnéñ nec ni manam batuc wañu némma hénia ac iminéñ mia ni nuhumuyec imuac niñac. Hénia ac imi kekecac buña, néñ neñ hémba melemma humucac buña tanec wañec. ¹² Imuac hénia ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépañ ac imi acguc téréya, solañ dindiña, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc wañu iwawai hiabianéñ melemma nuacmuru humucac buña wañec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia kápésicna hémba kápésic tanec wammac niñac iwawai hiabia iminéñ ni nuhumuyec. Imi mia kápésicac nimba kápésic réwéria tanec wammac niñac hénia acnéñ ai meanzac. ¹⁴ Hénia ac imi téréya imi nini nindaczin. Wañu ni imi séwiac siñ niñac wamma kecba kápésicnéñ boña meyu imuac welen qemianzua. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Qeri uñananéñ wañu nénczac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia wañanzua imuac niñac haka wañanzua imuac hénia imi nenaoc ménda niñasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammañ zé wañu nénczac imuac wammañiguc ewa siñ iminéñ hénia ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Wañu deguc haka wawaña imi ni nenaoc qahac, néñ kápésic ewa qerinaiguc heanzac iminéñ mia wañanzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méñ ménda henénzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammañ zé siña henénzac, néñ wawañ memenaiguc imi ménda wañanzua. ¹⁹ Haka hiabia wammañac qerinanéñ wañu nénczac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammañac ninzua imuac mia wañanzua. ²⁰ Haka méñac méñ neñ ménda wammañ zé niñanzua imi wammañiguc, imi mia nenaoc qahac, néñ biria qerinaiguc nanzac iminéñ mia wañanzac. ²¹ Imuac ni

kekecac hénia méñ yomuhuc ninjegiczua; Haka hiabia wammañ zé siña henénzac ni imuhucya qerinaiguc birianéñ momacnec henénzac. ²² Nuac qeri uñananéñ Anutuac hénia ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc siñ méñnéñ henémma nuac ewa qerinawac hénia ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siñ hezac imuac hésa ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buña imuacnec mérénéñ metecgé némmac? ²⁵ Ni Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimañ.

Imuac mia ni ewa qerinanéñ Anutuac hénia ac welen qema séwinanéñ biriawac hénia ac welen qeanzua.

8

Séwiac siñnéñ humuciguc, Uñawac siñnéñ kecec hémbénañiguc onagicma kenzac.

¹ Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi kápésic ginaguc zéénécmimia imi ménda hezac. ² Hénia imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uña imuac hénia ac keczac iminéñ mia humucac kápésic imuac hénia ac igucnec ni hulac néñec,* ³ imuacnec Kucnina mamaya wañu iwawai hénia acnéñ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunéñ wañec. Inéñ mia kápésicnina niñac eneya Naña méliyu séwinina kápésicyaguc imuhucyanec hicñiyec. Hicñiyu zétecgéyu kápésicnina imi séwiyaguc enec. ⁴ Imi mia séwiac siñ qahac néñ Uñawac siñ méndacma kecanzin neñañ muru hénia ac imi mesolañanimañ zé imuhuc wañu néncmiyec. ⁵ Séwiac siñ méndacanzu ieneñ séwiac ai niñac niñkumanzu, néñ Uñawac siñ méndacanzu imi eneñ Uñawac ai niñac niñkumuanzu. ⁶ Wañu séwiac niñkumuma kecec imi humuc, wañu uñawac niñ kumuma kecec imi kecec zéma luae. ⁷ Némac niñ, séwiac niñkumu imi Anutuac hazéc wañanzac. Imi mia Anutuac hénia ac imiguc ewa

* **7:18:** Séwinawac siñiguc. * **8:2:** Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéñec.

momac ménda wananzaoc, waņu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸ Séwias sinjiguc kecanzu imi enej Anutu ségiségi mihicji mimuac séc qahac. ⁹ Néj ewa qeriginaiguc Anutuac Uņanéh keczaciguc ienen séwias sinjiguc ménda kecma uņawac sinjiguc kecanzu. Méjnéh méj Kristoac Uņaguc ménda keczaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Waņu Kristonéh ewa qeriginaiguc keczaciguc késpedes niņac séwiginanéh humumia wanzac, néj uņaginánéh solan dindiņa niņac kekecyaguc wanzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac sugina igucnec meqeliyec iwac Uņanéh ewa qeriginaiguc keczaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac sugina igucnec meqelimiyc inéh mia Uņa Téréya ewa qeriginaiguc keczac iminéh nec humucac buņa séwagina imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niņac dacmuna hécna neņan imi taséniaguc, waņu tasénina imi séwigucac zéma séwias sinjiguc méndacma kecbiņac ménda hezac. ¹³ Ini séwias sinjiguc méndacma kecmuiguc, kilej humumu, néj Uņaguc séwias wawaņ meme imi qe-humumuiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uņanéh qindiņi énécmiyu kecanzu imi enej Anutuac naņhéra wanzu. ¹⁵ Ini imi welen qe qe qeac uņa zénéh hirihiri wawaņa imi ménda késa keczu, néj naņa éséc kekerawac uņa énécmiyu keczu. Imuac niņac iwac mia Aba† maņgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uņa Téréya eņeyaoc, qeri uņaninaguc, nini Anutuac nambérac keczin imuac héipuc waņ nénécmianzac. ¹⁷ Nambérac héra keczin iguc imi mératéc meme ic wanzin. Imi mia méjac qahac, néj Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiņac hezac. Imuac niņac i guc momacnec edamuninaguc wambiņ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicjiwiņac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiņac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihicjianzin imuac nimba efefia wanzac. Waņu iminéh kecma edamu hicji nénécmimac imuac

sécya ménda wanzac. ¹⁹ Anutunéh zéyu hicjidacgic moczon yanda iminéh Anutuac nambérac héra hicjimu niņac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Hénia imi yomuhuc; Zéyu hicjidacgic momac yanda imi, iwawai héra qahac imuac welen qema keczu. Waņu imi mia eņan sinjina qahac, néj Maņgoc waņénéc énécmia iwac ewa sinjiguc méndacma imuhuc hicji énécmizac; ²¹ Zéyu hicjima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welen qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicjima keczu imi moczon yanda momacnec yaiwisin wamma merac memeiguc qenzen qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neņan nindaczin. ²³ Imi sac qahac, Uņa téréyawac héra gocmia walac walac hicjihicjiya‡ anjéh tima keczin neņan imuhucyanec ewa qerininanéh yaiwisin wamma naņawac séc nénépésima séwinina boj héré menénécmimac niņ mambéc keczin. ²⁴ Neņan imi qerininanéh mambéc wamma kecma anjéh titi mihicjiyin. Waņu kicininanéh hémbiņac séc imuac ménda mambéc kecanzin. Mérenéh kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? ²⁵ Waņu neņan iwawai ménda hénzin imuac mambéc wanzin iguc qeri bénzéniguc mambéc wambiņ.

²⁶ Imuhuyanec Uņa imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neņan némac acnéj dimuhuc zéwelec wanné sécgémac imi ménda ninzin, néj Uņa eņeyaoc neņan niņac wamma acnéj zéwin zé osiosiya imuac séciguc yaiwisin wamma zéwelecanzac. ²⁷ Waņu Uņanéh Anutuac ewa sinjiguc hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niņ qeri héhéh miņina Anutunéh Uņawac ninin imi bec nindaczac. ²⁸ Neņan ninzin ésécnec, Anutunéh ewa sinjiguc heyec séc unuruyec. Waņu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczon yandanéh qeņangé amuma iwawai hiabia mihicji énécmianzac. ²⁹ Anutunéh eņeya Naņa imi

† 8:15: Aram aciguc Maņgoc. ‡ 8:23: Hénia imi Kristo Yesu.

dacmuna sasala suginaiguc walacgina wammac niñac, becarunec niñénécmiyec imi enej eneya Naña éséc nec kecmu niñac walac gési énécmiyec. ³⁰ Wañu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Wañu unuruyec imi onac solañ dindiña zéénécmiyec. Wañu solañ dindiña zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc wañgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicñitegirec.

³¹ Wañu neñañ haka imuac dimuhuc zéwiñ? Anutunéñ nonac wamma kezcaciguc mérénéñ hia hazéc wañ nénécmimac? ³² Eneya Naña imi ménda añgéñ tima momac yanda neñañ niñac wamma wai nénécmiyec inéñ dimuhuc iwawai tosara moczoñ yanda imi iguc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solañ dindiña zéyec imi Anutu mia, wañu mérénéñ Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Mérénéñ kápésicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéñ mia nonac niñ humuyec. Wañu humuyec sac qahac néñ muñguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niñ héipuc wamma zéwelec wañanzac. ³⁵ Mérénéñ Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzen manzen me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niñ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec. ³⁷ Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecma goi héihéi wañ nénécmianzaciguc séc mén ogicqogic wañanzin. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéñ me, kekecnéñ me, kua meme uña enej me, héngalen miñina enejš me, iwawai imuhucya deguc heheyanéñ me, bian hicñi hicñiyanéñ me, kucginaguc ménéñ mén me, ³⁹ Iwawai ounec mamayanéñ me emunec éré éréyanéñ me, tosara ménéñ mén moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi

hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siñ téréya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néñ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéñ Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac; ² Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzen manzen ménda misi misiyanéñ hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichécna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ieneñ mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buña zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buña, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéñ ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou kezcac. Wañu Kristo imi nalé tetcgia qahac mepé qepési wammiwiñac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Wañu Anutuac ackuazéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicñihicñiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Wañu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néñ Isakawac murunec hicñihicñiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéñ Anutuac nambérac héra qahac, néñ zikiziki acac nambérac héranéñ héla gocmia zéma niñénécmiyec. ⁹ Wañu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuñ oumuac nalé imuhucyanec muñguc hamañ, wañu Saranéñ nañaguc wammac. ¹⁰ Wañu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc wañec. ¹¹ (Wañu Anutuac ewa siñ iminéñ wawañ meme igucnec qahac, néñ ic ménac mén niñgésima ururumac ionac muru sac seligimac niñac hezac. Wañu hénia imi zéaumañ zé ¹² nañ héréra ménda mihicñi érécmiyu haka hia me

biria ménéj ménda wañocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kunej néj komora welenj qemimac. ¹³ Imi mia kiwi ménéj yomuhuc ooyawac hezac séc hicñiyec; Yakop siñ nimmima Esau héñara mezua.

¹⁴ Imuac neñañ dimuhuc zéwiñ? Anutuaru késpedesic hezac me? Qahac téngénj!

¹⁵ Inéj Mose yomuhuc ézéyec; Méñac ménéj ewa biric nimmanj iwac mia ewa biric wammimanj. Wañu méñac ménéj wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmimanj. ¹⁶ Imuac niñac imi mia ic méñac ewa siñ igucnec qahac, wañu ic méñac seliseli igucnec qahac, ewa biric miñina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷ Ac ménéj Faraoc zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimanj niñac gi meyacgénzua.

¹⁸ Imuac Anutunéj ewa siña méndacma méñac imi ewa biric wammima méñac imi ewa seli mihicñi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Wañu ac bakia yomuhuc nézévésémanj gezanj; Imuhuc wañu Anutunéj némac niñac késpedesicninawac hochoc ai mekeczac me? Méréneñj iwac ewa siñ qetalimacac séc? ²⁰ O baec ic, gi méréneñj Anutuac ac bakia melenzanj? Iwawai méñnéj miñina mihicñi miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc mihicñi nénec? imuhuc hia zémac me? ²¹ Miñ Kewuc nomuñ memenéj qakéñ dac momacguc iminéñnec kewuc éréhéc memanj zéma, ménéj ai eeyagucac buña wañu ménéj ai biriawac buña wammac zéma eñeya siña méndacma hia ménda memac me?

²² Anutunéj qeri biric wañ énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegicmu niñac kewuc qeri biricac buña, mebiré énécmimiawac zéréñ qéréñ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzénj wañ énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ?

²³ Wañu kewuc ménéj walac memézézénj wandac wandara imi wagicma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méñac buña qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wañeciguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴ Neñañ imi Yuda ic me ic enia ionac sugina

igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachéna zéénécmimanj. Wañu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac sorochéna zéénécmimanj. ²⁶ Wañu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéj, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicñi nénécmizac. ²⁷ Wañu Yesaianéj Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ kondunj giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néj bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaña mihicñi énécmimac. ²⁸ Héña imi yomuhuc; Miñ Kewunéj baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹ Yesaianéj walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha ménéj ménda wai nénécmiawacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiñnec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzéngegic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kekec solaña mihicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzénj ninzénj igucnec. ³¹ Wañu kekec solañawac héna ac nesima keñgic Israel ic ieneñ imi héna ac imuaru keñ bipigic. ³² Imi némac niñ? Imi mia ieneñ ninzénj ninzénjiguc ménda héima namma wawañ memeiguc héima nanjic. Wañu imuac niñac mia ieneñ qonzontoj gégéyawac hociguc qonzon tongegic. ³³ Kiwi ménéj yomuhuc ooyawac hezac; Héngic neñ qonzonj tongegéyawac hoc zéma maunu unuyawac baña ménéj Zion amaiguc haiwa hemac. Wañu méñnéj ménéj i ninzéngegé mimaciguc gamu mamasuñ ménda wammac.

10

¹ Dacmuna hécna, ewa siña zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma añgénj tiénécmimac niñac Anutuac muru haianza. ² (2a) Ni yomuhuc

héipuc ac wanzua; ³ Ieneḡ imi Anutuac solanḡ dindiḡa imi ménda niḡasarima enḡ solanḡ dindiḡa imi meyacḡéwiḡ zé ai yanda mema Anutuac solanḡ dindiḡa imuac méra bawu ménda kegcic. (2b) Imuac niḡac, ieneḡ imi Anutuac wamma seliseli wanḡcic, néḡ niniḡ solanḡaiguc ménda héima nanḡcic. ⁴ Kristo imi ninzéh ninzéh ic moczoḡ yanda solanḡ dindiḡa mihicḡi énécmimanḡ zé héna acwac tetcgia wanzac.

⁵ Mosenéh yomuhuc oyecac hezac; Haka solanḡa héna ac igucnec hahaya wanḡanzu imi eneḡ solanḡ dindiḡa imuacnec héima kecmu. ⁶ Wanḡ solanḡ dindiḡa ninzéh ninzéh igucnec hahayanéh yomuhuc zézac; Geḡga ewa qerigaiguc méréneh kurumenḡiguc emmac imuhuc ménda zéwésémaḡ. Imuhuc zéna niḡni méréneh kurunenḡ igucnec Kristo hia wagicma mamac zézanḡ tanec wammac. ⁷ Me méréneh humumia ionac baec dumunḡaiguc hia hiḡgacmac ménda zéwésémaḡ. Imuhuc zéna niḡni méréneh Kristo humuc ic sugcina igucnec hia wagicma érémac zézanḡ tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néḡ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi mia ninzéh ninzéhac ackuazéc zéauanzinḡ imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéh Yesu imi Miḡ Kewu keczac zéma zéauma Anutunéh i humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyec imi ewa qeriganéh ninzéh géwésémaḡ iguc gi imi anḡéh tigéhḡeḡa wammac. ¹⁰ Ic méḡ imi, ewa qerianéh ninzéhḡéma solanḡ dindiḡaiguc kereḡanzac. Wanḡ kuayanéh zéauma anḡéh titiiguc kereḡanzac. ¹¹ Kiwi téréyanéh yomuhuc zézac éséc; I ninzéhḡé mimac ionarunec méḡac méḡ gamu qe-qeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Miḡ Kewu momacgucnéḡ ic embac momac yanda kewu wanḡ énécmima i héihéré migic séc sécḡé énécmianzac, imuac niḡac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niḡac méḡnehḡ méḡ Miḡ Kewuac qara qacmac imi anḡeḡa timimac.

¹⁴ Wanḡ dimuhuc méḡac méḡ ménda ninzéhḡé mianzu iwac mia hia qac

hérému? Dimuhuc méḡac méḡ surucya ménda nimma ninzéhḡé mimu? Wanḡ méḡnehḡ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu? ¹⁵ Ménda méli énécmimia wanḡ dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Buḡa suruc hiabia kisamma hazu ionac héna tawéḡina imi hiabia soroc! ¹⁶ Wanḡ Isiracl ic imi buḡa suruc hiabia ménda niḡtohodacgcic. Imuac mia Yesaianéh yomuhuc zéyec; Miḡ Kewuna mérénehḡ ackuazécnina imi ninzéhḡéḡic? ¹⁷ Hénia imuac niḡac ninzéh ninzéh imi ackuazéc niḡanzinḡ imuacnec haanzac. Wanḡ ackuazéc imi Yesuac buḡa suruc hiabia imuacnec haanzac. ¹⁸ Wanḡ zéwa niḡcic; Ieneḡ imi ackuazéc méḡ ménda niḡcic me? Imi qahacgucnec! Kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Ewa hétéhḡina imi baec séc kereḡdarec. Wanḡ ackuazécḡina imi baec tetcgiaiguc kereḡdarec. ¹⁹ Wanḡ neḡ yomuhuc qesi énécmizua; Isiracl ic ieneḡ ménda niḡasarizu me? Mosenéh yomuhuc zéyec; Ni hénaoriḡ hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicḡi énécmimanḡ. Wanḡ ic embac tosara niḡtegic qinḡtegicḡina qahac imi énépésima qeri biricḡina mihicḡi énécmimanḡ. ²⁰ Wanḡ Yesaianéh porinḡa qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niḡ hohoc ai ménda meanḡcic ieneḡ imi ni mihicḡi néḡcic. Wanḡ zéqesi ménda wanḡ néḡanḡcic ionac muru hicḡi énécmiyi. ²¹ Wanḡ Isiracl ionac niḡac yomuhuc zéyec; acna ménda niḡtohoma acqeḡe wanḡanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

11

Isiracl ic sasalanéh ewa seli wanḡcic.

¹ Imuac neḡ munḡuc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wanḡ Anutunéh ic embachéra nesi nénécmiyu moczoḡ séḡḡanḡenḡ kendaczinḡ me? Qahacgucnec! Ni acguc Isiracl ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicḡisai igucnec. ² Anutunéh ic embachéra walac niḡnénécmiyec imi héḡacnina ménda meyec. Kiwi téréyaiguc Eliawac niḡ yomuhuc zézac imi ini ménda

ninzu me? Elianéh Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; ³ Mij Kewu, ienej guac kua meme ichécga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Wañu ni sac wainéjgic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwiñ zé hochoc ai mema keczu. ⁴ Imuhuc zéyu Anutunéh ara dimuhuc melenj miyec? Neñ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simiñ ménda héimianzu 7,000 nena buña wai énécmiwa keczu. ⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéh ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buña keczunec. ⁶ Ewa hia niñac imuhuc hicñi nénécmizaciguc, wawañ memenina niñac imuhuc hicñi nénécmizac zéwiñac séc qahac. Imuhuc zéwiñac séc wambacnec ewa hia iminéñ ewa hia héla ménda wambacnec. ⁷ Wañu dimuhuc niñac? Iwawai Israel ienej hochoc ai megic imi ménda mihicñigic, néñ gési énécmimia ienej sac imi mihicñigic. Wañu tosara wai énécmimia ienej imi ewa seli wandacgic. ⁸ Imi mia Anutunéh ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéñ mihicñi énécmiyecac érékecma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicñizac. ⁹ Wañu Dawidinéh yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéh leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tonjé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa melenj énécmimac. ¹⁰ Wañu kicgina sinji déngéyu ménda hima hémmuac séc wañu, gemacgina imi hémbénaña milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséñ oliwawac hawa lagula mema toroqeqeya wañec.

¹¹ Zéwa niñgic, ac imuhuc heyu bec, Ienej mama unumac niñac qonzon tonjégic me? Imi qahac! Anjéñ titiac buñanéh ic enia ionac muru kereñdaruguc Israel ic embac ienej nimbupuc nimmu niñac wai énécmiyu kápésic wañgic. ¹² Kápésic wawañ ginanéh melemma baera baera ic embac ionac mériañ wañu, maqeqe ginanéh ic enia mériañ imuhuc mihicñi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanéh mériañ dimuhucya mihicñi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niñ zézu. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc wañanzac. ¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taséhécna nimbupuc mihicñi énécmima suggina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimanñ zé wanzua. ¹⁵ Nesi énécmiyu kenkenja iminéñ baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihicñi énécmizaciguc, muñguc énéc énépésianéh iwawai tosara qahac, néñ humuc igucnec kekec imi mihicñi énécmimac? ¹⁶ Gocmia walac waziyu megic iminéñ téréya wañu saméñ iminéñnec ooya imi acguc téréya wanzac. Wañu zalia imi téréya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczonñ téréya wanzu.

¹⁷ Wañu imuac hawa tosara hézénj hézénjgia wañu gi haséñac oliwa néñ ionac sugginaiguc toroqe gégénja wañecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzañ. ¹⁸ Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi enej ménda wambésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, hénia yomuhuc niñyaccgévésémañ; Geñ oliwa zalia ménda méra mima nanzañ, néñ oliwa zalianéh gi méra gémma nanzac. ¹⁹ Duña yomuhuc zéwañ niñac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niñac hawa tosia imi hézénj hézénjgia wañec. ²⁰ Imi hélacnec. Ienej imi ménda ninzénjgégic hézénjgé énécmiyec. Wañu geñ imi ninzénjgéma namma kecanzañ. Imuac niñac séwi enej ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémañ. ²¹ Anutunéh oliwa eneya hawahéra téngénj ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigéñu kecbésémañac hezac. ²² Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héñ tegicbésémañ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicñi énécmiyec, néñ guac muru imi goi héihéi wañgéné. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémañ. Qahac wañu, gi acguc qericgémmac. ²³ Ienej acguc ninzénj ninzénj qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niñac muñguc toroqe énécmimac. ²⁴ Gi haséñac

oliwa ura igucnec qericgégénja wañec. Wañu ama oliwa héwiña titiya imuac uraiguc toroqe géngénja wañec. Wañu oliwa hawa téngén imi ieneñ, eñañ oliwa ic neñgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereñdacmu.

²⁵ Ala hécna, ini séwi eñeñ ménda wammu niñac ac saña youmi ini ménda nimmu niñac ménda wanzua. Ac saña imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niñu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac suggina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecma. ²⁶ Wañu imuhuc mia Israel ic embac moczoñ añgégina tiénécmimia wammac. Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Añgég titi icnéñ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianzu imi metecgé énécmimac. ²⁷ Neñ ionac kápésicgina auénécmimanñ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac. ²⁸ Buña suruc hiabiaiguc imi ieneñ onac niñac wamma Anutuac hazéchéra wañgic, néñ gési énécmimia imuac aiiguc imi ionac yanda hécgina niñac wamma ionac goigina héiéncmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa éréhéc mén ménda hemizac. ³⁰ Ini becnec imi Anutuac muru acqege wamma kecgic. Wañu deguc imi Israel ionac acqege niñac wamma goi héihéi wañ énécmiyu keczu. ³¹ Imuac ieneñ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécnec goi héihéi wañ énécmimac niñac deguc ac qequeiguc keczu. ³² Imi mia Anutunéñ ic moczoñ yanda wésé niniñ wañ énécmimanñ zé ac qequetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niñtegic qindegic zéma niniña imi qeyu hiñgac hiñgara. Iwac niñgésigési ai imi niñtegicbiñac séc qahac! Wañu héna tianzac imi méndacmiwiñac séc qahac. ³⁴ Mérénéñ Miñ Kewuac ewa qeria imi niñzac? Mérénéñ iwac zémindiñi icya keczac? ³⁵ Mérénéñ walac Anutu

iwawai mén miyecac kitiwa hia melen mimiwac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczoñ imi miñ kewu iwac murunec zéma inéñnec hicñima iwac muru lilingéma keñanzac imuac mia. Qac buñayanéñ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélacnec!

12

Séwininanéñ Anutuac ocmuñ téréya wammac.

¹ Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé niniñiguc zéseli énécmizua; Eñañ séwigina imi mulumananñ téréya kekecyaguc wañu Anutunéñ hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéñ mia qeri uñaginawac mepé qepési héla wammac. ² Ini imi baec yomuac nananñ imuhucya ménda méndacmu, néñ waigic Anutunéñ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siñ hiabia, eeyaguc, zéma solaña imi niñtegicmu.

³ Anutunéñ sese néñec imuac séciguc sugginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac héna imi ogicma niniñ tosara ménda dongéma zénimmu, néñ Anutunéñ icya icya niñzén niñzén méndéñ énécmiyec imuac séciguc niñtegic qindegic wamma zénimmu. ⁴ Neñañ imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecziñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buña séc momacgucnec ménda késakecзу. ⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñañ sasala, néñ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecanziñ. ⁶ Wañu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi eñac eñac. Imuac niñac bianñac ara zézé imuac ai késazaciguc imi niñzén niñzénawac séhaiguc, ⁷ Wañu welen qeque ai késazac imi welen qeque aiiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiiguc, ⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiiguc, halenñ haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galenñ ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé niniñ wañ énécmianzu imi eneñ ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu. ¹⁰ Ala sinjiguc solañanec sinjina niñamuma walac eegina héiamumu. ¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri uñagina ewa sinjinaguc Miñ Kewu welen qemimu. ¹² Mambéc keckeciguc ségiségi wammu. Wañu zéra béraiguc imi nañselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu. ¹³ Ic embac téréya ieneñ iwawai ménac mén hocgic amunec qamunec wañamuma heheñgana qegic yandima kemma ic enia ionac acguc ken sécgé énécmimac. ¹⁴ Unu nesi wañ énécmigic mozogé énécmima ménda saecgé énécmimu. ¹⁵ Ségiségi wanzu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wanzu iniguc ewa biric wammu. ¹⁶ Eñawu ewa momac wamma nanañ eñeñaguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néñ nanañ mamayaiguc kecmu.* Wañu eñacnec niñtegic qindegic ic ésécnec ménda meen amumu. ¹⁷ Ménac mén haka biria wañ énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu. ¹⁸ Ini niñgic eñac wammuc séc wañu, ic embac moczoñ yanda iniguc luae qema kecmu. ¹⁹ Ala sorochéna ini eñac hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi mén yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézua; Hazéc ionac kitiwa meñ meñ ai imi nuaru hezac imuac nenaoc meñ énécmimañ, Miñ Kewunéñ zézac. ²⁰ Wañu néwécgeñaguc guac hazécganéñ yaka niñ humuyu nene gumuwésémañ. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélañaguc tocgéna emmac. ²¹ Birianéñ ménda gogicmac, néñ haka hiabia wamma haka biria imi tidagéna mamac.

13

Baec galeñ ionac ac niñtoho wammu.

* **12:16:** Welen qequeac ai hia memañ zé niñkumuma.

¹ Icy a icya imi galeñ hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galeñ ai buña méñnéñ mén Anutunéñ ménda niñunec mén ménda hicñima hezac. Wañu galeñ moczoñ yanda imi Anutunéñ kumu énécmiyecac keczu. ² Imuac niñac galeñ buña ionac acgina qeque imi Anutuac zézé seliawac ac qeque wanzac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñacnec kápésic imuac tasia mihicñimu. ³ Galeñ ic imi haka hiabia wambiñ zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néñ haka biria wambiñ zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic mén kuhaguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wammañ zé niñzanjiguc haka hiabia wamma kecbésémañ. Imuhuc wanna mepési géñgéña wammac. ⁴ Ic galeñ mén imi Anutuac welen qequeya kecma guac muru kekec hiabia mihicñi gémmañ zé keczac. Wañu gi haka biria wañanjanjiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémañ. Inéñ sou qaruc imi eñdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welen qeque icya kecma méñnéñ haka biria wañu Anutuac qeri gericyawac welen qema kápésicyawac kitiwa meñ mianzac. ⁵ Hénia imuac niñac méra bacginu kecmuc hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niñac sac qahac, néñ ewa qerigina solaña imuac niñac momacnec imuhuc wammuc hezac. ⁶ Ieneñ imi Anutuac welen qeque ichéra kecma nalé séc ai mema welen qeénécmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuc hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuc hezac imi moczoñ énécmimu. Takis niñac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuc hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Eegina héi énécmimuc hezac ionac imi eegina héiénécmimu.

Ala wañamuma qerinéñ goihéihéi wañamumu.

⁸ Ic ménac mén taséginaguc ménda wammu, néñ siñ niñamuma kekec imuac sac niñgic taségina wammac. Méñnéñ ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénia ac moczoñ méndacdaczac. ⁹ Kaisero

ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wañu héna ac tosara hezac, néñ héna ac moczoñ imi geñga goiga héiamuanzañ imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémañ ac imuac qerai-guc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéñ alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niñac goi héihéi momacgucnéñ héna ac moczoñ wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc wañamuma kecbiñ?

¹¹ Wañu nalé yomuac tanera bec niñtegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbésemañ imuac naléya imi bec hazac. Némac niñ, walac ninzéñgéma mambéc wañiñ éséc qahac, néñ imi ogicma deguc añgérñ titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹² Siñi imi keñ keru bec ama gianjimañ zé wanzac. Imuac niñac neñañ siñi tunumañac wawañ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiñgacmac. ¹³ Kaiweac séciguc wawañ meme ee héihéiyaguc qindiñi amuma kecbiñ. Kaiziliweñ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac siñiguc qahac, wañu euqeçe zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴ néñ maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Wañu séwiginawac siñ niñac wamma séwiac ai* imi ménda niñarengeñmu.

14

Ninzéñ ninzéñ selia zéma ninzéñ ninzéñ bébélacgia.

¹ Méréneñ mén ninzéñ ninzéña kuha mamaya kecma niñ éréhéc wañu zésure ménda wammimu. ² Mén imi iwaiwai moczoñ efima nemacac séc ninzéñ ninzéñ selia késa keczac, néñ mén imi ninzéñ ninzéña bébélacgia imuac zuazua sac neanzac. ³ Nene imuac me imuac efima neanzac inéñ nene tosara ménda neanzac iwac niñu mamaya ménda wammac. Wañu nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesiyaguc ménda zémimac.

⁴ Gi méréneñ ic ménjac welen qeçeya niñgésima keczañ? Nanañ selia me maqeqeya imi moczoñ eñeya miñinanéñ niñu hezac. Miñ Kewuninanéñ hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéñ nañgéyu hia nañselimac. ⁵ Ic ménneñ ai meme ménjac niñu tosara onogicma téréya wañanzac. Wañu ic ménneñ niñu ai meme moczoñ sécgina momacguc wañanzac. Imuac waigic ic eñac eñac niniñginaiguc niñselima zému. ⁶ Ai meme ménjac niñu téréya wanzac imi mia Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc eeya héimianzac. Wañu iwawai ménjac mén efima neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wañanzac. Wañu iwawai ménjac mén niñgésima ménda neanzac imi acguc Miñ Kewuac niñac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷ Neñañ murunec ménneñ mén eñeya niñac ménda keczac. Wañu ménneñ mén eñeya niñac ménda humuanzac. ⁸ Kecbiñiguc Miñ Kewuninawac niñac kecbiñ. Wañu humuwiñiguc imuhucyanec Miñ Kewuninawac niñac humuwiñ. Imuac Kecbiñiguc me humuwiñiguc séc nini Miñ Kewuac buña wanzañ. ⁹ Hénia imuac mia Kristonéñ humumia zéma kekecginaguc momacnec Miñ Kewu wañ énécmimañ zéma humumaguc muñguc qelima yarec. ¹⁰ Wañu neñañ moczoñ Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambiñac hezac. Imuac gi némac niñac dacga me munaga gésimianzañ? Wañu némac niñac dacga me munaga mematiti wammianzañ? ¹¹ Imuac mia kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu zézacnéñ; Ni hélacnec keczua, imuac simiñgina séc simiñ héinéndacmu. Wañu ezelañgina séc Anutuac muru zéhicñima mepésimimu. ¹² Imuac neñañ murunec icya icya Anutuac muru eñeya aiya meyec séc zéhicñi mimacac hezac. ¹³ Imuac bec neñaocnec ménda zégési wañamuwiñ. Néñ dacga me munagawac muru qonzonton gégéyawac baña me manam batucac iwawai mén ménda haimiwésémañ. ¹⁴ Ni Miñ Kewu Yesuac qeriaiguc niñasarima ninzéñgéanzua imi mia yomuhuc; Iwawai

* **13:14:** Késpedesic ac siñiñ. * **14:14:** Nene hénia hénia.

ménénén mén* zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néh iwawai ménac niñu zapi qeazac iwacnec sac iminéñ zapi qeqeyaguc wanzac. ¹⁵ Nene gi neanzañ imuac niñac dacga me munaganéñ niñ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzañ wanzac. Kristonéñ alagawac niñac wamma humuyec, imuac gi nene niñac wamma ménda mebiri miwésémañ. ¹⁶ Imuac ini galeñ megic haka hiabiagina imuac niñac wamma qeqetali ac zéénécmiwu niñac. ¹⁷ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi nene doku nezéléléñiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac qeriaiguc solañ dindiña zéma luae zéma ségiségi wamma kekec iminéñ mia hezac. ¹⁸ Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo welen qemizac imi Anutunéñ angéñ timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ieneñ acguc imuac niñgic sécgémac. ¹⁹ Imuac bec neñañ luaeac buña zéma meme seli ai imuac mia nesima kembiñ. ²⁰ Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézén géwésémañ. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wañu ic ménénén nene mén alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹ Wañu yañ beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia mén ménda wambésémañ iminéñ haka hiabia soroc wanzac. ²² Imuac ninzén ninzénga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru késa kecbésémañ. Ic ménénén haka mén wammañ zé hiabia zéma ninzéngeña wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzén ninzén igucnec qahac imuac niñac képésicyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzén ninzén igucnec ménda hahaya imi moczoñ képésicyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbiñ.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéñ wañ énécmima kecbiñ,

néñ neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwiñ. ² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwiñ zé ségiségi mihicñi énécmiwiñ. ³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgégic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc becneç ogic imi neñañ pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzéniguc bisi qatéñ wamma kecni kiwi téréya iminéñ nañgé nénécmiyu kic hihi wamma kecbiñ niñac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum bénzénzén zéma qeri efiefi miñina Anutunéñ wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷ Imuac niñac Kristonéñ neñañ nénépésima Anutu mepésimiyec ésécneç ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézéwa niñgic; Kristonéñ Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qeqe ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimañ zé imuhuc wañec. ⁹ Imi mia ic enia ieneñ wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya mén yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmañ. ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañu Yesaianéñ yomuhuc zézac; Yesiac zali ménénén baera baera ic embac galeñgé énécmimañ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneñ iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niñkumunina Anutunéñ ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzén

ninzénginaiguc kuaya qeçeyya tiénécmyu Uña téréyawac kuhanéñ ninikumugina meséçgé énécmiyu qesaleçgémac niñ wanzua.

Pauloac ai buña.

¹⁴ Ala héçna, ini haka hiabia zéma niniñginanéñ séçgé énécmiyu meseli amuma kecañzu imi ni ninzéngé énécmizua. ¹⁵ Wañu ini imuac muñguc niñqelimu niñac Anutunéñ sese néñec imuaru héhélima porin qahac ac yomi oénécmyu. ¹⁶ Wañu neñ baera baera ic embac ionac niñac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buña suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécneç onopocba Uña Téréya qeriaiguc météré énécmimia wañu Anutunéñ énépésimac niñac ewa hiawac ai buña imi qenéñec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niñac ménda zéman, néñ ac yomuac sac porin qahac zéwa niñgic; Yesu Kristonéñ baera baera ic embac welen qeénécmyu niñtoho wammu niñac ni népésiyu acna zéma wawañ memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uña téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemneç Ilurikon ama areña yanda séç buña suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Wañu ai ic méñac ai qambañaguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keçzu baec imuaru imi buña suruc ménda zéau énécmiman zéma niñseliyi. ²¹ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miñ Kewuninawac buña suruc ménda énézéçic niñgic imi eneñ hémmu. Wañu ménda niñgic imi eneñ niñasarimu.

²² Héña imuac niñac mia onac muru hamañ zé wañanzua. Wañu hatac sasala héçicgé néneña wañec.

Paulonéñ Roma ama areña yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemman zé keñec.

²³ Wañu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méñ ménda hezac. Wañu yawuñ sasala érékeçma deguc ini inicman zé siñna henéñecac henéñzac.

²⁴ Spein baeciguc kemman zé kemma onac baec ogicma kemman nalé imuaru inicba niguc taçgic séçgénéñu duña eneñ mia méra némma baec imuaru méli némmu niñac wañanzua. ²⁵ Wañu deguc imi Anutuac ic embac téréya welen qeénécmyu zé Yerusalem kenzua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneñ ic embac téréya Yerusalem keçzu ionac sugina igucneç ic maqeyya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmiman niñac kenzua. ²⁷ Ieneñ imi séçiségi wamma imuhuc wañgic néñ taséçina imuhuc melen énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéñ énécmiyu késa keçzuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welen qeénécmyu iminéñ haka dindiña wanzac. ²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc hépuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duña imuacneç Spein baec yandaiguc kemman. ²⁹ Neñ onac muru hamañ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeçeyya mema hamañ imi ni ninzua.

Eñeya méra mima Anutu zéweleç wammimu niñ énézéyec.

³⁰ Ala héçna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacneç seliseli wamma zéweleçginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéweleçmimu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keçzu ionac méragina igucneç metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welen qeénécmyu ic embac téréya eneñ niñgic hia wammac. ³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu séçiségi wamma onac muru hama iniguc momacneç tachiaruman niñac zéweleçmu. ³³ Luae miñina Anutunéñ momac yanda iniguc keçmac. Hélaçneç!

16

Pauloac yaizézé ac.

¹ Ni Keñkerea hénaorin ionac ai embac kecañzac embac nauñina Foibe iwac mia hépuc wammima énézéçua. ² Embac

yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai méñ niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhécna Priska* zéma Akila iorac érézému. ⁴ Iereñ imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénarorin baera baera keczu imi eneñ imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézézú. ⁵ Wañu yaizézé acna imi hénarorin iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérérawac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac niñac wamma ai kuney yanda meyec Maria iwac acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhécna, hésa ic momac éréhécna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ieneñ acguc qac buñagira ninzu. Wañu iereñ imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzéngeña Kristoac qeriaiguc kecanzaoc. ⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému. ⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu ninzénge mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriawac areñhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹ Wañu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriawac areñhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney meyoc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kuney yanda meyec Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyaguc yaizézé acna érézému. Iwac neñgocyanéñ ni momacnec neñgoc

wañ néñec. ¹⁴ Asinjkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna eñawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kiricne amuma yaizézé ac wañamumu. Kristoac hénarorin moczoñ yandanéñ yaizézé ac énézézú.

Tiliñtilin ic ikora ionac bianac ara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Pakeñ ac niñareñgéic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré mi-hicñianzu imi onac galeñ mema héñacgina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya imi Miñnina Kristo ménda welen qemianzu, néñ eñañ kerac tomeñgina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéñ ic embac ewa éréhéc ménda wamma kecanzu imi ikoc wañ énécmianzu. ¹⁹ Onac niñtohotoho hakaginawac suruc buña imi zégic niñanzin. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wañanzua. Wañu eneñ haka hia biaiguc imi niñtegic qindegic ginaguc wammu, néñ haka biraiguc imi késpedes qahac kecmu niñac wanzua. ²⁰ Luae miñina Anutunéñ Biria miñina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéñ iniguc hemac.

Pakeñ ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhécna Lukio zéma Yason zéma Sospata ieneñ imi onac yaizézé ac énézézú. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézézua. ²³ Wañu ni zéma hénarorin moczoñ ninicgaleñ wamma keczac ama miñina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wañu ama areña yanda yomuac soukiwa galeñ Erasito zéma ic muna Kuato iereñ acguc yaizézé ac énézézac. ²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac muru hemac. Hélacnec!)†

* **16:3:** Me Priskila. † **16:24:** Kiwi tosarraiguc; Kembraña yomi ménda hezac.

25 (25a) Buᅇa suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buᅇana imi nalé hénihénia igucnec saᅇgima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunénécmiyec. Waᅇu Anutu heheseli miᅇina iwac zézé selia imi niᅇtohoma kua meme ic ieneᅇ kiwi onénécmiyec. Waᅇu kiwi iminéᅇᅇnec baera baera ic embac ieneᅇ ninzéᅇᅇgéma niᅇtohomu niᅇac ac saᅇa mewinini nénécmiyec. Waᅇu ac saᅇa imuac séciguc hicᅇiyec buᅇa suruc hiabia iminéᅇ ^(25b) ini efefianec meseli énécmimacac séc wanzac. ²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buᅇanéᅇ heheseli hema emma hemac. Hélacnec!

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene nerenj imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénaoriñ, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéyiñ ackuazéc iminénj kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memec buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua. ⁷ Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqététañ ménda wamma késa kecma Miñ Kewunina Kristo Yesunénj winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu. ⁸ Anutunénj Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc késpedes qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetecgia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inénj mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaoriñ enej héndéñamuma kecgic Paulonénj ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec

énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugcnaiguc héndénj qéndénj qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹ Dacmuna hécna, sugcnaiguc ac zéénj zémaya hicñiyec hezac imi Koloac hénia géséhéra ienenj zégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enac enac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini niñgic, Kristonénj téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?† ¹⁴ Ni nenaoc Krispo zéma Gaio iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua. ¹⁵ Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc niñzua. ¹⁶ (Muñguc nimba Sitefana iwac hénia géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda niñzua.) ¹⁷ Kristonénj méli néñec imi ic doku naec énécmimañ niñac qahac, néñ buña suruc hiabia énézémanj niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi enomia wambac niñac zéma, nena niñtegit qinñtegit acnanénj ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma niñtegit qinñtegit acya wanzac.

¹⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wañanzua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac hénia tianzu ionac muru imi ac qelaña wanzac, néñ kekec hénia nénécmiyu angénj tima kecanziñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. ¹⁹ Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunénj yomuhuc zézac; Ni ic niñtegit qinñtegit ginaguc ionac niñtegit qinñtegit ac imi qewa qahac wandacmac, wañu niniñ asac asariginaguc ionac niniñ asac asarigina imi qewa madacmac.✱ ²⁰ Niñtegit qinñtegit ic imi dimia? Kiwi

* **1:12:** Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniagira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya. † **1:13:** Me kembraña 15 imuaru imuhucyanec. ✱ **1:19:** Yes 29:14

ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéh baec yomuac niñtegic qĩñtegic ac imi qeyu qelaja ménda wandaczac me? ²¹ Anutuac niñtegic qĩñtegic ac imi mia baec ic enañ niñtegic qĩñtegicginanéh niñasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéh buña suruc zéauauya imi hena qelajaiguc haima ninzéh ninzéh ic kekec héla mihicni énécmimané zé nimma ségiségi wañec. ²² Yuda ic enen sésecac kiwi mérera niñac zéwelec wañgic. Girik ic ienen niñtegic qĩñtegic ac hénia hénia imuac niñkewu wañanzu. ²³ Néñ nini imi ic héngena wéndaraiguc biriñnéñ qegic humuyec Kristo i zéau énécmianziñ. Wañu hena imuac Yuda ic ienen niñgic hoc ésécnecc hewétéccgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, hena qelaja ésécnecc wañanzac. ²⁴ Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéh Anutuac kuc zéma Anutuac niñtegic qĩñtegicya wañanzac. ²⁵ Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelajanéh baec ic ionac niñtegic qĩñtegic imi ogicma eñeña wañanzac. Wañu Anutuac bébélacgianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wañanzac.

²⁶ Dacmuna hécna, imuac mia nanangina dimuhucyanec unuruyec imi hémma niñtegicgic. Séwiac henaiguc namma zéni, sugcinaiguc niñtegic qĩñtegic ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eñeña tuñ yanda igucnec hicñihicniya sasala qahac. ²⁷ Wañu Anutunéh baecac qelaja énépésima niñtegic qĩñtegic ic gamu qeque mihicni énécmianzac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeque mihicni énécmianzac. ²⁸ Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac. ²⁹ Imi mia baec ic méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc séwi eñeñ wambac niñac imuhuc wañanzac. ³⁰ Ini imi niñtegic qĩñtegicnina zéma haka solanjanina zéma

météreac buñanina zéma bon hérehéreac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicñjima kecanzu. ³¹ Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méñnéñ mepé qepési ac méñ zémané zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec.‡

2

Kristo ic héngena wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

¹ Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena niñtegic qĩñtegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. ² Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu Kristo zéma biriñnéñ qegic ic héngena wéndaraiguc humuyec imuacnec sac niñareñgémañ zé niñseliyiac imuhuc wañi. ³ Wañu sugcinaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéñ hiri hiri wamma keru. ⁴ Wañu ac zézéna zéma ackuazéc zéauauiiguc imi nalé yomuac niñtegic qĩñtegic ac méra qemimiawac séhanéh ménda nanngéma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac kuhaguc énézéyi. ⁵ Imi mia onac ninzéh ninzéhginanéh ic onac niñtegic qĩñtegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac niñ imuhuc wañi.

Niñtegic qĩñtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Wañu nini imi yandima ninzéh ninzéh ic héla wamma keczu ionac sugcinaiguc imi niñtegic qĩñtegic acwac zéanzñ. Wañu imi mia baec yomuac niñtegic qĩñtegic zéma baec yomuac galen ionac niñtegic qĩñtegicgina qahac, néñ ⁷ Anutuac niñtegic qĩñtegic sasangia imuac zéanzñ. Imi mia musangéyu heyec, néñ Anutunéh neñañ edamu niñac wamma baec kurumeñ ménda hicñiyocnec nalé hama keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Niñtegic qĩñtegic imi mia baecac galen sugcinaiguc méñnéñ méñ ménda niñtegiyec. Niñtegicbunec

‡ **1:31:** Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambiñ, néñ Miñ Kewu nimmizñ imuac meyacma zéwiñac hezac. * **2:1:** Kiwi méragananéh ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

imi Miñ Kewunina edamuyaguc imi ic héngena wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac ésécne; Anutunéh siñ nimmianzu ionac niñac wamma némaria mén walac mezerirecac hezac imi kicnéñ ménda héhéña, gezacnéñ ménda niniña, wañu baec ic ménac ewa qeri ménéhéñ ménda niñtegic qñtegira wanzac. ¹⁰ Wañu imuhucya imi Anutunéh ionac qahac, néñ nonac muru Uña Téréyanéhnecc mewinini nénécmiyec. Uña Téréya imi mia iwawai moczoñ niñtegicma Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac séc niñtegicanzac. ¹¹ Ic ménac héña imi tosara qahac, néñ uñaya qeriaiguc kezcac imi sac ninzac. Héña imuhucyanec Anutuac héña imi acguc tosara qahac, néñ Anutuac Uñanéh sac ninzac. ¹² Nini imi baecac uña imi ménda meyiñ, néñ nini sese Anutunéh ewa hiawac nénécmiyec imi niñtegicbiñ niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziñ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac niñtegic qñtegicnéñ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzñ, néñ Uña téréyanéh ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzñ. Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya imi Uña téréyawac sesenéh méra nénécmiyu niñtegicanzñ. ¹⁴ Séwiac siñiguc kecanzac imuhucyanéh iwawai Anutuac Uña téréyawac sese imuac niñu qelaña tanec wañu, ménda añgétianzac. Iwawai imuhucya imi Uñaguc niñgésimacac séc, imuac niñac ic imuhucyanéh méndagucnec niñtegicanzac. ¹⁵ Ic Uña téréyagucnéñ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoñ hia niñgésima añgétianzac, néñ eñeya imi gésigési aciguc ménda opocgic eñanzac. ¹⁶ Mérénéh Miñ Kewuac ewa siñ niñtegicma hia kumimac me?✧ Wañu neñañ imi Kristoac ewa siñ imi añgétima kecziñ.

3

Korinti hénaorñ imi héndénamuma kegcic.

¹ Dacmuna hécna ni ic embac Uña téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac

énézémanñ zé osizua. Imuac séwiguc kekec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécnec énézézua. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecanjic imuac niñac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmianji. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu. ³ Sucginaiguc nimbupuc wañamuma méndéh amuma euqac wamma kecanzu imuac niñ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siñiguc kecanzu. Haka imuhucyanec wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanzñ hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴ Ic ménéh ni Pauloac ic, duña ic ménéh ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eñomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc wañkeczuiguc qesiénécmiwa acna melengic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéh sécnira ai buña qenérécmiyu welen qeçe sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu niñzéhégéma keczu. ⁶ Ni héhimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.* Wañu Anutunéh meyandi énécmiyec. ⁷ Imuac héhimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi eñomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic eñeña wammac. ⁸ Héhimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña érécmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac méráhééra wamma i guc momacnec ai meanzñ, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qñtegicyaguc ésécnec neñ ama baecya mindiñiwa tecgéyu, tosránéh imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Wañu ama memu imi eneñ dimuhuc mewiñ imuac dindiñanec niñgésimu. ¹¹ Baec qambaña neñ hémindñiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac ménéhéñ mén imi waima ménac hémindñi wammuc séc qahac. ¹² Wañu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me tomocnéñ memuiguc, ¹³ kecma imuac héña imi nalé yan-

✧ 2:16: Yes 40:13 * 3:6: Girik aciguc; doku haimiyec.

danéj hama mewininiyu hicñitegicmac. Nalé imuaru imi geric bélan yandanéj onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac. ¹⁴ Méñac méj gericnéj zebipiyu solañanec heyu bakia hia memu, néj ¹⁵ méñac méj gericnéj zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eñeya imi goiya héima anjéj timimac, néj geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéj qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéj méj Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéj ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda wañamumu. Onarunec méñnéj eñeya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qindegic ic wanzaciguc, memaamuma qelaja wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qindegic ic héla wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niñtegic qindegic imi Anutuac muru qelaja tanec wanzac. Ac méj yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua;✧ Inéj niñtegic qindegic ic imi eñaj haka diwi qiwiliña iminéj bétac ésécnec haima énépésianzac. ²⁰ Méj imi yomuhuc, Miñ Kewunéj niñtegic qindegic ic ionac niniñ imuac niñu haréja tanec wañanzac.✧ ²¹ Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénémizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeñ me kekec me humuc me deguc kekeru me bian hahaya imi moczoñ onac buña. ²³ Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéj Anutuac buña wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welen qe qe ai.

¹ Ini nonac niñac niñgic Kristoac welen qe qe ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambinac hezac. ² Wañu ai buña késa keczu imi enéj ai imuac niñkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac.

³ Wañu ini me tosara nuac zégési néñanjic imuac nimba héla yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua. ⁴ Ni késpedesna méj ménda niñtegicanzua, néj hakana imuhucya niñac ic solaña zénénéja ménda hezac. Wañu hia zétecgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac. ⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéj ménda hayunec imi méñnéj méj ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéj hama siñi tunumanjiguc musañ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa siñ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéj ic embac eñac eñac mepési énécmiyu anjétimu.

⁶ Ninzén ninzén dacmuna hécna, eñac kenkésa hakésa ménda wamma séwi eñej ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac sénganjenjiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñareñgému niñac, ni méra énécmiman zé ni zéma Apolo nekan suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua. ⁷ Mérenéj gési énécmima meyac énécmiyu séwi eñej wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méñnéj méj hezac me? Qahacgucnec, moczoñ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec eñaj buñawac heyecac ésécnec séwi eñej wañkeczu? ⁸ Ini mia bec tomeñ qe qe wañkeczu. Bec mérian yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc eñacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbin niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninziñ. ⁹ Ni nimba Anutunéj Yesuac Méliméli ic nini humucac buña zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanzin. Wañu nini imi baec kurumeñjiguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawañawac buña wanzin. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaja wanzin, néj ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegic qindegic ginaguc wanzu. Nini imi qeka méka wanzin, néj ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néj nini imi maqeqeya wanzin.

11 Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kian éséc kecanziñ. 12 Wañu méraninanéñ ai réwéria meanziñ. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianziñ. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqatéñ wañ énécmianziñ. 13 Wañu zébiri qébiri wañ nénécmigic ac bakia goígina héima wañ énécmianziñ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczoñ yanda ionac nenesic tanec wamma kecziñ.

14 Ni gamu qeque wañ énécmimanñ zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néñ onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakeñ ac wañ énécmimanñ zé oénécmizua. 15 Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kileñ keczu, néñ sugcinaiguc hélacnec mañgoc wañ énécmianzu imi sasala qahac. Wañu neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buña suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec aži mema mihicñi énécmiyi. 16 Imuac ni zénañgé énécmizua. Wañanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. 17 Ni hénia imuac niñac wamma mia Miñ Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inéñ mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaoriñ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. 18 Onarunec tosianéñ ni onac muru ménda hamañ éséc nimma séwi eñeñ wamma keczu, 19 (19a) néñ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu focdac onac muru hamañ. 20 Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi ac eñomiaiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac kuciguc hezac. (19b) Imuac niñac ni hama séwi eñeñ ic ionac inictegicma acgina qahac, néñ kucginaguc me qahac imi inictegicmanñ zé ninzua. 21 Ini dimuhuc wañ énécmimanñ niñac ninzu? Hihilocguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bénzérñéñ ewa qerinaiguc sécgénéñu hamañ?

5

Kaiseroac hakanéñ hénaoriñ mebirí énécmiyec.

1 Sugcinaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugcinaiguc acguc ménda heheya. Ic méñnéñ eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc kecanzac imuac mia zézua. 2 Wañu ini séwi eñeñ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanzu. Haka imuhuc wañec imi sugcina igucnec nesigic kembacnec, néñ imuhuc ménda wañkeczu. 3 Ni séwinanéñ lakec keczua, néñ qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru keczua séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua. 4 Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc keczua. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. 5 Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néñ uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc keckec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. 6 Séwi eñeñ wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? 7 Ini hénia hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambiñ zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma keñkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. 8 Imuac kendoñac tacbiñ niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliwenaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tacbiñ.

9 Kaisero ic iniguc mutu qutulañ ménda wammu niñac nuac kiwiiguc oénécmiyi, 10 néñ ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkoku ic me baniarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambiñ zé baec yomi waima keñ humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua. 11 Imuhuc qahac, néñ deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzén ninzén dacmuna kecziñ zéanzu ionac sugcinaiguc méñnéñ méñ kaisero me hémbaoc me baniarawac mepé qepési wawaña me zébiri qébiri wawaña me doku seli nene ic me señkoku wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. 12 Ni

ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénarinj enañ sugginaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séngagen ic imi Anutunéh niñgési énécmimac, nér biria meme ic imi mia enañ suggina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaorinj sugginaiguc tualefic hicjiyu dimuhuc wammu.

¹ Onac muru ménhénéj alaya ménjac késpedesic ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicjima késpedesic ic ionac muru zéhicjimac me? ² Météré icnéj baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoñ zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efefiadac ménj heyu hia ménda zétecgému me? ³ Neñañ imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi enaoc hia niñgési wammuac hezac.* ⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac ménj hicjiyu ini ic ménj hénarinj sugginaiguc niñgic mamaya wanzac imuhucyanéhj ara imi zétecgémac niñac hia kumumimu me qahac?† ⁵ Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézézua. Suggina igucnec ic ménj niñtegic qinjegicyaguc dacmuna enañ ac hia zétecgémacac séc ménj méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzéhj ninzéhjgiraguc nérj aciguc opocamuwic zé ic ninzéhj ninzéhjgina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini enawunec aciguc opoc amugic késpedesicgina winiñu hicjitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qeqeginaguc wandaczu. Néwécgeña, késpedesicgina en bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéj iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, nérj imi enej mia enañ ninzéhj ninzéhjac dacmuna hécgina keczu. ⁹ Ic birianéhj Anutuac héngaleñj ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac

imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwu niñac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasangiaiguc eu iniñj hénia qel-ogilogi ic me, embac ala me ic alawac inicbaoc wawaña me, icnéj ic alayaguc kaisero wawaña me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéj ewa soho wawaña me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñj ic imuhucyanéhj Anutuac héngaleñj ama areña yanda imi mératéc memuac séc qahac. ¹¹ Wañu sugginaiguc ic imuhucya kecgic, nérj Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñañ Anutuac Uña Téréyanéhj zuac énécmima météré énécmima mesolanj énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buña.

¹² Ni haka sasalanec wammañj zé hia wammañac hezac, nérj wammañj séc moczoñ méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénénéña, nérj ni haka ménhénéj ménj ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenéhj tomenjac wañu tomenéhj neneac wanzac, nérj Anutunéhj imi moczoñ metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, nérj imi mia Miñ Kewuninawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwininawac galeñj kecanzac. ¹⁴ Anutunéhj Miñ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Wañu iwac kuhanéhj neñañ muñguc meqeli nénécmimac. ¹⁵ Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wañu Kristoac séwi tasia iminéhj dimuhuc melengic hénia yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téngéhj. ¹⁶ Hénia yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnéhj séwi momacguc wammaoc.✱ ¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmac. ¹⁸ Kaisero haka imuac qizizingéma kecmu. Késpedesic wañanzu sasala imi séwi busuninawac sénganegenj hezac, nérj kaisero icnéj eneya séwiac késpedesic wanzac. ¹⁹ Wañu séwigina imi enac enac qeriginaiguc kecanzac Uña téréya

* **6:3:** Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñnec? † **6:4:** Kiwi tosaraiguc; Hénaorinj sugginaiguc ic enjomia ménj hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac. ✱ **6:16:** Hén 2:24

Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac. ²⁰ Ini imi bojherégina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéñ Anutu ee héihéi wammimu.

7

3ammaréñ memec héna ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa niñgic; Ic méñnéñ embac ménda mema kecmac imi hia, ² néñ kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu. ³ Wañu icnéñ eñeya séwiya imi iniña ménda añgégñ timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. ⁴ Iniña imi eñeya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ euyanéñ imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec eñeya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ iniñanéñ imuac miñina wanzac. ⁵ Eñañ séwigina iniñgina me euginawac eñ ménda añgégñ tiénécmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña mihicjiwiñ niñac walac zéeminiñ wamma imuhuc wañgic tecgéyu muñguc toroqe amumu iminéñ hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biria miñinanéñ batucgé énécmiwac niñac. ⁶ Wañu ac imi qe-nañgé wamma zézua, néñ ménda zéseli énécmizua. ⁷ Ic moczoñnec ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néñ icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya kesa keczac. Méñnéñ méñac kesa keru méñnéñ méñac kesa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ieneñ ni éséc kecgic hia wammac. ⁹ Eñ kecgic séwiac siñginanéñ geric bélaña ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwiñac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ 3ammaréñ meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néñ Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néñ waimimia wammaciguc ic méñ

ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae mihicji mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéñ imuhucyanec iniña ménda waimimac. ¹² Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Wañu ac yomi nuarunec, néñ Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzégñ ninzégñ dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ Kewu ménda ninzégégma kecmac euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. ¹³ Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda ninzégégma kecmac iniñaguc kecmañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miñ Kewu ménda ninzégégma keczac imi iniñawac ninzégñ ninzégñanéñ métérémmimac. Wañu iniña ménda ninzégégma keczac imi euyawac ninzégñ ninzégñanéñ métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néñ deguc solaña kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu. ¹⁵ Néñ ménda ninzégégma kecanzu ionac sugcinaiguc eu iniñ méñnéñ wai amumaociguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéñ ménda ziki énécmizac. Néñ ini imi Anutunéñ luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéñ euga kecec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzañ. Ic gi imuhucyanec Anutunéñ iniñga kecec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzañ. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néñ Miñ Kewunéñ icya embacya séc ewa hiawac buña méndéñ énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téngégñ méndacma wammu. Ni hénaoriñ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸ Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéñ hérémiyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niñ ménda zénañgémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéñ hérémiyeciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zénañgémimu. ¹⁹ Séwi tasé herichericguc kecec me séwi tasé hericheric qahac kecec iminéñ héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kecec iminéñ mia héla

wanzac. ²⁰ Imuac niñ nanañ imuaru me imuaru nanu Miñ Kewunéñ héihéré miyeciguc nanañ imuacnec nankecmac. ²¹ Gi welen qe qe kecnanec héihéré géheciguc niñna iminéñ réwériga ménda wammac. Wañu kekec ziki sipacya qahac mihicñiwésémañ imuac hena mén béréngé géñu efima kekec ziki sipacya qahac imi hia mihicñiwésémañ. ²² Welen qe qe ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welen qe qe keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Hénia imuhucyanec miñ mañgoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ mañgoc wanzac, néñ Kristoac welen qe qe ic wañecac keczac. ²³ Ini bec boñgina memeya imuac niñ ic onac welen qe qe ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ mén héihéré mimia wañec nalé imuaru areñ méñac mén nankec areñ imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac serañja zéma embac malé ionac paken ac.

²⁵ Embac serañja ionac Miñ Kewuac ackuazéc mén ménda késa keczua. Wañu Miñ Kewunéñ ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac keczua nenaoc mia nena niniñnawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéra waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ keczac imuhucyanec kecmac iminéñ hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacgaguc dérécgé érécmimiawac keczaciguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczaciguc embac memañ zé ménda nimbésémañ. ²⁸ Embac memañ zé mewésémañiguc iminéñ kápésic ménda wammac. Wañu embac serañja méñnéñ ic memaciguc imi acguc kápésic ménda wammac. Wañu imuhucya ienen kekecginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgéh tiénécmimañ zé imuhuc zé zua. ²⁹ Alahécna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotoñadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ienen embac qahac ésécnec kecmu. ³⁰ Wañu siacanzu imi enen zésiacgina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi enen ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai

boñ meanzu imi enen iwawaigina qahac ésécnec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéñ ai meanzu imi enen, niñgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurunen deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia. ³² Enen mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma kecmu niñac nimma zé zua. Ic mén iniña qahac keczac inéñ Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñi mimañ zéma nimmac. ³³ Iniñagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁴ Wañu ewaya téma éréhéc wañanzac. Wañu embac serañja me embac ic ménda mema kekera méñnéñ Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñgun wamma eñeya séwi uñaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néñ embac icyagucnéñ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñgun wañanzac. ³⁵ Ziki énécmimañ niñac ménda zé zua, néñ ini solañanec kecmu niñac ac yomi éné zé zua. Ini solañanec kecmac ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niñac imuhuc zé zua.

³⁶ Ic méñnéñ embac serañja eñeya buña qemimia hemiyuguc haka dindinanc ménda wammianzac tanec wanzaciguc, wañu embac buñaya imi zammaréñ naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siña méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Ieren imi kilen meamumaoac hezac. ³⁷ Wañu ic méñnéñ ewayanéñ nimma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kilen memac niñac iwawai mén ménda hinocgézaciguc, wañu eñeya séwiac siña imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanzac. ³⁸ Imuac embac serañja mezac imi haka hia wanzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc mén ogicma hia wanzac.

³⁹ Embac mén imi euyanéñ kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wanzac. Euya humuyu ic mén me mén memañ

zé wammaciguc imi hia memac, nér Miñ kewuac ewa siñiguc wammac. ⁴⁰ Nininñaguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc mér ogicma ségiségyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Uña Téréya imi nuac muru acguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

8

Banjarawac ohaihaiyawac ara.

¹ Banjarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyacgéma kecziñ. Wañu ninin imi tétéc qequeac haka mihicñianzac, nér goi héihéi iminér qenanégac haka mihicñianzac. ² Mérnér mér eñeya niñac niñu nininaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. ³ Wañu mérnér mér Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunér nimmianzac. ⁴ Imuac olémbañ banjarawac ireha imuac buña haihaiya imi mema neanzu imuac mia yomuhuc zéma ninziñ; Banjarawac ireha baec kurumeñiguc hezac imi moczon eñomia. Anutu imi mér qahac, nér momacguc sac keczac. ⁵ Baec me kurumeñiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya, ⁶ nér kileñ neñañ muru imi Anutu momacguc Mañgocnina sac kecnéncmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neñañ iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicñi énécmiyu kecgic neñañ acguc iwacnec kecanziñ.

⁷ Nér ninin imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieneñ banjarawac ireha imuac niñangic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezañ, zéma niñ éréhécguc wamma negic eñañ ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸ Yaka neneac hakanér nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc mér ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc mér ogicma hiaruwiñac séc ménda

hezac. ⁹ Nér técgina nimma kecmu. Ewa éréhé ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megic haka iminér alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac niñac. ¹⁰ Gi nininaguc nér banjarawac ireha imuac ocmuñ qeriaiguc nene saméña nema tacna, ic ninzér ninzéra bébélacgia mérnér mér imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene samér imi efima mema newac niñac. ¹¹ Haka imuhuc hicñimaciguc imi guac nininaganér ninzér ninzér bébélacgia dacmunaga Kristonér wammima humuyec i mebirimac. ¹² Gi mia imuhuc ninzér ninzér dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec hénin géwésémañ iguc imi Kristo képésic wammizañ ésécnec wammac. ¹³ Imuac nenenér ninzér ninzér dacmunana mér méwétécgé mimaciguc, ni yañ busia méndagucnec nema dacmuna imi qonzonton gégéya ménda mihicñi mima kecba nalé tetecgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nanangina.

¹ Ini niñgic, ni ziki sipacnaguc keczua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzua me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñi me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicñima kecanzu imi ini qahac me? ² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñima kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezañ kecbiac, nér onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzua.

³ Zégési wañnéñanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna wañ énécmizua; ⁴ Niri nene doku newicac qac buña mér ménda zénérec mimiawac keczic me? ⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneñ imi inihécgina kecnéncmigic ai meanzu. Wañu nini imi imuhucyanec wamma kecbiñ zé qac buña ménda zé nénécmimia wac keczin me? ⁶ Wañu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai

waima Anutuac ai sac mewic niḡac qac buḡa ménda zénéréc mimiawac kecziac me? ⁷ Waḡu mérénéḡ téḡḡiḡ ic kecma eḡeya soukiwa kiricma welen qemac? Waḡu mérénéḡ waiḡ ic himicma imuac gocmia méḡ ménda menec wammac? Waḡu mérénéḡ rama inicgaleḡ wamma ionac namu késanec ménda wammac? ⁸ Ni ac imi baec icac nanaḡiḡuc namma zézua me? Héna ac acḡuc imi ménda zéhicḡizac me? ⁹ Moseac héna aciguc ac méḡ yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao méḡnéḡ padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc ufiḡnéḡ kuaya ménda osomu, néḡ waigic nemac. Ini niḡḡic, Anutunéḡ burumakao ionac niḡac ewa goro wanzac me? ¹⁰ Moczoḡ ic neḡaḡ niḡac ménda zéyec me? Hélaḡnec, imi mia ic neḡaḡ niḡac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niḡac ai patoma kecziac inéḡ héla niḡac niḡkumuma patomac. Waḡu metocḡézac i acḡuc nena buḡa henémmac zéma niḡkumuma metocgo wammac. ¹¹ Nini onaru qeri uḡawac iwawai himiriḡ. Waḡu ic imuhucyanéḡ onarunec séwíac iwawai mewiḡiḡuc, niḡḡic sécnina ogicma kunéḡ yanda meziḡ tanec wammac me? ¹² Tosia ieneḡ onarunec séwíac iwawai imi memu niḡac zéénécimia waḡu niri imi imuac séc imi ogicma kileḡ imuhuc hia wambicac hezac, néḡ Kristoac buḡa suruc hiabia imi neuḡa qahac saima kemmac niḡ wamma qac buḡa zénérécmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kileḡ yéwéri imi bisiqatéḡ wamma kecancic. ¹³ Ocmuḡ téréyaiguc ai meanzu imi eneḡ ocmuḡ téréya imuaru nene mihicḡima neanzu. Waḡu zaki téréyaiguc welen qeḡe ai meanzu imi eneḡ zaki téréya imuac buḡa haihaiya imi sécḡina séc meanzu imi ini ménda ninzu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miḡ Kewuninanéḡ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buḡa suruc hiabia zézé ic imi eneḡ buḡa suruc zézé ai iminéḡnec séwiginawac kekec qenaḡḡé wamma kecmu. ¹⁵ Waḡu ni wawaḡawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méḡ ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac

séciguc waḡ némmu niḡac ménda zézua. Qahacḡucnec, osima humumaḡ zé hia humumaḡ, néḡ iwawai méḡac méḡ ménda zéwelec énécmimaḡ. Imuhuc wambinec méḡnéḡ méḡ iwawai zéhiaruanzua imi mematiti wambac niḡac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainénéḡa, imuac niḡac hetecḡémaḡac séc qahac. Buḡa suruc hiabia imi ménda zéau énécmimaḡiḡuc imi saecnaguc wammaḡ. Héna imuac niḡac, buḡa suruc hiabia zéauanzua hakana imuac mia zéhiaru amumaḡac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siḡnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néḡ nena ewa siḡnawac qahac, néḡ niḡkinzéḡ waḡ némma ai buḡa zénénéḡa iwac mia meanzua. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buḡa suruc hiabia zéau énécmianzaḡa séc boḡteḡic zéau énémima buḡa suruc hiabia imuaru héima namma haka méḡac méḡ wawaḡawac séc buḡana qenéḡec imi méḡ ménda aḡḡétianzaḡa. Waḡu ai meanzua iminéḡ mia ainawac boḡa wanzac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solaḡanec kecancua, néḡ ogicma sasala énépésimaḡ zé kileḡ welen qeḡegi-nawac opocamuma kecancua. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec waḡi imi Yuda ic énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. Waḡu héna acwac méra bawaiguc kecancu ionac muru imi ni héna acac bawaiguc ménda kecancua, néḡ ic héna acwac bawaiguc kekera ésécnec waḡi imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. ²¹ Ic enia kecancu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécḡeḡa Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecancua, néḡ ic héna ac qahac kecancu ionac tanec waḡi imi, ic héna ac qahac imi énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. ²² Ic ninzéḡ ninzéḡgina bébélaḡḡia ionac muru imi ic ninzéḡ ninzéḡ bébélaḡḡia tanec waḡi imi, ic ninzéḡ ninzéḡ bébélaḡḡia énépésimaḡ zé imuhuc waḡi. Ic héna héna ionac muru ic héna héna tanec waḡi imi, tosara aḡḡéḡgina timaḡ zé imuhuc me imuhuc waḡi. ²³ Ni buḡa suruc hiabia imuac wamma haka héna

hénia méndacma wañanzua imi, ni nenaoc acguc buña suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memañ zé imuhuc wañanzua.

²⁴ Somben yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczon usujnec keñanzu, néj sugcina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niñtegiczu? Ini acguc bakia mewij zé imuhuc usujnec kemmu. ²⁵ Ariac ic enej onogicbiñ zé sigi hénia hénia kecanzu. Wañu imi enej zunzariñ miñicmiñicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niñac wamma imuhuc wañanzu, néj neñañ mia iwawai ménda houhouyawac mewij zé imuhuc wañanzij. ²⁶ Hénia imuac niñac ni nenaoc hénia hezac imi ménda héñtegicma sicsaoc ménda keñanzua. Wañu ni zika qemañ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzu ésécnec ménda qeanzua. ²⁷ Néj ni ic tosara onac ackuazéc zéau énécmima kecma nena gorosña wambi niñac séwinanéñ welen qe qe kecma niñ imuac siña qewa hiñgaru kecanzu.

10

Pakeñ ac Israel ionac wawan meme igucnec hahaya.

¹ Alahécna, ini iwawai yomi ménda niñasarimanec kecmu niñac ménda wanzua. Esañ ambéc hécnina ieneñ moczon hosusuac amiaiguc kemma konduj doku namuñaguc qericma keñgic. ² Wañu moczon Mosearu toroqegic hosusu zéma konduj doku qeriaiguc naec énécmiyec. ³ Wañu nene téréya imuhucyanec nema kecgic. ⁴ Wañu ieneñ imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecanzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema kecgic. ⁵ Néj kileñ, ionarunec zañgégina moczon nec séc ionac imi Anutunéñ ségiségi ménda wamma baec kéra kérésiaiguc unuyu humudacgic. ⁶ Wañu imi mia ieneñ haka biria siña nimma wañgic ésécnec neñañ imuhucyanec ménda wamma kecbiñ niñac haka imuhucyanéñ sésécac hicñi

nénécmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini baniarawac welen qe qe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wañgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneñ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléñ aria mezu. ⁸ Wañu ionac sugcinaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiñ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Wañu Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwiñ. Ieneñ imuhuc wañgic mokoleñ enej inigic humudacgic. ¹⁰ Wañu ionarunec tosanéñ wañgic ésécnec ñindic ñuduc ac ménda zému. Ieneñ imuhuc zégic metecmetec miñinanéñ metecgé énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hicñiyec imuhucyanéñ séséc wañ nénécmizac. Wañu baec yomuac nalé tetecgiawac kecanziñ neñañaru pakeñ ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nañselizua zéma niñzu imi enej mama unuwac niñac técgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hicñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicñi énécmianzac. Anutu imi méñzé méñzéya qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicñi énécmimac. Wañu manam batuc hicñi énécmimacac séc hia nañselimu niñac néngacma keñkeñawac hénia mihicñi énécmimac.

Baniarawac olémbaña.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochécna ini baniarawac welen qe qe ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵ Ic niñtegic qindegic ginaguc énézéanzua ésécnec ac wañ énécmizua. Eñaoç mia ac énézèzua imi niñgésigic. ¹⁶ Sokociguc mériañac waiñ doku, mériañ ac zéma neanzij imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neanzij imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanzij, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanziñ. ¹⁸ Séwiiguc

✧ 10:7: Mmh 32:6

Israel ic embac keczu ionac ninjic, mulu haima neanzu imi enej zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecanzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai banjarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wañu banjara eñeya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ienen mulu haianzu imi Anutuac buña qahac, néj kuwic onac haianzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninzhén ninzhén ic ionac keckec solaña.

²³ Iwawai moczoñ hia wambinac séc, néj iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambinac séc, néj iwawai moczoñnéñ ménda nanjé nénécmidacmac. ²⁴ Méñnéñ méñ eñeya nanjé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néj tosara onac nanjé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénnagémba sombeniguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.✱ ²⁷ Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaña niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic méñnéñ yomi banjarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaña niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Genja qahac, néj iwac ewa kétin kétinawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma

amunec qamunec wammañiguc mérenéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec?

³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu.

³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénarioñ ienen inicma qonzontonj géwu niñac solañanec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nanjé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nanjé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutunéñ ionac añgéhingina tiénécmimac.

11

¹ Ni Kristoac haka kéréndéñ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

² Ini ai hénia hénia meanzu séc ni ninjeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niñac mepési énécmizua. ³ Wañu yomi méñ zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icyá icyá ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icyá wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic méñnéñ oruc usuyaguc zéwelec ai me bianjac ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵ Wañu embac méñnéñ oruc usuya qahac eñec zéwelec ai me bianjac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac. ⁶ Imuac embac méñnéñ oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmañ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kilen ménda haimacac hezac, néj embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéñ embacnéñ ic igucnec memeya. ⁹ Wañu ic imi

* 10:21: Wainj sokoc. ✱ 10:26: Leg 24:1

embacac niñ wamma ménda mihicñiyec, nēj embac imi icac wamma mihicñiyec. ¹⁰ Hénia imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma embacnéñ méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac. ¹² Embac icarunec hicñiyec^{*} ésécnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Nēj momac yanda imi Anutu arunec. ¹³ Ini eñaoc niñgésigic embac méñnéñ oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Wañu ic méñnéñ oruc zuc horua hemiyu iminéñ eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa siñginawac boñ zalianéñ hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac méñnéñ oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Méñnéñ ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaorinj neñañguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac saméñ téréya.

¹⁷ Ini azoroanzu nalé imuaru ménda nanjé amuanzu, nēj mebiri amuanzu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac méñ yomi énézémanñ zé wanza. ¹⁸ Walac imi ini hénaorinj tocgoanzu nalé imuaru sugcinaiguc héndéñ héndéñ hicñianzac zégic nimma ac tosara imi ninzéñgézua. ¹⁹ Wañu nimba Anutunéñ niñu tuñ diminéñ solaña keczu imi hicñitegicmac niñ sugcinaiguc eñac eñac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰ Hélawac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saméñ newiñ zé ménda azoroanzu. ²¹ Némac niñ, tosara imi eñañ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec kecgic tosara imi doku selinéñ ewa soho mihicñi énécmiyu keczu. ²² Eñañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanzu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénaorinac niñgic mamaya wañu maqeqeya gamu

qeçe mihicñi énécmianzu me? Némac ac énézémanñ? Zéhiaru énécmimanñ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimanñ.

²³ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunéñ siñi méñ Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saméñ mema ²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵ Saméñ negic tecgéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéñ memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu. ²⁶ Ini saméñ zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kecgic inéñ liliñgéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méñnéñ méñ Miñ Kewuac saméñ me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac kápésic mihicñimac. ²⁸ Imuac méñnéñ méñ eñeya niñgési amumaguc saméñ imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹ Méñnéñ méñ Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya kápésic nemac tanec wammac. ³⁰ Hénia imuac niñac sugcinaiguc sasalanéñ kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicñima keczu. ³¹ Neñañ niñgési amuyiñguc ménda niñgési nénécmiwacnec. ³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu kápésicninaguc ménda wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. ³³ Imuac dacmuna hécna saméñ newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴ Méñ imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic kápésic ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimanñ.

12

Qeri uñawac sese.

^{*} 11:12: Hén 2:21

¹ Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñsarimu niñac wanzua. ² Ini becne ic enia kecgic imuaru siñginanéñ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic. ³ Imuac ni zéasari énécmizua; Méñnéñ méñ Anutuac Uñaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanéñ ménda nañgé énécmiyu méñnéñ méñ Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

⁴ Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néñ Uña imi momacguc. ⁵ Ai memec nanañgina imi hénia hénia, néñ Miñ Kewugina imi momacguc. ⁶ Ai haka imi hénia hénianéñ icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoñ wamma meanzac imi Anutu momacguc. ⁷ Wañu ic miñ séc nañgé énécmimañ zé Uña téréyanéñ aiginaiguc eñeya mewinini amuanzac. ⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegic qindegicac ackuazéc, méñac imi Uña Téréya iminéñnec mia niniñ hénia héniaiwac ackuazéc, ⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminéñnec ninzén ninzén, méñac imi Uña Téréya iminéñnec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya, ¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia inictegic tegira, méñac imi ac méréra zézé, méñac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec. ¹¹ Ai haka imi moczoñ Uña Téréya momacgucnéñ medacanzac. Wañu eñeya ewa siña méndacma méndemma icya icya énécmianzac.

¹² Ic neñañ séwinina imi momacgucnéñ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Wañu séwiac tasia imi sasalanéñ séwi momacguc hemizac ésécnec Kristo acguc imuhucyanec. ¹³ Nini imi Yuda ic me Girik ic, welen qe qe ic me miñ mañgoc wañamuma kekera, moczoñ Uña Téréya momacguc néñnec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma Uña momacguc imi doku ésécnec nénécmiyu neyinj. ¹⁴ Wañu séwi imuac tasia imi momacguc qahac,

néñ sasalanec. ¹⁵ Wañu hénanéñ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me? ¹⁶ Wañu gezacnéñ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnec séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me? ¹⁷ Séwi howiacnéñ kic wammaciguc hétéñ hicñiyu dimuacnec nimmac? Wañu séwi moczoñnéñ hétéñ niniña wammaciguc dimuacnec héméña nimmac? ¹⁸ Wañu Anutunéñ ewa siña méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewacnec séwi eñeya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néñ séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicnéñ mérawac ni gi qahac hia kecmañ zéyu, orucnéñ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmañ zémacac séc qahac. ²² Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanzu, néñ imi moczoñ aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwininawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabianéñ héiéncmianziñ. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héla wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ieneñ imi imuac me imuac zéwelecmuac ménda hezac. Anutunéñ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc arengéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Wañu imuhuc meyu séwi tasé eñac eñac ménda méndéñ amuma séc momacguc galeñgé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéñ qenzeñ qeyu tosara moczoñ imuhucnec momacnec geriwa niñanzu. Wañu tasia méñnéñ edamuyaguc wañu tosara moczoñ imi momacnec ségiségi wañanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéñ imi hénariñ héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec bianac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehiaharuac ai buña seseya, zéma qenañgé ai, zéma galeñ ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanzinj me? Momac

* 12:13: Me momacgucac qeriaiguc.

yanda bianjac ara zézé ic wanzin me? Momac yanda kiwi ic wanzin me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanzin me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehiahiaaru ic wanzin me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanzin me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanzin me? ³¹ Wañu ini ai buña seseya, séc ménj tosara onogicma eñeña wanzac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu.† Wañu ni hénia ménj tosara onogicma solañja wawanawac zéwa ninjic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi gonjon qacqaraguc zéma aiñ hétéñaguc tanec wanzua. ² Wañu ni bianjac ara zéma ac saña moczonj zéma nininj moczonj niñasariima imuacnec ninzénj ninzénj baec boña ménj hia ézéwa yacma kemmacac séc késa keczuaiguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni enomia wanzua. ³ Wañu nena iwawai moczonj méndénj énécmianzua iguc, wañu imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi hénia ménj ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinénj nalé horua bisiqaténj wañ énécmianzac, goi héihéinénj gum bénzénzénj wañ énécmianzac, wañu nimbupucya qahac, wañu tétéc qeque qahac, séwi eñeñ qahac, ⁵ Gérénju nézénj qahac, ewalima késa kekec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac. ⁶ Imi birianénj sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wañanzac. ⁷ Goi héihéinénj yéwéri momac yanda bisiqaténj wamma iwawai moczonj ninzénjgéma iwawai moczonj ninjkumu wamma iwawai moczonjiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetecgiaya qahac hema emma kecmac, néñ bianjac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, nininj momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini hénia bakia sac niñasariima bianjac ac imi bakianec

zéanzin. ¹⁰ Imuac hénia howia hélanéñ hicñiyu bakianec zézéya imi moczonj tecgédacmac. ¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec ninjegicma nambérac ésécnec ninñaji, néñ ic kuneñ wamma nambérac haka silic imi hetecgédari. ¹² Nalé yomuaru imi nini wikiñiguc héñanzin ésécnec méiméiyawac héñanzin, néñ nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambin imuhucyanec hémbin. Deguc imi bakia sac niñasarianzin, néñ nalé imuaru imi Miñ Kewunénj ni niñyacgé néñanzac ésécnec ni solañanec niñasariimanj. ¹³ Imuac ninzénj ninzénj zéma ninjkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néñ sugcinaiguc goi héihéinénj éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianjac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

¹ Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wañu qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néñ ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézénj acwac ninjic eñeña wañu imi zéhicñiwini zé seliseli wammu. ² Ic ménj ac méréra zéanzac imi Uña téréyanénj wammiyu ac saña zéyu ic tosara enéñ hénia ménda niñasarianzu. Imuac niñac inéñ ic onac ménda énézéanzac, néñ Anutuac ézéanzac. ³ Néñ Anutuac bianjac ara zéhicñianzac imi enéñ ic onac énézéma zénañgé énécmima meme seli ac wañ énécmima héibélac qéibélac wañ énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéñ eñeya nañgé amuanzac, néñ Anutuac ackuazéc zéhicñianzac inéñ héniorin meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczonj ac méréra zému niñac wanzua, néñ Anutuac bianjac ara imi ninjic tosara onogicma eñeña wañu sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma héniorin nañgé énécmimanj zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianjac ara zéanzac inéñ i ogicma kuneña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna hécna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma nininj

† 12:31: Me nimbupuc wañanzu.

zéma bianjac ara zéma pakenj ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéj dimuhuc nanjé énécmimac? ⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekecyá qahac imuhucyanéj legic maraya dindiñanec ménda qaru mérénéj legic imuac hénia ninjegicmac? ⁸ Wañu témuñnéj hétéj sic-saocya qaru mérénéj yaréac zéréj qéréj hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéj ac ninjegicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñasarimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néj ac ewa hénia qahac méj ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méñnéj zéyu ni imuac hénia ménda niñasarimaniguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wañanzu. Imuac héniorij nanjé énécmiwij zé sécgé énécmimac niñ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac melenj melenawac kuha niñac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammañiguc imi mia qeri uñananéj zéwelec wanzac, néj nuac ewa qerinanéj héla ménda mihicñizac. ¹⁵ Imuhuc wañu dimuhuc wammañ? Ni Uñananéj zéwelecma ewa qerinanéj momacnec zéwelecmañ. Wañu uñananéj legic héimima ewa qerinanéj momacnec legic héimimañ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémañiguc imi uñaganéj mériañ ac énézévésémañiguc ic sese imuhucya qahac kecañzu imi enej gi némac ac zézañ imi ménda niñasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézañ, néj acga iminéj tosara ménda nanjé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoñ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹ Wañu héniorij amaiguc tosara ku énécmimañ zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanéj niñasarizac imuac hia zémañ, néj ac méréra 10 tausenjac séc horua zémañ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna hécna ninjegic qinjegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néj Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu.

✧ 14:21: Yes 28:11, 12

Ninjegic qinjegiciguc imi ic kunej éséc wammu. ²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewunéj yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanzu ionac ezelangina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémanj, néj kilenj ménda ninjohomu.✧ ²² Imuac ac méréra imi ninzénj ninzénj ic onac buña qahac, néj ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bianjac ara imi ic enia onac qahac, néj ninzénj ninzénj ic ionac buña wanzac. ²³ Imuac héniorij momac yandanéj tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi enej zéma ninzénj ninzénjgina qahac imi enej éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Wañu momac yanda enej Anutuac bianjac ara zéhicñima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiñi ac zéma gésigési ac wañ énécmimia wammac. ²⁵ Wañu ewa qeriginaiguc niniñ musañ musañgia imi usuya auyu hicñitegiru Anutuac sicgémima mepésimima Anutunéj hélacnec sugcinaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areña méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambinñ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakenj ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac melenj melenj momacnec heanzac imuac imi moczoñnéj nanjé amuwij zé wamma memu. ²⁷ Méñnéj ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhé me haréwéc sac wai énécmigic zému. Wañu momacnec qahac, néj ic méñnéj zéyu tecgéyu ic méñnéj zémac. Wañu méñnéj hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac melenj méj ménda keczaciguc héniorij amaiguc ara qaiyu bénzénj kecmac, néj zémañ zé eñeyanec Anutuaru zémac. ²⁹ Wañu Anutuac bianjac ara zéhicñianzu imi bianjac ara zéwiñ zé ic éréhé me haréwécnéj zému. Wañu tosara imi nimma niñgésimu. ³⁰ Wañu ic méj momacnec taczac iwac muru Uña téréyanéj ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inéj waima bénzénj nec tacmac.

³¹ Ini momac yanda ninij héiqelima qeri efi mihicjimu niñac biançac ara imi areña méndacma ic méñnéñ zéyu tecgéyu méñnéñ zéyu kemmac. ³²⁻³³ Anutu imi ai memañ zé sicsaoc qahac, néñ luaeyaguc meanzac. Imuac niñac biançac ara zézé ic ionac uñahéçgina imi biançac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc wañançu éséc nec ³⁴ embac enej hénaorij sugginaiguc acgina waima bénzéh nec kecmu. Ionac imi ac zému niñac ménda zéénécmimia. Wañu héna aciguc hezac séc euhéçgina méra bacginu kecmu. ³⁵ Ninij méñac méñ héiqeliwiñ zé wançuiguc imi enañ amaiguc euhéçgina qesiénécmimu. Embacnéñ hénaorijiguc ac wawaña imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazéçnéñ onac murunec hicñiyec me enaç nec sac keçgic hicñi énéçmiyec?

³⁷ Onarunec méñnéñ eneyawac niñu kua meme ic wanzac me Uña téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénéçmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niñtegicmac. ³⁸ Méñnéñ méñ hénia yomi ménda niñtegicmaciguc ic imi ménda niñmimia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna héçna ini Anutuac biançac ara imi zéhicñiwiñ zé seliseli wammu. Wañu ewa méréraiguc ac zézé imuac neñ ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka hénia hénia moczoñ séçya ménda ogicma ai areñ méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc iguc nec qelima yarec.

¹ Dacmuna héçna buña suruc hiabia énézéyi imuac ku énéçmiwa ninzu. Imi mia ini bec añgétigic. Añgétima imuac qeriaiguc nañselima kecanzu. ² Ini ackuazéç neñ énézéyi imi en ménda ninzéhçéma selianec késa keçzuiguc imi ninzéh ninzéh imuac qeriaiguc añgéhçina tiénéçmimia wammac. ³ Ni néñu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyayaguc hezac séc Kristonéh képésicninawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu téngégic kiwi téréyayaguc hezac séc ai meme haréwéc wañu muñguc humuc iguc nec qelima

yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hicñimiyec. Imuac nec tohotoho ichéra ¹² ionac hicñi énéçmiyu héngic. ⁶ Imuac nec ninzéh ninzéh dacmuna 500 azoroma keçgic winini énéçmiyu momac nec héngic. Ionarunec sasalanéh qeliqeli keçzu, néñ efefianéh humugic. ⁷ Imuac nec éréma Yakobo hicñimiyu héñec. Wañu imuac nec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicñi énéçmiyu héngic. ⁸ Teteçgiaiguc naléna ménda héiyunec kemañu téma hicñiyi nidac imuhucya acguc hicñinéñu héñi. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugginaiguc mamayagina téngéh. Ni Anutuac hénaorij ununesi wañ énéçmiyi imuac niñac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda séçgéanzac. ¹⁰ Wañu Anutuac ewa hia iguc nec ni séçna wamma kecanzua. Ewa hia wac buña néñec imi en ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuneñ yanda meyi, néñ imi mia nena qahac, néñ niguc momac nec kecanzac Anutu iwac ewa hia iguc nec. ¹¹ Neñ me ieneñ imuhuc zéau énéçmini ini imuhuc ninzéhçéma keçzu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc iguc nec qelima yarec imuhuc énézéni niñgicguc dimuhuc sugginaiguc tosananeñ humuc iguc nec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc iguc nec yacyac ménda hewac nec Kristo acguc muñguc ménda yacbac nec. ¹⁴ Kristo ménda yareçiguc ackuazéç nini zéauanzñ imi enomia wanzac. Wañu ninzéh ninzéhçina imi acguc enomia wanzac. ¹⁵ Wañu imuac nec nini imi Kristonéh humuc iguc nec meqelimiyu yarec zéma héipuc ac wañ énéçmiyiñ hénia imuac niñac Anutuac héipuc ic ikochéra keçziñ imi hicñiteguru ninicdacbunec. Humuc iguc nec yayac qahac wambac nec Anutunéh Kristo humuc iguc nec muñguc ménda meqeliwac nec. ¹⁶ Humuc iguc nec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc iguc nec ménda meqelimiyu yacbac nec. ¹⁷ Kristo imi humuc iguc nec ménda meqelimiyu yacbac nec ninzéh ninzéhçina imi acguc enomia wañu ini képésic qeriaiguc keçgicac keçbunec. ¹⁸ Wañu Kristoac qeriaiguc humuma

keczu imi acguc qahac wandacbunec.

¹⁹ Kristoac qeriaiguc neňañ niňkumu waňañziň iminén baec yomuac sac wambacnec ic embac sugginaiguc neňañ imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambinjec.

²⁰ Nén Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héra gocmia walac walac wanzac.

²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoň humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoň kekec mihicjimu. ²³ Waňu areň zézéya séc méndacma hicňi énécmimac. Walac imi héra gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonén lilingéma hayu iwac buňa kekera.

²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inén ic kewuya kewuya zéma ic qac buňaguc zéma kuc buňaguc imi moczoň mebirí énécmima héngalen ama areň yanda imi maňgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inén ic kewu kecmanec hazéchéra moczoň eňeya héra duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶ Waňu hazécya nalé tetcgiaiguc gemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunén iwawai moczoň iwac héra duandiaiguc onopocdarec.✧ Imuac iwawai moczoň héra duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoň iwac héra duandiaiguc onoporec Anutu eňeya imi ménda toroqema zéyec imi hicnjitegiczac.

²⁸ Iwawai moczoň iwac héra duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi naňa eňeya acguc iwawai moczoň héra duandiaiguc onoporec iwac muru sicgémimacac hezac. Imi mia Anutunén iwawai momac yanda imuac miňina kecma iwawai moczoň imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niň imuhuc waňec.

²⁹ Qahac waňu, humuc ic ionac niňac wamma doku naecanzu imi eneň némac wammu? Waňu humuc ic ieneň kileň ménda yacmuiguc némac niňac ic embac humuc ic ionac niň wamma doku naec haka waňanzu? ³⁰ Waňu nini némac niňac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiň?

³¹ Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miň Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niňac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³² Ni Efeso ama areň yandaiguc baec icac niňkumu niňacnec sac wamma yaň zécginaiguc yaré waňiiguc imi némac héra méň hicnjinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc oraň humuwiňac hezac, imuac nezélélén wammanec kecbiň hia zéwiňnec.✧ ³³ Ikoc waň énécmiwu niňac, ic ala biria eneň haka hiabia mesohoanzu. ³⁴ Ewa solaňaguc lilingéma késpedes ménda wamma haka solaňa wamma kecmu. Onarunec tosianén Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niňac imuhuc zézia.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buňa.

³⁵ Tosianén yomhuc gezaň zému; Humuc ieneň dimuhuc muňguc yacmu? Waňu séwi tanecgina imi dimuhucyanén yacmu?

³⁶ Ac qelaňa zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminén ménda humumaciguc imi kekecyaguc muňguc ménda érémac.

³⁷ Waňu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néň padi me tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸ Waňu Anutunén eňeya ewa siňiguc tanecgina énécmima gocmia hénia hénia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec.

³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eňac eňac. Méň imi icac séwi, méň imi yaň onac séwi, méň imi nei onac séwi, waňu méň imi lambéc onac séwi.

⁴⁰ Séwi tanec tosara imi Kurumenjarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, waňu kurumenjiguc kekera ionac edamugina imi séc méň, waňu baeciguc kekera ionac edamugina imi séc méň. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc méň, maso asaha imi séc méň, ménni sikiluac asaha imi séc méň, waňu ménni sikilu eňañ edamugina imi eňac eňac.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziň imi humuma qahac wawaňa, waňu imuacnec yacyacwac buňa imi ménda hu-

muma qahac wawaña. ⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéñ muñguc yacbiñ. ⁴⁴ Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac. ⁴⁵ Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc wañec.* Wañu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmimiawac uña wañec. ⁴⁶ Wañu walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wanzac. ⁴⁷ Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumén igucnec hahaya. ⁴⁸ Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kuruménarunec imi moczoñ kuruménac buña tanec ésécnec. ⁴⁹ Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumén icac murunec tanec mewiñ.

⁵⁰ Dacmuna hécna ac mén yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda angéñ timac. Wañu houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda angéñ timacac hezac. ⁵¹ Ninzu, neñ onac muru ac saña mén zéwa niñgic; Nini moczoñ gau seli ménda hewiñ, néñ témun tetcgiawac qaru focdac élanzañnec melemma qelia wambiñ. ⁵² Tomun qaru humuc ic eneñ iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wañu neñañ acguc melemma qelia wambiñ. ⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac. ⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.* ⁵⁵ Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua?* ⁵⁶ Humucac

waiya imi késpedes, wañu késpedesac kuha imi hena ac wanzac. ⁵⁷ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristonéñnec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. ⁵⁸ Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma héréken héréha ménda wamma nalé séc Miñ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeque ai iminéñ Miñ kewuac qeriaiguc ennec ménda sohomac.

16

Méra énécmimiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia henaoriñ énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu. ² Sondaya Sondaya* ini enac enac soukiwa mihicñigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. En kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulangéwu niñac. ³ Onaru hamañ imuaru ic tosarawac niñgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. ⁴ Wañu nuac niñgic sécgéyu ni acguc kema Ieneñ niguc momacnec hia kambiñ.

Eneya méra mimac niñ énézéyec.

⁵ Ni Makedonia baec imi qericma kemañ zé wanzua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama inicmañ. ⁶ Hama iniguc kecmañ gezañ. Iniguc kecha nalé sanjeña imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba eneñ mia hénana mindiñima méli néñu imuaru me imuaru kemmañ. ⁷ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecmañ zé ninzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotonadac inicmañ zé ménda wanzua. ⁸ Ni Efeso ama areña yandaiguc kecha ai meme 50 imuac kendoñ wammac zéma ninzua. ⁹ Hénia imi yomuhuc; Ai kunen yanda hélaguc sasala mihicñimañac séc nagu béréngé néñu, hazéc ic acguc sasala hicñima keczu imuac mia imuhuc ninzua.

¹⁰ Timoteonéñ onaru hamaciguc héngalen wammigic bac yandi yandi

* 15:45: Hén 2:7 * 15:54: Yes 25:8 * 15:55: Hos 13:14 * 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

ménda wamma sugginaiguc kecmac. Ic imi ni ésécnec Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac hénia imuac niñac imuhuc wañmimiawac hezac. ¹¹ Imuac iwac niñac niñgic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru lilingéma hamac. Ni zéma ninzén ninzén dacmuna hécna imi iwac mambéc kecziñ.

¹² Ninzén ninzén dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu niñ hatac sasala zénañgé miyi, nér nalé yomuac imi kemman zé kiler ménda efizac. Wañu nalé méñac niñu sécgéyu hamac.

¹³ Ini qeriginanéj técgina nimma kecma ninzén ninzéniguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu. ¹⁴ Wañu ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵ Ini Sitefana zéma hénia géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac ninzén ninzén ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welen qeénécmiwiñ zé efiñzu imi ini ninzu. Imuac ini zénañgé énécmizua. ¹⁶ Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqege wañan zu séc acgina niñtoho wañ énécmimu. ¹⁷ Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanzua. ¹⁸ Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerinaiguc ségiségi mi-hicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹⁹ Asia baeciguc héniaorin tunja tunja keczu imi eneñ onac yaizézegina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc héniaorin tocgoan zu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézegina zézu. ²⁰ Ninzén ninzén dacmuna momac yanda acguc yaizézegina zézu. Imuac eñaoc kiricne téreya wañamuma yaizézegina zéamumu.

²¹ Yomi Paulo ni nena mérananéj oma yaizézegina zézua. ²² Méñnéj méñ Miñ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miñ Kewunina gi hawésémañ!†

²³ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéj iniguc hema kecmac. ²⁴ Goi héihéinanéj

Kristo Yesuac qeriaiguc tunj iniguc momacnec hema kecmac. ‡

† 16:22: Aram aciguc; Marana ta. ‡ 16:24: Kiwi méranéj ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wañi ni Paulo zéma ninzén ninzén munanina Timoteo niri hénaroiñ Korinti ama areña yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic;

² Neñañ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén onac muru he énécmimac.

³ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac Mañgocya Anutu mepésimiwiñ. Inén wésé niniñac Mañgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczoñ imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inén zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac wañ nénécmianzac.

Wañ neñañ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiñ iminénec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzénec qeri mebélac qebélac wañ énécmiwiñ. ⁵ Imi mia hénia yomuac niñac imuhuc zézua; Kristoac qenzen manzeñnéñ neñañ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéñ Kristoac murunec hama neñañ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niñac imuhuc zézua. ⁶ Nini zéra waiya mihicñima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma añgér tiénécmiawac niñac, wañu nini qeri mebélac qebélac wañ nénécmimawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niñac, qeri mebélac qebélac iminén onac muru ai meyu zéra béra nini mihicñianziñ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatén wamma nañselimu. ⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu ésécnec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niñac niñkinzénina onac muru hezac imi mimiñzalia qahac.

⁸ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niñac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éreyiñ imi ini ménda nimmu niñac ménda wanzñ. Nalé imuaru zéra

waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niñkinzén imi acguc waiyiñ.

⁹ Humucac buña zétecgé nénécmimia zéma niñni hélaguc wañec, néñ haka imuhuc hicñi nénécmiyec imi mia nini neñaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiñ niñac imuhuc hicñi nénécmiyec.

¹⁰ Wañu inén mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Wañu toroqema metecgé nénécmimac. Wañu muñgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niñkinzénina haianziñ. ¹¹ Wañu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanén nañgé nénécmima zéweleciguc ewa hiawac ai buña nénécmiyu iminén ai meni, nonac niñac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geñ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keñhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niñtegcic qinñtegciguc qahac, néñ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanziñ imi nonac ewa qeri solaña ninanéñ héipuc wañ nénécmizac. Wañu nini imi imuac niñni eeyaguc wañanzac.

¹³ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Nini kiwi tosara qahac, néñ ini hia olomma hia niñtegcicmuac séc imuhucya sac oénécmianziñ. Ini niñasaridacmu zéma niñkewu wañ énécmizua. ¹⁴ Ini hénianina bakianec sac niñasarianzu imuac séc Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiségina wammu.

¹⁵ Ni imi hélacnec ninzéngeyi. Hénia imuac niñac onac muru walac hamañ zé niñareñgeyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mériañginaguc wammu.

¹⁶ Héniaiguc keñ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muñguc Makedonia baec imuacnec onac muru liliñgé hawa méli néñu Yuda baeciguc kemman zé niñ areñgeyi. ¹⁷ Ini niñgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wañi tanec wanzac me séwinawac siñ méndacma eñ hia hia qahac qahac zéma niñareñgeyi

tanec wanzac me? ¹⁸ Anutu imi ménzézé ménzézéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duña melemma qahac ménda zéman. ¹⁹ Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo nenen Anutuac naña Yesu Kristo iwac hénia imi sugginaiguc zéau énécmiyiñ. Wañu inéñ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niñac iwac muru imi hia sac heanzac. ²⁰ Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoñ yanda hia zézéya. Imuac niñac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianziñ. ²¹ Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéñ météré nénécmiyec imi mia Anutu. ²² Inéñ mia eneya qara asé kiwi ésécnec ewa qerininaiguc oma Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ iwawai kecma hicñi nénécmimac imuac qérawia wanzac.

²³ Ac geriwaguc wañ énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéñ qeri uñanawac héipucya wanzac. ²⁴ Ini ninzézéñ ninzézéñiguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzézéñ ninzézéñ imuac galen kecziñ zéma ménda zézua, néñ néwécgeña iguc ini ségiségigina mihicñimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2

¹ Hénia imuac niñac, ni onaru muñguc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua. ² Ewa biric mihicñi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñi miyi i qahac wañu, ic diminéñ ewa hia mihicñi nénzac? ³ Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéñ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. ⁴ Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñi énécmimañ niñac qahac, néñ onac siña sasala késa kecza imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

⁵ Mérénéñ mén wañu ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zéman zé ménda wanzua, néñ zékan zékan zéwa, inéñ imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ héniorin moczoñ yanda mihicñi énécmiyec tanec wanzac. ⁶ Sasalanéñ ic imuhucyawac zémindiñi qemindiñi wammigic nimba sécgézac. ⁷ Imuac niñac néwécgeñac képésicya waimima ewa qeria mebélacgéic. Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac. ⁸ Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. ⁹ Ni imi ini ackuazéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimman zéma kiwi imi oénécmiyi. ¹⁰ Ic ménac mén képésira waimigic ni imuhucyanec waimimañ. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. ¹¹ Nini Biria miñinawac niniñ qambaña imuac qelana ménda kecziñ imuac niñac Biria miñinanéñ ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimañ zé Troa amaiguc kenji nalé imuaru Miñ Kewuninanéñ niñnéñu ai memeac sañgulañ mén auma nañec. ¹³ Wañu ni ninzézéñ ninzézéñ dacmuna Tito imi ménda mihicñiyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, néñ yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc kenji.

¹⁴ Wañu Anutu ewa hia ac wammiiwiñ, inéñ nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wañu Kristo niñmimia imuac héméña hiabianéñ neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñanzac. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac sugginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméña wanzin. ¹⁶ Tuñ ménac muru héméña iminéñ humucac buña tanec wañu humuciguc onagicma kemmac, néñ tuñ ménac muru imi héméña iminéñ kekecac buña wañu kekeciguc onag-

* **1:19:** Roma ic enen Silawac Siliwano zéangic.

icma kemmac. Ic mérénén ai buña imuac sécyá wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicjiwiñ zé wainjiguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnéñ diwi qiwiliña ménda wañanzij, néñ nini imi Anutunéñ méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianzij.

3

¹ Nini neñaoc zénañgé amuwiñ zé munjuc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac niñ qesi énécmiwiñac ménda hezac. Ini niñgic imuac wambiñac hezac me? ² Eñaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerininaiguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndéñ héndéña kecgic héngaleñ wañ énécmima kecziñ. Wañu kiwi imi kirifi dokuyanéñ ménda ooya, néñ Anutu kekecyaguc iwac Uñanéñ ooya. Wañu Kiwi imi hoc hilañaiguc ménda ooyanéñ ic embac ewa qerininawac hilañaiguc ooya.

⁴ Niñkinzénina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoc sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Néñ sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶ Inéñ mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzénina mihicji nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéñ nec qahac, néñ Uñayanéñ nec, kiwinéñ nunuhumuanzac néñ Uñanéñ kekec mihicji nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañaiguc néndéñgéma ooya, humuc mihicji nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma hénsosolima hémmuac séc qahac wañec. ⁸ Uña téréyawac ai imi séc ménj ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc

wanzaciguc, solañaguc zénénécmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac! ¹⁰ Imi hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Edamuya ogicogicya mérnéñ hayu bec nec edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac. ¹¹ Kecma qahac wawaña imuhucyanéñ edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminéñ edamuya ogicma kunéñ nec wanzac.

¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc kecziñ, imuac niñac, bac yandi yandi qahac, haihaka wañanzij. ¹³ Mosenéñ Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaña imuac tetecgia imi ménda héñ sosolimu niñac kereñnéñ eñeya kic tanera hoturu amuma kerec. Wañu nini imi imuhuc ménda wañanzij. ¹⁴ Néñ éréma deguc acguc imi enéñ ewa seliseli wañ énécmimia wañu sisipac ac wahala oloñ niñanzu nalé imuaru kereñ imi ménda augic heanzac. Wañu kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac. ¹⁵ Wañu érékecma deguc Moseac kiwi oloñanzu nalé imuac séc kereñ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac. ¹⁶ Wañu mérnéñ Miñ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereñ imi aumimia wammac. ¹⁷ Miñ Kewunina imi Uña keczac, imuac niñac imuac me imuac Miñ Kewuninawac Uña keczac imuaru mia qutuma kenha wawaña hezac. ¹⁸ Neñañ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereñ qahac Miñ Kewuninawac edamu imi wikiñiguc hénzij ésécnec héñanzij. Héñni Miñ Kewuac Uñanéñ wañ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décyá ménjac murunec emma ménjac muru kereñanzij.

4

Iwawai eeyagucnéñ kewuc nomuñ qeriaiguc hezac.

¹ Imuac niñac Anutuac wésé niniñiguc ai yomi késa kecziñ imuac nini qeri mama ménda wanzij. ² Néñ Imuac gamu qe qe haka sasañgiaiguc wawaña imi waima diwi qiwiliñ haka héñacya mema Anutuac ackuazéc imi ménda mohosowiñ, néñ ac héla zéau énécmima Anutuac

kiwaiguc icya icya ionac ewa qerigiananéj kétéj kétéj wañ énécmiyu ninjési nénécmimu niñac neñaoc mewinini amuanziñ. ³ Neñañ buña suruc hiabia imi kereñaguc hezaciguc imi humucac buña ionac muru sac imuhuc hezac. ⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buña suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niñac baec yomuac baniara ginanéj ménda ninzéhégéanzu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu keczu. ⁵ Hénia yomuhuc niñac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neñañ niñac ménda zéau énécmianziñ, néj Kristo Yesu imi momac yanda neñañ Miñ Kewu keczac imi zéma Yesuac niñac wamma nini onac welej qeje ic kecziñ imi zéau énécmianziñ. ⁶ Hénia imi yomuhuc; Sijn tunumañ qeriaiguc asac mararañnéj qetagaliyu zéyec Anutu iminéj wañ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niñmimiawac asac mararañ hemizac iminéj neñañ ewa qerinaiguc qetagali nénécmianzac.*

⁷ Neñañ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéj memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziñ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néj neñañ muru ménda hezac imi niñtegicma kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Néwéc nec néwéc nec hélanzi nénécmianzu, néj hézé hézézaya ménda wañanziñ. Kukuderec mihicñi nénécmianzu, néj kucmama ménda wañanziñ. ⁹ Nunuhéi wañ nénécmizu, néj ménda wai nénécmiyu kecanziñ. Qenzañgé nénécmianzu, néj ménda birima qahac wañanziñ. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buña imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buña acguc séwininaiguc hicñitegiru hémmu. ¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéj séwinina houhouyawac buña imuaru hicñitegiru hémmu niñac neñañ kekecninaguc nalé séc Yesuac niñac wamma humucac déciguc nonopocgic kereñanziñ. ¹² Imuac humucnéj nonac muru ai meyu kekecnéj onac muru ai mezac. ¹³ Ni ninzéhégéyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac

éséc nec, nini ninzéhéj ninzéhéj ewa qeri imuhucya késa kecziñ, imuac niñac nini acguc ninzéhégéziñ imuac zéauziñ. ¹⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyece inéj mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momac nec iwac wésiaiguc nambiñ zéma niñtegicziñ. ¹⁵ Imi hélac nec, nini imi Anutuac ewa hiayanéj sécgé énécmiyu ic embac sasalanéj ewa hia ac zésaima keñgic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczoñ yanda imi onac hia niñac wamma meanziñ.

¹⁶ Imuac nini qeri mama ménda wanziñ. Séwi icninanéj zazagima kenzac, néj qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keñanzac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoña dac meanziñ zéra béra efefia iminéj edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicñi nénécmimac. ¹⁸ Héhéña imi hotoña dac hemac, néj ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéj héhéñawac séc imuac qahac, néj kicninanéj ménda héhéña imuac kic hihi wamma kecanziñ.

5

Kurumeñ amaiguc tacyac wambiñ.

¹ Kic hihi wamma kecanziñ imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama mén Anutunéj menénéc mimia, méranéj ménda memeya, ou kurumeñiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninziñ. ² Imi sac qahac hénia mén imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisiñ wamma kurumeñac séwi ama héiné nécmiyu mewin zé qerininanéj késama mambéc kecziñ. ³ Imuhuc héiwiñiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴ Hali yomuac qeriaiguc kecma bisi qaténiguc yaiwisisiñ wañanziñ imi hetecgéwiñ niñac qahac néj imuac qahaguc mén qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnéj qécgémac niñac imuhuc wañanziñ. ⁵ Wañu Anutunéj mia haka imi mihicñi nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéj

* 4:6: Hén 1:3   * 4:13: Leg 116:10

haka tosara kecma hicji nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

⁶ Imuac niñac nini baecac séwi halin-inaiguc kecanziñ nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakec you neñacnec kecanziñ imi ninziñ, néñ kileñ nalé séc niñkinzéninaguc kecanziñ. ⁷ Imi mia nini kicninanén héhéña imuaru qahac, néñ ninzén ninzéniguc kecanziñ. ⁸ Nini niñkinzéninaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbiñ zé wañanziñ. ⁹ Imuac nini kecbiñ me waima kembiniñiguc, ségiségi mihicji miwiñ zéma niñselima kecanziñ. ¹⁰ Héña imi mia yomuhuc, neñañ moczoñ yanda Kristoac zégésigési tatic imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañiñ imuac séc méndacma bakia mewinac hezac.

Min Kewuac luae qeqe ai.

¹¹ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac héña niñtegicanziñ, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énécmiziñ. Wañu nini miñ séc Anutunén niñyacgé nénécmizac. Wañu ini acguc ewa kétin kétin wañ énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. ¹² Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuziñ, néñ eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titiña méñ mihicji énécmiziñ. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néñ séwiac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melen énécmimu. ¹³ Nini ewa soho kecziñiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziñ. Wañu nini ewanina hia kecziñiguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc kecziñ. ¹⁴ Momacgucnéñ momac yanda neñañ niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñañ moczoñ humuyiñ imi ninzénégzua. Héña imuac niñac Kristoac goi héihéinéñ hinocgé nénécmizac. ¹⁵ Wañu kekecguc kecanziñ neñañ imi muñguc neñañ niñac wamma ménda kecbiñ, néñ neñañ niñac humuma muñguc qelima yarec iwac niñac wamma

kecbiñ niñac inén momac yanda neñañ niñac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méñac méñ séwiya hémma ménda nimbiñ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niñi, néñ muñguc méñ imuhucyanec ménda niñanziñ. ¹⁷ Imuac ic méñnéñ méñ Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keñec, néñ héngic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoñ Anutuac murunec hicñihicñiya. Inén Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicji nénécmiyec. Wañu ewa momac mihicji énécmimiawac ai buña qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunén késpedesicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eñeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicji nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicji mihicñiyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Héña imuac niñac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunén neñañ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nananiñiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunén neñañ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solañ dindiñawac buña wamma kecbiñ niñac Kristo késpedesic méñ ménda wañec, néñ késpedesic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacnec ai meanziñ neneñ énézézziñ, Anutuac ewa hia imi eñ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunén yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ✧ Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi añgéñ titiac naléya wanzac! ³ Aininaiguc gocya mihicñiwu niñac nini haihaka qonzon tongé énécmimia méñ ménda hai énécmianziñ. ⁴ Néñ ainina meanziñ séc Anutuac welen qeqe ic kecziñ zéma imuac séc neñaocnec mewinini amuma yéwéri héña héña eñeña yomuhucyaiguc nañ selianziñ, zéra waiya, yéwéri, waizalañ, ⁵ nunuhéi, hésa ama, qewelon wañ nénécmimia, ai yanda, gau qeqe, yaka niñ humuc,

* **5:21:** Me késpedesicac mulu.

titiac naléiguc méra énécmizua.

* **6:2:** Énépésimañac séc wanzac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wañu añgéñ

✧ **6:2:** Yes 49:8

⁶ météré amuma kekec, niniñ ai, bisiqatén wamma kekec, qambañtoho, Uñaguc kekec, goi héihéi héla, ⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solañawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec, ⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buña hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénénécmimia, ⁹ ic enomia tanec, néñ ic qac buña ninaguc kecma, ic humumia tanecnén kekecninaguc, haka biriawac bakia meziñ tanecnén ménda humuziñ, ¹⁰ ewa biric kekec tanecnén nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néñ sasala mériañ mihicji énécmianziñ, iwawai méñ ménda késa kecziñ tanecnén iwawai moczoñ yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. ¹² Nonac goi héihéinina imi moucmoucga qahac néñ iminén onac ewa qeriginaiguc mouc moucgiawac hezac. ¹³ Ni nambérac hécna énézéanzua éséc nec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucga imi qahac wañu.

Ic ninzén ninzénigina qahac iniguc ewa koronj koronj ménda wammu.

¹⁴ Solañ dindiña zéma hena ac logiloginén dimuhuc séc érerén wammaoc? Asac mararañ zéma siñi tunumañnéñ dimuhuc ala wañamumaoc? Imuac niñac ini imi ménda ninzéngeanzu iniguc ewa koronjkoronj ménda wammu. ¹⁵ Kristo zéma Beliaru† ieren némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzén ninzén icnéñ ic méñ ménda ninzéngeanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? ¹⁶ Anutuac ocmuñ zéma baniara ieren némaciguc niñni momacguc wammaoc? Anutunén zéyec éséc nec neñañ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuñ kecziñ. Imuac mia Anutunén yomuhuc zéyec; Ni ionac sugginaiguc kenja wamma i iniguc momac nec kecmañ, ni ionac Anutugina wamba ieneñ nuac ic embachécna wammu.✱ ¹⁷ Miñ Kewunén yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma hén héima kecmu. Wañu iwawai

sigiginawac buña qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wañgic, neñ héihéré énécmimañ. ¹⁸ Neñ onac mañgoc wañ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miñinanén imuhuc zézac.✱

7

¹ Ala sorochécna neñañ imi sisipac ac zéma maziñ imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téréya imi mesolañanima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia iguc nec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda anjén tinénécmimu. Nini méñac méñ haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méñ ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiriñ. ³ Ni késpedesgina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi éséc nec, nonac ewa qerinaiguc kecgic momac nec kecma momac nec humuwiñ niñac imuhuc énézézua. ⁴ Ni niñkinzéngeéma énézézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanén sécgé néñanzac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginén qesalecgé néñanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Make-donia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac kerin, néñ hena séra séc zéra waiya mihicñiyiñ. Sénganjeniguc tualeficnéñ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinén he nénécmiyec. ⁶ Néñ Qeri mama wawaña qerina mebelacgé nénécmianzac Anutu inén mia Tito hayu qerina mebelac nénécmiyec ⁷ Tito hayec imi sac qahac néñ meseli wammigic meme seli onarunec mihicñiyec imuac suruc wamma ini qer-inén késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiacgina zéma, qeri siñgina nuac hezac imuac suruc momac nec wañ némma qerina mebelacgé néñu ségiségi wammanec wañi. ⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac, ni kiwina oénécmima niñyéwéri mihicñi

† **6:15:** Beliaru imi Sacdañac qara méñ, qac imuac hénia imi Ikoc miñina. ✱ **6:16:** Lew 26:12, Yer 32:38, Ezk 37:27 ✱ **6:18:** 2Sa 7:14, 2Sa 7:8

énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néh kiwi iminéj nalé hotoŋa dac sac niŋyéwéri mihicŋi énécmiyec imi niŋasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni deguc ségiségi wanzua imi mia niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac niŋac qahac, néj niŋyéwéri ginanéj énépésima keŋ onoporu ewa hakagina melenjic hénia imuac niŋac mia. Ini Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwérigic imuac niŋac kiwi nonac murunecnéj hénia ménac méniguc haka ménac mén ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwéri waŋanŋi imi kecma ménda nimbiri amuwiŋ. Niŋyéwéri imuhucyanéj ewa hakanina hainetec mihicŋima aŋgéj titiiguc nonagicma keŋanzac. Waŋu baecac niŋyéwéri imuhucyanéj humuc mihicŋi nénécmianzac. ¹¹ Héŋgic, Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwériima kekec imi yéwéri qeriaiguc eŋaŋ héniaŋina qitiric zéaumu niŋac ewa qeriginaiguc wésé polanŋ dimuhucya, zésolanŋ amuamuya dimuhucya, qerigina kétinŋkétinŋ dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéj késama mambéc kekec dimuhucya, qeri siŋ dimuhucya, zémindinŋi qemindinŋi dimuhucya mihicŋi énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic mén képésic waŋec me ic mén képésic eŋ wammimia iorac niŋac qahac, néj qeri siŋinanéj Anutuac kiwaiguc onac muru hicŋi énécmimac niŋac oénécmiyi. ¹³ Waŋu ai imuacnec nini héibélac quéibélac waŋ nénécmimia waŋinŋ.

Waŋu Titoac qeri uŋanéj onac niŋac wamma qeri bénzén mihicŋiyec. Imuac niŋac ewa qerinina mebélac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niŋac nini ségiségi wammanec wamma kecziŋ. ¹⁴ Ackuazéc énézéyiŋ imi moczoŋ héla wanzac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanzac, imuac niŋ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninzua. ¹⁵ Ini moczoŋ bac yandi yandi wamma zénéj hirihiri wamma héihéré mima ara niŋtoho wammigic imuac niŋ qelima ewa qeriyanéj onac muru moczoŋ kendaczac. ¹⁶ Ni solanŋanec niŋkinzénge

énécmizua imuac niŋac ségiségi wanzua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécna Anutunéj Makedonia hénarini goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niŋac wanzua. ² Zéra waiyawac manam batuc kunéj yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaiguc kilenŋ haihulac wamma halenŋina kunéj yanda alenŋ alenŋ késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ienenŋ hia wammucac séc halenŋ hai énécmima eŋaŋ ewa siŋgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ienenŋ imi ic embac téréya tosara weleŋ qeénécmima halenŋ hai énécmimawac ai imuaru toroqewinŋ zé niŋénécmiwiŋ niŋac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic hihi waŋinŋ imuacnec sac qahac néj toroqema ienenŋ walac eŋaŋ kekecgina Miŋ Kewuninawac muru haimigic, waŋu imuhucyanec Anutuac ewa siŋiguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonéj bec suginaiguc ai imi héniyec imuac niŋac ewa hiawac halenŋ ai imi meyacgéma metecgémac niŋac zénaŋgé miziŋ. ⁷ Ini ninzén ninzén zéma ackuazécgina zéma niniŋgina zéma wésé polanŋina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczoŋiguc séc mén ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac halenŋ haihai aiiguc acguc imuhuc séc mén ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néj onac siŋgina iminéj hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polanŋ hakaginaguc haiséséc wamma niŋgésima keczua. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niŋac imuhuc zéma mayi; Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini ninzu. Inén eŋeya maqeqeya néŋnec ini sécgina séc wamma kecmu niŋac eŋeya samén bipiyaguc kerec, néj onac niŋac maqeqeya waŋec. ¹⁰ Ai imuac mia niniŋna zéwa niŋgic iminéj naŋgé énécmimac. Ini yawuŋ emu-muac walac ai imi hénima megic. Waŋu imi sac qahac ini imuac muŋguc wammaŋ zé ewa siŋgina he énécmiyec. ¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Waŋu wésé polanŋina he énécmizac séc, iwawaŋgina

he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹² Wammuc sinjina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wañu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimanñ niñac qahac, néñ séc éréreñ wañu kecmu niñac. ¹⁴ Onac saméñaginanéñ ionac mété qététañginawac, imuhucyanec ionac saméñaginanéñ onac séc mété qététañginawac haigic keñha wañu, séc éréreñnec hiabia wammac. ¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi eneñ saméña ginaguc ménda wañgic. Wañu komodia tocgégic imi eneñ acguc mété qététañ ginaguc ménda wañgic.

Tito Korinti ama areñ yandaiguc mélimiyec.

¹⁶ (16a) Onac niñac wamma wésé polañ nenamuru henéñzac imuhucyanec Anutunéñ Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec. ¹⁷ Miyu inéñ nonac zénañgé ac késayec imi sac qahac, néñ wésé polañ hemiyecac deguc kuneynec ogicma hemiyu eneya ewa siñ méndacma onac muru kemmanñ zé kenzac imuac niñac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua. ¹⁸ Ninzénñ ninzénñ dacmuna mén i guc momacnec mélini hazac. Wañu inéñ mia buña suruc hiabia zéau énécmima hénarionñ tuña tuña ionac sugginaiguc qac buñayaguc wañanzac. ¹⁹ Imi sac qahac, nini Miñ Kewuninawac edamuyawac niñac zéma nonac ewa siñ héla imi énézéyu hémmu niñac zéma ewa hiawac haleñ ai meni ic imi momacnec keñha wammac niñac hénarionñ tuña tuña ieneñ gésimima kumugic. ²⁰ Nini imi haleñ kuneyñ yanda nonac méraninaiguc haigic galeñgéanzinñ ai imuac ménñéñ mén zébiri nénécmiwac niñ técnina nimma kecanzinñ. ²¹ Hénia imi yomuhuc, nini Miñ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néñ ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambinñ zé, técnina nimma kecbinñ zé wanzinñ. ²² Wañu iriguc momacnec ninzénñ ninzénñ dacmuna mén mélini keñec. Iwac mia héngésima niñni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec.

Wañu deguc imi onac niñu ewa qeriaiguc ninzénñ kuneyñ yanda hicñimiyu, wésé polañ imi ogicma kuneyñ yanda ai imi memañ zé wanzac. ²³ Titoac zéwa niñgic, inéñ onac welenñ qeque ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, wañu ninzénñ ninzénñ dacmuna éréhécnna niñac zéwa, ieneñ imi hénarionñ tuña tuña ionac méliméli ic éréhécgina zéma Kristoac edamuya wanzaoc. ²⁴ Imuac niñac ini imi hénarionñ tuña tuña ionac kicginaiguc enañ sinjinaiguc héla zéma zézé bipi ac wañ énécmiyinñ imuac hénia imi enañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

¹ (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac niñac (1) ic embac téréya welenñ qeénécmimiawac kiwi muñguc oénécmimanñ zé nimba hénia qahac wanzac. ² (2b) Ni onac niñ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaja baeciguc imi yawuñ emumuac bec zéréñ qéréñ wandacgic zéma onac mepési énécmiyinñ. Wañu imuhuc énézéwa onac wésé polañginanéñ ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. ³ Wañu mepési énécmima ac zéyi iminéñ héla qahac ménda wammac, néñ zéyi ésécnec zéréñ qéréñ wandacmu niñac ic imi méli énécmiyi. ⁴ Qahac wañu, Makedonia ic embac ieneñ niguc momacnec kemma ini zéréñ qéréñ ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, néñ nini momacnec ninzénñgéma kerinñ imuac mia gamunéñ qacninaiguc embac niñac. ⁵ Imuac niñ ninzénñ ninzénñ dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleñ becñec haiwinñ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zéréñqéréñ wandacmu zéma zénañgé énécmimu iminéñ hia zéma niñi. Imuhuc zéréñ qéréñ wamma tocgogic zéhinociguc qahac, néñ ewa hiawac haleñ héla wammac.

Héla sasala mihicjiwinñ zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anjétima komocdia héihimic wammu imi eneñ komocdia metocgomu, néñ

nétéréma sasala héihimic wammu imi enej sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niŋgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néj aŋgétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéj ewa hia nimma haianzu ionac siŋgina niŋanzac. ⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaiguc wamma nétéréma memu niŋac Anutu imi ewa hiawac buŋa hénia hénia hia qesalecgé énécmimacac kuha hemizac. ⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inéj séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Waŋu iwac solan dindiŋawac haka imi nalé tetecgia qahac hemac. ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buŋa momacnec énécmianzac inéj iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solan dindiŋawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kunej yanda hai énécmigic, enaj haihulac haka imuac hélanéj ai meni ic embac ienej Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Welenj qeje ai iminéj ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hogcic mihicji énécmianzac. Waŋu imi sac qahac, haka iminéj ewa hia kunej yanda Anutu qesalecgé mianzac. ¹³ Welenj qeje ai iminéj héipuc waŋ énécmiyu, Kristoac buŋa suruc hiabia imi hélacnec zéauma niŋtoho wamma, Yerusalem héniorin zéma ic embac tosara ewa hiawac halej haihulac yandanec welenj qeénécmigic, hémma ic embac ienej Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac ienej acguc onac niŋac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niŋac onac niŋ wamma kecanzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéj zézéyawac séc qahac, imuac niŋac Anutu ewa hia wammizij.

10

Paulonéj aiya niŋac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc aŋamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néj wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi

zénéj hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzén hakaiguc namma zéwelec waŋ énécmizua. ² Nini séwiac siŋiguc namma haihaka waŋanzij zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanjac hezac. Waŋu onacmuru hama imuac sécguc meefima ménda zémanj zé zéwelec énécmizua. ³ Nini séwiiguc kecanzij imi hélacnec, néj séwiac nanaŋiguc yaré ménda qeanzij. ⁴ Yaréninacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néj Anutuac kuhanéj raragina selia quwuc muwura tianzij. ⁵ Waŋu ac zéej zémaya imi zéhézéngéma iwawai Anutuac ninij qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, waŋu Kristo niŋtoho wammimu niŋac ninijgina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianzij. ⁶ Niŋ tohotoho hakaginanéj hélaguc wandaru acqeje haka tosara zémindiŋi qemindiŋi wambiŋ zé zéréj qéréj wamma keczij.

⁷ Ini imi séwiiguc sac ninicgési waŋ nénécmianzu. Ic méŋnéj eneyaoc Kristoac buŋa kecanzac imuac niŋkinzénj gézaciguc eneya ésécnec nini acguc Kristoac buŋa kecanzij imi ewa qerianéj muŋguc nimma niŋtegitmac. ⁸ Qac buŋa Miŋ Kewuninanéj nénécmiyec imi hézénjé énécmiwiŋ niŋac qahac, néj meyac kumu énécmiwiŋ niŋac nénécmiyec imuac niŋac ni imuac komora ménj ogicma meyacamuma zémanjiguc gamuna ménda nimmanj. ⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric waŋ énécmimanj zé wanzua éséc nimbu niŋac. ¹⁰ Ic tosara ienej yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéj eneya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac. ¹¹ Ic imuhucya imi enej yomuhuc niŋtegitmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbij nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zézij ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambiŋ.

¹² Nini imi tosara enaj meyacamuma zéanzu iniguc haiséséc wamma niŋgési amuwijac séc qahac, néj ienej enawunec haiséséc waŋamuma héŋgési waŋamuanzu imuac ionac nimba niŋtegit qinŋtegitgina

ménda he énécmizac. ¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwiñ, nér Anutunér miñ séc méndér nénécmiyec nanañ imuhucgeñ tima kecbiñ. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewiñ zé haréyiñ. ✧ ¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buña suruc hiabia énézéwiñ zé walac walac hayiñ, imuac niñac nini onac muru hayiñ nalé imuaru imi nanañ ninawac séc imi ogicma ménda hayiñ. ¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeiñguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuziñ, nér ninzér ninzérngina yandima kemmac séc sugginaiguc nonac ai memeac titiña imi néteréma kuner yanda wammac zéma imuac niñkumuma kecziñ. ¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buñaiguc namma bec mihicñigic imuaru héima ménda meyac amuwiñ, nér onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buña suruc hiabia imi énézéwiñ zé imuhuc wamma kecanziñ. ¹⁷ Zézé ségiségi wambiñ zé Miñninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu. ✧ ¹⁸ Mériñ eneyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, nér Miñninanéñ mepésimimac iminéñ héipucyaguc wanzac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

¹ Hakana qelaña dac imuac ewaginanér nangé némma niñkeczu zéma niñkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatér wañ néñgic! ² Ni Anutuac qeri siñiguc onac niñac qeri siñ niñzua. Ni ini embac seraña solaña éséc nec Kristoac muru onopocmañ zé zammaréñiguc iwac buña qeénécmizua. ³ Mokoleñnéñ diwi qiwiliñaiguc Ewa imi ikoc wammiyec éséc nec onac niniñ solaña zéma niniñ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuac nec héñacya mema néñgacma ewa qeriginanéñ zapi qeqeya wambac niñac. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mazua, Méñnéñ méñ hama Yesuac hénia zéau énécmiyiñ imi qahac, nér hénia méñ zéau énécmizac me Uña megic imi qahac, nér uña méñ énécmizac me buña suruc hiabia niñgic imi qahac, nér méñac énécmizaciguc nalé imuaru imi

ini gum bénzénzér wamma gezacgina hia haianzu. ⁵ Yesuac Méliméli ic kuner kuner iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda kecza. ⁶ Héla nec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, nér niniña imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugginaiguc hénia hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

⁷ Ni enañ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buña suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima kápésicna mi-hicñizua me? ⁸ Ni welen qeénécmimañ zé wamma hénioréñ tuña tuña tosara ieneñ méra néñgic mema kowu neyi gezañ. ⁹ Ni iniguc kecma iwawai méñac méñ osima keré nalé imuaru méñac méñ yéwéri ménda mihicñi miyi. Imi mia ninzér ninzér dacmuna tosara Makedonia iguc nec hagic imi eney iwawai ménda henéñec imi mema hama néñgic. Ni hénia hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicñi énécmimañ zé galeñ mema keré, wañu toroqema imuhuc wamma kecanñ. ¹⁰ Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niñac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méñnéñ menéñqe némmacac séc qahac. ¹¹ Hénia némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunér ninzac.

¹² Ic tosia eney niniguc séc éreréréñ keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwiñ zé nalé titiña mihicñiwiñ zé wañanzu, nér ionac nalé titiña imi netecgémañ niñac ni imi wañanzua. Wañu imuac toroqema wammañ. ¹³ Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ieneñ imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biria miñina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵ Imuac niñac Biria miñinawac ai ichéra imi eney acguc enaoc solañ dindiñawac ai ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ieneñ imi tetecgiaiguc wawañ memegina biria imuac

bakia séc éréreñec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni munğuc énézézua, méñnéñ méñ nuac nimma ic qelaña ménda zéma nimmac. Wañu imuhuc ninzaciguc, qelaña éséc hia niñnéñu ni acguc komodia mepési amumañ. ¹⁷ Ac zézua imi Miñ Kewuni-nawac ewa siñiguc ménda namma zézua, néñ haka qelañaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ieneñ séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumañ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñ imuhuc zézua, ini eñaoc niñgic niñtegic qintegic ginaguc wañuguc kileñ ic qelaña tosara ségiségi wamma ewaginanéñ donğé énécmianzu. ²⁰ Imuacnec sac qahac, néñ méñnéñ hésa ic éséc énépésizac me, kinecçinecyá ésécnec énépésizac me, iwawaigina on-agiczac me, meyac amuzac me, huluj ginaiguc onotozaciguc qeriginanéñ hia donğé mianzu. ²¹ Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téñgég kerin imuac gamuna bisima zéauzua. Néñ Méñnéñ iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaña ésécnec meefi amuma hia zémañ. ²² Ieneñ Hebraio ic? Ni acguc. Ieneñ Israel ic? Ni acguc. Ieneñ Abarahamac qelihéra? Ni acguc. ²³ Ieneñ Kristoac ai ic? Qelañ ésécnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla keczaa. Ai kuney yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma kerí, hihilocnéñ nugic qétéya imi olommañac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kereñi. ²⁴ Yuda ic eney hihilocnéñ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 aribambanéñ nugic, hatac 1 hocnéñ gilima nugic, hatac 3 konduniguc zéic biriyc, wañu siñi kaiwe momacguc kondunéñ huanéñu kerí. ²⁶ Héna gowogowoiguc haka yomuhucya hicñinéñec, doku téfara zérabéraya, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areña yanda, baec kisia, kondun, wañu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicñiyi. ²⁷ Wañu kucçeçe ai zéma qenzeñ manzeñ, siñi sasala gau çeçe, yaka niñ humuc, doku

niñac déméñna qanğararañ çeçeya, nene qahac kekec, sanğeña zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ wañu imuac qahaiguc méñ hezac imi naléya naléya hénarorin tuña tuña héngalen wañ énécmiwa yéwéria kuney yandanéñ hélanzi néñanzac. ²⁹ Sucginaiguc méñnéñ qeka meka wañu ni acguc qeka meka ménda wañanzua me? Sucginaiguc méñac méñ wammigic qonzonon geyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda wañ néñanzac me?

³⁰ Kileñ meyac amumañac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmañ. ³¹ Miñ Kewunina Yesuac Mañgocya, nalé tetcgia qahac mepé çepeşi wañmimiawac hezac inéñ mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac. ³² Damasiko ama areña yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galeña méñnéñ ni népésimañ zé ichéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgic. ³³ Néñ alahécna eney ni neñgeñ yandaiguc tinemma ama areña yanda imuac demin gouna igucnec hésaiguc tikologic hiñgacma baec galeñ iwac méria igucnec néñgari.

12

Paulonéñ tilin tiliniguc héñec.

¹ Ac haréña tanec wanzac, néñ kileñ meyac amuma zémañac hezac. Imuac Uñawac haka Miñ Kewuninanéñ nézéyu héñi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa niñgic. ² Ni Kristoac ic méñ ninzua. Ic imi Uñanéñ wagiru kurumeñ qétéya ³ imuaru emma mayec. Mama keru yawuñ 14 bec tecgezac. (Nalé imuaru inéñ séwi qeriaiguc kerec me imuac séñganğeñiguc kerec imi ni ménda ninzua, néñ Anutunéñ ninzac.) ³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéñ séwi qeriaiguc kerec me imuac séñganğeñiguc kerec imi ni ménda ninzua, néñ Anutunéñ ninzac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niñec. Ic méñ humuma houmacac hezac méñnéñ ac imi munğuc zémacac niñ ménda zémimia. ⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimañ, néñ nena imi qeka mekanawac ménda zéma méñac méñ mepési amumañac séc

qahac. ⁶ Ni ac héla sac zéman, imuac niñac mepési amuman zé wammaniguc imi qelana ménda wamman. Nénj mérnénj niñu haihakana iguc héñec me kuana igucnec niñec imi ogicma ic hiabia zéma niñnémbac niñac zéman zé osizua. ⁷ Uñawac iwawai hénia hénia meaunéñec imuac nimba eñeña yanda wañanzac. Imuac niñac ni sécna ogicma meyac amuwí niñac séwinaiguc waiya, qara Biria miñinawac kua meme uña hainéñec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amuman niñac yéwéri mihicñi némmañ zé imuhuc hainéñec. ⁸ Wañu yéwéri imi wainémmac niñac Miñ Kewu zéwelec wammima kecha hatac haréwéc wañec. ⁹ Wañu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéñ qeka meka-gaiguc mesolanianianzac imuac niñac ewa hiananéñ sécgé génzac. Imuac niñ ni Kristoac kuhanéñ nuaru henémmac niñac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba eñu Anutu zéhiaru mimañ. ¹⁰ Qekameka mihicñianzua séc kucnaguc wañanzua imuac niñ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicñianzua séc ségiségi wañanzua.

Paulonéñ ic enia ionac ai ic buña qemimia wañec.

¹¹ Ni qelana wanzua, néñ ini hinocgé néñgic imuhuc wanzua. Eneñ meyac némmuac hezac. Ni ic eñomia, néñ Yesuac Méliméli ic eñeña yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda kecua. ¹² Ni onac suginaiguc gum bénzénzénj kunéñ yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéñ Yesuac méliméli ic héla kecua imuac asé kiwiya wañ nénzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicñi énécmiyi kápésicna imi sac waima haka tosara méñac méñ niñac ménda nimbiri némmu, néñ welen qeénécmiwa onac muru hénariñ tosia ionac séc ménda wawaña méñ he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru haman zé zérenqéréñ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néñ yéwéri méñ ménda mihicñi énécmiman. Ni onac iwawaigina niñac qahac, néñ eñañ niñac wamma zéwelec

énécmizua. Nambérac eneñ neñgoc manjoc ginawac iwawai hofliguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néñ neñgoc manjoc eñaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uñaginanéñ hiarumac niñac ségiségi wamma iwawaina auma imuac-nec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacman. Wañu siñgina niñanzua séc kemma muñguc yanda kunéñ yanda wañu, siñna niñgic séc kemma muñguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosianéñ nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néñ diwi qiwiñ ic keczuawac diwi qiwiñ wañ énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néñu iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Wañu Tito onacmuru kemmac niñac zémiyi imuhucnec ninzénj ninzénj munana méñ méliwa wagic amuma hayoc, wañu Titonéñ hama iwawai méñ onagirec me? Ini niñgic, i zéma ni nekaoc Uña téréya imuhucyanec zéma hénia momacguc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niñgic éréma deguc nini héikenj zé héihazé wammanec kecziñ tanec wanzac gezañ. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézézizñ. Ala sorochécna, imi moczoñ ini nanjé énécmiwiñ zé zéziñ. ²⁰ Ni onac muru haman nalé imuaru, ini hémmañ zé niñi haka imuhucya ménda wamma kecgic inicbi niñac, ini acguc hémbiñ zé niñgic séc ménda wamma kecha némbu niñac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndénj amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qe qe zéma kaiziliwenj wamma kecbu niñac zénéñna hirizac. ²¹ Onac murunec tosianéñ haihaka zapi qe qeya zéma kaisero zéma nezélélénj haka imuhucya wamma qerigina ménda melenanzu. Wañu imuhuc wammanec kecgic, onaru hawa Anutunanéñ me-manéñu, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niñac bacna yandizac.

Goro ac tetecgia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamañ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéñ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiñ. ² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niñgic, muñguc hamañ imuaru imi becnec kápésic wañgic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi ménda wai énécmimañ. ³ Kristonéñ nuac qeriiguc ac haiyu zéanzua imuac hénia hicñiteguru hémbiñ zé wañanzu. Imuac niñac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda wañanzac, néñ ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héñgeña wéndaraiguc qegic, néñ Anutuac kuciguc yarecac kecanzac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecanziñ, néñ welen qeénécmiwiñ zé Anutuac kuciguc kecanziñ.

⁵ Ini ninzén ninzénnguc kecanzu me qahac imi niñasariwiñ zé batucgéma niñgési amumu. Yesu Kristonéñ ewa qeriginaiguc kecanzac imi ménda niñasarizu me? Ini imi ménda niñtegiçzuiguc ini ninzén ninzén ic héla qahac. ⁶ Wañu nini imi ninzén ninzén ic ikora qahac, hénia imi niñtegiçmu niñac wanzua. ⁷ Anutunéñ galeñgé énécmiyu kápésic méñ ménda wammu niñac Anutu zéwelecmima kecanziñ. Imi mia ninicgic nini ninzén ninzén ic héla kecanziñ tanec wambiñ niñac qahac. Nini imi ninicgic ninzén ninzén ic ikora tanec hia wambiñ, néñ ini imi haka silic solaña wamma kecmu niñac imuhuc wamma kecanziñ. ⁸ Nini imuhucyanéñ haka méñac méñ ac héla imi logima wambiñac séc qahac, néñ imuacnec sac méndacma wamma kecwinaç hezac imuac mia imuhuc zézua. ⁹ Hénia méñ imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucginaguc kecanzu séc ségiségi wamma imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéwelec wammianziñ. ¹⁰ Miñ Kewunéñ qac buña néñec iminéñ ménda hézénge

énécmimañ, néñ meyac énécmimañ niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac buñana imuaru héima namma ac geriwaguc ménda wañ énécmimañ zé lakec kecmanc walac goro ac oénécmizua.

Yaizéze ac tetecgia.

¹¹ Dacmuna hécna ac tetecgiawac zéwa gezacgina haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéñ iniguc kecmac. ¹² Kiricne téréyaguc yaizéze ac wañamumu.* ¹³ Ic embac téréya momac yanda eneñ acguc yaizéze ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uña téréyawac ala kekecnéñ tuñ onac muru he énécmimac.†

✧ **13:1:** Hén 19:15 * **13:12:** Kiwi tosaraiguc ac yomi kemaña 11 tetecgiaiguc toroqema ogic heyu kemaña 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac. † **13:14:** Kemaña yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic méjnénj zéyec niñac qahac, néj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyec Anutu mañgoc ierenj méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzénj ninzénj dacmuna hécna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénarorij Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neñarj Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorrunec ewa hia zéma luaenénj hama he énécmimac niñac wanzij. ⁴ Kristonénj Anutu neñarj mañgocninawac ewa siña méndacma neñarj baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimarj zé késpedesnina niñac wamma eñeya séwi kekecyá wai nénécmiyec. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmac. Hélaacnec!

Buñá suruc hiabia imi méñ ménda hezac.

⁶ Ini Anutunénj Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera méñiguc kendaczu imuac niñ welicgé énécmizua. ⁷ Wañu imi buñá suruc hiabia méñ ménda wanzac, néj ic tosia ienenj mesoho énécmima Kristoac buñá suruc hiabia imi zébirigic tanera méñ wañanzac. ⁸ Wañu nenenj me kua meme uña méñ kurumenj igucnec hahayanénj buñá suruc hiabia énézényij imi mesohoma méñac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹ Walac énézényi imuacnec mia deguc muñguc énézézua. Méñnéj méñ buñá suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néj méñac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnéñ niñgic sécgémac niñac wanzua me Anutunénj niñ sécgémac niñac wanzua? Ni ic ienenj welicgé némmu niñac zézua me? Ni ic ienenj niñgic sécgémac niñac zéwinec imi Kristoac welenj qeque icya héla ménda wambinec.

Anutunénj Paulo dimuhuc héihéré miyec imuac suruc.

¹¹ Dacmuna hécna, enenj niñtecigicmu niñac énézézua, buñá suruc hiabia zéauanzua imi ic méñac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic méñac murunec ménda meyi me ic méñnéñ ménda ku néñec, néñ Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

¹³ Ni becnec Yuda ic ionac héná tima keru imuaru, ini niñgic ésécnec Anutuac hénarorij réwérianec ununesi wañ énécmima mebiri énécmiyi. ¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachécna sasala onogicma Yuda ic ionac héná imi selianec ninzénjgéma yanda hécninawac ac pakenj mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacañi. ¹⁵ Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec gésinémma ewa hiaya niñac wamma héihéré néñec inénj mia

¹⁶ Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimarj niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicñi néñec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi.

¹⁷ Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megic ionac inicmarj zé Yerusalem ménda kenji, néñ moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilingéma kenji.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmarj zé Yerusalem ekemma i guc momacnec ai meme 15 keru. ¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, néñ Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héñi. ²⁰ Héñgic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. ²¹ Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba ²² Kristoac hénarorij Yuda baeciguc keczu ienenj becnec kic tanecna ménda héñgic, néñ ²³ ic méñ nunuhéi wañec iminénj deguc ninzénj ninzénj walac qeténjgémariñ zé wañarjec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic. ²⁴ Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ienenj Paulo añgétima tétécgémigic.

¹ Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusalem ekenij.

² Imi mia Anutunénj nézényu hémma

ekemma buña suruc hiabia ic enia ionac sugcinaiguc zéauañi imuacnec énézéyi. Énézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina kenkeña ionacnec sac énézéyi. ³ Wañu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zénañgémiyi. ⁴ Imi mia dacmuna ikora tosara éléñnec harégic ionac niñac imuhuc wañi. Ieneñ imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziñ imi kowu ninicma acnéñ qaténéncmigic welen qeénéncmiwiñ niñac imuhuc wañic. ⁵ Wañu buña suruc hiabia imi onac sugcinaiguc nalé séc hemac niñac nalé hotoñadac méñ ionac ac niñac ménda bélacgéyiñ. ⁶ Qacgina niñénéncmigic keczu ionac sugcinaiguc méñac méñ ewa éréhéc ménda wañanzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina kenkeña ieneñ méñac méñ ménda méra néñgic, ⁷ néñ néwécgeñaiguc Peteronéñ séwiac asé kiwiginaguc ionac muru buña suruc hiabia énézémac niñ ai buña qemiyec ésécnec ni imuhucyanec ic enia ionac ai buña qenéñec imi héñtegicic. ⁸ Wañu Petoro qindiñi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéñ mia ni momacnec qindiñi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹ Wañu ai ic tandéya ésécnec zéma niñénéncmianzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ieneñ goi héihéiya nuac muru néñu hezac imi héñtegicma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenzic eñaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiñ zé niñgic hiaruyu yai zézénira zéma méranira qegic. ¹⁰ Wañu maqeqeya ionac niñqeli énéncmiwic imuacnec sac qesinéncmigic. Wañu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meanji.

Paulonéñ Petero zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Wañu Kefanéñ Antiokia ama areñaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méñ wañu musu qeqe wammima ac zémiyi. ¹² Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ieneñ ménda

harédacgicnec Kefanéñ ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néñ ic ieneñ hosucgé énéncmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néñgacma kenec. ¹³ Wañu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wañgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéñ hérémíyu sigima kenec. ¹⁴ Wañu hémba buña suruc hiabia imuac héna dindiña hezac séc ménda tigic moczoñ yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wañu kilen Yuda ic tanec qahac, néñ ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ieneñ Yuda ic ionac héna méndacmu niñ seliseli wamma héihéré énéncmikeczañ?

¹⁵ Neñañ ic enia kápésicguc kekerá ionac murunec qahac, néñ Yuda ic hicñiyiñ. ¹⁶ Képésic solañ zémimia imi héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Yesu Kristo ninzéggé mimia imuacnec hezac imi ninziñ. Imuac niñ nini acguc Kristo Yesu ninzéggéanzñ. Imi mia nini héna ac wawañ memeya igucnec qahac, néñ Kristo ninzéggé mini kápésic solañ zénénéncmimac imuac niñ mia. Héna acac wawañ memeiguc séwi ic méñac méñ kápésic solañ zémimia méñ ménda hezac. ¹⁷ Neñañ Yesu Kristoac qeriaiguc kápésic solañ zé néncémimia wammac niñ seliseli wañkecni kápésicnéñ mihicñi néncémimaciguc, Kristonéñ kápésic imuac welen qeqe ic wanzac me? Imi moczoñnec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai méñ qema ténggéyi imi muñguc meyac kumumañiguc, hakana iminéñ measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammañ. ¹⁹ Héna acnéñ zétecgéyu humuma héna ac igucnec añgéñ tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecmañ niñac imuhuc wañi. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héñgeña wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc kecza yomi imi nenaoc qahac, néñ qerinaiguc kecnézac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc kecza imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecya waiyec Anutuac naña i ninzéggéma ninzén ninzén imuac qeriaiguc keczua. ²¹ Ni Anutuac

* **2:14:** Kefa imi Hebraio ac, Petero imi Girik ac, héniagira imi neñañ aciguc 3amanziñ.

ewa hiaya imi ménda qetalizua. Képésic solañ wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéh enj humuyec tanec wammac.

3

Ninzéh ninzéhac héna.

¹ O Galatia ic qelana! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héngeña wéndaraiguc qegic kenkecma humuyec imi dindinanec zéasari énécmiwa nindacgic, néj kilenj mérénéh ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacguc sac qesin-immanj zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma megic me Yesu ninzéhégéme megic? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc hénigic, néj deguc Uña téréya waima séwiginawac sinjiguc metecgéwiñ zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicji énécmiyu hénigic imi héla qahac enjomia wanzac me? Imi hélacnec enjomia me? ⁵ Imuhuc wañu Anutu Uña téréya énécmima suginaiguc kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzéhégé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéj Anutu ninzéhégéyu ic solaña zémimia wañec.

⁷ Imuac ic embac ninzéh ninzéh igucnecnéj Abarahamac qelihéra wanzu imi niñasarimu. ⁸ Wañu Anutunéh ic enia ninzéh ninzéhgina niñac wamma solaña zé énécmimac imi walac niñasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéme zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzéh ninzéh igucnec ieneñ imi ninzéhégéme kecañec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac. ¹⁰ Mérénéh ménj héna ac wawaña imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niñ héna acac ai mezu séc saecac bawaiguc keczu. ¹¹ Wañu Anutuac kiwaiguc ic ménjnéj héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téngéh. Imi mia ic solañanéj ninzéh ninzéhiguc sac kecmu. ¹² Héna ac imi ninzéh ninzéh igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénéh héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inéh héna ac qeriaiguc

kecmac. ¹³ Kristonéh neñan niñac wamma saec ac zémimia wañec. Wañu héna acac saec ac igucnec mulu menénécmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawaiguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnéj ic enia ionac muru kereñu neñan ninzéh ninzéhiguc namma sisipac acac buña uña téréya nénécmiyu añgéh tiwiñ niñac imuhuc wañec.

Héna ac zéme sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñan kecanzih igucnec séséc ménj héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni ménjnéj ménj aumac me toro qemacac séc qahac wañanzac. ¹⁶ Wañu sisipac ac ménj yomi mia Abaraham zéme qelia iorac muru zézéya wañec. Wañu sasala niñac qelihécga ménda zéme momacguc sac niñac zéme guac qeliga zéyec. Wañu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niñac, Anutunéh walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminéh qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néj Anutuac sisipac ac niñac wamma Abaraham ewa hiawac enj miyec. ¹⁹ Imuhuc wañu bec héna ac imi némac niñac nénécmiyec me? Imi mia ac qeque niñac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uñanéj ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Wañu hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianéh hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Wañu néwécgeñaiguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqeqe ichéra me nambérac héra?

²¹ Wañu héna ac iminéh Anutuac sisipac ac imi qéfaccgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hémbénaña nénécmimac séc imuhucya nénécmiyeciguc solaña zémimia imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzéhégic énécmimanj zéme

zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzén ninzén ic onac énécmiman zé héna acac kiwi téréyanén momac yanda késpedes bawaiguc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzén ninzén imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerin. Qaté nénécmiyunec kecni ninzén ninzén mewinini nénécmiawac naléya hayec.

²⁴ Nalé imuac suraiguc héna ac iminéj nejan ninzén ninzénina ninac solanja zénéénécmimia wammac ninac Kristoac muru kenkenawac mindi mindinji icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzén ninzénac héla hayu mindi mindinji icnina héna ac imuac méra bawu ménda kecanjin.

²⁶ Ini moczon yanda ninzén ninzénina ninac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nanhéra wamma keczu. ²⁷ Némac nin méjnén méj Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia wanec séc Kristo imi owo malekugina éséc nec héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Wanu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, minj manjoc kekera me, welenj qe qe ic me, ic me embac moczon Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu. ²⁹ Ini Kristoac buja keczuiguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Wanu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac minjina wanzu.

4

¹ Wanu mératéc minjanén iwawai moczon imuac minjina wanzac, néj nambérac kecmac imuac suraiguc imi welenj qe qe icac sécy ménda ogicmac.

² Wanu manjocyanén naléya zéyec séc mindi mindinji ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanzac. ³ Imuac nejan acguc imuhuyanec, nambérac kerin nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welenj qe qe ic kerin. ⁴ Wanu nalé imi hahéiyu Anutunén nanja méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicniyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini bojhéré menénécmima Anutuac nanhéra imuac

buja nénécmiyu anjétiwinj ninac imuhuc wanec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanzu imuac ninac Anutunén eneya nanjawac unja imi ewa qerininaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba manjoc zéma qacanzin. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welenj qe qe ic qahac, néj nanja kecanzan. Wanu nanja keczaniguc Anutuac murunec mératéc mema imuac minjina wamma keczan.

Paulonénj Galatia ic ionac ninac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda ninjarima iwawai Anutu héla qahac imuac welenj qe qe gina kecgic.

⁹ Wanu deguc imi ini Anutu nimmizu, wanu imuacnec toroqema Anutunén ini ninjénécmianzac. Wanu dimuhuc ninac ninin enomia mamaya* baecac ninin eafia imuac lilingéma munjuc imuac ziki sipac ichéra kecbin zé wanzu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendor yanda zéma yawun imi eeya héima kecanzu. ¹¹ Imuac ni onac ninac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac ninac bac yandi yandi wanzua.

¹² Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanzua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecmama haka biria méj ménda wanj néngic.

¹³ Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananén wanu onacmuru hama buja suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴ Nuac ninjic réwérimacac séc imuhucyanén séwinaiguc heyec, néj mema titi ménda wanj némma ni ménda wainéngic, néj Anutuac kua meme unja me Kristo Yesuac séciguc ninjénma héihéré néngic. ¹⁵ Wanu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa ninjic. Nalé imuhucgenj imi wawanawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindinéma némbuac séc wanjic. ¹⁶ Wanu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac ninjic hazécgina wanzua me? ¹⁷ Ic imuhuya imi enej onac ninj wamma seliseli wanzu imi hénia hiabiawac qahac, néj wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama ninjumu énécmimu ninac

* **4:9:** Ic onac kekecginanén unja ionac méra bawu hezac zéma ninzénégic, wanu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbinj zé wanjic.

imuhuc wañ énécmima keczu. ¹⁸ Haka hiabiawac qeri siñginanéñ wawaña imi ni iniguc kecanzua nalé imuac sac qahac, néñ nalé séc hiabia wanzac. ¹⁹ Nambérac hécna ni onac niñac wamma merac memeya ésécnec aži niyu qenzen manzen qemanec kecha ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicñi tegiruguc waimañ. ²⁰ Ni onac niñac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzénec ac énézémanñ niñ wañ néñu kecza.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézigic nimba, héna acac méra bawu kecbiñ zé ninzu ini héna ac imi ménda niñtegiczu me? ²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi nañ hérera éréhéc keroc. Mén imi embac sisipac acyaguc iwac murunec mén imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³ Welen qeque embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicñihicñiya, néñ embac miñina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicñihicñiya wanzac. ²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, mén imi Sinai baec boña imuaru welen qeque ic mihicñiyec Haga imi mia. ²⁵ Haga imi Sinai baec boña Arabiaiguc nanaña, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéñ eneya nambérac héra iniguc welen qeque ic wamma keczu. ²⁶ Wañu Yerusalem mén kurumeniguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Im-inéñ mia neñgocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéñ embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zanégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiségi wambésémañ! Aži ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu. ²⁹ Wañu nalé imuaru merac séwi igucnec hicñiyec inéñ merac uña téréya igucnec hicñiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wañu kiwi téréyanéñ dimuhuc zézac? Welen qeque embac zéma naña nesi érécmima kenjic. Némac niñ welen qeque embac

iwac nañanéñ embac ziki sipacya qahac iwac nañaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, neñañ imi welen qeque embac iwac nambérac héra qahac, néñ embac miñina iwac merachéra wamma kecziñ.

5

Kristonéñ ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbiñ niñac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niñac nañselima ziki sipacguc kekecac ten hésaya imi muñguc ménda bisiwésémañ.

² Ninzu? Paulo neñ mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enomia wammac. ³ Muñguc zéauma énézéwa, ic mérénéñ séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéñ héna ac moczoñ wamma medacmac ac hezac. ⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaña zéénécmimac niñac wanzu ini Kristoguc toro qe-qeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Neñañ imi uña téréyanéñ nañgé nénécmiyu ninzén ninzéniguc solañ dindina zénéncmiyu nimbiñ zé niñkumuma mambécanzñ. ⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néñ imuaru imi Anutuac siñ qeriaiguc ai meanzac ninzén ninzén imi sac hezac.

⁷ Ini usuñec hiabianec kenangic, néñ mérénéñ ackuazéc héla imi ménda tohomu niñac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicñiyec. ⁹ Ninzu, yis komoranéñ saima uha dokuyaguc imi moczoñ sécgéanzac. ¹⁰ Eneñ niniñ tosara ménda anjétimu imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzéngezua. Wañu ic mérénéñ mén ewa soho mihicñi énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac niñac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héñgeña wéndara imi aunénéña wañu iminén hénana ménda kizicgéwacnec.

¹² Ic méréneñ méñ yéwéri imuhucya mihicñi énécmima keczu imi enej séwiya sac qahac, néñ gocmiagina momacnec moczoñ héricdacma kecmu niñac wanzua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unuruyec. Néñ ziki sipac qahac kekecnéñ usugina wañ énécmiyu séwias siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda mihicñi énécmimac, néñ goi héihéiiguc welen qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geñga goiga héi amuanzañ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémañ zézéya momacguc yominéñ mia hénac ac moczoñ mesolañanizac. ¹⁵ Ini mia enawunec kuanéñ iñima qécgéamuma qahac wambu niñac goro ac énézézua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézua; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwiginawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwias siñsiñ iminéñ Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminéñ séwias siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éréhécnéñ hazéc wañamuma euyic haka méñ wambiñ zé ninzu imi wammucac séc qahac wañanzac. ¹⁸ Uña téréyanéñ hénagina walac andu wañ énécmimac imi ini hénac acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwias haka silic imi usuya qahac hémma nindaczñ. Imi mia kaisero, ninñ zapi qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélañ, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéléléñ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi enej Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memucac hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzén, ala kekec, ehéihéi, méñzé méñzéya qahac, ²³ gum bénzénzén, qerinéñ sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi hénac ac méñnéñ méñ neuñ ménda héianzac. ²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra

imi enej séwiginac zéma imuac siñsiñ imi ic héngalen wéndaraiguc qedacgic. ²⁵ Neñañ uña téréyawac kecziñguc uña téréyawac qéhéréngéma tacyac wambiñ. ²⁶ Edamu asaha enomiawac ménda wamma enacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna hécna ic méñnéñ bélacgéma képésic méñ wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzén anec mindiñi mima enañ hakagina acguc niñgési amuma enañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac hénac ac niñtohodacmu. ³ Ic méñnéñ enomia kecmac eneyawac niñu tosara onogicma eneña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴ Icyac icyac eneña wawañ memeya héngalen wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néñ eneña wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eneña réwéria imi eneyaoc bisimac. ⁶ Ic méñ ackuazéc kumimia wamma ninñ niñaren géanzac inéñ iwac iwawaiya hiabia moczoñ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷ Ic méñnéñ iwawai méñ himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini enaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eneña séwias niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néñ uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéñ uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹ Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiñ. Kuc mama qahac kecziñguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambiñ. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoñ wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma ninzén ninzénac hénac gésé ionac imi séc méñ nétéréma imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac teteçgia.

¹¹ Héngic yomi mérananéj kiwi imi kunej kunej o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewij zé wanzu imi enej hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héngenja wéndaraya niñac wamma ununesi ménda mihicjiwiñ zéma imuhuc wañanzu. ¹³ Wañu séwi tasé hericheric meénécmimia imi enej acguc eñac siñginanéj hénac ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niñ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi enej wambiñ zé imuhuc wañanzu. ¹⁴ Wañu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héngenja wéndara imi qahac wañu, méñac méñ zézé ségiségi ac wammañac méñ ménda henénzac. Kristoac niñ wamma baec imi nuac muru ic héngenja wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoñ eñomia, néñ kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéj he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méñnéj méñ réwéri méñ ménda mihicji némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa keczua.

¹⁸ Dacmuna hécna Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéj onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélacnec!

Efeso

Yaizé ac.

¹ Anutuac ewa siñiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzénégéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ² Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma lu-aenéñ onac muru hemac.

Qeri uñawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Mañgocya Anutunéñ Kristoac qeriaiguc qeri uñawac mozoc kurumeñ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Wañu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala siñiguc, neñañ téréyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumeñ ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa siñiguc becaru niñareñgéyu heyec séc, Yesu Kristonéñnec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru boñtegic eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ niñac, imuhuc wañ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénécmima késpedesicnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéñ niñtegic qinñtegic zéma niñ asac asaria moczoñnec neñañ muru mesécgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasañgia, eñeya ewa qeriaiguc niñareñgéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéñ ninziñ. ¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumeñiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoñ Kristoac qeriaiguc areñhéra tuñ momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczoñ ewa siña hezac séc wañanzac Anutu

iwac ewa siñ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziñ neneñ imi kecma tetcgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedesic igucnec añgéñ titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzénégéic sisipac acwac Uña téréyanéñnec eñeya buñawac asé kiwi meénécmiyec. ¹⁴ Wañu Uña Téréya iminéñ mia kurumeñac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Wañu ic embac elinñgé nénécmimia imi boñ hérénina menénécmiyu eñeya edamuya mepésimiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzén ninzénigina késakeczu imuac suruc zéma ala siñgina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari. ¹⁶ Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñi mianzua. ¹⁷ Miñnina Yesu Kristoac Anutu, mañgocnina edamuyaguc inéñ mia niñtegic qinñtegic zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha niñtegicmu niñac zéwelec wañanzua. ¹⁸ Wañu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niñac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sucginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya késa keczu imi niñyacgému. ¹⁹ Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzén ninzén ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua. ²⁰ Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeñiguc emma eñeya méra héiyaiguc oporec. ²¹ Opocma qara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galen buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac

imi sac qahac, nêñ ama baec hahaya hémbénañaguc hezac imi moczoñ onogicdarec. ²² Wañu iwawai moczoñ imi hêna duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma hênaoriñ neñañ orucnina wammac niñac oporec. ²³ Wañu hênaoriñ neñañ imi iwac hêna méria* wamma kecziñ. Wañu hênaoriñ imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanzñ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Wañu ini wawañ meme biria zéma késpedesgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñina kurumeñ bawa sawawac galeñ memec kuha késa keczac imi méndacma kecañgic. Wañu deguc ac qeçe ic ionac sugginaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria miñina wanzac. ³ Becnec imi neñañ imuhucyanec sugginaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanéñ wañ nénécmiyec séc waññ. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra kerñ. ⁴ Anutu wésé ninñ kuney yanda hemiyu neñañ ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma ⁵ késpedes nina niñac humuyñ neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac añañgínina tinénécmiyec.) ⁶ Neñañ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumeñac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé ninñ wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Ini imi ninzéngegic ewa hiaya niñac añañgínina tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, nêñ sese Anutuac murunec hahaya wanzac.

⁹ Imi mia wawañ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi eñeñ hia ménda wammac. ¹⁰ Neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solaña mewññ niñac Anutunéñ menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembññ niñac Anutunéñ becnec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbiñ.

¹¹ Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanéñ séwi taséginina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénécmimiawac kecañgic ieneñ onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénécmiangic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séñgañgeñ kecañgic. Kecma Israelac héngaleñ ama areña yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eñañnec kecañgic. Wañu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac méreña tanec kecma niñkinzénngina qahac Anutuginina qahac baeciguc kecañgic. ¹³ Wañu deguc imi becnec lakec kecañgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niñac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecanzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéñ suchinaiguc demññ elic elicgia nañec imi iwac séwiya aunénécmima hézéngeyu mayu tuñ éréhécnéñ momacguc wañec. ¹⁵ Wañu tuñ éréhécmi imi eñeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niñac eñeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeñ ac zéma hêna ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekec imi audarec. ¹⁶ Wañu ic héñgeña wéndara iminéñnec tuñ éréhécmi imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niñac imuac qahaguc hazéc ninñ imi qeyu humuyec. ¹⁷ Wañu mama hama lakec kecañgic ionac zéma hosuru kecaññ Yuda ic nonac momacnec luaeac buña neñañ muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neñawu Uña téréyawac qeriaiguc Mañgocac muru kerembññ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc

* **1:23:** Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.

muarunec, ini imi ic méréra me ic kian qahac, néñ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac arenhéra zéma héngalen ama arena yanda imuac buñahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tilin tilin ic ionac qambaña imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eneyaoc imi ama imuac wanñoñaiguc hoc qambaña wanecac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczoñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc ocmuñ téréya wamma yandima enanzac. ²² Ini acguc Uña téréyawac qeriaiguc ocmuñ téréya Anutunéñ tacyac wawaña wammac niñ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu enanzac.

3

Paulonéñ ic enia ionac niñac wamma ai meyec.

¹ Wañu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niñac ic enia onac niñac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecanzua. ² Wañu ama imuac welen qe qe ai imi Anutunéñ onac niñ wamma goi héihéiyawac niñac wamma nuac néñec imi ini hélacnec bec niñgic gezañ. ³ Wañu usuya auma ac saña imi nézéyu niñasariyi suruc imuac imi bec zékañ zékañ wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saña niñtegiri imi ini acguc niñtegicmu. ⁵ Ac saña imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tilin tilin ic ionac muru Uña téréyanéñ zéhicñi énécmiyec ésécnec becaru imi hicñisai nalé tosaraiguc imi ic onac nanhéra méñac méñ imuhuc ménda zéhicñi énécmiyu niñgic. ⁶ Imi mia ic enia eneñ buña suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neñawu momacnec séwi momacguc wamma kecziñ. ⁷ Wañu Anutuac goi héihéia niñac ai memeac sese mihicñi néñu, imuac kuhanéñ nuaru ai meanzac séciguc buña suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua. ⁸ Buña suruc hiabia, Kristoac mériañ yanda oloñ oloñawac séc qahac imi ic enia énézémañ

niñac ic embac téréya ionac sugginaiguc maqeqeya téngéñ tosara onogicma mamaya kecanzua nidac imuhucyawac goi héihéiyawac buña qenéñec. ⁹ Imi mia iwawai moczoñ zéhicñiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musañ musañgiawac niñu heyec ai arena imuac héla imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimañ niñac imuhuc wannéñec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéñ Miñ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niñarengeyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac héniorin héra neñaocnec Anutuac niñtegic qindegic hénia hénia imi mewininini kurumeniguc kua meme uña qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ieneñ hénia imi héntegicmu niñac imuhuc wanec. ¹² Neñañ imi Yesuac qeriaiguc i niñzégéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicñima kecziñ. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niñ wamma qenzeñ manzeñ hénia hénia mihicñima kecanzua imuac mia ewagina ménda mamac, néñ niñgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niñac wamma zéwelerec.

¹⁴ (14a) Hénia imuac niñac ¹⁵ baec kurumeniguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicñi énécmiyec.* (14b) Manğocnina iwac muru ni simiña héimima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶ Inéñ wañu, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uña téréyanéñ onac qeri icgina imi kuhanéñ meseli énécmimac. ¹⁷ Meseliyu niñzégégic Kristonéñ onac ewa qeriginaguc kecénécmiyu eneñ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu. ¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczoñ yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilañaya zéma horuaya zéma hiñgac hiñgaraya zéma eneñaya imi séha niñtegicmu. ¹⁹ Wañu Kristoac siñ sorocya imi baec ic ionac niniñ ninanéñ olommuac séc qahac, wañu ini imi niñasarimu niñac zéwelecanzua. Niñsarigic Anutuaru

* **3:15:** Ac yomuac hénia imi; Inéñ momac yanda neñañ Manğocnina.

qeriwac mérian kuaya qeqeya hezac iminéj onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéj neñañ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziñ me niñanziñ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miñina ²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac héniorin héra ionac sugginaiguc edamuyanéj hicñisaiya hicñisaiya hema emma hemac, hélacnec!

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewin.

¹ Imuac mia Miñ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézua; Anutunéj unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzénjiguc zérabéraiguc nalé horuacnec nanjelima goi héihéiac qeriaiguc bisiqatéj wañamumu. ³ Imuhuc wamma Uña téréyanéj luaeac hésanéj dérécgé énécmiyu momacguc wañgic imi mia seliseli wamma qambañtohoya memu. ⁴ Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wañu ini imi héihéré énécmimac niñac momacnec niñkinzénjéma kecgic unuruyec. ⁵ Miñ Kewunina imi momacguc, wañu ninzénj ninzénj imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc, ⁶ Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéj mia kekec momac yanda imuac mañgoc keczac. Wañu kekec momac yanda iminéj méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac sugginaiguc kecanzac.

⁷ Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸ Imuac mia ac kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Inéj ou eñec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

* **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onagicma lilingéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmiangic. Yesu imi neñañ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

⁹ Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiñgarec imi mia, néj hénia ménj ménda hezac. ¹⁰ Hiñgarec inéj mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac. Inéj iwawai momac yanda imi sécgé énécmimanj zé imuhuc wañec. ¹¹ Wañu inéj mia tosara Yesuac Mélíméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec. ¹² Imi mia ic embachéra téréya mesolanani énécmima welenj qeqe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi éscnec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³ Neñañ imi Anutuac naña ninzénjéma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wannu ninzénj ninzénjnina zéma niñ asac asarinina iminéj toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetecgia wambiñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc érérenjiguc yandiwiñ. ¹⁴ Imuhuc wamma neñañ imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kecbiñ. Ic diwi qiwiliñanéj ac halécnéj ala batuc wañ énécmigic ninzénj ninzénjac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéj qekenj qeha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵ Néj goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañu iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

¹⁷ Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzénj ninzénjna zéau énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia eneñ ewa qeriginanéj iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu éscnec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸ Ieneñ imi niñasac asari ginanéj siñidénjéyu niniñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéj seligiyyu Anutuac kekec igucnec waima kenjic.

¹⁹ Ieneñ niñtegic qñteggicgina qahac tanec wamma séwíac siñiguc opocamuma haka biria hénia héníawac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc ménj ménda kuamugic. ²¹ Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²² ini ala batucac féngéc ic méndacma houma kenanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina ésécnec hetecgému. ²³ Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴ Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku ésécnec héiamuma kecmu.

Kekecac héna ac.

²⁵ Wañu neñañ momacnec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñacnec ac hélacnec zému. ²⁶ Ini qeri biric nimmuiguc késpedesic ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷ Biria miñinawac titiña ménj ménda waimigic érémac. ²⁸ Kowu nenenéñ muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc mageqeya méra mimacac séc iwawai mihicñimañ zé eñeya mérianéñ ai mema haka hiabia wammac. ²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécy zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihicñi énécmimu. ³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu añgéñ titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihicñi mimu. ³¹ Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yonkanzan zéma wañ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eñañ muru augic qahac wandacmac. ³² Eñacnec goi héihéi wañamuma wésé ninñ wañamuma Anutunéñ Yesuac qeriaiguc késpedesicgina wai énécmiyec éséc késpedesicgina waiamumu.

5

¹ Imuac goi héihéi wañ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndéñ wamma kecmu. ² Ini imi Kristonéñ goi héihéi wañ énécmiyec

séciguc eñacnec iwawai ménj wamma mewin zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéñ neñañ niñac wamma eñeya kekecy waima mulu manañ héméña hiabia ésécnec Anutu héimiyec. ³ Ini imi sugginaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc ménj ménda zéhicñimu. Iminéñ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac. ⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baníarawac mepé qepési ai) wammu imi eneñ moczoñ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc ménj ménda memu. Imi ini niñyaccéma nindaczu imuac niñac ac zapi qeqeya zéma zézorañ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néñ néwéciguc ewa hia ac ézému.

⁶ Méñac ménj ménda wai énécmigic ac gorosña énézéma ikoc wañ énécmiwu niñac. Haka imuhucyawac niñac Anutuac qeri gericnéñ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu kesa ménda wammu. ⁸ Ini becneç imi siñi tunumañac buña kecgic, néñ deguc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc asac mararañac buña keczu. Imuac asac mararañac nambérac imuac séciguc kecmu. ⁹ Asac mararañac héla gocmia imi mia haka hiabia, haka solaña zéma haka héla. ¹⁰ Némacnéñ Miñ Kewunina ségiségi mihicñi mianzac imi batucgé hémma, ¹¹ ini imi siñi panamañac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néñ énézégic haka biria héñtegicmu. ¹² Ieneñ sasañgiaguc wañanzu imi kuananéñ zémañ zéwa gamu mamasuñaguc wañu réwérizua. ^(14a) Hémbiñac séc imi moczoñ asac mararañaguc, ¹³ hénia imuac niñac, iwawai moczoñ asac mararañ néñ qetagaliyu wininianzac imi kicninanéñ hémbiñac séc wañanzac. ^{14 (14b)} Imuac ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac suggina igucnec yacgic! Kristonéñ qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi niñtegicmu. Imuhuc wamma ic embac niñtegic qñteggicgina qahac

éséc nec qahac, nêj niŋtegic qinŋtegic ginaguc wamma kecmu. ¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niŋac ini nalé imi gaurac ménda qemu. ¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, nêj Miŋ Kewuninawac ewa siŋ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸ Wain doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho soho. Nêj Uŋa téréyanêj sécgé énécmiyu kecmu. ¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eŋaŋ héiamuma ewa qeriginanêj Miŋ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰ Haka hénia hénia hicŋi énécmianzac séc Miŋ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu maŋgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Waŋu Kristo ee héihéi wammima eŋaocnec méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonêj héniorin ionac orucgina wamma eŋeya séwi wamma keczu ionac aŋgêj titi ic wanzac éséc nec, embac méŋac euyanêj iniŋa iwac oruha wanzac, imuac niŋac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecmu. ²⁴ Nêj héniorin enêj Kristoac wammianzu éséc nec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho waŋ énécmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc iniŋhécgina ionac goigina héié nécmima Kristonêj héniorin ionac goigina héi énécmima ionac niŋac wamma eŋeya kekecyia wai énécmiyec imuac séciguc waŋ énécmimu. ²⁶ Imi mia dokunêj naec énécmima ackuazécnêj zuac énécmima météré énécmiyec. ²⁷ Imuhuc waŋ énécmima eŋeya kiwaiguc héniorin téréya kumu énécmima métac métac me kirie misicya qahac téréyanec solananc wammu niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ²⁸⁻³⁰ (30) Neŋaŋ imi Kristoac séwi tasia keczin imuac niŋac, ⁽²⁹⁾ Kristonêj héniorin héra galenŋé nénécmianzac. Ic méŋnêj méŋ eŋeya séwiya niŋac mézé titi ménda waŋamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. ⁽²⁸⁾ Imuac ic ini imuhucyanec eŋaŋ iniŋhécgina imi eŋaŋ séwigina éséc nec goigina héi énécmimu. Ic méŋnêj méŋ iniŋa goiya héimianzac

inêj imi eŋeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac. ³¹ Hénia imuac niŋac ic méŋnêj neŋgoc maŋgocya wai érécmima kemma eŋeya iniŋaguc toroqema séwi éréhécnêj séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Waŋu imuac hénia saŋa imi qeu hiŋgac hiŋgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac héniorin ionac niŋac momacnec imuhuc zézua. ³³ Waŋu ini imuhucyanec eŋac eŋac eŋaŋ iniŋhécgina imi eŋaŋ éséc nec goigina héi énécmimu. Waŋu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma neŋgoc maŋgoc.

¹ Nambérac ini Miŋ Kewuninawac qeriaiguc neŋgoc maŋgoc hécgina niŋtoho waŋ énécmimu. Haka iminêj haka dindina wanzac. ² Geŋga neŋgoc maŋgocga eegira héi érécmiwésémaŋ iminêj mia hénia ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémaŋiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémaŋ. ⁴ Maŋgoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicŋi énécmimu, nêj Miŋ Kewuninawac pakenŋ ac zéma zézé seli acnêj qegumu énécmimu.

Welen qeŋe ic zéma ionac miŋ maŋgocgina.

⁵ Welen qeŋe ini imi bac yandi yandi wamma zénéŋgina hiriyu ewa qerigina hélanéj séwiginawac miŋ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu éséc nec welen qeénécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, nêj Kirisistoac welen qeŋe ic éséc nec ewa qeriginanêj Anutuac ewa siŋ niŋtoho wamma ⁷ siŋa nimma welen qeénécmima ic ionac waŋanzu éséc nec qahac, nêj Miŋ Kewuninawac wammianzu éséc nec welen qeénécmimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia méŋac méŋ wammuiguc welen qeŋe me miŋ maŋgoc kekera séc ai imi Miŋ Kewuninanêj nénécmiyu meanziŋ imuhuc zéma nimma imuhuc waŋ énécmimu. ⁹ Imuac Galen ini acguc

welenj qeque hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, nēj ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumeñiguc kecañzac. Wañu iwac muru imi séwíac hémma niñgésigési mēj ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetecgiaiguc yomuhuc zéwa niñgic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanénj meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biriá miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwígina moczoñ hoturudacmac. ¹² Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, nēj Biriá miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buña zéma baec siñi tunumañaguc imuac galeñhéra zéma sawaiguc uña biriá iniguc wañañziñ. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwígina moczoñ hoturu énécmiyu nalé biriáiguc ini efima yaré qemaguc nañselimu niñac imuhuc wammu. ¹⁴ Imuac ini nañselima ac hélanénj rikunçina mema zikigic haka solañanénj tétécginaiguc hoturumu. ¹⁵ Wañu héna usugina luaeac buña suruc hiabianénj haima zérénqérénj wañamumu. ¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema niñzénj niñzénac saiwa mema iminénj ic biriawac zakonj geric bélañaguc imi hézénçéma qéwécçému. ¹⁷ Añgénj titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuazéc imi memu. ¹⁸ Wañu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczoñ nēj naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambiñ zé zenzenj qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Wañu ic embac téréya ionac niñ wamma zéwelecmu. ¹⁹ Wañu nuac niñac momacnec zéwelecma nuac muru ackuazéc néñu kuana añçéma buña suruc hiabia imuac hénia saña imi porinj qahac zéau énécmimañ niñac zéwelec wammu. ²⁰ Neñ ai imuac mia Yesunénj méli néñu hésa ic wamma keczua. Wañu imi mia neñ ac zémañac hezac imi porinj qahac selianec énézémañ niñac imuhuc miñicñi nējec.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hénia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéwa nimmu niñac niñzénj niñzénac dacmuna zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inénj mia héniana imi moczoñ énézédacmac. ²² Inénj mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerigina meefi énécmimac niñac ni ic imi ai imuac téngénj méli énécmizua.

²³ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma niñzénj niñzénaguc iminénj dacmuna héçna onac muru hemac. ²⁴ Miñ Kewunina Kristo Yesu siña ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanénj he énécmimac.

Filipai

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya Paulo zéma Timoteo niri hénarín Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñ hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni niñqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nañgé amuma meanzu imuac mia imuhuc wañanzua. ⁶ Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inén ai imi mézézéngéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzén gézua. ⁷ Ni hésa qatécnaiguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiyawac qeriaiguc ai momachécna wañ nénanzu. Imuac niñac ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inén ewa qerianén wañ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanén hakhak wañanzac imuac mia Anutunén ni héipuc wañ nénzac. ⁹ Wañu ini niníñ hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginanén goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainén héra wanzac imi niñtegicma solañanec kitic kápésic qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Wañu Yesu Kristonén qenané wañ énécmiyu kekec solañawac héra gocmianén sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali

énécmiyu tosara enej hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicñinéñec imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc keczua imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac tosara moczoñ ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdaczu. ¹⁴ Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanén nuac hésa qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzénngéma zénéngina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi hañ qema zéanzu.*

¹⁵ Ic embac tosanén nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, néñ tosara imi ewa hélanén zésaianzu. ¹⁶ Yomi enej imi ni buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasariman niñac kumunéñec hénia imi niñtegicma siñna nimma aí meanzu. ¹⁷ Wañu tosara imi enej hésa qaténaguc réwéri mén toroqewiñ gezañ zéma ewa hélanéñec qahac, néñ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸ Imuac némariauwac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc wañgic saima keñanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niñac ni ségiségi wañanzua. Wañu toroqema ségiségi wammanec kecan. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uña téréyanén nañgénéñu zéra waiya imuhucya niñac añgén titina mihicñiman imi ni ninzua, imuac niñac mia imuhuc wañanzua. ²⁰ Wañu gamusiñ qamusiñ ménda nimma becnecc éscnec degucmi acguc zénéñna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanén Kristo iwacnec sac mepési mimañ niñ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecanjiguc Kristoac kecan, wañu humumanjiguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Wañu séwinaguc kecanjiguc imi téré ainawac héra mihicñiman. Imuac niñac kekec zéma

* **1:14:** Paulonén hésa ic kerec, néñ Romawac baec galeñnéñ eeya héimiyu ziki sipac qahac kecma ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enej acguc kucgina mema zénéngina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmianjic.

humuc iorac sugiraiguc némariawac anğéj tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac sugiraiguc kecha momacnec wañ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmañ iminéj ogicogicya imuac niñ imuac wanzua, néj ²⁴ imi waima séwinaguc kecmañ imi onac niñ nimba hia wanzac. ²⁵ Wañu ni waima kecmañ imi zéma onac ninzénj ninzénjgina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuñ iniguc momacnec kecmañac hezac imi ni niñyacgézua. ²⁶ Imuac neñ muñguc hama iniguc kecha nuac niñac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéj qesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niñgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buña suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmañ me wai énécmima lakec kecmañ imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacnec buña suruc hiabiawac ninzénj ninzénjginawac wamma eñaoc nanğé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buña suruc hiabianéj kisikiyoñac asé kiwiya wanzac, néj onacmuru imi anğéj titiac asé kiwiya wanzac. Imuac niñac ai imuac me imuac mewiñ zégic hazéc wañ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi ninzénjé mimu niñac sac qahac, néj ninzénjéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu niñac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi becneç nuac muru hicñiyu héngicac deguc nuacmuru heyu héñanzu qenzeñ manzeñ imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héhiéiac qeri mebélac ai, me uña téréyawac ala kekec, me wésé ninin, me ewa biricnéj he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héhiéi imuhucyanec anğéj tigid ewa siñgina momac wañu siñniñ momac wamma ségiségina solañanigic kuaya qeqeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewiñ zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eñeyawac hakaiguc

ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eñeña wammu. ⁴ Ini eñac eñac ewa siñgina sac qahac, néj alahéçgina ionac ewa siñ imuac momacnec héngaleñ wañ énécmimu. ⁵ Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec anğéj tigid hemac. ⁶ Inéj Anutu eñeyawac kekec kerec, néj Anutuac séc anğéj tima kecmañ zé ménda nimma, ⁷ kilen memaamuma welen qeqe ic tanec mema baec ic ésécneç wañec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicñiyec. Hicñima eñeya memaamuma kilen humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic héñeña wéndaraiguc humuyec. ⁹ Imuhuc wañu Anutunéj ou meyacmima qac buña mén, qac tosara moczoñ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeniguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaiguc kecanzu ieneñ moczoñ Yesuac qac buñaiguc simiñ héimimuac hezac. ¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu mañgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécneç kecbiñ.

¹² Imuac ala soroc héçna wésénaiguc sac qahac, néj deguc iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéçgina hiriyunec onac anğéj titigina imi mesolañanimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéj mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac. ¹⁴ Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini kápésic qahac solañanec keçma hicñisai qariniñ qariniña zéma acqeqe wawaña ionac suginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec keçma baec ic ionac suginaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñnec keñha wamma qenzeñ manzeñ qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéj niñpañgéma onac niñac ségiségi ac zémañac séc wammac. ¹⁷ Onac ninzénj ninzénjgina zéma welen qeqeginanéj mulu

ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia ésécnec qocgé mimañiguc kileñ ségiségi wamma ic tuñ iniguc ségiségi wammañ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanzua. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma incgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanžu, néñ eñañ ewa siñginawac wamma kecanzu. ²² Néñ Timoteo imi merac méñnéñ mañgocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi némmac imi hémma niñtegicmañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé niñkumuma keczua. ²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma keczua.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma téngiñ ic ésécnec niguc momacnec welenqe némma iwawai méñac méñ niñac wamba méra néñanzac. ²⁶ Inéñ ini moczoñ inicmañ zé qeria héñgeñnec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niñac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéñ wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néñ ewa goronéñ ewa goro méñ mihicñiwac niñac niñyéwérima kecha wéséya niñnémma ewa gorona momacnec meefinéñec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimañ zé seliseli

wamma méli énécmizua. ²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. ³⁰ Ini welen qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eñeya kekecya ménda galeñgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meañec.

3

¹ Dacmuna hécna ac tetecgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néñ onac imi ac iminéñ demin meénécmimac.

Haka wahala maleku ésécnec het-ecgēwīñ.

² Ini haséñ kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eñeñ wanzu imi onac galeñgina mema kecmu. ³ Anutuac uña téréyaguc welen qe qe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanziñ neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanziñ. ⁴ Ni acguc séwiiguc héi selimañac séc wañu ic tosia eneñ séwiiguc héiseliwiñac séc zéma ninzuiguc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc. ⁵ Ni hicñima kecha ai meme 8 wañu séwinaiguc séwi heric haka wannéngic,† wañu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugginaiguc Hebiraio ic héla, wañu hena aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua. ⁶ Hakana imi seliseli wamma Yesuac henaoriñ ununesi wañ énécmiyi wañu hena ac méñ ménda logima kápésic méñ ménda mihicñiyi. ⁷ Wañu becne iwawai imuhucya moczoñ nañgé néñec, néñ Kristoac wamma nimba iwawai imi méñ ménda méra néñec, néñ iwawai eñomia wañec. ⁸ Wañu hélacnec zéwa iwawai imi moczoñ maqeqeya mihicñi nénéña, néñ miñna Kristo Yesuac hénia niñasariwa hicñinéñec niniñ imuac mia nimba eeya eñeñaguc wanzac. Ni imi

* **3:2:** Yuda ic ionac haka silic méndacañgic ieneñ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebirí énécmiañgic hénia imuac niñac kazu ic zéénécmiyec. † **3:5:** Yuda ic ieneñ nalé imuaru nañhécgina séwi hericheric haka imi wañ énécmigic.

iwac niñ wamma iwawai moczoñ imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo añgétiwa⁹ iwac qeriaiguc mihicñi nénéña wammac niñac. Solañanima keczua imi héna ac igucnec ménda hicñiyec, néñ Kristo ninzéhéwa kecec solaña imi Anutuac murunec hicñinéñec.¹⁰ Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kecec imuac kuha zéma iwac qenzeñ manzeñ imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma¹¹ Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugina igucnec yacma kecec qelia mihicñimañ zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usujñec kembij.

¹² Ni nena imi bec mihicñizua ménda zézua. Wañu bec mesolañani wañ néñec ménda zézua, néñ Kristo Yesunéñ ni népésiyec séc imuac mihicñimañ zé wamma usujñec kemmanec keczua.¹³ Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néñ iwawai andénaiguc hezac imuac eluj nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé¹⁴ kemma añgétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa keñu Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéñ ounec héihéré néñec imuac héla haiyu hezac imuac memañ zé usujñec kenzua.¹⁵ Imuac solañanima keczij neñañ sucninaiguc méñnéñ méñ yomuhuc nimmacac hezac; Haka méñac ini niñgic tanera méñ wañu Anutunéñ imi acguc measari énécmiyu hémmu.¹⁶ Nini añgétima keczij héna imuacnec sac tima kembij.

¹⁷ Dacmuna hécna ini eñawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecni-naiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu.¹⁸ Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héngeña wéndara imuac hazéc wamma keñha wanzu.¹⁹ Ieneñ imi teteçgiaiguc kisikiyoñ mihicñimu. Ionac anutu imi tomeñgina. Gamuginanéñ zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu.²⁰ Wañu neñañ imi kurumeñ ama miñina wamma

kecni qacnina ou kurumeñiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia añgén titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziñ.²¹ Inéñ iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéñ séwinina maqeqeya imi melené nénécmiyu eñeya séwiya edamuyaguc ésécnec wambiñ.

4

¹ Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochécna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuni-nawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmac niñac zénañgé érécmizua.³ Wañu ai momacna* solaña guac welec génzua. Embac tosara buña suruc hiabiawac niguc momacnec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac hécna méra énécmina, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac.⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wañgic. Ménguc énézéwa ségiségi wammu.⁵ Onac ewa bénzéhina imi ic embac énézégic nindacmu. Miñ Kewuninanéñ hosucgé nénécmizac.⁶ Iwawai méñac méñ ménda niñyéwérimu, néñ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéñ ewa hia ac ézéma Anutu ézému.⁷ Imuhuc wañgic bec Anutuac luae niñingawac séha ogicogicya imuhucyanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niñingina galenagé énécmimac.

⁸ Dacmuna hécna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiña, iwawai solaña, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu.⁹ Ini nuac murunec niñareñgégic me megic me héngic imuac wamma kecmu. Imuhuc wañgic luaeac Anutunéñ iniguc momacnec kecmac.

* 4:3: Girik aciguc; boñ zura momacnec huama kekera.

Filipo hénaorij ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kecgic imuac zarijanéñ hutuzac imuac ni Miñ Kewun-inawac qeriaiguc ségiségi kunéñ yanda wanzua. Becnec ini niñnéñgic, néñ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai méñ niñac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmanac séc wanzua. ¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmanac séc, wañu iwawaina saméñ bipiyaguc hia kecmanac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméñ bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi niñtegicdaczua. ¹³ Meseli néñanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoñ hia wandacmanac séc. ¹⁴ Wañu ini nuac qenzen manzeniguc momacnec toroqezu imuac nimba sécgézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niñgic, becnec buña suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba méñnéñ méñ méra ménda néñec, néñ ini sac méra néñgic imi ini ninzu. ¹⁶ Wañu Tesalonika ama areña yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéñ méñ méra néñgic. ¹⁷ Ni sese méñ niñac ménda welec énécmizua, néñ mériañginaguc wammu niñac onac muru haka hiabiawac hélanéñ saima hemac niñac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczoñ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néñgic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héméña hiabia wañu Anutunéñ memacac séc wañu ségiségi mihicji mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéñ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eñeya hofi yanda kuaya qeqeya igucnec sécgina tiénécmimac. ²⁰ Anutu Manjocnina iwac muru nalé tetcgia qahac mepé qepési hemimac. Hélacnec!

Ac tetcgia zéma mozoc ac.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi enéñ onac yaizézé ac énézéu. ²² Ic embac téréya moczoñ onac yaizézé ac énézéu. Wañu

ionac sucginaiguc Kaisawac amaiguc arenhéra ionac murunec tosanéñ imuhucnec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu. ²³ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéñ onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa siŋguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulo zéma ninzén ninzénac munana Timoteo ² niri Kolosal ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kenhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénéc Mizic. Anutu Maŋgocnina iwarunec† ewa hia zéma lu-aenén he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nereŋ onac niŋ wamma zéwelec waŋanzic séc neŋaŋ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. ⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzénge mizu imuac buŋa zéma ic embac téréya ionac muru ala siŋgina hezac imuac buŋa niŋanzic imuac niŋac imuhuc waŋanzic. ⁵ Waŋu ninzén ninzén zéma siŋgina imi mia onac wamma kurumeniguc niŋkinzén gina kumugic hezac imuacnec mia hicŋianzac. Waŋu niŋkinzén imi suruc hélawac buŋa hiabia becneŋ niŋgic imi mia. ⁶ Buŋa suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niŋtegicgic nalé imuarunec sugcinaiguc hicŋiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welen qeŋe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafiránén ku énécmiyu niŋgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héli wamma keczac. ⁸ Inén mia Uŋa téréyawac qeriaiguc ala siŋ waŋamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac niŋac onac suruc niŋc nalé imuarunec éréma niri onac niŋ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzac. Imi mia Uŋa téréyawac niŋtegic qinŋtegic zéma niŋ asac asari-awac kuhaiguc niŋiŋ Anutuac ewa siŋac murunec hahaya imi kuaya qeŋeya tiénéc mima niŋac zéwelec waŋanzic. ¹⁰ Waŋu waŋgic séc Miŋ Kewuninanén niŋu sécgéyu ewa hia nimmac. Waŋu

ai hénia hénia eeyaguc memu séc héli mihicŋima Anutuac hénia niŋarenŋgégic imuac niŋiŋa imi yandima kemmac.

¹¹ Waŋu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima kenkecgic tegémac niŋac iwac edamuyawac kuhanén kucgina moczoŋ meseli énécmimac. ¹² Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buŋa bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Maŋgocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu. ¹³ Inén mia panamaŋac deminŋ totonŋ qeriya igunec nénépésima eneya naŋ sorocyawac héngalenŋ ama areŋa yandaiguc nono-porec.

¹⁴ Naŋa imi sawanén mulu menénécmiyu képésicnina moczoŋ wai-waiya waŋec. ¹⁵ Inén mia hémbinawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac, iwawai mén ménda zéhicŋiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicŋima kerec. ¹⁶ Imi mia hénia yomuac niŋac; Iwawai moczoŋ imi iwac qeriaiguc zéyu hicŋidacgic. Iwawai kurumeniguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéŋ hémbinac séc zéma ménda hémbinac séc, tatac edamuyaguc me héngalenŋ wawaŋawac kuc buŋa, galenŋ me galenŋac qac buŋa imi moczoŋ iwac murunec zéma iwac buŋawac zéhicŋi énécmimia. ¹⁷ I eneyaoc imi iwawai tosara ménda hicŋima kecgicnec i bec kerecac keczac, waŋu iwawai moczoŋ imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac. ¹⁸ Waŋu inén zéyu hicŋidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niŋac, héniorinŋ neŋaŋ orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sugcina igucnec walac walac qelima yarec. ¹⁹ Imi mia Anutunén iwawai moczoŋ Yesuac qeriaiguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niŋu sécgéyu imuhuc hicŋidarec. ²⁰ Iwac murunec iwawai kurumeniguc zéma baeciguc hedaczac imi moczoŋ eneyaguc ewa momac wammu niŋac Yesuac sawanén ic héngenŋa wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

²¹ Becneŋ ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawaŋ

* **1:2:** Hénia mén imi ninzénge. † **1:2:** Kiwi méraginanén ooya tosaraiguc; Maŋgocnina zéma Miŋ Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ **1:12:** Kiwi méraginanén ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

memeginaguc hazéra kecgic. ²² Wañu deguc imi aciguc ménda emmu nér kápésic solañ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buña nammu niñac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neñañ sucninaiguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. ²³ Ini ninzén ninzéniguc kumuselima keñqe haqegina qahac kecmu. Kecma buña suruc hiabia nindacgic imuac niñkinzén wamma imuacnec ménda néngacma kemmu. Wañu buña suruc hiabia imi mia zéau énécmimia wañu, kurumeñ bawaguc kekec yanda Anutunén zéyu hicñima keczu imi moczoñ nindacgic. Wañu Ni Paulo imi buña surucya imuac welen qe qe ic wañiac keczua.

Pauloac welenqe qe ai.

²⁴ Deguc ni onac wamma qenzen manzeniguc kecmu imuac mia ségiségi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzen manzen kitiwa hezac imi iwac hena méria wamma kekera henaorin onac niñ wamma séwinanén bisiwa sécgénénzac. ²⁵ Ni imi Anutunén onac niñ wamma ai ara nézéc imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niñac henaorin héra ionac welen qe qe ic wani. ²⁶ Ac saña imi nalé hénihénia qahac hama keñec imuarunec zéma baec yomuac hicñisaiya hicñisaiya ionac murunec musañgéyu heyec nér deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunén ac musañ musañgia imuac edamuyanén baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindina sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Wañu ac musañ musañgia imi mia Kristo sugcinaiguc keczac inér mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia neñañ niñkumuma kic hihi wammianzin. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegic qindegic ac moczoñnec ku énécmianzin. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzua.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama areña yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanén kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua. ² Ieneñ qerigina mebélacgé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutulangé amugic niñtegic qindegic ginanén saima kemma zékén yanda wañu, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niñtegic qindegic ac zéma niniñ yanda imuhucya eebipiyagucnén sañgima hezac. ⁴ Imi mia méñnéñ méñ haléc acnén ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézua. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanén wai énécmima kecanzua, nér qeri uñananén iniguc kecanzua. Wañu ini téréc dindinanec kecmu Kristo ninzénagéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwini.

⁶ Ini Kristo Yesu angén tigid miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanén késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc ninzénagéma nañseligigic ewa hiawac aranén doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac. ⁸ Ini técgina nimma kecmu, baecac icac niñtegic qindegic ac zéma ikoc acginanén énépésima hésa amaiguc onopochu niñac. Niniñ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac paken ac efelia imi méndacanzac, nér Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanén séwi héra wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu méñac méñ ménda hocmu. Inér mia galeñ zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmimawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranén séwi tasé hericheric imi qahac, nér Kristoac météré aiiguc séwiginawac siñ hericdagic keñkeña wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc

momacnec téngé énécmimia wanec. Wanu Anutunéj Yesu meqelimiya yarec imi ninzénégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wanec. ¹³ Wanu késpedescina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecanjic, néj Anutunéj Yesuguc meqeli énécmimia késpedescina moczonj wai énécmiyec. ¹⁴ Wanu musuqeqe wamma hazéc wan nécnécmianec méra kiwi héná aciguc ooya imi moczonj audacma mema ic héngeña wéndara qahaiguc birinénj qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic héngeña wéndaraiguc humuyu imuac kuhanénj galenj kewuya kewuya zéma ai memec qac bunaginaguc ionac tewi zakonjina imi mahanjéyu madarec. Wanu onogicma kawali wanec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacjic.

¹⁶ Imuac bec ic méjnénj nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata ninjac késpedescinaguc zégic qetali énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bianj héla hamacac heyec imuac unjanec wanzac, néj Kristonénj imuac héla wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme unja mepési mianzac imuhucyanénj onac taséginá kurumenjiguc hezac imi onag-icbac ninjac galenj memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa sinénj qéfaccé miyu emma iwawai ménj héhec imi meyandima hinjac hinjarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wanu oruc imuacnec mia séwi tasia moczonj toroya zéma gininjanénj dérécgéma gumuyu Anutunénj kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakenj ac ikora ninjac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakenj ac hénia hénia imuac ninjic iwawai humumia wanec, néj némac ninjac baecac bunja kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli ac zéma pakenj ac imuhucya méndacbinj me? Imi qahac, iwawai imuhucya

imi moczonj houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma sinjinawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicnji amuma hénjic, meyac énécmimacac séc ninjegic qinjegicyaguc tanec wanzac gezanj. Wanu haka imuhucyanénj séwiac sinja sigima kekerawac kuha ménj ménda késa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbinj.

¹ Imuac ninjac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima keczuiguc iwawai ou heheya ninjac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonénj Anutuac héyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai ninjac qahac, néj iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacjic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musanjé énécmiyu keczu. ⁴ Wanu kekecgina wawanja Yesunénj wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac ninjac baeciguc kekera séwi taséginawac sinj imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac sinj, biriawac sinj niniñ, zéma hémbaoc. Wanu iwawai ménjac hémbaoc wawanja imi baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya ninjac Anutuac qeri biricac zérabéranénj nambérac ac qeqeya ionac muru hicnji énécmianzac. ⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac wananjic. ⁸ Wanu deguc imi yonkanzanj, qeri biric, ninj zapi, zézé suresure, zéma zézoranj ac biria, biria imuhucya moczonj kuagina igucnec hetecgégic kendacmac. ⁹ Ini ic waha zéma imuac wawanj meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac ninjac enjaoc ac ikora ménda wanjamumu. ¹⁰ Wanu ic qelia imi enjeya zéhicnimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniña acguc qelia wanzac. ¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi ménj wai ménj késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tunj séwi tasé hericheric ginaguc me ic tunj séwi tasé herichericgina qahac, baec ménjac

* **3:11:** Girik aciguc; Skite ic.

icya icya me haséh ic,* welen qeque ic me miñ kewu kekera, wañu Kristo imi moczoñ yanda, wañu moczoñ yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Wañu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siñ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzén zéma qeri biricgina helanzi amuma kekec imi malekugina ésécnec héigic meyu kecmu. ¹³ Wañu mérnén mérnac ara zéyu enawu tétécgé amuma késpedescina waia-muma Miñ Kewuninanén késpedescina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec wañamumu. ¹⁴ Wañu haka hiabia moczoñ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammumu goi héihéi haka iminén rikun solaña wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵ Luae qeamuma kecmu niñac unuruyu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenén qerigina galengéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanc kecmu. ¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminén kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niñtegic qindegic moczoñnec enawu kuamuma zénañgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnén legic téréya héima qeriginanén ewa hia nimmima Anutu mepésimu. ¹⁷ Wañu ackuazéc ginanén me wawañ memeginanén haka mérnac mérn wambiñ zé imi moczoñ Miñ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammumu. Imuhuc wamma iwac hia niñac wamma Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

¹⁸ Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miñ Kewuninawac qeriaiguc héna iminén sécyá wanzac. ¹⁹ Ic ini inihécgina ionac goigina héimu. Wañu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczoñiguc nenogc mañgoc hécgina ionac ac niñtoho wandacmu. Haka iminén Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicñianzac. ²¹ Mañgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niñac.

²² Welen qeque ic ini iwawai moczoñiguc baecac miñ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, nén kurumén Miñ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solañanec wammumu. ²³ Ai imuac me imuac mewin zé kurumén Miñ Kewuninawac meanziñ séc wambiñ, nén ic onac meanziñ séc ménda wammumu. ²⁴ Imi mia tasénina imi Miñ Kewuninanén mératéc nénécmiyu mewinac hezac imi ini nindacma welen qemianzu. Wañu welen qemianzu imi Kristo, imuac niñac haka imuhuc wañanzin. ²⁵ Mérnén mérn haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melen mimac. Miñ kewuninanén séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4

¹ Ic galen ini imi onac muru acguc kurumeniguc kunenigina keczac imi nimma welen qeque hécgina haka dindinanc zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Paken ac toroqeqeya.

² Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³ Wañu nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunén héna ac énézewin niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunén zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwin niñac zéwelecmu. Ni ai imuac mia señ hésanén qaté néngic kecanzua. ⁴ Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémañac hezac séc zéau énécmimañ. ⁵ Ini niñtegic qindegic ginaguc tacyac wammumu. Imuhuc wamma sénganen ic ionac imi nalé en ménda aumu. ⁶ Acgina imi nalé séc seinén naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héihéiiguc wammumu. Imuhuc wamma ic mérnac mérn, ac taséya dimuhuc melenmigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

⁷ Tikikonén nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solaña inén Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu welen qeque ic wamma keczic. ⁸ Ic imi nonac

qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niṅac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹ Waṅu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Waṅu ierenṅ imi yomuac ac suruc imi moczoṅ waṅ énécmidacmaoc.

¹⁰ Waṅu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianṅac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹ Yesu Yusito zémimia ienenṅ acguc yaizézé ac énézézú. Ienenṅ ic tuṅ séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, waṅu ai momac hécna wanzu. Ienenṅ sac Anutuac héngalenṅ ama arenṅa yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya enenṅ imi ewana mehiaru néngic. ¹² Ic ménṅ onac murunec hahaya Kristo Yesuac welenṅ qeṅe ic Epafira inenṅ acguc yaizézé ac énézézac. Inenṅ nalé séc onac wamma zéwelecmima ini Anutuac ewa siṅiguc solanṅanima selianec ninzénngéma nammu niṅac zéwelecanzac. ¹³ Ni ic imuac héipuc ac zéwa niṅgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama arenṅa yandaiguc keczu ionac niṅ wamma ai kunenṅ yanda meanzac. ¹⁴ Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézac. ¹⁵ Dacmuna hécna Laodikea ama arenṅa yanda igucnec zéma ninzénṅ ninzénṅ nauṅnina Numfa zéma iwac amaiguc hénariniṅ tocgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi sugginaiguc olongic tecgéyu Laodikea hénariniṅ énézégic olommu waṅu kiwi ménṅ Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec olongnimmu. ¹⁷ Waṅu Akipoac mia miṅ kewuninawac qeriaiguc ai buṅa qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananenṅ oma yaizézé ac énézézua. Ni senṅ hésanenṅ qaténéngic kecanzua imi niṅqelima kecgic. Anutuac ewa hianenṅ onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizéze ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nenej Anutu maṅgocnina zéma Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areṅa yandawac hénaorij imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéj onac muru hemac.

Tesalonika hénaorij ionac ninzéh ninzéhina zéma hakagina.

² Nini ic tuṅ onac niṅac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziṅ séc onac aigina zéhicṅima ³ ninzéh ninzéhina wawañ meme, zéma goi héihéiac méra baoc ai, zéma miṅ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéj wamma kecanzu imuac Anutu maṅgocninawac wésiaiguc nalé séc niṅqelianziṅ. ⁴ Anutuac siṅniṅ waṅ énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ini Anutunéh gési énécmiyec imi nini ninziṅ. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niṅac; Nonac buṅa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néj kuha zéma uṅaya téréya zéma ninzéh ninzéh kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niṅac wamma ic dimuhucya kerij ini eṅaoc nindaczu. ⁶ Waṅu ini zéra béra yanda qeriaiguc uṅaya téréyanéh naṅgé énécmiyu ségiségi wamma hénac ac imi késama nonac haka zéma miṅ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷ Imuac niṅ onac kekecgina iminéj Makedonia zéma Akaia ninzéh ninzéh ic ionac kicginaiguc séséc héla waṅec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miṅ Kewuninawac ackuazécnéh onac murunec keṅu, Makedonia zéma Akaia ama miṅina enej gezacginanéj nindacgic. Waṅu onac ninzéh ninzéhina Anutuac muru melemma hezac imuac buṅa surucnéj baera baera saima kendarec. Imuac mia neṅaoc, ac imuac me imuac méj zéwiṅac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eṅaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni enej dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu

héla kic qeli kekera i welenṅ qemiwiṅ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru lilingéma hagic imi nénézégic nindacziṅ. ¹⁰ Waṅu humuc ic ionac murunec meqelimiyeṅ Naṅa iminéj kurumenej igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naṅa imi bianṅuc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéh hayu imuacnec neṅaṅ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéh Tesalonika ama areṅa yandaiguc Miṅ kewuac ai naṅgéma meyec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauṅ hécnina, nenej sugcinaiguc kereṅij imi héla qahac ménda waṅec imi ini eṅaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areṅa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihicṅi nénécmigic, néj Anutuninawac kuhanéh naṅgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buṅa suruc hiabia imi kilenṅ énézédariṅ. ³ Memeseli acnina imi ikoc me niniṅ biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néj Anutunéh ninzéhgé nénécmima buṅa suruc hiabia imi énézéwiṅ niṅac qutuṅgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziṅ imi baec ic ségiségi mihicṅi énécmiwiṅ zé qahac, néj qeri héhéj miṅina Anutu ségiségi mihicṅi miwiṅ zé yomuhuc zéziṅ. ⁵ Nini nalé méṅac méj ic méṅac méj haléc ac me iwawai méṅac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féngéc ménda waṅ énécmianziṅ imi Anutunéh héipuc waṅ nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buṅa, baec ic méṅac murunec mepé qepési ac méj mihicṅiwiṅ zé, kic hihi ménda waṅanzij, ⁷ néj nini onac sugcinaiguc ic gum bēnzēnzēṅa wamma neṅoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéj nambérac héra lolongé énécmima héwiwiṅgé énécmianzac ésécnec waṅ énécmiyij. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niṅac qerinanéh imuhuc dongé énécmima buṅa suruc hiabia imuacnec sac qahac, néj kekecnina momacnec efima

wai énécmiwiñ zé ewa hia ninziñ. ⁹ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ai kuney yanda mema kuc qema kerin imi ini ninqelima ninzu ésécnec onac muru méñac méñ yéwéri ménda énécmiwiñ zé sinji kaiwe méraninanén ai mema buña suruc hiabia Anutu arunec imi énézéañiñ. ¹⁰ Nini ninzén ninzén ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindinanec kápésic qahac kenha wañiñ imi eney kicginanén ninicma héipucnina wanzu. Wañu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu ésécnec, neneñ imi mañgocnéñ nambérac héra wañ énécmianzac ésécnec eñac eñac wañ énécmiwiñ. ¹² Wañu eñeya héñgaleñ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niñac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niñac hinocgé énécmima meme seli ac wañ énécmima zéseli énécmiwiñ.

¹³ Wañu nini imuac niñ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéañziñ. Wañu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niñgic nalé imuaru eney niñgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda wañec, néñ Anutuac ackuazéc héla téñgén wañu añgétigic. Imi hélacnec, ackuazéc iminéñ mia ninzén ninzén ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzén ninzén dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaoriñ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma wañgic. Héna oriñ imi eney Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicñigic ésécnec ini acguc eñañ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicñigic. ¹⁵ Yuda ic eney Miñ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Wañu duña nini nununesi wañ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicñi mima néwécgeña baec ic onac ségiségi mihicñi énécmianzu. ¹⁶ Wañu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niñac neuy héinénécmima kápésicgina toroqegic kuaya qeqeya wañu imuac tetecgiaiguc Anutuac qeri biricnéñ qacginaiguc mama énépésiyeç.

Paulonéñ muñguc ken inicmañ zé niñec.

¹⁷ Ninzén ninzén dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini séwiguc nalé

hotoñadac wai énécmiwiñ, wañu qerinéñ qahac. Nini muñguc kic tanecgina inicbiñ zé onac ewa sinziñ hia wañ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziñ. ¹⁸ Nini onacmuru hawiñ zé wañ nénécmiyu, hélacnec ni Paulonéñ muñguc muñguc onacmuru hamañ zé batucgéyi. Wañu Biriá miñinanén hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Miñ kewunina Yesu Kristo hamaç nalé imuaru némacnéñ neñañ niñkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buña wammaç? Eney imi nonacmuru imuac buña wanzu. ²⁰ Hélacnec, eney imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac niñ muñguc mambéc wañbipiwiñac séc qahac wañu, tosara nini niñni sécgéyu neñacnec you Aten ama areña yandaiguc kecziñ. ² Kecma Kristoac buña suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzén ninzén dacmunanina Timoteo i onacmuru méliziñ. Imi mia meseli énécmima onac ninzén ninzénginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ méñnéñ méñ zérabéra hénia hénia qeriaiguc kenqe haqe ménda wammu niñac méliziñ. Wañu neñañ imi réwéri imuhucya mihicñiwiñ niñac nonoporec imi mia eñac ninzu. ⁴ Nini iniguc momacnec kerin nalé imuaru kecma réwéri mihicñiwiñ imuac mia walac énézéyiñ. Wañu hélacnec imuhuc hicñiyec imi ini ninzu. ⁵ Imuac ni acguc muñguc méñ mambéc wañbipimañac séc qahac wañu, ninzén ninzéngina imi hémma nimmañ zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc miñinanén ala batuc wañ énécmiyu ai kuney meyiñ imi héla qahac wambac niñac.

Timoteonéñ Tesalonika hénaoriñ ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyeç.

⁶ Wañu degucmi Timoteonéñ onac murunec liliñgéma hama onac ninzén ninzéngina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségiyaguc nénézéyu niñiñ. Wañu zéyeçnéñ ini imi neneñ onac niñ wañañziñ ésécnec

nalé séc niniñ qeli qelinec niñsoroc wañ nénécmima qerigina waizalañ wamma ninicbiñ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninziñ. ⁷ Ninzéhñ ninzéhñ dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, imuac niñac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziñ, néñ ninzéhñ ninzéhñgina néñ meseli nénécmizac. ⁸ Ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nañselima keczu imuac niñac nini niñni degucmi kekecnina kecziñ imi hélaguc wanzac. ⁹ Neneñ neñañ Anutuac wésiaiguc onac niñ wamma ségiségi yanda mihicñziñ. Imuac mia onac niñ wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéhñ Anutu meñeñ mini sécgémac zéma niñanziñ. ¹⁰ Wañu siñ kaiwe séc onac kic tanecgina muñguc inicma onac ninzéhñ ninzéhñgina séha ménda he énécmizac imi mesolañaniwiñ zé qerininanéhñ hélawac zéwelec wanziñ.

¹¹ Deguc Anutu mañgocnina eñeyaoc zéma Miñ Kewunina Yesunéhñ onacmuru keñkeñawac hénanina nénézézéyic hémbiñ zé ninziñ. ¹² Wañu Miñ Kewuninanéhñ goi héihéigina mesai énécmiyu neneñ goi héihéi wañ énécmianziñ ésécneñ eñañ sugginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac. ¹³ Wañu inéhñ qerigina meseli énécmiyu neñañ Miñ Kewunina Yesunéhñ eñeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu mañgocninawac wésiaiguc kápésic solañ téréyanec nammu niñac wanziñ.

4

Kekec Anutunéhñ héñu sécgéanzac imuhucya.

¹ Tetecgiaguc, ninzéhñ ninzéhñ dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmiziñ. Ini nonac murunec ackuazéc megic ésécneñ tohomuac hezac séc niñtoho wamma ini deguc wañanzu imi muñguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicñi mimu. ² Nini Miñ Kewunina Yesuac murunec néma pakeñ ac énézézéyiñ imi ini ninzu. ³ Anutuac ewa siñ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ eñac eñac imi eñeya iniña imi météré

amuma eeya héima memacac hezac imi niñtegicmac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ieneñ kaiseroac siñ tohoanzu ésécneñ méñnéñ méñ héna imi ménda méndacma ⁶ haka imuhucyaiguc neuña ménda logima ninzéhñ ninzéhñ dacmuna méñ me nauñhéra ionarunec méñ ménda mebirimac. Némac niñ, becneñ énézéma zéselima zéseli énécmiyiñ ésécneñ haka biria imuac tasé kuku miñina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷ Anutunéhñ nini qakolaninaguc wambiñ niñac qahac, néñ kekec téréya kecbiñ niñac héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héna yomi qetalizac imi ic méñ qahac, néñ Uña Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunéhñ ku énécmiyu goi héihéi wañamuanzu imuac niñ dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina goi héihéi wañ énécmimu niñac ac méñ ménda oénécmiwiñ. ¹⁰ Hélacneñ, eneñ imi Makedonia baec séc ninzéhñ ninzéhñ dacmuna hécnina keczu ionac goi héihéi wañ énécmianzu. Wañu ala sorochéna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñac zénañgé énécmima zéziñ. ¹¹ Wañu zéseli énécmiyiñ ésécneñ hétéhñ waima béñzéhñ kecbiñ zé seliseli wamma eñañ aiginawac niñkumuma méraginanéhñ aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecmu iwawai méñ niñac mété qététañ ménda wamma kecmu niñac imuhuc zézua.

Miñ kewuac hahayawac zéréñ qéréñ wamma kecmu.

¹³ Ninzéhñ ninzéhñ dacmuna hécnina, eneñ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma eñ kecmu niñac ménda wañ nénécmizac. Niñkumugina qahac kecanzu ésécneñ zésiñac wambu niñac. ¹⁴ Neñañ Yesu humuma muñguc yarec imi ninzéhñ géziñiguc yomuhuc nimbiñ; Anutunéhñ Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Miñ Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézézéziñ. Miñ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziñ neñañ

imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onogicbiñ. ¹⁶ Miñ kewunéñ zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uña orucgina méñac ewa hétéñ zéma Anutuac témuj imuac hétéñaguc kurumenj igucnec mama ou kurumenj géléléyaiguc nammac. Nañu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ienenj walac yacmu. ¹⁷ Imuac andiaiguc neñañ kic qeli kekera acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meenju géléléyaiguc Miñ Kewunina miñicñiwij. Wañu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacnec kecbiñ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñac ménda hezac. ² Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi sinjyaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eñac niñhumuzu imuac mia. ³ Ic enej luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzenj manzenñéñ hosucgéanzac ésécnec kisikiyonñéñ fuknec haénécmiyu kileñdac néñgacmuac séc qahac wammac. ⁴ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, ini sinj tunumanjiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczonj asac mararañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi sinj me tunumanjiguc ménda toroqema kecziñ. ⁶ Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzenj qeli qeli kecma galeñ mema séwininawac sinj imi zikima kecbiñ. ⁷ Gau heanzu imi enej sinjyaiguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi enej sinjyaiguc miñgoñ wañanzu. ⁸ Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac sinj sigima ninzénj ninzénj zéma goi héihéinénj tétécac saiwa ésécnec haima añgénj titiac niñkumunénj yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiñ. ⁹ Anutunénj eñeya qeri biricayaiguc kerembiñ niñac qahac, néñ neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec añgénj titi miñicñiwij niñac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neñañ kic qeliiguc me gauiguc eñeyaguc momacnec qeliqeli

kecbiñ niñac nonac niñ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niñac ini wañanzu ésécnec eñac eñac meseli amuma nañgé amumu.

Tetecgiawac pakeñ ac zéma yaizézé ac.

¹² Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nenenj zéwelec énécmizij. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galeñgé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kunenj yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sugginaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Wañu ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, meseli énécmizij. Quéizénj wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nañselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wanzu i nañgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczonj bisiqaténj wañ énécmima kecmu. ¹⁵ Galeñ megic, méñnéñ méñ ic méñac méñ haka biriwac tasé kuku wammiwac niñac. Néñ eñac eñac me ic tosara moczonj ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéñgé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hiñi énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminénj mia Anutuac ewa sinj Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña heheya wanzac. ¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianjac ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa añgénj tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héñara mema qerictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina eñeyaoc solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa sinjgina zéma séwigina moczonj galeñgé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru kápésic qahac solañanec kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inénj méñzé méñzéya qahac imuac niñac inénj imi moczonj wandacmac.

²⁵ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nonac niñac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya waŋ énécmima ninzéh ninzéh dacmuna hécnina moczoŋ yaizézégina énézégic nimmu. ²⁷ Ni Miŋ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzéh ninzéh dacmuna hécnina moczoŋ oloŋ énécmigic nin-dacmu.

²⁸ Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hi-anéh onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériañ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hénaoriñ onac kiwi yomi oénécimizij. ² Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenéh onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, nenen onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiñac hezac. Wañu imuac niñni sécgézac. Némac niñ? Onac ninzéh ninzéhgina imi yandima sécgéyu goi héihéi eñac eñac késa keczu iminéh yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Wañu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoñ yanda imuac suginaiguc nañselima ninzéhégic imuac suruc imi Anutuac hénaoriñ ama séc keczu ionac neñaoc meemma wañ énécmianziñ. ⁵ Imuhuc wannu haka iminéh moczoñ Anutuac niñgésigési ai solañ imuac asé kiwiya wanzac. Wañu nalé imuaru Anutunéh iniru solañ wañgic eñeya héngalen ama arená yanda imuaru kereñ kereñawac séc wammu niñac ini qenzen manzeñ mihicñi énécmigic keczu. ⁶ Wañu qenzen manzeñ mihicñi énécmimu imi onac qenzen manzeñnéñ kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷ Wañu Anutunéh solañ wanzac imuac mia qenzen manzeñ bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniñ mihicñi nénécmima bakia hiabia melej nénécmimac. Imuac Miñ Kewunina Yesunéh eñeya kua meme uñahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumeñ igucnec ⁸ geric bélaniguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miñ Kewunina Yesuac buñá suruc hiabia imi ménda niñtoho wañanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹ Ic imuhucya imi eneñ Miñ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac

kisikiyoñ hémbénaña mihicñi énécmiyu memu. ¹⁰ Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzéhégic imuac niñac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaoriñ ninzéhégic migic ionac suginaiguc wañu hémma mepési mima welicgé mimu niñac mama hamac. ¹¹ Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzij; Anutuninanéh onac niñu héihéré énécmiyec imuac sécyá wañu nañgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siña nimma ninzéh ninzéh aiya imi iwac kuhanéh meselimu. ¹² Wañu Anutunina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niñac Miñ Kewunina Yesuac qaranéh suginaiguc eeyaguc wañu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niñac zéwelec wañanzij.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neñañ hénaoriñ imuac ara mén énézéni niñgic. ² Bianac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qeken qeha ménda wamma ménda aurimu. ³ Méñnéñ mén ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu kenhéi hahéi ménda wammu. Ac qeçe haka zéma héna ac logilogi ic, kisikiyoñac merac mén hicñiyuguc nalé tetcgia hamacac hezac. ⁴ Inéh mia hazéc ai meanzac. Inéh anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac suginaiguc onogicma eñeyanec ou nañ kecma Anutuac ocmuñiguc tacma eñeya ézámuyu héngic, ni imi Anutu zémac. ⁵ Ni iniguc kerij nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niñqelizu me? ⁶ Eñeya naléya ducñiyu hicñimac niñac deguc imi neuj héimiyu keczac. ⁷ Wañu ac qeçe miñinawac kuc sañanéñ bec aiya mema keczac, néñ neuj héimimianéh imuhuc wamma kenkeru nalé wañuguc héna namuñá igucnec wagiru neuña qahac wammac. ⁸ Qahac wañu imuaru mia ac qeçe miñina iminéh wininimac.

Waṅu Miṅ Kewunina Yesunéh eṅeya kua wéséséyanéh ic biria imi qeyu humu-mac. Waṅu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéh imuhucya imi moczoṅ mebiri énécmidacmac. ⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miṅinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi méréra ikora zéma ¹⁰ wawaṅ meme biriawac haka ikoranéh humucac buṅa ionac muru hama hicṅi énécmimac. Némac niṅ ieneṅ imi mehiaru énécmimac niṅ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda aṅgétigic imuac mia imuhuc hicṅi énécmimac. ¹¹ Imuac niṅ Anutunéh wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéh sugginaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéhégéanžu. ¹² Waṅu imi mia ac héla ménda ninzéhégéma haka biriawac siṅa nimma kecanžu séc késpedesic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miṅninawac siṅniṅ waṅ énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Uṅa téréyanéh météré énécmiyu ac héla imi ninzéhégégic mehiaru énécmimac niṅac Anutunéh hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niṅac nini nalé séc onac wamma niṅni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiṅac hezac.

Ini gési énécmiyu aṅgéh titiac buṅa wanžu.

¹⁴ Imuac mia Miṅ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eṅ énécmiyu késamu niṅac inéh buṅa suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec. ¹⁵ Imuac niṅac ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, selianec naṅselima ackuazéc kuaninanéh zézéya me kiwininanéh ku énécmiyiṅ mératéc buṅa imi niṅtoho wammu. ¹⁶ Miṅ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi waṅ nénécmima meme seli ac tetecgia qahac zéma niṅkumu hiabia imi ewa hiawac eṅ nénécmiyec Anutu maṅgocnina iereṅ ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawaṅ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niṅac wanziṅ.

3

Zéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, tetecgiawac énézéni niṅgic. Ini nonac niṅ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miṅ Kewuninawac ackuazécnéṅ onac sugginaiguc ai meyec ésécnec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ² Waṅu ic zipiliṅ zapalaṅa zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niṅac zéwelecmu. Ninzéh ninzéh imi baec ic moczoṅ ionac buṅa qahac, néṅ momac momacnéṅ késa keczu imuac niṅac imuhuc zézua. ³ Miṅ Kewunina imi ménzé ménzéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeṅ memac. ⁴ Onac imi Miṅ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzéhégéziṅ; Ini zéseli énécmiziṅ imi niṅtoho wamma emma kecmu. ⁵ Miṅninanéṅ onac ewa qerigina qindiṅi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac naṅseli seliiguc keremmu.

Qéizéh wamma kecbu niṅac goro ac waṅ énécmigic.

⁶ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziṅ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niṅareṅgégic imi ménda tohoanžu ionac murunec néṅgacmu. ⁷ Haka silic waṅanziṅ imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eṅaoc nindaczu. Nini onac sugginaiguc qéizéh ménda wamma kerih. ⁸ Waṅu nini onac muru ménjac mén réwéri ménda mihicṅi énécmiwiṅ niṅac, onac murunec yaka bontegic mén ménda mema neyiṅ, néṅ méraninanéh siṅi kaiwe séc ai selianec meaniṅ. ⁹ Imi mia imuhuc wambiṅ niṅac qac buṅa ménda zé nénécmiyecac qahac, néṅ onac muru haka séséha wamma énézéni ninicma méndac nénécmimu niṅac imuhuc waṅaṅiṅ. ¹⁰ Nini iniguc momacnec kerih nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyiṅ; Ménéh mén ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac. ¹¹ Néṅ yomuhuc zégic niṅiṅ; Onac sugginaiguc tosanéh ménzétiti wamma kecma ai mén ménda mema eṅ keṅha wamma acnéṅ réwéri sasala mihicṅianžu. ¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miṅ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zénaṅgé énécmima

yomuhuc zéziŋ; Acgina qaiyu ai mema eŋaŋ nene mihicŋima nemu. ¹³ Ninzéhŋ ninzéhŋ dacmuna hécnina, ini haka hi-
abia wamma kecma ewa qerigina qeka
meka ménda wammu. ¹⁴ Méŋnéŋ méŋ
kiwi yomuaru ackuazéc waŋ énécmiziŋ
imi ménda niŋtohyu ic imuac hénia
zéhicŋima qéqéhéréŋ ménda wammigic
gamuya nimmac. ¹⁵ Waŋu iwac mia niŋgic
hazécgina ésécnec ménda wammac, néŋ
dacmuna ésécnec waŋu zénaŋgé mimu.

Ac tetecgia.

¹⁶ Luaeac Miŋ Kewunina eŋeyaoc
nalé zéma aigina séc onac muru luae
qeénécmimac niŋac wanziŋ. Miŋnina imi
momac yanda iniguc momacnec kecmac.

¹⁷ Ni Paulonéhŋ mérananéŋ oma yai
zézégina zézua. Imi mia kiwi imi
nuarunec hahaya imi héŋtegitmu niŋac
asé kiwina yomuhuc oanzua. ¹⁸ Neŋaŋ
Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéhŋ
ic tuŋ onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériañ ac.

¹ Angéñ titi miñina Anutu zéma niñkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ ² ninzéñ ninzéñ qeriaiguc nañ téngéñna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéñ guac muru hema kecmac.

Pakeñ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc keñi nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ niñac zénañgé géñi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmima pakeñ ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴ nemu suruc zéma hicñisaiac qac areña imuhucyawac niñkoro ménda wammuc niñ imuhuc wañi. Ac imuhucyanéñ Anutuac ai areña ninzéñ ninzéñ qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ néwécgeña zééñ zéma mihicñianzac. ⁵ Pakeñ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminéñ ewa qeri qala qala zéma niñtegiac qinñtegiac hiabia zéma ninzéñ ninzéñ solaña imuacnec hicñihicñiya. ⁶ Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac enomia imuaru qiziziqgéma keñanzu. ⁷ Ieneñ hénac acac kiwi ic wambinñ zé wañ énécmianzac, néñ enañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niñasarianzu.

⁸ Wañu nini yomuhuc niñanzinñ, ic embac méñnéñ méñ hénac ac imi hénac dindiñacnec méndacmaciguc hénac ac imi hiabia wanzac. ⁹ Hénac ac imi ic solaña ionac niñac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, hénac ac logianzu, acqege wañanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, kápésic wañanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaiziliweñ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñec ic alayaguc

me embacnéñec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niñac haianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakeñ ac dindiña imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu pakeñ ac iminéñ mériañ miñina Anutunéñ énézémañ niñac qutuñgé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéñ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic keñhéi hahéiya qahac zénemma ai buña qenéñec imuac niñac ni kuc mihicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. ¹³ Ni becñec imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néñ ni ménda ninzéñgéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéñ kileñ wésé niniñ wañ néñec. ¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzéñ ninzéñnina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacñec qacnaiguc qocgéñeñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵ Ic embac moczoñ yandanéñ angéñ timuac séc ackuazéc yominéñ héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéñ kápésic ic angéñgina tiénécmimanñ zé baeciguc mayec. Wañu kápésic ic ionac sugginaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶ Wañu Yesu Kristonéñ nalé horua kápésicna bisiqatéñ wannéñec haka iminéñ bianñguc Miñ Kewunina ninzéñgéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé niniñ wañ néñec. ¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicñinanéñ ménda héhéña, Anutu momacñguc sac kekera, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacñec!

¹⁸ Nañña Timoteo ni ac pakeñ yominéñ zéseli géñzua. Becñec kugeñi bianñac ara imi méndacma ackuazéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. ¹⁹ Ninzéñ ninzéñ zéma ewa kétéñkétéñ késa kecbésémañ. Tosara enéñ ewa kétéñkétéñ imi qetaligic qahac wañu ninzéñ ninzéñgina imi konduj zéic

ésécnec zéngédarec. ²⁰ Ic imuhucya ionac sucginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiérecmiyi.

2

Zéwelec welecac hénia.

¹ Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéquesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima ² ic kewuya kewuya zéma tatac eñeña késa kekerá moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénzén luaeiguc kecbiñ niñac. ³ Haka imi hiabia, wañu añgén titi miñina Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanzac. ⁴ Anutu imi ic embac moczoñ añgéngina tiyu keremma ackuazéc héla niñasarimu niñac wañanzac. ⁵ Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc keczac. Inén mia hélacnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianén. ⁶ Inén ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eñeya kekecyá mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. ⁷ Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélac, ikoc qahac. Ninzén ninzén zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸ Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqegetali qahac, méragina téréya meemma zéwelec ai memu niñac wanzua. ⁹ Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénáoriñ kekecginawac sécyaguc meamuma hémbéngina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec mizicmizic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu. ¹⁰ Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac héniagina mewininimu. ¹¹ Embac méñnéñ méñ moczoñnec niñtoho wamma bénzénec niniñ ai mema kuumumu. ¹² Embac méñnéñ paken ac ic

ménjac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inén ara qaiyu kecmac. ¹³ Adam walac mihicñi mimaguc Ewa mihicñi miyec imuac mia imuhuc zézua. ¹⁴ Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu kápésic mihicñiyec. ¹⁵ Wañu embac eneñ séciguc kecma ninzén ninzén zéma goi héihéiiguc météré amuma kecma héri haima merac mihicñiyu añgén titi mihicñi mimia wammac.

3

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

¹ Ac yominén héla wanzac. Méñnéñ héngaleñ ai imuac ewayanén niñkumu wanzaciguc qerianén ai hiabiawac memañ zé niñanzac. ² Imuac niñac héngaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwíac siñ sigi kecma niñtegit qñtegitcyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima paken ac hiabianec ku énécmima ³ doku seli sasala ménda nema biñ qeçeyawac ménda efima qeri bénzénac kecma zéqegetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴ Wañu inén eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuac hezac. ⁵ (Ic méñnéñ méñ eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénáoriñ hia galeñgé énécmimac?) ⁶ Ewa qeri melenuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanén galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac niñac. ⁷ Sénganñeñ ic ieneñ acguc nimmigic sécgéanzac ic imuhucyanén héngaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezélélén ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétinñkétin

qala qalagia zéma ninzén ninzénja ewa qeriaiguc téngéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniagina solañ qeqe wañu méra baoc ai ic onopocgic welen qeénécmimu. ¹¹ Inihécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinén séwiac sin sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galenqé énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ienen nananqina hiabia mihicñima ninzén ninzénqina Yesuac wamma késa keczu imi zénén hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia saña.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé ninzua, néñ kilen kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Kecba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézua. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac. ¹⁶ Héna téréya yomuac hénia sasangia imi qeyu hiñgac hiñgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téréyanén hénia solañja imi zéhicñiyu kua meme uña enen héñgic. Wañu baera baera zésaigic ic enia enen ninzénqé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Wañu uña téréyanén yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianquc tosara enen ninzén ninzén imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac paken ac méndacmu. ² Paken ac imuhucya imi kiciguc welen qeqe ic ewa kétin kétinqina gericnéñ oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³ Ienen imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema

imuac sigi kecmu. Néñ nene imi Anutunén ninzén ninzén ic zéma ac héra ninzu enen ewa hia nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunén zéyu hicñiyec imi moczoñ hiabia. Imuac niñac ewa hia ézéma késanec wañanziniguc ménac mén qeqetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanén météré mimia wanzac imuac niñac imuhuc zézua.✧

⁶ Geñ ac iminén dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wañu geñ méndacanzañ ninzén ninzénac ackuazéc héra zéma paken ac hiabia iminén qeri uñaga meyandi wañgémmac. ⁷ Héré embac neñgiawac ac enomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmañ zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héimima kekec iminén wawañ memega sasala nañgéñu kekecga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénañaga bianquc hahaya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buña hegémmac. ⁹ Ac imi hélacnec wañu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanzac. ¹⁰ Wañu neñañ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niñkumunina haini hezac imuac niñac héra imuac mia neñañ kucnina moczoñnec ai meanziñ. Wañu inén momac yanda neñañ añgén titi miñina keczac, néñ ninzén ninzén ic neñañ imi muñguc yanda meemma añgénnina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczañ imuac niñac ménqén mén guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galenqé amuma guac ac zéma wawañ meme zéma ninzén ninzénqga zéma niñkumuga solañaguc ninzén ninzén ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémañ. ¹³ Ewa qeriga moczoñnec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴ Qeria galenq ienen Uña téréyawac murunec ac zéhicñima méraqina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héra ewa hiawac géñgénja

✧ 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

iminéj sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵ Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu. ¹⁶ Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec galengéma zéngé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémañ. Imuhuc wambésémañiguc, gi añgér titi geñga mihicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec mihicñi énécmiwésémañ.

5

Welen qeçe ai imuac ai ara.

¹ Ic neñgia ac geriwaguc ménda wammiwésémañ, néj niñna mañgocga ésécnec wañu bénzérñec zénañgé wañ miwésémañ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémañ.

² Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañanec wañ énécmiwésémañ.

³ Wañu embac malé téngén imuac eegina héiwésémañ. ⁴ Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mañgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñareñ wammu. Haka imuhucyanéñ Anutu ségiségi mihicñi mianzac. ⁵ Embac malé héla imi eñeyanec sukusisi wamma kecanzaciguc Anutuaru niñkumu kumuya haima siñi kaiwe séc zéngé toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶ Embac malé méñ séwiac siña sac méndacma wañanzaciguc i imi qeliqeli néñ humumia tanec keczac.

⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecmu ac mihicñiwu niñac. ⁸ Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec toroqema iniñ merachéra ménda inicgalen wammaciguc ic imi ninzén ninzén andé qema ic enia onogicma ic biria keczac. ⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahalen wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰ Wañu nambérac héra hiabianec galengé énécmianzac

me ic kian goigina héianzac me ai ic téréya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niñac kekecyia qutuñgé amuma keru héipuc wamma héñanzuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac siñnéñ hére énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinañ zé wammu.

¹² Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buña wanzu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneñ qéizén wamma kecmu mézétiti haka imi niñareñgéma añgétima ama aren séc lelecgéma embac eñomia kecmu ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kemmu ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niñac wanzua. Ieneñ ic muñguc mema nambérac mihicñi énécmima eñeya amaya galengéma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wañ nénécmimañ zé titiña méñ ménda mihicñimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ieneñ bec Biria miñina méndacbiñ zéma lilingéma keñgic. ¹⁶ Ninzén ninzén ic méñac sac taséhéra sugginaiguc embac malé méñ keczaciguc ninzén ninzén ic eñeyaoc embac imi galengé miyu henaorin qutulangunanéñ yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galen tosara hiabianec galengé énécmianzu ionac imi séc méñ eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téréyaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufic ménda haiwésémañ. Imuac niñac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galen méñac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañu ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac késpedes mihicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñi énécmigic tosia eneñ haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu. ²¹ Ni pakeñ ac imi keñkésa hakésaya qahac

mema genğa ewaga ménda méndacma dindiňanec tohowésémaň niňac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uňa énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génzua. ²² Gi buňa suruc hiabia imuac ai énécmimaň zé ic enomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémaň. Waňu ic tosara kápésic waňgic ménda toroqe énécmiwésémaň. Waňu genğa météré amuma solaňanec kecbésémaň. ²³ Gi hafi zepa toroqe toroqeunec waňanzaň imuac niň tomenğawac doku sac ménda nema waiň doku efefiadac momacnec newésémaň.

²⁴ Kápésic tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiňu hicňi tegiru bénzéh nec hémma niňgésianziň, néh kápésic tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiňu hicňianzac. Waňu tosara hiabia qahac imi acguc musaňgémuac séc qahac.

6

¹ Welen qe qe ic miňhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miňhécgina nalé séc ee héihéi waň énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buňa zéma pakeň acyawac zébiri qébiri hicňiwac niňac. ² Ninzéh ninzéh miňhécgina ginaguc keczu imi eneh ninzéh ninzéh dacmuna kecziň zéma ionac niňgic mamaya ménda wammac, néh énézéna ogicma welen qe qe hiabianec waň énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzéh ninzéh ic, Anutuac siňniň waň énécmimia ienen eňaoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi héna yomi ku énécmima zénaňgé énécmiwésémaň.

Sokiwawac ninij siňsiň.

³ Ménéhé méné pakeň ac méné ku énécmima Miň Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaňa zéma héna eeyaguc imuac pakeň ac Anutunéh niňu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴ Inéh séwi eneh wamma héna méné ménda niň asarima hazéc ac zéma zé qe qetali acwac nimbaoc waňanzac. Waňu imuacnec mia nimbupuc zéma euqacac zéma zébiri

qébiri zéma ewa éréhéc biria hicňianzac. ⁵ Waňu ewa qerigina houyu ac héla sohoyu héna eeyaguc imuac niňgic sokiwa memec héna tanec waňanzac imi ionac murunec zéqeqetali ac hicňianzac. ⁶ Waňu niňgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéh kuneh yanda naňgé énécmimac. ⁷ Neňaň baeciguc iwawainina méné ménda mema hayiň, imuac kembini zéma imuhucyanec méra enec kembini. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niňni sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambini zé wanzu imi eneh manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya héna héna zéma séwi siň biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéh ic embac héré énécmima meberi énécmimac. ¹⁰ Soukiwa niňac siňniň wammimia imi haka biria héna héniawac zalia wanzac. Imuac niňac imuac waňanzu i mesoho énécmiyu ienen ninzéh ninzéhgina waima rouc wamma keňha waňgic ewa gorogina sasalanéh qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéh Timoteoac pakeň ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néngacma kemma haka solaňa zéma wawaň meme eeyaguc zéma ninzéh ninzéh zéma goi héihéi zéma bisiqatéh zéma qeri bénzéh imuhucyawac méndacma kembésémaň. ¹² Imuac gi imi ninzéh ninzéhac yaré hiabia imuac qema kecbésémaň. Yaré hiabia qema kekec hémbénaňa aňgéh tiwésémaň. Héna imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéh ninzéhga hiabia énézénec. ¹³ Iwawai momac yanda kekec mihicňi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéh ninzéh ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua. ¹⁴ Gi zézé seli ac yomi niň tohoma solaňanec zéqindiňi ac méné ménda mihicňima kecnanec Miň Kewunina Yesu Kristonéh wininimac. ¹⁵ Nalé zéyec imi ducňiyu Anutunéh mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériaň miňina eneyanec momacguc, héngalen miňina, ic kewu ionac ic kewugina, miň kewu ionac miň kewugina

wanzac. ¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéj edamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc keczac. Wañu méñnéj méj ménda héñec. Wañu héhéñawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetecgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc souki-waginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémañ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaña imuac qahac, néj ségiségi mihicñi nénécmimañ zé iwawai moczoñ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niñkumugina haimu. ¹⁸ Haka hiabia sasala wañgic, wawañ meme hiabianéj kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siña nimma tosara haleñ sécgina haihulac wañ énécmimu. ¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic enju iminéj kurumeñac nalé hahaya imuaru qambañgina wañu kekec héla añgéñ timu.

²⁰ O Timoteo qutungé géñgéña imi galenagéma késa kecma niníñ héla zéanzu, néj niníñ ikora wanzac, baecac ac enjomia houhouya zéma andé qeçe ac imuac mia andé qema kecbésémañ. ²¹ Ic tosananéj ac imuhucya nesima kemma ninzén ninzén waima rouc wamma kenha wañanzu.

Ewa hianéñ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéh hegémnac.

Min kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgéhanzua séc yanda hécná ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Wañu ewa hia kuneh yanda nimmanñ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzéh ninzéh solañ hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzéh ninzéh imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanéh guaru acguc momacnec hezac imi ninzéhgezua. ⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunéh ai memeac sese géñec imi héiososoc mena geric bélanaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷ Uñá Anutunéh nénécmiyec imi bac yandi yandiac uñá qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uñá wanzac. ⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic keczua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanéh buñá suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe némbésémañ. ⁹ Anutunéh mehiaru nénécmima ac téréyanéh héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eñeya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec

becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁰ Wañu imuac héra imi nalé yomuaru añgéh titi miñina Kristo Yesunéh mayu hicñitegirec. Inéh mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buñá suruc hiabiaiguc meu nénécmiyec. ¹¹ Wañu ni imi buñá suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic keczmañ niñac kumunéhac. ¹² Wañu ni ninzéhgé mima keczua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczon yanda mériaiguc haiwa hezac imi inéh kuhanéh hiabianec galen gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc keczma gamuna ménda ninzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc ninzéh ninzéh zéma goi héihéi késa keczmañ imuaru héima namma ac héra nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴ Uñá téréya qerininaiguc keczmac inéh nañgégénu ac héra eeyaguc méraguaguc haigénji imi galen géwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac keczu imi moczon wainéndacgic imi nindaczmañ.* Figelo zéma Hemogene imi ereñ acguc ic imuhucya ionac sugginaiguc keczac. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inéh mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic keczba nuac gamuya ménda nimma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanéh nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inéh Efeso baeciguc welen qe qe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi genñgac ninzmañ.

2

Kristo Yesuac téngñi ic hiabia.

¹ Nañna, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéma

* **1:15:** Paulonéh Roma baeciguc aciguc opocgic eñec nalé imuaru hénariniñ Asia baeciguc kecgic ienen héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

ienenj imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuc séc wammac. ³ Imuac gi Kristo Yesuac ténginj ic hiabia éséc nec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ. ⁴ Ténginj ic kecma kenha wañanzu imi enej qutulanjé énécmima ténginj ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac enañ kekecginawac ainénj ménda qaté énécmiyu kecanzu. ⁵ Ménj ogicqogic ariac mema héna zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc ménj ménda haimimu. ⁶ Ai ic ménj ai geriwiguc meanzac iminénj imuac héla walac memacac hezac. ⁷ Ac gézézu imi qeriganénj nimbésémañ, miñ kewuninanénj ai hénia héniaiguc niñtegic qñtegic haigém mac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiya yarec i niñqeliwésémañ. ⁹ Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni késpedesic ic éséc nec señ hésanéñ qaté némmuc séc zéra béra mihicñi néngic, néñ Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunénj megési énécmiyec ionac niñ wamma iwawai moczoñ bisiqatéñ wañanzua. Imi mia ienenj acguc Kristo Yesuac qerai guc añgénj titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetegia qahac imi momacnec énécmiyu memu niñac imuhuc wañanzua. ¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Miñ Kewuninaguc momacnec humuziñiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbiñ. ¹² Qenzen manzenjiguc meseliwiñiguc momacnec ic kewu wamma kecbiñ. Wañu miñ kewunina qaecgé miwiñiguc i acguc qaecgé nénécmimac. ¹³ Nini ménzé ménzé wambiñac séc, néñ inénj eneya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménjzé ménjzéya qahac kecanzac.

Ai ic Anutunénj niñmimia.

¹⁴ Eluj unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéenj zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanjé énécmimacac séc qahac, néñ

néwécgenjac ac imuhucya ninzu i mebiri énécmianzac. ¹⁵ Gi imi ac héla imi dindinanec niñtegicma ai ic gamu qeqeya qahac zéma niñgém macac séc, Anutuac wéséyaiguc genja mihicñi amumañ zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ. ¹⁶ Ac biria gorosonja zégic néngacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi enej kenkecma kenkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷ Acginanéñ wizi selia éséc nec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugginaiguc Humeneo zéma Fileto keczaoc. ¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicñiyu tegyéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac ninzénj ninzénjina melemma bacgéanzac. ¹⁹ Néñ Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñgac seligima nanzac. Miñ kewuninanénj eneya buñahéra inic tegicanzac. Wañu ménj yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanzu séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanénj memeya zéma zéic icnéñ nec memeya zéma baecnéñ nec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai enomiawac késaanzu. ²¹ Imuac ménjnéñ ménj haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniaiwac haiyu mambéc kecmac. ²² Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qiziziñgéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solañja zéma ninzénj ninzénj zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu. ²³ Wañu ac sicsaocya zéma ac qelanjawac zéenj zéma haka imi waina kenju. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hicñianzac. ²⁴ Miñ kewuninawac welenj qeqe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczoñ ionac gum bénzénzénj wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilenj bisiqatéñ wañ énécmianzac. ²⁵ Wañu ic tosara enej ac qeqe wañgic qeri bénzénjiguc pakenj ac wañ énécmima. Anutu eneyaoc qerigina melenj énécmimanj

* **2:14:** Kiwi méraginanénj ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu. ²⁶ Wañu qerigina béréngéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néngacmu.

3

Nalé tetecgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

¹ Nalé tecgéman zé wañu yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ieneñ eñañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi eñañ wamma tétéc qe qe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mañgoc ac qe qe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecma ³ goi héihéi qahac kecma kápésic ménda wai amuma ac zéráguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecma eñeya meyacamuma Anutuac siñ qahac, néñ néwécgeñaiguc eñeya séwíac siñ niñac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanzu. Wañu gi imi ic imuhucya héñacgina mewéséman. ⁶ Ic imuhucya suginaiguc tosara eneñ amaginaiguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwíac siñ hénia hénianéñ hérémiyu kenkeña imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc ninñ niñareñ wammu, néñ ac héla ninñaiguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec Yane zéma Yambere* iereñ Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ieneñ acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wañu ieneñ imi ewa qeriginanéñ houyu ninzén ninzénac héniaiguc keñ bipigic. ⁹ Wañu ic éréhéc ioraru hicñiyec ésécnec ieneñ acguc horua ménda kenñicnec hakagina qelana imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakeñ ac tetecgia.

¹⁰ Nuac pakeñ ac zéma wawañ meme zéma ewa siña zéma ninzén ninzén zéma luaenéñ mambéc kekec zéma goi héihéi

zéma nanañ seliseli zéma ¹¹ nunesi wañ nénéña zéma qenzeñ manzeñ zéma Antiokia zéma Ikonion ama areña yandaiguc haka biria wannéñgic imi zéma nunesi dimuhucya mihicñiyi imi geñ hélacnec héndacma niñtegicnec ésécnec miñ kewuninanéñ haka imuhucya igucnec ni metecgé néñec. ¹² Wañu ic méñnéñ méñ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiñ zé wammu ieneñ acguc ununesi mihicñimuac hezac. ¹³ Ic biria zéma ikoc ic ieneñ muñguc yanda biri seligima eñañ ikoc wañ énécmigic imuhucyanec ikoc wañ énécmima kecmu. ¹⁴ Néñ gi imi ackuazéc héiqelima ninzéngeanzañ imuac nañselima kecbéséman. Mérenéñ kugéñgic niñareñgénc imi geñgac ninzañ. ¹⁵ Wañu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloñ niñ wañanzañ. Kiwi téréya iminéñ mia kuhanéñ niñtegic qinñtegic mihicñi géñu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzén ninzén késa keczañ, ninzén ninzén imuac héima namma añgéñ titi hia mihicñiwéséman. ¹⁶ Kiwi téréya imi moczoñ Anutunéñ hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminéñ méra nénécmiyu pakeñ zéma zémindi mindiñi zéma meqeliqeli zéma kekec solañawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewiñ. ¹⁷ Imi mia neñañ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiñac séc solañaniwiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac.

4

¹ Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecma kic qeli zéma humumia momacnec niñgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héñgaleñ amaya niñac wamma zéseligénzua. ² Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwéséman. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewéséman. Wañu réwéri horugiyu nañselimanec ackuazéc iminéñ ku énécmima kápésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwéséman. ³ Kecma nalé méñ hayu ic embac ieneñ pakeñ ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siña méndacma

* **3:8:** Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néñ sasalanéñ méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meycoc iorac qacgira zéma ninzéngeanzañ. (Mmh 7:11,22)

enḡaḡ siḡginawac séc énézégic méndac énécmimu. ⁴ Waḡu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵ Waḡu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi waḡamuma zéra waiya seligima buḡa suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶ Ni waiḡ sese* éséc nec kekecna bec pocgéwa keḡkeḡ naléna imi ducḡima hazac. ⁷ Ni yaré hiabiawac qema héna kemmaḡ zé zénéḡec imi keḡ metecgéma ninzéḡ ninzéḡna galenḡéma kecanzua. ⁸ Imuac bian kecma nuac niḡ wamma haka solaḡawac opoc nuac buḡa haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miḡ kewunina zégésigési ic solaḡa inéḡ mia nalé niḡu hezac imuaru ni némmac. Waḡu nenanec sac qahac ic embac Miḡ Kewunina muḡguc winini nénécmimac imuac waḡaḡzḡu moczoḡ yanda momacnec énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémaḡ. ¹⁰ Dema imi baecac iwawai niḡac wamma wainémma Tesalonika ama areḡa yandaiguc keḡec. Waḡu Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹ Luka momacguc sac niḡuc keczac. Hamaḡ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inéḡ ainawac méra nénéḡawac séc wanzac. ¹² Tikiko mia méliwa Efeso ama areḡa yandaiguc keḡec. ¹³ Waḡu hamaḡ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémaḡ. Waḡu kiwina imi kiwi limbi limbiḡa tosara zéma kiwi yaḡ séwélanéḡ memeya imi momacnec mema hawésémaḡ. ¹⁴ Aiḡnéḡ iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéḡec imuac haka waḡec séciguc miḡ kewuninanéḡ tasé kumimac. ¹⁵ Gi acguc iwac mia galenḡ mewésémaḡ. Ic imi acnina selianec qeḡetali waḡ nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala méḡnéḡ méḡ héipuc ménda wannémma moczoḡ wai néndacgic. Néḡ képésic ginaguc ménda zé énécmimac niḡ wanzua. ¹⁷ Neḡ héna ac imi zésaiwa keḡu

ic enia ieneḡ nindacmu niḡac wamma Miḡ Kewuninanéḡ niḡuc namma meseli néḡec. Waḡu laion kuagina igucnec metecgé néḡec.† ¹⁸ Miḡ kewuninanéḡ neḡ kurumenḡac héḡgaleḡ amayaiguc keremmaḡ niḡac biria imuac me imuacnec metecgé némma aḡḡéḡna timac. Imuac iwaru mia edamuya nalé tetecgia qahac hemac. Hélaḡnec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énézéna. ²⁰ Erasito imi Korinti ama areḡa yandaiguc waima kerec waḡu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areḡa yandaiguc waima hayi. ²¹ Saḡgeḡa naléya ménda ducḡiyu foc hawésémaḡ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ieneḡ imuhucyanec guac yaizézéḡa zézu. ²² Ni imi Miḡ Kewuninanéḡ guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niḡ wanzua. Ewa hiayanéḡ iniguc hemac.

* **4:6:** Waiḡ sese; ꞑucmanaḡ ai mewiḡ zé nalé tosaraiguc doku me waiḡ pocgémiḡaḡic. † **4:17:** Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Tito

Yaizéze ac.

¹ Anutuac welenj qeçe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buña qeçe ichéra ienenj ninzénj ninzénjinaguc wamma, kekec solañawac ac héla imi ninjegicma, ² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu niñac nangé énécmimiawac ai buña zénéhec. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inénj becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³ Angénj titi miñina Anutu eñeyaoc ackuazécya imi naléyaiguc zézé ic onac kuagina mema zéhicñiyec. Wañu ai imi memañ niñac niñkumu némma zéselinéhec. ⁴ Wañu Anutu mañgoc zéma angénj titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma lu-aenénj ic séc momacnec késa keczu ninzénj ninzénj héla imuac qeriaiguc nañ téngénja keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc niñac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinjadacma ama areña kunenj kunenj séc imuac qeriawac galeñ kumu énécmima kembésémañ niñac imuhuc wañgéni. ⁶ Képésic solañ kecmac embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienenj ninzénj ninzénjiguc nañseligic, météqététañ merac me ac qeçe meracgaguc ménda zémigic keczac ic imuhucya imi qeriawac galeñac kumu miwésémañ. ⁷ Héngaleñ ic imi Anutuac ama galeña kecmac képésic solañ kecmac eñeya ewa siñ ménda méndacma qeri bélañaguc qahac kecmac doku seli niñac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wañu ic kianj goi héihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecmac, séwiac siñ sigima kecmacac hezac. ⁹ Wañu ackuazéc ménzézé ménzézéya qahac iminénj ku énécmianzac imuac séciguc nañselima kecmac. Imuhuc wañu inénj ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc

kecmaciguc héna imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanénj ac qeçe wamma ac haréna zéma ikoc wañ énécmima keczu. Sucginaiguc séwi taségina hericma kekerera Yuda ic imi enenj tosara onogicma imuhuc wañanzu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienenj imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñj zé héna ménda ku énécmimucac hezac imuac ku énécmianzu. ¹² Krete ic ionac muru eñañ kua meme ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Krete icnéñ nalé séc ikoc wamma hasénj yañ biria tanec kecmac mézétiti wamma tomenjina wac wamma keczu. ¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanzac. Imuac niñ gi selianec zémindinñj wañ énécmima ninzénj ninzénjina mesolañanimu. ¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵ Hélacnec, képésic solañ ic ionaru imi iwawai moczonj képésic solañ wañanzac, néñ haka onjina wamma ménda ninzénjéanzu ionaru imi iwawai méñnéñ ménj képésic solañ ménda wañanzac. Ic imi enenj ewagina zéma ewa kétinñj kétinñgina momacnec zapí qeçeya wañanzac. ¹⁶ Ienenj imi kuaginaneñ Anutu nimizua zéma wawañ memeginaneñ qaecgéanzu. Ic imi enenj ewa lolonj acwac wamma ac qeçe wañanzu, néñ haka hiabia ménj memucac séc qahac.

2

¹ Wañu genj mia pakenj ac hélawac séciguc zéwésémañ. ² Wañu ic yanda énézéna gum bénzénzénj wamma eebipiginaguc wamma séwiac siñ sigima ninzénj ninzénj zéma ala siñ zéma nanañ seliaiguc solañanimu. ³ Wañu embac yanda énézéna ienenj imuhucyanec wawañ memegina météré amuma kua kisañiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴ Imuhuc wamma eñaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi wañ énécmima ⁵ gum bénzénzénj wamma képésic solañ kecmac ama aigina hiabianec galeñgéma

euhécgina niŋtoho waŋ énécmimu. Imuhuc ménda waŋgic, Anutuac ackuazéc imuac mematiti hicŋiwac niŋac. ⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmina niŋgési amuma kecmu. ⁷ Waŋu gi geŋgaoc haka imuac me imuac wammaŋ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Waŋu pakeŋ késpedesira qahac eeyaguc zéma ⁸ ac solaŋa zéqetali wammuc séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ieneŋ ikocac zéwiŋ zé hocma gamugina nimmu. ⁹ Welenŋ qeŋe ic énézéna miŋgina ionac ac niŋtoho wandacgic ewa hia nimmu, néŋ qeŋetali ac ménda zéma ¹⁰ seŋ kowu ménda nemu, néŋ welenŋ qeŋeac haka hiabia moczoŋnec énézégic hémmu. Imuhuc waŋgic, wawaŋ memeginanéŋ aŋgénéŋ titi miŋgina Anutuac pakeŋ ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

¹¹ Anutuac aŋgénéŋ titiac ewa hianénéŋ ic embac momac yanda neŋaŋaru nénézéyu wininima ¹² pakeŋ ac waŋ nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siŋniŋ imi moczoŋ waidacma hakanina mezeric amuma kecec solaŋa zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiŋac hezac. ¹³ Imuhuc kecmanec niŋ mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda aŋgénéŋ titi icnina Kristo Yesuwac asac mararaŋnéŋ hicŋitegiru hémbiŋ zé imuac nimbupuc wamma kecbiŋ. ¹⁴ Inéŋ hena biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eŋeya henaoriŋ buŋawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiŋ niŋac doenina meyec ¹⁵ Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buŋanéŋ zémindiŋi énécmima ic imi eneŋ guac niŋgic ic eŋomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna niŋqelima baec galeŋ me ai memeac qac buŋaginaguc imi niŋtoho wammu. Waŋu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambiŋ zé zéréŋ qéréŋ wandacmu. ² Waŋu ic méŋnéŋ méŋ zébiri qébiri zéma zééŋ zéma ménda wammu, néŋ gum bénzénzéréŋ wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzéréŋ moczoŋnec waŋ énécmidacmu. ³ Neŋaŋ

becnec imuhucyanec niniŋnina qahac kecma niŋtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siŋniŋ ségiségi hénia hénia imuac welenŋ qema kerinŋ. Waŋu qeri biric wamma nimbupuc waŋamuma mézétiti waŋamuma kerinŋ. ⁴ Waŋu aŋgénéŋ titi miŋgina Anutuac goi héihéiya zéma ala siŋ neŋaŋ niŋac iwaru hemiyec iminéŋ hicŋitegirec nalé imuaru, ⁵ aŋgénéŋ tinénécmiyec imi neŋaŋ mema waŋiŋ haka hiabia imuac niŋ qahac, néŋ eŋeya goi héihéiya niŋac sac wamma kecec qeliawac dokunéŋ zuacnéncmima Uŋa téréyawac hicŋihicŋi qelianéŋ aŋgénéŋ tinénécmiyec. ⁶ Waŋu aŋgénéŋ titi miŋgina Yesu Kristoac murunec Uŋa Téréya kuaya qeŋeya pocgé nénécmiyec. ⁷ Imi mia neŋaŋ iwac ewa hiayawac niŋac wamma ic solaŋa zénéncmiyu kecec hémbénaŋa imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méŋzé méŋzéya qahac. Imuac gi selianec ninzéŋgéma énézéna Anutu ninzéŋgéanzu ieneŋ haka hiabiawac waŋhumuma memu. Ai buŋa imi hiabia, waŋu ic embac naŋgé énécmimia wanzac. ⁹ Néŋ qesiqesi ac oyoŋa zéma hicŋisai hénia imuac suruc zéma zéqetali ac zéma hena acac zéeminiŋ qeminiŋ imi qiziziŋgéwésémaŋ. Ac imuhucya imi hélé qahac haréŋanec. ¹⁰ Hena ikorawac wamma héndéŋ amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eŋeyanec kecmac. ¹¹ Gi nintegiczaŋ ésécnec ic imuhucya imi ic heranŋ heranŋia, hakaya birianéŋ kawéya qeamuma ic biria waŋec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama areŋaiguc hama mihicŋi némbésémaŋ. Ni ama imuaru kecba sanŋeŋa naléya imi tecgémac. ¹³ Hena acac ic Zena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmima hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézéŋgé érécmima iwawai méŋ niŋac ménda hocmaoc. ¹⁴ Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niŋareŋgéma kuamumu. Imi mia kecma haréŋanec ménda wammu niŋac. Imuac

mia iwawai imuac me imuac wamma
hocbiḡac ninzu séc walac mihicḡigic ai
buḡayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ieneḡ moczoḡ guac
yaizézéga zézu. Gi acguc ninzéh
ninzéhiguc ala siḡ waḡ nénécmianzu ionac
nonac niḡ wamma yaizézé ac énézéna.
Anutuac ewa hiayanéh ic tuḡ onac muru
hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo neren ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzéh ninzéh nauñnira Apia zéma Yesuac téngij ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénaorij azoroanzu ionac muru momacnec ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenenj onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéh.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhga zéma goi héihéiga Miñ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñañ muru hezac imuac buña surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaiguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzanj imuac niñac guac goi héihéiga iminéh ewa qerina mehiaru néñu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhga igucnec hahaya iminéh héla sasala haimac.

Paulonéh Onesimoac wamma Filemon zéwelecniyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémañac hezac imi wambésémañ niñac meefima ac selianec gézémañac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiiguc namma zéwelec gémmañ zé wanzua. Imuac, ni ic neñgia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranéh ¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac niñac welecgénzua. Inéh mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzéh ninzéhac nañna wañec. ¹¹ Ic imi becneç guac muru eñomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac

séc wañecac keczac. ¹² Nuac wéiwécna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena añgétiwineç buña suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatac késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémañiguc haka méñ ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganéh geñga siñgawac qahac, néñ zéhinociguc wambañ niñac. ¹⁵ Ic imi nalé hotoñadac waigemma kerec imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénaña wagicbésémañ niñac gezanj. ¹⁶ Degucmuacnec, ic imi weleñ qeçe ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémañ. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niñ niñna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzanj éséc héihéré miwésémañ. ¹⁸ Inéh guac muru haka biria méñ wañec, me taséya méñ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmañ. ¹⁹ Ac teteçgia yomi imi Paulo neñ mérananéh ozua. Nenaoc tasé imi kumañ. Geñga kekeçga iminéh nuac muru tasé ésécneç wanzac, néñ imuac hénia imi ménda zéwa niñ qeliwésémañ. ²⁰ Ic muna, Miñ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicñiwañ zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Niñtoho wañ némbésémañ zéma ninzéhgé gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac wañ némbésémañ imi niñteçicma kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac niñac ama qeria saméña méñ qeusuñna nammac. Imi mia zéwelecgina niñac wamma niñnéñu onac muru lilingéma hamañ niñac qerinanéh haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéh yaizézégina zézac. ²⁴ Wañu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ienenj acguc imuhucyanec wañ

* **1:2:** Kristoac héna orinj imi téngij ic ésécneç Biria miñnaguc yaré qema seligima nambinjac hezac.

énécmizu. ²⁵ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac
ewa hianéh qerí uŋaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéh Yesuac kuaya mema nénézéyec.

¹ Becaru Anutunéh kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéaḡec. Waḡu Anutu iminéḡ mia ² nalé hicḡjima hayec yomuac tetcgiaiguc Naḡawac murunec neḡaḡ ackuazéc nénézéyec. Waḡu inéh Naḡa imi iwawai momac yanda mératéc memac niḡac kumuyec. Waḡu naḡa inéhḡec mia baec kurumeḡ iwawai moczoḡ zéyu hicḡjidarec. ³ Naḡa imi mia Anutuac edamuyawac zilaloḡa zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéh wanzac. Waḡu eḡeya ackuazéc kuhaguc iminéḡ baec kurumeḡac iwawai moczoḡ naḡgéma késpedesicnina zuaczuac ai imi medacma ou eḡeḡa kekera Miḡ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac. ⁴ Waḡu ḡac buḡaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uḡa ionac ḡacḡina ogicogira wanzac, hénia imuac niḡ imuac séciguc kua meme uḡa onogicma eḡeḡa kecanzac.

Yesu imi kua meme uḡa onogicma eḡeḡa wanzac.

⁵ Anutunéh kua meme uḡa sugina igucnec mérac méh yomuhuc ézéyec? Gi nuac Naḡa; Ni deguc gi mihicḡigénzua. Waḡu muḡuc mérac méh yomuhuc ézéyec? Ni iwac maḡoc wammiwa, inéh nuac naḡa wammac. ⁶ Waḡu inéh méréc merac Naḡa imi wagicma baeciguc muḡuc liliḡéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uḡahéra moczoḡ yanda eneḡ i mepésimimu zéyec. ⁷ Waḡu kua meme uḡa onac mia yomuhuc zéyec; Inéh kua meme uḡahéra énézéyu luhuc ésécḡec wammu. Waḡu welen ḡeḡehéra énézéyu geric bélaḡa wammu. ⁸ Néḡ Naḡawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacḡa edamuyaguc imi nalé tetcgia ḡahac hemac. Waḡu kekec solaḡanéḡ guac héḡgaleḡ ama areḡa yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹ Gi imi hénia solaḡawac wamma hénia biriawac

mézéḡa tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéḡ ségiségi wamma halécnéḡ météré gémma alahécḡa onogicma mema yacḡéḡec. ¹⁰ Waḡu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miḡ Kewunina, geḡ mia baecac ḡambaḡa haima kurumeḡ acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹ Waḡu iwawai imi moczoḡ ḡahac wammu, néḡ Miḡ Kewunina, gi imi hémbénaḡa kecbésémaḡ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécḡec bobogima tegicdacmu. ¹² Waḡu iwawai tosara imi séwi usu ésécḡec hainetec wambésémaḡ. Waḡu imuhucya imi maleku ésécḡec melemma méiméiya wammu, néḡ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléḡa imi tetcgia ḡahac hema emma hemac. ¹³ Waḡu néma naléiguc kua meme uḡa ionarunec méhac méh yomuhuc zéyec? Geḡ nuac héinaiguc tacnanec neḡ hazéchécḡa onopocba hénia titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uḡa imi moczoḡ welen ḡeḡeac uḡa, késpedesic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaḡa memuac hezac ionac welen ḡenénécmimu niḡac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc niḡiḡ imuac ḡéhéréḡgéma téc nimma kecbiḡ, doku birianéh kisaḡ nénécmima kembac niḡac. ² Hénia ac kua meme uḡa ionac murunec zézéya waḡec iminéḡ seligima naḡec. Waḡu hénia ac imi logima ménda tohagic imi eneḡ moczoḡ haka imuac kitiwa dindiḡacnec késadacḡic. ³ Imuhuc waḡciguc neḡaḡ aḡgéḡ titi eḡeḡa imuhucya andé ḡewiḡiguc imuac kitiwa dimuhuc ḡiziḡiḡgéma ogicbiḡḡec? Aḡgéḡ titiac buḡa imi mia walac Miḡ Kewuninanéh zéhicḡiyec. Waḡu gezacḡinanéh niḡcic ieneḡ héipuc selia wamma nénézégic. ⁴ Waḡu iniguc momacnec Anutu eḡeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicḡia zéma, kiwi icnéḡ ménda memeyawac séc hénia hénia eḡeya ewa siḡ méndacma Uḡa téréyawac sese séc ḡema nénémiyec iminéḡḡec mia héipuc ac waḡ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzin; Anutunéh baec kurumen hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiguc ménda haiyec. ⁶ Néñ méñnéñ kiwi téréya méñiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némaria wañu niñmianzan? Wañu ic ac nañawac ninna némaria wañu goiya héianzan? ⁷ Nalé hotonadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéneç. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera méñ ménda hezac, néñ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéh solañanec ménda welen qemimanec kecanzu. ⁹ Wañu Yesu imi nalé hotonadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzena qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñan haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñan niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczon yanda imi iwac murunec hicñima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuiguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac añgéh titiac Miñ Kewunina qenzen manzen mihicñi mima métérémiyec imi niñni sécgézac. ¹¹ Météré ai miñina zéma météré énécmimia imi momacnec mañgocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna héçna zénénécmiyec. ¹² Acya méñ yomuhuc hezac; Ni munahéçna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac sugginaiguc guac legic héiman. ¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiseliman. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac héçna Anutunéh néneña. ¹⁴ Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc,

imuhucyanec Yesu acguc neñan niñac wamma humucac kuha késa keczac Biria miñina imi mebiriman zé neñan séwi busu mema humuyec. ¹⁵ Wañu humucac bac yandi yandi wañgic keckecgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miñina welen qemiangic séc hulac énécmiman zé imuhuc wañec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nañgé énécmiman zé qahac, néñ neñan Abarahamac qeli nañgé nénécmiman zéma imuhuc wañec. ¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñan séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinénécmima qeri hélanéñ ic embac neñan doenina memañ zé imuhuc wañec. ¹⁸ Eñeyaoc manam batuciguc keremma qenzen manzen qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nañgé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéh welen qeçe ic, Yesunéh Naña wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumen miñinanéh héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téréya keczin imi niñzégéma zéauanzin imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic eñeñanina keczac Yesu iwac qeriginanéñ nimmu. ² Inéh mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéh Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keñqe haqe qahac kerec. ³ Ama meanzac iwac qac buñayanéh ama eñeya qac buñaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buñayanéh Moseac qac buñaya ogicma eeyaguc wanzac. ⁴ Amaya amaya imi mihicñi hicñi icyaguc, iwawai momac yanda mihicñidarec imi Anutu. ⁵ Wañu Mose imi andiawac buña suruc zézéya imuac héipuc ac zéauman zé Anutuac ama séc welen qeçe ai ic keñqe haqeya qahac kerec. ⁶ Wañu Kristo imi Anutuac naña wamma amaya eñeya méra bawu galengéma kerec. Amaya imi mia neñan, niñkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efieñi késa kechiñguc imuac buña wambiñ.

⁷ Imuac Uña Téréyanéh zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc, ⁸ Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ienej Anutu hazéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec imuaru mia yanda hécgina ienej batucgé némma yawuñ 40 imuac séc nuac wawañ memena imi héngic. ¹⁰ Wañu hénia imuac niñac neñ mia hicñisai imi onac qeri biric wañ énécmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc wañanzu, imuhuc wamma ienej nuac hénia imi ménda héntegicanzu. ¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ienej mia nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méñnéñ ménéñ ewa qeri biria ninzén ninzén igucnec ménda hahaya tizozoma Anutu kekeraguc iwac murunec elingé amuma néngacbu niñac. ¹³ Imuac onac murunec méñac ménéñ biriawac manam batucnéñ wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc tanec seligiwac niñac. Imuac niñac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keñanzac éséc eñacnec meseli amuma kecmu. ¹⁴ Neñañ ninzén ninzén walac meyiñ imi selianec késamanec keñkecma tetcgiaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai momachéra wambiñ. ¹⁵ Zézéya ménéñ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hazéc wammima kecañgic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéh onagiru méndacmima Izipte baec igucnec séñgañgeñ magic imi eneñ qahac zéwiñiguc dimi eneñ imi ara niñbipimaiguc hazéc wammigic? ¹⁷ Wañu képésic wamma baec kéra kérésiaiguc humuqai wañgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéh niñu qeria biriyu yawuñ 40 tecgéyec zéwiñ? ¹⁸ Wañu Anutunéh ic embac ara qegic ionac niñac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniñ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neñañ yomuhuc hémbiñ, ieneñ imi ménda ninzéngegic hénia imuac niñac mia baec imuaru keremmuac séc qahac wañec.

4

Anutunéh bian tac ninñac zéseli nénécmiyec.

¹ Imuac bac yandi yandi wamma kecbiñ, iwac tacniniñ baeraiguc kereñ kereñawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méñnéñ mététañgéwac niñac. ² Buña suruc hia bia becneç énézézéya wañec imuacnec neñañ momacnec nénézézéya wanzac. Wañu ackuazéc niñgic imi eneñ ménda ninzéngegma toroqegic imuac niñac héra qahac wañec. ³ Imi mia Anutunéh yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoñiguc érémuac séc qahac wammac. Néñ kileñdac baec kurumeneñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc, añgénéñ titiac ai ara Anutunéh zéyec imi hélaguc wandaczac imuac niñac, bec ninzéngegma kecañziñ neñañ imi Kendoñ imuaru kereñdacziñ. ⁴ Imuac kiwi méñiguc kaiwe qété 7 imuac ac ménéñ yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczoñ medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. ⁵ Wañu ac hoimi hezac imuaru ac ménéñ yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. ⁶ Wañu ic embac imuaru kereñ kereñawac buña imi tosara keczunec. Walac buña suruc hiabia késagic imi eneñ imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremmuac séc qahac wañec. ⁷ Imuac kecmu nalé horua keñ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé ménéñ mema deguc zéma nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. ⁸ Yesuanéh tacniniñ kendoñ imi bec mihicñi énécmiyeciguc imi, Anutunéh imuac andiaiguc nalé méñac ménda zéwacnec. ⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendoñ ménéñ hezacnec. ¹⁰ Walac humuma tacniniñ kendoñiguc kereñgic imi eneñ imi, Anutunéh eñeya aiya metecgéma tacniñec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹ Imuac bec neñañ tacniniñ imuaru kerembiñ niñac seliseli wambiñ. Neñañarunec méñnéñ ménéñ qeçetali hénia tigic ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéráguc imuhucya moczoñ onogic-daczac. Imuac, uña zéma ewa qerinina zéma sic toroyanina séc zéma añaroroc imi nézégéma keremma niniñ zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac. ¹³ Iwawai zéhicñidarec imuacnec méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczoñ yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañu neñañ imi iwac muru mia ac ai mewinjac hezac.

¹⁴ Imuac mia neñañ imi hofac oo ic kiwa kuneñ kurumenjiguc eñec Anutuac naña Yesuguc kecziñ. Imuac ninzéh ninzéhñina zéauanzin imi selianec késama kecbiñ. ¹⁵ Neñañ hofac oo ic kiwa késa kecziñ. Inéh ala batuc hénia héniaiguc neñañ kereñiñ imuhucyawac kereñdarec. Néñ kápésic méñ ménda mihicñiyec. Hénia imuac niñac qeka mekaninaiguc kecni wésé niniña ménda niñ nénécmimac zéwinjac séc qahac, néñ hia niñ nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñañ qerinina efiyu wésé niniñac ic kewu taticiguc kerembiñ. Imuhuc wamma iwawai méñ niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniña zéma ewa hiaya mihicñiwiñ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa méñac méñ imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñañ niñac wamma Anutu eñeya muru kápésicninawac mulu zéma sese haimimu niñac kumu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayanéh lelecgémiyu kecanzac. Hénia imuac niñ, inéh ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñ énécmima bénzéhñec wañ énécmimacac séc wanzac. ³ Wañu hénia imuac niñac ic embac ionac kápésic niñac zéma eñeya kápésic niñac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic méñnéñ eñeya ewa siñ niñac mema wawaña séc qahac, néñ Aron ésécnec Anutunéh héihéré mimia inéh sac hia memacac séc.

⁵ Wañu Kristonéh hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec eñeya ménda meen amuyec, néñ Anutunéh iwac ézéma gi imi nuac nañna ni deguc mihicñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañu kiwi téréya méñu ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñiguc hofac oo ic tetcgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéñ zéwelec wammiyec. Wañu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéh nimmiyec. ⁸ Wañu Yesu imi Anutuac naña héla kerec, néñ i acguc qenzeñ manzeñ nimma kua tohotoho haka imuac hénia eñeyanec kuamuyec. ⁹ Imuhuc wamma eñeya météré amuma niñtohotohoichéra momac yanda ionac añgéh titi hehe selia imuac ura wañec. ¹⁰ Imuhuc wañu Anutunéh Melkisedewac areñiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niñac qac buña qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zémañ zé ac sasala zémañac séc néñ ini focdac niñasarimuac séc qahac imuac niñ zéasarimañ zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néñ tosia ieneñ hama Anutuac ackuazéc qambaña muñguc lilingéma ku énécmimuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Méñnéñ méñ namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawañ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Néñ nene selia imi yandi tetcgia ionac buña, ieneñ imi ewa qerigina hicñiteguru manam batuciguc meefi wañ énécmimia wañu hia me biria imi niñgésianzu.

6

Ac qeqe hakawac zéra.

¹ Imuac bec neñañ Kristoac ackuazéc héiareñ wawaña efiñadac imi waima keñkecma wawañ meme solañaiguc kerembiñ. Imuhuc wambiñ zé hakasilic humuciguc onagicma keñkeña pakeñ ac zéma Anutu ninzéhégé mimiawac pakeñ ac zéma ² doku naec haka téréya hénia

héniauwac pakenj ac zéma méra haima zéwelec wawañawac pakenj ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakenj ac zéma gésigési hémbénañawac pakenj ac imuac qambaña muñguc muñguc ménda haiwiñ. ³ Anutunéñ niñu sécgéyu imuac séc wandachbiñ. ⁴ Hatac ménj asari énécmiyu kurumeñac sese imi nenimma Uña téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutuac buña suruc hiabia zéma baec hémbénaña hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ieneñ imi Anutuac naña iciguc biriñnéñ muñguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeçe wammigic. Hénia imuac niñac ieneñ muñguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammuc séc qahac wanzac. ⁷ Baec ménj kianéñ hatac sasala héima mebélacgé keru, ic eneñ héhimic wañanzu ionac héla zuazua séciguc mihicñi énécmianzaciguc Anutunéñ zéhiaru mimac. ⁸ Néñ ichésa waiyaguc zéma tatañ qézézac mesianzaciguc imi baec gorosña wañu saecac déciguc keremma hezac. Wañu imuac tetcgia imi geric bélaña buña wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zéziñ, néñ onac muru imi imuac séc ogicma hia wañu meefi nénécmiyu añgéñ titiac buña wambiñ zé hosuru kenzu zéma ninzéhégéziñ. ¹⁰ Anutu imi solaña qahac zéwiñac séc qahac. Imuac iwac qac buñaya niñac wamma ic embac téréya welenqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawañ meme hiabia wañgic imuac inéñ eluñ ménda qemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu niñac siñnina kuneñ yanda he nénécmizac; Icyá icya moczoñ, ewa siñsiñ séc imuhucyanec niñkumugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé tetcgia hamac. ¹² Wañu ini mézézé titi ménda wammu, néñ ninzéhéñ niñzéhéñ zéma bisi qatéhiguc ewagic amuma keñkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunéñ Abarahamguc sisipac ac ménj zémañ zéyu eñeñaya ménj ménda keru eñeya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Ni hélacnec mériañ gémma qelihécga sasala mesai

gémmaguc gémma kecmañ. ¹⁵ Abaraham imi imuac séc nalé horua nañselima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicñi miyu meyec. ¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiñ zé eñeña ginawac qara qacma zéselianzu. Wañu zéselianzu ac imuhucyanéñ tualeficginawac tetcgia wañanzac. ¹⁷ Anutunéñ eñeya ewa siñ imi melenqeleña qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buñaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niñac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸ Wañu imi sac qahac, imuaru Anutunéñ ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaña éréhéc imi melenqeleña qahac imi hélacnec. Imuac niñac qeri mambéc ninawac buña wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiñ zé haka biriawac héñacya mema keñanzñ neñañ imi qerinina meseli nénécmimañ zé imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Wañu neñañ niñkumu he nénécmizac imi qeri uña ninawac zéic añgaya ésécnec selia wañu héiseliwiñac séc. Niñkumuc añga iminéñ mia kurumeñac ocmuñ imuac maleku héñgeña imi ogicma qeria howuhaiguc geñ keremma héiselizac. ²⁰ Imuaru Yesunéñ walac walac kereñec. Inéñ Melkisedewac areña méndacma hofac oo ic eñeña hémbénaña wamma neñañ niñac wamma kereñec.

7

Melkisedec hofac oo ai areña.

¹ Melkisede imi mia Salem héngalen ama areña imuac ic kewu. Wañu Anutu eñeña yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéñ mia Abarahamnéñ ic kewu tosara yaréiguc onogicma lilingéma hayu hénaiñguc mihicñima mériañ ac zémiyec. ² Zémiyu Abarahamnéñ iwawai meyec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaña, wañu ménj imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. ³ Inéñ mia neñgoc mañgocya qahac, esañambéc héra qahac. Wañu hénihéniauwac naléya qahac, kekecyá tetcgia qahac, Anutuac naña tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴ Imuac niñtegicgic, iwac qac buñaya kenkeña imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnén iwawai onagicma mema hayec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buña qema miyec. ⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buña qeénécmimia eney imi Abarahamac qeli igucnec hicñisai wawaña, néñ héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai déréc 10 imuarunec momacguc momacguc memu niñac zéénécmiyec. ⁶ Melkisede imi Lewiac areñ igucnec qahac, néñ kileñ Abarahamac murunec iwawai dérécya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériañ ac zémiyec. ⁷ Ic eneyanén ic mamaya imi mériañ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda wanzñ. ⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneñ déréc 10 igucnec momacguc imi meanzu, néñ nalé imuaru imi kekecyá tetecgia qahac zémimia inéñ meyec. ⁹ Wañu déréc 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eney acguc Abarahamaru sunsuñ qema déréc 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiñac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéñ Abaraham mihicñiyec nalé imuaru Lewi ic eney esañambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niñ.

¹¹ Kecec solaña imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewiñac séc wañeciguc (Ic embac ieneñ ionac méra bawu kecma héna ac megic) némac niñ hofac oo ic méñ Aronac areñ igucnec qahac, néñ Melkisedewac areñ igucnec kumu mimacac heyec me? ¹² Héfac oo ai buña imi hainetec wañeciguc imi héna ac acguc hía hainetec wammacac hezac. ¹³ Ac imi mia areñ méñ imuacnec méñnéñ méñ zaki téréyaiguc hofac oo ai méñ ménda welen qeyec imuacnec hahaya méñac zézéya. ¹⁴ Neñañ Miñ Kewu nina imi Yudawac areñ igucnec hahaya imi nindaczñ. Wañu Mosenéñ areñ imuac hofac oo ai buña méñ ménda zéyec. ¹⁵ Wañu hofac oo ic méñ Melkisede ésécneçnéñ yarec imi hémma niñni némac ac zéziñ imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶ Ic imi mia séwininawac buña héna ac imi ménda méndacma kecec

hémbénaña imuac kuha méndacma hofac oo ic eneyña wañec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñ méndacma nalé tetecgia qahac hofac oo ic kecbésémañ. ¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac wañec imuac niñac netecgéyec. ¹⁹ (Héna acnéñ iwawai méñ ménda mesolanjamac.) Wañu imuac mia niñkumu sécyá méñ hicñi nénécmiyec. Wañu imuacnec mia neñañ Anutuac muru hosuc hosuc kenziñ.

²⁰ Wañu Yesunéñ hofac oo ic eneyña wañec imi zézé seli ac selia qahac eñ ménda wañec. Tosara ieneñ zézé seli ac qahac eñ hofac oo ic eneyña wañgic, néñ ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéñ zéyec séc méndacma hofac oo ic wañec; Miñ Kewunéñ yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Wañu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaña kecbésémañ. ²² Zéziñ séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc méñ imuac héipucya wañec. ²³ Humuc niñac nalé séc ménda kecmuac séc wañec, hénia imuac niñ hofac oo ic zañgéçina sasala kumu énéçmiañgic. ²⁴ Wañu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niñac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaña wanzac. ²⁵ Inéñ ic embac Anutuac kiwaiguc kerezñu imi eneyña kuhaguc solañanec mehiaru énéçmimacac séc. Hénia imuac niñac inéñ nalé séc kekecguc kecma onac niñ zéwelecanzac

²⁶ Héfac oo ic eneyña imuhucya imi nonac buñawac niñni séçgézac. Inéñ mia téréya, kápésic qahac, lalac qeçe wanzac. Wañu biria meme nonac murunec metecgéma kurumey ogicdacma ou eneyña opocopora wañec. ²⁷ Inéñ eneyña séwiya hatac momacguc mulumanañac buña haimiyu tecgéyec. Imuac niñac hofac oo ic tosara ai meme séc enañ kápésic ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac kápésicgina niñac wamma mulumanañ oançu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéñ ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eneyña buña qeénécmiyec, néñ sisipac ac selia héna ac imuac andiaiguc hayec iminéñ Nañña hémbénaña solaña kekera imi

ai imuac buña qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miñ suc ic.

¹ Ac zéziñ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eñeña yomuhucya nonacmuru hezac. Inéñ ou kurumeniguc Eñeña miñina iwac ic kewu duñ tatak méra héiyaiguc emma taczac. ² Wañu inéñ mia hali téréya icnéñ ménda memeya, Miñ Kewu eñeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welen qeçe ai mema keczac. ³ Héfac oo ic eñeña ini imi, sese zéma mulu haimimu niñac kumu énécmigic nananzu, imuac hofac oo ic eñeña Kristo acguc iwawai haimimiawac buña mén késa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niñac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Wañu baecac hofac oo ic ieneñ haliiguc welen qema keczacu imi mia hali kurumeniguc nanzac imuac sésécya zéma uñaya wanzac. Imi mia Mosenéñ hali meyacgéman zé wañec nalé imuaru ai areñ yomuhuc zéselimimia wañec ésécnec; Ninzan, niñgésima iwawai moczon baec boñaiguc gézéwa héndacnec irecya imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Wañu deguc Yesu imi ai buña eeyaguc séc mén miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc mén wawaña sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc ménac miñ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminéñ késpedesira qahac wañeciguc, mén qeliawac niñ wawaña ménda hewacnec. ⁸ Néñ Anutunéñ ic onac késpedesgina hocma miñicniyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéñ yomuhuc zézac; Héngic nalé mén hayu neñ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Neñ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onogicma hamañ zé méraginaiguc

énépésiysi nalé imuaru iniguc ac meyi sisi-pac ac imuhucya qahac. Ieneñ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzéngeña nanşeligic, imuac ni ménda héngalen wañ énécmiyi. ¹⁰ Wañu Anutunéñ muñguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miñina iniguc sisipac ac meyac kumumañ imi yomuhuc; Neñ zézé seli acna ninénginaiguc haima ewa qeriginaiguc oman. Wañu neñ ionac Anutu wamba ieneñ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹ Wañu nalé imuaru imi, ic kuneñ me komora moczon yanda ni niñnémmu. Imuac niñac ic ménéñ mén alaya mén baec momacya me, eñeya dara me, muniawac Miñ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neñ késpedesgina imi muñguc ménda niñqelima wawañ memegina biria niñac wésé niniñ wañ énécmiman. ¹³ Wañu ménac zéma sisipac ac qelia zéyec; Héna imuac niñac sisipac ac walac meyac imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaña imuhucyanéñ nalé horua ménda keñu qahac wammacac hezac.

9

Kurumenjac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miñ Kewu welen qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meyacgégic nañec imuac qeria mén walac heyec imuac mia hali téréya zéangic. Wañu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc samén téréya haigic tacañec. ³ Wañu maleku héngeneñc nanaña ménac andiaiguc qeria mén heyu qara imi téréyawac téréya zéangic. ⁴ Imuaru iwawai héménaguc ooyawac zéic* golinéñ memeya tarec. Wañu sisipac acwac katapa séwéla moczon golinéñ oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinéñ memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaña momacnec haigic heyec. ⁵ Wañu imuac qahaiguc kua meme uña

* **9:4:** Kiwi tosaraiguc; zaki téréya ogic hezac, néñ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuñ séc hatac momacguc hofac oo ic mén kumugic zéic imi mema eñañec. (Lew 16:12-13).

edamuyaguc qara Kerubim éréhéc megic néwéc néwéc qeñgañgiranéh wésé niniñac tatic imuac wézéra hoturuma nañoc. Wañu deguc hénia ya qézézéh zédacmañ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areñgégic heyu hofac oo ic eneh ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meanjic. ⁷ Néñ ama qeria mén andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eñeñagina eñeyanec yawuñ séc hatac momacguc eñañec. Wañu sac qahac eñ ménda eñañec. Sac imi mia eñeya zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niñasarima wañañgic imuac wamma haimianec. ⁸ Haka imuac hénia imi Uña téréyanéh yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya keren kerewawac hena imi ménda hicñitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéh mepé qepési ic ionac niniñ kétinjkétiña imi ménda mesolañianzac. ¹⁰ Nene dokuac neuñ zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néñ kecma nalé hayu areñ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inéh iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eñeña wamma hayec. Hama sel hali mén solaña imuaru kerenec. Sel hali solaña imi méranéh memeya qahac, wañu Anutunéh zéyu hicñidacgic baec kurumeh yomuacnec hahaya qahac. ¹² Wañu inéh noniñ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néñ eñeya sacyanéh momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme hémbénaña meyu sécgéyec. ¹³ Noniñ zéma burumakao sacya zéma bucgazen burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicñihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmianjiguc ¹⁴ Uña Téréya hémbénaña inéh nec kekecyac solaña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéh séc mén ogicma haka humumiawac ewa kétinjkétiñ imi zuac nénécmiyu Anutu

kekecyaguc hia welen qemiwiñac hezac.

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicñiyiñ neñañ hulac nénécmiman zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neñañ sisipac ac hémbénaña mératécac buña késawiñ niñac sisipac ac qelia imuac miñ suc wañec. ¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéh humuyu héipuc wañgic héla wañu tohoma wambiñac hezac. ¹⁷ Mératéc ara wañec i kecanzac séc sisipac ac iminéh aiya qahac. Imuac niñac humuc hicñiyuguc mératéc ara iminéh seligima hélaguc wañanzac. ¹⁸ Hénia imuac niñac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eñ nec kuhaguc ménda wañañec. ¹⁹ Mosenéh hena aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoñ ic embac énézéyu nindacgic. Wañu inéh burumakao merawa zéma noniñ sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéh tindungéma giliyu kiwi limbi limbiña zéma ic embac moczoñ ionac muru zizianéh héiañec. ²⁰ Wañu imuhuc wamma yomuhuc zéañec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niñtohomu niñac Anutunéh zéseli énécmimia. ²¹ Hena imuhuyanec inéh sacnéñ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepési ac buña moczoñ imuaru giliyu zizianéh héiañec. ²² Héla nec, hena acwac méra bawaiguc iwawai moczoñ yanda sacnéñ zuac zuara wandacañec. Imuac sac ménda qocgégic mamaciguc kápésic waiwaiya mén ménda hezac.

²³ Kurumehjiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéh zuac énécmigic téréya wammu niñac haka imuhucyanéh heyec. Néñ kurumehñac buña eñeya imi mia mulu hiabia soroc séc méñnéñ mesolañi énécmimuc hezac. ²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyacac hali téréyawac téréya méranéh memeya imuaru ménda keremma kurumeh qeriaiguc kerenec. Keremma deguc imuaru neñañ niñac wamma Anutuac kiwaiguc wininima kecanzac. ²⁵ Wañu hofac oo ic kiwanéh yawuñ séc eñeya sac qahac, néñ ménac sac

mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kerenanec éséc nec Kristo imi eneya kekecy muᅅguc muᅅguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumenᅅ zéyu hicᅅiyec igucnec éréma deguc muᅅguc muᅅguc qenzenᅅ manzenᅅ nimma kecbacnec. Néᅅ inéᅅ imuhuc ménda wamma eneya kekecy muluac buᅅa qema kápésicnina metecgemaᅅ zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicᅅi nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neᅅaᅅ imi hatac momacguc humuwiᅅac hezac. Waᅅu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambiᅅac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neᅅaᅅ kápésicnina aumaᅅ zé hatac momacguc mulu meyec. Waᅅu muᅅguc hamac imi kápésic huamac niᅅac qahac, néᅅ kekec hémbénaᅅa mihicᅅi nénécmiwiᅅ zé iwac mambéc kecanzu imi onac niᅅac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaᅅa.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecy, néᅅ héla ménda wanzac. Héna imuac niᅅac mulu ai meme séc zéma yawuᅅ séc zéᅅgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéᅅ Anutuac haréanzu i mesolaᅅi énécmimacac séc ménda waᅅanzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, welenᅅ qemiaᅅic ienenᅅ hatac momacguc imuacnec mesolaᅅani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéᅅ muᅅguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidac bunec. ³ Néᅅ mulu meme yawuᅅ séc meaᅅic imi mia kápésicgina héiqeli énécmimiawac hakaya. ⁴ Némac niᅅ, burumakao zéma noniᅅ sawanéᅅ kápésicgina metecgémaac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niᅅ Kristo baeciguc mayec imuaru inéᅅ* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru siᅅga ménda hezac, néᅅ geᅅ séwi momacguc nuac mézézéᅅgé nénnec. ⁶ Yaᅅ howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niᅅanzaᅅ. ⁷ Waᅅu ni yomuhuc zéyi; ninzaᅅ, Anutu, ni guac ewa siᅅga memaᅅ zé hazua, o Anutu! (Ac

imi kiwi limbi limbiᅅaiguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géᅅgéᅅa zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siᅅga ménda niᅅanzaᅅ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammiaᅅic.) ⁹ Waᅅu ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzaᅅ, guac ewa siᅅgawac tohoma memaᅅ zé hazua. Inéᅅ qelia méᅅ meyacmaᅅ zé walaha imi auzac. ¹⁰ Imuac Anutuac ewa siᅅ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neᅅaᅅ niᅅac wamma, séwiyawac kekecy haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welenᅅ qeanzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac méᅅ méndadac auanzac imuhucya, muᅅguc muᅅguc haianzu. ¹² Kristo imi kápésic nina niᅅac wamma mulu ai hémbénaᅅa momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaiguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoᅅ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Waᅅu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaᅅa mesolaᅅi énécmidarec.

¹⁵ Uᅅa Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miᅅ kewunéᅅ zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimaᅅ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Waᅅu niniᅅ ginaiguc owa hemac. ¹⁷ Waᅅu inéᅅ yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicgina zéma wawaᅅ meme héna ac logima waᅅic imuac muᅅguc ménda niᅅqelimaᅅ. ¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc méᅅ ménda hezac.

Ninzéᅅ ninzéᅅiguc naᅅselima kecbiᅅ niᅅac nunuruzac.

¹⁹ Imuac bec ninzéᅅ ninzéᅅ dacmuna hécna, neᅅaᅅ Yesuac sacya niᅅac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiᅅ zé efima ninzéᅅgéziᅅ. ²⁰ Neᅅaᅅ niᅅac wamma maleku yanda ocmuᅅ téréyaiguc naᅅaᅅec imi quzuracgéma

* **10:5:** Dawidinéᅅ Kristoac kuaya mema zéyec.

imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénécmiyec. Wañu maleku imi mia eñeya séwiyawac séséc wanzac. ²¹ Wañu nini imi Anutuac ama miñina hofac oo ic eñeña i guc kecziñ imuac niñac ²² ewa qerinaiguc sacya giliyu héiyu niniñ ninaiguc biria hezac imi niñtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéñ zuacdacziñ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzén ninzén solañ kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembiñ. ²³ Wañu sisipac ac wañ nénécmiyec iwaru imi ménzéz ménzézeya qahac. Imuac mia niñkumuma ninzén ninzénina kuaninanén zéauyiñ imi keñqe haqenina qahac selianec késama kecbiñ. ²⁴ Wañu neñañ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbiñ zé dimuhuc zénañgé amuma kecbiñ imuac mia qerininanén niñgési wañambiñ. ²⁵ Wañu azorowiñ zéni imuac héñacya mema keñanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénañgé wañamuma nalé yanda hosucninu hayu héñanzñiñ séc muñguc yanda imuhuc wamma kecbiñ.

²⁶ Neñañ ac hélawac niniña nénécmiyu memaguc kileñ seliseli wamma biria wambiñiguc kápésic imuac zuaczuarawac mulu mén muñguc ménda hezac. ²⁷ Néñ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénén hiri hiriyaguc zéma, geric bélañagucnéñ Anutuac hazéchéra qécgé énécmimia iminéñnec sac mambécnina hezac. ²⁸ Méñnéñ Moseac héna acac niñu eñomia wañu logiyu, ic éréhécnéñ me haréwécnéñ hémma ara zéhicñigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc, ²⁹ Imuac niñac ic mén Anutu Naña hénagina bawu tizizamima, sisipac acac sacya eñeya météré miyec imuac, qerianén niñu iwawai biria éséc wañu, Uña Téréya ewa hiawac nénécmimia imi zébiri qébiri wañ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicñimacac hezac imi niñasarizu me qahac? ³⁰ Nini ac yomuhuc zéyec i nimmiziñ; Kitiwa melen melen imi nuac ai, neñ bakia melen énécmimañ. Wañu ac mén toroqema yomuhuc zéyec; Miñ Kewunén ic embachéra zégési énécmimac. ³¹ Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc

eñeña imi zénén hiri hiriyaguc yanda.

³² Ini bec nec edamu qetagali énécmiyuguc qenzen manzen yéwéria bisima nañseligic nalé imuac mia niñqeligic. ³³ Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmiañgic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énécmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic. ³⁴ Ini iwawai hiabia mén hémbénaña heheya he énécmizac imi ninzu. Nimma hésa ic wésé niniñ wañ énécmigic. Wañu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi wañañgic. ³⁵ Wañu haka imuhucyanén kecma bakia hiabia kuneñ yanda wagicma haénécmimac. Imuac mia ewagina déñ wañu kemmu. ³⁶ Imuac niñac ini nañselima Anutuac ewa siñ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷ Héña imi yomuhuc; Nalé hotoñadac hama keñu, hamacac zéyec inén mia nalé ménda mehorugima kileñ hamac. ³⁸ Néñ nuac ic solañana imi ninzén ninzéniguc kecmac. Wañu mérénéñ wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uñana néñ iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹ Neñañ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac areñiguc ménda kecziñ, néñ ninzénagéma kekec hémbénaña kesa kezu ionac areñiguc kecziñ.

11

Ninzén ninzén imuac héña.

¹ Ninzén ninzén imi iwawai ménac mén niñkumuma kecañziñ imuac héla zéma iwawai ménda héñanzñiñ imuac héipucya wanzac. ² Ninzén ninzéninaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

³ Ninzén ninzéninaguc mia baec kurumeñ yomi Anutunén zéyu hicñidarec imi niñasarianziñ. Imuac iwawai kicninanén ménda héñanzñiñ imuac nec iwawai kicninanén héñanzñiñ imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzén ninzénigina imuac héña.

⁴ Ninzén ninzénaguc Abelnén Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo

ai hiabianec memiyu Anutunéh hémma hofac oo ai imuac hénu sécgéyu zéhiaru miyec. Wañu inéh bec nec humuyec, néh ninzéh ninzéhnanéh ac wañ nénécmimanec keczac. ⁵ Ninzéh ninzéhaguc Enoko inéh kecma kecec yomuacnec humuc ménda mihicnyunec wagicma eñec. Anutunéh wagicma kenju muñguc hémmuac séc qahac wañec. Wañu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inéh mia Anutu ewa hia mihicni mianec imuac Anutunéh zéhiaru miyec. ⁶ Ninzéh ninzéhina qahac eñ Anutu ségiségi mihicni miwiñac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembiñ zé ninzu imi eneh inéh hélacnec Kecanzac imi zéma hoc tinzarec mema kenju ionac mia bakia hiabia melenh énécmianzac imi ninzéhémuac hezac. ⁷ Ninzéh ninzéhaguc Noanéh haka ménh kic wésiaiguc ménda hicniyec imuac walac zéhicni miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya iniñ merachéra kecec mihicni énécmianh zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solanéh baec ic ionac kápésicgina mewininiyec. Wañu imuhuc wamma kecec solanéh ninzéh ninzéh igucnec hahaya imuac mératéc ic wañec.

Abarahamac ninzéh ninzéhna imuac hénia.

⁸ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi ninthoyec. Ninthoma baec ménh iwac buñh wammac niñ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda ninthegicmanec hénima keñec. ⁹ Wañu ninzéh ninzéhiguc baec ménh iwac buñh wammac niñ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecañgic. ¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inéh ama areñh yanda ménh Anutu eñeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambañh haiyec imuac mia kichihi wamma kecañec. ¹¹ Wañu ninzéh ninzéhaguc Sara eñeyaoc acguc héfiñh kecec embac yanda wañec, néh sisipac ac wammiyec inéh ménh zé ménh zéya qahac

imi ninzéhégéyec imuac niñac yawuñh imi séha ogicma sasala wañec, néh kilen hériyaguc wawañawac kuha hamimia wañec. ¹² Imuac mia ic momacguc humumia ésécnec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma kondunh giñgiñaguc sakasac qétéya olombiñac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicniyec.

¹³ Ic imi eneh moczonh ninzéh ninzéhina méndacma humudacgic. Wañu sisipac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néh eñ lakec ou heyu hémma yaizézé ac wamma kecgic. Imuhuc kecec baeciguc neñh ic kianh keczin zéma zéau énécmianh gic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéanzu imi eneh imuhuc wamma eñh ama baecgina waima hagic imuac mia liliñgéwinh zé kichihi wamma kecañh imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Wañu eñh ama baec waima hagic imuac niñqeliwunec imi nalé ménh béréngéyu hia liliñgéwunec. ¹⁶ Wañu ieneñh mia ama baec hiabia séc ménh kurumenhiguc heheya imuac qeriginanéh héngeñec wañanzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niñ wamma ama areñh yanda ménh mézézéngé énécmiyec.

¹⁷ Ninzéh ninzéhaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buñh qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néh nañh momacguc sac hemiyec imi waimianh zé efiyec. ¹⁸ Nañh imuac mia, ac buñh yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicniñsai wammu. ¹⁹ Inéh Anutu imi humuc ic ionac suggina igucnec meqeli mimac niñ kuha hemizac imi niñhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melenh miyu meyecac séc wanzac. ²⁰ Ninzéh ninzéhaguc Isaka imi haka bianh gic hicniñmac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec. ²¹ Ninzéh ninzéhiguc Yakop imi mia humumanh zé wañec imuaru Yosefe nañ héréra iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec. ²² Ninzéh ninzéhaguc Yosefe imi humumanh zé wamma Israel ic embac eneh kecec iñhac baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli

énécmiyec.

Moseac ninzéh ninzéh imuac hénia.

²³ Mose hicniyu nenjoc manjocya ieren hényic merac imi hiabia soroc wanu ninzéh ninzéh giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musanjéyoc. ²⁴ Mose imi yandima ninzéh ninzéhaignuc Faraoc bérarawac nana zémimiawac ménda wamma qegetali wanec. ²⁵ Imuhuc wamma kápésic wawanawac sinja, nalé hotonja heheya, imi waima néwécgeñac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzen manzen mihicniwin zéma niñu sécgéyu hénia imuac méndarec. ²⁶ Wanu inéh bakia hiabia imuac kichihi wanec, imuac niñac Kristoac wamma gamu qeque mihicni mimia imuac niñu enenja wanu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mérianj imuhucya imuac niñu mamaya wanec. ²⁷ Ninzéh ninzéhaignuc Inéh ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima kenec. Wanu Anutu ménda héhéña imi kiwanéh héñec tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸ Ninzéh ninzéhignuc méréc merac unumuhuyec inéh Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niñac nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonj zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Wanu ninzéh ninzéhignuc Israel ic enenj kondunj pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma kenjic, néñ Izipte ic ienenj imi batucgéma wanjic kondunjénj hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Wanu ninzéh ninzéhignuc ienenj, ai meme 7, Yeriko ama arenja yanda lelecgéma kenja wanjic deminj selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzéh ninzéhignuc hénia yanda embac Rahap imi kicgalenj éréhéc luae qeérécmima érépésiyec. Imuac inéh acqeque ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Wanu ac tosia némaciguc toroqema zédacmanj? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinc nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzéh ninzéhignuc ienenj héngalenj ama arenja

yanda sasala unuma onagicgic, haka solanja wanjic, sisipac ac imuac hénia mihicni énécmiyu megic, laion yan kuagina mizicgégic. ³⁴ Geric bélanj lainja héwécgégic, sou zéra igucnec qizizingéma néngacgic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma ténjinj ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wanj énécmigic néngagic. ³⁵ Wanu embac tosia imi enenj humuc ic hécgina qelima lilingégic munjuc énépésigic. Wanu ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicniwinj zé zéra waiya mihicni énécmigic hulac énécmimuac niñ ménda wanjic. ³⁶ Wanu tosia ienenj zédesi zéma, hihilocnéñ unuhéi imuac howura neniñgic. Wanu kilenj tosara imi senj hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzen manzen mihicniñgic. ³⁷ Tosia ienenj hocnéñ énérigic humugic. Tosia imi segenéñ meric énécmigic éréhéc wanjic. Tosia imi sounenj qeric énécmigic humugic. Wanu tosia imi rama zéma noninj séwéla aturuma musanjé amuma kenja wamma nene qahac kecma qenzen manzenjiguc zéma hénia qahac sicsaoc wanj énécmigic kecanjic. ³⁸ Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominenj eeyaguc ménda wanzac. Ienenj baec kisia zéma baec bonja zéma banec zéma baec kifanjaiguc heyac wamma kenja wanjanjic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczonj ninzéh ninzéhgina niñac Anutunéh zéhiaru énécmiyec, néñ kilenj zikizki acwac hénia imi ménda mihicni énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac niñ, Anutunéh nenjanaru haka eeyaguc séc ménj mézézéngédaru heyec. Imuac niñ nenjan qahac enacnec sac Anutunéh niñu heyec imi hia mesolanjimuac séc qahac wanec.

12

Yesunéh kekecac séséc mewininiyu hénzinj.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tunj yanda imuhucyanéh hosusu tasétasé ésécnec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mihicni nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzéhñec dérécgé nénécmianzac

imi momacnec héricdacma héna nénéc nénézéya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usujnec kembij. ² Wañu ninzéh ninzéh ninawac minjina kecma ninzéh ninzéh nina mesolaji nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima hénseliwiñ. Inéh mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héngenja véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya niñac niñ éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niñac Yesunéh biria ic ienen hazéc wammigic kilen nañseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgégic mamacac séc ménda qemanec keczu. ⁵ Imuacnec ini nañhécgina pakenj ac wañ énécmianzu ésécnec Miñ Kewunéh ackuazéc yomuhuc wañ énécmiyec, néh imuac eluj unuyec; Nañna Miñ Kewunéh mindiñi géñu niñna mamaya ménda wammac. Me ac wañgéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunéh ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindiñi qemindiñi wammianzac. Wañu ic embac énépésianzac séc hihilocnéñ unumindiñi wañ énécmianzac. ⁷ Zémindiñi qemindiñi imuac niñac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgenj nañselidacmu. Anutunéh ini eñeya nambérac héra ésécnec wañ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ mañgocnéñ zémindiñi qemindiñi ménda wammiyu eñ kecmacac séc? ⁸ Zémindiñi qemindiñi imi nambérac moczoñ wañ énécmimia, imuac onac muru imi qahac wañu kecanzuiguc imi, ini nambérac begiñgé énécmimia wanzu néh nambérac héra téngén qahac. ⁹ Séwininawac mañgoc hécnina ienenj zémindiñi qemindiñi wañ nénécmigic kilen eegina héi énécmianziñ. Imuac bec uñaninawac Mañgoc, séc méñ ogicma, niñtohoma kecbinjac ménda hezac me? ¹⁰ Séwiac mañgoc ienenj imi niñgic hia wañu nalé hotoña sac zémindiñi qemindiñi wañ nénécmiangic, néh Anutu imi neñañ iwac haka téryawac buña késa kecbin

niñac mehiaru nénécmianj zé zémindiñi qemindiñi wañ nénécmianzac. ¹¹ Zémindiñi qemindiñi hicñi nénécmianzac nalé imuhucgenj imi imuac niñni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buña tanec wañanzac. Néh kecma andiaiguc imi, iminéñnec meefiefi mihicñianzu imi onac muru, zémindiñi qemindiñi iminéñ kekec solañawac héla gocmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéwelecac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu simiñgina héigic kuha qahac wañu meseli amumu. ¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindiñigic dindiña wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac wañu simiñgina nétéc qétéré wambac niñac.

¹⁴ Ini ic embac moczoñ yanda iniguc luae zéma kekec térya imi méndacma kemmu. Méñnéñ méñ imuhuc ménda wamma Miñ Kewunina hémmuac séc qahac. ¹⁵ Ini héngalenj wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méñ Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac niñac. Me sugcinaiguc gété howuraguc méñ séra qema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñnec ic embac sasala mebiri énécmiwac niñac. ¹⁶ Ini galenj mema kecmu, onarunec méñnéñ méñ nenedac momacgucac niñ wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau ésécnec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niñac. ¹⁷ Ini iwac hénia ninzu ésécnec inéh kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néh qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenjac nanaña méñ ménda mihicñiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma, ¹⁹ témuñac hétén yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niñgic imi enej muñguc ménda énézémac niñac welecmitic. ²⁰ Imi mia yañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic

humumac zéyu niṅgic, imuac zézé seli ac waṅ énécmiyec imuac ewaya bénzén nimmuac séc qahac waṅec. ²¹ Iwawai kicninanéṅ héhéṅa séc imuhucyanéṅ imuhuc bac yandi yandi kunéṅ yanda mihicṅi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéṅna hirizac zéyec. ²² Néṅ ini imi Zion boṅa Anutu kekecyaguc iwac ama areṅa yanda kurumeṅac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicṅiyu, kua meme uṅa sasala ménda oloṅ énéc énécmiawac séc zéma, ²³ méréc merac kurumeṅiguc qacgina oénécmimia ionac hénaroiṅ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miṅina Anutu zéma, ic embac mesolaṅi énécmimia ionac uṅahécgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miṅ suc ic Yesu zéma, inéṅ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia waṅ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niṅac. Becnec baeciguc goro ac waṅ énécmiyu andé qegic bakia melen énécmiyu néṅgacmuac séc qahac waṅec. Waṅu nini yomi kurumeṅ igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qiziziṅéma néṅgacbiṅnec?

²⁶ Becnec imi ac hétéṅ iminéṅ baec imi mimiṅzaliyec, néṅ deguc imi sisi-pac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méṅgucnec baecnec sac qahac, néṅ baec kurumeṅ momacnec mimiṅzalimaṅ.

²⁷ Muṅguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiṅzalimacac hezac iminéṅ hehe seli hemacac niṅ iwawai zéyu hicṅima hezac. Mimiṅzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac neṅaṅ imi héṅgaleṅ ama areṅa mén ménda mimiṅ zalizaliawac séc imi mihicṅi nénécmiyu meziṅ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiṅ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéṅ niṅu sécgémacac séciguc mepé qepési wammi-wiṅ.

²⁹ Némac niṅ neṅaṅ Anutu imi onowisi wawaṅawac geric bélaṅa.

13

Welen qeqe ai hiabia.

¹ Ninzénṅ ninzénṅ dacmuna tetecgia qahac siṅgina niṅamumu. ² Waṅu ic kianṅ ionac imi eluṅ ménda unuyu welenṅ qeénécmimu. Ic tosara ieneṅ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uṅa welenṅ qeénécmigic. ³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eṅaṅ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niṅénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niṅ hénia qahac unuhéi waṅ énécmigic réwéri mihicṅima keczu imi onac niṅénécmimu. ⁴ Ini moczoṅ eu iniṅ kekecac niṅgic eeyaguc waṅu hehe tatak eu iniṅa buṅa imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iniṅac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéṅ kitiwa ku énécmimac.

⁵ Miṅ Kewu eṅeyaoc nénézéma zéyecnéṅ; Neṅ ménda wai énécmimaṅ. Waṅu onac eluṅ ménda numac. Imuac niṅac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niṅgic sécgémac. ⁶ Imuac neṅaṅ imi yomuhuc zéwiṅ zé ewa éréhéc ménda wanziṅ; Miṅ Kewuna imi méra néṅanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammaṅ. Baec icnéṅ némaciguc biria waṅ némmac?

⁷ Galeṅ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéaṅgic ionac kekecginawac héra imi dimuhuc hicṅi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzénṅ ninzénṅgina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi oraṅ zéma deguc zéma tetecgia qahac imuhucyanec.

⁹ Imuac pakeṅ ac hénia hénia méréra iminéṅ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buṅanéṅ meseligic hiabia wammac, néṅ yaka neneac neuṅ aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma waṅaṅgic imi onac mén ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neṅaṅ muru zaki téréya mén taczac. Waṅu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc welenṅ qema ai meanzu ieneṅ nemu niṅac qac buṅagina ménda zéénécmimia. ¹¹ Imi mia késpedes ninawac mulu buṅawac hofac oo ic eṅeṅanéṅ yaṅac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereṅanzac, néṅ séwibusuya imi deminṅ séṅgaṅṅeṅiguc gericnéṅ ogic zedacma qahac waṅanzac.

¹² Hénia imuac niṅac Yesu imi acguc

eneya sacyanéj ic embachéra météré énécmimanj zé sanjulanj yanda imuac sénganjenajiguc qenzen manzen mihicijyec. ¹³ Imuac neñan imuhucyanec iwac gamu qeque imi huama hali téréya sénganjenajiguc iwac muru mekembiñ. ¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda mén ménda he nénécmizac. Imuac mén kecma bianjuc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziñ. ¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéj mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanzac. ¹⁶ Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluñ ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicij mianzac.

¹⁷ Galenj hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héngalenj ai mewiñ zé eñac niñ gésigési ai mihicijimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nanjé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néj yaiwisisiñ wamma ménda memu. Imuhuc wañgic onac muru héla ménda hicij énécmiwac niñac.

¹⁸ Nonac niñac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanziñ séc haka eeyaguc wambiñ zé siñnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solanj he nénécmizac imi ninzéhégéziñ. ¹⁹ Ni focdac onac muru lilingéma kemmanj niñac méra némma zéwelecmu niñac zéseli énécmizua.

²⁰ Rama galenj yanda Miñ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetecgia qahac imuac sacyanéj humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéj mia ²¹ ai hiabia hénia héniaiguc mesolanj énécmima eneya ewa siñ méndacma ai memu niñac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eneya kiwaiguc haka héñ soroc sorocya Yesu Kristo inéñec sucninaiguc mihicijimanj zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéñ iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

²² Ninzéhj ninzéhj dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neñ ac imi meducijima

oénécmizua imuac niñ, meme seli acna wañ énécmizua imuac niñgic ménda birimac. ²³ Wañu zéwa niñgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéñ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inichic.

²⁴ Galenj hécgina zéma héniorinj téréya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ieneñ acguc yaizézégina zézu.

²⁵ Ewa hiayanéñ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizéze ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qe qe icgira ni Jakobonéñ Israélac hicñisai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizéze ac énézézu.

Ninzéñ ninzéñ zéma ninjegic qinjegic.

² (2a) Dacmuna hécna, ³ ini imi ninzéñ ninzénjinawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac ^(2b) ini manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségiyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatéñ kekecnéñ wañgéñu solañanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hochésémañ. ⁵ Onarunec méñac méñ ninjegic qinjegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inéñ qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac. ⁶ (6a) Ic méréñéñ ewa éréhéc wañanzac imi konduñ temboña luhucnéñ qema mihilañgéñu yacma salalañgéanzac tanec wanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhuyanéñ Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wañanzac. ^(6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzénjéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzéñ ninzén ic méñ maqeqeya kezcaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac kezcac imuac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Wañu dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélañagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wañanzac. Ic

hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema kenkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nañselima kecanzac imi mériañaguc wanzac. Meseliyu Miñ Kewunéñ niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunéñ héñsoroc wañ énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. ¹³ Wañu ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunéñ batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianéñ batucgé mimacac séc qahac. Wañu eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wañu ic méñac méñ manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ birianéñ hérémima kemma qatémianzac. ¹⁵ Wañu siñ iminéñ tackecma héri haima késpedes mihicñianzac. Wañu késpedes iminéñ yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc hécna, galeñ megic ikoc wañ énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac buña hiabia méñnéñ méñ zéma sese solaña méñnéñ méñ imi moczoñ ounec Mañgoc asac mararañaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi méñzé méñzé haka me ireha melenqeleña méñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inéñ zéyu hicñima keczu imuac suginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambiñ niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanéñ héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ ninija zéma niñ tohotohoya.

¹⁹ Dacmuna soroc hécna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriyu qeria focdac ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunéñ niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. ²¹ Imuac bec, ninij qakola zéma kaižiliwen haka imi moczoñ hetecgé gilidacma, qeri uñagina añgéh tiénécmimiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgéh tima héwija héimu.

²² Ini ackuazéc imi enđac gezacginanén sac nimma ikoc ménda wañamumu, nén niñtohoma moczon wandacmu. ²³ Ic méñnéñ méñ ackuazéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añañzac éséc nec wanzac. ²⁴ Eñeya añañu tecgéyu kenkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeazac. ²⁵ Nén ic méñ héna ac solaña kápésic iguc nec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

²⁶ Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kilen ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. ²⁷ Anutu Mañgocnéñ niñu buña suruc hiabia imuac ai lalacalac solañ qeçeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac wawañ meme biria iguc nec géšiamuma gocya qahac kekec imi mia.

2

Haka bakésasac nec ménda wammu.

¹ Dacmuna hécna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic méñac méñ bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac toçgotocgo amaiguc ic méñ méria merawaiguc bineñ golinén memeya haiyu hiñgaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña ic maqeqeya méñ owo malekuya qakolayaguc hama éremaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érezac iwac muru liliñgé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic, eñañ eñaoc nec héngési wañamuma ninñ birianén niñgésima géšigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc hécna zéwa niñgic, Anutunén baec yomuaru ic maqeqeya géšima énépésima ninzén ninzén gina meyandi énécmima i siñ nimmianzu ionac

mia iwac héngaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénecmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Nén ini imi néwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geña niñac goi héihéi wañamuanzañ éséc alagawac imuhuyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eñeña imi niñtoho wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ nén ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionac nec wañ énécmianzuiguc imi kápésic wañkeczu. Imuhuc wañgic héna acnéñ kápésic ic zéma zéteçgé énécmimac. ¹⁰ Méñnéñ méñ héna ac moczon niñtoho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzonton gémac imi, héna ac moczon yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémañ zéyec inéñ nec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémañ zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec méñ humuciguc opoczañiguc gi bec héna ac imi logizañ wanzac. ¹² Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niñac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma géšé énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu. ¹³ Wésé ninñ qahac hakagina wañanzu ionac imi wésé ninñ qahac zégési énécmimac. Wésé ninñ iminéñ zégésigési imi ogicma eñeña wanzac.

Ninzén ninzén wawañ memeya qahac imi humumia.

¹⁴ Dacmuna hécna ic méñnéñ ni ninzén ninzén naguc keczua zémaguc wawañ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méñ hicñimimac? Ninzén ninzén imuhuyanén eñeya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵ Ic me embac dacmunagina méñnéñ séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc ¹⁶ Onarunec méñnéñ kuanec sac ézéma ala, bénzén nec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena séçgé

gēju. Imuhuc ézéma séwiac iwawai mén ménda mimaciguc, ac iminéj némaciguc méra mimac? ¹⁷ Tanec imuhuyanec, wawan memeyanéj ménda hemiyu ninzénj ninzénj eneya imi humumia wanzac.

¹⁸ Wañu ménj yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzénj ninzénjgaguc, wañu ni wawan memenaguc, imuac ninzénj ninzénjga wawan memeya qahac imi nézéna hémma ni wawan memenaiguc ninzénj ninzénjna gézéwa hénna. ¹⁹ Gi Anutu momacguc keczac imi ninzénjgéanjan. Imi hia wanzan. Uña biria acguc iwac ninzénjgéma zénénjina hiriyu kecanzu. ²⁰ Oh, ic watalañ gi, ninzénj ninzénj wawan memeya qahac imi gorosonja wanzac imi niñasarimanj zé wanjénzac me? ²¹ Neñan esanj ambécnina Abaramnéj nanja Isaka zaki téréya qahaguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunénj ic solañja zémiyec. Gi ninna imi wawan memeya niñac qahac tanec wanzac me? ²² Oloñ ninzanj éséc nec ninzénj ninzénj iminéj iwac wawan memeyaguc momacnec aiya meyc wawan memeya néjnec ninzénj ninzénja imi solañjaneyec. ²³ Imuac kiwi téréya ménjiguc yomuhuc zézac imi hélaguc wanec, Abaramnéj Anutu ninzénjgé miyu haka imuac mia niñu solañja wanec. Wañu ic imi Anutuac alaya zémimia wanec. ²⁴ Imi hénni, ic méjnénj ninzénj ninzénjanec qahac, néj wawan memeyaguc niñac wamma ic solañja zémimia wanzac. ²⁵ Wañu imuhucyanec hénna yanda embac Rahap imi kicgalenj ic méli énécmigic* kenjic imi unuruma hénna méjnunc méli énécmiyu kenjic wawan meme imuac mia solañja zémiyec. ²⁶ Séwi qeri unyaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzénj ninzénj wawan memeya qahac imi humumia.

3

Ezelañgina galenjému.

¹ Dacmuna hécna, ini kiwi ic wamma kecziñ neñanj késpedesicninawac kitiwa réwéria mihicñiwijnac hezac imi

niñasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambin. ² Neñanj moczonj yanda iwawai sasalaiguc qonzontonj géma mama nunuanzac. Imuac ic ménj ackuazécyaguc késpedesira ménj ménda hezaciguc ic imi solanj dindinja. Ic imuhucyanénj séwiya moczonj yanda pinzunja hai amuma dindinanec kecmacac séc wanzac. ³ Neñanj becosic enej acnina tohomu niñac kuaginaiguc pinzunj haima séwigina moczonj hérékeñ héréha wanj énécmianziñ. ⁴ Wañu kondunjiguc zéic héngic. Zéic imi kunenj yanda, wañu luhuc selianénj mihilanjéyu kenanzac, néj qindi qindinija komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima kenja wananzac. ⁵ Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kitiwa komodia ménj, wañu wawan meme kunenj yandawac tétéc qe qe ac zéanzac.

Héngic, geric lokoc komocdia dac méjnénj zélénj baec yanda zeric qericdacma kenanzac imi hémma nimmu. ⁶ Ezelañnina imi geric lokora, biriayanénj séwiya moczonj mesécgé mima eneya bunja késayu séwiya imi iwac baec kurumeñja wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugginaiguc inénj séwinina moczonj yanda mebirima karisi hénia éséc nec lelecgéma kemma hicñisaiya hicñisaiya zeric qeric wanj énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélañja igucnec haanzac. ⁷ Yanqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokolenj hénia hénia zéma kondunj qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéj mebélacgé énécmigic ionac ninijnec méndac énécmianzu, néj ⁸ ezelañnina imi ic méjnénj ménj mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kuminj humuc mihicñi nénécmianénj sécgéma hezac. ⁹ Ezelañ iminéjnec neñanj Minj Kewu manjocnina mepésimima legicya héima iminéjnec acguc ic tosara Anutu eneya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ. ¹⁰ Kua imi momacguc, néj imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

hécna haka imi nimba ménda sécgézac.
 11 Doku kiwa momacgucnéj doku saola zéma howuc howura momacnec mihicņi nénécmimac me? 12 Dacmuna hécna, ini niņgic fik icac uranéj oliwa gocmia hia haimac? Waņu waiņ icac uranéj fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnéj doku saula mihicņi nénécmimacac séc qahac.

Niņtegit qiņtegit ou kurumeņ igucnec hahaya.

13 Onarunec méréneņ niņtegit qiņtegit zéma niniņa asacasaria keczac? Inéj haka hiabia wamma gum bénzénzēja niņtegit qiņtegiticya igucnec hahaya iminéjrec wawaņ memeya imi menénécmiyu hémbiņ. 14 Waņu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétiņkėtiņa zéma féngéc hakanéj héwiwiņ gézaciguc ackuazéc héla qema tétéc qeqe zéma ikoc ménda wammu. 15 Niņtegit qiņtegit imuhuya imi kurumeņ igucnec ménda maanzac, néj baec igucnec zéma ic séwi siņ igucnec zéma Biria miņinawac murunec haanzac. 16 Héna yomuhuc niņac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria héna héna hezac. 17 Néj niņtegit qiņtegit kurumeņ igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzēja, niņtoho, wéséniniņ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicņima bakésasac qahac, kiciguc welen qeqe qahac, imuhucya. 18 Luae qeqe icnéj luae qesama kekec solanawac héla mihicņianzac.

4

Baecac ala siņ.

1 Sugcinaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina sugcinaiguc tosara euqac wawaņawac siņginaguc keczu ionac murunec haanzac. 2 Ewa siņ kuney yanda waņénéc mianzac, néj ménda mihicņizu. Unu humu waņamuma nimbupuc waņanzu, néj hia mihicņimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéj qerinaiguc uņanina hai nénémiyu hezac imuac héngalen wammianzac.

euma hazéc ac waņamuzu. Waņu héna héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niņac ménda mihicņi keczu. 3 Waņu zéwelecmima kilenj ménda mihicņizuiguc imi eņaņ siņginawac menec qenec wammu niņac sigima zéwelecgic. 4 Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda niņacgézu? Imuac ic méréneņ baec ala wammimaņ zé ewa ewa waņanzac imi eņeyaoc Anutuac hazéra wawaņa wanzac. 5 Ini kiwi téréyaiguc Anutunéj Uņa Téréya méli nénécmiyu ewa qerinaiguc kecanzac Uņa Téréya iminéj mia nimbupuc wammacac séc waņ énécmianzac zéyec,* néj ini imi ac imuac niņgic eņomia wanzac me? 6 Waņu imi sac qahac, néj inéj ewa hiawac buņa kuney yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunéj tétéc qeqe ic nesi énécmiyu keņgic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia waņ énécmianzac. 7 Imuac ini Anutu niņtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miņina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qiziziņgé énécmimac. 8 Anutu hosucgémigic, imuhuc waņgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalaclalac wammac. Ewa qerigina keņhéi hahéi waņanzac ini ewa qerigina métérégic lalaclalac wammac. 9 Qerinéj yai wisisiņaguc zésiac wamma ewa biric wammu. Zédesigina melēgic zésiaciguc, zézé ségiségigina melēgic niņ yéwériiguc kemmac. 10 Miņ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéj meeņ énécmimac.

Ic tosara ménda niņgési énécmimu.

11 Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda waņamumu. Méréneņ ménj dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi héna ac zébirima gésizac wanzac. Héna ac gési keczaniņgic gi héna ac tohotoho ic qahac, néj gésigési ic keczan. 12 Héna ac miņina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéj mia bénzēja aņgėj tiénécmimac me

bénzénj mebirí énécmimacac séc. Nénj gi méré icnéj alahécgina gési énécmianzanj.

Oranġucac niġkumuma tétéc qeġe wammuc ménda hezac.

¹³ Zéwa niġġic, sugġina igucnec tosara erac me oranġ nini taunġ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawunġ ménj tecġéyu hawiġ. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémaġ; ¹⁴ Oranġuc némacnéj hicġi énécmimac imi ini ménda ninzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotoġa dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini néwécġeġa yomuhuc zémuac hezac, Miġ Kewuninanénj niġu sécġéyu nini kecma ai imi mewiġ. ¹⁶ Ini deguc tétéc qeġe ac eġomia wamma séwi eġeġ wanju. Wanju tétéc qeġe ac imuhucya imi moczoġ biria wanzac. ¹⁷ Imuac mia ic mérénéj wawaġ meme hiabia wawaġawac séc niġteġic qinġteġicya hemiyuguc kilenġ ménda wanju kápésicya wanzac.

5

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima niġġic. Zéra waiya hicġi énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ² Hinac mériaġgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanénj qedaczac. ³ Goli siliwaginánénj hufenaguc wandaczac. Wanju hufenġa iminénj geric ésécnec séwi busugina nema héniagina zéaumac. Ini imi nalé tetcġiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac. ⁴ Ninzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocgogic imuac ai boġagina aġgétima ménda énécmigic ai boġa iminénj qaczac. Wanju tocgotocgo ai meġic ienenġ siacġic Miġ Kewunina, Miġ Kewu Pupunda iwac geza-waiguc hiġgaczac. ⁵ Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianénj mezeric amuma kecma unu hézénj hézénġiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépaġ yanda wanju keczu. ⁶ Wanju ini ic solaġa imuac mia kápésicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Wanju inénj musuqeqe ac ménj ménda melej énécmiyec.

Qenzen manzenġiguc nanġselimu.

⁷ Imuac dacmuna hécna, ini nalé horuġiyu nanġselimanec kecġic Miġ Kewunina harémac. Himicnec qimicnecac icyanéj héla gocmia baec igucnec hicġianzac imuac mambéc kecma niġselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac* mambéc kecanzu. ⁸ Ini acguc ewa qerigina niġseligima nalé horua nanġselima kecmu. Miġ Kewuninawac hahayawac nalé imi ducġizac. ⁹ Eġaocnec diric doroc ac ménda wanġamumu, ac imi tohoma kecġic gésigésiac zéranénj qizizġgé énécmima kemmac. Ninzu gésigési icnéj hosucġé énécmima naguiguc séġġaġenġ nanzu. ¹⁰ Dacmuna hécna, kua meme ic Miġ Kewuninawac qaraiguc zéġic i inicġic zérabéra zéma mambéc kekec horua imuac sésécgina wammu. ¹¹ Ninzu nanġselima kecanzu ionac nimma mériaġ ginaguc zéanzġ. Ini Yop ac nanaġ seli imi gezac ginanéj niġġic. Wanju Miġ Kewuninanénj tetcġiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloġnindaczu. Miġ Kewunina imi ménġac ménj ogicma ewa biric zéma wésé niniġ kunenġ yanda wanġ nénécmianzac.

¹² Dacmuna hécna, ac ménj méndagucnec zéselimu. Ac imuac niġġic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumenġac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara ménġac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niġġic oaec wanju oaec zému, wanju qahac wanju qahac zému. Imuhuc ménda wanġic, kápésic ginaguc zéénécmiwac niġġac.

Ninzenġéma zéwelecmu.

¹³ Onarunec ménġnéj yéwéri mi-hicġizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Ménġnéj ménj séġiséġiiguc keczaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac. ¹⁴ Onac murunec ménj hafi zepayaguc keczaciguc imi hénaoriġ ionac qeriac galeġ unuruyu hama Miġ Kewuninawac qaraiguc halécnéj naec mima zéwelecmu. ¹⁵ Zéwelecgina ninzenġ ninzenġinaiguc wawaġa imi hafi ic mehiaru énécmimac.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcġia.

Minj Kewuninanéh hafiya igucnec meyacmimac. Wañu késpedesic ménéj wañeciguc imi acguc waimimac. ¹⁶ Imuac bec késpedesicina zézuac wañamuma hafigina hiarumac niñac nañgé amuma zéwelec wammu. Ic solañanéh zéweleru kuhaguc zéma hélaguc wañanzac. ¹⁷ Elia imi héniaja ic omaya neñañ ésécnec, néj inéh kia ménda hamac niñac solañanec weleru yawuñ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. ¹⁸ Wañu muñguc weleru kurumeñnéj kia haiyu mayu baecnéh héla mihicñiyec.

¹⁹ Dacmuna hécna, onarunec méñnéj ackuazéc héla waima rouc keru ic méñnéj nañgémiyu liliñgéma hamaciguc imi ²⁰ nañgémiyec inéh liliñgéma hayec iwac qeri uña imi humuc igucnec añgéña tima késpedesicya sasala osodaczac. Ini hénia imi niñtegicmu.

1 Petero

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénáorin kian éséc nec héndemma kekera ² Anutu maṅgoc ninanéj ménda hicṅigic nec bec niṅénécmima Uṅa téréyanéj météré énécmiyu niṅtoho waṅgic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³ Mepésimini, neṅaṅ miṅ kewunina Yesu Kristoac maṅgocya Anutunéj wésé nininṅ kuneṅ nec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugina iguc nec meqeli mima héná imuac nec neṅaṅ keckec qelia mihicṅi nénécmiyu niṅkinzén qeli qeli he nénécmiyu kecanziṅ. ⁴ Imuhuc wamma onac niṅ wamma kurumeniguc iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaṅa, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetcgiaiguc aṅgéné titi haka mewinin-imaṅ zé niṅu heyec imi késawiṅ zé ninzénégic Anutuac kuhanéj inicgaleṅ waṅ énécmiyec. ⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Waṅu hicṅi énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niṅac wamma nalé hotonadac niṅyéwérimu. ⁷ Imi mia ninzén ninzénigina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia waṅu Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipig-inaṅ wammu niṅac réwéri imuhucya hicṅi énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kiléj siṅniṅ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néj kiléj ninzénigéma ségiségi mén edamuyaguc hénia zéasariwiṅac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia ninzén ninzénigina wac héla, qeri uṅaginawac aṅgéné titi imi énécmiyu

memuac hezac imuac niṅ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Aṅgéné titi imuac mia kua meme ic tosara ieneṅ ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uṅanéj Kristo eṅeyaoc imi qenzen manzen qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ieneṅ ic mérénéj Kristo wanzac me némac naléiguc hicṅimac zéma hochoc ai megic. ¹² Ic ieneṅ imi eṅaṅ ménda welen qea-mugic, néj onac welen qeénécmigic imuac zéau énécmiyu niṅasarigic. Waṅu imi mia Uṅa Téréya kurumenṅ iguc nec mayec inéj buṅa suruc hiabiawac welen qeqe ic naṅgé énécmiyu degucmi buṅa suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Waṅu kua meme uṅa enéj acguc hénia imi héntegicbiṅ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikuna zikima zéréj qéréj wamma séwiac siṅgina helanzi amuma kecmu. Waṅu Yesu Kristo hicṅitegicmac nalé imuaru inéj ewa hiawac waṅ énécmimac. Imuac niṅ ini imuac mia moczoṅ niṅkinzénigéma kecmu. ¹⁴ Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néj bec nec ménda niṅtegicma kecgic imuaru siṅ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu. ¹⁵ Téréya miṅina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawaṅ memegina séc, ic téréya kecmu. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya kecua imuac niṅ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷ Ini Maṅgoc zémima qac héhélianzu inéj niṅgési énécmimaṅ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niṅénécmianzac. Imuac baeciguc ic kian kecma eeya séha héimima kecmu. ¹⁸ Ini ninzu éséc nec esaṅambéc hécgina ionac héná tima haka eṅomia waṅaṅgic imuac nec aṅgéné tiénécmiyec imi siliwa me goli éséc nec iwawai kecma qahac waṅanzac imuhucyanéj boṅ héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac éséc nec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéj boṅ héré

* 1:2: Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumen ménda zéyu hicñiyec nec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewininimiyu hicñiyec. ²¹ Ini imi humuc ic sugina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéñ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéñ énépésiyu ninzéngeanzu. Imuac onac ninzén ninzén zéma niñkinzén imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niñtoho kecma† onac qeri uñagina imi météréma ninzén ninzén dacmuna hécgina hélacnec goi héihéi wañ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuñanéñ siñniñ wañamuma kecmu. ²³ Ini muñguc qelima hicñigic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc qahac, néñ gocmia ménda houhouya igucnec hicñigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zariñ ura ésécnec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria ésécnec. Zariñ ura imi kaiwenéñ zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néñ Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmiñi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac anjén tiénécmimia.

¹ Imuac bec, kaijiliwen haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic keñu. ²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac saccac ésécnec qeriginanéñ namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima anjén titiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéñ qéfaccgic, néñ Anutunéñ niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia

Anutunéñ siña nimma anjén timacac sécya omimu niñac, Yesu Kristonéñ hoc kekecyaguc ésécnec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶ Kiwi téréyaiguc ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña méñ wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic mérénéñ ninzénge mimac imi gamusiñ qamusiniñguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac ninzéngezu onac muru imi eeyaguc wanzac, néñ ménda ninzéngezu ionac muru imi hoc méñ mericqe ic eneñ héñara mema gilicgic kenkeña iminén ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸ tosara hoc imuaru qonzoñ toñgeanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac hénarioñ héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héñgaleñ ama areña yanda téréya zéma ic embac eñeya buña qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰ Ini imi bec nec ic embachéra ménda kecgic, néñ deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wañu bec nec imi wésé niniñ ménda wañ énécmiyu kecgic, néñ deguc imi wéséniniñ wañ énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qañ ésécnec nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siñ imi sigima kecmu. ¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawañ memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wañ énécmianzu ieneñ onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buñaya mepésimu.

† **1:22:** Ac héla imi niñtoho kecma; Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéñ.

* **2:12:** Anutuac

hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

¹³ Miñ Kewuac niñac wamma hénac ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eñeña me ¹⁴ inéñ méli énécmiyu hama haka biria wanzu taségina melen énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia melen énécmianzu baec galeñ imi onac imuhucyanec wañ énécmimu. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawañ memegina hiabia iminéñ ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéñ mia Anutuac ewa siñ wanzac. ¹⁶ Eñaoc eñañ kekec miñina kecmu, néñ imuac kuhanéñ biria ménda musañgéma wammu. Wañu Anutuac welen qeçe ichéra éséc nec kecmu. ¹⁷ Ic moczoñ nec ee héihéi hiabianec wañ énécmimu. Wañu ninzén ninzén dacmuna hécgina siñniñ wañ énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wañ énécmimu.

Qenzen manzen kekecac séséc.

¹⁸ Welen qeçe ic ini zénéñ hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wañu ic kuneñ hécgina hiabia bénzéña ionac sac qahac, néñ goi biric wañ énécmianzu ionac muru momacnec imuhuc wañ énécmimu. ¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicñi énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képésicgina niñac unuhéi wañgic bisiqatén wammuiguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac. ²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzen manzen mihicñi migic bisima séséc wañ énécmiyec imi ini hémma eñeya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wañ énécmiyec. ²² Inéñ képésic mén ménda wañec. Wañu kuaya igucnec ikoc ac mén ménda zéyec. ²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzen manzen mihicñi migic ménda tericgé énécmiyec, néñ baec ic solañanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eñeya haiamuyec. ²⁴ Wañu iciguc qegic namma eñeya séwiiguc neñañ

képésicnina bisidarec. Imi mia neñañ képésicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. Inéñ wiziyaguc wañu ini hiarugic. ²⁵ Becnec imi rama éséc nec rouc wamma keñgic, néñ deguc imi uñaginawac rama galeñ zéma héngaleñ miñina keczac iwac muru liliñgéma hama keczu.

3

Eu iniñ onac pakeñ ac.

¹ Iniñhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niñtoho wañ énécmimu, imuhuc wañgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niñtohoanzu imi eneñ acguc iniñ hécgina ionac acgina niñac qahac, néñ wawañ memegina niñac wamma liliñgégic añañgén tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecgic inicdaczu. ³ Oruc mizics me soron goli me zari maleku tanera hénia hénianéñ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴ néñ ewa qeriginaiguc qeri ic sañgima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéñ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac. ⁵ Becnec embac téréya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kecgic ieneñ acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminéñ mezeric amuma kecañgic. ⁶ Saranéñ Abarahamac miñna zémima niñtoho wammiyec éséc nec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéñ hirihiriyawac séc mihicñima kileñ bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic qinñtegicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia éséc nec, wañu kekec hémbénaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héié nécmimu. Imuhuc wañgic

* 3:6: Sarawac.

zéwelecwelec ginanéj néhé néhélia qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa ninjic; Ini moczonj yanda ewa momaciguc kecma méñac méñ wésé nininjic dacmuna ésécnec goi héihéi wañamumu. Wañu ewa biric wañamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda melen énécmima kilenj mozoc ac hiabia wañ énécmimu. Imuhuc wamma mériañ imi mératéc memu ninjac héihéré énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicñimañ zé wanzaciguc ezelaña neuñ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéj ac ikora ménda zémac. ¹¹ Wañu biria igucnec lilingéma haka hiabia wammac, wañu luae kekec ninjac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miñ kewuninawac kiwa imi ic solañawac muru hiyu keñanzac. Wañu gezawa imi ionac zéwelec welecginawac haiyu heanzac, néj haka biria wañanzu ionac imi kic ségérayanéj tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Wañu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérénéj zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Wañu haka solañawac wañgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai ninjac ic tosara bac yandi yandi wañanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néj ¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miñ kewuginawac buña métérégic kecmac. Wañu ewa qeriginaiguc ninjumu hezac imuac hénia qesi nimbiñ zé wañgic bénzénec melen énécmimañ zé nalé séc zérénqéréj wamma kecmu, ¹⁶ néj gum bénzénzénj zéma ee héihéiiguc wammu. Wañu ewa kétinjetinj ginanéj qala qalagianec hemac. Imuhuc wañgic onac wawañ meme hiabiawac zébiri qébiri wañ énécmimu imi enej mema titi hakaginawac gamugina mihicñimu. ¹⁷ Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen manzen mihicñimu imi ogiczac. ¹⁸ Kristo imi hatac momacguc késpedesic ic momac

yanda onac ninj wamma humuyec. Ic solañanéj neñañ késpedesic ninjac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmañ zé imuhuc wañec. Inéj mia séwiiguc qegic humuyec, néj uñaguc imi meqelimiya kekecyaguc wañec. ¹⁹ Inéj uñaguc kemma uña tosara humucac hésa qatéciguc kegcic ionac ackuazéc zéau énécmiyec. ²⁰ Imi enej mia becneç Noanéj zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunéj nalé horua qeri bénzéniguc mambéc énécmiyu acqeçe wañgic ieneñ mia. Wañu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec añgén tiénécmimia ionac zañgégina imi 8 sac wañec. ²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac ninjac deguc imi melemma añgén titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wañu imi mia séwiac késpedesic zuac énécmiawac iwawai qahac, néj ewa kétinjetinj solañanéj Anutu mihicñimañ zé hénima keñkeña imuac asé kiwiya wanzac. ²² Yesu imi kurumeñu emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ieneñ iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welenj qeçe ic hiabia.

¹ Kristo imi séwiyaiguc qenzen manzen mihicñiyec imuac ninj, ini acguc Yesu ninjec séc nimma nininj iminéj yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc qenzen manzen ninjec iminéj késpedesic igucnec elingé amuanzac. ² Elingéamuma inéj baecac kekec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac. ³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma ninjonj zéma nezélélénj zéma newa qewelonj zéma baniarawac ireha welenj qema ic enia wañanzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu. ⁴ Wañu enej imi i iniguc iwawai auquma kekec imuac qaonjaiguc ménda hololoma keñgic, ieneñ inicma ninjic

haka méréra wañu zébiri qébirinéñ qacginaguc héigic enzac. ⁵ Wañu ienenéñ kecma humuc zéma kic qeli kekec héniagina niñgési énécmimac niñac zérén qérén wamma keczac iwacmuru héniagina zéaumuac hezac. ⁶ Héniacia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wañec, héniacia imi ic embac kic qeli kekera ésécnec niñgési énécmimia wammac, néñ uñaguc imi Anutuac héniacia séc kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetcgia ducñizac. Imuac bec niniñgina asac asarianec kecma séwiac siñ waima zéwelec wamma kecmu. ⁸ Goi héihéinénéñ kápésic sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma eñeña wañu qeriginanéñ goi héihéi wañamuma kecmu. ⁹ Ini ñindic ñunducya qahac welen qeamuma kecmu. ¹⁰ Anutunénéñ ic embac eñac eñac ewa hiawac ai buña héniacia héniacia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña héniacia héniaciaiguc welen qeénécmimu. ¹¹ Ic méñnéñ ac méñ zémanéñ zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wañu méñnéñ méñ welen qeénécmimanéñ zé Anutunénéñ kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wañu ai héniacia héniaciaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunénéñ edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñañ buña.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmimanéñ zé zéra waiya geriwagucnéñ hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac ésécnec ménda aurimu. ¹³ Wañu ini keñ kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenaiguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴ Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipyaguc, Anutuac Uña iminéñ qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zézua. ¹⁵ Sucginaiguc méñnéñ

méñ biñ suna me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic ésécnec ménda wañgic qenzen manzenéñ ménda mihicñi énécmimia wambac niñac. ¹⁶ Wañu Kristoac ic kecma qenzen manzenéñ mihicñi énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néñ néwécgeña Yesuac qara niñac Anutuac mepésimu. ¹⁷ Anutuac ama neñañguc gésigési ai héniacia memac imuac naléya ducñizac. Neñañ muru walac héniacia gési nénécmimaciguc ic embac tosara buña suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetcgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸ Wañu ic solañanéñ añgég titi mihicñimanéñ zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi enéñ zéma kápésic ic ienenéñ nanéñ dimuaru nammu? ¹⁹ Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihicñimu ienenéñ imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicñi mihicñi miñina méñzé méñzéya qahac iwac muru qutunégé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galeñgé énécmiwiñ?

¹ Sucginaiguc qeriawac galeñ ini ni momacnec qeriawac galeñ wawaña zéma Kristoac qenzen manzenéñ imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemanéñ niñ zénénéña neñ zéhinoc wañ énécmizua. ² Sucginaiguc Anutuac rama tuñ keczu imi galeñgé énécmimu. Zénañgéiguc qahac, néñ Anutuac ewa siñ méndacma eñañ siñginanéñ wañ énécmiyu inicgaleñ wañ énécmimu. Wañu soukiwa niñac hémbaoc wamma qahac, néñ welen qeénécmiwiñ zé seliseli wamma memu. ³ Wañu niñkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néñ rama tuñ ionac muru haka hiabia énézégic héngic kecmu. ⁴ Imuhuc wamma kecgic rama galeñ ionac kiwaginanéñ hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina niñtoho wañ énécmima moczonéñ yanda eñaocnec memaamuma haka iminéñ malekugina ésécnec héima

kecmu. Anutu imi séwi enen ic hazéc wañ énécmianzac, nén memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac wañ énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducniyu meyac énécmimac. ⁷ Inén mia qeriyanéñ dongé énécmianzac imuac niñ niniñgina yéwéria imi moczon yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galeñgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miñinanén laion ésécneq cécgé énécmiman zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac.

⁹ Imuac i hazéc wammima ninzén ninzéngina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi enen acguc qenzen manzen imuhuyanec hiché énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Wañu ewa hiawac ai buña hénia hénia imuac miñina Anutu, eneya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niñac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inén mia nalé hotoñadac qenzen manzen mihicñima keczu ini eneyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaizéze ac tetcgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaña Siliwano ic kenhéi hahéiya qahac zéma niñmianzua inén méra néñu ac hotoña dac yomi oma zénañgé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héra wanzac imi héipuc wamma zézua imuac niñ ini ewa hia imuaru selianec nammu.

¹³ Babilon baec yandaiguc hénarini keczu ienen yaizézequina zézu. Wañu nuac ninzén ninzén naña Mareko acguc imuhuc énézézac.

¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wañamuma ewa hia acgina zégic kenha wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenén he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welen qe qe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronén, neñañ Anutu zéma anjén titi miñina Yesu Kristoac kekec solañawac kuhanén nanjé néñu, ninzén ninzén nini késakeczin eeyaguc imi hénia imuhucyanec mihicni énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neñañ Miñ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninin kuaya qeqeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéñ onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac paken ac.

³ Eñeya edamuya zéma hiayanén neñañ héihéré nénécmiyec i niñmianzin ninin imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanén kekec zéma wawañ meme eeyaguc imuac buña moczon mihicni nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siñ birianén wañ nénécmiyu haka onjiña késa kerin imuac héñara mema Anutuac hénia téréyaiguc toroqewin niñac sisipac ac eñeña yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niñac mia ini séc mén seliseli wamma haka yomuhucyanén kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzén gina qahaiguc wawañ meme hiabia, wawañ meme hiabia imuac qahaiguc ninin gina, ⁶ ninin gina imuac qahaiguc melanzi amuma kekec, melanzi amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siñ, dacmuna siñ imuac qahaiguc goi héihéi wañamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka imuhucyanén onac muru hema emma heyu Miñ Kewunina Yesu Kristoac hénia kuaya qeqeya niñarenjéma kecmá gorosóna me aróna ménda wammu. ⁹ Ménén haka imuhucya ménda anjén tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wañu ic imuhucya imi késpedesya bec zuacmimia wañec, néñ imi eluñ qeyu kecanzac. ¹⁰ Dacmuna hécna imuac

niñac séc mén ogicma seliseli wamma ai buñagina meseligimu. Imuhuc wañgic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicñitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néñ seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neñañ miñ kewunina anjén titi miñina Yesu Kristo iwac héñgaleñ ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczon auénécmiyu osiosiya qahac keren dacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niñasarima ac héra deguc késa keczu imuaru nan seligiac keczu, néñ ini haka imuac niñqelimu niñac nalé séc énézémanj zé ninzua. ¹³⁻¹⁴ Ni Miñ Kewuna Yesu Kristonén zéasari néñec séc séwi halina focdac hetecgemanj imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niñqelima kecmu niñac nimba sécgézac. ¹⁵ Wañu wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niñqelimu niñac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyin suruc imi nemu surucdac mén ic ménén hiabianec arenjéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyin, néñ neñaoc kicninanéñ eñeña miñinawac hénia imi héñin imuac héipuc ic wamma énézéanzin. ¹⁷ Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa mén yomuhuc mayec. Mayu inén Mañgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nañ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wañanzua. ¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téréyaiguc kecni kurumenj igucnec hicñiyu neñaoc gezac ninanéñ niñin. ¹⁹ Wañu neñañ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héra téngén wañanzac. Wañu ac iminén mia kifa ésécnec siñi tunumanj qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgic ama gianjiyu ewa qeriginaiguc gianjianawac widi yanda Yesu imi éreyu mihicnimu. ²⁰ Wañu walac ac yomi niñyacgému, anduac ac

kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic ménj eneyawac héiqeli ac igucnec ménda haanzac. ²¹ Andiawac ara imi nalé ménjac ménj ic ménjac ewa siñ igucnec ménda mihicnjigic, néj uña téréyanéj tiléngé énécmiyu Anutu arunec ichéra ienenj zéhicñianjic.

2

Anutuac tilij tilij ic ikora zéma kiwi ic ikora.

¹ Néj ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tilij tilij ic ikora hicñjima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicñjima kecmu. Ienenj imi mebiri énécmimiacac buña suruc ikora imi élérnec mema sugcinaiguc érému. Ienenj imi enañ bonj héré meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebiri énécmimiacac buña imi héré anjétimu. ² Wañu ienenj kaisero wañjic sasalanéj méndac énécmimu. Wañu ic ionac niñac ac hélawac héra imuac zébiri qébiri wammimu. ³ Kiwi ic ikora imi enej hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéj batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Wañu tasé mihicñi énécmimiacac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebiri qebiriac kuhanéj gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

⁴ Anutunéj kua meme uña tosara késpedesic wañjic ionac késpedesicgina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaguc gili énécmima siñi tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera ⁷ ionac sac goigina héima galéngé énécmiyu kecgic, néj baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héianjic ionac imi goigina ménda héima doku qaonj yanda mihicñi énécmiyec. ⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama arenja yanda imuac miñjina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalanj wandacgic haka iminéj hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec. ⁷ Wañu

ic solañ Lot imi héra ac qahac kecañjic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mihicñjima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸ Ic solañ inéj ionac sugcinaiguc kecma naléya naléya wawañ meme héra ac logilogiya imi kiwanéj hémma gezawanéj niñu ewa qeri solañ imi sisic waizalanjic opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéj imi niñtegicma ic embac solañ imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimia wac mematiti wammianzu imi kitiwagina melenj énécmimiacac hezac.

Imi enej mia bac yandi yandigina qahac déméngina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianzu. ¹¹ Néj kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kunenj yanda sécgina ménj he énécmimia ienenj imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wañu ienenj imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicnjigic wañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicñianzu. ¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicñjima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezélélénj wamma niñjic sécgéanzac. Iminéj mia zapi qeqegina zéma késpedesicgina wanzac. Ienenj imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wañamuma nezélélénj wañanzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseroneñ sécgéma heyu késpedesic waimuac séc qahac wañu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wañ énécmianzu. Wañu ewa qeriginanéj seligiya hémbaoc haka efima wañanzu. Imi enej mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi enej héra dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naña Balamac* héra méndacma kenzu. Ic imi mia wawañ meme biriawac bonja niñac siña niñañec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewunéj

* 2:15: Yud 1:11

donki yaŋ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéŋ ic iwac haka sohohoya imuac neuŋ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéŋ mihilaŋgéyu kenha waŋanžu ésécnec. Ionac niŋac sini tunumaŋ mézézéŋgéyu hezac. ¹⁸ Ieneŋ imi séwi eŋeŋawac ac eŋomia lomma zéma haka soho sohoya wawaŋa ionac murunec waizalaŋ wamma néŋgacma hahaya imi muŋguc kaisero hakanéŋ séwiac siŋiguc wamma haléc ac waŋ énécmima ¹⁹ hulac énécmi hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanžu, néŋ eŋaŋ imi haka houhouyawac welenqeŋe ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Ic méŋnéŋ ménda ogicmac imi méŋ ogiczac iwac welen qeŋeya wammacac hezac. ²⁰ Ieneŋ imi aŋgéŋ titi miŋina Miŋ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néŋgacma hamaguc muŋguc haka iminéŋ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoŋ biridacmac. ²¹ Héna solaŋa niŋasarima zézé seli ac téréya mératéc buŋa énécmimia imi andé qezu ionac niŋni biriŋiria waŋu duŋa melemma héna solaŋa ménda nimma kekera ionac niŋni méŋ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeŋ ac héla yominéŋ ionac muru héla héizac. Kazu imi lolaŋa muŋguc nemaŋ zé liliŋgéanžu. Waŋu beric imi doku naecmaguc muŋguc gizoniguc kemma lumuc euma heanžu.

3

Miŋ Kewunéŋ liliŋgéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méŋ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimaŋ zé hénia yomuac mia meŋeli énécmizua; ² Eneŋ kua meme ic téréya ieneŋ andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miŋ Kewunina aŋgéŋ titi miŋinanéŋ Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niŋqelima kecmu niŋac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niŋselimu, nalé tetcgiaiguc zésiloloc

waŋanžu imi eneŋ hama séwiginawac siŋ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miŋ Kewu liliŋgéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néŋ iwawai sasala baec hicŋiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanžu eneŋ imi Anutunéŋ zéyu ackuazécya imuac niŋac kurumeŋnéŋ becarunec hicŋima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéŋnec mihicŋiyecac hezac imi kiléŋ eluŋ unumac niŋ wanzu. ⁶ Hénia imuac niŋac becnecc baec yomi dokunéŋ luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Waŋu ackuazéc iminéŋnec baec kurumeŋ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneŋ zéraiguc emmu imuac naléya ducŋimacac séc gericac buŋa aŋgéŋ tiérécmiyu mambéc hezaoc.

⁸ Kunuchécna, Miŋ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niŋu yawuŋ tausen éséc waŋanzac, waŋu yawuŋ tausen imuac niŋu ai meme momacguc tanec waŋanzac imi eluŋ ménda unumac. ⁹ Miŋ Kewuac sisipac ac imi ic tosara eneŋ nalé horugizac zéma niŋanžu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoŋ ménda biridacma kenkecma ewa meleŋ wandacmu niŋac wamma nalé herec bénzéŋ mambéc waŋ nénécmianzac. ¹⁰ Waŋu Miŋ Kewuac naléya imi kowu nene ésécnec éléŋnec hamac. Nalé imuaru imi kurumeŋ imi hétéŋ yandaguc qacma aulangéma kendacmac. Waŋu baec imi gericnéŋ zeyu doku ésécnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac. ¹¹ Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya waŋgic sécgémac? Wawaŋ meme téréya zéma haka eeyaguc kecma ¹² Anutuac naléya imi hamac niŋ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéŋ zeyu kurumeŋnéŋ doku ésécnec hularu iwawai héhéŋa imi pépélisma madacmac. ¹³ Waŋu neŋaŋ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeŋ qelia zéma baec qelia hicŋimaoc niŋ mambéc kecanziŋ. Waŋu baec imuaru imi haka solaŋa hezac.

¹⁴ Imuac kunuchécna ini iwawai

imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac kápésic solañ wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. ¹⁵ Wañu Miñ Kewuninanéñ nalé horua bisiqatéñ wañ nénécmianzac haka iminéñ añgéñ titinina wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegic qañtegic haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. ¹⁶ Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya tosara imi niñyacgéwiñ zé batucgéni hénia hiñgac hiñgara wanzac. Ic tosara niniñgina qahac zéma ménda seligima nanzu ieneñ kiwi tosara ésécnec zénimma sécgina ogicma hénia miñima nimma eñaoc kápésic humumiawac mihicñianzu. ¹⁷ Imuac kunuchécna ini imi walac nindaczu imuac niñ tosara hénac ac qahac kecanzu ieneñ ac halécnéñ wañ énécmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niñ galeñ mema kecmu. ¹⁸ Wañu Miñ Kewunina zéma añgéñ titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma hénia niñni yandima kemmac. Edamuyanéñ deguc zéma nalé tetcgia qahac iwac muru hemac! Hélacnec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

¹ Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neñañ gezac-ninanén niñañiñ, nimma kicninanén héñañiñ wañu hémma méraninanén késaosi wammianñiñ. ² Wañu kekec imi mewinini nénécmimia wañec, wañu kekec hémbénaña imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziñ. Kekec imi mia Mañgocguc kerec. Keru Mañgocnéñ neñañ muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiñ niñac, nini kicninanén hémma gezacninanén momacnec niñañiñ imuac mia zéau énécmianziñ. Neñañ ala kekec imi Mañgoc zéma Naña, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Wañu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niñac oziñ.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziñ imi yomuhuc, Anutu imi asacmararañ, siñi imi iwac muru komodia mén ménda hezac. ⁶ Neñañ Anutuguc ala kekec kecziñ imuhuc zéma siñi qeriaiguc kenña wañanzñiguc neñañ imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziñ. ⁷ I eñeyaoc asac mararañ qeriaiguc kecanzac imuac séc neñañ asac mararañ qeriaiguc kecanziñiguc neñañ imi neñaocnec ala kekec wañamuma kecni Naña Yesu Kristo iwac sacnéñ kápésicnina moczoñ zuac nénécmimac. ⁸ Neñañ kápésicnina qahac zéziñiguc neñaocnec ikoc wañamuziñ, imuac niñac ackuazéc héla imi ewa qerininaiguc ménda he nénécmizac. ⁹ Kápésicnina zé auziñiguc, Anutu, méñzé méñzéya qahac, solaña miñinanén kápésicnina waima birianina moczoñ zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Wañu neñañ kápésic ménda wañanziñ zéziñiguc, Anutuac ikora zémiziñ. Wañu iwac ackuazéc imi ewa qerininaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini kápésic ménda wammu niñac kiwi yomi o énécmizua. Wañu mén kápésic wammaciguc, neñañ héipuc ic saiwa wañ nénécmima zéanzac imi Mañgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaña miñina. ² Inén mia neñañ kápésic niñac doenina memañ zé séwiya wai nénécmiyec. Wañu imi nonac sac qahac, néñ baec séc ic embac momac yanda neñañ niñac imuhuc wañec. ³ Neñañ iwac héna ac tohoma wañanzñiguc haka imi hémma i nim-mianziñ imi niñ asarianziñ. ⁴ Ic méñnéñ ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Wañu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac. ⁵ Ic méñnéñ mén iwac ackuazéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihéinéñ iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianziñ. ⁶ Méñnéñ mén iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminéñ Yesu wañec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niñanzu imi mia. ⁸ Siñi imi kemmanec keru, asac mararañ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sugginaiguc hicñi asariyu héñiac héñanzua. Imuac niñ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méñgucnec o énécmizua. ⁹ Méñnéñ mén asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminéñ asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu érec étéñ wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu mén alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc kenña wañanzac imuac niñ siñinéñ kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda niñzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia

kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Maṅgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niṅa kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miṅina imi ogicgic hénia imuac niṅac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécnna ini Maṅgoc nimmizu hénia imuac niṅac kiwi yomi o énécmizua. Maṅgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niṅac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc waṅu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc naṅu Biria miṅina ogicgic, hénia imuac niṅa kiwi yomi oénécmizua.

Baecac iwawai niṅac siṅ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méṅnéṅ méṅ baecac goi héihéi waṅ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niṅ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoṅ séwiac siṅ, kicac siṅ zéma iwawai késa keczu me waṅanzu imuac séwi eṅeṅ wanzac. Waṅu imi moczoṅ Maṅgocarunec qahac, néṅ baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siṅ imi qahac wammac, néṅ méṅnéṅ méṅ Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminéṅ tetcgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécnna nalé yomi imi nalé tetcgia. Kristoac hazéc hamacac niṅ zézéya imi niṅgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niṅ nalé tetcgia wanzac imi niṅasariziṅ. ¹⁹ I eneṅ nonarunec hicṅima keṅgic. Néṅ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Waṅu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héṅtegicbiṅ niṅac waima keṅgic. ²⁰ Téréya miṅinanéṅ ini Uṅa Téréya haléc ésécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niṅac ini moczoṅ niniṅginaguc wanzu. ²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi oénécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néṅ ini imi ackuazéc héla imi niṅtegicgic, waṅu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicṅianzac imuac niṅ kiwi yomi oénécmizua. ²² Méréneṅ ic ikora? Méṅ

Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanéṅ Kristoac hazéc héla. Inéṅ Maṅgoc zéma naṅa qaecgé érécmianzac. ²³ Méṅ Naṅa imi ménda ninzénégzac iwaru Maṅgocya qahac, néṅ méṅ Naṅa imi ninzénégzac inéṅ Maṅgocyaqac keczac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanéṅ niṅgicac niṅgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niṅtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naṅa zéma Maṅgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inéṅ waṅ nénécmiyec imi kekec hémbénaṅa nénécmimiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc waṅ énécmianzu ionac niṅa imuhuc oénécmizua. ²⁷ Ini iwarunec Uṅa téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méṅnéṅ ku énécmimacac niṅ wambunec? Iwac Uṅa téréyawac halécnéṅ météré énécmimia iminéṅ iwawai moczoṅ ku énécmimac. Uṅawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac eneṅ ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécnna deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunéṅ wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzénṅ wambiṅ. ²⁹ I solaṅa miṅina waṅanzac imi ninzuiguc ic méṅ solaṅa waṅu hémma iwarunec hicṅizac imi nimmu.

3

¹ Ninzu! Kurumeṅ Maṅgocnéṅ Anutuac nambérac hécnna zé nénécmimanṅ zé goi héihéi dimuhucya waṅ nécnécmiyec! Waṅu nini imuhuc mia kecziṅ. Waṅu baec ic embac ieneṅ i ménda héṅtegicanzu, hénia imuac niṅ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ² Soroc hécnna neṅaṅ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziṅ. Bian dimuhuc kecbiṅ imi ménda hicṅi asarizac. Waṅu inéṅ wininiyu neṅaṅ iwac kekec tanera hezac séc hémbiṅ imuac niṅ neṅaṅ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbiṅ imi ninziṅ. ³ Méṅnéṅ méṅ eṅeya ewa qerianéṅ kekec imuac mambéc kecanzac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eṅeya météré amuanzac.

⁴ Méjnéj méj kápésic wañanzac imi héna ac logianzac. Képésic imi héna acac sigisigiya. ⁵ Wañu Inéj kápésicnina nonagicmañ zé wininiyec imi ini ninzu. Wañu iwaru kápésic méj ménda hemizac. ⁶ Méj iwac qeriaiguc kecanzac iminéj kápésic ménda wañanzac. Méj kápésic wañanzac iminéj i méj ménda hémma nimmima keczac. ⁷ Nambérac hécna méjac méj ménda waigic, ikoc wañ énécmiwac niñac. Haka dindiña wañanzac iminéj i solaña keczac séc solañanec kecanzac. ⁸ Biriá miñinanéj hénihéniya igucnec kápésic wamma hama kerec. Imuac niñ méj kápésic wañanzac imi Biriá miñina iwarunec. Anutuac Naña inéj Biriá miñinawac ai imi mebirimañ zé wininiyec. ⁹ Méjnéj méj Anutu arunec hicñima keczac imi Anutuac ac gocmianéj iwac qeriaiguc hekeru kápésic ménda wañanzac. Anutu arunec hicñima keczac imuac niñac kápésic wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biriá miñinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicñi asariyu niñanzin; Méj haka dindiña ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méj alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwiñ.

¹¹ Ackuazéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Kainac haka ésécnec ménda wañgic. Inéj Biriá miñinawac buña kecma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eñeya wawañ meme biriá, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna hécna zéma embac nauñhéca, ini baecac ic embac enej mézétiti wañ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴ Neñañ goi héihéi wañamuanzin imuac mia nini humuc waima kecec qeriaiguc kerezin imi ninzin. Méj tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac. ¹⁵ Méj dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeqe. Wañu ic qeqe iwac qeriaiguc kecec hémbénaña ménda hemizac imi ini ninzu. ¹⁶ Yesu Kristonéj

neñañ niñac wamma kekecyá waiyec. Wañu neñañ goi héihéi héla imi ninzin. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méjnéj baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzén ninzén dacmuna méjnéj iwawai méj niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéj dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécna ac me eze-lañnéj sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hélanéj goi héihéi wañamuwiñ.

¹⁹ Imuhuc wambiníguc neñañ ackuazéc héla imuaru qékétama keczin imi asariyu nimbin. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerinina meseligima qeri bénzén kecbin. ²⁰ Ewa qerininanéj kápésic ninaguc zénénec mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéj ic neñañ qerininawac séc qahac, Inéj séc méj kecma iwawai moczon nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécna qerininanéj kápésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzén kecbin. ²² Wañu iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanní, Inéj zéwelec welecnina nimma melenju iwawai moczon hia mewin. ²³ Iwac héna ac imi yomuhuc; Naña Yesuac qara ninzéngeña héna ac Inéj nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ. ²⁴ Ic embac enej iwac héna tohozu ieneñ iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéj keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéj zéasariyu neñañ qerinaiguc Inéj keczac imi niñanzin.

4

Uña hia me uña biriá imi gésima héntegicma nimbin.

¹ Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczonnec ménda ninzéngeñmu. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgeñañ zé ala batuc wañ énécmimu. ² Anutuac Uña imi yomuhuciguc ninjegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzéngeanzac iminéj Anutu arunec hahaya wanzu. ³ Wañu uña méjnéj

mén Yesu ménda ninzénégzac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc bonawac uña. Hamac zéyu ninjic Kristoac hazéra imi mia. Wañu imi bec baeciguc hicñima keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inén mén baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ieneñ imi baec igucnec, imuac niñ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ieneñ ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neñañ mia Anutuac buña, imuac niñ mén Anutu ninzac inén acnina niñanzac, néñ mén Anutu arunec qahac inén acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uña me ikocac uña imi hénia imuhuciguc héñtegicanziñ.

⁷ Kokoc soroc hécna neñañ goi héihéi wañamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac mén goi héihéi wañ énécmianzac inén Anutu arunec hicñima kecma Anutu ninzénéganzac. ⁸ Anutu eñeyaoc imi goi héihéiac miñina, imuac niñac goi héihéi ménda wañ énécmianzac inén Anutu ménda ninzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñiyec; Anutunén Naña momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñañ iwarunec kecec héla mema kecbiñ niñac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neñaoc Anutu goi héihéi wammiiñ imi qahac, Anutu eñeyaoc goi héihéi wañ nénécmima neñañ képésicnina mulu memac niñac Naña méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunén imuhuciguc goi héihéi wañ nénécmiyec, imuac niñ imuhucyanec neñañ goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Ic méñnéñ mén Anutu ménda héñec, néñ goi héihéi wañamuwiñiguc Anutu I eñeyaoc neñañ ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianén neñañ qerinaiguc solañanima hemac.

¹³ Inén Iwac Uñaya nénécmiyec imuac niñ Inén neñañ qerinaiguc, neñañ iwac qeriaiguc kecamuanziñ imi ninziñ. ¹⁴ Mañgocnéñ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niñ Naña méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma zéziñ. ¹⁵ Méñnéñ Yesuac niña Anutuac

Naña zéma nimmiyu Anutunén iwac qeriaiguc, inén Anutuac qeriaiguc kecamumaoc. ¹⁶ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neñañ muru hezac imi hémma ninzénégema keczíñ.

Anutu imi goi héihéiac miñina, mén goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunén iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinén neñañ sucninaiguc solañanimac. Wañu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecya ésécnec kecanziñ imuac niñ gésigési nalé yandaiguc bénzén nambiñ. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Wañu goi héihéi hélanén bac yandi yandi imi nesiyu keñanzac. Némac niñ, bac yandi yandi iminén bakia zérabéraguc imuac buña, ic mén bac yandi yandi wañanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecanzac. ¹⁹ Inén goi héihéi walac wañ nénécmiyec imuac niñac neñañ goi héihéi wañamuwiñ. ²⁰ Méñnéñ ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauñ dacmuna héra mézétiti wañ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniñ, mén nauñ dacmuna héra kicnéñ inic inira ionac goi héihéi ménda wañ énécmianzac imi enej Anutu ménda héhéña imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inén zézé seli ac yomi nénécmiyec; Mén Anutu goi héihéi wammianzac iminén nauñ dacmuna héra goi héihéi kileñ wañ énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naña.

¹ Méñnéñ mén Yesu imi Kristo zéma ninzénégzac, inén Anutu arunec hicñima keczac. Wañu ic méñnéñ mén Mañgoc goi héihéi wammianzac inén iwac naña momacnec goi héihéi wammianzac. ² Neñañ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi wañ énécmianziñ imi asariyu niñanzíñ. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanziñ haka iminén mia Anutu goi héihéi wammianziñ wawañ meme imi mia wanzac. Wañu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Mén Anutu arunec hicñiyec imi baecac ala

batuc qema ogicanzac. Wañu baecac ala batuc qema ogicanziñ ogicogic imuac kuha imi ninzén ninzénina. ⁵ Ic mén Yesu imi Anutuac Naña zéma ninzéngezac i qahac zéwiñ nec mérénén baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, nén doku zéma sac igucnec hayec. Uña Téréya, ackuazéc héla zézéac miñina wanzac imuac niñac Uña téréyanén héipucya wanzac. ⁷ Imuac niñ haréwéc nén héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uña Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminén momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Neñañ ic embac onac héipuc ac imi ninzéngezanzñ, wañu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunén nañawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominén Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Mén Anutuac Naña ninzéngezanzac inén héipuc imi eñeya qeriaiguc késa kecanzac. Wañu mén Anutu ménda ninzéngezanzac inén Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niñ, inén mia héipuc Anutunén Iwac Nañawac wañec imi ménda ninzéngezanzac imuac niñ imuhuc zézua. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunén kekec hémbénaña nénécmiyec wañu kekec hémbénaña imi Iwac Nañawac qeriaiguc hezac. ¹² Ménén Nañaguc keczac iminén kekec hémbénaña mema kecanzac. Ménén Anutuac Naña ménda késama kecanzac iminén kekec hémbénaña imi ménda késa keczac.

¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi niñtegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac qara ninzéngezu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzéngéma ewa déñ wamma kecanziñ; Iwac ewa siñ tohoma iwawai ménac mén qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac. ¹⁵ Inén niñ nénécmianzac imi ninzéniguc iwawai ménac mén welecmianziñ imi bec nénécmizac imi ninziñ.

¹⁶ Ic ménén alaya ménén képésic humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac

niñac wamma Anutuaru welecmimac. Képésira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunén kekec héla mimac. Képésic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua. ¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ képésic wanzac, nén képésic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Mén Anutu arunec hicñiyec inén képésic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inén héngalen wammiyu Biria miñinanén ménda késa osi wammimac. ¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima keczñ, nén baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanzu imi neñañ ninziñ. ²⁰ Anutuac Naña mama hama niñtegic qñtegic nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanziñ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanziñ. Wañu Yesu Kristo inén Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac. ²¹ Nambérac hécna héngalen wañamuma banarawac ireha igucnec néngacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galeñ neñ Miñ Kewuac gésimimia embac neñgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neñ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañ énécmianzua, wañu neñ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi wañ énécmianzu. ² Imi mia neñañ qerininaiguc hema neñañguc tetcgia qahac heanzac ackuazéc imuac niñac mia imuhuc wañanzin. ³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenéh Mañgocnina Anutu zéma iwac Naña Yesu Kristo iorrunec mama neñañguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécga tosanéh Kurumeñ Mañgocnéñ nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenha wañanzu imi inicma ségiségi yanda wañanzua. ⁵ Embac yanda, neñ zéseli génzua, goi héihéi wañamuwin. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néñ imi hénihénia igucnec kesa kecanzin imuac mia ogénzua. ⁶ Neñañ iwac héna ac imi tohoma kecbin iminéh mia goi héihéi wanzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niñanzu séciguc goi héihéi wañamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanéh baec séc kemma keczu. Imi eneñ Yesu Kristonéh baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Wañu imuhucyanéh ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu. ⁸ Imuac niñ ini galeñ meamumu, aininawac héla imi sohowac niñac. Ménda sohayu imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méñnéñ méñ ogicma walac kemma Kristonéh ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecanczac iminéh Anutuguc ménda kecanczac. Wañu méñnéñ méñ imuac qeriaiguc kecanczac iminéh Mañgoc zéma Naña iriguc keczac. ¹⁰ Méñnéñ méñ pakeñ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méñ ménda ézému. ¹¹ Méñnéñ méñ

yaizézégina zémac imi ic iminéh ai biria imuac méra mimia ic wamma.

Tetcgiaawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omanac séc, néñ kiwiiguc kirifinéñ ménda oman zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanéh neñañ ewa qerinina kuaya qemac niñac ni nenaoc hama musuqece wamma énézéman zé wanzua. ¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méñac nambérac héra ieneñ yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizéze ac.

¹ Qeria galeñ neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañgəñanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabi-anec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua. ³ Dacmuna hécna ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc keñha wañanzañ zégic nimma ségiségi yanda wañi. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc keñha wañanzu iminéñ nuac ségiségina yanda wañu, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécga keñkésa hakésaga qahac haka héla wañ énécmianzañ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzañ ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wañ énécmianzañ. ⁶ Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac ewa siñac séciguc imi méli énécmina kemmu. ⁷ Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma keñgic, ic enia ieneñ iwawai méñ ménda énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héié nécmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momac-nec mewin.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wañu Diotrefe iwac imi qahac, inéñ kuneñgina keçmañac zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzañ. ¹⁰ Imuac niñac ni hamañguc i haka biria wañanzañ imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sicsaocya zéné nécmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna

hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianzañ. Wañu muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wañgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé suggina igucnec nesi énécmiyu séñgañgeñ maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéseña. Méñnéñ méñ haka hiabia wañanzañ iminéñ Anutuac murunec. Wañu méñnéñ méñ haka biria wañanzañ iminéñ Anutu méndagucnec héñec. ¹² Wañu néwécgeña ic embac ieneñ Demetirioac nañgémima héipuc ac zéanzu. Wañu ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzañ. Wañu nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianzañ. Wañu gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanzac imi ninzañ.

Tetecgiawac yaizéze ac.

¹³ Ni guac ac sasala méñ zéman zé ninzua, néñ kiwiiguc kirifi zéma dokuyanéñ ménda oman zé wanzua. ¹⁴ Néwécgeña, ni nenaoc focdac gémmañac zé wanzua imuac musu qeçe wañamuma eminimbic. ¹⁵ Luaenéñ guac muru hemac. Ala sasalanéñ yaizézeğa zégic owa hazac. Geñ kuana mema alahécna yaizézeğina qacgina séc qacma énézébésémañ.

Yuda

Yaizézé ac.

¹ Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanén, Anutu maṅgocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niṅ wamma héngalen waṅ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siṅa imi kindindiṅnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochécna kápésic igucnec nénépésiyu neṅaṅ momac yanda késa kecziṅ aṅgén titinina imuac mia kiwi oénécmimaṅ zé ewa siṅna ogicma waṅ néṅu seliseli wamma keri. Yesu imi ic téréya neṅaṅ niṅac hatac momacgucnec metecgédacma ninzéh ninzéh mihicṅi nénécmiyec. Imuac niṅ ninzéh ninzéh imuaru naṅselimu niṅac meme seli ac oénécmimaṅac hezac zéma niṅi. ⁴ Hénia imi sugginaiguc ic tosara éléh keremma kecṅic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niṅgési waṅ énécmimuac niṅ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneṅ ewa hiaya melenṅic kaiseroac buṅa waṅaṅzac. Imuhuc wamma ieneṅ imi momacguc kekera Miṅ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néṅ niniṅgina héiqeli énécmimaṅ zé wanzua. Becnec Miṅ Kewuninanén Israel ic tuṅ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néṅ andiaiguc ara ménda ninzéhégic imi unudarec. ⁶ Waṅu kua meme uṅahéra[✧] tosara nanaṅgina séciguc ménda naṅkecma tatacṅina waima keṅcic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac

séc tacmu niṅac heheseli qatéénécmima siṅi tunumaṅ yandaiguc onoporecac keczu. ⁷ Waṅu Sodom zéma Gomora^{*} zéma ama lelec lelec tacma keṅcic imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siṅ hénia ménac[†] wamma méndacma keṅcic geric hémbénaṅanéṅ naec énécmima kawéya qeyu sésécac naṅaṅzac.

⁸ Waṅu ic sugginaiguc éléh haréma keczu ieneṅ imuhucnec gauguc héhéh tanec kecma séwiginanéṅ haka biria wamma miṅ kewugina qahac tanec kecma qac buṅa téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹ Kua meme uṅa kiwagina Mikael iminéṅ Moseac qamora niṅac Biria miṅinaṅac héré héré amuma zéqeqetali waṅoc. Imuhuc wamma Biria miṅinawac zébiri wammimaṅ zé niṅu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miṅ kewunén ac zégémmac. ¹⁰ Néṅ ic yomi eneṅ iwawai imuac me imuac hénia ménda niṅasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Waṅu haséh yaṅ ésécnec ménda niṅgésima séwiac siṅ méndacma birianzu. ¹¹ Ieneṅ Kainac hena[‡] méndacanzu, waṅu soukiwa niṅac wamma Balamac haka[§] waṅsoho sohoya mihicṅiwiṅ zé usuṅnec keṅaṅzu. Waṅu Korawac ac qeṅe hakaiguc^{**} mehiri amuanzu. Imuac niṅac imi eneṅ saecṅinaguc! ¹² Ic ieneṅ onaru toroṅe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezéléléṅ wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecṅina tanec imi rama galen enaṅ séwigina sac galenṅé amuanzu imuhucya, hosusu mén luhucnéṅ mihilaṅgéyu kia qahac en hama keṅaṅzac imuhucya, waṅu ic hésa humuma humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuṅ mihicṅianzac imuhucya ésécnec. ¹³ Konduṅ temboṅa geriwiguc tanec

✧ **1:6:** Hén 6:2 * **1:7:** Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miṅ Kewunén ic embac ionac kápésic niṅac ama areṅa yanda yomi gericnéṅ odarec. † **1:7:** Icnéh ic alayaguc kaisero waṅcic imuac zézéya. ‡ **1:11:** Kainac hena; Inéh nimbupuc wamma munia qehumuyec. § **1:11:** Balam imi Israel ic ionac saec ac zémaṅ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Waṅu inéh waṅ énécmiyu Israel ic ieneṅ Anutu ewa hélacnec ménda welen qemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Waṅu Yesuac naléiguc imi hena acac kiwi ic tosananéṅ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac waṅ énécmiyec zéma ku énécmiaṅcic. ** **1:11:** Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereṅnec sac Anutuac ai ic keczaoc? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

gamugina héndéj qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao héna sigima kenkenja imuhucya, sinj tunumanj nalé tetcgia qahac hezac iminéj ionac buja wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicnima hama kecgic hicnisi arenhéra 7 wanec nalé imuaru Enoko hicniyec wanu inéj mia ic biria imuhucya ionac mia bianjac ara yomuhuc zéyec. Héngic, Minj Kewu imi ic téréya tausenja tausenja ionac suginaiguc namma mayec. ¹⁵ Inéj icya icya ninjésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéruguc imuhucyawac képésic ginaguc zéma zétecgé énécmimanj zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ienenj imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac sinj méndacma kuayanéj tétéc qeqe ac zéma imuac me imuac memanj zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

¹⁷ Ala sorochécna ini mia Minj Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ienenj walac ac énézégic imuac ninjqelima kecmu. ¹⁸ Ienenj yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ienenj hicnima séwiac sinj ninjac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanéj mia onarunec méndéj amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰ Ala sorochécna ini mia ninzénj ninzénj téréya téngénj imuac qahaiguc enanj kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galénjé amumu. Wanu Yesu Kristoac wésé nininjawac wamma mambéc kecgic kekec hémbénañaguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé nininjanj wanj énécmimu. ²³ Wanu tosia imi geric bélanja igucnec qétak metecgé énécmimu, néj séwiginawac sinj birianéj mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéngina hiriyu wésé nininjanj wanj énécmimu.

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

²⁴ Héngalenj wanj énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc képésic solanj zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neñanj anjénj titi minjina Anutu momacguc keczac iwac muru mia minj kewunina Yesu Kristoac ninjac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buja zéma qac buja yandanéj nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wanu nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saᅇa

Yaizéze ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicᅇi hicᅇiyawac ara, imi mia Anutunéᅇ haka tosara nalé ménda horugiyu foc-dac hicᅇimacac heyec imi welenᅇ qeᅇe ichéra énézéyu hémmu niᅇac welenᅇ qeᅇe icya Yohaneac muru kua meme uᅇaya mélimiyu zéhicᅇiyec. ² Waᅇu Yohanenéᅇ Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eᅇeyaoc kiwanéᅇ héᅇec imi moczoᅇ ninzéᅇgéma zéhicᅇiyec. ³ Waᅇu bianᅇac ara yomi olommu ienenᅇ zéma gezacᅇinanéᅇ nimmu ienenᅇ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ienenᅇ moczoᅇ mériaᅇᅇinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanzac imuac mia.

⁴ (4a) Yohanenéᅇ Asia baeciguc Yesuac hénaoriᅇ tuᅇa tuᅇa 7 keczu onac muru oénécmizua. Kerecac keczac waᅇu bianᅇguc hamac iwarunec zéma uᅇa 7 Anutuac duᅇ tatac wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma ⁵ (5a) héipuc ic ménzé ménzéya qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galenᅇgina waᅇec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéᅇ he énécmimac niᅇ wanzua. (5b) Waᅇu siᅇ niᅇnéncmima eᅇeya sacya imuac kuhanéᅇ képésicnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maᅇgocya Anutuac niᅇ wamma héᅇgaleᅇ ama areᅇa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buᅇa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéᅇ nalé tetcᅇgia qahac hemac niᅇ wanzua. Hélacnec! ⁷ Niᅇzu, inéᅇ hosusu qahaiguc hamac. Waᅇu icya icya ienenᅇ kicᅇinanéᅇ hémmu. Waᅇu luacnéᅇ néᅇic ienenᅇ momacnec hémmu. Waᅇu ic embac tuᅇa tuᅇa baec séc keczu ienenᅇ iwac niᅇac zésiactmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miᅇ Kewunina Anutu zézacnéᅇ; Ni imi hénihénia zéma tetcᅇgia,* becnec kerec, deguc keczac, waᅇu bianᅇguc hamac,

medac medac wandac wandac miᅇina imi mia.

Kristo winini miyu héᅇec.

⁹ Yohane neᅇ imi onac ninzéᅇ ninzéᅇiguc dacmunagina. Waᅇu Yesuac qenzeᅇ manzeᅇ zéma héᅇgaleᅇ ama areᅇa yandaya zéma bisiqatéᅇ imuac iniguc momacnec toroᅇema kecanzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niᅇac wamma konduᅇ baec komoc méᅇ Patimoiguc nopocᅇic keri. ¹⁰ Waᅇu Miᅇ Kewuac yacyac nalé† imuaru uᅇa téréyawac qeriaiguc kecha andénaiguc ac yanda méᅇ témuᅇ hétéᅇ imuhucya hicᅇiyu ac ewa méᅇ yomuhuc niᅇi. ¹¹ Gi némac héᅇzaᅇ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areᅇiguc Yesuac hénaoriᅇ tuᅇa tuᅇa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézéyec i hémmaᅇ zé lilingéyi. Lilingéma kendol 7 imi imuac tatara golinéᅇ memeyaguc naᅇᅇic héᅇi. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaiguc méᅇ icac naᅇa tanecnéᅇ séwi usuya horua mama héna tetcᅇgiaiguc héhéhéya imi héima bac tétéraiguc rikueᅇ golinéᅇ memeya maᅇkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yaᅇ merawa zucya zéma tasétasé ésécnec lalac-lalac waᅇu kiwa imi geric bélaᅇ ésécnec waᅇec. ¹⁵ Héna héréra imi aiᅇ gericiguc zema asoᅇ qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécnec, waᅇu ac ewaya imi doku dunduᅇ hétéᅇa ésécnec. ¹⁶ Méraya héiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Waᅇu kua kifaᅇa igucnec imi sou zéra qizilic méᅇ bawa andia zéragucnec mama naᅇec. Waᅇu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécnec.

¹⁷ Ni tanera imuhuc hémma tendiᅇgéma iwac héniaiguc humuc ésécnec heyi. Hewa méria héiyaᅇnéᅇ qacnaiguc haima yomuhuc nézéyec, gi bacga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma tetcᅇgia.‡

¹⁸ Niᅇzaᅇ, ni becnec humuyi, néᅇ deguc kic qeli kecanzua. Niᅇzaᅇ, degucmuacnec nalé tetcᅇgia qahac kecma humuc zéma humumia ionac baec dumuᅇa imuac

* **1:8:** Girik aciguc; Alfa zéma Omega. † **1:10:** Sonda. ‡ **1:17:** Yuda ic tuᅇ méᅇ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

nagugirawac wétéya imi neŋ késa kecanzua. ¹⁹ Imuac iwawai hénzanŋ imi owésémaŋ imi mia deguc hicŋi keczac imi zéma bianŋuc hicŋimac imuac hakaya. ²⁰ Bec hénzanŋ imi mia mérana héiyaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinéŋ memeya 7, Waŋu ac saŋa imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénaořiŋ tuŋa tuŋa 7 ionac kua meme uŋa§ hécgina, kifa tatara 7 imi hénaořiŋ tuŋa tuŋa 7 imi mia.

2

Efeso hénaořiŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹ Efeso hénaořiŋ kua meme uŋagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héiyanéŋ késa namma kifa tatara golinéŋ memeya 7 imuac sugcinaiguc keŋha waŋanzac inéŋ mia yomuhuc zézac; ² Ni wawaŋ memega zéma aiga zéma nanaŋ seliga imi ninzua. Waŋu geŋ ic biria bisiqatéŋ ménda waŋ énécmianzanŋ imi zéma, nini Yesuac Mélémeli ic zéanzu, néŋ Yesuac Mélémeli ic héla qahac ionac ikocginawac hénia meaunec imi zéma, ³ nuac qacna niŋac bisiqatéŋ wamma naŋselima kucmama ménda waŋnec imi ninzua. ⁴ Waŋu guac zémindiŋi qemindiŋi ac méŋ hezac imi yomuhuc; Walac siŋna hegéŋec imi waina mayec. ⁵ Imuac nanaŋa dimuacnec mama guyec imi niŋtegicma qeriga melemma wawaŋ memega walac hegéŋec imi muŋguc wammanec kecbésémaŋ. Qerigina ménda melenŋic, neŋ focdac guac hama kifaga imi nanaŋa igucnec metecgéwa kemmac. ⁶ Waŋu haka hiabia méŋ hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézégá tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac. ⁷ Gezacyagucnéŋ Uŋa téréyanéŋ hénaořiŋ tuŋa tuŋa ionac ac énézézac imi nimmac. Méŋ meseligimac imi kekecac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla gocmia miwa nemac.

Smirna hénaořiŋ onac gezac qézéŋ ac.

⁸ Waŋu Smirna hénaořiŋ ionac kua meme uŋagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetecgia miŋina humuyec, néŋ qelima kecanzac inéŋ zézac. ⁹ Qenzeŋ manzeŋ zéma maqeqeya wamma kecanzanŋ imi ninzua néŋ gi mériaŋgaguc. Waŋu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri waŋgəhanzu imi eneŋ Yuda ic téngéŋ qahac, néŋ Biria miŋinawac hénaořiŋ wanzu. ¹⁰ Gi zéra waiya hicŋigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémaŋ. Ninzanŋ kecma Biria miŋinanéŋ sugcinaiguc tosara manam batuc mihicŋi énécmimaŋ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihicŋimu. Waŋu geŋ mia keŋqe haqeya qahac ninzəŋgəmanec kecma humuciguc kerembésémaŋ. Imuhuc wanna neŋ kekecac ic kewu opoc héigémmanŋ. ¹¹ Gezacyagucnéŋ uŋa téréyanéŋ hénaořiŋ tuŋa tuŋa onac ac énézézac imi niŋtohomac. Méŋ imi ogicmac imi humuc qété éréhéc* imi ménda hama mebirimac.

Pegamo hénaořiŋ ionac gezac qézéŋ ac.

¹² Waŋu kua meme uŋagina† Pegamo hénaořiŋguc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic néwéc néwéc hemimia késa kecanzac inéŋ ac yomuhuc zézac; ¹³ Gi ama areŋa yanda dimia kecanzanŋ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miŋinawac ic kewu tatacya hezac. Néŋ gi qac buŋana selianec késa kecma héipuc icna keŋhéi hahéiya qahac Antipasi i Biria miŋina néŋ kecanzac imuaru sugcinaiguc qegic humuyec. Waŋu nalé imuaru ninzəŋgə nénéŋa imi ménda qaecgéŋec. ¹⁴ Néŋ mindi qindiŋ ac éréhéc dac zégémmanŋ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac* pakeŋ ac késama kecanzu imi eneŋ giguc keczu. Balam inéŋ Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu banjarawac ireha lémbaŋ haimimia imi nema kaisero haka waŋgic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneŋ Nikolawac ic tuŋa ionac pakeŋ ac késa kecanzu. Ni imuac

§ 1:20: Pasto ionac niŋac imuhuc zéyec. * 2:11: Qeri uŋawac buŋa. † 2:12: Pastoginawac kua meme uŋa zémiyec. ☆ 2:14: Yud 1:11

mézéna tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésémaṅ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waṅ énécmima yaré wamma kuanawac sounéṅ énérimaṅ. ¹⁷ Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa ionac ac énézézac imi nimmac. Méṅnéṅ ogicmac imi Mana nene saṅa gumu mima hoc lalacnec méṅ mimaṅ. Waṅu hoc imuac qahaiguc qac qelia méṅ ooyawac hezac. Waṅu qac imi tosara qahac, néṅ késamac inéṅnec sac niṅasarimac.

Tiatira hénaoriṅ ionac gezac qézéṅ ac.

¹⁸ Waṅu Tiatira hénaoriṅ ionac kua meme uṅagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naṅawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaṅa ésécnec, waṅu hénia imi aiṅ pésia asoṅ qilic qilicyaguc ésécnec inéṅ yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héhéiga zéma ninzéṅ ninzéṅga zéma welenṅ qeṅe hakaga zéma nanaṅga selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaṅ memega hénia hénia imi becaru waṅnec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Néṅ guac mia mindi qindiṅi ac méṅ hezac. Gi Isebel eṅeyaoc Ni tilinṅtiliṅ embac zéanzac i tuambuam wammina inéṅ nuac welenṅ qeṅe ichécna pakeṅ acya ku énécmima ikoc waṅ énécmiyu, ieneṅ kaisero haka wamma banjarawac lémbaṅ haimimia imi negic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niṅac nalé memiyi, néṅ ewaya melemma kaiseroya waimaṅ zé ménda wanzac. ²² Ninzaṅ imuac mia neṅ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimaṅ. Waṅu ic embac i guc momacnec kaisero waṅanzu ieneṅ acguc ewa hakagina ménda mindiṅic zéra waiya kuneṅ yanda qeriaiguc giliénécmimaṅ. ²³ Waṅu nambérac héra imi unuma humuc mihicṅi énécmiwa hénaoriṅ tuṅa tuṅa imi neṅ ic onac ewagina zéma qerigina imi inicte-gicanzua imi niṅasarimu. Neṅ icya icya wawaṅ memegina séc tasé ku énécmimaṅ. ²⁴ Waṅu ic tosara Tiatira tauṅiguc kecma pakeṅ ac imi ménda aṅgétima eṅaoc zézu éséc Biria miṅinawac ewa siṅa hiṅgac hiṅgara imi ménda niṅasarima keczu

ionac imi yéwéri méṅ ménda toroṅe énécmimaṅ. ²⁵ Néṅ aṅgétima keczu imuac mia selianec késamanec kecṅic ni hamaṅ. ²⁶ Méṅnéṅ méṅ ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera héṅgaleṅ waṅ énécmimac niṅac kuc buṅa mimaṅ. ²⁷ Inéṅ aiṅ qarucnéṅ kewuc nomuṅ qoto-torianzac ésécnec waṅ énécmima galenṅé énécmimac. ²⁸ Ni acguc maṅgocnanéṅ kuc buṅa néṅec ésécnec neṅ iwac mia widi yanda siṅunec hicṅianzac imi miwa imuac miṅina wammac. ²⁹ Méṅnéṅ méṅ gezawagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaoriṅ ionac gezac qézéṅ ac.

¹ Sade hénaoriṅ ionac kua meme uṅagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uṅa 7 zéma sikilao 7 késakecanzac inéṅ yomuhuc zézac, Ni wawaṅ memega ninzua. Qac buṅaganéṅ gi qeli qeli keczaṅ zézac, néṅ gi ic humumia keczaṅ. ² Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumaṅ zé wanzac imi meseligina. Guac wawaṅ memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi méṅ ménda hegénzac. ³ Imuac iwawai géṅgéṅa zéma iwawai niṅnec imi niṅqelima tohoma hakaga melembésémaṅ. Kileṅ ménda mindi amuma yac kecbésémaṅ iguc imi neṅ kowu nene ésécnec harémaṅ. Imuac némac naléiguc ha gémmaṅ imi gi ménda niṅtegicbésémaṅ. ⁴ Waṅu Sade ama areṅaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec. Ieneṅ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacnec niguc momacnec keṅha wambiṅ. ⁵ Méṅnéṅ méṅ ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacnec héima kecmac. Waṅu qara imi kekec hémbénaṅawac kiwiiguc ménda auma maṅgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uṅahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémaṅ. ⁶ Méṅnéṅ méṅ gezawagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi nimmac.

*Filadelfia hénarion ionac
bianac ara.*

⁷ Filadelfia hénarion ionac kua meme unagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla minina, Dawidiac ama wétéya késa kekera, nagu metecgéma auyu méhénéj ménj héimacac séc qahac, wañu héiyu méhénéj ménj aumacac séc qahac inéj mia yomuhuc zézac; ⁸ Ninzañ, ni kicgaiguc nagu ménj augénjac nanzac. Imi méhénéj ménj hia ménda héimac. Neñ guac wawañ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néj kilen acna tohoma qacna ménda qaecgéneç. ⁹ Ninzañ, Biria mininawac hénarion, enaoc nini Yuda ic zéanzu, néj Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac suginaiguc tosara hama guac hénagaiguc siggé gémmuac hinocgé énéçmiwa neñ guac sinça ninzua imi ninçtegicmu. ¹⁰ Gi nuac nanañ seliawac ackuazéçna tohoanzañ imuac nin ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecañzu i batucgé énéçmimac nalé imuaru gi galençgé gémba nalé imi qizizingéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamañ imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa keçna méhénéj ménj ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹² Méhénéj ménj ogicmac imi Anutunawac ocmuñiguc tandélopion éscnec kumu mimañ. Wañu keñhéi hahéi qahac nañseligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumeñ igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areña yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimañ. ¹³ Méhénéj ménj gezawagucnéj uña téréyanéj hénarion tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénarion ionac gezac qézéj ac.

¹⁴ Laodikea hénarion ionac kua meme unagina ac yomuhuc omina; Hélaçnec zémimia, ménzé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicñi hicñi imuac hénihénianéj yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawañ memega ninzua. Gi imi doku sañgeña qahac geriwaguc qahac. Sañgeña me geriwaguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc sugiraiguc

doku sasakola kecañzañ, sañgeña me geriwaguc qahac imuac nin kuana igucnec lomba mawésémañ. ¹⁷ Gi geña ninac ni mériañnaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmañ zéanzañ, néj zapi qeqeya, mété qététaña, maqeqeya, kic hilic, zéma lianlian kecañzañ imi ménda ninçtegiczañ. ¹⁸ Imuac gi hinocgé génzua. Nuarunec goli gericnéj zegési gésia imi boña mena mériañnaguc wammac. Wañu séwi usu lalacnec boña mema héina hinçgaru gamuga katanec kekeç imi hoturuyu ménda hémmu. Wañu kicgawac sacmasi boña mema kicga naecmima hémbésémañ. ¹⁹ Ni imi sinç ninçnéçmianzua séc zémindinç qemindinç wañ énéçmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémañ. ²⁰ Ninzañ, ni nagu séngançgeñaiguc héichéicgéma nanzua, wañu méhénéj ménj ewana nimma nagu aunéñu neñ qeriaiguc emba inéj niguc neñ i guc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹ Méhénéj ménj ogicmac imi neñ ogicma mañgocnawac ic kewuac tataçiguc tacanzua éscnec neñ titiña miwa nuac tataç edamuyaguc imuaru momacnec tacbic. ²² Méhénéj ménj gezawagucnéj Uña téréyanéj hénarion tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumeniguc mepé qepési wammigic héneç.

¹ Wañu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumeniguc nagu ménj auauyawac nañec. Wañu walac ac ewa témuñ hétéña éscnec ninç imuacnec muñguc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna keçma iwawai hicñjmac imi gézéwa héna. ² Imuhuc nimba duña focdac unañéj népésiyu imuac qeriaiguc keri. Wañu hémba kurumeñ iguc ic kewu tataç ménj taru imuaru ic méhénéj tareç. ³ Wañu tareç iwac alañ tanera imi zasipa hoc qoucçoucçia zéma kanelian hoc pésia déngéña éscnec, wañu asoñ furicnéj ic kewu tataç imi séçgé leleçgéma nañec. Wañu imuac alaña imi emerade hoc téngiñ téngiña éscnec. ⁴ Wañu ic kewu tataç imuac leleç leleçiguc ic kewu tataç 24 taru imuaru

galen 24 tacgic. Waṅu séwi usugina horua lalacalac zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinén memeya héima tacgic. ⁵ Ic kewu tatic imuarunec pilitic asaha zéma buṅ parandan zéma imuac hondondona meric merira héréma mayec. Waṅu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi Anutuac uṅa 7 iminén kifa yanda 7 bélaṅaguc ésécnec zema naṅgic. ⁶ Waṅu ic kewu tatic imuac wésiaiguc imi iwawai kondun ésécnecnéṅ heyec. Imi mia kiruṅ me kristal hoc ésécnec qilic qilicyaguc.

Waṅu ic kewu tatic imuac maréṅa nówéc nówéc igucgeṅ zéma lelec leleciguc imi yaṅ kekecginaiguc 4 naṅgic, waṅu yaṅ imuac wésé andiaiguc imi kicnéṅ sécgé énécmima hedarec. ⁷ Yaṅ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, mén andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec ésécnec, iorac andégiraiguc naṅec imi ic tanec ésécnec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima keṅkeṅa ésécnec. ⁸ Waṅu yaṅ kekecginaiguc 4 imi eṅac eṅac qeṅgaṅgina 6 he énécmiyec. Waṅu qeṅgaṅgina duandia zéma maréṅaiguc kicginanéṅnec sécgéma heyec. Waṅu siṅi kaiwe tac niniṅgina qahac yomuhuc legic héima naṅgic; Téréya, téréya, téréya, Miṅ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waṅu kecma hamac. ⁹ Waṅu yaṅ kekecginaiguc 4 ieneṅ ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecaṅzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaṅgic séc ¹⁰ ic kuneṅ 24 ieneṅ mén ic kewu taticiguc tacma nalé tetcgia qahac kecaṅzac iwac wésiaiguc sicgéma mepésimima ic kewu opocgina imi tatic imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹ Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zéhicṅi mihicṅi wandacnec, guac ewa siṅgawac séc zéhicṅina kekecginaiguc heaṅzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési géngéṅawac séc eegaguc wanzaṅ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiṅa.

¹ Waṅu neṅ hémba ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi

limbiṅa mén heyec. Waṅu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyaigucnec waṅu sapé 7 asé kiwiyaiguc iminén meseli seliawac heyec. ² Waṅu hémba kua meme uṅa kuhagucnéṅ ac ewaya kuneṅ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Méréneṅ kiwi limbi limbiṅa yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac? ³ Kurumeṅ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiguc kiwi imi hutumac me olommacac séha mén ménda kerec. ⁴ Waṅu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha mén ménda keru hocbipiṅi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuneṅ ionarunec ménéṅ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion mén Yudawac areṅ zéma Dawidiac gétéya igucnecnéṅ onogicdaczac imi héṅ tegicbésémaṅ. Imuac inéṅ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waṅu neṅ hémba ic kewu tatic taru nówéc nówéc yaṅ kekecginaiguc 4 lelecgéma naṅgic, ic kuneṅ ieneṅ lelecgéma taticginaiguc tacgic momac yanda ionac sugginaiguc rama sac qeli mén naṅec. Rama imi becnecc humuc mihicṅi mimia tanec. Waṅu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waṅu kiwa 7 imi mia Anutuac uṅa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneṅ mia. ⁷ Waṅu rama sac qeli inéṅ mia kemma ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiya igucnec kiwi limbi limbiṅa imi wagirec. ⁸ Wagiru yaṅ kekecginaiguc 4 zéma ic kuneṅ 24 ieneṅ ramawac wésiaiguc simiṅ héimigic. Ic kuneṅ ieneṅ eṅac eṅac gita zéma zéic golinén memeya hofac héméṅa hiabia kuaya qeṅqeya késama naṅgic. Waṅu hofac héméṅa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹ Waṅu ieneṅ legic qelia mén yomuhuc héigic, Geṅ imi kiwi limbi limbiṅa imi mema sapéya métiwésémaṅac séc eegaguc wanzaṅ. Becnec gugic humuma sacgaṅéṅ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamaṅ hénia hénia igucnec hahaya boṅ héréṅina mema Anutuac buṅahéra onopocnec. ¹⁰ Waṅu geṅ mia Anutunina

welen qemimu niṅac héngalen ama arenṅa yanda zéma hofac oo íchéra kumu énécminec. Waṅu ienenṅ baeciguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

¹¹ Waṅu neṅ hémba kua meme uṅa sasala yandanéṅ ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc zéma ic kunenṅ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niṅi. Waṅu kua meme uṅa zaṅgégina imi 10 tausenṅac tuṅa tuṅa zéma 1 tausenṅac tuṅa tuṅa. ¹² Ienenṅ kunenṅ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicni mimia inéṅ kuha zéma, mériaṅa zéma, niṅtegic qinṅtegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buṅaya zéma, mepé qepési imi moczoṅ medacmacac séc eeyaguc wanzac! ¹³ Waṅu kurumenṅ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaiguc zéma kondunṅ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoṅ yanda ienenṅ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buṅa yanda zéma kuc yandanéṅ nalé tetecgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yaṅ kekecginaguc 4 ienenṅ hélacnec zégic. Ic kunenṅ enenṅ mama simiṅ zéma pakagina héima mepé qepési waṅ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waṅu hémba rama merawanéṅ sapéya 7 imuacnec ménṅ métiyec. Métiyu yaṅ kekecginaguc 4 ionarunec ménṅ imi buṅ parandanṅ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu hémba becosic lalacnec ménṅ naṅu qahaiguc ic ménṅ tarec. Ic imi tewiyaguc waṅu ic kewu opoc ménṅ mimia waṅec. Waṅu Inéṅ yaré qema onogicma onogicma muṅguc onogicmaṅ zé keṅec.

³ Waṅu rama merawanéṅ sapé qétéya 2 métiyu gezacnanéṅ nimba yaṅ kekeraguc qétéya 2 iminéṅ hana zéma qarec. ⁴ Qaru becosic pésonianéṅ haréyec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ mia baeciguc luae mesohoyu ic enenṅ euhumu amumu niṅac ac

wammima, sou yanda ménṅ momacnec mimia waṅec.

⁵ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 3 métiyu yaṅ kekeraguc qété 3 iminéṅ hana zéma qaru niṅi. Waṅu hémba becosic ménṅ zapélanéṅ hayec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ réwéri qétéya memeyawac sigel ménṅ késa tarec. ⁶ Waṅu ni yaṅ kekecginaguc 4 ionac sugcina igucnec ic ewa ésécnecnéṅ hicṅiyu niṅi. Zéyecnéṅ bali gocmia usu momacgucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu wit gocmia usu momagucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu oliwa halécya zéma waiṅ gocmia imi ménda mebiriwésémaṅ.*

⁷ Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 4 métiyu yaṅ kekeraguc qété 4 inéṅ hana zéma qarec. ⁸ Waṅu hémba becosic ménṅ séwi alaṅa téngiṅ téngiṅ méiméiya hayec. Ic ménṅ qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waṅu humumia ionac baec dumuṅanéṅ i méndacmiyec. Waṅu ierenṅ baeciguc zawé kembonṅ qahac méndemma imuacnec momacguc imuac siṅgirawac wammaoc niṅ kuc buṅa érécmimia. Waṅu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséṅ yaṅ imuac kuhanéṅ unuhumuyoc.

⁹ Waṅu rama merawanéṅ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuaazéc zéma héipuc acgina niṅac wamma unugic humugic ionac uṅaginanéṅ zaki téréya héniaiguc tacgic iniri. ¹⁰ Ienenṅ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miṅina Miṅ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétécgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melenṅ énécmima kecbésémaṅ? ¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miṅ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotonṅadac tachiarugic welenṅ qeṅe alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memaṅ.

¹² Waṅu neṅ hémba rama merawa iminéṅ sapé qété 6 métiyu naṅ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniṅ zapéla imuac zuanéṅ memeya ésécnec waṅec.

* **6:6:** Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiṅgic. Imuac goiya héimimia waṅec.

Waṅu maso howiacnec imi sac ésécnec waṅec. ¹³ Waṅu kurumeṅu ménisikilu imi luhuc kuneṅ yandanéṅ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic. ¹⁴ Waṅu kurumeṅ imi mia papia limbigic keṅanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waṅec. Waṅu baec boṅa zéma konduṅ baec kocmoc imi hézéracgé énécmimia waṅu taccgina waigic. ¹⁵ Haka imuhuc hicṅiyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biṅ qeṅe ic kiwa hécgina zéma hinac mériaṅginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miṅina keckec zéma welen qeṅe ic ieneṅ baṅec zéma baṅa tosara baec boṅaiguc hezac imuac sucnéṅ suciguc saṅgic. ¹⁶ Baec boṅa zéma baṅa énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu taticiguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musaṅgé nénécmigic zégic. ¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducṅizac imuac niṅ ic mérénéṅ hia naṅselimac?

7

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

¹ Waṅu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uṅa 4 inicba baec waṅgoṅa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduṅiguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda qemac niṅ késama naṅgic. ² Waṅu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uṅa méṅnéṅ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uṅa 4 baec zéma konduṅ mebirimu niṅ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; ³ Ini mambéc naṅgic Anutuac welen qeṅe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmiini tecgéyuguc baec zéma konduṅ zéma ic hésa imi mebirimu. ⁴ Waṅu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaṅgégina imi Israelac qelihéra tuṅa tuṅa ionarunec 144,000 waṅec. ⁵ Waṅu Yudawac areṅhéra ionarunec imi 12,000, Waṅu Rubenac areṅhéra ionarunec imi 12,000, Waṅu Gadeac areṅhéra ionarunec imi 12,000 waṅec, ⁶ Aseriac areṅhéra ionarunec

imi 12,000, waṅu Naftaliac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Manaseac areṅhéra ionarunec imi 12,000 waṅec. ⁷ Waṅu Simeonac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Lewiac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Isakawac areṅhéra ionarunec imi 12,000 waṅec. ⁸ Waṅu Zabulonac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Yosefeac areṅhéra ionarunec imi 12,000, waṅu Benzaminac areṅhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waṅec.

Ic tuṅ yanda baera baera igucnec hahaya.

⁹ Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma héniaorinṅ hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zaṅgégina yanda méṅnéṅ méṅ olommuac séc qahac imuhucyanéṅ maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatic imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac wésiaiguc naṅgic. ¹⁰ Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; aṅgéṅ titi imi ic kewu taticiguc taczac neṅaṅ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zégic kua meme uṅa ic kewu tatic zéma galenṅ zéma yaṅ kekecginaiguc imi lelecgéma naṅgic imi moczoṅ ic kewu tatic imuac wésiaiguc siminṅ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niṅtegic qinṅtegic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéṅ Anutunina iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

¹³ Zégic ic kuneṅ ionarunec méṅnéṅ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eneṅ, waṅu dimuacnec hagic? ¹⁴ Qesi néṅu ac yomuhuc melemma zéyi, miṅna geṅgaoc ninzaṅ. Waṅu inéṅ nézéma zéyec; Imi eneṅ zéra waiya qeria igucnec hagic. Waṅu rama merawa iwac sawanéṅ séwi usugina imi zuacyacgéigic lalacnec wandaczac. ¹⁵ Hénia imuac niṅac yomi eneṅ Anutuac ic kewu tatic imuac wésiaiguc kecanzu. Waṅu iwac ocmuṅ téréyaiguc

siṅi kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tataciguc taczac inéṅ ionac qacginu hali éséc nec waṅ énécmimac. ¹⁶ Waṅu muṅguc tomeṅgina héla qahac ménda wamma démeṅgina muṅguc doku niṅac qaṅgararaṅ ménda qemac. Waṅu kaiwe me iwawai geriwagucnéṅ ménda kasonji énécmimac. ¹⁷ Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuṅaiguc rama merawa nanzac inéṅ mia galeṅgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindiṅi énécmima kemmac. Waṅu Anutunéṅ kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma héméṅa memeyawac goli zéic.

¹ Waṅu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumeṅiguc némbéṅ hiçṅima heyu 30 minit imuac séc waṅec. ² Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecgcic.

³ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéṅ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéṅ memeya imuaru haimiṅaṅ zé mema hayec. ⁴ Waṅu hofac héméṅa hiabia iminéṅ météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eṅec. ⁵ Kua meme uṅa iminéṅ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméṅaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru zalalak zéma buṅ parandaṅ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naṅ meyec.

Aiṅ témuṅ 7.

⁶ Waṅu kua meme uṅa qété 7 témuṅginaguc ieneṅ témuṅ qewiṅ zé efiāmugic. ⁷ Waṅu kua meme uṅa qété 1 iminéṅ témuṅa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulāṅgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda

haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waṅu ic zuṅ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waṅu tatan qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qété 2 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyu iwawai méṅ baec boṅa yanda geric bélaṅaguc tanec imuhucyanéṅ konduniguc gilimimia waṅu kondun haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waṅec. ⁹ Waṅu kondun qeriaiguc yaṅ kekecginaguc imi tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudaçgic kondun qahaiguc zéic sasala imi acguc tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézén qézéṅgedacgic.

¹⁰ Kua meme uṅa qété 3 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyu widi yanda méṅ kifa yanda éséc nec bélaṅaguc imi kurumeṅ igucnec mama doku téfara tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹ Waṅu widi imuac qara imi kumiṅ howura waṅu imuac niṅ doku haréwéc nec momacgucac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéṅ mebiru énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Waṅu kua meme uṅa qété 4 iminéṅ témuṅa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waṅu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndéṅ énécmiyu tuṅa haréwéc waṅu imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéṅu haréwéc waṅu imuacnec momacguc asaha qahac waṅec, waṅu siṅi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waṅec.

¹³ Waṅu ni muṅguc hémma gezacnanéṅ nimba sawaiguc kuntac méṅ putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uṅa haréwéc méṅ témuṅginaguc imuac niṅ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéṅ hemac!

9

¹ Waṅu kua meme uṅa qété 5 inéṅ

témuᅇa hiyec. Hiyu neᅇ hém̄ba sikilu méᅇ kurumeᅇ igucnec tecgéma baeciguc mayec. Waᅇu inéᅇ mia uᅇa biria ionac baec dumuᅇa imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Waᅇu inéᅇ uᅇa biria ionac baec dumuᅇa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siᅇindéndéᅇgia yanda éréyec. Éréyu baec séséᅇ imuac hofac yanda niᅇac kaiwe zéma sawanéᅇ siᅇidéᅇᅇyéec. ³ Waᅇu hofac qeria igucnec zikoᅇ eneᅇ baec séᅇᅇaᅇᅇéᅇ éréᅇic. Waᅇu ieneᅇ baecac kuaᅇkuaᅇac kuha ésécnec kuc buᅇa yanda énécmimia. ⁴ Waᅇu ieneᅇ baeciguc ketekecqᅇaᅇ kiwiya téᅇᅇiᅇ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebir̄i énécmimu, néᅇ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebir̄i énécmimu niᅇac zéénéc mimia waᅇec. ⁵ Waᅇu unugic humumu niᅇac qahac, néᅇ eᅇ maso 5 kiric qiric waᅇ énécmima qenzeᅇ manzeᅇ mihicᅇi énécmima kecmu niᅇ zézéya. Waᅇu qenzeᅇ manzeᅇ imi mia kuaᅇkuaᅇ néᅇ ic méᅇ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Waᅇu nalé imuaru imi ic eneᅇ humuwiᅇ zé wamma zéwelecmu, néᅇ imuac buᅇa ménda énécmimia wammac. Waᅇu humuc niᅇac yaiwisisiᅇ mem̄u, néᅇ humucnéᅇ néᅇᅇac énécmimac.

⁷ Zikoᅇ ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembiᅇac zé yaréac iwawai meᅇic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéᅇ memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Waᅇu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéᅇ he énécmiyec. Waᅇu zécgina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Waᅇu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiᅇnéᅇ memeya ésécnec heyec. Waᅇu qeᅇᅇaᅇᅇgina urumeᅇa imi karisi becosic sasalanéᅇ yaréiguc kembiᅇ zéma usuᅇnec keᅇᅇic qacanzac hétéᅇ imuac séc. ¹⁰ Waᅇu zigina imi kuaᅇkuaᅇac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buᅇagina imi maso 5 séc ic embac mebir̄i énécmimuac séc. ¹¹ Waᅇu ionac muru miᅇ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uᅇa biria ionac baec dumuᅇa imuac kua meme uᅇaya. Qara Hebiraio aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neᅇaᅇ aciguc Kisikiyoᅇ uᅇa.

¹² Kunta neinéᅇ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keᅇu tecgézac. Waᅇu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waᅇu kua meme uᅇa qété 6 iminéᅇ témuᅇ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéᅇ memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa méᅇ hicᅇiyu niᅇi. ¹⁴ Hicᅇima kua meme uᅇa qété 6 témuᅇa késa naᅇec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uᅇa 4 qaté énécmimiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Waᅇu kua meme uᅇa 4 hulac énécmiyu yawuᅇ méᅇ imuac maso méᅇ imuac kaiwe méᅇ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducᅇiyu baec séc ic embac méndéᅇ énécmigic tuᅇgina haréwéc waᅇu imuacnec tuᅇgina momacguc imi unuhumumu niᅇac mézézéᅇᅇé énécmimia. ¹⁶ Waᅇu yaré ic tuᅇginaᅇ becosiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc zéᅇic niᅇi. ¹⁷ Uᅇaiguc héhéᅇa imuhucgeᅇ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacᅇic imi inicba tétéc saiwa imi alaᅇa geric ésécnec pésicpésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima keᅇᅇic. Waᅇu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waᅇu kuagina igucnec imi geric bélaᅇa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waᅇu ionac kuagina igucnec geric bélaᅇa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicᅇiyec iminéᅇ ic embac méndéᅇ énécmiyu tuᅇgina haréwéc waᅇu imuacnec tuᅇ momacguc imi unuhumudacᅇic. ¹⁹ Waᅇu becosic ionac kuc buᅇagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waᅇu zigina imi qaté mokoleᅇ oruha ésécnec. Waᅇu iminéᅇ ic embac mebir̄i énécmiyec.

²⁰ Waᅇu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma keᅇᅇic ieneᅇ haka biria méraginanéᅇ waᅇᅇic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néᅇ uᅇa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiᅇ pésia me hoc me ichésa mema méraginanéᅇ memeya kicᅇinanéᅇ hémmuac séc qahac, gezacᅇinanéᅇ nimbiᅇac séc qahac, waᅇu hénaginanéᅇ keᅇha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima keᅇᅇic. ²¹ Waᅇu ic unuhumugic imi zéma paᅇᅇe manira zéma

kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa melenj ménda waṅgic.

10

Kua meme uṅa kiwi limbi limbiṅaguc.

¹ Waṅu kua meme uṅa kuha yanda méhénéj hosusunénéj aturu amuma kuruménj igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asonj firic heyec. Waṅu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waṅu héna héréra imi geric bélaṅa tandé lo-pionj tanec ésécnec. ² Waṅu mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutuhutuya komora ménj késa kerec. Waṅu héna héiyanénéj kondunj qahaiguc, héna kanayanénéj baeciguc tima naṅec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéj géréréc géanzac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buṅ parandanj 7 ienej momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omanj zé wamba kuruménj igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niṅi. Buṅ parandanj 7 ienej zégic imi ménda oma hunuṅ mena enj taru. ⁵ Waṅu kua meme uṅa héni inénj kondunj zéma baec tima naṅec inénj mia méra héiyanénéj kurumenjiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Waṅu tetecgia qahac kecma kuruménj zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, kondunj zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczonj yanda zéhicṅiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia ménj ménda hemac. ⁷ Kua meme uṅa qété 7 témuṅa himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saṅa welenj qeṅe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéj hélaguc wandacmac.

⁸ Waṅu kuruménj igucnec ac hicṅima nuac muru mayec ewa iminéṅnec muṅguc nézéma yomuhuc zéyec; Geṅ kemma kondunj zéma baec tima nanzac kua meme uṅa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaṅ. ⁹ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac muru kemma kiwi limbi limbiṅa komora imi néna zéma ézéwa kua meme uṅanéj mema nena guac tomenṅaiguc imi howuc howura wammac, néj guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siṅaguc

wammac zéyec. ¹⁰ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiṅa komora imi mema neyi. Nema kuanaiguc imi morombazecac doku ésécnec siṅaguc waṅec, néj hiṅgacma nuac tomenṅaiguc imi howuraguc waṅec. ¹¹ Waṅu inénj yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamaṅ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muṅguc andiawac ara énézézésémaṅ.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waṅu uṅ kemaṅa tac ésécnec ménj némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuṅ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanzu ionac zaṅgégina imi momacnec oloṅ énécmina. ² Waṅu ocmuṅac ama sombenj imuac séha imi ménda olomma enj waina hemac. Ama sombenj imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niṅac ienej maso 42 imuac séc ama areṅa yanda imi enj tima keṅha wammu. ³ Waṅu ni héipuc ic éréhécna kuc buṅa érécmiwa iereṅ maleku sogawac buṅa héima ai meme 1260 imuac séc bianṅac ara énézému. ⁴ Iereṅ imi baec yomuac Miṅina Anutu iwac wésiaiguc nanaṅa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵ Ic méhénéj ménj mebiriri érécmimaṅ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaṅanéj éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méhénéj mebiriri érécmimaṅ zé wammac imi inénj imuhuc humucac buṅa wammac. ⁶ Waṅu iereṅ imi kuc buṅagiraguc. Imuac bianṅac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niṅ kuruménj hézicgéyoc. Waṅu ac zéyic dokunénéj sac wammac niṅ kuc buṅa he érécmizac. Waṅu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianénéj baec imi qemaoc. ⁷ Waṅu iereṅ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṅa biri-awac baec dumuṅa imuarunec yaṅ biria yanda iminéj éréma yaré waṅ érécmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areṅa yandawac héna

yandaiguc hemaoc. Waᅇu ama imuac qara imi qeri uᅇawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miᅇ kewugiranéᅇ ama areᅇa yanda imuaru mia ic héᅇgeᅇa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Waᅇu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamaᅇgina hénia hénia séc ic embac ieneᅇ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méᅇac bakia kicginanéᅇ iricma kecma kicsuaᅇiguc ménda téᅇgé érécmimu niᅇac qetalimu. ¹⁰ Waᅇu kua meme ic iereᅇ imi baecac ic embac ac geriwaguc waᅇ énécmima yéwéri mihicᅇi énécmiyoc. Hénia imuac niᅇac iereᅇ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹ Waᅇu ai meme haréwéc zéma méᅇac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéᅇ hama iorac qerigiraiguc hiᅇgarec. Hiᅇgaru yacma hénagiranéᅇ tima naᅇoc. Waᅇu iricma naᅇgic ionac muru bac yandi yandi kunéᅇ yanda hicᅇi énécmiyec. ¹² Waᅇu kurumeᅇ igucnec qaᅇac kunéᅇ yanda iorac muru yomuhuc mayu niᅇoc, iri you éréyic. Waᅇu iereᅇ ac imi nimma hazéc hécgira ieneᅇ iricmanec naᅇgic hosusuiguc kurumeᅇu eᅇoc. ¹³ Eᅇic nalé idacmuaru mia naᅇ yanda meyec. Meyu ama areᅇa yanda méndéᅇ mimia 10 imuacnec momacguc iminéᅇ zéᅇgéyec. Waᅇu naᅇ mema heyec imuac suraiguc ic zaᅇgégina 7,000 humugic. Waᅇu wai énécmimia ieneᅇ bacgina yandiyu kurumeᅇ miᅇina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéᅇ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéᅇ hama kenzaoc, néᅇ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵ Waᅇu kua meme uᅇa qété 7 inéᅇ témuᅇa hiyec. Hiyu kurumeᅇiguc ac ewa yanda sasala hicᅇima yomuhuc zéyec. Baecac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda imi Miᅇ Kewunina Kristoac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda wammac. Waᅇu inéᅇ nalé tetecgia qahac galeᅇgéma kecma emma kecmac. ¹⁶ Waᅇu qeriawac galeᅇ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ieneᅇ simiᅇ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miᅇ Kewunina Anutu, kecneccac keczaᅇ,

medac medac wandac wandac miᅇina geᅇgaoc, kuc yanda késama ic kewu waᅇ nénécmianzaᅇ. ¹⁸ Baera baera ic enéᅇ qeri geric waᅇgéᅇzu. Imuac guac qeri gericgawac buᅇa hazac. Humuc ic niᅇgési énécmima weleᅇ qeᅇe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qaᅇgawac eeya héimianzaᅇ, kunéᅇ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzaᅇ imi mebiré énécmiwésémaᅇ imuac naléya hazac. ¹⁹ Waᅇu kurumeᅇiguc Anutuac ocmuᅇ aᅇgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéᅇ ocmuᅇ qeriaiguc winiᅇu hicᅇiyec. Waᅇu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buᅇ parandaᅇ zéma naᅇ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaᅇ.

¹ Waᅇu kurumeᅇiguc sésécac haka kunéᅇ yanda yomuhuc hicᅇiyec, embac méᅇnéᅇ kaiwe maleku ésécnec héima naᅇec. Waᅇu hénaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Waᅇu embac iminéᅇ hériyaguc waᅇu, merac memac niᅇ azi kiyu, yaiwisisiᅇ wamma tarec. ³ Imuhuc waᅇu sésécac haka méᅇ kurumeᅇ igucnec hicᅇiyec. Niᅇzu, mazuaᅇ yanda pésia méᅇ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keᅇec. ⁴ Waᅇu zianéᅇ kurumeᅇiguc sikilu tuᅇ haréwéc igucnec tuᅇ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaᅇ zé wawaᅇa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaᅇ zé nimma tarec. ⁵ Waᅇu embac imi naᅇawac meyec. Waᅇu naᅇa imi kecma ic kewuac aiᅇ tacnéᅇ baera baera galeᅇgé énécmimac niᅇ zé mimia. Waᅇu naᅇa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma eᅇec. ⁶ Waᅇu embac imi baec kéra kérésiaiguc néᅇgacma keᅇec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héᅇgaleᅇ wammimu niᅇ Anutunéᅇ duᅇ tatara méᅇ bianaᅇ buᅇa mihicᅇi miyu heyec.

Kua meme uᅇa Mikaelnéᅇ mazuaᅇ nesimiyu keᅇec.

7 Waṅu kurumenjiguc yaré téma hicṅiyec, kua meme uṅa Mikael zéma kua meme uṅahéra ienen mazuaṅac hazéc wamma yaré waṅgic mazuaṅ zéma kua meme uṅahéra ienen imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. 8 Waṅu mazuaṅ zéma ienen kawali ménda wamma maunudarec. Waṅu kurumenjiguc titiṅa mén ménda he énécmiyec. 9 Waṅu mazuaṅ yanda nesimigic néngacma mayec. Mazuaṅ imi mokolen wahala kuwi zéma Biria miṅina zémimia imi mia. Inéṅ kurumenṅ bawaguc keczu imi moczoṅ ikoc waṅ énécmianzac. Waṅu nesimiyu baeciguc mayec. Waṅu kua meme uṅahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. 10 Waṅu kurumenjiguc ac ewa yanda mén yomuhuc hicṅiyu niṅi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicṅima Anutuaru siṅi kaiwe séc aciguc onopocaneṅ imi qegiligic mayec. Imuac niṅac deguc neṅaṅ Anutuninawac aṅgṅéṅ titi zéma kuc zéma héngalen ama areṅa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buṅanéṅ hicṅi hazac. 11 Waṅu dac muna hécnina ienen ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéṅ hazéc imi ogicgic. Ienen imi humucac décyaguc kereṅgic, néṅ kekecginawac ewa éréhéc ménda waṅgic. 12 Imuac niṅac, kurumenṅ zéma imuaru kekecginaguc kecanzu ini, ségiségi waṅgic! Waṅu Biria miṅinanéṅ eṅeya naléya imi hotoṅa wanzac imi niṅtegitma qeri biric kuneṅ yanda nimma mayec. Imuac niṅac baec zéma kondunṅ imuaru imi yéwéri hemac.

13 Waṅu mazuaṅ imi baeciguc nesimimia waṅec imi héṅtegitma embac naṅawac meyec imi qenesi wammiyec. 14 Waṅu embac imi kunta nei kuneṅ yandawac qeṅgaṅ héréra mimia waṅec. Imuac niṅac inéṅ mazuaṅac héṅacya mema hia néngacma putitima keṅec. Kemma baec kéra kérasiaiguc imuaru nalé éréhécnéṅ mén zéma bakia imuac sécdac héngalen waṅ mimiawac kerec. 15 Waṅu mokolenṅ imi dokunéṅ embac

imi késama kemmac niṅac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. 16 Waṅu baecnéṅ embacwac méra mima kuaya aṅgéma doku mazuaṅnéṅ loṅec imi qécgédarec. 17 Waṅu mazuaṅ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima lilingéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niṅtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aṅgétima kecaṅgic iniguc yaré qemaṅ zéma 18 kondunṅ sakasaciguc naṅec.*

13

1 Waṅu ni hémba kondunṅ qeria igucnec yaṅ biria ménnéṅ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waṅu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keṅec. Waṅu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waṅ mimianéṅ hema keṅec. 2 Yaṅ zéragec héṅi imuac tanera imi pusi kuneṅ yanda leopad yaṅ ésécnec, héna méria imi haséṅ yaṅ bea imuac méria ésécnec, waṅu kuaya imi haséṅ yaṅ laion kuaya ésécnec, waṅu mazuaṅ iminéṅ eṅeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buṅa imi yaṅ biria iwac waimiyec. 3 Waṅu hémba yaṅ imuac oruha mén imi hézénṅ hézénṅgia humumia ésécnec hemiyec. Waṅu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic eneṅ yaṅ imuac hémma welicgéma méndacmigic. 4 Waṅu mazuaṅ iminéṅ yaṅ imuac ic kewuac qac buṅa miyec. Imuac niṅac ic embac ienen yaṅ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Mérénéṅ yaṅ imuhucyawac séc? Mérénéṅ i guc eṅfima yaré qemacac séc?

5 Waṅu yaṅ imi séwi eṅeṅawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zémacac niṅ kuaya biria haimimia waṅec. Waṅu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. 6 Waṅu yaṅ iminéṅ kuaya aṅgéma Anutu zébiri wammima qac buṅaya zéma iwac ocmuṅa zéma tosara kurumenjiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waṅ énécmiyec. 7 Waṅu ic embac téréya hazéc waṅ énécmima yaré qema

* 12:18: Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kembraṅa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kembraṅa 18 imi héla qahac eṅ hezac.

onogicmac niṅac ic kewuac buṅa qemimia waṅec. Waṅu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu waṅ énécmimac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁸ Waṅu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeṅ zéhicṅiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecanzu imi eneṅ moczoṅ yaṅ biria imi mepési migic. ⁹ Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ ac yomi nimmac. ¹⁰ Hésa amawac buṅa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buṅa imi sounéṅ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneṅ ninzéṅ ninzéṅginaiguc selianec naṅ selimuac hezac.*

¹¹ Waṅu baec qeria igucnec yaṅ biria méṅ éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec, néṅ ara imi mazuaṅ mokoleṅ ésécnec zéyec. ¹² Waṅu yaṅ iminéṅ yaṅ walac éréyec iwac kuc buṅa sécyā imi iwac kiwaiguc haisésécyā waṅec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu bec- nec yaṅ walac hicṅima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiṅ héimigic. ¹³ Waṅu inéṅ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeṅ igucnec geric bélaṅa baeciguc maanzac. ¹⁴ Haka méréra imuhucyā memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu yaṅ walac hicṅiyec iwac kiwaiguc haka imuhucyā mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounéṅ héihéiyā imi misiriyu qeliyec yaṅ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi keke- cya haimiyu baniaraya iminéṅ ac mo- macnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaṅ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec. ¹⁶ Waṅu inéṅ ic embac moczoṅ yanda, ic kuneṅ me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miṅsuc kekec me weneṅ qeṅe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai

énécmimia wammac niṅ zéyec. ¹⁷ Waṅu asé kiwiya imi qahac waṅu méṅnéṅ méṅ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac waṅec. Asé kiwi imi mia yaṅ imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸ Niṅtegic qinṅtegic ac imi yomuhuc, Ic méṅ nininṅa asac asaria hemizac inéṅ yaṅ imuac qétéya olomma niṅasarimac. Qété imi mia ic méṅac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Waṅu neṅ hémba rama merawa imi Zion baec boṅaiguc naṅec. Waṅu i guc ic 144,000 moacnec naṅgic. Waṅu pak- aginaiguc rama merawa iwac qara zéma maṅgocyawac qara ogic heyec. ² Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa méṅ hicṅiyu niṅi. Nimba doku dudunṅ yandawac hétéṅ imuhucyā zéma buṅ parandaṅ ésécnec waṅec. Waṅu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneṅ gita kulele héré qegic qa- canzac ésécnec. ³ Ieneṅ imi ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaiguc ⁴ zéma qeriawac galeṅ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Waṅu legic imi ic tosara niṅareṅgéma héimuac séc qahac waṅec, néṅ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneṅ sac imuhuc wammuc séc waṅec. ⁴ Ieneṅ mia embac iniguc momacnec ménda meberi amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéṅ dimia me dimia keṅu séc méndac mima keṅaṅgic. Waṅu ic embac sugina igucnec boṅhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac waṅgic. ⁵ Waṅu kuaginaiguc ikoc ac méṅ ménda hicṅiyu niṅgic, néṅ késpedes solanṅ kecgic.

Kua meme uṅawac gezac qézéṅ ac.

⁶ Waṅu kua meme uṅa méṅnéṅ ku- rumeṅ sawaya imuac suraiguc putitima keṅu héṅi. Inéṅ mia baec séc ic em- bac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia ionac mia buṅa suruc hiabia hehe selia énézémanṅ zé késa kerec. ⁷ Inéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé

* **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzéṅ ninzéṅgina zéma nananṅ seli imi imuaru mia hezac.

tecgé naléya imi ducṅima hazac imuac niṅ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic enu. Inéṅ kurumenṅ zéma baec, konduṅ zéma doku kiwa sasala mihicṅi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ méndac mima keṅec qétéya éréhécnéṅ yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areṅa yanda Babilon! Ama iminéṅ mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac waiṅ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waṅu andiaiguc kua meme uṅa ménṅ qétéya haréwécnéṅ méndacma kemma kunéṅ yanda qacma yomuhuc zéyec; Ménṅéṅ ménṅ yaṅ biria me iwac banarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiṅ selia imi nemac. Waṅu waiṅ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ieneṅ imi kua meme uṅahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaṅa zéma salfanéṅ qenṅeṅ manṅeṅ mihicṅi énécmimia wammac. ¹¹ Waṅu qenṅeṅ manṅeṅ imuac hofacnéṅ nalé teteugia qahac éréma emmac. Ménṅéṅ ménṅ yaṅ biria zéma imuac banarayawac mepé qepési wammu imi zéma ménṅéṅ qarawac asé kiwiya memac ionac imi siṅi kaiwe séc tachiahiaru ménṅ ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya eneṅ réwériiguc naṅselima kecanzu. Ieneṅ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzéṅ ninzéṅgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waṅu kurumenṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miṅ Kewuninawac qeriaiguc humumu ieneṅ mériaṅginaguc. Imuhuc zéyu uṅa téréyanéṅ yomuhuc zéyec; Hélaacnec! wawaṅ memegina imuac hélanéṅ méndac énécmimac imuac niṅ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

*Baeciguc héla memaac
nalé hayec.*

¹⁴ Waṅu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc ménṅ icac naṅa

ésécnecnéṅ tarec. Waṅu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinéṅ memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miṅgaṅ qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Waṅu ocmuṅ igucnec kua meme uṅa ménṅéṅ mama ménṅ hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miṅgaṅ miṅgaṅgianéṅ héima tocgowésémaṅ. Héla gocmia imi moczoṅ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducṅizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéṅ souya miṅgaṅ miṅgaṅagucnéṅ giliyu keṅha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocgó énécmimia wandarec.

¹⁷ Waṅu kua meme uṅa ménṅéṅ ocmuṅ kurumenṅiguc tarec imuacnec mayec. Waṅu i imuhucyanec souya zéra miṅgaṅ qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Waṅu kua meme uṅa ménṅ gericac galaṅa keczac inéṅ zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miṅgaṅa zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiṅ gocmia imi qaodaczac imuac niṅac gi souga zéra miṅgaṅa qizilicyaguc iminéṅ baeciguc waiṅ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uṅa iminéṅ souya héiyu keṅha waṅu baeciguc waiṅ gocmia kanzaṅaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiṅ tizi qizizayawac titiṅa kunéṅ yanda imuac qeriaiguc giliyu hiṅgadarec. ²⁰ Waṅu waiṅ tizi qizizayawac titiṅa yanda imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc taru tiziqizizagic titiṅa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéṅa imuac horua héṅgeṅa imi éréma becosic déméṅginawac séciguc heyec. Waṅu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keṅec.

15

Kua meme uṅa eneṅ yéwéri 7 késama naṅgic.

¹ Waṅu kurumenṅiguc sésécac haka kunéṅ yanda welic welicgia ménṅ hicṅiyu héṅi. Kua meme uṅa 7 ieneṅ yéwéri zérabéraguc 7 késama naṅgic. Anutuac yéwéri zérabéraguc iminéṅ hicṅidaru moczoṅ tecgémac imuac niṅac yéwéri iminéṅ teteugiaiwac buṅa wanzac.

² Waṅu muṅguc hémba konduṅ mén kiruṅnéṅ memeya ésécnečnéṅ geric bélaṅguc mesoho sohayawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaṅ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoṅ héṅara mema ogicdacgic ieneṅ mia konduṅ kiruṅnéṅ memeya ésécnec imuac élélahaiguc Anutuac gita kulele imi késama naṅgic.

³ Namma Anutuac welenṅ qeṅe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miṅ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miṅina, geṅ ai eṅeṅa zéma welic welicgia meanzaṅ. Baera baerawac ic kewu zéma Miṅ Kewu keczaṅ guac héna imi solaṅa zéma hélacnec.

⁴ Miṅ Kewunina, mérénéṅ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawaṅ meme solaṅa imi hicṅitegiczac imuac baera baera ic embac ieneṅ hama wéségaiguc mepési gémmu.

⁵ Waṅu haka imi tecgéyu hémba kurumenṅiguc héipuc acac hali ocmuṅ imuac naguya aṅgéyec.

⁶ Aṅgéyu kua meme uṅa qété 7 yéwéri 7 késa naṅgic ieneṅ ocmuṅ igucnec magic. Ieneṅ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia linéṅ malekunéṅ memeya imi héima kecgcic. Waṅu tétécginaiguc rikunṅ maṅkepela golinéṅ memeya imi zikima naṅgic.

⁷ Waṅu yaṅ kekecginaiguc 4 naṅgic ionarunec méṅnéṅ sokoc 7 golinéṅ memeya Anutu kekec hémbénaṅa miṅina iwac qeri birianéṅ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uṅa 7 ionac énécmiyec.

⁸ Waṅu Anutuac edamuya zéma kuhanéṅ waṅu ocmuṅ qeriaiguc hofac hicṅima kuaya qedarec. Waṅu kua meme uṅa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tecgéyunec méṅnéṅ mén ocmuṅ qeriaiguc emmacac séc qahac waṅec.

16

Zéic Anutuac qeri gericyanéṅ kuaya qema heheya.

¹ Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kunéṅ yandanéṅ mama kua meme uṅa 7

yomuhuc énézéyu niṅi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéigic.

² Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwagucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicṅiyec.

³ Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya kondunṅiguc qocgéyu kondunṅ imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu kondunṅiguc lambéc zéma iwawai kekecginaiguc imi moczoṅ humudacgic.

⁴ Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec.

⁵ Waṅu kua meme uṅa doku aṅgétima kerec inéṅ yomuhuc zéyu niṅi, becaru kecneccac keczaṅ, o téréya miṅina, imuhuc zétecgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solaṅ dindiṅa wanzaṅ.

⁶ Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waṅgic imuac bakia mezu.

⁷ Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélécnec! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solaṅa wanzaṅ.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qétéya 4 inéṅ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaṅanéṅ ic embac kasonṅi énécmimac niṅ waimimia waṅec.

⁹ Waṅu geriwa kunéṅ yandanéṅ ic embac kasonṅi énécmiyec. Waṅu yéwéri zérabéraguc imi mihicṅi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰ Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inéṅ zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tataraiguc qocgéyu iwac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi focdac sinjidéngéyu ic embac ieneṅ qenzeṅ manzeṅ qema ezelaṅgina kigic.

¹¹ Waṅu wizi némbéngina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumenṅ miṅina zébirimima wawaṅ memegina imi kilenṅ ménda melenṅgic.

12 Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mihicṅjima zérénj qérénj wandacmaṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. 13 Waṅu ni hémba mazuaṅ mokoleṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnénj érégic. 14 Imi mia kuwic uṅagina. Ieneṅ imi medac medac wandac wandac miṅjina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiṅ zé zérénj qérénj wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic. 15 Ninzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Méṅnéṅ ménj kic qeli kecma eṅeya séwi usuya galenḡéma katanec ménda kenḡa wamma eṅeya gamuya ménda hicṅjitegicmac imi mériaṅaguc wammac. 16 Waṅu uṅa biria haréwéc ieneṅ baec ménj qara Hebiraio aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulaṅgé énécmidacgic.

17 Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inénj zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kunenḡ yanda méṅnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzac! 18 Waṅu pilitic zéma buṅ parandaṅ zéma ac héténj hicṅjyec. Waṅu naṅ kunenḡ yanda ménj hicṅjyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅjima kecḡicac éréma deguc ménj ménda hicṅjyec. 19 Waṅu ama areṅa yanda deminḡ seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ bororoṅgéma madarec. Waṅu Anutunénj Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec. 20 Waṅu konduṅ baec komoc komoc imi néṅḡacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec. 21 Waṅu kurumeṅ igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanénj ic embac ionac qacḡinaiguc mayec. Mayu yéwéri kunenḡ yanda bac yandi yandiaguc mihicṅji énécmiyu ic embac ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

1 Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa nanḡic ionarunec méṅnéṅ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana hena yanda embac qac buṅa yandayaguc doku kunenḡ yanda yandaiguc tacanzac imi kitiwa dimuhucya hicṅjimimac imi gézéwa hémhésémaṅ. 2 Baec séc ic kewu ieneṅ i guc kaisero waṅamuanzu. Waṅu ic embac baeciguc kecaṅzu ieneṅ iwarunec mia kaiseroac waiṅ doku negic ewa soho waṅ énécmiyu keczu. 3 Imuhuc nézéma uṅa téréyanénj nuagicma baec kéra kérasiaiguc kenḡec. Waṅu imuaru hémba embac ménj yaṅ biria pésia ménḡac qahaiguc tarec. Waṅu yaṅ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécḡedacma heyec. Waṅu yaṅ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. 4 Waṅu embac imi séwi usuya qoucqoucya zéma pésicpésiha meamuma kerec. Waṅu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéṅ mezeric amuyec. Waṅu mériaiguc sokoc ménj golinénj memeya késama naṅec. Waṅu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloṅa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécḡéma heyec. 5 Waṅu pakayaiguc qara saṅa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloṅawac nenḡocḡina. 6 Waṅu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacḡina nekecma ewa sohosoho waṅec. Waṅu neṅ hémma kunenḡ yanda welicḡéyi. 7 Waṅu kua meme uṅanéṅ némac niṅac imuhuc kunenḡ yanda welicḡézaṅ? zéma nézéyec. Neṅ embac imuac haihakaya saṅa zéma yaṅ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminénj tacma nesianzac iorac héniaḡira gézéwa nimbésémaṅ. 8 Gi yaṅ biria hénzaṅ imi becaru kerec, néṅ deguc ménda keczac. Waṅu bianḡuc uṅa biria ionac baec dumuṅa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiṅḡacma biridacmac. Waṅu yaṅ biria imi bec kerec, néṅ deguc ménda kecma bianḡuc liliṅéma hamaḡ. Imuac niṅac hicṅji énécmimac nalé imuaru

imi baec kurumeṅ hicṅiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneṅ imuac hémma welicgému. ⁹ Ewa qeri niṅtegic qinṅtegyagucnéṅ ac yomi niṅasarimac. Oruha 7 imi baec boṅa 7 embacnéṅ tarec imi zéma ic kewu 7 wanṅu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waṅgic ménṅ deguc keczac. Waṅu ménṅ imi ménda hazacnec. Waṅu hamac imi nalé hotoṅadac kecmacac hezac. ¹¹ Yaṅ bec kerec, néṅ deguc qahac wanṅac imi ic kewu 7 ionac arenṅiguc toroqema qétéya 8 wammac. Waṅu inéṅ humucac geric siaiguc hiṅgacmac. ¹² Waṅu iliha 10 hénzanṅ imi ic kewu 10. Waṅu ieneṅ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néṅ yaṅ biria i guc qéhéréṅgéma kecgic nalé hotoṅa dac ic kewu ésécnec kuc buṅa qeénécmimia wammac. ¹³ Ieneṅ imi ewa siṅ momacnec wamma eṅaṅ kuc buṅagina zéma ic kewuac qac buṅa imi yaṅ biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴ Waṅu ieneṅ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waṅu rama merawa imi miṅ onac miṅgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Waṅu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keṅhéi hahéigina qahac imi eneṅ i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uṅanéṅ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuṅa tuṅa zéma héngalenṅ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanṅu imi eneṅ mia. ¹⁶ Waṅu iliha 10 héṅnec ieneṅ zéma yaṅ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebirimima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷ Waṅu Anutunéṅ eṅeya ewa siṅa heyec séc medacmaṅ zé ewa qeriginaguc niniṅ ménṅ mihicṅi énécmiyu ewa momac wamma eṅaṅ héngalenṅ ama arenṅa yandagina imi yaṅ biria iwac waimigic. Waṅu imuhuc wammanec kecgic Anutuc ackuazéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waṅu embac héṅnec imi mia ama arenṅa yanda, baecac ic kewu héngalenṅ waṅ

énécmianṅac imi mia.

18

Babilon ama arenṅa yanda imi kisikiyon mihicṅiyec.

¹ Imuhuc zéyu tecgéyu ni hémba kua meme uṅa ménṅ kuc buṅa yandayagucnéṅ kurumeṅ igucnec mayec. Waṅu iwac edamuyanéṅ baec qetagalidarec. ² Inéṅ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama arenṅa kunenṅ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duṅ tatac zéma uṅa biria hénia héniaiwac tocgotogo ama zéma nei biria ewa loloṅa ionac aségina wanṅac. ³ Hénia imi yomuhuc, héngalenṅ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanṅu. Waṅu baecac ic kewu eneṅ i guc kaisero haka waṅgic. Waṅu baec séc nénnagémba ic ieneṅ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéṅ kecmac kekec imuac kuha niṅac yandima soukiwa ginaguc waṅgic.

⁴ Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa ménṅ yomuhuc mayu niṅi; Ic embac hécná ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéráguc imi momacnec ménda memu. ⁵ Némac niṅ kápésicya imi qaudumuru héima eṅkecmac kurumeṅ osizac. Waṅu Anutunéṅ kápésicya imi niṅqelima keczac. ⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaṅ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waṅu melenṅ migic. Waṅu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc ménṅ toroqema melenṅmigic. ⁷ Zézé bipi waṅamuma mezeric waṅamuma kerec imuac imuhucyanec qenṅeṅ manṅeṅ zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niṅ inéṅ ewa qeriaguc yomuhuc zéanṅac, ni embac garata wamma héngalenṅ waṅ énécmianṅzua, ni malé qahac, waṅu ewa howuc ménṅ ménda mihicṅimaṅ. ⁸ Imuac niṅ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiác yanda zéma, béti yanda imuhucyanéṅ hicṅimimac. Iwac tasé kuku miṅina imi medac medac, wandac wandac miṅina Anutu, imuac

niṅac embac imi geric bélaṅaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi enej gericnéj embac imi oyu imuac hofacya eṅu hémma iwac niṅac zésiác wammu. ¹⁰ Waṅu qenzen manzeṅa hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélíma yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicṅigénzac.

¹¹ Méjnéj méj hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ienej embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembali boṅa yanda zéma péł hoc boṅa eṅeṅa zéma linej maleku solana zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézénj usianénj memeya kambij hésianénj memeya zéma maleku péscipésiha zéma ichésa hémeṅa hiabi-aguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuṅanénj memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eṅeṅagucnéj memeya hénia hénia zéma aiṅ qaora zéma, aiṅ zéma mamboli hoc ¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélaṅaguc, kufañ, haléc hémeṅaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa. ¹⁴ Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uṅaganénj siṅa nimma hoc hoc ai meanec imi moczoṅ guac murunec néṅgacma kendacgic. Iwawai saménj bipiyaguc hegéṅgeṅa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoṅ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicṅimu. ¹⁵ Babilon niṅac soukiwa mihicṅiaṅgic nénnagémba ic hinac imuhucyawac miṅina ienej qenzen manzeṅa imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu. ¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi linej maleku hiabia zéma maleku qouc qoucgia zéma pési pésiyanénj mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma péł hocnéj mezeric amuma

kekera. ¹⁷ Hinac yanda imuhucyanénj fuknec qahac wandaczac.

³éic miṅina zéma zéiciguc kondunj séc kenkenj haha waṅaṅgic ic kianj enej zéma zéic imuac ai ic zéma konduniguc ai meanjic ienej lakec naṅgic. ¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éreyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kunej yandanénj imuac séc waṅec me? ¹⁹ Imuhuc zéma orucginaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiácma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduniguc zéic miṅina ienej guac iwawai eeyagucnéj soukiwagina mihicṅiaṅgic, néj ama areṅa yanda imi fuknec qahac wandaczac. ²⁰ Waṅu Anutunénj hénaoṅiṅ héra ionac zéwelecgina niṅénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niṅac kurumenj zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waṅgic!

²¹ Ac imuhuc hicṅiyu kua meme uṅa selia méjnéj zamanziṅ yanda hilaṅa méj meyacma konduniguc giliyu hiṅgarec. Hiṅgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiṅgaru mihicṅimuac séc qahac wammac. ²² Waṅu gita qeṅe ic zéma legic héihéi ic zéma kuṅa qeṅe ic zéma témunj qeṅe ic ionac héténj imi sucginaiguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Waṅu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muṅguc ménda hémmu. Waṅu iwawai hézé hézézayawac zamanziṅ hoc yanda imuac héténj acguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. ²³ Lambe asahanénj guaru muṅguc ménda asarimac. Waṅu eu iniṅ buṅa qeṅe ionac ewa héténjnéj guac muru muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eṅeṅa imi enej mianénj, suṅa meme acganénj baec séc ic embac qerigina mesohoyec. ²⁴ Waṅu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoṅ yanda ionac sacginanénj ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

*Kurumenjiguc zézé ségiségi
hicņiyu héņi.*

1 Waņu imuac andiaiguc nimba kurumenjiguc ic embac tuņ yanda ionac ewa hétéņ yanda ésécnecnéņ hicņima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Anǵéņ titi zéma edamu zéma kuc yandanéņ Anutunina guaru hezac. 2 Héńia imi mia iwac niņǵésigési ai imi hélanec zéma solañ dindiņa wanzac. Kaiseroac hakanéņ baec mebiriyec sero embac garata imi niņǵésima eņeya welen qeǵe ichéra ionac sacginawac zégési éńécmimac. 3 Muņǵuc yomuhuc zégic; Haleluya! Waņu ama yanda imuac hofacnéņ nalé tetcgia qahac emmanec naņanzac. 4 Waņu qeriawac galeņ 24 zéma yaņ kekecginaguc 4 ieneņ ic kewu tatic imuaru tarec Anutu i simiņ héimima mepésimima zégic; Hélacnec, Haleluya! 5 Waņu ic kewu tatic imuarunec ewa hétéņ mén hicņima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welen qeǵehéra moczoņ ini zéma, kuneņ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoņ Anutu mepésimigic. 6 Waņu muņǵuc ic embac tuņ yanda ionac ewa hétéņ ésécnec zéma doku dunduņ yandawac hétéņ ésécnec zéma buņ parandaņ yanda ésécnecnéņ hicņima yomuhuc qacma zégic niņi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miņ Kewunina neņañ Anutunéņ ninicgaleņ waņ nénécmianzac. 7 Rama merawa imuac zammaréņ meme naléya ducņiyu iniņ buņaya qemimianéņ zéréņ qéréņ waņ amudaczac. Imuac niņ neņañ ségiségi wamma edamuya héimiwiņ. 8 Embac imi mia lineņ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeǵecnec imuhucya héimac niņ haimiyec. Waņu maleku lineņ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaņ meme solañ dindiņa imi mia. 9 Waņu kua meme uņanéņ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréņ hai ségiségi iguc héihéré éńécmimia imi mériaņ ginaguc. Waņu muņǵuc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélacnec zéyec. 10 Imuhuc nézéyu ni simiņ héima mepésimimaņ zé wamba

inéņ yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécǵa Yesuac héipuc ac késa keczu iniguc momacnec welen qeǵe ic keczua. Waina, imuhuc ménda waņ némbésémaņ, néņ Anutu sac mepési miwésémaņ. Yesuac héipuc acnéņ bianaç ara imuac qeri uņa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

11 Waņu ni kurumenj anǵéma naņu héņi. Niņzu becosic lalac ménéņ naņu imuac qahaiguc ménéņ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéņ solañ dindiņanec niņǵési ai mema yaré qeanzac. 12 Kiwa imi geric bélaņa ésécnec waņu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waņu qac mén ooyawac hemiyec. Waņu imuac qac imi tosara qahac, néņ eņeyaocnec niņzac. 13 Waņu inéņ maleku saciguc tinduņ tinduņgia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. 14 Waņu yaré ic kurumenjiguc keczu ieneņ maleku lineņ lalac qeǵeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. 15 Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic mén éréyec. Waņu iminéņ mia baera baera ic embac unumac. Waņu eņeyaoc aiņ qarucnéņ héņgaleņ waņ éńécmimac. Waņu Anutu medac medac wandac wandac miņina iwac qeri geric héņgeņa nimma waiņ gocmia tizizańzu ésécnec tiéńécmima tasé kuku ai memac. 16 Waņu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miņ ionac miņgina.

*Yaņ zéraguc zéma yaré ichéra
imi maunuyec.*

17 Waņu ni hémba kua meme uņa ménéņ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keņha waņǵic ionac muru kucnec qacma yomuhuc éńézéyec; Hama Anutuac nezéléléņ yandaiguc tocgégic. 18 Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali hécginawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacǵic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welen qeǵe keczu zéma kuneņ me komora moczoņ yanda ionac séwi busugina imi negic. 19 Waņu

neṅ hém̄ba yaṅ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic hécgina ieneṅ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waṅ énécmima yaré qewiṅ zé harégic. ²⁰ Néṅ yaṅ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meanṅic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécgé érécmimia waṅec. kua meme ic ikora inéṅ mia yaṅ imuac qac kiwiya késa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizoṅ geric bélaṅawac zékéṅaiguc gili érécmiyu hiṅgaroc. ²¹ Waṅu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéragucnéṅ mama unudarec. Waṅu nei hénia hénia imi moczoṅ hama séwi busugina negic tomeṅgina qedarec.

20

Yawuṅ 1,000.

¹ Waṅu hém̄ba kua meme uṅa ménṅéṅ uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac wétéya zéma seṅ hésa kunéṅ yanda mériaiguc késama kurumeṅ igucnec mayec. ² Mama mazuaṅ mokoleṅ késama yawuṅ 1,000 séc qatémiyec. Mazuaṅ imi mokoleṅ walac hicṅiyec uṅa biria, Biria miṅina zémimia imi mia. ³ Qatémima uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac qeriaiguc giliyu hiṅgaru naguya hézicgéma asé kiwinéṅ meselima musulṅgéyec. Waṅu baera baera méndagucnec ikoc ménda waṅ énécmimac niṅ yawuṅ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waṅu imuac andiaiguc nalé hotoṅa dac hulacmimia wammac.

⁴ Waṅu ni ic kewu tatac sasala hém̄ba tosara imuaru tacgic imi onac niṅgésigési ai memu niṅ kuc buṅa énécmiyu késa kecgic. Waṅu neṅ hém̄ba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niṅac déméṅgina héric hérira ionac qeri uṅagina zéma yaṅ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ieneṅ zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneṅ qelima yacma Kristoguc yawuṅ 1,000 imuac séc ic kewu waṅ énécmima kecgic. ⁵ Waṅu humugic ionac murunec tosara ieneṅ keṅkecma yawuṅ 1,000

tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic. Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc waṅec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu ieneṅ imi mériaṅginaguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneṅ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuṅ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

Biria miṅinawac kekec tetecgia.

⁷ Waṅu yawuṅ 1,000 sécgéyu Biria miṅina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac. ⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niṅac baec waṅgoṅa kembon qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waṅ énécmima qutulṅgé énécmimaṅ zé kemmac. Waṅu zaṅgégina imi konduṅ sakasac ésécnec sasala. ⁹ Ieneṅ imi baec imi sécgédacma asasa tigic. Waṅu ic embac téréya toṅ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siṅniṅ waṅmimia imi lelecgé énécmigic. Waṅu kurumeṅ igucnec gericnéṅ mama yaré ic imi onoyu humudacgic. ¹⁰ Waṅu Biria miṅina ewa soho waṅ énécmima kerec imi gizoṅ geric bélaṅawac zékéṅaiguc giliyu hiṅgarec. Waṅu geric sia imuaru mia yaṅ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siṅi kaiwe séc nalé tetecgia qahac qenzeṅ manzeṅ qema kecmaoc.

Humuc ic eneṅ niṅgési énécmimia waṅec.

¹¹ Waṅu ic kewu tatac kunéṅ yanda lalacnec zéma ménṅ imuac qahaiguc tarec imi héṅi. Waṅu baec kurumeṅ imi wésia igucnec néṅgacma qahac wandarec. ¹² Waṅu neṅ hém̄ba humuc eneṅ, eṅeṅa zéma mamaya momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc naṅgic kiwiya tosara héndéṅ héndéṅa heyec. Waṅu kiwi ménṅ acguc héndéṅu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waṅu humuc ic imi wawaṅ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec. ¹³ Waṅu nalé imuaru konduṅ qeriaiguc humumia hegic imi melenṅ énécmiyec. Waṅu humuc zéma humumia ionac baec dumuṅa acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melenṅ

énécmiyoc. Waṅu icya icya wawaṅ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴ Waṅu humuc zéma humumia ionac baec dumuṅa imi geric zékéṅ imuaru selianec giligic hiṅgarec. Geric zékéṅ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵ Waṅu ménéṅ méné kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéṅ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumenṅ qelia zéma baec qelia.

¹ Waṅu ni kurumenṅ qelia zéma baec qelia héṅi. Kurumenṅ walaha zéma baec walaha imi aulangéma qahac waṅoc. Waṅu konduṅ imuhucyanec ménda heyec. ² Waṅu ama areṅa yanda téréya Yerusalem qelianéṅ kurumenṅ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buṅa qemimianéṅ eu buṅayawac wamma mezeric amuyec ésécnec waṅec. ³ Waṅu ic kewu tatic imuacnec ewa hétéṅ kunéṅ yanda hicṅima yomuhuc zéyec; Héṅgic Anutuac hali imi ic embac sugcinaiguc hezac. Waṅu inéṅ Anutu waṅ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waṅu ieneṅ imi Anutuac ic embachéra waṅgic Anutu eṅeyaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéṅ qahac wandarec. Imuac niṅac qelia imuaru humuc me zésiác me yaiwisisiṅ me qeṅzeṅ manzeṅ imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Waṅu ic kewu tatic imuaru tarec inéṅ yomuhuc zéyec; Héṅgic neṅ iwawai moczoṅ meqeli énécmizua. Waṅu muṅguc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéṅgé mimia zéma héla, imuac niṅac kiwiiguc owésémaṅ. ⁶ Waṅu ac méné yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetecgia, neṅ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boṅtegicya imi déméṅgina qaṅgararaṅ qe-qeya ionac énécmimaṅ. ⁷ Méné naṅselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu

memac. Ni iwac Anutu wamba inéṅ nuac naṅna wammac. ⁸ Waṅu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéṅgému zéma, iliṅqiliṅ kekec zéma, biṅ qeṅ zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiṅ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneṅ moczoṅ zékéṅ yanda gizoṅ geric bélaṅaguc imuaru hiṅgacma kecmu. Iminéṅ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héṅi.

⁹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéruguc 7 kuaya qeṅeya tima naṅṅic ionac murunec ménéṅ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neṅ rama merawa iwac embac buṅa imi gézéwa hémbésémaṅ. ¹⁰ Imuhuc zéma uṅa téréyanéṅ nuagicma baec boṅa kunéṅ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumenṅiguc Anutu arunec mama hayu héṅi. ¹¹ Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areṅa yanda imuac asahanéṅ hoc eeyaguc boṅa eṅeṅa yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waṅu kristal hoc ésécnec lalaclalac waṅec. ¹² Waṅu imuaru baṅa deminṅ yanda horuanéṅ ama lelecgéma naṅu imuaru saṅgulaṅ 12 naṅec. Saṅgulaṅ imuaru kua meme uṅa 12 naṅgic. Waṅu saṅgulaṅ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéṅgéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areṅ 12 ionac qacgina. ¹³ Saṅgulaṅ imi baec waṅgoṅa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naṅgic. ¹⁴ Ama yanda deminṅ imi séraṅa 12 hemiyec. Waṅu séraṅa imuac kembraiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uṅa ac nézéyec inéṅ ama areṅa yanda zéma saṅgulaṅ yanda zéma deminṅ selia séc qéréréya memaṅ zé uṅ méné golinéṅ memeya késama naṅec. ¹⁶ Ama areṅa yanda imi waṅgoṅa 4 sécgina momac zéma héṅgeṅa wéndara sécgira momacguc. Waṅu uṅ iminéṅ ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita waṅec héṅgeṅa wéndara zéma horua

* 21:6: Neṅaṅ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetecgia.'

séc qérérégina imi moczoṅ séc éréréṅ.
¹⁷ Waṅu kua meme uṅanéṅ ama arenṅa yanda imuac deminṅ dépaṅa imuac séc qéréréya acguc icnéṅ meanziṅ ésécnec meyu 70 mita waṅec. ¹⁸ Ama deminṅ baṅa imi zasipa hocnéṅ memeya waṅu ama yanda imi mia goli solaṅa galasi asac asaria ésécnecnéṅ memeya. ¹⁹ Ama arenṅ yanda deminṅ imuac baṅa qambaṅa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéṅ mezeric qezeric wawaṅa. Qambaṅa qétéya momacguc imi zasipa hocnéṅ, séraṅ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéṅ, séraṅ qétéya haréwéc imi agat hocnéṅ, séraṅ qétéya 4 imi emerade hocnéṅ mezeric zerira. ²⁰ Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc. ²¹ Saṅgulaṅa 12 imi péḷ hoc 12 néṅ memeya, ama saṅgulaṅ 12 eṅac eṅac imi péḷ hoc howia eṅac eṅacnéṅ memeya. Waṅu ama hénaya imi goli téngéṅ galasi ésécnec hiwéréṅgéma hini keṅkeṅa.

²² Waṅu medac medac wandac wandac miṅina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuṅ wanzaoc imuac niṅac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuṅ méṅ ménda taru héṅi. ²³ Waṅu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niṅ Anutuac edamuyanéṅ qetagaliyu rama merawanéṅ kifa waṅ énécmianzac. ²⁴ Waṅu baera baera ic embac ieneṅ edamu imuac qeriaiguc keṅha waṅanṅu. Waṅu baecac ic kewu ieneṅ eṅaṅ edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi kaiwe séc saṅgulaṅa ménda héianṅu. Waṅu imuaru imi siṅi méṅ ménda hezac. ²⁶ Icyā icyā ieneṅ eṅaṅ baec yanda imuac edamuya zéma eṅaṅ edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeṅeyaguc me ac ikoc wawaṅa ieneṅ imuaru ménda harému, néṅ rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneṅ sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

¹ Waṅu kua meme uṅanéṅ kekecac doku yanda méṅ kristal hoc ésécnec lalalacnéṅ Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatic imuacnec hénima mama keṅu nézéyu héṅi. ² Waṅu doku téfara imi ama yanda imuac hénā namuṅa igucnec keṅec. Waṅu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéṅ namma namma keṅec. Ic hésa imuac hēla tanera hénia hénia 12 iminéṅ maso séc hicṅjima qauma waṅaṅec. Waṅu ic hésa imuac haréṅanéṅ baera baera ic embac mehiaru énécmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muṅguc ménda hemac. Waṅu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu taticnéṅ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenṅ qeṅe ichéra eneṅ welenṅ qeṅe wammimu. ⁴ Waṅu ieneṅ iwac kic tanera hémma kecmu. Waṅu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵ Waṅu ama imuaru imi siṅi muṅguc ménda hemac. Waṅu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniṅ, Miṅ Kewunina Anutunéṅ ionac asac mararaṅgina wammac. Waṅu ieneṅ imi nalé tetecgia qahac ic kewu waṅ énécmima kecmu.

⁶ Waṅu kua meme uṅa inéṅ yomuhuc nézéyec, ac yomi niṅzéṅgé mimia zéma hēla. Némac niṅ Miṅ Kewunina kua meme ic ionac uṅaginawac Anutunéṅ iwac welenṅ qeṅe ichéra iwawai focdac hicṅjima cac hezac imi énézéyu hémmu niṅac eṅeya kua meme uṅa méliyec.

⁷ Niṅzu, neṅ focdac liliṅgéma hamaṅ! Imuac kiwi yomuac biaṅa ara imi niṅtoho wammac inéṅ ségiségiyaguc.

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéṅ iwawai imi hémma niṅi. Haka imi hémma niṅi imuaru haka imi nézéyec kua meme uṅa iwac hénayaiguc mepésimimaṅ zéma mama simiṅ héimiṅi. ⁹ Imuhuc wamba inéṅ yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niṅtoho wammu iniguc momacnec welenṅ qeṅe wamma keczua. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaṅ. ¹⁰ Waṅu inéṅ

muᵑguc yomuhuc nézéyec, Nalé imi ho-suru hazac. Imuac bianᵑac ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéᵑ ménda meseliwésémaᵑ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waᵑu qeri qakolagucnéᵑ qeri qakolagucnec kecmac. Waᵑu ic solaᵑa imi haka solaᵑa wammanec kecmac. Waᵑu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Ninᵑaᵑ, neᵑ focdac hamaᵑ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icyā icyā wawaᵑ memeginawac séciguc eᵑac eᵑac tasé ku énécmimaᵑ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetcgia.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneᵑ imi ségiségi ginaguc. Ieneᵑ kekecac ichésa imuaru keremma saᵑgulaᵑ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buᵑa qeénécmimac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siᵑa nimma waᵑanzu imi ama yanda imuac séᵑgaᵑᵑiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénāoriᵑnawac niᵑac wamma nuac kua meme uᵑana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waᵑ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uᵑa Téréya zéma iniᵑ buᵑa qeᵑeyanéᵑ Hana zézaoc, waigic mérénéᵑ ménᵑ gezacyanéᵑ ninᵑac inéᵑ hana zémac. Mérénéᵑ ménᵑ doku niᵑac owuruᵑa qaᵑgararaᵑ qezac imi waigic hamac. Waᵑu mérénéᵑ ménᵑ kekecac doku niᵑac wanzac imi waigic boᵑteᵑic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianᵑac ara ooyawac hezac imi oloᵑ niᵑ wammu onac énézéwa niᵑgic; Ménᵑnéᵑ ménᵑ ac hezac imuaru ac ménᵑ toroᵑemaciguc Anutunéᵑ yéwéri zérabéraguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroᵑemimac. ¹⁹ Waᵑu ménᵑnéᵑ ménᵑ bianᵑac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac ménᵑ auyu qahac wammaciguc Anutunéᵑ kekecac ichésa zéma ama areᵑa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac

imuaru ménda toroᵑemac niᵑac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéᵑ ni hélacnec focdac hamaᵑ zézac. Hélacnec, miᵑna Yesu focdac hawésémaᵑ.

²¹ Miᵑ Kewu Yesuac ewa hianéᵑ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

* 22:13: A zéma Z.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Méliméli icac ai 1:1-26
4	Méliméli icac ai 2:1-47
5	Méliméli icac ai 3:1-26
6	Méliméli icac ai 4:1-37
7	Méliméli icac ai 5:1-42
8	Méliméli icac ai 6:1-15
9	Méliméli icac ai 7:1-29
10	Méliméli icac ai 7:30-50
11	Méliméli icac ai 7:51-8:13
12	Méliméli icac ai 8:14-40
13	Méliméli icac ai 9:1-25
14	Méliméli icac ai 9:26-43
15	Méliméli icac ai 10:1-33
16	Méliméli icac ai 10:34-48
17	Méliméli icac ai 11:1-30
18	Méliméli icac ai 12:1-23
19	Méliméli icac ai 12:24-13:12
20	Méliméli icac ai 13:13-41
21	Méliméli icac ai 13:42-14:7
22	Méliméli icac ai 14:8-28
23	Méliméli icac ai 15:1-35
24	Méliméli icac ai 15:36-16:15
25	Méliméli icac ai 16:16-40
26	Méliméli icac ai 17:1-34
27	Méliméli icac ai 18:1-21
28	Méliméli icac ai 18:22-19:12
29	Méliméli icac ai 19:13-41
30	Méliméli icac ai 20:1-38

date	Scripture
1	Méliméli icac ai 21:1-16
2	Méliméli icac ai 21:17-36
3	Méliméli icac ai 21:37-22:16
4	Méliméli icac ai 22:17-23:10
5	Méliméli icac ai 23:11-35
6	Méliméli icac ai 24:1-27
7	Méliméli icac ai 25:1-27
8	Méliméli icac ai 26:1-32
9	Méliméli icac ai 27:1-20
10	Méliméli icac ai 27:21-44
11	Méliméli icac ai 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galatia 1:1-24
15	Galatia 2:1-16
16	Galatia 2:17-3:9
17	Galatia 3:10-22
18	Galatia 3:23-4:20
19	Galatia 4:21-5:12
20	Galatia 5:13-26
21	Galatia 6:1-18
22	Efeso 1:1-23
23	Efeso 2:1-22
24	Efeso 3:1-21
25	Efeso 4:1-16
26	Efeso 4:17-5:2
27	Efeso 5:3-33
28	Efeso 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Filemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Ac Saṅa 1:1-20
10	Ac Saṅa 2:1-17
11	Ac Saṅa 2:18-3:6
12	Ac Saṅa 3:7-22
13	Ac Saṅa 4:1-11
14	Ac Saṅa 5:1-14
15	Ac Saṅa 6:1-17
16	Ac Saṅa 7:1-17
17	Ac Saṅa 8:1-13
18	Ac Saṅa 9:1-21
19	Ac Saṅa 10:1-11
20	Ac Saṅa 11:1-19
21	Ac Saṅa 12:1-18
22	Ac Saṅa 13:1-18
23	Ac Saṅa 14:1-20
24	Ac Saṅa 15:1-8
25	Ac Saṅa 16:1-21
26	Ac Saṅa 17:1-18
27	Ac Saṅa 18:1-24
28	Ac Saṅa 19:1-21
29	Ac Saṅa 20:1-15
30	Ac Saṅa 21:1-27
31	Ac Saṅa 22:1-21

December